ئایەتەکانی ئاپۆ

سەلیم چوروککایا

لە بڵاوکراوەکانی دەستەی ئینسکلۆپیدیای پارتی دیموکراتی کوردستان

چاپی یەکەم

2021

ئایەتەکانی ئاپۆ

نووسەر: سەلیم چوروککایا
لە بڵاوکراوەکانی دەستەی ئینسکلۆپیدیای پارتی دیموکراتی کوردستان
ساڵی چاپ: ٢٠٢١
تیراژ: ١٠٠٠ دانە

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان/ هەرێمی کوردستان
ژمارەی سپاردنی (٥٠٨) ساڵی ٢٠١٧ی پێدراوە.

پێشکەش

ئـەو کتێبـە، پێشکەشـە بـە مەزڵـووم دۆغـان کـە بـە خۆهەڵواسـینی منـی فێـری راپەڕیـن کـرد لـە دژی سیسـتەم.

عەبدوڵـڵا ئەکنجـی و دلاوەر یڵـدرم کـە وایـان کـرد ڕاسـتییەکانی دیکتاتۆرییەتـی ئاپـۆ و ئایدیۆلۆژیـا فەرمییەکـەی ئاشـکرابێت و لـە دۆڵـی بیقـاع بـە گوللـە لـە مێشـکدانیان، نیشـانی منیـان دا.

زانـای گـەورە، دکتـۆر ئیسـماعیل بێشـکچی کـە بـۆ بابەتـی شـیتەڵکردنی ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی زۆر گرنگیـم بـە بۆچوونەکانـی دەدا.

پێڕست

پێشەکی	٥
ڕوونکردنەوە	٩
١١ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت	١٥
١٢ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت	٦٣
١٣ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت	٩٣
١٤ ئابی ١٩٩٣ بەیرووت	١٠٧
١٥ ئابی ١٩٩٣ بەیروت	١٣٥
٢٠ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت	٢٠٥
٢١ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت	٢٤٣
٢٢ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت	٢٤٩
٢٣ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت	٢٦٩
٢٤ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت	٣٠٧
٢٥ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت	٣٣٧
٢٦ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت	٣٥٣
٢٧ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت	٣٦٥
٢٨ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت	٣٧٥
٢٠ی ئەیلوولی ١٩٩٣ ئەڵمانیا	٣٩٣
٢١ی ئاداری ٢٠٠٥ ئەڵمانیا	٤٠٣

پێشەکی

هەندێک پەرتووك هەن، مەنزڵگایان درێژە؛ تەنها بۆ ئەو سەردەمە نا کە لێی نوسراوە، بەڵکو چرا بۆ رابردوو و داهاتووش رادەگرن و رۆشنی دەکەنەوە. "ئایەتەکانی ئاپۆ" ئەو ئەرکەی هەیە. تەنانەت ئەو رێکخراو و رووناکبیرانەی ساڵانێک لەمەوبەر لە دەرەوەی پەکەکە بە هێزی راکێشانی شەڕکردنی گەریلا، کاتێک کە بە گشتی هەموو لایەک چاویان بڕیوەتە ژمارەی ئەو فیشەکانەی دەتەقێندرێن، سەلیم چوروککایا لە نێو ئەو هەورە تۆزاوییە هاتە دەرەوە و ئازایانە ڕاستییەکانی دواوەی باس دەکرد. بەوەش نەوەستا، هەوڵی دەدا ئەو ڕووداوە "روون و ئاشکرایانە" بە لایەنە جیاکانیانەوە شی بکاتەوە.

بۆیە، "ئایەتەکانی ئاپۆ" تەنها پەرتووکێکی بیرەوەریی نییە. تەنها بە بەڵگەیەکی مێژووییش داناندرێت؛ چونکە ئەو هەرچەندە لەژێر دۆخێکی گرانیشدا بووبێت، زۆر شوێن پێی هەر لە سایکۆلۆژییەوە تا سۆسیۆلۆژی زۆر دیسپلینی دیکە لە خۆ دەگرێت. بەجۆرێک کە بە "هاوشان" لەگەڵ ڕووداوە تراژیدیاییەکان، لێرەدا هەندێکجار رووبەڕووی شیکردنەوەی دروستی نوکتەئامێزی دیکتاتۆرییەت و ماستاوچییەکان دەبینەوە.

بابەتی سەرەکی کتێبەکە، خەباتی نەتەوەیی کورد لە باکووری کوردستان بە پێچکردنەوە بۆ تاکتیکێکی شەڕی نێوان تورکیا و سووریا و ئەو پەیوەندییە

نادیموکراسییەی لە نێو پەکەکەدا خوڵقێندراوە. عەبدوڵڵا ئۆجەلان بەپێی ئەوەی فەرمانبەری ئەو تاکتیکەیە نەشکاندن و تێنەپەڕاندنی قەبارەی "سووکە شەڕە"، بەند بوو بە خواستی بێ سنووری ئەوەوە. بۆیە بو یارمەتی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆی هێزە داگیرکەرەکان، ئەنجامی کاریگەرییە بکەری و کارلێکراوییەکاندا بە تێپەڕبوونی کات پاشایەتییەکی زاڵم دامەزرابوو، وەک کەسایەتیش ئەوەی کە خۆی ئارەزووی ئەو دۆخەی دەکرد بەم هێزە بێ سنووره ڕێگری لە بە دامەزراوەبوونی خەباتی دژ بە داگیرکەری دەکرد، بڕوا و ئیرادەی خەباتی نەتەوەییش کە لە بەرەو پێشچووندا بوو، پارچە پارچەی کردن و لەکاری خستن. لە کاتی ئەنجامدانیشدا ئەوانەی کە دژی کارەکەشی نەبوون یاری بە کەسایەتی و ڕێزییان بۆ خودی خۆیان دەکرد، ئەوانەش کە ڕەخنەگرانە بیریان دەکردەوە و لایەنگری بەرەوپێشبردنی پەیوەندییە دیموکراسییەکان بوون لە نێو خەڵک و پارتیەکەدا، یان ئەوەتا بە هەزار و یەک پلان زۆری لێکردوون کە مەحکومی بوون بە ماستاوچییەکی ئاپۆچی بن، یان ئەوەتا بە ئەشکەنجەوە کوشتوونی، و یاخود وای لێکردوون ڕابکەن و بە "وره نزم" باسی لێوە دەکردن و لەڕووی سیاسییەوە هەڵیدەپەساردن. ئەوەی دیکتاتۆر دەیکرد لە ڕاستی دا بکەرە رووخێنەرەکان دەیانکرد (دەوڵەتی داگیرکەر، بەڕێوەبەری کاپیتالیست، ئاغا، شێخی تەریقەت...هتد) لە دەرئەنجامەکانیاندا شاردراوەتەوە. هەر بۆیە عەبدوڵڵا ئۆجەلان، هەر وەک چوروککایا وەسفی کردووە "جۆرێک تێکەڵەیە لە پەرستەرەکانی ئەنقەرە - شام، سۆسیالیزمی ستالین، کولتوری ئاغای خاکی ئورفا". لە "ئایەتەکانی ئاپۆ"دا رووبەڕووی هەموو رووەکانی عەبدوڵڵا ئۆجەلان دەبیتەوە. سومبولێکی ساختە، ئەفسانەیەکی بەتاڵ و بە ڕاستەقینەکەیەوە لەگەڵ سێ ئۆجەلان... بە پێچەوانەی ئەو سومبولە ساختە و ئەفسانە بەتاڵە، ڕاستی وەسفی ئەو دیکتاتۆرە لێرەدا:

هیچ بەرپرسیارەتییەکی سیاسی هەڵناگرێت و خودڕەخنە ناکات؛

میکانیزمەکانی بڕیاردانی لە کارخستووە و بووە بە تاکە مەرجەعی بڕیار؛ سەرنەکەوتن و هەڵەکان بە هەموو شێوەیەک دەخاتە ئەستۆی خەباتکارەکان؛ پێگەیاندنی مورید کە بەدەر بێت لە بیرکردنەوە و تەنها دووبارەکەرەوەی کلێشەکانی ئەو؛ چوونە ناو پەیوەندی فەرماندە و سەرباز لەگەڵ دەزگای هەواڵگری سووریا؛ بە بەردەوام بە خۆدا هەڵگوتن و سووکایەتیکردن بە گەریلاکان، جوێندان پێیان، لە کەسایەتی دانیان، بەرگەنەگرتنی ڕێزداری بەرگەگرانی بەندینخانە و تۆمەتبارکردن و دادگاییکردنیان، ئەشکەنجەدانی هەڤاڵانی، کوشتن، دەستدرێژیکردنە سەر، پاککردنەوەی ئایدیۆلۆژیای داگیرکەر ...هتد

سەلیم چوروککایا هەموو تایبەتمەندییەکانی ئەو دیکتاتۆرە کە بینیویەتی، گوێی لێ بووە و بەسەریدا هاتووە تەنها بۆ مێژووی نەنووسیوە، لە تەک ئەرکە مرۆڤایەتییەکەی بۆ تێگەیشتن لە لاپەڕە تاریکەکانی مێژووەکەمان ئەوانەی نووسیون. کتێبەکە لە ڕاستیدا لەم لایەنەوە لە جیهانی واتایی سەبارەت بە کورد بەهادارە، لە یەکەم چاپی لە تورکیادا بەشێکی نوێش هەیە، ئەو بەشە ئەوانە لەخۆ دەگرێت کە لە کتێبەکە ناویان هاتووە بیر و بۆچوونیان دوای ساڵانێک لەسەر کارکردن لە نێو پەکەکەدا و لەگەڵ عەبدوڵڵا ئۆجەلان و باسکردنی ئەو ڕووداوانەی کە بەسەریاندا هاتووە، لێرەدا ئەوە نیشان دەدرێت کە ئەوانەی لە رابردوودا سەلیم چوروککایایان تاوانبار دەکرد ئێستا پشتڕاستی ئەو دەکەنەوە. لەم حاڵەتەدا پێویستییەکی ویژدانییە لە سەرەتادا بۆ ئەوانەی کە نەیانتوانی لە ئۆجەلان تێبگەن و هەموو ئەوانەی توانایان هەیە بیخوێننەوە، تەنانەت ئەگەر لە تواناد‌ا هەیە بۆ ئاسانکردنی هەرسکردنی "ئایەتەکانی ئاپۆ" لەگەڵی دا "پێداگۆلۆژی چەوسێنراوەکان"ی پاولۆ فرێیریش بخوێننەوە.

لەمڕۆدا لە باکووری کوردستان سەبارەت بەو خاڵەی کە خەباتی نەتەوەیی پێی گەیشتووە لە دەرەوەی کلتوری ئاپۆ زۆر ڕووداو هەیە کە پێویستی بە

شـیکردنەوە هەیە؛ کاراکتەری چینی بەرزی کوردی و کاریگەرییان لەسـەر خەبات، کاراکتـەری کلتـوری کـورد و بەشـی فاکتـەری سـەبارەت بـە خـووە کولتورییەکان، پشـکنینی مەسـەلەی کوردسـتان لـە ڕووی نێودەوڵەتییـەوە، ئـەو بابەتانـەی کـە گفتوگۆکـردن لەسـەریان گرینگـە بۆ ژیـان. "ئایەتەکانـی ئاپۆ"ی سـەلیم چوروککایا لـە هەمانکاتـدا ئـەوە دەگەیەنـێ کـە چینی بـەرز و بیرکـەرەوەکان بەشـێوەیەکی بەربـڵاو بـوون بـە ماسـتاوچی، وە ئەمانەتکردنـی خەڵکیـش بـە دروشـمەکان و زۆر بابەتـی لـەم جۆرانـە نیشـانی زۆر خاڵـی گرینگی کـردووە و خـاوەن بینینێکی روونـە. بـەڵام بـەدەر لە هەموو ئەو نزیکبوونەوە تیۆرییانە پێویسـتە دەستخۆشـی لـە سـەلیم چوروککایـا بکەیـن کـە دەڵێـت "شـوێنێک ئاگـری لـێ نەبێـت دوکەڵی لـێ بـەرز نابێتـەوە، مـن تەنهـا دووکەڵەکە نـا، بەڵکـو ئاگرەکەتان نیشـان دەدەم". ئـەو لـە کاتێکـی زۆر زوو ئێشـی هەڤاڵەکانـی هێنایە بـەر ڕووناکـی ڕۆژ و ئازایانە رەخنـەی لـەم پاشـایەتییە زاڵمـە گرت و ڕاسـتگۆیانە خودڕەخنەی نووسـی لەسـەر خـۆی کـە کـەم کات هەیـە رووبـەڕووی کەسـانی وا ببینەوە.

ئەگـەر لـە یـەک رسـتەدا پوختـی بکەمـەوە، ((ئـەم کتێبـە جـەرگ و دڵێکـی هەیـە ئـەوەی دڵـی هەیـە بـا بیخوێنێتـەوە، بـەڵام ئـەوەی بەجـەرگ نییـە بـا نەیخوێنێتـەوە!)).

وەک کۆتـا؛ داوای لێبوردنـم هەیـە بـۆ تاکەکانـی ئـەو نـەوە بـە بڕوایـە کـە بەهـۆی درەنـگ کەوتنـم، ژیـان، بیـر و ئومێدەکانییـان لـە دەسـتداوە و سوپاسـم هەیـە بـۆ نووسـەری کتێبەکـە.

گورداڵ ئاکسۆی

٢١ ئاداری ٢٠٠٥

ڕوونکردنەوە

من لە دژی خودی ڕابەری مەزن نیم، لە دژی بە خواکردنی ئەوم. لە نێوان لەدژبوونی بە خوداکردنی و لە دژبوونی خودی ئەو جیاوازییەکی زۆر گەورە هەیە. دژایەتیکردنی بەخوداکردنی لەو سەردەمەدا ڕزگارکردنێتی لە بوون بە گاڵتەجاڕ. رابەرێک کە داهاتوو ببینێ، نەمریەکی درێژخایەن ناگۆڕێتەوە بە بەخوداکردنێکی کورتخایەن.

بەڵام تایبەتمەندی هەموو دیکتاتۆرەکان ئەوەیە کە داهاتوو نابینن. بە بۆچوونی دیکتاتۆرەکان هەموو شتێک لە وانەوە دەست پێ دەکات و لەگەڵ ئەوان کۆتایی دێت. بۆیە دەیانەوێ تا زیندوو بن و لە دەسەڵاتدابن، لە لایەن گەلەکەیانەوە بەرز بکرێنەوە. کاتێک دەمرن یاخود کارە بۆگەنەکانیان بە دەردەکەوێ سەراوسەر لەو بەرزییەیانەوە دەخرێنە زبڵدانەوە. هەموو دیکتاتۆرەکان لەبەر زانینی ئەو کۆتاییە، دەیانەویت تا دەژین بەرز بکرێنەوە، سوودمەندبن لە هەموو نازو نیعمەتەکانی دونیا، تا لە توانایاندا هەبێت هەوڵدەدەن کە هەموو کەسێک و هەموو شتێک بخەنە ژێر دەسەڵاتی خۆیانەوە. زۆر گرنگ نییە لایان کە کاتێک دەخرێنە زبڵدانەوە لەگەڵیاندا پەیکەرەکانیشیان فڕێ دەدرێتە هەمان زبڵدان. ژیان و کۆتایی هەموو دیکتاتۆرەکان بهێننە بەر چاوتان دەگەنە هەمان ئەنجام. بە نووسینی ئەو

کتێبـە هەمـوو ئـەو دیکتاتۆرانـەی هاتـوون و ڕەت بـوون و یاخـود لـە داهاتـوودا دێن لە کەسێتی عەبدوڵڵا ئۆجەلان، زاڵمێتی ئەوان و ئەو ڕۆڵەی ماسـتاوچییەکان دەیگێـڕن دەهێنمـە بـەر چـاو و ئـەوە بـە ئەرکـی مرۆڤایەتیـم دەژمێـرم.

ئـەو کتێبـەی لەبـەر دەسـتتانە جگـە لـە بەشـی کۆتایـی هەمـووی لـە لوبنـان نووسراوە. لە ژووری ژمارە 206 ی هۆتێل ئەشرەفیە کە تیایدا دەمامەوە بۆ گەریلا قارەمانـەکان کـە بۆ سـەربەخۆیی کوردسـتان دەجەنـگان، گەلەکـەم، رووناکبیرانی وڵاتەکـەم و تورکیـا و مێـژوو بـە دەنگێکـی بـەرز هـاوارم کـرد. پەرتووکەکـەم لـە ماوەیەکـی کـورت نووسـی، لەبـەر ئـەوەی دەسـت و خەتـم نەدەخوێندرایـەوە لە کڵێسـای مارۆنـی کـە 22 ڕۆژ بـە میوانـی تیایـدا مامەوە دووبـارە رێکم خسـتەوە، بەشـی دواییـم لـە ئەڵمانیـا کۆتایـی پێهێنـا. لەگـەڵ هاوسـەرەکەم لەبـەر ئـەوەی کـە دووبـارە نووسـینەوەی بـە ئامێـری چاپ درێـژەی کێشـا زۆر مانـدووی کردین. ئەوانـەی کە هاوسـەرەکەم بۆی باسـکردم لەبەر ئەوەی دەیکەمـە بابەتی کتێبێکی تـر بـە پێویسـتم نەزانـی دووبارە چـاو بـەو کتێبەیاندا بخشـێنمەوە.

هەڵاتنـم لـە بـار الیاس لەنێـو کوردانـی دانیشـتووی ئەوروپا بووە بـە هۆکاری دەمەقاڵـێ، زۆر نیشـتیمانپەروەر بـۆ نیشـاندانی هەڵوێسـتی وازی لـە ئەرکەکـەی هێنـاوە، هەوڵـدراوە ئـەو مرۆڤانـە بـە هەڕەشـە و تۆقانـدن و پاڵەپەسـتۆ خسـتنە سـەر بێدەنـگ بکرێـن، لـە زۆر شـوێن نیشـتیمانپەروەران رووبـەڕووی ئـازاردان بوونەتـەوە، هەندێکیـان لادراون. ئـەوە دەخرێتـەڕوو کـە مـن "ناوچەگەرێتـی، زازاچییەتـی"م کردبێـت، لـە ڕۆژنامـەی سـەرخوەبوون دانپێنـەر سـەرڤان کـە نـاوی نهێنـی حەسـەن دەنیـزە نووسـینێکی نووسـیوە و لەژێـر واژۆی رزا ئاڵتـوون بڵاوکراوەتـەوە، لـە نووسـینەکە مـن بـە هیـچ کـراوم و ڕابـەری مـەزن بـە هەمـوو شـت کـراوە. لەگـەڵ ئـەوەی ڕابـەری مەزن نـەک تەنهـا پارتیەکـە، بەڵکو دەسـتی بەسـەر هەمـوو توانـای خەڵکەکـە داگرتـووە، منـی تاوانبـار کـردووە کـە دەسـتم بەسـەر توانـای پارتیـی دا گرتـووە. لـە کاتێکـدا کـە هەڵاتـم لەژێر چاودێـری ئەودا

50 مارکم لـە گیرفـان بـوو و جگـە لەوە لـە هیچ شـوێنێکی دنیا هیچ قروشـێکیش سـەرمایەم نەبـوو.

لـە نووسـینێکی ڕۆژنامـەی بەرخۆەدانـدا کـە لەژێـر واژۆی مسـتەفا کاراسـوو بڵاوکراوەتەوە وا باسکراوە کە من لەگەڵ کەس ڕێک نەدەکەوتم؛ لە بەندینخانەش لەگـەڵ کـەس ڕاییم نەدەکرد. لەگەڵ ئەوەی کە مسـتەفا کاراسـوو لـە بەندیخانەی جەیهـان لـە نووسـینی خودڕەخنەکـەی گوتبـووی "سـەلیم یارمەتیـم دەدات، هێـز لـە بیـر و بۆچوونەکانـی ئـەو وەردەگـرم، ئـەو وا دەکات کـە لەسـەر پێ بووەسـتم و بـڕۆم، ڕێـز لـەو دەگـرم و گـوێ لە وتەکانـی ئەو دەگـرم". ئەگەر وابێت مسـتەفا کاراسـوو نیشـانی ئـەوە دەدات کە بەگوێـرەی ئەو ڕێنماییانـە دەجوڵێتەوە کە پێی دراوە بـۆ رەشـکردن و لـە بـەر چـاو سـووککردنی من. دڵگـران نیم لێـی لەبەر ئەو نووسـینەی لەسـەر ئـەو بابەتـە نووسـیویەتی. چونکە منیـش پێشـووتر وەک ئەوم کـردووە، لـە دژی ئەوانـەی کـە دەبێـت لەنـاو ببردرێـن شـتم نووسـیوە و رێبـەری نەتەوەییـم سـتایش کـردووە. مسـتەفا لەبەر چاوم سـەلیمی دوو سـاڵ لەمەوبەرە. ئـەو سـەلیمەی بەرەبـەرە دەسـتی بـە بینینی ڕاسـتیەکان کـرد! بەگوێرەی مسـتەفا هێزێکی چەکدار هەیە بەناوی پەکەکە هەرچەندە تەنها کەسـێکیش لەسـەر حەق بـێ؛ ئەرکـی شـەڕڤان ئەوەیـە کـە هێـزە چەکدارییەکـە بپارێـزێ. مسـتەفا کـە بەو لۆژیکـە کاری دەکـرد، لە دوو وتـاری جیادا بە خێزانەکەم کە ڕاسـتییەکانی دەبینی و هەڵوێسـتی وەردەگـرت لـە بەرانبـەر ئاپـۆ گوتبـووی: "ئەرکێکـی زۆر دەکەوێتـە سـەر هەردووکـمان، زۆر کۆبوونـەوە دەکرێـت لـە دژی سـەلیم، هەردووکمان لەو کۆبوونەوانـە قسـە دەکەیـن،" خێزانەکـەم گوتبـووی: "مـن باوەڕ ناکەم کە سـەلیم لەناوبـەر و سـیخوڕ بێت، لـە کۆندا لەناو پەکەکە سیسـتەمی هەڤاڵ بوون هەبوو، هەڤاڵـەکان یەکتریـان نەدەکەوانـد بەڵکـو بەرزیـان دەکردنەوە. ئێسـتا لە شـوێنی ئـەو پەیوەندییـە هەڤاڵانـە دوژمنایەتییەکـی تەڵـە دانانەوە هەیە. بۆیە بەشـداری کۆبوونـەوەکان ناکـەم." بـە گلەییەوە بـە خێزانەکەمی گوتبوو:" تۆ دوای کەسـێک

کەوتـووی" و کاتێـک خێزانەکـەم وەڵامـی ئـەو گازاندەیـەی دابووەوە، هەڕەشـەی لێکردبـوو و پێـی گوتبـوو " ئێـرە جـێ دەهێڵیت، یان لـە هۆڵەندا لـەماڵێک لەژێر چاودێـری ئێمـە دەمێنیتـەوە و یـان دەچیتە شـام، کامـە ڕۆڵی خـراپ دەگێڕیت؟".

مسـتەفا خـۆی هێشـتا تێنەگەیشـت بـوو کە خۆشـی دوای کەسـێک کەوتووە. خێزانەکەشـم لەمێـژ بـوو دوای کەسـێک کەوتبـوو. کـە بینیبـووی ئـەو کەسـە چ مردووێـک و بـە خیانەتکار ناسراوێکی لە دوای خۆی جێهێشـتووە، لە کۆتاییەکەیدا تێگەیشـت بوو کە ڕاسـت نییە دوای کەسـێکی وا بکەوێ. ئەو قسـەی مسـتەفا بە خێزانەکەمـی گوتبـوو هـی ئـەوە بـوو ببێتـە عیبرەت بـۆی، بۆیـە درەنگ یـان زوو ڕاسـتییەکانی نیشـان دەدا. وتـەی " سـەلیم دەیـەوێ ببێـت بـە گالیلـۆ" ئەوەشـی دەگەیانـد کـە ئـەو دونیایـەی ئێمـە تێـدا دەژیـن، دونیایەکـی وەک کاتۆلیـک دواکەوتـوو، دوور لـە لۆژیـک، هەسارەیەکی بـەدەر لـە مرۆڤایەتییە.

مسـتەفا! دوور لـە زانسـت، مرۆڤایەتـی و خۆشەویسـتی، ئەگـەر سیسـتەمێک هەبێـت کـە بیرکردنـەوە و خەیاڵکـردن و ڕاسـتی گوتـن و مـرۆڤ بـوون قەدەغـە بـکات، ئـەوا لـەوێ گالیلـۆ بـوون شـەرەف و مەزنایەتییـە. ئەگـەر مێـژوو ئـەو ئەرکـەی خسـتبێتە سـەر شـانی من ئەوا شـانازی بە گالیلـۆ بوون دەکـەم. بەڵام تۆ و هەمـوو برادەرانـت شـەرمەزاری ئـەو تاوانانـەی کـە ئـاگاداری ڕوودانیـان بـوون تـا هەتایـە لـە ئەسـتۆتاندا هەڵدەگـرن. ئـەو دۆخـەی ئێسـتا تێیدایـن، لـەو دۆخـە دەچێـت کـە گالیلۆ تیایـدا بووە. هـەر وەک گالیلۆ ڕاسـتییەکان دەدرکێنم، هەرگیز لـە وتەکانـم پاشـگەز نابمـەوەو نابـم بـە دانپێنەر.

ئـەو وتـارەی لە ڕۆژنامەی بەرخـوەدان بە واژۆی براکـەم بڵاوکرایەوە نموونەی سـاختەکارییە. ئـەوەی دەیـەوێ کـە بـە بـرا لـە برا بـدات داگیرکـەری بیژییـە. ئەو کەسـەی ئـەو نووسـینەی نووسـیوە، خـاوەن کەسـایەتییەکە کـە خـۆی بـۆ قاپێـک شـۆربا دەفرۆشـێت؛ مـن ئـەو زۆر بـاش دەناسـم. براکـەی مـن بـڕوای بـە داوای ڕەوای گەلەکـەی هەیـە و لـە چیـاکان شـەڕ دەکات، براکـەی ئەویـش عوسـمان

ئۆجەلان لە عێراق ورگی گەورە دەکات. دۆزی نووسینی وتار بۆ رەشکردنی من بە کەسانێک و بڵاوکردنەوەی بە واژۆی براکەم، بێ ڕەوشتییە کە هەر وەک چۆن دیکتاتۆرییەتە. بانگەوازکردن لە زاری براکەمەوە "بێت و هانا بهێنێتە بەر دادوەری"، دۆخێکی شەرمەزارکەرە. بە پیاوەکە ناڵێن ڕاستی، ماف و دادوەری لەکوێیە؟ ئەگەر میکانیزمێک یان دەزگایەک هەبووا کە بیر و بۆچوونەکانم و ڕاکانم بە ئازادیی لێی بدرکاندبا بێگومان ڕامنەدەکرد. لە دادگا باڵا و لێکۆڵینەوەکانی ڕابەری مەزن عەبدوڵڵا ئۆجەلان تەنها "دانپێنان" دەکرێت، من نەفرەت لە دانپێنەران دەکەم. ئەو پڕوپاگەندە نووسراو و زارەکییانەی لە دژم دەکران ئەوە بوو کە هەر دەگوترا " سەلیم هیچێکە، ڕابەرایەتی هەموو شتێکە". هەر کەسێک کە مێشکی کار بکات ڕاستییەکانی نێو ئەو پڕوپاگەندەیە دەبینێت، ئەو کتێبە چیرۆکی کەسێک دەگێڕێتەوە کە خۆی لە جێگای هەموو شتێک دادەنێت بۆ ئەوانەی کە هیچ نین.

کە هاتمە ئەوروپا لە ڕێگای تەلەفۆنەوە لەگەڵ زۆر کەس قسەم کرد. زۆربەی هەرە زۆری دەیگوت" هیچ شتێک مەنووسە ئێمە هەموو شتێک دەزانین، ئێستا ئەگەر بینووسی دوژمن بەکاری دەهێنێ". کاتێک لەگەڵ نزیکێکم قسەم کرد و گوتم "دیموکراسی نییە" وەڵامەکەی ئەوەبوو " من دەزانم کە کەشێکی دیموکراسی هەیە" و دوای ئەوانەی کە باسمکرد یەکسەر گوتی " هیچ شتێک بە کەس مەڵێ دەتکوژن." بەو قسەیە باشتر شی دەکردەوە کە " کەشێکی دیموکراسی چۆن کەشێک بوو". رووناکبیرەکان هەندێکیان لەبەر بەرژەوەندیەکانیان، هەندێک لەترسان، هەندێکیشیان لەبەر ئەوەی کە لە ترسناکی ئەو مەترسییە گەورەیەی رووبەڕووی دەبینەوە تێنەگەیشتبوون پێشنیازی بێدەنگبوونیان بۆم دەکرد. کاتێک گوێم لە پێشنیازەکان گرت زیاتر تێگەیشتم کە ڕوناکبیرانی تورکیا لە دوای 1920ەکان بۆچی؟ لەبەرچی؟ و چۆن ئاوا بوون بە ماستاوچی. لە ئەنجامدا بڕیارمدا کە کتێبەکە بڵاو بکەمەوە.

دەمزانـی کـە حکوومەتـی تورکیـا و میدیاکانـی ئـەو وڵاتـە کتێبەکـە بەکاردێنـن. زۆرم بیرکـردەوە کـە چـۆن وا بکـەم نەتوانـدرێ بەکاربهێنـدرێ، بـەڵام هیـچ ڕێگایەکـم نەدۆزییـەوە، بۆیـە بڕیارمـدا کـە بـڵاوی بکەمـەوە. بـە ڕای مـن بڵاوکردنـەوە چارەیەکـە، چونکـە ڕابـەری مـەزن عەبدوڵڵا ئۆجەلان ئـەو ڕێگایانەی کـە هیـچ دوژمنێـک بەرانبەری بـەکاری نەهێنـاوە، بەرانبەر ڕۆڵەکانـی گەلی کورد بەکاردەهێنێـت؛ هـەر کەسێک ئـەو ڕێگایانـەی بدرکێنێـت، یاخـود ڕەخنـەی لـێ بگرێـت بـە سیخوڕ تۆمەتبـار دەکرێـت، دەڵێـت " ئـەوەی ئەوانە دەیڵێـن گوتەی دوژمنانـە" و ئـەوە دەکاتـە ماسـکێک وەدەیخاتـە سـەری؛ بەو ماسـکەوە زۆر شـتی ناشریـن دەکات. دەمـەوێ کـە خوێنـەر لـەو یارییـە تێبـگات و ماسـکەکە لابدات. مـن لـە نووسـینەکانمدا ئـەوەی کـە ژیـاوم و شـایەتی بـووم بـاس دەکـەم، بـە پێویسـتم نەزانـی ئەوانـە بـاس بکـەم ئەوانـەم باسـکرد کـە ئـەو کردیتـی. ئەگـەر دوژمـن بـەکاری بهێنـێ ئـەوا کردارەکانـی ئـەو بەکاردەهێنـێ. ئەگـەر تاوانبارێـک لـەو ئیشـەدا هەبێـت، ئـەوا مـن نیـم.

بـە ئەرکـی دەزانـم کـە زۆر سوپاسـی هەمـوو ئەوانـە بکـەم کـە کاتێـک ژیانم لـە مەترسـیدا بـوو یارمەتییـان دام: سـکرتێری کۆمیتـەی لوبنانـی خاچـی سـوور پاسـکال قطـات، ئەندامـی کۆمیتـە خاتـوو ڤەرۆنیـکا و ماریـا لێ کۆخلـی، ئەوانەی لـە کۆمیتـە کاریـان دەکـرد، فەیسـەڵ، ماریـا ڕۆز، کریسـتین، حوسـێن، موحسـین و نوێنـەری نەتـەوە یەکگرتـووەکان سـالڤاتۆرە لۆمبـاردۆ، پارێزەرەکـەم مۆنیـکا، پاپـای کلێسـای مارۆنـی پەرمیسـەل، پێنی نێودەوڵەتـی، پێنی ئەڵمانی، سـەندیکای ڕۆژنامەگەرانـی ئەڵمانـی، هەمـوو لێپرسراوانـی ڕێکخـراوی ئافـی نێودەوڵەتـی، هەڵمـوت ئۆبەردییێـک، هانـس کۆسـچنیک و هەمـوو ئـەو مرۆڤـە چاکانـەی نەمتوانیـوە ناویـان بهێنـم.

١١ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت

وتەی " شۆڕش رۆڵەکانی خۆی خوارد " واتا دیکتاتۆر رۆڵەکانی خۆی خوارد ئەوەش بەڵگەی وەحشیەتی دیکتاتۆرەکانە.
لای ئێمە هێشتا شۆڕش نەکراوە دەستیان کرد بە خواردنی رۆڵەکامنان.

ئەمڕۆ، ١٨ ڕۆژی تەواوە لە بەیروت دەمێنمەوە، بڕیارمدا یادەوەری بنووسمەوە.

بەڵام یادەوەری ڕۆژانە نا؛ بڕیارمداوە ئەوەی دەگوزەرێ بیکەم بە رۆمان؛ چەند لاپەڕەیەکیشم نووسی، دواتر وازم لە نووسین هێنا، هیچ ناسیاوێکم نییە، زمان نازانم، هیچ شوێنێك پێ نازانم، کاتێك تازە هاتبووم پارەشم نەبوو، وەك ئەو کۆیلەیە بووم کە لە کێڵگەکەی رۆمانی (رەگەکان)ی ئالێکس هالێی هەڵاتبوو، وەك "کونتا کینتە" [١] بووم، من وەك ئەو بەڵگەی گەڕانیشم نەبوو.

لە ڕۆژی ٥ ی تەمموز لە ڕێی شارۆچکەی بارئیلیاسەوە بە تەکسی هاتمە نێو ئەو بەیروتەی نەمدیوە، نایناسم و شارەزای نیم.

بیرم لەوە دەکردەوە کە بچمە باڵیۆزخانەی ئەڵمانیا و بۆیان باس بکەم کە پەنابەر بووم لە ئەڵمانیا، بە پاسپۆرتێکی ساختەی تورکی هاتوومەتە لوبنان و پاسپۆرتەکەم ون کردووە، دەمەوێ بگەڕێمەوە ئەڵمانیا. دەستم لە تەکسیەك راگرت کە بەڕێگاکەدا تێپەڕ دەبوو، کاتێك سەرکەوتم شوفێرەکە بە

---

١ کونتا کینتە: قارەمانی رۆمانی رەگەکانی ئالێکس هالێی، لە ئەفریقیا رفێنرا ئەمریکا و وەک کۆیلە لە کێڵگەیەک کاری پێ دەکرا، کاتێک کۆیلە بوو رایکرد و کە دەستگیرکرا و قاچیان بڕییەوە.

عەرەبی شتێکی پرسی، تێگەیشتم کە دەپرسێ دەتەوێ بۆ کوێ بڕۆی؟ بە شڕە ئینگلیزیەکەم گوتم (I want to go safarati Alman) شوفێرەکە گوتی (Okey) و پێی نا بە بەنزینەوە، هەندێك ڕۆیشتین و ترافیك ئەوەندە قەرەباڵغ بوو کە وامان لێهات بە خێرایی کیسەڵ بەردەوامی بە ڕۆیشتنمان بدەین.

نووسەری بەرازیلی "ئەنتۆنیۆ ئۆلێنتۆ" لە ئاخاوتنێکدا لە "ریۆ دی جانیرۆ" گوتبووی " لای ئێمە لە بەرازیل گا ئەوەندە زۆرە کە هەر کەسێك گایەکی بەر دەکەوێت ". ئەگەر منیش بڵێم لە بەیروت هەر کەسێك ئۆتۆمۆبێلێکی بەردەکەوێ بە زیادەڕەوی دانانرێ. بەهۆی ئەوەی حکوومەتی لوبنان باجی گومرگی لەسەر فرۆش و بەکارهێنانی ئۆتۆمۆبێل دانەناوە، شەقام و کۆڵانەکان پڕن لە مارسیدس. شوفێرەکە کەسێکی زۆرزانە و لەگیرفانم تەنیا ٥٠ مارکی ئەڵمانی هەیە، پارەکەم لەگیرفانم دەرهێنا و بۆم ڕاگرت، وتی وردەم نییە، لە پێش شوێنێکی پارە گۆڕینەوە ئۆتۆمۆبێلەکە رادەگرێت، چوومە ژوورەوە و ٥٠ مارکەکەم گۆڕییەوە بە ٥٠ هەزار لیرەی لوبنانی و گەڕامەوە بۆ ئۆتۆمۆبێلەکە.

باڵیۆزخانەی ئەڵمانی لەسەر گردێکە کە دەکرێ بڵێین لە دەرەوەی بەیروتە. کاتێك گەیشتینە بەر دەرگا پرسیم چەند دەکات گوتی ٥٠ هەزار لیرە، بێگانەم، زمان نازانم، بەگوێرەی شوفێرە فێڵبازەکەم کەسێکی شیاو بووم بۆ قازانج کردنی، کاتێك گوتم ((زۆر داوا دەکەی من ئەوەندە پارەم نییە)) ئەو سوور بوو لەسەر ٥٠ هەزار. تێدەگەم لە لوبنانێك کە دۆلار و قروش خودا بن چاوەڕوانی کردنی ڕاستی و دروستی لە ساویلکەیی زیاتر نییە و لە شوفێرەکە توڕە دەبم و نامەوێت پارەکە بدەم، شوفێرەکەش بە توڕەییەوە بە عەرەبی شتێکی دەگوت لێی تێنەدەگەیشتم، پارەکەی نێو گیرفانم توندگرتووە دەڵێم ((١٠ هەزار بەسە)) لە ئەنجامدا پاسەوانەکانی بەر دەرگای باڵیۆزخانە هاتنە نێوانمان و ناچار بووم کە ٢٥ هەزار لیرەی پێ بدەم. بەڵام ناخم دەسووتا، لە خۆم توڕەبووم کە بۆ بێ مامەڵەکردن سەر ئۆتۆمۆبێلەکە کەوتم، کار لە کار ترازاوە و پارەکە

لـە دەسـتم دەرچـووە، ئۆتۆمۆبێلەکـە بـە هەزارییەکانمـەوە لەبەرچـاو ون بـووە. توانیـم بـە ئینگلیـزی بـە پاسـەوانەکان بڵێـم " پاسـپۆرتم ون کـردووە، دەمەوێـت باڵیـۆز ببینـم" دوای نیـو کاتژمێـر لـە بەر دەرگا ڕاگرتـن بۆ چوونـە ژوورەوە بە خاڵی پشـکنین دا تێپـەڕ بـووم. لـە کابینـی پشـکنین دا پۆلیسـێکی بـاڵا بـەرزی قژ زەرد منـی بـە تەواوی پشـکنی، لـە ٢٥ هەزار لیـرە، جزدانێکی پـارە، ناسـنامەی ڕۆژنامەی ((yeni ülke)) وڵاتـی نـوێ و فڵچەیەکـی ددانـی کـۆن زیاتـر هیچـم پـێ نەبـوو. پۆلیسـەکە کـە کاتێـك فڵچەکەمـی لە شـوێنی دانانەکـەی دەرهێنـا زەردەخەنەیەکی کـرد، تێنەگەیشـتم بـۆ ئـەو زەردەخەنـەی کـرد. لـە گیرفانـی دواوەی پانتۆڵەکـەم دەفتەرێکـی بچووکـی ژمـارەی تەلەفـۆن هەبـوو هەسـتی پـێ نەکـرد، دوای ئەوەی کەلوپەلەکانـم خسـتەوە گیرفانـم منیـان برد بـۆ نهۆمـی دووەم. دوای پێنـج خولەك منیـان بـردە ژوورێکـی بەتـاڵ و ئافرەتێکـی تەمـەن مامناوەنـد هاتـە لام .

هەوڵمـدا بـە ئینگلیـزی کێشـەکەمی بـۆ بـاس بکـەم، بـەڵام خەزێنەی وشـەکانم بەشـی نەدەکـرد، ئافرەتەکـە زۆر بـە ساردی گوتـی " بـڕۆ کەسـێك بـدۆزەوە کـە تورکـی و ئەڵمانـی یـان تورکـی و عەرەبـی بزانێـت"، چـووە دەرەوە. لـە دەرگا پۆلیسـێك چاوەڕێـی دەکـردم، بێچـارە و بـێ زمـان و ناچار بـووم کە دەربچـم، دوای دوورکەوتنـەوەم لـە باڵەخانـەی باڵیۆزخانـە دەسـتم کـرد بـە بیرکردنـەوە، بـۆ کـوێ دەچـووم؟ لـە کـوێ بـووم؟ کاتێـك زمـان نەزانیـت و بـێ پـارە بیـت ئایـا هەمـوو دەرگاکانـت بـە ڕوودا دادەخرێـت؟ وەرگێڕێـك لـە کـوێ بدۆزمـەوە کـە تورکـی و عەرەبـی بزانێـت؟ وای دابنێیـن کـە دۆزیمـەوە، لـە کاتێکـدا پەنابەرێك بـووم کە بێ ئیـزن لـە ئەڵمانیـا دوورکەوتوومـەوە، بـێ پاسـپۆرت ڤیزا بـە من دەدەن؟ لە شـارەوە بـە ٢٥ هـەزار لیـرە هاتوومـە ئێـرە، ئێسـتا چـۆن دەگەڕێمەوە شـار؟ بـە بیرکردنەوە لـەو پرسـیارە بـێ وەڵامانـە کۆڵانێکـم تێپەڕکـرد و گەیشـتمە ڕێـگای سـەرەکی، دەسـتم لـە ئۆتۆمۆبێلێکـی تایبـەت بەرزکـردەوە وەسـتا. بـەو کەمـە ئینگلیزییـەی دەمزانـی شـوفێرەکەم تێگەیانـد کـە بێگانـەم و دەمـەوێ بگەڕێمـەوە ناوشـار.

شـوفێرەکە ئەندازیارێـك بـوو کـە ئینگلیـزی دەزانـی، کاتێـك زانـی کـوردم، گوتم کە دەتوانێـت بمگەیەنێتـە گۆڕەپانـی ئۆتۆمۆبێلەکانـی خزمەتگـوزاری. بـە سوپاسـەوە لەگەڵـی سـەرکەوتم، لـە شـوێنی ڕۆیشـتنی ئۆتۆمۆبێلەکانـی خزمەتگـوزاری سـەر ئۆتۆمۆبێلێکـی تـر کەوتـم، بەدرێژایـی کەنار دەریا ڕۆیشـتم، لە شـوێنێکی باخچەدا هـەزار لیـرەم دا بـە شـوفێرەکە و دابەزیـم .

کاتێـك بەسـەر شۆسـتەکە دا دەڕۆیشـتم، دووبـارە بیـرم کـردەوە، دەتوانـم بـۆ کـوێ بچـم؟ بـۆ کـوێ؟ هانـا بـۆ کـێ ببـەم؟ هەڵاتـن لـە بـار ئیلیـاس ئاسـان بـوو، لـە بەیـروت چـۆن هەڵدەهاتـم؟ بـێ پـارە چـۆن دەژیـام؟ لـە کـوێ دەخەوتـم؟ چیـم دەخـوارد؟ ئـەوەی منیـش وەك کونتـا کینتـە هەڵاتنێکـی بـێ پـلان و پرۆگـرام بـوو، بـەڵام لەگـەڵ ئەوەشـدا پەشـیمان نەبـووم لـە راکردنەکـەم، ئـەوەی مـن لـە هەڵاتنێـك زیاتـر راپەڕینێـك بـوو. لـەوە زیاتر شـکاندنەوەی کەسـایەتیم، لـە ژێر پێ نانـی غـرورم، ڕووخاندنـی بـاوەڕ و خۆشەویسـتییەکانم پـێ قبـوڵ نەدەکـرا، ئەگـەر برسـیش بـم، بـێ ماڵ و حـاڵ بم با بمرم لە ژیانێکی بێ ڕێزی و بێ شـەرەفی باشـترە. بـەدەم ڕۆیشـتنەوە بیـرم لەوە دەکـردەوە، بەڵام پێویسـت بوو کـە ڕێگاچارەیەکیش بدۆزمـەوە. دەفتـەری ژمـارە تەلەفۆنەکانـم لەگیرفانـی دواوەم دەرهێنـا و دەسـتم کـرد بـە چـاو پـێ خشـاندنی، لە خۆم دەپرسـی کـێ و چـۆن دەتوانێـت یارمەتیدەرم بێـت. چـاوم بەنـاوی سـەرۆکی پێنـی[٢] کـوردی حوسـێن ئـەردەم کەوت و لە سـەری وەسـتام. هەرخـۆم کاتێـك دوو مانـگ لـە بـار الیـاس لێکۆڵینـەوەم لەگـەڵ دەکـرا لەسـەر پەیوەندیـم لەگـەڵ ئـەو زۆر جەخـت کرابـووەوە، خـۆ لەگـەڵ ئـەودا پەیوەنـدی شـاراوەم نەبـوو، جگـە لـە ئەنـدام بوونـم لـە پێـن و بەیەکـەوە چووینمان بـۆ ٥٨ همیـن کۆنگـرەی پێـن کـە لـە " ریـۆ دی جانیـرۆ " ئەنجـام درا، دوو ڕۆژ لـە ماڵەکـەی بـە میوانـی مامـەوە زیاتـر هیـچ نزیکییـەك یـان پەیوەندیەکـمان نەبـوو،

٢ پێن: یانەیەکی نێودەوڵەتی تایبەت بە نووسەرانە.

بـەڵام ئەگـەر فاکسـێکم بۆ حوسـێن ئـەردەم کردبـا، لەبەر ئـەوەی دەمزانـی گرنگی بـە مرۆڤـەکان دەدات، بـاوەڕم وا بـوو کـە یارمەتیم بـدات، بەو بیرۆکەیـەوە کەوتمە جووڵـە و بڕیـارم دا کـە بـەدوای هۆتێلێکـدا بگەڕێم کە تەلەفۆن و فاکسـی هەبێت، دۆزینـەوەی هۆتێلێکـی وا لـە بەیـروت ئاسـان نەبوو، پرسـیارم کرد و وەسـفیان کرد، چوومـە هۆتێـل مۆنتەمـار بـە ئینگلیـزی تێـم گەیانـدن کـە ڕۆژنامەنووسـم و پـارە و پاسـپۆرتم ونکـردووە و دەبـێ بـە پەلـە فاکسـێك بـۆ ئەڵمانیـا بکـەم. کـە پێنـووس و کاغەزێکیـان دامـێ لـە هۆڵـی هۆتێلەکـە کـە دەیڕوانییـە سـەر دەریـا، لـە سـەر قەنەفەیـەك دانیشـتم و ئـەو دێڕانـەم نووسـی:

"حوسـێن، دوای چەنـد ڕۆژێـك لـەوەی لـە ئەڵمانیـاوە هاتمـە شـام دەستبەسـەر کـرام. دوو مانـگ لـە زیندانێکـی داخـراو مامـەوە، لێـرە داوام لێکـرا کـە مێـژووی زیندانـی دیاربەکـر بـە سـەراوژێری پراکتیکـەی دەرەوەکـەم بـە پراکتیکـی شـەڕی " کۆنـتر گەریـلا" [٣] و پراتیکی شـەڕی تایبەت قبـوڵ بکەم ئـەوەی فەرموویان جێبەجێ بکـەم، یاخـود خـۆم دەکوشـت، لـە بـەر ئـەوی هەڵبـژاردەی سـێیەمم نەبـوو، ناچار ئـەوەی فەرموویـان وەک خودڕەخنـە نووسـیم، لێـرەوە هاتمە نێـو زیندانێکی نیمچە کـراوە، ئەوەشـم لـێ داوا دەکرا کـە پەرتووکێك بـە پێچەوانەی ئـەو دوو پەرتووکەی پێشـوو کـە سـەبارەت بـە زیندانـی دیاربەکـر نووسـیوومە، بنووسـم، نەمدەتوانـی بـە ڕێنمایـی ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی و بـە پشتڕاسـتکردنەوەی ئـەو ئایدیۆلۆژیـای بنووسـم. نەمدەتوانـی ببـم بە نەدیمی شـاعیری عوسـمانی، لە شـوێنی ڕاسـتییەکان نەمدەتوانـی درۆ دابنێـم، بۆیـە لـە زیندان هەڵاتم، ئێسـتا لە بەیروتم بێ ناسـنامە و پەسـاپۆرت و پـارەم، چـۆن دەتوانـی یارمەتیم بدەی؟ بـە پەلە لە ڕێی ژمارە فاکسـی خـوارەوە وەڵامـم بـدەوە ٠٠٩٦١١٩١٢٨٠٤، دوای نووسـینی ئـەو نامەیـە هەوڵمـدا بـە شـڕە ئینگلیزیەکـەم لـە ئافرەتەکـەی سـەر کار و بـاری فاکسـەکە بگەیەنـم کـە

---

٣ کۆنتر گەریلا : بە واتای وشە ئەو هێزەیە کە لە دژی هێزە گەریلاکان دامەزراوە، بەواتاکەی تر لە بنەڕەتی ناتۆ ئەو هێزە نایاساییە کە وڵاتان لە دژی هێزە چەپەکان دایدەمەزرێنن.

ڕۆژنامەنووسم و پەساپۆرت و پارەم لە دەست داوە، پێویستە ئەو فاکسە بنێرم، سەرەڕای ئەوە ئافرەتەکە گوتی (هەڵگرتن چوار و هەر خولەکێکی سێ دۆلار). دەمگوت (پارەم نییە)، هەروەک بڵێی گوێکانی داخرابێت، لەو بەیروتەی یاسای دۆلارو قروش دەڕۆیشت لە حاڵم نەدەگەیشت. دوای مامەڵەیەکی زۆر لەسەر ١٥ هەزار لیرە پێک هاتین و فاکسەکەم نارد. دوو کاتژمێر لە هۆڵی هۆتێلەکە چاوەڕوانی وەڵامی فاکسەکەم بووم، وەڵام نەبوو. هەر کاتێک تەلەفۆن لێیدەدا و لە هەر زرینگەیەکی فاکسەکە گوێچکەکانم، چاوەکانم، هەموو هەستەکانم، خەیاڵەکانم و ئومێدەکانم هەڵدەستان، کە تێدەگەیشتم ئەوی دەهات بۆ من نەبوو تاریکی گشت لایەکانمی دادەپۆشی. (ڕەنگە حوسێن لە ماڵ نەبێت، ڕەنگە چووبێتە وڵاتێکی تر، یاخود کاتێکی درەنگ بگەڕێتەوە ماڵ) بەو بیرکردنەوانە وەرەی خۆمم بەرز رادەگرت.

شەو نزیک دەبێتەوە، شوێنێکم نییە لێی بمێنمەوە، لە گیرفانم تەنها ١٤ هەزار لیرەی لوبنانی هەیە، دەزانم کە بەو پارەیە ناتوانم لە هۆتێل بمێنمەوە بەبێ چارەیی لە شوێنەکەم هەڵسام، بە ئافرەتەکەی ئەوێم گوت (ئەگەر فاکسەکەم هات لە شوێنێک بۆم هەڵگرە، شەو درەنگ یا بەیانی زوو دێم دەیبەم) و دەرچووم، شتێکی تر نەبوو بیکەم. بە درێژایی دەریا لەسەر ڕێگا قیرتاوەکەی کەنار دەریا رۆیشتم، ئۆتۆمبێلەکان ڤڕە ڤڕیان دەهات و تێپەر دەبوون، کراسە نیلییەکەم لە نێو ئارەقە تەڕ ببوو، پانتۆڵە قەدیفە زستانییەکەم قاچەکانمی دەسوتاند، پێیەکانم لە نێو پوتە زستانیەکەم خوسابوون.

لە بەیروت بێ کەسم، دوای ژیانی خەباتی ٢٠ ساڵەم ئێستا تەنیا ماومەتەوە، ١١ ساڵ لە زیندان بووم ٣ ساڵ ئەشکەنجەی سیستەماتیکم دیوە، ملم کەچ نەکردووە و بەرگەم گرتووە لە دادگای سەربازی، لەم کەشەدا کە هەناسەدان تێیدا بە تاوان دەژمێردرێت، بووم بە دەنگی گڕی خەڵکەکەم، ڕۆژنامەنووسم، نووسەرم و نوێنەری گەلم، هەموو ئەوانە کێ گوێیان پێ دەدا؟ لە شۆستەی

شەقامە قیرتاوەکە بەرەو دەرەوەی شار دەچووم،پیاویکی تەمەن مامناوەندم کە قژم تاڵی سپی تێکەوتووە، هەمووی هەر ئەوەندەیە! ناسنامەم نییە، زمان نازانم، لە هەمووشی گرنگتر پارەم نییە، بێ ئەمانە لە بەیروت ژیان ئەستەمە ئەوە دەزانم. لە بەیروت کوردو ئەرمەنیش دەژین، زمانیان دەزانم، بەڵام ناتوانم بچمە لای ئەوانیش، پیاوەکانی گەورەم دوام دەکەون، پەیوەندیم پێوە دەکەن، بەڵام بۆ یارمەتیدان نا، بەڵکو بۆ کوشتنم لەمە دڵنیام، چونکە یاساکانم ژێر پێ خستووە و هەڵاتووم، هەر خۆی چەندین بیانوو بۆ کوشتنی من هەڵبەسترابوو، ئەگەر هەڵاتنەکەشمی بخرێتە سەر ئەوا شایستەی مردنم. گەورەکەی من وەکو گەورەکەی کونتا کینتە بە قاچ بڕینەوەم نە دەوەستا، ئەوەم دەزانی، بۆیە دەبوو خۆم بە تەنیا چارەی دەردی خۆم بکەم .

بەردەوام بووم لەرۆیشتن لەسەر شۆستەی شەقامەکە بەرەو دەرەوەی شار، بە ڕێگادا تەنها ئۆتۆمبێلەکان تێپەڕ دەبن، جگە لە من هیچ پیادەیەک نییە لە دەرەوی شار لە بەرزاییەکەوە هەوڵمدا دابەزمە لێواری دەریاکە، بەڵام لەبەر ئەوەی شوێنەکە بەردین بوو زەحمەتیم کێشا، هەندێک جار لەسەر گاشەبەردەکان خۆم هەڵدەدا هەندێک جاریش بە خۆ گرتن دادەبەزیم تا لە کۆتاییدا گەیشتمە بەردێک کە شەپۆلەکانی بەردەکەوتن، دانیشتم.

ڕۆژ خەریکە ئاوا دەبێت. وا دیارە ڕۆژ لە بەیروت بە جۆرێکی تر ئاوا دەبێت، لەم شوێنەوەی کە لێی دانیشتبووم، سەیری ئاوابوونیم دەکرد، وەک سینییەکی سوور مەترێک لە ئاوەکە بەرزتر بوو، یەکەم جارم بوو ئەو ڕۆژە گەورەیە وا بە بچووکی دەبینم و لەو دەریا گەورەیەدا توانەوەی ڕۆژ دەبینرا. بەرە بەرە خۆرەکە بە قەد ئاوێنەیەکی گیرفانی لێهات و دواتر نەما، دوای ئەو تەنها زۆنێکی سوور مایەوە.

ماوەیەکی درێژ لەسەر گاشەبەردی کەنار دەریاکە دانیشتم و سەیری شەپۆلەکانم دەکرد کە لە بەردەکان دەدەن. لە زیندان لە خوێندنەوەی ڕۆمانی

"پەپولـە " چێـژی سـەیرکردنی شـەپۆلەکانم وەرگرتبـوو، شـەش مانـگ لەمەوبـەر لە (ریـۆ دی جانیـرۆ) لـە کەنـاری زەریای ئەتلەس ماوەیەکی زۆر سـەیری شـەپۆلەکانم کردبـوو، قارەمانـی ڕۆمانـی فەرەنسـی (سـزادراوی سـەوڵ لێـدان)م بیر هاتـەوە. لە بەیـروت زیاتـر لـە پەپولـە دەچـووم، ئیـدی لێـرە هەڵاتوویـەک بـووم منیـش وەک پەپولـە ماوەیەکـی زۆر لـە زیندان خەوتبـووم، چەندین جار هەوڵـی هەڵاتنم داوەو گیـراوم. ئـەوە دواییـن هەڵاتنـم بـوو، پەپوولە هەوڵی دابـوو بە پڕکردنـی گونیەیەک لـە گوێـزی هینـدی لـە ڕییانـەوە لـە دوورگەیـەک بپەڕێتـەوە بـۆ دورگەیەکیـتر، خـۆ نەمدەتوانـی لـە بەیـروت گونیەیەک پڕبکـەم لە گوێزی هینـدی و بپەڕمەوە قوبرس! بەیـروت گوێـزی هـەر لـێ نییـە، بیـرم دەکـردەوەو سـەیری شـەپۆلەکانم دەکـرد، یـەک لـە دوای یـەک وەک ڕێـزی سـەربازەکان ڕیز دەبوون، هێرشـیان دەکردە سـەر وشـکانییەکە، یەکـەم شـەپۆلە بچووکـەکان، دواتـر شـەپۆلێکی مـەزن دەگەیشـتە سـەر وشـکانییەکە لێیـدەدا ئـاوی سـپی وەک شـیر، بـە نزیکەیـی دوو مەتـر بـەرز دەبـووەوە، سـەری بەردەکان سـپی سـپی دەبـوون دواتر بە پەلـە دەگەڕایەوە دواوە ڕەنگـە شـینەکەی، بـێ وەسـتان و ماندوبـوون ئـەو هات و چۆیـە بـەردەوام دەبوو، کـێ دەزانـی ئـەو شـەپۆلانە ڕۆژێ چەنـد جار ئـاوا هێرش دەکەنە سـەر بـەردەکان؟ بەردەکانیـش لـە ڕقـان بەرگـە دەگـرن، لـەو شـەڕەی چەندیـن چاخـە بەردەوامـە، شـەپۆلە نەرمـەکان بـەردە ڕەقەکانیـان تاشـیوە، بـەو جـۆرەی کـە دەیانەوێـت نەخشـاندوویانن، ئـەو دۆخـە هـەر زوو بەرچـاو دەکەوێـت. بەخـۆم دەگـووت ئەمـەش جەنگـی دڵڕەقـی سروشـتە شـەپۆلەکان و بەردەکانـم تەنها جێ دەهێشـت و هەوڵـم دەدا کـە چارەسـەری دەردی خـۆم بکـەم.

سـەرەتا هەوڵـم دا شـوێنێک بـۆ خەوتـن بدۆزمـەوە، بەخـۆم دەگـوت " هـەوا گەرمـە، دەتوانـم لـە کەنـار دەریا بخـەوم" هەرچەنـدە لە دەریـاوە بەرەو وشـکانی سروەیەکـی شـێدار و هەڵگـری بۆنـی دەریـا هەبـوو، بـەڵام لەگـەڵ ئەوەشـدا وشـکانییەکە گـەرم بـوو، بـەرەو چاڵاییـەک دەچـووم، چومـە سـەر بەرزاییـەک و

دەمڕوانیە چاڵاییەکە. ماوەیەک لەمەوبەر لێرە ئۆتۆمبێلێک گلۆر بووەتەوە خوارەوە، بۆدییەکەی بە کەڵک نەماوە و نیوەی سەرەکەی لێبووەتەوە، کێ دەزانێت ئاخۆ لەم ئۆتۆمبێلەدا چەند کەس گیانی لەدەست داوە؟ ئایە شوفێرەکە پیاو بووە، یا ئافرەت؟ یاخود دوو هاوسەر بوون، یاخود خانەوادەیەک بوون کە بە تەواوی لەناو چوون؟ ئایا لەتەک قوربانییە گەورەکان منداڵ هەبووە؟ رەنگە لەگەڵ ئافرەتەکە منداڵە بچووکەکانی گیانیان لەدەست دابێت، پیاوەکەی وەکو من بە تەنها ماوەتەوە؟ دەبێ هێشتا لە ژیان مابێت؟ ئەگەر لە ژیاندا ماوە لە کوێیە؟ بەو پرسیارانەی مێشکمەوە بەرەو چاڵەکە دەچووم. سەیری ئۆتۆمبێلەکەم دەکرد، کوشینی پشتەوەی بە کەڵکم دێ، هەر خۆی لێ ببووەوە، دوای کەمێک خەریکبوون دەرمهێنا، ئەوەندە نەرمە کە لەسەری درێژ بم و بخەوم، بەڵام پیس و تۆزاوییە. یەکسەر بە ئاوی دەریا شوشتم. بووم بە خاوەنی پێخەفێکی بریسکە داری رەنگ قاوەیی لە پێست دروست کراوی جوان.

پێخەفەکەم دەگرمە باوەش و بە قوڵایی چاڵەکەدا تێپەڕ دەبم، پێخەفەکەم لەسەر گاشەبەردێک جێهێشت بەدوای جێگایەک دەگەڕام کە شەو لێی بحەوێمەوە ئەشکەوتێکم دۆزیەوە کە پێشتووتر شەپۆلەکان قوڵیان کردبوو، بەڵام ئێستا شەپۆلی پێ ناگات، دەکرێت ناوی لێ بنرێت کلۆری چوومە ژوورەوەو هەڵمسەنگاند. سەیرم دەکرد تا بزانم مار، دووپشک، یا کوندەپەپوی لێیە یان نا، کاتێک گەیشتمە ئەو ئەنجامەی بەدوای دا دەگەڕام، پێخەفەکەم هەڵگرت و هێنامە ئێرە، لە شوێنە لارەکان بەردم دادەنا و پێخەفەکەم ڕێک دەخست. لەسەر پشت لەسەر پێخەفەکەم پاڵکەوتم و هەردوو دەستم خستە ژێر سەرمەوە چاوەکانم بڕییە دەریای پان و بەرین، گوێم لە دەنگی شەپۆلەکان گرتووە کە لە گاشەبەردەکان دەدەن، بۆ خۆم بووم بە خاوەنی ژوورێک بە پێخەفێکی جلدییەوە، تەنها کێشەی ئاو و خۆراکم ماوەتەوە، دوو مەتر لەولاترم دەریا بوو منیش بێ ئاو بووم، ئێستا باشتر تێدەگەم واتای چییە لە رۆخی ئاودا

بێ ئاو بیت.

ئاخۆ دەمتوانی چەند ڕۆژ بە ١٤ هەزار لیرەی لوبنانی گیرفانم ڕێ بکەم؟ ١٤ هەزار لیرەی لوبنانی دەیکردە ١٤ مارکی ئەڵمانی، بە ١٤ مارک چی دەکرێت؟ چەند سەموونێک، یەک دوو کیلۆ تەماتە، چەند بوتڵێک ئاو. ئەی دوای ئەوە؟ دوای ئەوە نادیارە! جزدانەکەم دەردەهێنم و هەزارییەکانم دەژمێرم، سەیری بەشی پارە وردەکان دەکەم. ١٢ مارک و ٢٩ فەنیک دەژمێرم. بەڵام وا بیردەکەمەوە کە پارەی ئاسنی ئەڵمانی لە لوبنان ناچێت پارەکانم دەخەمەوە جزدانەکە و دەیخەمەوە گیرفانم، بەرە بەرە دونیا بەرەو تاریکی دەچێت، دەریاش وەک دونیاکە، چاوەکانم دادەخەم و گوێ لە میوزیکی شەپۆلەکان دەگرم، ڕۆبنسۆن کروسۆ دێتە خەیاڵم، پێدەکەنم و بەخۆمم گۆت " بەڵام خۆ من وەک ڕۆبنسۆن نیم ".

ئەو لە دوورگەیەکی گەورەو گران بوو، ئەفەندی دورگەکە و خاوەنی بوو، هەموو میوەو ئاژەڵەکانی دوورگەکە موڵکی ئەو بوون. لە بەیروت بەر لە من هەموو شتێک دابەش کراوە، کوچەکان، باڵەخانەکان، ئۆتۆمبێلەکان، ئاژەڵەکان، چۆلەکەکان، ئاویش خاوەنی هەبوو، ئەوەی منیش دەمتوانی بڵێم هی منە جلێکی ژێرەوە، کراسێک، پانتۆڵێک، پێڵاوێک، کاتژمێک، پێخەفێک کە لە کوشنی ئۆتۆمبێل دەستم کەوتبوو، ١٤ هەزار لیرەی لوبنانی، ١٢ مارک و ٢٩ فەنیک پارەم هەبوو.

کاتێک لە ساڵی ١٩٧٤ بەشداری خەباتی بزاڤی ڕزگاریخوازی کوردستانیشم کرد، ئەوانەی خاوەنیان بووم دووبارە هەر ئەوانە بوون. دوای ١٩ ساڵ دووبارە هیچ شتێکم نییە! لایەنە خراپەکەشی ئەوەیە کە لە وڵاتێکی دوورم، لە بەردەمم دەریا هەیە، ناتوانم بۆ جێگایەک بچم، ئەگەر بە پێ بپەڕمەوە سووریا دەگیرێم. ئەگەر بپەڕمەوە ئوردن لەوێوە بۆ کوێ دەچم؟ بێچارەم، وەڵامی ئەو پرسیارانە نادۆزمەوە کە لە خۆمی دەکەم. بگەڕێمەوە ئەو شوێنەی لێوە هاتم، ئەو پرسیارە

هەر پێویست نییە لە خۆمی بکەم. چونکە دوای بیرکردنەوەیەکی زۆر، بڕیاری هەڵاتنم دابوو و هەڵاتم، ناتوانم بچمە تورکیا، ناتوانم بچمە وڵاتێک کە ١٩ ساڵ دژی رژێم و دەسەڵاتەکەی شەڕم کردووە و ئەشکەنجە دراوم، نەفرەتم لێ کراوە، ملم کەچ نەکردووە. ئەستەمە بتوانم بەتەنها بچمە کوردستان، ئەگەریش چووم چۆن دەژیم؟ کەسێکی نایاساییم لەگەڵ رێبەری مەزن کەوتومەتە ناو دژایەتییەکی قووڵەوە، نە لەگەڵ دەوڵەت و نە لەگەڵ گەریلا دەمتوانی بژیم.

هەردووکیان ئایدیۆلۆژیای فەرمییان[4] هەیە. دەوڵەت بێ قەید و شەرت هەوڵی بە سیخوڕ کردنم دەدات، لەکاتێکدا کە من ١٩ ساڵ خەباتم کرد تا ئەوەی ئایدیۆلۆژیایی فەرمی دەیڵێت جێبەجێی نەکەم، لەناو گەریلاشدا هەر ئایدیۆلۆژیای فەرمییان بۆ پێشنیاز کردم. من لە دژی ئایدیۆلۆژیا فەرمییەکانم، یەک هەڵبژاردنم هەبوو ئەویش پەڕینەوە بوو بۆ ئەورووپا. بۆ ئەویشیان پێویستم بە سێ شت هەیە، پەساپۆرت، ڤیزا و پارە. بەڵام ئەو سێیەیان هیچی لای من نییە. باشە دەتوانم چی بکەم؟ بیردەکەمەوە ئەو وەڵامەی حوسێن بە فاکس بۆم دەنێرێت لە مێشکمدا دەسوڕێتەوە، دەبێ وەڵامی دابێتەوە؟ ئێوارە بچم یاخود چاوەڕێی بەیانی بکەم؟ ناتوانم تا بەیانی چاوەڕێ بکەم، ئارامیم نامێنێت، خەو ناچێتە چاوم، دڵتوندی باڵ دەکێشێتە سەرم، چاوەروانی ئومێدێکم لە فاکسەکەوە، ئومێدەکە نیو کاتژمێر لێم دوورە، چۆن دەتوانم بخەوم، هەڵدەستم و بەرەو هۆتێلەکە بەڕێ دەکەوم. ئۆتۆمۆبێلەکان گلۆپەکانیان داگیرساندووە و بە تیژی بەلامەوە تێپەڕدەبن و من بە هەنگاوی خێرا دەڕۆیشتم. لە پیاوێکی پرسگەم پرسی کە ئایە هیچ فاکسێک لە ئەڵمانیا هاتووە یان نا. گوتی "نەخێر". کەمێک لە هۆڵی هۆتێلەکە دانیشتم، لە کۆتایی هۆڵەکە خواردنگەیەکی لێ بوو، پیاوان

[4] ئایدۆلۆژیای فەرمی : گفتوگۆی لەسەر ناکرێت. رەخنەی لێ ناگیرێت، رەخنە قبوڵ ناکات، ئەوەی رەخنەی لێ بگرێت یاخود لە دژی بوەستێت تۆمەتی خیانەتکاری دەدرێتە پاڵ، سزا دەدرێت و دەکوژرێت. ئایدۆلۆژیایی دەسەڵاتدار جیاوازە لە ئایدۆلۆژیای فەرمی، بەرگەی رەخنە دەگرێت، رەخنەگرەکانی سزا نادات، تۆمەتی خیانەتکاریان نادەتە پاڵ.

و ئافرەتـان شـامپانیایان دەکـردەوە، بـە قاقـای بـەرزەوە پێدەکەنیـن، خزمەتگـوزارە سـپی پۆشـەکان بـە گالیسـکەکانەوە گۆشـتی بـرژاو و شـوتی پـاک کراوەیـان بـۆ دەبـردن، منیـش بـە سـکی برسـییەوە بـە تامەزرۆییـەوە سـەیرم دەکـردن، کاتێک لە فاکسـەکە بـێ ئومێـد بووم لە هۆتێلەکـە هاتمە دەرەوە. بـە دوای دوکانێکی بەقاڵیدا دەگـەڕام و دۆزیمـەوە. دوو سـەموون و بتڵیکـی گـەورە ئـاوم کـڕی، هـەزار لیـرەم پـێ دا و بـەڕێ کەوتمـەوە، کاتژمێر دە گەیشـتمەوە ئەو ژوورە تاکە کەسـییەی وەک چـۆن بڵێـی دەریـا بۆمنـی کۆڵیـوە. یەکەم جـار قومێکم لە ئـاوە ساردەکە دا، دواتر سـەمون و ئـاوم خـوارد، دوای نـان خـواردن سـەیری دەریـام دەکـرد لـە دوورەوە ڕووناکییـەک بـەر چلـو دەکەوێـت، بەڵـێ، ئـەوە کەشـتییەکە! بەخۆمـم دەگـووت دەبـێ بـۆ کـوێ بچێـت؟ ئـاخ ئەگـەر دەمتوانی سـەر ئـەو کەشـتییە بکـەوم! من لە بەیـروت بباتـە دەرەوە، لـە هەر شـوێنێک فڕێـم دەدات با فڕێم بـدات!! بەڵام چۆن دەتوانـم سـواری کەشـتییەکە بـم؟ خـۆ بەبێ پاسـپۆرت و پارە ناتوانم سـەر کەشـتی بکـەوم! ئەگـەر دواتـر پـارەم دەسـت بکەوێت، بـە بەلەمێکی بچـوک دەپەڕمەوە بۆ قوبـرس، خـۆ ئـەوە کارێکـی گران نییە؟ چاوم لەسـەر کەشـتییە دوورەکەیـە و بیر لە گریمانـە جیاجیـاکان دەکەمـەوە، لەسـەر پێخەفەکەم پاڵدەکەوم، بـەڵام خەو ناچێتە چـاوم، لـە مێشـکمدا لێپێچینـەوەی خەباتـی ٢٠ سـاڵەم لـە خـۆم دەکـرد، بیـرم لـە هـاوڕێ و براکانـی خەباتـم دەکردەوە.

ڕێبـەری مـەزن دەڵێـت " سـەلیم ڕایکـرد " بـەڵام کەسـانێکیش دەپرسـن "بۆچی ڕایکـرد؟" ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی دەڵێـت " سـەلیم رووخـا، ئیـدی نەیتوانـی چیـدی بـەردەوام بێـت لـە خەبـات" ڕاستیەکان دەگۆڕێـت و پێچەوانـەی دەکاتـەوە. هـەر خـۆی هەمـوو مەعریفەتەکـەی ئەوەیە."گۆڕینـی ڕاسـتییەکان، سـەراوژێرکردنی، بەهیـچ ژماردنـی مێـژوو، دانانـی درۆ لـە جێـگای ڕاسـتی"، هـەر بۆیـە پێـی دەڵێـم ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی، ئـەو جـۆرە ئایدیۆلۆژیـا فەرمیانـە کاریگەری لەسـەر خەڵکی دواکەوتـوو و بەشـێکی دیـاری کـراوی مێـژوو دەکـەن، خەڵکـی دواکەوتـوو لـە

ڕاستیەکان زیاتر لە باوەڕکردن بە درۆ نزیکە، بەڵام ڕابردوو لەناو نابردرێت، مێژوو ماوەیەکی درێژ ناگۆڕدرێت، تەمەنی درۆ درێژ نابێت، ئایدیۆلۆژیای فەرمی تاهەتایی (ئەبەدی) نابێت، دوای ماوەیەکی کورت بۆگەنەکەی بڵاودەبێتەوە، لەگەڵ خۆیدا ئەو ڕێکخستنەی ئەنجامی دابوو دەیڕووخێنێت، من ڕامکرد، لە زیندانی ئایدیۆلۆژیای فەرمی ڕامکرد، ئەو بەندینخانەیە لەگەڵ دەستبەسەرکردنی لەشم هەوڵی دەستبەسەرکردنی مێشکمیشی دەدا، من بۆ دەست بەسەر نەبوونی مێشکم ڕامکرد، بۆ ڕەتکردنەوەی ئەو ئایدیۆلۆژیا فەرمییە رامکرد کە دەیویست درۆکان بەمن پشتڕاست بکاتەوە و بیخاتە بەردەمی هەمووانەوە. گۆشتخۆر (مرۆڤخۆرەکان) و خواردنی گۆشتی مرۆڤم بەچاوەکانم بینی، رامکرد چونکە تێگەیشتم کە لە خەیاڵیکدا دەژیام، ڕامکرد تا ڕاستییەکان ئاشکرا بکەم، ئەوەی خەڵکەکەم دوای ماوەیەکی زۆر درێژ دەیبینێت و دەیڵێت زۆر لە پێشی ئەو من ئەورۆ بیڵێم، ڕامکرد تا ڕاستییەکان بە شاراوەیی نەمێننەوە، تا درۆیەکان شوێنی ڕاستییەکان نەگرنەوە، رامکرد تا نەوەکانی داهاتوو تف لە ڕووی من نەکەن، لە ڕووی ماستاوچییەکانی ئەمڕۆ بکەن.

ڕامکرد تا لە داهاتوودا نەکەومە نێو دۆخی جەنەڕاڵەکانی ستالین، ڕامکرد چونکە هەستم بە ئازاری ویژدان دەکرد لە بەرانبەر چارەنووسی ئەو هاوڕێیانەم کە کوژران و تۆمەتی خیانەتکاریان درایە پاڵ لە لایەن ئایدیۆلۆژیای فەرمییەوە، ڕامکرد تا بێدەنگ نەبم لە بەرانبەر کوشتنی ئەو هاوڕێیانەم کە لە داهاتوودا بێ تاوان دەکوژرێن، ڕامکرد تا درۆکان لەوە زیاتر کاریگەری لەسەر چینەکان دروست نەکەن رابردوو هیچ هەژمار نەکەن و لەناوی نەبەن، تا ئەو دیکتاتۆرییەتە چیتر بەهێزتر نەبێت کە شۆڕشگێڕ و بەرە بەرە خەڵکەکەش لەناو نەبات. ڕامکرد تا لەوە زیاتر درۆ لەگەڵ گەلەکەم نەکەم، تا چیتر مرۆڤەکان نەخەڵەتێنم ڕامکرد.

من بە بڕواوە لە ساڵی ١٩٧٤ چوومە ڕیزی پەکەکەوە، کاتێک کەس لە

کوردستان بڕوای بە پەکەکە نەبوو، ئەمڕۆ ئەو پەکەکەیە زۆر کەس بڕوای پێ دەکات من بە هۆکار ئیدی بڕوای پێ ناکەم، کە ڕامکرد ئەوە بەو مانایە نایەت کە من "گۆڕاوم" من بە وازهێنان لە بیروباوەڕمەوە نەگۆڕاوم، بەپێچەوانەوە زانیارییەکانم، ئەزموونم، لەگەڵ ئەواندا مکوڕبوونیشم زیادی کرد. هەروەک لە سەرەتای دەست بە خەبات کردنم، ئەمڕۆش باوەڕم وایە گەلی کورد بە بەکارهێنانی هێزی خودی خۆی، بە ئیرادەی ئازادانەی سەربەخۆیی خۆی بەدەست دەهێنێت، بەڵام ئەوەی گۆڕاوە لەو نێوەندەدا شتێک هەیە سەراوژێر بووە، پەکەکە! باڵی پەکەکە سەراوژێر کراوە، پەکەکە ئیدی پەکەکە نییە. ئەمڕۆ لەو نێوەندەدا پارتییێکی وا بوونی نییە، ڕێبەری مەزن لەو نێوەندەدا پەکەکەی لەناوبردووە، خۆی لە ناوبردووە، خۆی لەجێگای پەکەکە داناوە. ئیرادەی گەل ڕێبەری نەتەوە و پارتیەکە نییە، ڕێبەری مەزنمانە. هەر بڕیارێکی ڕێبەری مەزن هاوکات بڕیاری گەلە، ڕێبەری مەزن بیرۆکەی خۆی (بە ویستی خۆی) شۆڕشی بۆ داڕشتووین. لە ئەکادیمیای مەعسوم کۆرکماز[5] ئەو وانەیەی زیاتر دەخوێندرا پەیوەندیدار بوو بە "ڕێبەری پارتی". لە کاتێک کە باوەڕم پێ نەبوو، منیش بە ناچاری ئەو وانەیەم گوتووەتەوە، ئەرکی من ڕاستییەکان و یا گوتنەوەی ڕێگای ڕاست نەبوو. دووبارەکردنەوەی ئایدیۆلۆژیای فەرمی بوو، دەمانگوت "رابەرایەتی پارتی دەزگایەکە " ئاوا پێمانیان فەرموو بوو، ئێمەش دووبارەمان دەکردەوە، دەبوو بڵێین "ئەو دەزگایە ئیرادەی هەموو گەلە".

ئێستا لە ئەنجامدا تەنانەت ئەو شۆڕشانەش کە بەدڵمان نین، دووبارە بەرەو سیستەمی سەرمایەداری دەچن، بە کەم و کوڕی، هەڵە و دژە دیموکراسی پێناسەیان دەکەین، پارتیەکان وەک دەزگای پێشڕەوی چین و توێژەکان بوون واتا ئەوانەی دەژین، قسە دەکەن، دەبینن، درک بە هەڵە و کەموکورتییەکان

٥ ئەکادیمیای مەعسوم کۆرکماز: لە سەرەتای حوزەیرانی ١٩٩١ چوومە ئەوێ تا ئاداری ١٩٩٢ تییایدا مامەوە. نزیکەی شەش مانگ وانەم بە قوتابییەکانی ئەکادیمیا گوتووەتەوە.

دەکەن، دەتوانن بڕیار بدەن، ئەو مرۆڤانەی دەتوانن تانە لە بڕیارە هەڵەکان بدەن، تاقمەکان بوون و رابەرایەتی چینەکانیان دەکرد، لای ئێمەش مردووەکان! ئەو مردووانەی ناتوانن هەڵەکان ببینن، درکی پێ بکەن گوێبیست بن، بڕیار بدەن و تانە بگرن! واتا شەهیدەکان لە دەزگای سەرکردایەتی شوێنیان گرتووە، لایەنە سەیرەکەی کارەکەش ئەوەیە لەو دەزگایەی کە هەزارەها شەهیدی تێدایە بە تەنها ڕێبەری مەزنمان لە ژیاندایە ئەو پەیوەندی لەگەڵ شەهیدەکان هەیە! بەڵکو ئەوە ناچێتە ئەقڵی ئێمەی کۆیلە. دەبێت ڕێبەری مەزنمان چەند لایەنێکی خودایی هەبێت کە ئێمەی کۆیلە نابینین و نایزانین (چونکە هەموو شتێک بۆ ئێمەی کۆیلە ئاشکرا نییە!) ڕەنگە بەر لە بڕیاردانیش گشت شەهیدەکان بۆ لای خۆی، بۆ مەقامی بەرزی بانگ بکات و بڵێت " هەڤاڵەکانم، ئێوە لەو دونیان، ڕەنگە ئاگادار نەبن لە دونیای ئێمە چی دەگوزەرێت، بەڵام سەرەڕای ئەوەش من ئێوەم لەبیر نەکردووە، هەمووتانم بردووەتە دەزگای سەرکردایەتی، بۆچوونتان سەبارەت بەم بابەتە بڵێن با بەیەکەوە بڕیار بدەین." بەڵکو کەمال پیر، مەزلوم دۆغان و یا محەمەد خەیری دورموش[٦] وایان قسە لەگەڵ کردووە: "هەڤاڵ عبداللە، کاتێک ئێمە لەوێ بووین دەزگایەکی وا بوونی نەبوو، ئەوکاتیش شەهیدمان هەبوو، بەڵام بڕیارەکان لە لایەن ئێمەی زیندووەکانەوە دەردەچوون، ئێستا ئێمە لێرەین، ئێوە لەوێن، لەسەر بابەتێک کە زانیاریمان دەربارەی نییە بۆچوون دان و بەیەکەوە بڕیاردانمان ڕاست نییە. ئەگەر لەگەڵ هاوڕێ زیندووەکان گفتوگۆ بکەیت و بۆچوونی ئەوان وەرگریت و بەیەکەوە بڕیار بدەن، ئایا باشتر نابێت؟" لەبەرامبەر ئەو وشانە ڕێبەی مەزنمان چەندە ڕقی هەڵساوە دەزانم.

وابیر دەکەمەوە کە ئەو وتارەی بۆیان خوێندبێتەوە، (هەمان وتاری بۆ ئێمەی

---

٦ کەمال پیر، مەزلوم دۆغان یاخود محەمەد خەیری دورموش ڕابەرایەتی شەڕی بەرەنگارییان کرد لە زیندانی دیاربەکر لە ساڵی ١٩٩٢ لە دژی سەربازی فاشیزم و شەهید بوون، ئەندامی کۆمیتەی مەرکەزی پەکەکە بوون.

لە زینـدان دەرچـوو خوێندبـووەوە کـە هاتبووینـە ئەکادیمیـا و شـارەزای پێگـەی ڕێبـەری مـەزن نەبوویـن) مـن ئـەوەی لـە وتەکـەی ئـەو تێگەیشـتم یاخـود ئەوەی کـە ئـەو دەیەویسـت بۆمانـی باس بـکات لە زمانـی ڕێبـەری مەزنەوە دەینووسـم و ئێـوە لەگـەڵ ئـەو تەنهـا جـێ دەهێڵـم: " وا دیـارە، ئێـوە درەنـگ ماونەتـەوە، هـەر خـۆی خەیـری لـە کۆنـدا گوتبـووی (ئێمـە نەمانتوانـی پێـمان لەگـەڵ هەنگاوەکانی ئـەو ڕێـک بخەیـن.) وتەیەکـی ڕاسـت بـوو، لـە سـەرەتادا دەبـێ شـێوازتان بگـۆڕن، بەمـن دەڵێـن هەڤـاڵ عەبدوڵـڵا ئـەوە شـێوازی پەکەکـە نییـە، بـە گوتنـی هەڤـاڵ عەبدوڵـڵا مـن دادەبەزێنـن بـۆ پلـەی خۆتـان، بڵێـن ڕێبـەر و مـن پێـش بخـەن، دەبـێ فێربـبن کـە بڵێـن ڕێبـەر، دوای شـەهیدبوونی ئێـوە زۆر شـت گـۆڕا، مـن لـە نەبوونـەوە هێنامـە کایـەوە، مـن گیانمدا بە مـردوو، ئـەوەی نەیدەتوانی قسـەبکات مـن هێناومـە ئاخاوتـن، مـن ئـەوەی کوێـرە چـاو و ئـەوەی کـەڕە گوێم پێـی دا، من لـە جێگایـەک کـە بە قـەد نوکـی دەرزییەکە، بـە قەد شـاخێک توانام دروسـت کرد، مـن بـەرز بوومـەوە، مـن بەتەنها لـە دژی هەمـوو دەوڵەتە ئیمپریالیسـتەکان شـەڕ دەکـەم، هیـچ کەسـێک تا ئێسـتا لە مـن نەگەیشـتووە، مـن چوومە ئاسـمانەکانەوە، ئـا سـەیرکەن هـەر یەکێکتانـم لـە شـوێنێکی دونیـا کۆکردووەتـەوە، لێـرە لەگەڵتـان قسـە دەکەم .

" خـۆ کـە ئێـوە لـە ژیانـدا مابـوون مـن ئـەو تایبەتمەندییانـەم نەبـوو! واز لـە چوونـە ئاسـمان بهێنـن، ئێـوە کاتێـک بـەر لـە کودەتاکـەی ١٢ی ئەیلوول لـە جورنە ڕەش و گـرێ سـۆر چەکتـان تەقاند، لەگـەڵ هەڤاڵ ئەدهەم بەزۆری سـنوورم بەزاند و خۆمـان ڕزگار کـرد. بـەڵام ئێسـتا لەگـەڵ ئێـوەی شـەهید قسـەدەکەم و بڕیـار دەدەم. ئەوانـە دەبینـن! ڕابەرایەتـی ئێمـە وایە لـە ڕابەرایەتی کـەس ناچێت، لەبەر ئـەوەی کەمێـک ڕێـزی ئێـوە دەگـرم، ئێـوەم هێنـا ئـەو دەزگایە!

" ئـەو ئەندامانـەی لـە ژیاندابـن ناتوانـن لـە دەزگای سـەرکردایەتی ئەندام بـن، ئـەو دەزگایـە دەزگایەکـی بـەرزە، ئەوانـەی لـە ژیانـدان هەمووانـم بچـووک

کردووەتـەوە، هـەر خۆی کەسـی وایـان تێدا نییە خاوەنـی ئـەو تایبەتمەندییانە بێت کـە بیهێنمـە ئـەو دەزگا بـەرزە، هەموویان ئاسـت نزمن، بەشـێکیان ڕایانکـرد، بوون بـە سـیخوڕی ئیمپریالـزم و نازانـم کـێ، هەندێـک دەرچـوو سـیخوڕی بولگاریـان، هەندێکیـان خۆیـان کوشـت هەندێکیـش لەلایەن ئێمەوە ئـەوە کران، ڕاسـتییەکەی نەیـان دەویسـت مـن بفـڕم بـۆ ئاسـمان و لەگەڵ ئێـوەی هەڤاڵـی ئازیـز پەیوەندیم هەبێـت، منیـش دەمویسـت بـەرز ببمـەوە بـۆ ئاسـمان ببـم بـە عیسـا، سـەیرم کرد لـە ڕێـگای ئاسـاییەوە نابێـت، ئەوانـەی منیـان نەدەپەرسـت کوشـتمن، رفاندمن، بە بەکارهێنانـی ڕێـگا تایبەتەکانـم بەرەو خۆکوشـتنم بـردن، ئەوانەش کـە ماونەوە ملم پـێ کـەچ کـردن! هـەر خـۆی ئەوانـەی ماونەتـەوە بەکەڵکـی هیـچ نایـەن، زۆر زۆر گەمـژەن، ناتوانن شـۆربایەک لە سـوتان ڕزگار بکـەن. هەردەم من بـەرز دەکەنەوە، لـە ڕاسـتیدا زۆر چێـژ لەمـە وەردەگـرم بـەڵام پێیـان دەڵێـم "واز لـە سـتایش کردنـی مـن بهێنـن و شـتێک بۆخۆتان ئەنجام بـدەن، کەمێک خۆتان بـەرز بکەنەوە، ئەرکی مـن بـەرز کردنـەوەی ئێوەیـە" بـاوەڕ دەکـەن. خـۆی لـە خۆیـدا تـەواو پێچەوانـە بـوو، ئەرکـی ئـەوان بـەرز کردنـەوەی مـن بـوو، ئەرکـی مـن نـزم کردنـەوەی ئەوان بـوو، لەگـەڵ بەرزبوونـەوەی مـن، ئـەوان نـزم دەبوونـەوە، لەگـەڵ سـووکبوونەوەی ئـەوان مـن بەرزتـر دەبوومـەوە. ئـەوان بە شایسـتەترین شـێوە بچـووک دەکەمەوە و دەڵێـم "سەرسـەرینە، بـێ شـەڕەفینە، کـوڕی کـەر " ئەوانـە وەک تیـۆری دەخەمە بەردەمیـان، زۆر پێـی دڵخـۆش دەبـن. کاتێـک هەمـوو ئـەو جوێنانەیان پـێ دەدەم، دەڵێـن " ئێمـە لـە ئایەتەکانی ڕێبەر هێزێکـی زۆرمان وەرگرت." چـی بکەم کۆیلەیە بـە لێبووردەییـەوە هەڵسـوکەوتیان لەگـەڵ دەکـەم، ئەگینا دەڵێـم " باشـە خوێـڕی کـوڕی خوێڕینـە، پێتانـم گـوت کەر کوڕی کـەر، ئەوەتـان خوێندەوە هێزتـان لە چی وەرگـرت؟" لەبـەر ئـەوەی بەخشـەرێکی گـەورەم، لـە بەندەکانـم خـۆش دەبم.

" دوای ئـەوەی ئێـوە مـردن، بەشـێک لـە زیندووەکانـم ئـەوە کـرد، هەندێکـم

ڕاپێچی خۆکوشتن کرد و ئەوانەی ماونەتەوە بە کۆیلەم کردن ئایەتەکان[٧] دەستیان پێ کرد بۆم دابەزین، هەر هەفتەیەک پەرتووکێك ئایەتیان بۆ دەڵێم، نووسەری سروشتەکانم ئەوەی دەیڵێم پیت بە پیت وەک خۆی دەینووسنەوە، سەدەها پەرتووك لەو ئایەتانە دەرچوون، هەر پەرتووکێک شۆڕشێکی هەڵگیرساند، بەندەکانم دەیخوێننەوە، بەڵام تێناگەن، تێدەگەن، بەڵام ئەوەی دەیڵێم ناتوانن جێبەجێی بکەن.

"تا ئێستا پێغەمبەرەکان یەکەی تەنها یەک پەرتووکیان هەبووە، ڕاستییەکەی لە نێو ئەوانەی پەرتووکیشییان نەبووە، پێغەمبەر دەرکەوتووە، بەڵام من پێشی هەموویان کەوتمەوە، ئێستا ملیۆنان کەس هەیە کە من دەپەرستێ، بەدوام کەوتوون، زۆر جوان ئەدەبیاتیان بەسەردا دەکەم. بەڵێ، کەسایەتی شیی دەکەمەوە، هەر پەرتووکێکم ڕۆمانێکە، ئەوانەی یەشار کەمال دەیانووسێت لە چاو ئەوەی من هیچ نییە. دەڵێم "یەشار کەمال تەنها چەتەیەکی ڕێگری گێڕاوەتەوە. خۆ من کەسایەتیەکە شیی دەکەمەوە، دەیڕووخێنم و دووبارە دروستیان دەکەمەوە. بەڵێ، مرۆڤەکان دووبارە دەخوڵقێنمەوە، بە تەواوی واتای وشە دەیخوڵقێنم. مرۆڤ دەخوڵقێنم هیچ بۆم کارێکی زەحمەت نییە، کردنی ئەو کارانە پێشتر ئەرکی خوداکان بووە ئێستا من دەیکەم، پێشتر زۆر حەزم دەکرد بزانم خوداکان چۆن مرۆڤەکان دەخوڵقێنن، دەرچوو زۆر کارێکی سادەیە، ڕێگا و چۆنیەتییەکەی دەبێت بزانی ئەوەی تر دێتە بواری منەوە، بە هەموو

---

٧ وتارەکانی ئاپۆ ناو دەنرێت " شیکردنەوە " من لە شوێنی وشەی شیکردنەوە، ئایەت بەکار دەهێنم. بە وتەکانی قورئان دەگوترێت ئایەت، ئایەتەکان وتەی خودان. ئایەتەکان گفتوگۆیان لەسەر ناکرێت، ڕەخنەی لێ ناگیرێت، گومانی لێ ناکرێت، ئیمانی پێ دەهێنرێت. شیکردنەوەکانی ئاپۆش لای بەندەکانی وەک ئایەتەکانی قورئان وان گفتوگۆی لەسەر ناکرێت، ناگۆڕێت، ڕەخنەی لێ ناگیرێت، بڕوای پێ دەکرێت و جێبەجێ دەکرێت. ئەوەی باوەڕی بە قورئان نییە پێی دەڵێن کافر و ئەوەی بڕوای پێ هەیە و جێبەجێ ناکات مونافقە . لەناو کۆیلەکانی ئاپۆدا ئەوەی بڕوای بە ئایەتەکانی ئاپۆ نەبێت خیانەتکارە، ئەوەی وا خۆی دەردەخا کە بڕوای پێ هەیە و ئەوەی پێویستە نایکات سیخوڕی کارلێکراوی پێ دەڵێن. بەپێی یاساکانی شەریعەت کوشتنی کافر و مونافیقەکان واجبە. بەپێی ئایەتەکانی ئاپۆش کوشتنی خیانەتکارو سیخوڕی کارلێکراو واجبە.

هێـز و حوکمداریمـەوە پڕیـان دەکـەم: "تـۆ ببـە بەسـیخوڕی کارلێکراو، تـۆ کۆیلەی کەمالیزمـی، تـۆ کەسـێکی کە ڕێکخسـتن دروسـتی کـردووی، تۆ سـووکی، تـۆ غافڵی، تـۆ خەبـەرت نابێتـەوە، ئـەو ڕاسـتییەی تـۆ لێـی دەژیـت ڕاسـتیی تـۆ نییـە، تـۆ بـەو حاڵەتـەوە هیچێکـی! ئەوانـەی تـازە هاتـووون، ئاقـڵ ئاقڵ گوێـم لـێ دەگـرن.

" ئەوەیـان هێناومەتـە ئـەو حاڵەتـەی کـە ببێـت بـە کۆیلـە، غافـڵ، خەبـەر نەبـووەوە، نـزم، سـیخوڕ، بـە مۆڵـەت وەرگرتـن لـە منـەوە قسـەبکات و بـووە بـە هیچێـک دەڵێـت: " هـەر وەک ڕابەرایەتـی دەڵێت: بەڕاسـتی ئێمە سـووکین، بووین بـە هیـچ، کارت لـێ کـراوە و کراویـت بـە سـیخوڕ، بۆچـی لەنـاو ئێمە ئەفسـەرێک، ڕێبەرێکـی بـاش دەرناکەوێـت؟ بۆچی ڕابەرایەتی لـە هەمووماندا زیاتـر کار دەکات؟ بەتەنهـا هـەم ڕابەرایەتـی سـتراتیژی و هـەم ڕابەرایەتـی تاکتیکـی بەڕێـوە دەبـات. ڕۆژانـە گرنگـی بـە هەمووماندا دەدات، ئێمـە ڕۆژانە گرنگی بە چەنـد کەس دەدەین و بۆخۆمانـی ڕادەکێشـین؟ بـا جارێـک سـەیری نێوان خۆمـان و رابەر بکەیـن، رابەر لـە لوتکـەی شـاخی ئاگرییـە و ئێمـە گشـتمان نەگەیشـتووین بـە ڕۆخـی چیاکە."

" مافـی قسـەکردن زۆر دەدەم بـە بەندەکانم، بەڵام ناتوانن قسـە بکەن، ناتوانن چەنـد وشـەیەک بەیەکـەوە کـۆ بکەنەوە، زۆر گەمژەن، زۆر سـووکن، هەر من قسـە دەکـەم ئەوانیـش گـوێ دەگـرن، ڕۆژنامەنووسـێکی ئافرەتـی ئەڵمانـی هاتـە ئێـرە، گوتـی: "لـە جیهانـدا کـەس نییە بەقەد تـۆ مۆنۆلۆگ بـکات." من چی بکـەم پیاوێک نییـە لـە بەرامبـەرم بئاخڤێـت، گوتـم کۆمەڵـگای ئێمـە ئـاوا بـێ زمـان کـراوە، خـۆ ئافرەتەکـە نەیدەزانـی مـن ئـەوەی قسـە بـکات و بیربکاتـەوە بێدەنگـم کـردووە، پێویسـت بـوو بـێ دەنگـی بکـەم، چونکـە خوداوەنـد دەفەرمـووێ بەنـدە دەڵـێ ئامیـن. "ئـەوەی بەنـدەی مـن بێـت، تەنهـا دەتوانێـت وتـەی مـن دووبـارە بکاتەوە و مـن بـەو وشـانەی خـۆم بـەکاری دێنـم بە چـاک وەسـف دەکات. جگە لـە بیرۆکە دۆزینـەوە، هێنانـە سـەر زاری ئـەوەی بیـری لـێ کردووەتـەوە، موونافقییـە، هـەر خـۆی مـن وام لـە مێشـکی بەندەکانـم کردووە کـە لە شـوێنی ئەوەی بیـر بکەنەوە،

بیرکردنەوەکانی مـن دووبـارە دەکەنـەوە، بۆیـە ئەگـەر بیـر بکەنـەوە، بەهەمـان جـۆر بیـر دەکەنـەوە، کاتێـک دەنووسـن بـە هەمـان شـێوە دەنوسـن، کاتێـک قسـە دەکـەن بـە هەمـان جـۆر قسـە دەکـەن. ئـەوە ڕێگایەکـی زۆر باشـە، بزانـن چـۆن مرۆڤـەکان یـەک جـۆر دەخوڵقێندرێ. ئـەوە نموونەی ئـەو کۆمەڵگا یـەک جۆرییەیە کـە هـەوڵ دەدەم بیخوڵقێنـم، کاتێـک بیـری جیـاواز نەبێـت، کێشـە، کێشـمەکێش، شـەڕە قسـە دروسـت نابێـت. لـە دژی مـن ئۆپۆزسـیۆنیش ناخوڵقێـت. مـن دەڵێم و ئـەوان دووبـارەی دەکەنـەوە، ئـاوا دەبێـت بـە بیـروڕای گشـتی، بـا بە روونتر باسـی بکـەم، مـن بەتاقـی تەنیا بیرۆکـە دەدۆزمەوە، کاتێـک بەندەکانم هەمـوو بەیەکەوە دووبـارەی دەکەنـەوە دەبیـت بە بیروڕای گشـتی، ئاوا باشـترە! کاروبـارەکان بەڕێوە دەچـن یـان نـا؟ مـن سـەیری ئـەوە دەکـەم، هـەر خـۆی پێویسـت نـاکا بەنـدە بیربکاتـەوە. لەبەرانبـەر وتەکانـی خـودا بەنـدە بیرۆکـەی هەیـە؟

" مـن یاسـاکانی خـۆم داڕشـتوون، وتوومـە ئـەوەی وتارەکانـی من بەو وشـانەی کـە خـۆم بەکاریان دەهێنـم دووبارە نەکاتەوە، لەگەڵ شـێوازی پەکەکـە ناگونجێت، مونافقـە و لەسـەر ڕێچکـەی پارتیەکـە نییـە، بەندەکانـم لـە کاتـی وانـەی ئەکادیمیا دەتوانـن بە ڕووخسـەت وەرگرتن قسـەبکەن، بـەو ئاواهییە قسـەدەکەن کە ئەوەی مـن بۆیانـم شـەرح کـردووە دووبـارە بـۆ منـی شـەرح دەکەنـەوە، ئـەو ئازادیـی قسـەکردنەم، بۆیـە پێیـان داوە تـا قسـە بکـەن و خۆیـان بـەرەو پێـش ببـەن. بـەڵام کاتێـک مـن لـە وانـەکان بم پێویسـت ناکات ئـەوان زۆر قسـە بکەن، چونکـە ئەوی مـن بۆیانـم بـاس کردووە ئـەوان دووبـارە بۆمـی بـاس دەکەنەوە."

"پێویسـت دەکات زبـدە بفرۆشـیتە زبدەچـی؟ بێگومـان نەخێـر، یەکـەم پایەی بـوون بـە خواوەنـد ئەوەیـە: ڕێگرتـن لـە بیرکردنـەوەی بەنـدەکان، ئـەوەی پێیـان دەفەرمـووی دووبـارەی بکەنـەوەو ئەنجامـی بـدەن، هەرکاتێـک بەنـدەی وات خوڵقانـد، یەکـەم پایـەی خوداوەنـد بوونـت بڕیـوە، بۆیـە مـن مۆنۆلـۆگ دەکـەم، سـووکایەتییان پـێ دەکەم، نزمیـان دەکەمەوە، پاڵە پەسـتۆیان دەخەمە سـەر، دوای

ئـەوەی ڕێـگا لـە بیرکردنەوەیـان دەگـرم دەیانخەمە دۆخێکـەوە کە تەنها قسـەکانی مـن دووبـارە بکەنـەوە و دەیانکـەم بـە بەنـدە. بێگومـان ئـەوەی بـەلای ڕاسـت و چەپـدا بـڕوات دەیانکەمـە پەیـڕەو کردنـەوە.

"لەزمانـی ئێمـەدا پەیڕەوکـردن واتـە زینـدان، لەوێـدا دەڵێم: کەسـایەتیت شـی بکـەوە، تـۆ لـە دژی پارتیـی و ڕابەرایەتـی، بـەو حاڵەتەوە بـە کارا یاخود کار لەسـەر کـراو جیـاوازی نییـە بوویـت بـە سـیخوڕ، کەسـەکە لـە بەندینخانـە ماوەیەکـی زۆر دەمێنێتـەوە و بیردەکاتـەوە، دوتـر ڕاپۆرتـی پـێ دەنووسـم، ئـەو ڕاپۆرتانـەی دەیاننووسـن دەخوێنمـەوە، شـاهانەیە یـان پیاوەکـە بـە شـێوەیەک خـۆی ڕەزیـل دەکات گـەر بیخوێنیتـەوە بـاوەڕی پـێ ناکـەن، باپیـری لەگـەڵ عوسـمانییەکان کاری کـردووە، جاشـایەتی لـە بنەماڵەکەیـان وەک نەریتێکـی لـێ هاتـووە، خـۆی لـە کەشـێکی وادا گـەورە بـووە و پێگەیشـتووە، لـە قوتابخانـەی کەمالیزمـەکان خوێندوویەتـی و کەسـایەتی رووخـاوە، لـە بنەماڵـە و عەشـیرەتەکەی کلتورێکـی دواکەوتـووی وەرگرتـووە، کاتێک ئـەو کلتورە لەگـەڵ کلتوری کەمالیزمـی تەڵەکەباز یەکـی گرتـووە کەسـایەتییەکی زۆر سـەریری لـێ بەرهەم هاتـووە، ئەو کەسـایەتییە بەکارلەسـەرکردن کـراوە بە سـیخوڕ، کاتێک هاتووەتـە ئەکادیمیا لەوە تێگەیشـتووە و بـە تایبەتـی کاتێـک گوێـی لـە ئایەتەکانی ڕێبەری مـەزن بووە ڕاسـتییەکانی دیوە، لـە ئاسـتی ڕێبەرایەتـی تێگەیشـتوو، لەمـەودوا پەیـمان بـە هەمـوو بەرەنگارانـی چیـا و زینـدان و لەسـەروی هەمووشـیانەوە ڕابەرایەتـی پارتـی دەدات کـە چـاک دەبێتـەوە، بێگومـان پێموایـە ئەمانـە بـەس نین، پیـاو کە هەڵسـاوە بـە بیرکردنەوە، ئـەوە زۆر مەترسـیدارە، خۆشـی درکـی بـەوە نەکـردووە کـە چـی دەکات، بـە گرتنە بـەری ئـەو هەڵوێسـتە خـۆی دەهێنێتـە ڕیـزی منـەوە، یاخـود منی بۆ ئاسـتی خۆی نـزم کردووەتـەوە پایەیـی خـۆی، زۆر جیـاوازی نییـە، هەردووکی هەمان شـتە، بەڵام ئـەوە تاوانێکـی گەورەیـە! بـۆ ئـەوە ئایـەت دادەبەزێنمە سـەر بەندەکانم کـە دادگا دابمـەزرێ و دادگایی بکەن، داواکاری گشـتی هەمـان کات داوانامەی تۆمەتبارکردنی

ئامادە دەکات، بێگومان داوانامەی تۆمەتبارکردنی ئێمە بەپێی شێوازی پەکەکە، واتا بەشێوازی من ئامادە دەکرێت."

" کاتێک کاری تاوانبارکردن تەواو بوو، هەموو قوتابییانی ئەکادیمیا لە هۆڵەکەدا کۆ دەبنەوە، دەستەی دادوەری لە شوێنی دیاریکراو دادەنیشێت، سووکەکە بانگ دەکرێت و داواکاری گشتی دەست بە خوێندنەوەی داوانامەکە دەکات، زۆربەی کاتەکان داوانامەکان لەیەکتر دەچن، هەمان شێوازن، ئەو تاوانانەی کەسەکانیش ئەنجامیان داوە هەمان تاوانن، لە بیرۆکەکانی من بەدەر بیرکردنەوە، ئایەتەکانم وەک خۆی دووبارە نەکردنەوە، ئایەتەکانم نەکردنە بابەتی گفتوگۆ، بینینی من وەک مرۆڤێک، ئاخاوتن بەشێوازی خۆیان، بێگومان ئەوانە تاوانی گەورەن، ئەوەی ئایەتەکانی من وەک ئەوەی هەیە دووبارە نەکاتەوە و جێبەجێ نەکات، بێ هیچ شک و گومانێک گوێی لە دوژمن گرتووە و نێردراوی ئەوانە بۆ ناو پارتی. سیخوڕی کارا یاخود کار لێکراو زۆر جیاوازی نییە، ئەوەی ئەو دەستەواژانەی من بەکاریان دەهێنم بەکارنەهێنێت و دووبارەیان نەکاتەوە، ئەو کەسەی شێوازی خۆی بەکاردەهێنێت، بەکارهێنانی شێوازی خۆت لەناو پارتی تاوانە، چونکە لەناو پارتی تەنها من بەشێوازی خۆم قسە دەکەم، قسە پێکردنی شێوازی خۆم بۆ من مەزنایەتییە، بەڵام ئەگەر کەسێکی تر بە شێوازی خۆی قسە بکات تاوانە، ئەوە یاسای پارتیە. ئەو یاسایەم بە خۆڕایی داناوە؟ جگە لە من ئەوەی بەشێوازی خۆی قسە بکات: چاوی بڕیوەتە رابەرایەتی، یاخود جۆرێکی ترە لە ڕابەرایەتی کە سەرناگرێت. ئەوەشیان کۆتاییەکەی بوونە سیخوڕی کەمالیزم یاخود ئیمپریالیزمە. کاتێک شێوازی رابەڕایەتی هەبێت شوێن نییە بۆ شێوازی بۆرژوازی و دوژمن، ئەی وانییە؟ شێوازی رابەرایەتی روون و ئاشکرایە و ئەنجام بەخشە.

" ئەو داواکارەی داوانامەکە دەنووسێتەوە ئەوە دەزانێت، داوانامەکە بەو جۆرە دەست پێدەکات و کۆتایی پێدەهێنێت 'ئەو ئەندامەی شێوازی پارتیەکەمان

تێک دەدات، خاوەنی تایبەتمەندییەکە کە ڕێچکەی بەرزی رابەرایەتی پارتی تێکدەدات. ئەو سووکەی کە هەموو تایبەتمەندییەکانی کەمالیزم و فاشیزم لە بنیاتیدا هەڵدەگرێت، وەک بەکرێگیراوێکی شەڕی تایبەت نێردراوەتە ئێرە، ئەو ساویلکەیە کە خۆشی نازانێت چی کردووە، بە هێنانی شێوازە ناشیرینەکەی خۆی بۆ ناو ژینگەی پارتیەکەمان، بەو شێوازە ناشیرینەی دەیەوێت پارتیەکە تێک بدات، شەڕی گەریلا رابگرێت، ڕێگاکە بەرەو لەناوبردن ببات. بەهۆی هەموو ئەو تاوانانەوە بەناوی کۆمیسیۆنی لێکۆڵینەوە داوای لەسێدارەدانی دەکەم.' دادگای ئێمە وەک هی بورژوازییەکان نییە، بۆ فێرکردنە، ڕاستتر وایە کە بڵێین بۆ ئەوەیە کە وا لە کەسەکە بکەیت کە بەندایەتی قبوڵ بکات.

" ئەوەی بەندایەتی قبوڵ نەکات هەر خۆی سیخوڕە و دەبێت ئەوەی پێویستە بکرێت. هیچ کەس ئاوا بە ئاسانی لە دادگاکانمان ناتوانێت ئەو تاوانانە رەت بکاتەوە، دوای ئەوەی داواکاری گشتی داواناماکەی خوێندەوە، مافی ڕادەربڕین دەدەم بە بەندەکانم کە وەک تەماشاکەر لە هۆڵەکە دانیشتوون، لەهەمانکاتدا ئەرکی ئەندامانی دادوەری دەبێت. لە ڕێچکەی من، شێوازی من و ڕوانینی من زیاتر هیچ بیرۆکەیەک، روانینێک و ئازادییەک ڕێگەپێدراو نییە."

"چونکە جگە لە رێچکەی من، شێوازی من و روانینی من، هەموو شتێک هەڵەیە، من بۆچی ئازادیی بدەم بە هەڵە، خوێڕیەتی و سیخوڕی؟ ئەوانەی من بە کۆیلەم کردوون ئەوە باش دەزانن، بۆیە ئەو کۆیلەیەی دادگا مافی رادەربڕینی پێدەدات، ئاوا قسە دەکات: سەرەڕای هەموو هەوڵێک و هەموو ئایەتاکانی رابەرایەتی ئەو ئەندامە بەردەوام بوو لە گوتنەوەی ئەوەی خۆی دەیزانێت، دەستی بە گفتوگۆی بێ مانا کردووە لە ناو ئەو تاقمەی کە تێیدایە، تەنانەت رۆمانی خوێندۆتەوە، بەڵام گرنگی بە ئایەتەکانی رابەرایەتی نەداوە، لەوەدا بە دیار دەکەوێت کە ئەو ئەندامە بەکرێگیراوی کەمالیزمە، من لەگەڵ داواکەی داواکاری گشتی نیم، بەڵام لەگەڵ ڕای ئەوم، داوا دەکەم کە

ئـەو ئەندامـە بـۆ مـاوەی شـەش مانـگ بنێردرێتـە کەمپـی کارکـردن، کۆیلەیەکی تر مافـی قسـەکردن وەردەگرێـت و دەڵێـت: ئـەو ئەندامـە بـۆ ئێمـە مەترسـییە بـا لـە تاقمەکـەی ئێمـە نەمێنێتـەوە، شـێوازی قسـەکردنی لە ئێمـە ناچێت، لەشـوێنی ئەو وشـانەی کـە رابەرایەتـی پارتـی بەکاریـان دەهێنێـت، وشـەی ئەدەبـی و فەلسـەفی بـەکار دێنێـت، بـە شـێوازی بورژوازییـەکان قسـە دەکات، بۆیـە داوای بەردەوامـی دادگاییکردنـی دەکـەم."

" ئـەوە دادگای بـەرزی سـەربەخۆیی ئـەو سـێ پێشـنیازە دەخاتـە دەنگدانـەوە، ئایـا دەتوانـن بیربکەنـەوە! ٤٠٠ یاخـود ٥٠٠ کـەس، ئەوانـەی دەسـتەی دادوەران پێـک دەهێنـن، بڕیـاری ڕاسـت ئـەوان دەیـدەن، کامـە ڕابەرایەتـی لـە جیهـان ئـەو دیموکراسـییەی مـن پەیـڕەو کـردووە؟ بـە مـن دەڵێن دیکتاتـۆر، ئایا مـن دیکتاتۆرم؟ ئەوانـەی ئـەو بوختانـە بـە مـن دەکـەن، سیخوڕی ئەمەریـکا نازانـم سـویدن، کێیە دیموکراتـی دەخولٚقێنێت؟ خەڵکێـک کـە قسـەی نەدەکـرد مـن بـە قسـەم هێنـان، خەڵـک دەڕژێنـە سـەر شـەقامەکان و مەیدانـەکان، خەڵـک نـاو و وێنـەی مـن هەڵدەگـرن. ئایـا ئـەوە دیموکراسـی نییـە؟ ئەمەریکا و سـوید دیموکراتـن؟ ئەوانەی پشـتگیری لـە جێبەجێکردنـە تایبەتەکانـی جەنگی تایبـەت دەکەن، ئایا ئـەوان نین؟ کـوا دیموکراسـییەت لـە کـوێ مـاوە ؟"

"سـەیرکەن مـن دیموکراسـی بـە پراکتیکـی جێبەجـێ دەکـەم، ئەو بـێ قیمەتەی دادگایـی دەکەم دەسـتەیەکی ٥٠٠ کەسـی پـێ دەبەخشـم، بەڵـێ ئەوانـە بە جۆرێک دەسـتەی دادوەریـن، بڕیـار لەوانـەوە دەردەچێـت، دەسـتەی دادگا پشتڕاسـتی دەکاتـەوە. مـاف، یاسـا و دادپـەروەری رێچکـەی منـە. بڕیـارە پشتڕاسـت کراوەکـە دێتـە لای مـن، ئیـدی پشتڕاسـت دەکرێتـەوە، یاخود نـا، ئـەوە کاری رابەرایەتییە کە خـۆی دەیزانێـت، لـە دێـر زەمانـەوە دەیانگـوت (کارێکـە کـە خـودا دەیزانێت)."

"مـن خـودام هێنـاوە سـەر گـۆی زەوی، خـۆ خراپم نەکـردووە؟ دایکـم دەیگوت ' ئـەو گیانـەی کـە خـودا دەیبەخشـێت هەر خـۆی دەیباتـەوە' یانی گوێم لـە دایکم

گرتبا؟ گیان هەر کێ دەیبەخشێت با بیبەخشێت من دەیبەم، منیش بەڕادەی خۆم بەندە و بنەمام هەیە. منیش مرۆڤ دەخوڵقێنم سەیرکەن یەکێک لە فەرماندە هەڵبژاردەکانمان جەمیل بایک لە ریپۆرتاژێک لەگەڵ ڕۆژنامەوانێک دەڵێت: ئاپۆ منی خولقاند، ئەگەر وابێت بۆ گیانی ئەو نەبەمەوە؟ ئەو تایبەتمەندییە، تایبەتمەندیی هاوبەشی من و خودایە."

"واتا من خۆم ناکەم بە خوداوەند، من ڕاستییەکان ئەنجام دەدەم و دەیڵێم، دەی دواتر باسی ئەو بابەتە دەکەین، باسی دەستەی بڕیاردەرەکانمان دەکرد، بە زۆرینەی دەنگ دەستەی دادوەران بڕیاری لە سێدارەدانی بێ قیمەتەکە دەدەن، هەر خۆی سێ بژاردە هەیە، بەردەوامکردنی لێکۆڵینەوەکان، ناردن بۆ کەمپی کارکردن و لە سێدارەدان، بێ قیمەتە دادگایی کراوەکە، بەر لەوەی ماوەی دادگاییکردنی دەست پێ بکات لە بەرانبەر ڕێچکەکەمدا هەر خۆی لە دۆخی تاوانبارە. ئەوە بڕیارێکی بێ شک و گومانە، واتا دادگاییکەر خاوەن هەق و دادگاییکراو تاوانبارە ئەوە ڕاستەقینەیە بەر لە چونە بەردەم دەستەی بڕیاردان ئاشکرایە. لای ئێمە کەس ناتوانێ لەبەردام دادگا پارێزگاری لە خۆی بکات، مافی پارێزگاری لە خۆکردن لەدادگا بۆرژوازییەکاندا هەیە، دادگاکانی ئێمە دادگاکانی گەلە، ئەوانە ئەو دادگا سەربەخۆ بەرزانەن کە نوێنەرایەتی من دەکەن، واتا لە دادگای گەل کە نوێنەرایەتی ڕێبەرایەتی پارتی دەکەن ئایا ڕێگە دەدرێت کەس پارێزگاری لە خۆی بکات؟ نەخێر! من بەو جۆرە سووك نەبومەتەوە، لەکە نا خەمە سەر یادەوەری ئێوەی شەهیدە ئازیزەکان. بێگومان بە روانگە مافی ئاخاوتن دەدرێت بە تاوانبار یاخود بێ قیمەتەکە، بەڵام هیچ ئەندامێک کە تا ئەمڕۆکە دادگاییم کردبێت بێ جیاوازی ئەو وتانەی گوتووە: (شتێکی ترم نییە کە بیڵێم، لەسەڕووی هەموانەوە بە ڕابەرایەتی پارتی، بەرگریکارانی شاخ و زیندان، پەیمان دەدەم کە چاک دەبمەوە.) ئێستا من بەو ئەندامە دەڵێم کە وابڵێت؟ نەخێر. بەڵام سەیری دۆسیەی دادگایی هەزارەها کەس دەکەم هەمان

وشـەکانن، و هەمـوو ستایشـی مـن دەکـەن، واتـا ئـەوە شـێوازێکی ڕابەرایەتییـە، لە ڕاسـتیدا هـەردەم دەیڵێـم: واز لـە ستایشـکردنی مـن بهێنن، شـتێک بەرهـەم بهێنن بـا کەمێـک خەڵکـی ستایشـتان بـکات، بـەڵام ناتوانـن بیکـەن، لـە دەسـتیان نایەت، زۆر سـاویلکەن.)"

"ئامانجـی دادگاکانمـان: کەسـەکان بهێنێتـە سـەر ڕێـگای ڕاسـتی مـن، ئامانجـی کوشـتنەکانیش هـەر ئەوەیـە، دواتـر ئامانـج لـە زینـدان کردنەکانیش هـەر ئەوەیە، ئەشـکانجەدان و نازانـم چـی و چـی تریـش هەمـووی هـەر ئـەوە ئامانجێتـی، ئـاوا دێنـە سـەر رێ، ئـەوەی دەیڵێـم بـێ قەیـد و شـەرت پشتڕاسـتی دەکەنـەوە، وەک بیرکردنـەوەی مـن بیردەکەنـەوە، ئـەو وشـانەی مـن بەکاریـان دەهێنـم دووبـارەی دەکەنـەوە، خۆیـان واز لـە بیرکردنـەوە و دۆزینـەوەی بیرۆکـە دەهێنـن، ئـەو بیرۆکانـەی مـن کـە بـە ئامادەکـراوی دەیخەمـە بەردەمیـان ئـەوان لایەنگـری لـێ دەکـەن، هەمـوو لەیـەک دەچێـت، لەسـەریان بـدە، نانیـان لـە دەسـت دەربهێنـە، زۆر بەسـتەزمانن، مـەڕی قوربانیـن لـە بەرانبـەر سـوپای تورکیـا، هەر لەبـەر ئەوەی مـەڕن ناتوانـن بیربکەنـەوە. هـەردەم پێیـان دەڵێـم: ئێـوە مـەڕی قوربانیـن، دەڵێن: بەڵـێ سـەرۆک."

"زۆر بـێ هێـزن، چونکـە مـن هێـزی ئەوانـم بـرد، ناتوانـن هیـچ قسـە بکـەن، چونکـە هـەردەم من قسـە دەکەم، زۆر بچووک و بێ کەسـایەتیی و سـووکن چونکە مـن زۆر شایسـتەو ئاسـت بـەرزم، هیـچ ناتوانـن بیربکەنـەوە، چونکـە بـەس تەنهـا مـن بیردەکەمـەوە، هیـچ داهێنانێکیـان نییـە، چونکـە داهێنـەر منم، هیـچ یەکێکان ناتوانێـت تیۆرییـەک دابڕێژێـت، چونکە مـن دایان دەڕێژم، ناتوانن دوو وشـە بهێننە تـەک یـەک، فەرمانـدە هەرە لێهاتووەکانیشـمان لە بەرامبەر مندا دەڵێـن رابەرایەتی ڕاسـت دەڵێـت، ڕاستە، بەڵـێ سـەرۆک، وایە سـەرۆک، تەواوە سـەرۆک، لـەوە زیاتر وشـەیەک نەڵێـت، ئێسـتا منـم دەڵێـم قسـە مەکـەن؟ نەخێـر! مـن پیاوێکـی بـێ دەنـگ کار نیـم، مـن وا دەکـەم قسـە بکـەن، کێیـە وا دەکا ملیۆنەهـا کـەس قسـە

بکات؟ کاتێک وا دەڵێم کەری کوڕی کەرەکان یەکسەر باوەڕ بە دیموکراسی بوونم دەکەن، خۆی لە خۆیدا ڕاستی کارەکە وانیە، ئەوانی رامکێشاونەتە سەر ڕێچکەی ڕابەرایەتی، یانی ئەوانەی بە خستنە ژێر کۆنترۆڵمەوە بە کۆیلەم کردوون ناتوانن بیر بکەنەوە، تەنها ئایەتەکانی من دووبارە دەکەنەوە. لەوە بەدەر ناتوانێت بیرۆکە دابڕێژێت، وشە بدرکێنێت، پیاوەکانم هێناوەتە ئەو دۆخە. بێگومان پێم قبوڵ کردوون کە بیرکردنەوەی من بیرکردنەوەی پارتیەکەیە، ئایەتەکانم واتا روانینی پارتی، کۆیلەکان ناتوانن بیرۆکەی پارتی فڕێ بدەنە لایەک و ڕای خۆیان دەربڕن، بیرۆکەکانی پارتی بیرۆکەکانی منن."

" بەڵام من وا بڕوام پێ هێناون کە ئەوانە ڕای گشتین، چۆن باوەڕم پێ هێنان؟ بە هەمووانم گوتووە کە بیرکردنەوەی ڕاست بیرۆکەکانی منە، بیرۆکەکانی ئێوە بیرۆکەی کەمالیزم و فاشیزم و نازانم چی و چین، هەموویان وازیان لەبیرکردنەوە هێناوە، دوای بێ فکری، دەستی کردووە بە دووبارەکردنەوەی بیرۆکەکانی من. کاتێک وا دەبێت من بەرز بوومەتەوە رابەرایەتی ستراتیژی و بەندەکانم دابەزیونەتە رابەرایەتی تاکتیکی، ئەوە واتا: من بیر دەکەمەوە و دەری دەبڕم، بەندەکانم بەبێ هیچ بیرکردنەوەیەک ئەوەی من دەیڵێم جێبەجێی دەکەن، گشتگیری ڕاستەقینە ئەوەیە. ئەگەر لە پارتێکی تردا بێت، کەسانێکی زۆر کۆدەبنەوە بیرۆکە، روانین و پێشنیازی جیاواز دەخرێتە روو، گفتوگۆی لەسەر دەکرێت، قسەی لەبارەوە دەکرێت، لە ئەنجامدا بیرۆکە یاخود بڕیاری هاوبەش دێتە کایەوە، بەڵام لای ئێمە ئەوە بوونی نییە، لای ئێمە هەموو وەک من بیردەکەنەوە، یاخود هەمان شت کە من بیری لێ دەکەمەوە ئەوانیش بیری لێ دەکەنەوە، کە مێشکەکە ئاوا قاڵبی وەرگرتبێت من چی بکەم؟"

"کاری بەندەکانم تەواوە، هێناومەتە ئەو دۆخەی کە دەمەوێت، بەڵام خەڵکەکە و رووناکبیران ماون هێشتا ڕامنەکێشاونەتە ئەو رێچکەیەی کە خۆم دەمەوێت، بۆیە خەڵک قسەدەکات و بیرۆکەکانی بەو جۆرە کە دەیەوێ

دەردەبڕێت، بەڵام من دەزانم چۆن بێ دەنگیان بکەم، نیشانیان دەدەم واتا چی کە بەشێوازی من قسە نەکەن! ئاوا دەبێت؟ بە شێوازی دەرەبەگانە، بورژوازە بچووکەکان، داگیرکەرانە قسە بکات، ئەوە نابێت، پیاوەکانی من ناتوانن ئەوە بکەن، خۆ ئەگەر من بووبام، ئەو پیاوەی دێتە بەرانبەرم یا ئەوەتا وەک من قسە دەکات، یا ئەوەتا دەچێتە ژێر خۆڵ، ئەو ڕێبەرایەتییەی ئێمە نوێنەرایەتی دەکەین وایە، من ئامانجم دروستکردنی مرۆڤی هاوشێوەیە، لەو کۆمەڵگایەی دروستی دەکەم هەموو کەسەکان بیر لە هەمان شت دەکەنەوە، هەمان شتەکان دەڵێنەوە. کۆمەڵگای بەیانی لەمڕۆوە دروست دەکەم. ئەوانەی ئەمڕۆ ڕامکێشاونەتە سەر ڕێچکەی خۆم، ئەوانەی من دەیڵێم دووبارەی دەکەنەوە."

"بەو جۆرە ئەو هاوشێوانەی ڕامکێشاونەتە سەر ڕێچکە دەیانهێنمە حاڵەتێک کە ببن بە یەک دەنگ، دواتر لە ڕێگای ئەوانەوە ڕوو دەکەمە گەل و ڕووناکبیران، دەبێت تەنها یەک دەنگ بێت، دەنگی رابەرایەتی، تەنها یەک بیری ڕاست هەیە، ئەویش بیری ڕابەرایەتییە، ئەوانەی دەیڵێم لە هەموو ئایەتەکانیشمدا بوونی هەیە و بەندەکانم لە هەوڵدان تا ئەوە بە خەڵکەکە قبوڵ بکەن، بەڵام پێیان ناکرێت، یا باوەڕ ناکەن یاخود وانیشان دەدەن کە باوەڕیان کردووە و هەڵم دەخەڵەتێنن هێشا تەواو تێنەگەیشتووم، وادەردەکەون کە بڕوایان کردووە بەڵام کە دێتە جێبەجێ کردن دوو ڕوویی دەکەن، لە سەدا نەوەد و نۆ موناففقە، بە زمان وا دەردەکەوێت کە باوەڕی کردووە، بەڵام لە پراکتیکدا ڕەتی دەکاتەوە، لە کەسایەتی لاواز و ترسنۆک سەرچاوە دەگرێت. هەرچەندە دەبوو بێنە بەردەمم و بڵێن :(ڕێبەری مەزنمان ئەگەر هەموو کەس بیر لەوە بکاتەوە کە ئێوە بیری لێ دەکەنەوە واتە هیچ کەسێک بیر نەکاتەوە، هەموو کەس وەک تۆ قسە بکات واتا هیچ کەسێک قسە نەکات.)

ستالین وایکرد، سەیری حاڵی رووسیا بکەن، چاوشیشکۆ وای کرد، بڕۆ ڕۆمانیا ببینە، ئەگەر کەس هەیە بڕوای بەخۆی بێت با بڵێت من بەوان دەڵێم :(ئەوەی

لەگەڵ مـن بێـت شـەڕ دەكات بـا چەكـدار بێـت و شـەڕ بـكات، ئەگـەر كەسـێک بێـت و بڵێـت نەخێـر مـن بە شـێوازی خۆم قسـە دەكـەم و خۆم دەخەمە ئـەرزەوە، كەموكـوڕی لـە ئیشـەكان دەكـەم و ڕێچكەكـە پەک دەخـەم، ڕابەرایەتی ئـەوە قبوڵ نـاكات، پیـت بە پیـت ئـەوەی دەگوترێت دەبێـت جێبەجـێ بكرێت)".

" كۆمەڵگایەكـی یـەک دەنـگ، لـە مرۆڤانێـک پێـک دێت كـە لە كۆیلە سـووكتر كرابنـەوە و كرابـن بـە بەندە، مـن ئەوانـە دەزانـم، بەڕێوەبردنـی كۆمەڵگایەكی ئاوا ئاسـانە، مێگـەل، بەڵـێ مێگەلـە! یەكەم جار هاوشـێوەی مەڕ دروسـت دەكـەم، ئەو جۆرانـە كـۆ دەكەمـەوە و دەبـن بـە مێگـەل، گۆچانێـک دەگرمـە دەسـت و پێـش دەكـەوم، مـن لە پێشـەوەو مێگەلەكەم لـە دوامەوە گەر گوتم بۆ لای ڕاسـت دەچن بـۆ لای ڕاسـت و ئەگـەر گوتـم چـەپ دەچنـە لای چەپ، چییـە واتا خـراپ دەكەم؟ ئـەوەش گشـتگیرییە! كاتێـک بەندەكانـم ئایەتەكانـم دەخوێننـەوە مەسـت دەبـن. خـۆم بـە خـۆم دەڵێـم باشـە مرۆڤ دەبێتـە مـەڕ، دەبێتە گا، كـەر دەبێت بـەڵام بەو ڕادەیـە نـا، چونكـە ڕووبـەڕوو جوێن بـە پیاوەكانـم دەدەم، شاگەشـكە دەبن."

" كاتێـک محەممـەد جـەلال بوجـاک لە كۆندا لە گرێ سـۆر بـە یەكێكی گوتبوو " سـەگە " پیاوەكـە زۆر دڵخۆش ببوو، هەر كەسـێكی دەبینـی دەیگوت " ئاغا ئەمڕۆ پێـی گوتـم سـەگە "، ئەوانـەی ئێمەش ڕێک لەو پیـاوە دەچن، واتا ئەوە كێشـەیەكی كلتورییـە لـە ئەكادیمیاكـەی ئێمـەدا، ئیسـماعیل ناوێكـی باشـووری هەبـوو كـە تەمەنـی نزیكـەی سـی و دوو سـاڵان بـوو، كاری كامێـرای بـۆ ئێمـە دەكـرد، هەموو ڕۆژێـک پێـم دەگـوت كـەری كەربـاب، كەچـی ئـەو دڵخۆش دەبـوو، بـە بەندەكانی خۆمـان دەڵێـم ئێـوە " كـوڕێ كـەرێ "، تیـۆری بـۆ ئـەوە دادەڕێـژم، دەیسـەلمێنم كە چـۆن ئێـوە " كـوڕی كـەرن "، ئـەوە مـن شـەرحی دەكـەم وەک وانـە دەیڵێمـەوە، ئا ئەوەیـە شـێوازی ڕابەرایەتی"

"تەنهـا ڕابەرایەتـی دەتوانێـت جنێـو بـە بەندەكانـی بـدات، هـەر وەک ئاغـا بـە گوندییەكانـی دەدات، دەتوانێـت پێیـان بڵێـت بـێ شـەرەف، بـێ كەرامـەت،

کەری کوڕی کەر. لە سەدا هەشتای ئایەتەکانم وان، پەیوەندی بە داشۆرینی بەندەکانمەوە هەیە، بەڵام بەندەیەکم ناتوانێت ئەو جوێنانە بە بەندەیەکی تر بدات، ئەگەر بیدات، دادگایی دەکرێت، ئەگەر گوندییەک بە گوندییەکی تر بڵێت کەری کوڕی کەرشەڕ هەڵدەگیرسێت، ئەگەر ئاغا پێی بڵێت دڵخۆش دەبێت، یەکەمەکە جنێوی بە هاوڕێکەی داوە، خەباتکارێک چۆن دەبێت بە خەباتکارێکی تر بڵێت کەری کەرباب؟ نایڵێت. ئەوە لەگەڵ شێوازی پارتیەکەمان ناگونجێت، دووهەمیان ئەگەر بەندەیەکی من جوێن بە بەندەیەکی تری وەک خۆی بدات، وابیردەکەمەوە کە جنێودەرەکە خۆی بە بەندە نابینێت و لەهەمانکاتدا وای دەبینم چاوی بڕیوەتە ڕابەرایەتی، جوێندان و داشۆرینی گەریلاکان مافێکەتایبەتە بە من."

" لە شێوازی بەندەکان وشەی جوێن نادۆزیتەوە، بیستوومە کە هەندێک کەس خۆیان ناناسن، کاتێک لە ئایەتەکانم جوێنەکانیان خوێندووەتەوە دەم و چاویان گرژ کردووە، دەستگیرم کردن و دادگاییم کردن، ئەوانەی بە کۆیلەم کردن هێرشیان کردە سەر ئەوانە، ئەگەر ڕێگام دابا یەکێکیان دەکوشت، بەڵام ڕێگریم کرد، ئێستا ئەگەر من بەو جۆرە نەبم کە باسم کرد ئەو شەڕەی دەیکەین ئایا بەرەو سەرکەوتن دەچێت؟ ئەگەر من نەبووبام بەندەکانم تەنانەت یەک ڕۆژیش لە بەرانبەر دوژمن خۆیان نەدەگرت. منم کە پەروەردەی ئەوان دەکەم، منم چەکەکان و فیشەکەکان دابین دەکەم، منم دەیانگەینمە چیا. دەچن لەوێ لەسەر ئەو ئامادەکاریانەی من کردوومە ڕوودەنیشن! باشە بێ قیمەتینە من پێم گوتن بڕۆن وا بکەن؟ لێم تێناگەن! لە لایەکیشەوە لەمن نەگەیشتنیان زۆر باشە، پێم خۆشە کەسێکی وابم کەس لێم تێنەگات، لەئێوە زیاتر ئەوە بە کەس ناڵێم."

"بۆیە بە ئێوە دەڵێم چونکە ئێوە مردوون، ناتوانن بۆ کەسی باس بکەن، ئەو ڕۆژەی کە بەندەکانم لێم تێدەگەن کاری من تەواو بووە، تا ئەو کاتەی لێم تێدەگەن بەردەوامی بە سەڵتەنەتم دەدەم، هەر خۆی خوداکان بوون بە خودا،

چونکە مرۆڤەکان لێیان تێناگەن، هەرکاتێک لێیان تێگەیشتن خوداوەندبوونیان کۆتایی پێ دێت، دۆخی منیش هەر وایە، بۆیە هەموو شتێکی سەیرو سەمەرە دەکەم تا لێم تێنەگەن، بەڵام سەرەڕای ئەوە هی وا دەردەچێت کە لێم تێبگات، من کاتێک تێدەگەم کە ئەوان لێم تێگەیشتوون بەر لەوەی ئەوان هیچ بکەن دەکەومە جووڵە، ئەو ڕێگایانەیان دەخەمە بەردەم کە هیچ کەسێک قبوڵی ناکات، لەو دۆخەدا یان هەڵدێن یان خۆیان دەکوژن یان لەلایەن ئێمەوە دەکوژرێن، نهێنیی من نابێت ئاشکرا ببێت، دەبێت زۆر باش نهێنیەکەم بپارێزم، بۆ ئەوەی ئاشکرا نەبێت هەموو ڕێگایەک دەگرمە بەر، هی وا هەن لە من گەیشتوون، هەڵهاتوون و ڕزگاریان بووە، بەڵام ئەو کێشەیەم بە جۆرێک چارەسەر کردووە کە ئەوەندەی تر وام لێ هاتووە کە لێم تێنەگەن، بۆ نموونە هەر کە زانیم کەسێک لەمن گەیشتووە و یاخود کەسێکم وا هاتە بەرچاو کە خاوەن ئەو تایبەتمەندییەیە کە ڕەنگە لێم تێبگات، هەر خۆی دەستنیشان کردنی ئەوانە بۆ من زەحمەت نییە، تایبەتمەندیەکانی ئەوان: من وەک خودایەک نابینن، وەک هەڤاڵێکیان سەیرم دەکەن، قبوڵی ئەوە ناکەن کە ئەوانەی من دەیڵێم ئایەتن، بەڵکو وەک بیر و بۆچوونی هاوڕێەکیان سەیری دەکەن، قبووڵی ئەوە ناکەن کە من کوردم دروست کردووە، وای دەبینن کە هەموو خەبات کارەکان خاوەنی ڕۆڵن لە دەسکەوتەکان و دووبارە بووژانەوەی کورد، باوەڕ بەوە ناکەن کە هەموو شتێک لەمنەوە دەستی پێ کردووە و بەمن کۆتایی دێت، باس لە دۆخ و هێزی نەبڕاوەی گەل دەکەن، خاوەنی توانای بیرکردنەوەن، مێشکیان وا قاڵبی نەگرتووە کە وتەکانی من دووبارە بکەنەوە، هەر یەکێکیان جۆرێکیقسەکردنی تایبەت بە خۆی هەیە، واتا ئەوان کۆیلە نین، بە ئەستەم کۆیلەبوون قبووڵ دەکەن، خۆیان لە جێگای خودا دانانێن و ئەوەی خۆی وا دابنێ لە دژی دەوەستنەوە هەرچەندە بە ئاشکرا دژی نەوەستنەوە پێیانەوە دیارە کە لێی نارەحەتن. تێگەیشتنی پێشووی ڕێکخستن دەخەنە ڕوو، مکوڕن

لەسەر پارتیی بوون، باس لە کۆمیتەی مەرکەزی، کۆمیتەی ناوچەیی، شانەکان و خانەکان دەکەن دەڵێن کە بڕیارەکان بە دیموکراتی بدرێت و تەنانەت پێویستە منیش بەشداربم لە بڕیاردانی زۆرینەیی."

" بێگومان ئەوەی دەیڵێن زۆر بێ مانایە، ئێمە دەمێکە ئەو تێگەیشتنەمان ڕەت دا، پێویست بە پارتیی بیرۆقراتی ناکات، بینیمان کە چارەنووسی ئەوان بەرەو کوێ چوو، چ پێویست بە کۆمیتەی مەرکەزی دەکات؟ لە ڕاستیدا ئێمە شتێکی وامان هەبوو، ئێمە پێمان دەگوت ڕابەرایەتی تەکتیکی، بەڵام ناتوانن بیکەن، ئەویش من بەڕێوەم دەبرد، ئاوا باشترە بڕیارەکان یەکسەر دەردەکەم، زووتر و بە پەلەتر دەبێت، کۆمیتەی مەرکەزی کۆ بکەوە و هەر کەسە را و بۆچوونی خۆی بڵێت، گفتوگۆ بکرێت و کۆمیتە خوارووەکان بۆچوونیان وەرگیرێت کات بە فیڕۆ دەچێت، کۆمەڵێک گفتوگۆی بێ سوود دەکرێت، سەرەڕای ئەوەش کۆیلەکان دەست بە بیرکردنەوە دەکەن و لە کۆیلە بوون دەردەچن، ئەو دۆخە خوداوەند بوونم لەناو دەبات، هەر خۆی ئێمە کاتمان نییە لەدەستی بدەین، لەمە بەدوا من ڕابەرایەتی ستراتیژیم، ئێوەی شەهیدانیشم هێناوەتە ئەم دەزگایە، خۆم بە تەنها بڕیارەکان دەرناکەم، ئەی وانییە؟ ئەو ڕابەرایەتی ستراتیژییە هەمووی لە دۆزینەوەی خۆمە، گوتم ئەوەش زیادەیەکی من بێت بۆ مارکسیەت، هەموانم پێ خەڵەتاند، ئێوەم هێنا ناوێ تا ئەوەی لە دژم بوەستێت لە دژی ئێوە وەستابێت و بەندەکانم زیاتر بە منەوە بەند بن، ئێستا لە هەموو شوێنێک وانەی ڕابەرایەتی ستراتیژی دەگوترێتەوە هەر گوناهێک ئەنجام درابێت، هی ڕابەرایەتی تاکتیکییە و هەر چاکەیەک کرابێت هی ڕابەرایەتی ستراتیژییە، ڕابەرایەتی ستراتیژی هەڵە ناکات، وشەی سەرنەکەوتن بۆ ئەو نەهاتووە، ئەگەر ئەوەی من دەیڵێم بە ڕاستی ئەنجام درابا دەمێک بوو شۆڕشم کردبوو."

"گوتم دەست بەسەر شارە گەورەکاندا بگرن، نەیانتوانی، گوتم حکوومەتی شەڕ لە بۆتان و بادینان دامەزرێنن، دایان نەمەزراند، گوتم بڕۆن ئەنقەرە و

ئیستانبۆڵ سەراوژێر کەن سەرکەوتوو نەبوون. من چی بکەم؟ ئێستا خەتا هی منە؟ نەخێر. هەر خۆیان دەڵێن: ئەگەر ئێمە ئەوەی رابەرایەتی ستراتیژی دەیڵێت ئەنجامـمان دابووایە، لەو دۆخە نەدەبووین! لە خودڕەخنەکانیان جەخت لەسەر ئەوە دەکەنەوە. من بەو جۆرە وا دەکەم کە لێم تێنەگەن، ئامانجی گەورەو ئەستەمیان دەخەمە بەردەم، هەر چۆنێک بێت قسەکردن ئاسانە و کاتێک سەرنەکەوتن، خەتابارییان دەکەم و پاڵەپەستۆیان دەخەمە سەر، کاتێک ئەوان دادەشۆرم، من بەرزدەبمەوە، بەڵام هەندێکیان لەوە تێدەگەن، کێشە نییە با تێ بگەن!"

"دووبارە دەگەڕێمەوە سەر بابەتەکە، ئەوانەی لەمن تێدەگەن یاخود خاوەن ئەو تایبەتمەندیانەن دەکەمە ئامانج و دەڵێم: ئەمانە لەناوبەرن، دەیانەوێت پارتیەکە لەناو ببەن، دژی خەباتی چەکدارین و هەوڵ دەدەن پارتیەکە ڕاپێچی ڕێچکەی نوێ کردنەوە بکەن، جۆری ژیان و شێوازیان لەگەڵ پارتی ناگونجێت، بەو حاڵەیان بە کارلێکراوی سیخوڕن. بە راکێشانی ئەو بەندانەم کە ئاگاداری هیچ نین بۆ لای خۆم لەسەر بنەمای ئەو شیکارییانەی کە دەربارەیانم کردووە داوایان لێ دەکەم کە خودڕەخنە بنووسن و تیایدا ستایشی من بکەن و خۆیان رەخنە باران بکەن. بێگومان هێرشکردنە سەر خودی خۆی، ڕووخاندنی کەسایەتی خۆی سووککردنی خۆی لە ڕێگای خودڕەخنەوە ڕێگایەکی شۆڕشگێڕانەیە هەر خۆی هەموویان ئەوەیان قبوڵ کردووە، بەم جۆرە ئەوانەی داوای نووسینی خود رەخنەیان لێ دەکەم، سەرەڕای ئەوەی کە وا نین دەبێت بەو جۆرەی کە من وەسفم کردوون بنووسن: "ئێمە بەپێی ئەوەی کارمان لەسەر کراوە سیخوڕین، دژی خەباتی چەکدارین، دەمانەوێت پارتیەکە بۆ سەر ڕێچکەی نوێ کردنەوە رابکێشین، جۆر و شێوازی ژیانمان جۆر و شێوازی بۆرژوازییەکانە." ئەگەر نەینووسن بە سیخوڕ ڕایان دەگەینم، ئەگەر نووسیان بە بەندەکانمی دەخوێنمەوە، ئەو شیکارکردنەی من پێشووتر کردوومن کاتێک لەلایەن

بەندەکانیشـمەوە قبـوڵ دەکرێـت بەندەکانـم هـەم بـاوەڕ بـە دووربینیەکـەی مـن دەکـەن و هـەم زەمینـەی لەناوبردنـی ئەوانـە رێـک دەخەم کـە لە من گەیشـتوون، جگـە لەمـن هەمـوو بەندەکانـم ناچـارن کـە خـود رەخنـە بنووسـن، ئـەوە یەکێکـە لـە یاسـاکانی ڕابەرایەتـی، کاتێـک بـەرز بوومـەوە بـۆ ئاسـمان رەخنـەم بـۆ خـۆم و خودڕەخنـەم بـۆ بەندەکانـم جێهێشـت. ئەوان بە رەخنـە لەخۆ گرتن خۆیان سـووك دەکەنـەوە و مـن بـەرز دەکەنـەوە، منیش بـە رەخنەگرتن لەوان ئاسـتی خـۆم بەرز دەکەمـەوە و ئـەوان نـزم دەکەمـەوە. بـەم جـۆرە لەگەڵ ئـەوان بـەرزی و نزمیەکی هاوشـێوەی نێـوان خـودا و بەندەکانـی دیـار دەبێـت، بۆیـە رەخنـە و خودڕەخنـە ئامـرازی بەسـتنەوەی خوداوەندبوونمـە."

" کاتێـک خودڕەخنـەی لە من گەیشـتووەکان دێتە دەسـت زەمینـە لەبارە، ئەوە واتـا بەندەکانـم باوەڕیـان بەمـن کـردووە. دوای ئـەم خاڵـە، وردە وردە ڕێگاکانـی خـۆم وەگـەڕ دەخـەم، ناویـان لەکـەدار دەکـەم، نـاوی سـیخوڕیان دەخەمـە پـاڵ، سـەرکەوتنەکانیان بە سـەرنەکەوتن لە قەڵەم دەدەم، کاتێک هەڵەیەکی زۆر بچووک ئەنجـام دەدەن وەک تاوانێکـی زۆر گەورە نیشـانی کۆیلەکانمی دەدەم، بە ڕێگایەک کـە تێبگـەن دەیـان خەمە ژێـر چاودێرییـەوە، بەردانەوەیان بـەو تاکتیکانـەی کە لە دەزگای هەواڵگـری سـووریاوە فێریـان بـووم و هەمـوو ئـەو ڕێگایانـەی کـە کـوردە دەرەبەگـەکان بـەکاری دەهێنـن دەخەمـە گەڕ."

" لەبەرانبـەر ئـەو دۆخـە، یـان ڕادەکـەن، یـان خۆیـان دەکـوژن، ئەوانـەی خۆیـان دەکـوژن هـەر خـۆم ڕزگار دەبـم لێیـان، ئەوانەش کـە ڕادەکەن بـەر لەوەی دەرفەتیـان ببێـت باسـی مـن بۆ خەڵک بکـەن لەلایەن ئێمـەوە دەکوژرێـن، یاخود ڕادەگەیەنـم کـە سـیخوڕن و متمانەیـان لـە دەسـت دەدەن، هەرچـی مـن بیڵێـم بەندەکانـم بـڕوام پـێ دەکـەن، دوای ئـەوەی هەڵاتـووەکان بـە سـیخوڕ لـە قەڵـەم دەدەم، بەندەکانـم بـڕوا بەوانـە ناکـەن کـە لەسـەرم دەگوترێـن و دەنووسرێـن، لـە ڕاسـتیدا ئەوانـەی دەیڵێـن هەمووی ڕاسـتە، بـەڵام بەندە لە شـوێنی ئـەوەی بڕوا بە

ڕاستی بەندەیەکی تر بکات مەیلی بڕوا کردنی بە درۆیەکانی خودا هەیە، من لە زووەوە ئامادەسازی خۆم ئەنجامداوە."

" لە کۆندا چەتین گونگۆر هەبوو ئێمە ناومان نابوو 'سەمیر'. باقی برای هاکی خۆمان بڕیاری دا (ئێمە لە کۆنەوە پەیوەندیمان هەبوو) کە سەمیرە هەبوو پێمان دەگوت 'فاتیمە'، ئیبراهیم ئایدن هەبوو، سایمە ئاشکن، ئایتەن یلدرم، جەمیلە مەرکیت، حەیدەر قایتان، محەمەد کاراسونگوور، دوران کاڵکان، سەڵاحەدین چەلیک، و سەڵاحەدینێکی تر هەبوو گەنج بوو[8] ئێستا جومعە و ئەبوبەکر لەلامانن، بەر لەوەی من بەرزببمەوە بۆ ئاسمان زۆربەیان ئەندامی مەرکەزی بوون، کاتێک ئێوە لە زیندانی دیاربەکر دەستتان کرد بە خەبات پیاوەکانی ئێمە زۆر کاریگەر بوون، دووبارە ژیانەوە. خەڵکیش بە خەباتکارەکان کاریگەر بوو، لە کوردستان هیچ ڕێکخستنێکی تریش نەمابوو. کاتێکیش لەگەڵ دەزگای هەواڵگری سووریا پەیوەندیم دروستکرد بە خۆمم گوت ئێستا کاتی فڕینە ئاسمانە، ئەوەی دەبێتە ڕێگر یاخود ڕازی نییە لێیدە، تێیهەڵدە، بیچەوسێنەوە و خوداوەند بوونت ڕابگەیەنە، ئەوی مرد مرد، ئەوەی هەڵات ڕۆیشت، بەشێکی خۆی کوشت، ئەوەی مایەوە کردم بە کۆیلە و لێرەدا خوداوەند بوونم لەدایک بوو. هەر لە چەتین گونگۆرەوە بگرە تا بیرجان یلدز کاتێک نزیکەی ٥٠ کەسێکم

---

٨ سەڵاحەدین دەمیر ، لە ساڵی ١٩٧٧ هاتە ریزەکانی ڕزگاریخوازی نەتەوەیی . لە ناوچەکانی چەولگ و ماردین لەسەر ئاستی بەرپرسیارییەوە هەندێک ئەرکی پێی سپێردرا، پلانی چەندین مانگرتنی داڕشتووە و جێبەجێی کردوون، دوای کودەتای ١٢ ئەیلولبە ڕاپۆرتی تاقمە بەرزەکانی پەکەکە زەکی پاڵابیک و ڕەسول ئاڵتنۆک و بەپێی ڕێنمایی ئاپۆ بە سیخوڕ لە قەڵەم دران و خسترانە ژێر چاودێری لە چیای بلۆکای ماردین. بۆ کوشتنی زەکی لەلایەن ئاپۆوە سەڵاحەدین دەمیر راسپێردرا، سەڵاحەدین دوای ئەوەی ڕێنمایی لە ئاپۆ وەرگرت لەگەڵ یەکێکی تر بەڕێکەوتم بۆ شاخی بلۆکا، لەو شاخانە لەگەڵ خەباتکاران بە دووربین سەیری ڕووبەڕووبوونەوەکانی سوپای تورکیای کردبوو، رووبەروو بوونەوەکە زەکی پاڵابیک بەڕێوەی دەبرد، لەئەنجامدا کاتێک زەکی لەگەڵ هەشت هەڤاڵی شەهید بوو، ئەرکەکەی ساڵاحەدین سوپای تورکیا جێبەجێی کردبوو. کاتێک جەنازەی ئەو زەکییەی بە ڕادەی پەرستن خۆشی دەویست لەو بلۆکایە مایەوە سەڵاحەدین گەڕایەوە بیقاع و دۆخەکەی باس کرد و ئیدی لەگەڵ هیچ کەسێک قسە ناکات. شەوێک چەکێک و نارنجۆکێک هەڵدەگرێت و لە کامپ جیا دەبێتەوە، هێرشێکی خۆکوژی ڕێک دەخات بۆ سەر بنکەیەکی سنوری ئیسڕائیل و خۆی لەناو دەبات.

بە کوشت دا، ئەوانەی تر بەناچاری لە ترسان کۆیلە بوونیان قبوڵ کرد، هەموو شتێکم بە ترساندن بنیات نا، مل پێ کەچکردنیان بە ترساندن بوو بە ڕێگای من، واتە ئیمانتان هێنا."

" ئەوانەی من دەمویست لەناویان بەرم، سەرەتا بە لەناوبەر ڕامگەیاندن، بە کۆیلەکانم گوت: (ئەوانە دەیانەوێت پارتیەکە لەناو بەرن) و پیاوەکانم لەناو برد، دواتر خۆم پارتیەکەم لەناو برد، و بەم جۆرە خۆم خستە شوێنی پارتیەکە، چ پێویست بە پارتی دەکات؟ من خۆم پارتیم. لەم ڕۆژەوە تا ئێستا هەموو بڕیارەکان هەر خۆم دەیدەم، تەنانەت پارتیەکە ئەندامیشی نییە، ئەو پارتیەی کە بوونی نییە، ئەندامی دەبێت؟"

" پێشتر ئێمە پەیڕەوێکمان هەبوو، دڕاندم و فڕێمدا، ڕابەرایەتی چەندین بنەمای شاهانەی داهێنا، خۆ پەیڕەو هیچ ناکات! ئەوی قسەکانی من جێبەجێ بکات و قبوڵی دەکات ئەندامی ئێمەیە، واتە دەبێتە ئیشکەرێکی سادەی ئێمە، هەموو هەر ئەوەندەیە، ئەوانە بە ئاشکرا بە بەندەکانم دەڵێم، من بە ڕاست دادەنێن."

"پارتیەکەم من لەناوم برد، ئەوانەی کوشتمن، وام کرد ڕابکەن، ڕاپێچی خۆکوشتنم کردن، بۆ مانەوەی پارتیەکە هەوڵیان دەدا، بە کورتییەکەی لەناوبەر منم، ئەوانم بە لەناو بەر نیشاندا، ئا شارەزایی و بەهرە لێرەدایە! ڕاستییەکانم سەراوژێر کردەوە و بە قبوڵکردنی درۆکانم بە ناوی ڕاستی وام لە خۆم کرد کە کەس لێم تێنەگات. ئەوانەی کە کوشتمن، وام لێ کردن کە رابکەن و ڕاپێچی خۆ کوشتنم کردن پێم گوتن: (ئەوان نایەنەوێت شەڕ بکەن، دەیانەوێت لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و ئەورووپا بمێننەوە.) لە ڕاستیدا: ئەوەی نەیدەویست شەڕ بکات و دەیەویست لە شام بمێنێتەوە من بووم، کاتێك لە ناوچەکانی جورنێ رەش و گرێ سۆر چەند جار تەقە کرا، هەر خۆم بە زۆری خۆم ڕزگارکرد. و تا دۆخێک نەڕەخسێت کە من بە رەحەتی لە کوردستاندا بژیم، تا سەلامەتی گیانم

پارێـزراو نەبێـت تەنانـەت نزیکـی شـەڕو مەیدانەکانـی نامـەوە. بێ گومـان بۆخۆم نییـە، بـۆ بەندەکانـم ئـەوە دەکـەم، ئەگـەر شـتێک بەسـەر مـن بێـت بەندەکانـم شـپرزە دەبـن، نـە تەنیـا بەندەکانم، بەڵکـو نەتەوەی کـورد لە مێژوودا دەسڕێتەوە، ژیـان و مردنـی نەتـەوەی کـورد بەندە بـە منەوە. هەمـوو کەس ئـەوە دەڵێت، بۆیە دەبێـت کەمێـک ئـاگاداری خـۆم بم."

"بەندەکانـم دەڵێـن: (هیـچ یەکێکـمان بـەر لـە ئێسـتا سـەرنجی خەڵەتانـدن و خەڵەتێنەرەکانمـان نەدابـوو، رابەرایەتـی بـەر لـە هەمووومـان سـەرەنجی دا.) بـێ گومـاااان، مـن ئەوانەی دەبێت لەناوببرێن لە پێشـتر دەستنیشـانیان دەکـەم، لەوەدا کـە ئەوانـەش کـە لەنـاو دەبردرێن هیچ کەسـێک هەواڵی نابێـت. دوای دیاریکردنی کەسـەکە سـەرەتا رەخنـە لـە پراکتیکەکانـی دەگـرم، خودڕەخنـەی پـێ دەنووسـم و بـۆ ئەوانـەی یـا ڕادەکـەن، یـا دژی یاسـاکانی پارتـی دەوەسـتنەوە یاخـود خۆیـان دەکـوژن) دیاریـان دەکـەم و ڕێگاکانـی خۆمیـان بەنـاوی پارتـی دەخەمـە بـەردەم. بەڕاسـتی ئـەو ئەندامانـە دوای ماوەیـەک ناچـاری هەڵبژاردنی یەکێک لـەو ڕێگایانە دەبـن چونکـە ئـەو بـژاردەی من دەیخەمـە بەردەمیان ئـەوەی یەک گرام نامووسـی هەبێـت ملـی بـۆ کەچ نـاکات."

"کاتێـک ئەوانـە ڕادەکـەن یان خۆیان دەکـوژن یان لە دژی ئەوانە دەوەسـتنەوە کـە بەنـاوی یاسـا دەیانخەمـە بـەردەم دەڵێـم: (ئەوانـە لـە نـاو بـەرن، ئـەی مـن نەمگـوت ئەوانـە نێردراونـە ناومـان و دوژمنی دزەکـردووی ناو ئێمـەن.) کۆیلەکانم بـە سەرسـامییەوە لـە دووربینییەکـەم دەڕوانـن و دەکەونـە جووڵـە، مـن بـەرز دەکەنـەوە و قسـە بـە وان دەڵێـن."

"لـەم حاڵەتانـەدا کۆیلەکانـم بـۆ ئـەوەی ئەوانە بشـکێنن و من گـەورە بکەن لە ڕۆژنامـەو گۆڤـارەکان روونکردنـەوەی نووسراو بـڵاو دەکەنەوە، من تا ئاسـمان بەرز دەکەنـەوە و ئـەوان بـۆ حـەوت قاتی ژێـر گڵ نزم دەکەنـەوە، ئەو ڕێگایـەم کردووە بـە شـێوازێکی رابەرایەتـی، کاتێـک حوسـێن یڵـدرم و خێزانـی پێشـووم رفانـد، بـە

سەنگترین گیراوی زیندانی دیاربەکر موستەفا کاراسوو، ساکینە جانسز، محەمەد شەنەر و فوئاد کاڤ چەند نووسێنێکی درێژیان نووسی کە ستایشی منیان دەکرد و حوسێن و کەسیرەی دادەشۆرییەوە، لەڕۆژنامەی سەرخۆبوون بڵاوم کردنەوە، دەفتەرەکانیانم پێچایەوە، دوای سێ ساڵ نۆرە هاتە سەر محەمەد شەنەر، یەکەم جار بە گرتنەبەری ڕێگاکانی خۆم وام لێ کرد ڕابکات، دواتر بەسەنگترینەکانی زیندانم لە دۆڵی بیقاع کۆ کردەوە. نووسینی وام پێ نووسین کە من بەرز بکاتەوەو شەنەر دابشۆرێت و دوای ئەوەی کە بە واژۆی خۆیانەوە لە ڕۆژنامەکان بڵاوم کردەوە کاری ئەویشم تەواو کرد، ئێستا نۆرەی هی ترە. ئەوە ڕێگاکانی رابەرایەتین، بە کەسیرە، چەتین گونگۆڕ مەحکوم دەکەم و کاری چەتین تەواو دەبێت، بە محەمەد شەنەر کەسیرە مەحکووم دەکەم و کاری کەسیرە تەواو دەکەم، بە سەلیم چوروککایا و ساکینە جانسز محەمەد شەنەر مەحکوم دەکەم و کاری محەمەد شەنەر تەواو دەکەم، سەلیم چوروککایا بە رەزا ئاڵتون و موستەفا کاراسوو مەحکوم دەکەم و کاری سەلیم تەواو دەکەم، ئەوە لە هەمانکاتدا سیاسەتی سەگ بە سەگ لە ناو بردنە. ڕابەرایەتی مەزنەو تا هەتاییە، ماستاوچیەکان زۆرن، یەکێک ڕاپێچی پەت دەکەم، ئەوەی تر چەپڵە لێدەدات، دواتر چەپڵە لێدەرەکە ڕاپێچی پەت دەکەم، ئەمجارە یەکێکی تر چەپڵە دەکوتێت. بۆ ئاوا دەکەم؟ تاوەکو ڕابەرایەتی بژیت! ڕابەرایەتی مێشکی نەتەوەیەکە ئەگەر ئەو چوو هەموو دەچێت، لە شوێنی ئەوەی هەموو شتێک بچێت، بۆ سەلامەتی ڕابەرایەتی و بەو پێیەی سەلامەتی نەتەوەیەکە چوونی چوار پێنج کەسێك و تەنانەت لە داهاتوودا چوار پێنج ملیۆنێك گرنگ نییە، گرنگ ڕابەرایەتییە واتا ئەوەی گرنگە منم."

" ئایا دەزانی پاشاکانی عوسمانیەکان بۆ پاراستنی ڕابەرایەتی چییان دەکرد؟ لە کوێ دەزانن! ڕابەرایەتی بنەمای هەیە، پادشاکان ئەوەندە دەبەنگ بوون؟ باوەڕناکەم پیاوەکان بۆ لە دەستنەدانی دەسەڵات، هەموو براکانیان دەخنکاند،

تەنانەت فاتح سوڵتان محەمەد یاسای بۆ ئەوە دەرکرد. ئەگەر پاشاکان هانایان بۆ ئەو ڕێوشوێنە نەبردبا ئایا ئیمپراتۆریەت ٦٢٢ ساڵ دەژیا؟ نەدەژیا. پادشاکان ئەوەیان لەبەر چاو گرت کە براکانیان دژیان دەبن، بۆیە بە خنکاندنیان دان. ئۆپۆزسیۆن پێویست نییە، پادشا دیکتاتۆرە، بۆیە هەردەم زەمینەی ئۆپۆزسیۆنبوون لە دژی پادشا لە ئارادایە، بەڵام کەسێک نییە ڕابەرایەتی ئەو زەمینەیە بکات. چینەکان دوای کەسانێکی ئاسایی ناکەون، بەڵام کوڕێکی پادشا بە ئاسانی ئەو زەمینەیەی کە چاوەڕوانی دژایەتی پادشا کردنی ئەوە دوای خۆی دەخات. پادشای عوسمانییەکان بۆ ئەوەی براکانیان نەبن بە ئامێر لە دەستی ئۆپۆزسیۆن دەیانخنکاندن، بۆ سەلامەتی ڕابەرایەتی ئەوە پێویست بوو. ئەگەر باوەڕ بکەین کە رابەرایەتی سەر و دڵی نەتەوەیەکە ئەوە ئاوایە، ئەگەر سەر و دڵ چوو لە ناوەڕاست جەستە دەمێنێتەوە، جەستە بە کەڵکی چی دێت؟ هیچ! فڕێ دەدرێتە چاڵێکەوە بە خۆڵ دادەپۆشرێت، هەر وەک ڕژێمی تورکیا دەڵێت (نەتەوەی کوردمان لە گۆڕ نا، سەرەکەیمان چەمەنتۆ کرد.) دەتانەوێت دووبارە ئاوا ڕووبدات؟ نەخێر! لەم حاڵەدا بۆ پاراستنی تا هەتایی رابەرایەتی، بۆ ئەوەی من باش بژیم، هەموو شتێک ڕێگا پێدراوە."

" واز لە میکاڤێلیبوون، فەلسەفە و مرۆڤایەتی بێنن! من چی دەکەم؟ ئەوە چینەکان دەیناسن، گەل و ڕای گشتی ناویان بیستووە، لەم و لەو بوارەدا بەهرەدارە، شەڕ دەکات، بیردەکاتەوە، نابێت بە بەندەیەکی شەش لەسەر شەش ئەگەر ئێستاش نەبێت لە داهاتوودا لە دژم دەوەستێت، زەمینەی ئەوە هەیە کە سەرکردایەتی ئۆپۆزسێۆن بکات، یاخود ئەگەری ئەوە هەبێت کە دژەکانم بیکەنە ئامرازێک، من وا بیر دەکەمەوە و ترسم لەوەیە، بۆیە ئەوانە یەکە یەکە لەناو دەبەم، متمانەش بە کەس ناکەم، چونکە بە زمان دەڵێن کە سەر بە منن و لە ڕاستی دا دژی منن، وا بەدەر دەکەون کە سەر بەمنن، بەڵام لە ڕاستی دا وا نین، من ئەوە دەزانم، با قاچم بخزێت و یاخود خودا نەکات بمرم،

ئـەوەی لـە هەمـووان زیاتر پەیوەسـتە بـە منەوە، یەکـەم جار وێنەکانـم دەدڕێنێت، پەیکەرەکانـم دەشـکێنێت، دواتـر دەچێتـە سـەر ئەوانـەی تـر و شـایی دەگێڕێـت."

" من لە دوێنێوە ئەوانە دەبینم، سـی سـاڵی تەمەنی سیاسـیم بە خۆڕایی بەسـەر بـردووە؟ بـە هەڵـەدا چـوون. پیاوەکانـم هەمـوو سـەرەڕۆن و تەنهـا مـن ڕاسـتگۆم. یاسـام دانـاوە تاوەکـو خەڵکی لەمـن زیاتر کەس نەناسـێت، بـەڵام پەیڕەویان نەکرد، ناوبانگیـان دەرکـرد، نـاسران، من بەرگەی ئەوە ناگـرم! ئەوەی بـەرەو بەناوبانگبوون بـڕوات دەرئەنجامەکەشـی بەرگـە دەگرێت، خەتاکەی لە منـە؟ نەخێر!"

((هـەر لەسـەرەتاوە کـێ کێیـە، ماوە یاخـود مردووە، هەیە یاخود نییـە، نابێت دیاربێـت ئـەی نەمگـوت لەمـن زیاتـر هیـچ کەسـێك ناسـنامەو ناونیشـانی نابێـت؟ باقـی کارەر، لەبـەر دۆخـی هەڤـاڵ حەقی لەناو کـورددا ناسرا، ڕێـزی لێگیرا، خەڵکی خۆشیویسـت، سـەیرم کـرد ئـاوا نابێـت پێـم گـوت: ناوەکەت بگـۆڕە، پێویسـت بوو بیگـۆڕێـت، ناومـان نـا سـلێمان، سـلێمان نەیتوانـی نـاوی باقـی لەمێشـکی خەڵـك بسـڕێتەوە، چـی بکـەم؟ یانـی ئـەوەی پێویسـتە بـۆ پاڕاسـتنی ڕابەرایەتیـی نەیکەم؟ مافـی ئەوەتـان نییـە داوای ئـەوەم لـێ بکەن. ئێمـە پەیوەندییمان هەیەو لەسـایەی ئێمـەوە نـاسرا، بەهرەکانـی ڕابەرایەتییـش لـەودا بوونـی هەبوو)).

((هێشـتا کودەتـای ١٢ی ئەیلـوول ڕووینەدابـوو، جومعـەو کەمال پیـری خۆمان گوتیـان (بـا ئـەو بخنکێنیـن) مـن ڕێگربـووم، مەیلـی دژایەتیکردنـی منـی هەبـوو، عوسـمانییەکان متمانەیـان بـە کوڕەکانیـان نەبـوو، مـن متمانـە بـە خێزانـم بکـەم؟ سـەمیر هەبـوو، ئـەرێ نـاوی چەتیـن بـوو؟ هاندەرێکـی شـاهانەبوو، ئەوانـەی کـە لەهەمـووان زیاتـر متمانـەم پێیـان بـوو کردبووینـە ئامانـج، گوایـە شکسـت بـە کۆنگـرە دەهێنیـت و مـن دەبەزێنێـت، دواتـر هەمـوو شـتێکم لەدەسـت دەر دەچـوو. کەسـێکی وەك ترۆکچـی بـوو واتـا بـۆ سـەلامەتی گەلەکـەم ئـەوە کردنـی بـەو رادەیـە گرینـگ نەبـوو. حوسـێن یڵدرم سـێ ڕۆژ لـە زینـدان ماوەتـەوە، لێرەدا لەبـەردەم ئێمـە دەلـەرزی، ناردمانـە ئەورووپـا، بەڵکـو بەکەڵکـی شـتێك دێـت،

لـەوێ وتەبێژییەکـی سادەمان پێـی سپارد، بەڵـێ ئەرکـی وتەبێژییەکـی سـادەمان پـێ سـپارد. کاتێـك سـەیرم کـرد ئـەو لەمـن زیاتـر خەریکـە بناسرێـت، ڕابەرایەتیـی گـەورەو گـران بچێتـە ژێـر سـێبەری کەسـێك کـە دیارنییـە چییـەو چـی نییـە؟ لەسـەڕووی ئەوەشـەوە هاوڕێیـان دەیانگـوت کـە لەبەندیخانـە بێ ئەشـکەنجەدان خـۆی بەدەسـتەوە داوە. ئایـا ئەوە گرنگ نییـە، بنەما سـەرەتاییەکانی ڕابەرایەتییتان بۆ بـاس دەکـەن)).

دلاوەر یلـدرم هەبـوو، بەتـەواوی خـاوەن کەسایەتیی تایبـەت بـە کەسایەتیی خارپێـت بـوو، پێیـان دەگوت (کاسـترۆ)، بێگومـان بێ حەیایـی.... بەڵێ، بـە تەنیا لە زیندانـی مامـاك بەرگـەی گرتبـوو، ڕێـگای نـەدەدا دەسـت لـە تاڵێکی قـژی بدرێت، لـە دۆخێکـدا کـە بڵێـت ئـەو گـردە بچووکانـە مـن دروسـتم کـردوون، یانـێ لەتـەك ڕابەرایەتییەکـی گـەورە و گـران قسـەی دروسـتکردنی کـردی بچـووك دەبیتـەوە، تۆ ئەمـە نابینیـت و دێیـت باسـی کەسـایەتییە گڵاو و لەخۆڕازییەکەی خـۆت دەکەیت هـا! کاسـترۆ، ئا لـەو مەیدانـەی ئەکادیمیای ئێمە فیشـەکێکی نا بەسـەری خۆیەوەو ڕۆیشـت، ئەگەرێکـی زۆر هەیـە کە سیخوڕی بولگاریا بووبێت، ئەوکات سـۆڤییەت لەگـەڵ بولگاریـا لـە هەوڵـی لەناوبردنـی ڕابەرایەتییەکـەی مـن بوون.

بێگومـان دەسـتی پارتیـی کۆمەنیسـتی تورکیاشـی تێدابوو، بێگومان زۆر کەسـی خەوتووشـی بەدەرکەوتـن و لەمەوبـەدواش دەردەکـەون، ئـەی بەندەکانـم خەریکـی چیـن؟ لـە ئامادەکاری ئـەوەدان کە لەدژی مـن بجوڵێنـەوە، لەناوبەرەکان هـەردەم مـن دەکەنـە ئامانج، یەك وشـە بـە کۆیلەکانـم ناڵێن، بۆچـی؟ چونکە تەنیا مـن ڕاسـتم بۆیـە؟ مـن ئامـادەکاری خۆم کـردووەو یاسـاکانی خـۆم داناوە.

بەندەکانـم هەمـوو بـێ دەسـەڵاتن، ئەگـەر وەك مـن زاڵـم بووبـان، ئـەوا لـەدژی ئەوانیـش دەوەسـتانەوە. کۆیلەکانـم هەمـوو دەبنـە بەکرێگیـراوی لایەنـە دەسـتتێوەردەرەکان. ئـەوان هـەزار کەسـن و دەسـتتێوەردەر یـەك کەسـە، هـەزار کـەس ناتوانـێ کەسـێك بخنکێنێـت، یەك کەس هەزار کەسـی خەڵەتانـدووە، لەدژی

مـن بەکاریـان دەهێنێـت. رێـك وەك مـن چـۆن منیـش یـەك کەسـم، هەموویانـم خەڵەتانـدووە، کردوومـن بـە مـەڕ، بەکاریـان دەهێنـم، دەڵێـم وابڵێـن دەیڵێـن، دەڵێـم ئـەوەی تـر بڵێـن ئەویـش دەڵێـن. ئـەو هاوڕێیانـەی کـە لەهەمـووان زیاتـر متمانەیـان پـێ هـەن دەڵێـم (سیخوڕە)، مـن باوەڕناکەم کـە پیاوەکە سـیخوڕبێت، ئـەوان بـاوەڕ دەکـەن، بۆیـە زۆر دەبەنگـن، دەڵێـم وەك مـن زاڵـم نیـم، هـەر خۆی لەهـەر شـوێنێك زاڵمێـك هەبـوو واتـا کۆمەڵێـك دەبەنگـی لێیـە، دەبەنگـەکان بـەردەوام زاڵمێـك بـۆ خۆیـان دەخولقێنـن، یاخـود بەپێچەوانـەوە زاڵمەکـە خـۆی دەبەنگـەکان دەخولقێنێـت، هـەروەك مەنجـەڵ و قەپاخەکـەی، لەبـەر ئـەوەی من زاڵمـم هەمـوو کەسـەکان لـەدژم دەوەسـتنەوە.

لەڕاسـتیدا ئەوانـە وره لـە ساویلکەیی بەندەکانـم وەردەگـرن، بەندەکانـم بـەکار لەسـەرکراوی لایەنگـری ئەوانن، ئـەوە دەبینن، بـەڵام من فرسـەتیان پێنادەم، تونـد پەتەکانیانـم گرتـووە، تونـد تونـدم بەسـتوونەتەوە، هـەر خـۆی کەمێـك شـل بکـەم یـا دوای دەهۆڵـژەن یاخـود زوڕنـاژەن دەکـەون، دووبـارەو سـێبارە لەسـەر ناسراوبـوون دەوەسـتمەوە، ناسراوبـوون مەترسـیدارە، جگـە لـە ڕابەرایەتیـی کـەس نەناسرێـت، بـۆ مەرجـی نـاوی کـۆدەم بـۆ هەمـووان دانـاوە؟ بۆ ئـەوە نا کـە دوژمن کـەس نەناسـێت، ئێمـە هەمـوو شـتێکمان ئاشـکرایە، هەڵگرتنـی ناوی کـۆد لەلایەن بەندەکانـەوە، یاسـایەکی ڕابەرایەتییـە.

هـەر کەسـێك هێڵـی ڕابەرایەتیـی قبـوڵ بـکات، ناچـارە کـە بەکاربـردن قبـوڵ بـکات، کۆیلەکانـم ناشـزانن کـە بەکاربـردن چییە، کەسـی بەکاربردراو ئەو کەسـەیە کـە لەرابـردووی، بنەماڵـەی، ڕەگ و ڕەچەڵەکـی، گونـدو شـارۆچکەکەی، زمانـی، کولتـووری، دایـك و باوکـی کراوەتـەوە، بەبێگانـە کـراوە، نـاو و کەسـایەتییەکی تری پێدراوە.

پێشـتر عوسـمانییەکان وایـان دەکـرد، لەمەقدۆنیـا، بولگاریـا و یۆنـان گەنـج و منداڵیـان کۆدەکـردەوە، دەیانهێنـان بـۆ ئیسـتانبوڵ، بەکولتـووری موسـڵمانیەت

دەیانکوتان، ناویان دەگۆڕین و فێری عوسمانییان دەکردن. زمان و کولتووری خۆیان لەبیر دەبردنەوە، دواتر لەدەزگاکانی سوپاو هێزە تایبەتییەکان بەکاریان دەهێنان. پادشاکان، وەزیرەکانیان لەنێو ئەوانەدا هەڵدەبژارد.

کاتی پێویستی پادشاکان، ئەو وەزیرانەیان بانگی ژوورێك دەکرد، بەئیشارەتێکی تایبەت کە دەیدا بە جەللادە زەبەلاحەکان کە پەروەردەی تایبەتیان وەرگرتووە و پێشتر پەردەی گوێیان دڕاوەو زمانییان بڕدراوە دەخنکێندران.

پادشای عوسمانییەکان، ٤٤ وەزیریان ئاوا خنکاند، کەس دەنگی لێوە دەرهات؟ نەخێر. کاتێك وەزیرەکان خنکێنران، بەکاربردراوەکان هاواریان دەکرد، پادشای گەورەمان زۆر بژیت. بۆچی؟ چونکە ئەو وەزیرەی دەخنکێندرێت لە خانەوادە، دەوروبەر، گوند، شارۆچکە، کولتوور، مێژوو و زمانەکەی کراوەتەوە، کەسایەتیی و ناوی گۆڕدراوە، هیچ کەسێکی نییە، وەك خیارێك لە کۆشك گەورەبووە، کاتێك خیارێك دەبڕدرێتەوە کەس ناڕەزایی دەردەبڕێت؟ دەرنابڕێت.

بۆچی من خانەوادەم شیی کردەوە؟ خۆ بەبێ هودە ئەو هەموو ئایەتەم سەبارەت بە خانەوادە نەنووسیوە! بۆچی گوتوومە کە خانەوادە دەزگایەکی سیخوڕییە، هەر کەسێك پەیوەندی لەگەڵ ئەو دەزگایە نەپچڕێنێت سیخوڕە؟ خۆ لە خۆڕا کۆیلەکانم لە گوند، شارۆچکە و ناوچەکانیان دوور نەخستەوە، لەبەر ئەوەی کە کەیفخۆش بم کەسایەتییەکانیانم نەشکاند.، بۆ چێژوەرگرتن نییە کە کەسایەتییان دەڕوخێنم، ناوەکانیانم بۆ ئەوە نەگۆڕیوە کە دوژمن نەیانناسێتەوە، پەیوەندی هەڤاڵەتی نێوان کۆیلەکانم بێهوودە هەڵنەگرتووە، دەزانن کە بەر لەوەی شەهیدەکان شەهیدبن، هەڵاتووەکان هەڵبێن، ئەوانەی خۆیان کوشت خۆیان بکوژن، کۆیلەکان ببن بە کۆیلە، من بچمە شوێنی پارتیەکە لەنێوان هاورێکان پەیوەندی هەڤاڵەتی هەبوو، ئەو پەیوەندییە لەبڕایەتی پتەوتربوو. کاتێك من بووم بە خودا، ئەوانەی پێویست بوو بکوژرێن کوژران،

ئەوانەی پێویست بوو دووربخرێنەوە راپێچی خۆکوشتن کران. ئەوانەی پێویست بوو بە کۆیلە بکرێن، کران بە کۆیلە، ئەو پەیوەندییەم لەناوبرد، پەیوندی هەڤاڵەتیم نەهێشت، هەر خۆی لەنێوان من و ئەواندا پەیوەندی هەڤاڵەتی نەدەبوو، بۆیە قەدەغەم کرد کە پێم بڵێن (هەڤاڵ عەبدوڵڵا).

ئەوان بەندەن و من خودا، ئەوان کۆیلەن و من ئەفەندی، ئەوان شوێنکەوتەو من پادشا، ئەوان ماستاوچی و من سوڵتان، لەهیچ شوینێکی جیهان خوداو بەندە، کۆیلە و ئەفەندی، شوێنکەوتەو پادشا، ماستاوچی و سوڵتان پەیوەندی هەڤاڵەتی لەنێوانیان بینراوە؟ نەخێر! پەیوەندی نێوان خوداو بەندە ناسراوە، خودا دەفەرموێت و بەندە دەڵێت (ئامین)، پەیوەندی نێوان کۆیلەو ئەفەندیش وایە، چ پەیوەندییەکی هەڤاڵەتی دەبێت لەنێوان ماستاوچی و سوڵتان؟ پەیوەندییەکانی منیش وایە. کاتێك لەنێوان من و بەندەکانم پەیوەندی هەڤاڵەتی نەبێت، بوونی ئەو پەیوەندییە لەنێوان ئەواندا زۆر زیانبەخشە. ئەگەر هەزارەها کەس بە هەڤاڵەتیەوە بەیەکەوە پەیوەست بن، تەنانەت یەك ڕۆژ من ناژیەنن و ناهێڵن دەست لەتاڵە فژێکی یەکێکیان بدەم، من ڕێگا بەوە دەدەم؟ ئەوەندەش بێ عەقڵ نیم، بۆ ئەوەی من بژیم دەبوو پەیوەندییە هەڤاڵەتییەکان نەمێنن. لەئایەتەکانم گوتوومە

(ئەوەی لەسەر رێچکەی منە پابەندی من دەبێت، پابەندبوون بە ڕابەرایەتیی بنەمایە، جگە لە ڕابەرایەتیی هەموو پەیوەندییەك تاوانە، وای ئەوەی هاوسەرمە، ئەمە باوك و دایکمە، ئەوە هەڤاڵمە، بۆیە گوتم پێیەوە باپەندبوون گوتنم تاوانە، دادگاییکردن پێویست دەکات. دیارنییە هاوسەرت کەی دەتفرۆشێت، هیچ دیارنییە کە هەڤاڵەکەت، هاورێکەت چیت بەسەر دەهێنێت. باوکت، یاخود دایك کەی تۆ بەشەڕی تایبەت دەفرۆشت. نادیارە. بۆیە دێنە سەر هێڵی ڕابەرایەتیی، پابەندی من دەبن)، لەشوێنی پەیوەندییە هەڤاڵییەکاندا دووزمانی و هەواڵ لێدانم داهێنا، بە ئاشکرا قسە دەکەم، چونکە

ئێوە مردوون، ڕاستییەکەی گرنگ نییە لەڕێی ئایەتەکانمەوە شتانێکی لەوە نزیک بە بەندەکانم دەڵێم، بەڵام هەندێك وشە بەشاراوەیی باس دەکەم، بۆ نموونە لەشوێنی دووزمانی و هەواڵ لێدان وشەکانی (هەواڵگریی و پێداچوونەوە) بەکاردەهێنم لە ئایەتەکانمدا.

بەڵام خۆزگە دەبینن میکانیزم چۆن کاردەکات، ئەقڵتان دەوەستێت! دەزانن چۆن هەواڵ لەیەکتر دەدەن؟ بچووکترین شت کە لە ئەورووپا، شاخەکان یا شارەکان ڕوودەدات یەك ڕۆژ دواتر من لە شام دەیبیستم. ئاوا یەکتر تۆمەتبار دەکەن کە ئەسپێ دەبێت بە وشتر، وشەیەك کە کەسێك بەکاری دەهێنێت هەشت مانای بۆ لێکدەدرێتەوە، واتا ئەگەر من بەپێی ئەو ڕاپۆرتانە بجوڵێمەوە کە بۆم دێن دەبێت لە یەك ڕۆژدا زۆربەیان بکوژم، ئێوە دەزانن من کەسێکی میهرەبانم ئاوا بەقسەی ئەم و ئەو ناجوڵێمەوە، ئەو کارانە کاری ساویلکەکانە. پەرتووکێکم سەبارەت بە زیندانی دیاربەکر خوێندەوە، ببوورن من هیچ پەرتووکێك ناخوێنمەوە، بۆمیان باسکرد کە لەسەردەمی نەقیب ئەسەد ئۆکتای[٩] لەنێوان ئەوانەی خۆیان دا بەدەستەوە، ئەو پەیوەندییە گڵاوانەیان هەبوو. ئەو بۆ شۆڕشی پێچەوانەو ئەوەی ئێمەش بۆ شۆڕش وادەکەین! باڕاستر بیڵێین بۆمن وادەکەین. هەر خۆی هەر بەندەیەکم لەهەمانکاتدا سیخورێکمە، واتا چاودێری ئەوانەی دەوروبەری دەکات و هەواڵ بەئێمە دەدات، هەرچەندە ئەو زانیاریانە ڕاستیش نەبن من دەزانم چۆن سوودیان لێوەردەگرم، گرنگترین شت ئەوەیە کە وابکەی هیچ کەسێك متمانە بە کەسی تر نەکات، کاتێك کەس متمانە بە کەسی تر ناکات هەموو متمانە بەمن دەکەن، ئەوەی بۆ منیش گرنگە ئەوەیە ئەگینا یەکێك لە ڕاپۆرتەکەیدا نووسیویەتی(سەرۆك فڵانە کەس لەکاتی دانیشتن قاچی خستە سەر قاچی، ئەوە پێچەوانەی یاساکانی

٩ نەقیب ئەسەد ئۆکتای یلدران لەنێوان ساڵانی ١٩٨١-١٩٨٢ لە زیندانی دیاربەکر کاتێك لە ئەرکدا بوو زیاتر لە ٤٠ بەندیکراوی کوشت، بە (جەللادی دیاربەکر) لای رای گشتی ناسرا. لەساڵی ١٩٨٨ لە ئیستانبوڵکشکڵی کوژرا.

هەڵسوکەوتی ئێمەیە، پیاوەکە خۆی دەخاتە شوێنی ڕابەرایەتیی)وە لێکۆڵینەوە بۆ ئەوە دەکات. ناشکرێ بڵێین لایەنی حەقی نییە، ئێستا ئەگەر ڕاستی بڵێین دەکرێت لە هەڵسوکەوتی مرۆڤەکان بزانی بیر لەچی دەکەنەوە. لەپارتیەکەی ئێمەدا، با نەڵێم پارتی لەنێو بەندەکانی مندا، بێگومان ئەگەر بووبێت بە بەندە، هیچ کەسێك لەوێدا ناتوانێت بێ تەربییەتی بکات و قاچ لەسەر قاچ دابنیشێت، ئەو ئسڵووبە و جۆری ژیانەو شێوازی دانیشتنە تایبەتە بەمن، دەزانن مرۆڤی ئازاد ئەفەندی، ئاغا، بەگ و گەورەکان قاچ لەسەر قاچ دادەنێن کاتێ دادەنیشن، کۆیلەیەك هەرگیز ناتوانێت کارێکی وا ئەنجام بدات.

ئەگەر کارێکی وا بکات، ئەوا پاڵەپەستۆی خستووەتە سەر ئەو قاڵبەی بۆی دانراوە، بێگومان ئەوەی ئێمە کاتێك دەگاتە ئەو ئەنجامە راپۆرت دەنووسێت (چاوی بڕیوەتە ڕابەرایەتیی).

ئەوانە زۆر بۆ من گرنگ نییە، زۆر لەسەر ئەو بابەتە سادانە ناوەستم، بەڵام بۆ چاککردنەوەی هەڵسوکەوتی دەیخەمە ژێر چاودێری. ئێستا من چیم کردووە؟ وانەم لەرابردووم و مێژوو وەرگرتووە، یاسام دارشتووە، ڕێگاکانی خۆم خستووەتەگەڕ. پێویست دەکات وەزیرێك بەکوشت بدەم، بیرفێنم، راپێچی خۆکوشتنی بکەم، یاخود وای لێ بکەم هانا بۆ دوژمن ببات؟ بێ ئەوەی پرس و را بەکەس بکەم، دەیکەم، کەس دەنگی لێوە دەرنایەت، ئەوەی دەمەوێت دەیرفێنم دووبارە دەڵێن (بژی سەرۆك ئاپۆ). کاتێك ئیشارەت بە بەندەکانم دەدەم یەکێك بکوژن هەرکە ئیشارەتەکەیان وەرگرت دەیکوژن. ئەوەی دەکوژرێت هیچ سوودی نییە بڵێت من بێ تاوانم، نەمکردووە، من شۆڕشگێرم، بژی سەربەخۆیی. ئەگەر بەندەکانی من گوێیان کەڕ و زمانیان لاڵە، ڕاستییەکەی من وەك پادشای عوسمانییەکان دڕندە نیم، ئەو بەندانەی بۆ ئەو ئەرکانە بەکاریان دەهێنم پەردەی گوێم نەدڕیون، زمانم نەبڕیون، بەڵام لەڕێی ئایەتەکانمەوە ئەوانم کەڕولاڵ کردووە. ئەوە بە مرۆڤکردنی ڕێگای پادشاکانە،

هەر خۆی هەموو هەوڵ و تەقەلای من بۆ ئەوەیە کە ئەوانەی لەمرۆڤایەتی دوورکەوتوونەتەوە دووبارە بە مرۆڤایەتییان بگەیەنمەوە.

بەڵێ ئێستا لەو زیندانەی تیایدا دەژیم لە جیهانی خۆم دەربازم بوو، دووبارە دەگەڕێمەوە بۆ ڕاستییەکانم لە ئەکادیمیای مەعسوم کۆرکماز، لە وتە درێژ و بێکۆتاییەکانی ڕابەری نەتەوەییمان ئەوانە تێگەیشتووم، لە هەڵسوکەوت و جووڵەو بێ باکییەکەی ئەوانە دەردەکەوت[10] ، کاتێك هەوڵم دەدا ڕاستی و خەیاڵ، ڕاست و چەوت لە یەکتر جیا بکەمەوە لە ئەشکەوتەکەمدا خەوم لێکەوتووە. کاتێك لەخەو هەڵسام ددانەکانم وەك بڵێی ناڵ ببریەوە بەریەك دەکەوتن، دوای ئەوەی بەلەرزینەوە هەڵسامەوە دانیشتم، ساردییەکی زۆر هەیە، بەپێچەوانەی گەرمی ڕۆژ، ساردی شەو دەبڕێت، لە ئەشکەوتەکەم دەردەچم و لەژێر ئەستێرەکان سەیری کاتژمێرەکەم دەکەم، کاتژمێر سێی ڕێکە. بەڕۆژ لەبەر ئەوەی وشکانی زۆر گەرم بوو و هەوایەکی فێنك لە دەریاوە دەهات، شەو کاتێك وشکانی ساردبوو ئەمجارە بای سارد لە وشکانییەوە بۆ دەریا دەچوو. ئەوەی لەپەرتووکی جوگرافیای ناوەندی خوێندوومە ئێستا تیایدا دەژیم. لەدڵمەوە بەخۆم دەڵێم ئەگەر ئێستا پارچە قوماشێك، گونییەیەك یاخود پەتوویەك هەبووایە بەسەر خۆمیدا بدەم، ساردییەکەی دەشکاند.

بەڵام لە خاڵی بەیەکگەیشتنی دەریاو وشکانی، زەحمەتی خەوتن بێ خۆداپۆشین لە خەوم رادەچڵەکێنێت، دوای چەند جوڵەیەکی جیمناستیکی لە کەناری دەریا رادەکشێمەوە سەر جێگاکەم. هێزم بەخۆم دەدا و خۆم بەخۆمم دەگوت:(بەرگە بگرە سەلیم، ئێرە هەرچەندە ساردیش بێت بەقەد بەشی

---

١٠ ئەو وتارانەی ئاپۆ بۆ لەزیندان دەرچووەکان لە ئەکادیمیای مەعسوم کۆرکماز لەنێوان تەمموز و ئابی ١٩٩١ کردوویەتی شیکردنەوەکانی تەمموز لە دوو بەرگ و شیکردنەوەکانی ئابیش یەك بەرگ و قسەی نێو چادرەکانیش لە یەك بەرگ کتێب کۆکراونەتەوە. ئەگەر سەیری ئەو کتێبانە بکرێت دەبینن کە ئەوانەی لەسەرەوە نووسیومن هیچ یەکنەگرتنەوەیەکی نییە لەگەڵ لۆژیك و درێژکردنەوەکانی ئەو کتێبانە.

جیاکراوەی زیندانـی دیاربەکـر کـە لـە سـاڵانی ١٩٨١-١٩٨٢ تیایدا زیندانـی بوویت سـارد نییـە. بیـرم لـە زسـتانی زیندانـی جیاکـراوەی دیاربەکـر دەکـردەوە لەسـاڵانی ١٩٨١-١٩٨٢ لـە خانەکانـدا وەك کۆلکـە دار خرابوینـە سـەر یەکـتری، هەمـوو پەنجەرەکانـی بەشـەکە شـکابوون، پێخـەف و پەتوەکانیـان لەژێرمـان دەرهێنابـوو، ئـەو بایـە سـاردەی دەهاتـە ژوورەوە کاری لـە مۆخـمان دەکـرد، پاسـەوانەکان بـە جلیـکان ئاویـان بەسـەرماندا دەکـرد و یارمەتـی باکەیـان دەدا. لێدانـی شـوولکەکان لـە دەسـتەکانمان کـە لـە سـەرمادا سـوور هەڵگەڕابـوون و رەق ببـوون، بەجۆرێکـی تـر ئـازاری گیانمانـی دەدا. هـەروەك چـۆن بینینـی ئێشـەکە مومکیـن نەبـوو مرۆڤ لـە باسکردنیشـی زۆری دەبینێـت. کاتێـك ساردی ژووره جیاکراوەکانـی دیاربەکـر، ساردی ئـەو بایـەی هەڵیدەکوتـا ژوورەوە، ئـەو ئـاوەی دڕەنـدەکان دەیانڕشـتە سـەرمان و ئێشـی ئـەو دارانـەی بـەر دەسـتەکانمان دەکـەوت، ژانـی شـوولکەکانم ژمـارد، سـەرمای لێـوار دەریاکـەم بیرچـووەوە، هەوڵـم دەدا بیـرم بچێتـەوە.

١٢ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت

دیکتاتۆر،
منێك كە گومانم لەخودایەتیی خودا هەیە
دەیهەوێت بڕوا بەخودایەتیی ئەو بکەم

ناتوانـم تـا ئێـوارە لـە لێـواری دەریـا بمێنمـەوە، سەرنجڕادەكێشـم و كەسـێك دەمبینێـت، وام بیـر دەكـردەوە ئەگـەر بچمە بـازاڕ و بگەڕێم، بەڵكو چارەسـەرێك بدۆزمـەوە، بەڵـكـو حوسـێن ئـەردەم فاكسـی کـردووە، بەڵـكـو تووشـی یەكێـك دەبـم کـە بتوانێـت یارمەتیـم بـدات. هەندێـك پـارەم دەسـتكەوێت پەیوەندی بە كەسێكەوە دەكـەم كـە پـارەم بۆ بنێرێت، گەیشـتم بـەو ئەنجامەی کە بەدانیشـتن لێـرە سـەیركردنی دەریـاو بیركردنـەوە ناگـەم بەهیـچ شـوێنێك، لە ئەشـكەوتەكەم دەردەكـەوم و بەڕێـگا خۆڵەكـەدا كەوتمـە ڕێ. كاتێـك بـەرەو شـار دەڕۆیشـتم، ئۆتۆمبێلـەكان بەلامـدا تێپـەڕ دەبـوون، بـەڵام ئەوانە هەمـان ئـەو ئۆتۆمبێلانە نین كـە ئێـوارە بەلامـدا تێپەڕ دەبـوون، هەموو شـتێك بەخێرایـی گۆڕاوە. کـە دەگەمە شـار پانتۆڵـە زسـتانییەكەو پووتەكـەی بـەرم لـە گەرمـای بەیـروت ڕووێكـی جـوان نابەخشـێت، بـەڵام چـی بكەم؟

چوومـە هوتێلەكـە، ئافرەتەكـەی پێشـوازی دەڵێـت (فاكـس نییـە) لـە هۆڵەكە دادەنیشـم، لەشـێوەی دەسـتە چەندیـن گرووپـی ئافرەتـی گەنج دانیشـتوون كۆلا دەخۆنـەوەو قسـە دەكـەن. ڕەنگـی سـپی و چـاو و ددانـی ئافرەتـەكان بەهـۆی برۆنزیبوونـی پێسـتەیانەوە زیاتـر بـەدەر دەكـەوت، چاوەكانیان دەتریسـكێتەوەو

ددانەکانیـان دەبریسـکێنەوە، برۆنـزی بوونـی پێسـتیان ڕووخساریانی جوانـتر کردبـوو، بـە ئینگلیـزی و رووسـی قسـەیان دەکـرد، لـە دانیشـتن و جلوبـەرگ و هەڵسـوکەوتیان لەبەرانبـەر پیـاوان بەدەرکـەوت کـە لەبـاڕ، مەیخانـەو یانەکانـی شـەوانە کاردەکـەن. ئافرەتـە گەنجـەکان تەمەنیـان لەنێـوان 16 بـۆ 20 سـاڵی بـوو، لـە رووسـیاوە هاتبوونـە بەیـروت و بـۆ دۆلاری ئەمەریکـی خۆیـان پەخشـی پیـاوەکان دەکـردو مامەڵەیـان دەکـرد. ئەنجامـی سۆسـیالیزمی ڕأسـتەقینە، یاخـود قوربانییەکانـی دیکتاتۆرییەتـی سـتالین بـوون، بەهـۆی ئـەوەی بەیـروت بـازاڕی کـراوەی هەمـوو شـتێك بـوو، وانـسراوە کـە کـوڕە دەوڵەمەندەکانـی بەیـروت دۆلاری ئەمەریکـی خـەرج دەکـەن، لەگـەڵ ئافرەتـە رووسـەکان دەخـەون، ئۆتۆمبێلـی مارسیدسـی ئەڵمانـی لێدەخـوڕن، بەخواردنـی گوێـزی لـە ئەفریقـا هاتـوو و کاڤیـاری لـە هۆنـگ کۆنـگ هاتـوو دەژیـن.

سـەیری کچـە رووسـەکان دەکـەم، لـە لەشـفرۆش و دێهاتـی ناچـن، لەشـێکی رێـك، دەسـتێکی ناسـك، پەنجەکانیـان باریـك، هـەر یەکێکیـان بەقـەد جوانـی بالەرینێـك جوانـن، ڕەنگـە بـاوك و باپیـری ئەوانـە بەشـدارییان لـەو شۆڕشـە مەزنـە کردبێـت، لەجەنگـدا دژی هیتلـەر شـەڕیان کردبێـت، سـەرکەوتنی زۆریـان بەدەسـت هێنابێـت، ڕەنگـە میدالیاشـیان بەسـنگەوە هەڵواسرابێـت.

شـەڕیان دەکـرد تـا داهاتوویەکـی پرشـنگ بـۆ خۆیـان و منداڵەکانیـان دابیـن بکەن. هەر بە خەیاڵیشـیاندا نەهاتووە کە ڕۆژێك دێت کچە جوان و ناسـکەکانیان دەنێرنـە بەیـروت وەك لەشـفرۆش و لـە بەرانبـەردا دۆلاری ئەمەریکـی بەدەسـت دەهێنـن. کاتـێ ئـەو دۆخـە هاتـە کایـەوە ئینجـا لـەو رژێمـە گەیشـتن کە سـتالین دایمەزرانـدووە، لـە دیکتاتۆرییـەت و ژاوەژاوی سـتالین ڕزگاریـان بـوو، وێنەکانـی سـتالینیان دڕانـدو پەیکەرەکانیان تێکشـکاند، بـەڵام کار لەکار ترازابـوو، کاتێك ئەو پاکێتـە جـوان و کاریگـەرەی لەسـەر نووسرابوو سۆسـیالیزم و ئەو بەرگـەی یەکێتی سـۆڤیەت دڕا، لەنێویـدا رژێمێـك دەرکـەوت کە بـۆن بۆگەنی لێدەهـات. میدالیای

سەرکەوتنی رووسەکان لەبەرانبەر هیتلەر ئێستا لە ئەڵمانیا وەك کەلوپەلی رازاندنەوە بەیەك مارك دەفرۆشرێت و ئەو کچانەیان کە چەندین قاتی ئەو میدالیانە جوانن لە بەیروت لە یانەکانی سێکس مامەڵەیان پێوە دەکرێت لەبەرانبەر دۆلاری ئەمەریکی. نامەوێت زیاتر لە هۆڵی هوتێلەکە دابنیشم، دەچمە دەرەوەو دەچمە سەر ئەو شەقامەی بە تەریبی لەگەڵ دەریا درێژ دەبێتەوە.

برسیم بووە، خواردنگەیەك دەدۆزمەوە، نامەوێ پارەکەم خەرج بکەم، بەڵام ناشتوانم بەبرسێتی بمێنمەوە، بڕیارم دا شۆربایەك بخۆمەوەو چوومە خواردنگەکە، وتم: شۆربا، کارگوزارەکە تێگەیشت، شۆرباکەم بەنانێکی زۆر خواردو 2500 لیرەی لوبنانیم دا، بەڵام لەسەر دڵم وەستا، چونکە لەگەڵ کەمبوونەوەی پارەکەم، ئومێدم کەم دەبووەوە، سوڕانەوە لە لوبنان بێ پارە بەقەد سوڕانەوە لە کوردستان بەڕووتی خراپە. کاتێك لەخواردنگەکە چوومە دەرەوە پەشیمان بوومەوە لەوەی کە شۆربام خواردەوە بە 2500 لیرە کیسێك سەموون، پاکەتێك پەنیرم دەکڕی و دەمتوانی 5-4 ڕۆژی پێ بەڕێ بکەم. باشە ئەی دواتر؟ ئەوڕۆ یاخود دوای پێنج ڕۆژ برسی مامەوە، وابیر دەکەمەوە کە ئەوە گرنگیەکی زۆری نییە. دەبێت چارەیەك بدۆزمەوە، بەڵام چۆن چارەیەك؟ ئەو ئەرمنییانەی تورکی دەزانن بچمە لایان دەبێت یارمەتیدەرم نەبن؟ ئەوەی لەمێژوودا بەسەر ئەوان هات ئەمڕۆ بەسەر من دێت؟ ئومێدەواربووم بەهۆی لە یەکچوونی مێژووەکەمان بەڵکو یارمەتیم بدەن. ئەرمەنییەکان لەکام گەڕەك دادەنیشن؟ ئەوەم لە شوفێری ئەو تاکسییە پرسی کە لەگەڵ سەرکەوتم، گوتی باشە، هەزار لیرەی لێم وەرگرت و منی گەیاندە گەڕەکی ئەرمەنییەکان. کاتێك لە بازاڕی ئەرمەنییەکان دەسوڕامەوە پیاوێکی سەر سپی لەبەردەم دوکانێکی جلوبەرگ لەسەر کورسییەکی دار دانیشتبوو، ڕۆژنامەیەکی لەدەست بوو دەیخوێندەوە، چوومە لای گوتم:

سڵاو و پرسیم کە ئایا تورکی دەزانێت یاخود نا، گوتی: دەزانم فەرمووو و چووینە نێو دوکانەکەی و دانیشتین، پێم گوت کە کوردم، لە تورکیا داواکراوم، پەساپۆرت و پارەم ونکردووە، دەمەوێت بڕۆم بۆ یۆنان و یاخود وڵاتێکی تری ئەورووپی، پرسیم کە ئاخۆ دەتوانێت یارمەتیدەرم بێت یاخود نا. پیاوەکە گوتی: لە بەیروت کوردی زۆری لێیە بچۆ لای ئەوان، ئەوان یارمەتیت دەدەن. سەیرم کرد پیاوەکە کارێکم بۆ ناکات. دۆلار مرۆڤایەتی کوشتوە، هەر یەکەی رۆبۆتێکە کە بەدەستێك کەلوپەلەکەی دەفرۆشێت و بە دەستەکەی تر دۆلار وەردەگرێت، لەوە زیاتر هەست بەهیچ شتێك ناکات.

لێم پرسی کە باوکی لە کوێ بووەو کەی هاتووەتە ئێرە، گوتی (لەساڵانی 1920ەکاندا لە (سەمان داغ)ەوە هاتوون، رابردوو ئیدی لەرابردوو ماوەتەوە، دونیا گۆڕاوە، لە تەمەنێکدا زۆر تاڵییان چەشتووە، بەڵام ئێستا دۆخیان باشە). دواتر گوتی: ئەگەر دەچیتە یۆنان دراوسێکەم سەرتاشێکی یۆنانییە، تورکییەکی باش دەزانێت، ڕەنگە ئەو بتوانێت یارمەتیت بدات، منی ناردە لای سەرتاشەکە.

لەکۆتایی دوکانە جل فرۆشەکە سەرتاشخانەکە بوو و چووم بۆ ئەوێ، لەسەر کورسیەکە کەسێکی چوارشانە دانیشتبوو، سەرتاشە یۆنانییە تەمەن 40 ساڵانەکە قژی زەبەلاحەکەی چا دەکرد، لە دەنگی ریتمی مەقەستەکەوە ئاشکرایە کە سەرتاشەکە شارەزای کارەکەیەتی، سڵاوم کردو دانیشتم، سەرتاشەکە من بە کڕیار تێگەیشت و بەڕێزەوە گوتی (سڵاو) و بەردەوامی بە کارەکەی دا، سەیری زەبەلاحەکەم دەکرد لە ئاوێنەکەی بەرانبەرمەوە، نزیکەی 250 کیلۆ دەبوو، باڵای نزیکەی سەدو نەوەد بۆ دوو مەترێك دەبوو، تەمەنی لە 30یەکان. بەتورکی لەگەڵ سەرتاشەکە قسەی دەکرد، لە تورکیەکەیەوە دیار دەبوو کە ئەرمەنییە، لەقسەکانی گەیشتمە ئەو ئەنجامەی کە کەسێکی توندو تۆڵ و ئارەقخۆر بوو. لەبەر ئەوەی کە قسەکانی نەچوو

بـە دڵمـەوەو بیـرم کـردەوە ئاخـۆ ئـەوە چ دروسـتکراوێکە؟ بەچـی و چـۆن تێـر دەخـوات؟ کاتێـك سـەر ئۆتۆمبێـل دەکەوێـت ئۆتۆمبێلەکـە ناتەپێـت؟ دەتوانێـت سـەر پەیـژەی دار بکەوێـت؟ کاتێـك لەسـەر قەرەوێڵـە ڕادەکشـێت قەرەوێڵەکـە دەشـکێت؟ کاتێـك سـەر ئۆتۆمبێـل دەکەوێـت لەگـەڵ کەسـەکانی تـر هەمـان پـارە دەدات یاخـود چـوار قـات؟ کاتێـك دەچێتـە قاوەخانـە لـە پیاڵـەی باریـك چا دەخواتـەوە؟ کاتێـك دۆندرمـە دەکڕێـت هەمـان قووچەکـە بچووکـەکان دەگرێتە دەسـت؟ کاتـێ لەگـەڵ یەکێـك دەبێتـە شـەڕیان دەبێـت حاڵـی لایەنـی بەرانبـەر چـۆن بێـت؟ لـە ئاوێنەکـەوە سـەیری پیاوەکـەم دەکـردو ئـەو پرسـیارانەم لەخـۆم دەکـرد، سـەرتاش قـژی ئـەوی تەواوکـرد، ئەویـش کرێکـەی داو دەرچـوو، لـەدواوە سـەیری دەکـەم سـەیرە! لـە مانگا سـویسرییە قاوەییـەکان دەچـوو (Montofon)، لـە هـەر سـمتێکی بە ئاسـانی مرۆڤێکی تـەواو دروسـت دەکرێـت. ئۆتۆمبێلەکەی لـە دەرەوە وەسـتاندبوو دەرگاکـەی کـردەوەو بـە جوانـی سـەیرم دەکـرد، کاتێـك سـەرکەوت بسـتێك داتەپـی.

ئـەوەی بـۆ دوکانـی جلوبەرگەکـەم باسـکردبوو بـۆ سەرتاشەکەشـم باسـکرد، سەرتاشـەکە گوتـی: لـە یۆنـان نـا لـە بەیـروت لەدایـك بـووە، دایـك و باوکـی لەسـاڵانی 1920ەکان لـە ئەگـەوە ڕایانکـردووە و لەبنەڕەتـدا خەڵکـی ئەنادۆڵـن، پرسـیارم کـرد کـە ئایـا ڕۆمانـی (سـڵاوی منیـش بگەیەنـە ئەنـادۆڵ) گوتـی کـە نەیخوێندووەتـەوە، گوتـم ئەگـەر بخوێنیـەوە دەزانـی کـە دایـك و باوکـت لـەوێ چـۆن ژیـاون و بۆچـی ڕایانکـردووە.

دایـك و باوکـی جلوبـەرگ فرۆشـەکە لەسـەمەنداغ و هـی سەرتاشـەکە لـە ئەگەیـە، منیـش دوای 70 سـاڵ لـەوان بەهـۆی زۆرداری هەمـان ڕژێـم هاتمـە بەیـروت. ئەمـڕۆ لەگـەڵ منداڵـی ئـەوان بەزمانـی ئەوانـەی کـە ئێمەیـان لـە خاکەکەمـان وەدەرنـا قسـە دەکەیـن و لـە یەکـتری دەگەیـن. ئەگـەر پیـاوەکان زانیـاری مێژوویـان هەبـووا یارمەتییـان دەدام. چیرۆکـی جلوبـەرگ فـرۆش و

سەرتاشـەکە بەلانـی کـەم بەقـەد چیرۆکـی خـۆم بەباشـی دەزانـم، چیرۆکـی خۆم نـا هـی خۆیـان بـۆ ئـەوان بـاس دەکـەم. سەرتاشـەکە گوتـی کـە مـن بەکوردێـك دەناسـێنێت، بـەر لـەوەی چاوەڕوانـی نارەزاییـم بـکات، چـووە دەرەوە.

دوای ماوەیـەك لەگـەڵ پیاوێکـی بـەژن درێـژی باریکەڵـەی تەمـەن نزیـك 50 ساڵییەوە هاتـە ژوورەوەو پیـاوە بەتەمەنەکـە گوتـی: (مەرحەبـا تـو بخیـر هاتـی) لـە حـاڵ و ئەحواڵیـم پرسـی، پیاوەکـە گوتـی: کـە لەبنەڕەتـدا سریانییـە، باوکـی لە 1920ەکان لەدیاربەکـرەوە کۆچیـان کردووەتـە لوبنـان و دوای ئـەوەی باسـی کـرد کـە کـوردی بـاش دەزانێـت، بـەڵام نازانێـت بەتورکـی قسـە بـکات، پرسـیاری کـرد (تـۆ گوێـت لـە سـەرۆك ئاپـۆ بـووە؟) کـە وەڵامم دایـەوە بەڵـێ، گوتی: مـادام وایە بابچیـن چایـەك بخۆینەوە و هەڵسـاین.

کەمێـك لـە خـوارووی سەرتاشـخانەکە لەنێـو کۆڵانێـك، چووینـە قاتـی خـوارەوەی باڵەخانەیەکـی بـەرز، مـن وام دەزانـی کـە دەڕۆینـە قاوەخانـە، بـەڵام پیاوەکـە منـی بـردەوە ماڵەکـەی. دەرگای سـەرخەرەکەی کـردەوەو دوگمەیەکـی داگـرت، سـەرکەوتین بـۆ قاتـی شەشـەمی باڵەخانەکـە، ماڵەکـە زۆر گـەورەو بەتاڵـە، یەکـەم ژوور لـە حاڵێکدایـە کـە بەکارنایـەت، پـڕ لـە دارو کەلوپەلـی کۆن، دەرگای ژووری دووەمیـش کراوەیـە، سـەیرێکی ئەوێشـم کـرد، لەسـەر دیوانەکـە پێخەفێـك و چەنـد پەتوویـەك هەبـوو. هەمـووی پـەرش و بـڵاوە، لـە ڕاڕەوەکەوە بـەرەو ژووری دانیشـتن چوویـن، مێزێکـی ئەنتیـك کـە سـەرچەفی لەسـەر نییـە، دوو کورسـی کـە مێزەکـە تـەواو دەکـەن، لـە سـوچێکی هۆڵەکـە قەرەوێڵەیەکـی دوو نەفـەری کـە سـەرچەف و پەتـوو لەسـەری بـڵاو کرابوونـەوە، لـە سـوچەکەی تـری ژوورەکـە جانتایەکـی سـەفەری گـەورە کـە سـەرەکەی کرابـووەوە، لەناوی دا چەندیـن کـراس و تیشـێرت و جلـی ژێـرەوە هەبـوو. کـە پیاوەکە بەکـوردی گوتی: فەرمـوو دانیشـین، لەسـەر ئـەو کورسـیە ئەنتیکانـەی بەرانبـەر یەکتـر دانرابـوون دانیشـتین، لەسـەر مێزەکـە چەرخێکـی گـەورەو حـەوت هەشـت جـۆری جیاوازی

پاکەت جگەرە هەبوون. لەوکاتەوە کە رامکردووە توانای کڕینی پاکەتی جگەرەم نەبووە، بۆیە جگەرەیەکی ماڵبۆرۆم پێکرد، پیاوەکە بۆ چا لێنان داوای مۆڵەتی کردو چووە ناندینەکە، دوای ماوەیەك کە هاتەوە بەکورتی چیرۆکی خۆمی بۆ باس دەکەم، پیاوەکە گوتی: دەردی منیش هەروەك دەردی تۆیە، تەنانەت هی من لە هی تۆ گەورەترە، گوتم وامەڵێ خاڵە تۆ ماڵێکت هەیە لێی بژیت، پێخەفێکت هەیە لەسەری بخەوێ، چایەکت هەیە بیخۆیتەوە و جگەرەیەکت هەیە بیکێشی، من ئەوانیشم نییە. پیاوەکە دەستی کرد بە گێڕانەوەی چیرۆکی خۆی، ماوەیەك زۆر زەنگین بووە، چەندین خان، گەرماو، باڵەخانە و دوکانی هەبووە، مایەپووچ بووە، هەموو ئەو خان، گەرماو، باڵەخانەو دوکانانەی هەی بووە لە دەستی چووە، بە تۆمەتی مامەڵکردن بە مادەی هیرۆین کەوتووەتە زیندان، هەموو موڵك و ماڵی داناوە تا ڕزگاری بووە، کچەکانی لە بەیروت شویان کردوە، دوو کوڕەکەی لە ئەمەریکا دەژین، تەنیا ئەو ماڵەی لەدەست ماوە، دەیەوێت بچێتە لای هاوسەرەکەی، بەڵام ناتوانێت پەساپۆرت و ڤیزا وەربگرێت. کاتێك چیرۆکی خۆی بۆم دەگێڕایەوە لەدەرگا درا، پیاوەکە بەهەنگاوی خێرا چوو بۆ لای دەرگاکە، دەنگی ئافرەتێك بوو، چیان دەگوت تێنەگەیشتم، کاتێك گەڕایەوە گوتی: (ئافرەتێکی 20 ساڵان و منداڵەکەی باوەشی داوای پارە دەکات، پێخەفەکەی ژوورەوەم نیشاندا دەڵێم وەرە با بەیەکەوە بخەوین و پارەکەت بدەمێ، قبوڵی نەکرد بە ڕێم کرد). دواتر بە پێکەنینەوە ئاوا بەردەوامی بە قسەکانی دا (چی بکەم؟ بە رەبەنی دەژیم، بێ ئافرەت نابێت، کە پارەم دەست دەکەوێت کچی جوان دەهێنم، یەك دوو ڕۆژ رادەبوێرم و دەیاننێرمەوە)، دواتر جانتاکەی نیشاندام و گوتی (ئەو کەلوپەلانە هی کوڕەکەمە، لە ئەمەریکاوە بۆ گەڕان هاتووەتەوەو منیش کەمێکی تر دەچمەوە سووریا) جگەرەیەکی تری بۆم راگرت بیکێشم. نەمتوانی کە پێی بڵێم برسیمە، بۆ لابردنی برسێتییەکم چایی پڕ شەکرم

دەخـواردەوە، ڕەنگـە ئەگـەر نەچێتـە سـووریا رازی دەکەم لە ماڵەکـەی بمێنمەوە، بـەڵام لـەوەش ناچێـت کەسـێك بێـت یارمەتیـم بـدات. ئەویـش کەوتووەتـە دەردی خۆیـەوە، زوو زووە دەیگـوت: (ئەگـەر کێشـەی پەسـاپۆرتم چارەسـەر بکـەم خانووەکـە نافرۆشـم، بەکرێشـی نـادەم، بـۆ کچەکانیشـمی جێناهێڵـم، پیاوێکـم هەیـە، کوردێکـی ماردینییـە، ئێسـتا خـۆی لـە ئیسـتانبوڵە، بـەم نزیکانـە دەگەڕێتـەوە، کلیلـەکان دەدەمـە ئـەو) خەریکـە بڵێـم کلیلەکـە بـدە بەمـن، مـن لەنـاوی بمێنمـەوە، بەڵام پیاوەکە من ناناسـێت، بـۆ بیـدات؟ لەکۆتاییەکەیدا گوتی: (لـە دۆخێکـدا نیـم کـە یارمەتیـت بـدەم، تـۆ هەڵسـە بچـۆ گەڕەکـی کـوردەکان، منیـش دەچمـە سـووریا)، ماڵئاواییـمان کـردو چوومـە دەرەوە. واپێدەچـوو کـە چوونـەوە ئەشـکەوتەکەم لەلێـواری دەریـا ئەسـتەم بێـت، جێگاکەشـم بەتـەواوی پـێ نەدەزانییـەوە و واش دیاربـوو کـە زۆر دوور بێـت. بەگوتنـی نـاوی هوتێـل مۆنتەمـار سـەر ئۆتۆمبێلـی خزمەتگـوزاری کەوتـم، هـەزار لیـرەی تـرم دەڕوات، دووبـارە چوومـەوە تـا بزانم وەڵامی فاکسـەکەم دراوەتـەوە یان نـا، کاتێك وەڵامی (نەخێـر)م وەرگـرت بـێ ئومێدیـم ئەوەنـدەی تـر زیـادی کـرد، مێشـکم تێکـەڵ و پێکـەڵ دەبێـت، گـەدەم هەڵدەچێـت و نەفـرەت لـە بەیـروت دەکـەم. کاتێـك لـە هوتێلەکـە دەگەڕامـەوە، ڤێـلای نـاو باخچەیـەك سـەرنجی راکێشـام، لەسـێبەری تارماییەکـە پیـاو و ئافرەتێکـی بەتەمـەن و کچێکـی گەنـج کـە وام مەزەنـدە کـرد کچـی هاوسـەرەکان بێـت دانیشـتبوون، بیـرم کـردەوە ئاخۆ ئەگـەر بـە ئینگلیزییە شـەت و پەتەکـەم چیرۆکـی خۆمیـان بـۆ بـاس بکـەم دەبـێ یارمەتیم نـەدەن، ئەو چیرۆکانـەم بیـر دەکەوێتـەوە کـە لەپەرتووکـەکان خوێندوومنەتـەوە، بـەڵام دواتر خـۆم دەڵێـم ئێرە بەیروتـە سـەلیم، کاتێـك گیرفانـت دۆلاری تیـا نەبێـت هەمـوو گوێچکـەکان گیـراون، دەرگاکان داخـراون، وەك بەردەکانـی دۆڵـی بیقـاع رەقـن، بەخێراییـەوە ڕێـگای ئەشـکەوتەکەم دەگرمـە بـەر، دووبـارە بڕیـارم دایـەوە کـە باشـترین جێـگا کـە بیزانـم ئەشـکەوتەکەمە.

کاتێـك کـە جێگاکەمـم لەشـوێنی خـۆی بینـی دڵـم خۆشـبوو، لەشـم ئارەقـەی کـردووە، پێیەکانـم لەنـاو پووتەکـە خووسـاوم، وام بیرکـردەوە کـە لـە دەریـا مەلە بکـەم، بـەڵام شـەپۆلەکانی وا بەهێـز لـە گاشـەبەردەکانییان دەدا جەسـارەتم نەکـرد بچمـە نـاو دەریـا، چوومـە قوڵایـی چاڵەکـە کـە تۆزێـك لەولاتـر بـوو، دووبـارە سـەیری ئۆتۆمبێلە شـکاوەکەم کـرد، تۆزێـك لەولاتر شـوێنێك دەدۆزمەوە کـە مەلـەی تێـدا بکـەم، ئێرەش بـەردە بـەڵام شـوێنی کۆتاییهاتنی دەریـاو بەردەی ڕاسـتە. کاتێـك شـەپۆل دێـت نزیکـەی چـوار پێنـج مەتر ئـاوی کەفاوی سـپی وەك بەفر لەسـەر بەردەکان پەرش و بڵاو دەبێتەوە و دەکشـێتەوە، لەدوای خۆی قاتێك قـەوزەی سـەوز جێدەهێڵێـت. جلوبـەرگ و پێـڵاو و گۆرەوییەکانـم دادەکەنـم، تەنیـا دەرپێکـەم لەبـەر مایـەوە، بەهێواشـی بەسـەر بـەردە قەوزاوییەکانـدا دەچمـە پێشـتر، قـەوزەکان وەك مافورێکـی نەرمن، لەوە دەترسـم کە وردە شوشـە شـکاوەکان قاچـم برینـدار بکـەن، بەهێواشـی و ئاگادارییـەوە دەڕۆم.

شـەپۆلەکان بـەر قاچـم دەکەوتـن و تێپـەڕ دەبـوون، کـە شـەپۆلە گـەورەکان تـا ئەژنـۆم سـەردەکەوتن خـۆم بـۆ فێنکـی دەریـا جێدەهێڵـم، دوای لەزینـدان دەرچوونـم تائێسـتا ئـەوە جـاری سـێیەمە کـە بچمـە نـاو دەریـا. جـاری یەکـەم لەکەنـار دەریـای کامپـی کۆچبەرانـی لاڤریـۆن لـە ئایـاری 1991 لـە یۆنـان، دووەم جـار لـە ریـۆ دی جانیـرۆ، جـاری سـێیەمیش لـە بەیـروت، بەڵـێ منێـك کـە سـێ کیشـوەر گـەڕاوم ئێسـتا لـە بەیروتـی بچـووك بێچـارەم، کەسـێکی تەنیـام لەگـەڵ خۆمدا.

دوای مەلەکردنێکـی زۆر هاتمـە دەرەوە، خـۆم داوەتـە بـەر ڕۆژە گەرمەکـەو بیر دەکەمـەوە ئەشـکەوتێکی تاکەکەسـی، دەریایەکـی پـاك و تەمیـز کـە دەتوانـم بـێ پـارە مەلـەی تێـدا بکـەم و ڕۆژێکـی سـوتێنەر، ئیـدی داوای چـی لە خـودا بکەم؟ لە دونیایـەك کـە زۆربـەی دەریـاکان پیـس کـراون، مـن دەرفەتـی ئـەوەم هەیـە دوای ماوەیـەك جلوبەرگەکـەم لەبەرکـرد و گەڕامـەوە شـوێنی حەوانـەوەم. لـە ئاوەکـەم

کە لە ئێوارە ماوەتەوە چەند قومێك دەخۆمەوە، شوێنی حەسانەوەکەم لە جێگایەکی بەر سێبەرە، بایە فێنکەکەی دەریا شوێنەکەی منی فێنکتر دەکردەوە. دادەنیشم و بیر دەکەمەوە، حوسێن بۆچی وەڵامی نەدامەوە؟ ئاخر حوسێن وا نابێت؟ متمانەم بە تۆ کرد، فاکسم بۆت نارد، مرۆڤ چۆن وەڵامێك ناداتەوە؟ دەفتەری ژمارە تەفەلۆنەکانم لەگیرفانم دەرهێناو دەستم پێکرد یەکە بە یەکە ناوەکان بخوێنمەوە، عەبدوڵڵا، ئەحمەد تورك، عەونی کشن، بەحری، باوکم سەلیم چوروککایا، عەلی ئایتەمور، دۆغو پەرینچەك، چەتین کایگالاك، ئوسوللا سەتزەر، فازل، فادیمە، پارێزەر ئەران کەسکین، فەتاح یەغیت، فەهمی کایا، فیدان ئەشرەف، گونای ئەسلان، خەتیب دیجلە، هەیکە کراوس، حوسێن ئەردەم، غوربەت ئەرسۆز، ئیڤۆن موللەر، ئیلهان ئەرسۆز، ئیسماعیل بێشکچی، عسمەت ئەلچی، مەهدی زانا، نورەددین کینل، مەمیش دایمە، محەممەد ئارتان، مەحمود ئەکنجی، مستەفا دەرە، نەزاحەت، نیهاد بەهرام، یەکێتی دیندارانی کوردستان، عومەر ئۆزەر تورگوت، راغب دوران، قاسم فورات، رزا ساریکایا، نازلی، پارێزەر تولدی ئاتەش، پارێزەر سەرحەد بوجاك، دکتۆر سلێمان، سەلیم فورات، ڕۆژنامەوان تی، ئومێد، زوبەیر ئایدار، یایلا بوجاك، یوجەل ئارت، ئەمین، سەلیم دیندار، ئانژا، ئەحمەد باراچکلچ، رۆزە ئەندرسۆن و وەك ئەوانە چەندین ناو لە کاری جیاوازو لەوڵاتە جیاجیاکانی دونیا ئەوانەی دەمناسین ئەوانە بوون.

ئەگەر پەیوەندی بکەم هەیە دێت، بەڵام لەبەر ئەوەی دەزانم پارەی ئەوەم نییە هەواڵ بنێرم جگە لەوەی دەفتەرە بچووکەکەم بخەمەوە گیرفانم هیچ چارەیەکی ترم نییە، لەسەر پێخەفەکەم رادەکشێم و بیر دەکەمەوە، ئەوەی کە دوو ساڵی رابردوو لە مێشکم ببڕێنمەوە بەقەد چوونە ئەورووپاکەم گرنگە. دوو ساڵی رێك شەو و ڕۆژ هەموو ئەوانەی بیرم کردووەتەوە، سەیرم کردووە، خوێندومەتەوە، گفتوگۆم کردووە و ژیاوم و شاهێدی بوومە. بەڵام

لەگەڵ هەموو ئەوانە بەپێویستی دەزانم کە بیر بکەمەوە، پێویستە هەموو ئەوانەی بینیم، ژیام، کردم، پەرەستم، بە نەفرەتم کرد بنووسمەوە، خەڵکەکەم ئاساییە کە لەباوەڕکردن بەو هەموو قێزەوەنییە زۆری ببینێت و دەیبینێت، بەڵام دەبێ هەمووی باس بکەم، باوەڕهێنەربوون زۆر گرنگە.

کاتێك لەساڵی 1981 لەزیندانی دیاربەکر گیرابووم، زوڵمی نەقیب ئەسەد ئۆکتای دەستی پێکرد بوو، سەیرم دەکرد، تیایدا دەژیام، دەمبینی، گوێم لێ دەبوو، خەباتم دەکرد، ئەوانەی کە شاهێدیان بووم لە بیرەوەریم تۆمارم دەکردن، بەخۆمم دەگوت لە داهاتوودا دەینوسم. ئەسەد ئۆکتای دەیگوت (من شتی ئاواتان بەسەر دێنم کە لە داهاتوو باستان کرد هیچ کەس بڕواتان پێ نەکات) دوای حەوت ساڵ ئەو زوڵمانەی نەقیب ئەسەد ئۆکتای بەسەرمانی دەهێنا لە پەرتووکی (شەفەقی دیاربەکر لە تاریکی 12ی ئەیلول) کە دوو بەرگە باسم کردووە. لەزیندانەوە ناردم بۆ ئەڵمانیاو تورکیاو بڵاوم کردەوە، دەترسام کە (کاتێك مرۆڤەکان دەیخوێننەوە باوەڕ نەکەن) بەڵام کە لە 1991 لە زیندان دەرچووم و لەگەڵ خوێنەرەکانم یەکترمان بینی، بینیم کە باوەڕیان کردووەو زۆر خۆشحاڵ بووم.

ئێستا دووبارە لەحاڵەتێکی وام، سەپاندنەکانی ناو پەکەکە، ئەو دۆخەی رێبەری نەتەوەیی هێناویەتە کایەوە، یاری، درۆ، ئەشکەنجە، پاڵەپەستۆ، قەتڵوعام، تۆقاندن، ماستاوچێتی، دیکتاتۆرییەت، مەترسی پەیوەندی نێوان ئافرەت و پیاو، پێویستە هەموو ئەمانە بنووسم. هەر خۆی هەموو جارێك کە ڕابەری مەزن منی دەدیت دەیگوت (ژیانی من بە پەرتووکێك بنووسە). منیش پەیمانم دەدا کە بینووسم، پەرتووکەکانی تری منی بە رووکەش دەبینی، بەپێی ئەو لە ژێر هەموو شتێکدا خۆی هەبوو، من ئەو نا رووکەشەکەم نووسی بوو، واتا کاتێك لەسەر بەرگرییەکانی خەباتی زیندانی دیاربەکرم نووسی، زۆر باسم لەو نەکرد بوو. بەپێی ئەوەی بۆ ئێمەی باس دەکرد، ئەوەی لە

زیندانـی دیاربەکـر بەرگـەی دەگـرت خـۆی بـووە، مـن نەمتوانیـوە ئـەوە ببینـم و لـە رووکەشـدا ماومەتـەوە. ئایـا دەکـرێ ڕەخنەکانـی ڕابـەری مـەزن بەهەنـد وەرنەگیرێـت؟ گوتـم دەنووسـم واتـا دەینووسـم.

هەشـت مانـگ لـە ئەکادیمیـای مەعسـوم کۆرکـماز مامـەوە، لـەوێ بـووم بـە شـاهێدی زۆر ڕووداو کـە مـرۆڤ بـاوەڕی پـێ نـاکات، شـێتی دەکات، سەرسـامی دەکات، ڕقـی لەژیـان ببێتـەوە، پێبکەنێـت و بیـر بکاتـەوە. سـاڵێك لـە ئەورووپـا مامـەوە، وەك (دیزاینـەر) لـە ڕۆژنامەکانـی (سـەرخوەبوون، و بەرخـوەدان) کارم کـردووە و ئەندامـی مەرکـەزی ڕێکخسـتنی ئەورووپـا بـووم.

ئـەوەی لێـرە بینیـم و شـاهێدی بووم لە یـاری، دووزمانـی، بەردانـەوەی یەکتر، دوو ڕوویـی و چەپڵەلێـدەر، ماسـتاوچێتی، زۆرداری، لـە قاڵبـدان و پەیوەنـدی بۆگەنکـردوو بـوون، هەمـوو ئـەو ئایەتانـەم خوێنـدەوە کـە ڕابـەری مـەزن دایبەزاندبـوون، مێـژوو بەیـەك دادانی درۆ لەشـوێنی ڕاسـتییەکان، مرۆڤخۆرەکان، بیـرم لـەوە دەکـردەوە کـە ئـەو ژیانـە جەهەننەمـەی دوو سـاڵ تیایـدا ژیـام بنووسـمەوە، وەك نووسـەرێك بـە رادەی پێویسـت چاودێریـم کردبـوو.

نەمدەتوانـی ڕاسـتییەکان بنووسـم و لای ڕابـەری مـەزن بمێنمـەوە، نووسـینی ڕاسـتیەکان واتـا دەسـتبڕدن بـۆ قەدەغەکـراوەکان، دەرئەنجامەکەشـی مردنێکـی پیـس و مۆرکراوبـوو. لەڕاسـتیدا ئـەوەی ڕابەری مەزن لەمنی دەویسـت نووسـینی پەرتووکێـك بـوو کـە ئەرکـی قوتوویـەك ببینێـت هەمـوو پیسـی و گڵاوییـەکان لەناویـدا بشـاردرێتەوە. هەمـوو ئایدیۆلۆژیـا فەرمییـەکان لەڕێـگای نووسـەری ماسـتاوچی مێشـك دەسـت بەسـەر پەرتووکـی لـەو جۆرەیـان نووسـیوە. منێك کە ئـەو حاڵـە زۆر بـاش دەزانـم و ژیـاوم، دەکـرێ بـەو راددەیـە سـووك ببم کـە ئەوە بکەم؟

بـەر لـە بیسـت سـاڵەوە ڕەخنە لـە ئەدیـب و هونەرمەنـدی تورکـەکان دەگرم، منێـك کـە ئـەوان بـە کۆیلـەو ماسـتاوچی ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی دەبینـم، لەگـەڵ

ئـەوان بکەومـە هەمـان بابـەوە؟ نەخێـر واز لـە نووسـەر بـوون دەهێنـم. یـەك رسـتە ئەنووسـم، ئەگـەر پێویسـت بـکات دەمـرم، بـەڵام بەفەرمانـی ئایدیۆلۆژیای فەرمـی، ڕاسـتییەکان ناخەمـە ژێـر ماسـکی درۆوە.

کاتێـك چوومـە ئەورووپـا، سـەرەڕای پەیماندانـم بـە ڕابـەری مـەزن، وازم لـە پەرتـووك نووسـین هێنا، چونکـە ئەوەی بینیم و لێی ژیـام بەپێچەوانەی ئەوەبوون کـە لەمنـی دەویسـت بینووسـم، زوو زوو داوای نووسـینم لێدەکـرا. لەکۆتاییەکەی گوتـم: نانووسـم، وازم لـە نووسـین هێناوە، نامەوێت ببم بە سـەلمان روشـدی. ئەو قسـەیەم گەیشـتبوو بـە گوێچکـە پیرۆزەکانـی ڕابەری مـەزن، بێگومـان دەزانم کە زۆربـاش تێگەیشـتووە دەمەوێـت چـی بڵێـم، هـەر خـۆی پێشـتریش تێگەیشـتبوو کـە نانووسـم. کاتێـك دەچوومـە ئەورووپـا پێیگوتـم: (لەسـەر مـن بابەت بنووسـە هـا!)، دەشـمزانی کە ئـەوە ڕێنماییە.

لەڕۆژنامـەی (yeni ülke) چەندیـن وتـارم نووسـی، بـەڵام لـە هیچیانـدا ستایشـی ئـەوم نەکـرد، باسـم نەکـرد. بۆچـی ئەوەنـدە دەیـەوێ کـە پڕوپاگەندەی بـۆ بکرێـت؟ بۆچـی ئەوەنـدە دەیەوێـت سـتایش بکرێـت و گـەورە بکرێـت؟ بۆچـی بەپێویسـت دەزانێـت؟ مـن هۆکارەکانـم باش دەزانـی. (پەرتووك بنووسـن، لـە پەرتووکەکانـدا باسـی مـن بکـەن، وتـار بنووسـن، لەوتارەکانـدا مـن بکـەن بـە ڕۆژەڤ، بەقسـەکردن ستایشـی مـن بکـەن، بـە کاسـێتی ڤیدیۆیـی مـن بناسـێنن، لەڕۆژنامـەکان بەگەورەیـی وێنـەم بـڵاو بکەنـەوە). ئەوانـە ڕێنماییـەکان بـوون کە ڕابـەری مـەزن بـە بەردەوامی بە ئێمـەی بەندەکانی دەدا، ئەگـەر ئەندامێکی تری پەکەکـە ئەمانـە بـۆ خـۆی داوا بـکات، بـێ لێپرسـینەوە و لێکۆڵینـەوە گوللەبـاران دەکرێـت، بـەڵام کاتێـك ڕابـەری مـەزن داوا بـکات ڕێنمایـی بـێ کەموکـوڕی جێبەجـێ دەکرێـت.

لـە وتارەکانـم لـە ڕۆژنامـەی (yeni ülke) لەبـەر ئـەوەی ستایشـی ڕابـەری مەزنـم نەدەکـرد یەکەمجـار وتـار نووسـینم بـە نـاوی ڕاسـتەقینەی خـۆم قەدەغـە

کـرا، منیـش کردمـە عینـادی و بەنـاوی کـۆد ئەمنووسـی، کاتێـك ئـەو وتارانـەی ناردبـووم بەنـاوی کـۆد بڵاوکرانـەوە، وازم لـە نووسـین هێنـا. بەپێـی تێگەیشـتنی ڕابـەری مەزنمـان جگـە لـە خـۆی هیـچ کەسـێك ناتوانێـت بەنـاوی ڕاسـتەقینەی خـۆی وتـار بنووسـێت، کاتێـك ئێمـەی بەنـدە بەنووسـین دەناسرێیـن، ناسرانـی کۆیلـەو بەنـدە لەلایـەن چینەکانـەوە ڕووداوێکـی مەترسـیدارە، هـەر خـۆی لەداهاتـوو ئێمـە دەڕفێنێـت، راپێچـی خۆکوشـتنمان دەکات یاخـود دەمانکوژێت!

ئەنجامدانـی ئـەو کارانـە بەسـەر کەسـانی نـاسراو ڕەنگـە مێشـکی هەندێـك بەنـدە تێکـەڵ بـکات و یاخـود نیشـانەی پرسـیار لـە مێشـکی کەسـەکان دروسـت بـکات، کاتێـك بەنـدەکان یاخود کۆیلەکان نەنـاسراون ئەگەر بکوژرێـن، بڕفێندرێن وەیاخـود راپێچـی خۆکوشـتن بکرێـت وەك وەزیرەکانـی عوسـمانییەکان دەبن.

ئێسـتا دەتوانـم ڕاسـتییەکان بنووسـم، هەمـوو زنجیرەکانـم پچڕانـدوەو ئـازادم، لەکۆشـك نـا لـە ئەشـکەوت دەژیـم، ئـەوەی تیایـدا ژیـام بـێ زیادکردنـی هیـچ درۆیـەك، ڕقهەڵگرتـن لـە هیـچ کەسـێك دەگێڕمـەوە، ئـەوەی باسـی دەکـەم بەسـەدەها کـەس لەگـەڵ مـن دیویەتـی و ژیـاوە. ئـەوەی نەیدیـوەو نەژیـاوە لەمـەودوا دەبینێـت و تیایدا دەژیێت. بەپێی ئەوەی ڕابـەری مەزنمان وازناهێنێت، گەلـی کـورد زوو یاخـود درەنـگ ڕووبەڕووی ئـەوەی گێڕاومەتـەوە دەبێتـەوە.

چاوەکانـم دادەخـەم، بـەردەوام دەبـم لـە بیرکردنـەوە. دوای ١٥ ڕۆژ مانـەوە لـە ئەکادیمیـای مەعسـوم کۆرکـماز لـە سـاڵی ١٩٩١، گوێـم گـرت لـە وتەکانـی ڕابـەری مـەزن، هـەر زوو تێگەیشـتم کـە هەوڵێکـی زۆر دەدات بـۆ شـاردنەوەی تاوانەکانـی، مێـژوو دەشـێوێنێت، هـەرا دروسـت دەکات. کـە لەنێـوان دیوارەکانی زینـدان بـووم ڕاسـتییەکانم وا بە روونـی بەرچاو نەدەکـەوت، دەمانگوت: (ڕابەری مـەزن بەرگـەی هەمـوو شـتێك دەگرێـت و شـەڕێکی مـەزن بەڕێـوە دەبـات، هەندێـك ترسـنۆك، خیانەتـکارو بـێ قیمـەت بەربەسـت دروسـت دەکـەن، دواتـر را دەکـەن)، متمانەمـان بـە ڕابـەری مەزنمـان هەبـوو، ئەومـان وەك هەڤاڵێـك،

خەباتکارێـك و شۆڕشـگێڕێك دەناسـی. بـەڵام دوای گوێگرتـن لە چەنـد گوتارێکی، سـەیرم کـرد نـە لـە هەڤاڵێتـی، نە لـە هاوڕێیەتـی و نە لـە خەباتکاری شـوێنپێیەك مـاوە، ڕابـەری مەزنمـان دەیگـوت من و هیچ شـتێکی تری نەدەگـوت. ((من کردم، مـن دۆزیمـەوە، مـن خوڵقانـدم، مـن بەرگـەم گـرت، مـن کەسێکم خسـت، مـن شـەڕم کـرد.)) هـەر دەیگـوت مـن و بـەردەوام دەبـوو. هـەروەك چۆن ئێمە نەك بـۆ ڕزگاری وڵاتەکەمـان، بەڵکـو بـۆ ئـەوە چوویـن کـە سـەرۆکایەتی لـە دەسـت دەربێنیـن. لـە زوو زوو گوتنـی مـن و دووبارەکردنـەوەی ((هەمـوو شـتێك مـن کـردم)) تێگەیشـتم کـە دەیەوێـت چـی بڵێـت.

دەیەویسـت بڵێـت: (مـن هیچ شـتێکم نەکـرد، هەزارەها قارەمان شـەڕی کرد، بەرەنـگاری کـرد هەوڵـی دا، ڕەنجـی کێشـا، خەباتـی بـەرز کـردەوە، من لەسـەری دانیشـتم، ئێـوە ئـەوە دەزانـن، ئەوانـەی دەزانـن ملکەچ بـن یاخود دەتانکـوژم)). دواتـر هەندێـك شـتی دەگـوت کە بـە واتای ئەوە دەهـات بڵێت من خـودام، ئێوە بەنـدەن. مـن خـاوەن و ئێـوە سـەگن، نانتـان بخـۆن و بـۆ مـن بـوەڕن، وەك چۆن سـەگ بـۆ خاوەنەکـەی ڕاسـتگۆیە ئێـوەش ڕاسـتگۆبن لەگەڵم.

مـن گومانـم لـە خودایەتـی خـوداش دەکـرد، ئـەو دەیەویسـت بـاوەڕ بـە خودابوونـی ئـەو بکـەم. ئایا بـاوەڕ بە قسـەکانی یەکێکی لەم جۆرە دەکـەم؟ تەنیا گوێـم لێـی دەگـرت، هەروەهـا بـە دڵ و گیانەوە، ئایـا تاکەکەس کە بە ڕاسـتی لەو تێـدەگا منـم؟ یاخـود هەمـووان بـاوەڕ بە ڕاسـتی قسـەکانی ئەو دەکەن؟ بێ شـك و گومـان موناففقـی وەك مـن دەبێـت هەبێـت. هەندێـك جـار بـە خۆمـم دەگوت چـۆن بـاوەڕ بـەم شـتانە دەکـەن. دواتر گەیشـتمە ئـەو ئەنجامەی هـەروەك چۆن گەلـی تـورك بـاوەڕی بـە کەنعان ئەڤـرەن کـرد؟ کۆیلە میسرییـەکان بـە فیرعەون، کۆیلـە ڕۆماییـەکان بـە نیـرۆن کردووە خەڵکی ئێمـەش ئاوا باوەڕی کـردووە. دواتر گوتـم: هـەروەك چـۆن خەڵکـی ئەڵمانیا بـە ژاوەژاوی هیتلەر و خەڵکی سـۆڤیەت بـە هـی سـتالینیان کردووە هـی ئێمـەش ئـاوا خەڵەتێنراوە.

بـەڵام هەندێـك شـتی ئـاوا بـێ مانـای بـاس دەكـرد وام بیـر دەكـردەوە كـە تەنانـەت كەسـێك ئەگـەر هیـچ مێشـكی كار نەكاتیـش تێـدەگات كـە ئـەو وتانـە چەندیـن وشـەی پڕوپووچـن و بەهیـچ جۆرێـك لەگەڵ ڕاسـتەقینە یـەك ناگرنەوە. هەڵسـەنگاندنی رێبـەری مـەزن بـۆ خـۆی، ئایەتەكانـی پەیوەسـت بـە هـاوڕێ كۆنـە رفێـنراو، راپێچـی خۆكوشـتن كـراو، كوژراوەكانمـان، وتەكانـی سـەبارەت بـە هـاوڕێ شـەهیدبووەكانمان، ئـەو قاڵـب و یاسـایانەی لەسـەر ئـەو بابەتـە دانراون، نـووسراوەكان، وێنـە كێـشراوەكان، كاریكاتێـری ترسـێنەری دیكتاتۆرێـك دەهێنایـە بەرچـاوی كەسـەكان.

رێبـەری مەزنمـان لـە ئایەتەكانیـدا ئـاوا بـاس لە خـۆی دەكات (من لـە حەوت ساڵییەوە بـووم بـە شۆڕشـگێر، گرووپێـك منداڵـم كۆكـردەوە سـەركردایەتیم كردن و دەسـتم پێكـرد خەبـات بكەم لـەدژی نـادادوەری، هێشـتا لە قۆناغی سـەرەتایی بـووم بیـرم لـەوە دەكـردەوە ببـم بـە جەنـەڕاڵ و كودەتـا بكـەم، دواتـر لـەدژی خانـەوادە وەسـتامەوە، دەزگایەكـی دواكەوتـووە، بـە بـەرد رەدووی باوكـم كەوتم و دواتـر گونـدم بەجێهێشـت، چـوون ئـەو چوونەبـوو جارێكیـتر نەگەڕامـەوە گوندەكـە. لەسـەردەمی كودەتـای ١٢ی ئـادار، لەگـەڵ ئـەو خەباتـكارە قارەمانانـە بەیەكەوەبوویـن، گەنـج بـوون، نەشـارەزابوون، هەموویـان كـوژران، مـن وەك ڕابـەر مامـەوە، بێگومـان مـن شـاری دەرسـیمم گرتبـوو، هەر لـە منداڵییـەوە خۆم ئامادەكردبـوو، ڕابەرایەتیـی كردنـی چەپـی توركـەكان و چەپـی كوردەكانیش وەك ئەركـی مـن هاتبـووە كایـەوە. بـەڵام مـن ئاهـی ئـەو قارەمانانـەم لەبیـر نەدەكرد، لەوانـم رەت دەدا، بێگومـان ئـەوەی لـە مێشـكم بـوو كـردم، بـەڵام هەوڵیانـدا ببنـە بەربەسـت لەبەردەمـم. ئـەو كەسـەی پەیوەندیـم لەگەڵـی بەسـت سـیخوڕبوو[١] . سـیخوڕێك كـە هـەر لەمنداڵییەوە بۆمـن پەروەردەكراوە، باوكیشـی

١ مەبەستی لە خێزانی پێشووی كەسیرە یڵدرمە.

سـیخوڕبوو. ڕاپەڕینـی دەرسـیمی کـپ کردبـۆوە، بێگومـان کچەکـەی بەتایبـەت بۆمـن پـەروەردە کـردووە، هێنـای دای بەمـن، ئەمـە قـوت دەدەم، منیش سـوودم لێوەردەگـرت. ئـەو هەوڵـی دەدا مـن لەژێر چاودێـری بهێڵێتەوە، منیـش هەوڵمدا ئـەو بکـەم بـە شۆڕشـگێڕ، دواتر شـەڕێکی گـەورە لەنێوانمـان ڕوویدا، ئەوە شـەڕی نێـوان مـن و کۆمـاری تورکیـا بـوو، بێگومـان من بردمـەوە، ئیدی کێ و کـێ.... ئەو شـاهین دۆنمەزیـەش وابـوو. مامەکـەی میلیشـیای نازانـم مسـتەفا کەمال بـوو، لەوکاتـەوە پەروەردەکرابـوو، سـەمیریش بـەم جـۆرە بـە زانابـوون ڕەوانـەی نێـو ڕیزەکانمـان کرابـوو، سـایمە ئاشـکنیش بەهەمـان شـێوە، محەممـەد شـەنەر هـەر بەرەچەڵەکـەوە سـیخوڕ بـووە، ئێـوە ئەوانـە ناناسـن! هەمـوو ڕۆژ بۆتـان بـاس دەکـەم، بـەڵام ئێـوە قابیلیەتی تێگەیشـتنتان لەدەسـت داوە، دوژمن ئێـوەی کاول کردووە).

کاتێـك گوێـم لەوانـە دەگـرت، گەیشـتمە ئـەو ئەنجامـەی ڕابـەری مەزنمـان پەکەکـەی لەگـەڵ سـیخوڕان دامەزرانـدووە، ئـەو پرسـیارە بەمێشـکمدا هـات، ئەگـەر ئـەو هاوڕێیانـەی بەشـداری کۆنگـرەی یەکەمـی پەکەکـە بـوون و دواتـر شـەهیدبوون، شـەهید نەبووبـان ئێسـتا ئەوانیـش بەسـیخوڕ لـە قەڵـەم دەدران؟ بۆچـی ئـاوا بیـر دەکەمـەوە؟ مـن نیازخراپـم؟ نەخێـر! چونکـە ڕابـەری مەزنمـان دەڵێـت کـە جگـە لەخـۆی و هاوڕێکانـی کـە شـەهیدبوون زۆربـەی هـەرە زۆری هـاوڕێ کۆنەکانـی هـەر لەسـەرەتاوە سـیخوڕبوون، تەنانـەت کاتێـك هێشـتا منـداڵ بوونـە سـیخوڕبوونە. خـۆی لـە تەمەنـی حـەوت سـاڵییەوە بـووە بـە شۆڕشـگێڕ و هاوڕێکانـی لـەو تەمەنـە بوونـە بە سـیخوڕ. ئەو لۆژیکـەی بەهەموو بەندەکانیشـی قبوڵکـردووە سـەدەها ئایەتـی سـەبارەت بـەو بابەتـە دابەزانـد، هـەر کەسـێکی ئاسـایی تێـدەگات کـە ئـەو لۆژیکـە لۆژیکێکـی پلانگیڕانەیـە، کـە یەکێـك دواتـر دەبێـت بـە سـیخوڕ ئـەوە بـە بەڵگـەی ئـەوە نایـەت کـە هـەر لەسـەرەتاوە سـیخوڕ بـووە. مـرۆڤ دوای خەباتێکـی زۆر دەکرێـت ببێـت بـە

سیخوڕ، ئە وحاڵەتە ئەوە ناگەیەنێت کە پێشووتر خەباتی نەکردووە، حاڵەتی شاهین دۆنمەز وابوو، حاڵەتی عەلی گوندوز وابوو، حاڵەتی یڵدرم مەڕقیت وابوو، هەرسێکیان بەشداری یەکەم کۆنگرەی پەکەکەیان کرد، کەسانی متمانەپێکراوی هەموو هاوڕێیانی ئەو سەردەمەو لەسەڕووی هەمووانەوە ڕابەری مەزنمان بوون. شاهین دۆنمەز لەساڵی ١٩٧٩ لە شوێنی ئەشکەنجەدانی خارپێت خۆی بەدەستەوەدا، لەزیندانی دیاربەکر بوو بە ددانپێنەر، دواتر لەلایەن ئەشکەنجەدەرەکانەوە بەکارهێنرا.

یڵدرم مەڕقیت و عەلی گوندوز لە زیندانی دیاربەکر لای ئێمە بەرگەی ئەشکەنجەدەرانیان نەگرت و بوون بە ددانپێنەر، تێگەیشتم کە هیچ یەك لە ئەندامانی پێشووی پەکەکە کە لەلایەن ڕابەری مەزنمانەوە کوژران، رفێنران، راپێچی خۆکوشتن کران، تەنانەت ئەندامی کۆمیتەی مەرکەزی رەسوڵ ئاڵتنۆك سیخوڕ نەبوون و کاتێك ئایەتەکانی ڕابەری مەزنم خوێندەوە، خۆییم ناسی، شاهێدی کارە سەیرو سەمەرەکانی بووم، هەنگاو بە هەنگاو بینیم چۆن سیناریۆی لەناوبردنی من و دادگاییکردنی منی وەك سیخورێك دارِشت. هەر خۆی و جگە لە هەراو هۆریاکان، ڕابەری مەزنمان هیچ بەڵگەیەکی تر نەبوو کە بیسەلمێنێت ئەوانە سیخوڕن.

بەڵام ئەوەندە بەڵگەی زۆر هەیە کە بیسەلمێنێت ئەوانە سیخوڕ نەبوون، کاتێك نووسراوەکانم هەمووی بەیەکەوە بخوێندرێتەوە هەموو ئەو شتانە ئاشکرا دەبن. ئەگەر ڕابەری مەزنمان کێشەیەك یاخود زامێکی لەو بابەتە نەبووایە، خۆی لە حەوتساڵیەوە بە شۆڕشگێڕ و ئەوانەش کە رفاندییانی، کوشتیانی و راپێچی خۆکوشتنی کردن هەر لە منداڵییانەوە بە سیخوڕ لە قەڵەم نەدەدا[٢] . هەر خۆی بەپێی ڕابەری مەزن جگە لەو هەموو کورد لە

٢ لەدوا هەڵسەنگاندندا گەیشتمە ئەو ئەنجامە، ئێوە لەوکاتەی کە حەوت ساڵان بوون دەستتان بە لەدەستدان کردووە، من هەر لە حەوت ساڵییەوە خۆمم شیکردووەتەوە، وای دەبینم کە ئێوە هەر لە حەوت ساڵییەوە تووشی زۆر پیسی و گڵاوی

حەوت ساڵییەوە گلاوەتە نێو پیسی و گڵاوی، بە هەڵسەنگاندنی دۆخەکە بەم جۆرە بەپێی خۆی هەوڵیدەدا تاوانەکانی یاخود عەیبەکانی پەردەپۆش بکات. بەڵام نەخێر! کاتێك من گوێم لە ڕابەری مەزن گرت، ئایەتەکانیم خوێندەوە عەیبەو تاوانەکانی نەشاردرانەوە، بە پێچەوانەوە، ئاشکرابوون، بەڵام تەنیا ئایەتە پەیوەست بە رفێنراو، بەرەو خۆکوشتن راپێچکراوەکان و کوژراوەکان نا. بەڵکو هەموو ئایەتە پەیوەست بە بەندەکانی ئێستا لە شەڕدان و خەبات دەکەن، یاساکان، قاڵبەکان، نوسراوەکان، بانگەشەی پڕوپوچن. جگە لە هێنانە بەرچاوی دیکتاتۆرێکی قێزەوەن هیچی تر ناسەلمێنن، ڕابەری مەزنمان ئەو بەندانەی کە ئێستا لە شەڕدان و خەبات دەکەن وا هەڵدەسەنگێنێت " من زۆر شتم دا بە ئێوە، بەڵام ئێوە نازانن وەری بگرن، مێشکتان بە بەرد بووە، وادیارە ئایدیۆلۆژیا قێزەوەنەکانی کەمالیزم، فاشیزم، و دەرەبەگایەتی کاولی کردوون. دیسپلین چیە، فەرمان چیە، ڕێنمایی چیە، ڕابەرایەتیی چیە؟ نازانن. ناتوانن گرووپێکی بچووکیش بەڕێوە ببەن، ناتوانن بچنە ناو گوندێکیش، کەری کوڕی کەرانە هێشتا ناتوانن ١٠ مەڕ بەڕێوە ببەن، داوای فەرماندەیی بەتالیۆنم لێ دەکەن. هەمووتان کوڕی کەرن، بەڵێ تیۆری ئەوە دادەڕێژم تیۆری کوڕی کەرێ و ئێوە سەرسەرین. بەڵێ کۆمەڵگای سەرسەرییەکان، من چی بکەم؟ دە ساڵە شیکردنەوەی کەسایەتیی دەکەم، تەنیا یەك دانە کەسی ئازاد دەرچوو؟ یەك پیاوی تێدایە کە ڕێچکەی ڕابەرایەتیی بگرێت؟ نەخێر! ئەی چی دەرچوو؟ کۆیلە دەرچوو، هەڵاتوو دەرچوو، ئاغا دەرچوو، نازانم جەندرمە دەرچوو. (ڕابەری مەزن وابیر ناکاتەوە کە ڕێچکەکەی ئەو جگە لەوانە هیچی تر بەرهەم ناهێنێت، ئەوانەی بەرانبەری تاوانبار دەکات) من چی لە ئێوە بکەم؟ من لەکوێ ئێوە لەکوێ! تواناتان نییە، سوڵتان نییە،

بوون، عەبدوڵلا ئۆجەلان ڕێنمایی و روانینەکانی شیکردنەوەی کانوونی یەکەمی ١٩٩٢، لاپەڕە ٢٢٦.

دیسـپلین نییـە، ئەوەندۆکـە فیداکارییـە نییـە، کـێ ئێـوەی والێکرد؟ منـم؟ چوزانم ڕەنگـە لەنێوانتـان موونافقـی وا هەبێـت کـە وا بڵێت، ئێوە سـەیری ئـەوان مەکەن، ئەگـەر پیـاون بـا بـە ئاشـکرا بیڵێـن، مـن هەوڵـدەدەم هێزتـان پـێ ببەخشـم، ئێوە بـەرز بکەمـەوە، بـەڵام ئێـوە هیچتان لانییـە، هەمووتان لـە ئافرەتی جێـگا دەچن، ئەگـەر لەمـەوە نەبێـت شـۆربایەکتان پـێ ڕزگار ناکرێـت.

بەشـێك لـە ئایەتەکانـی ڕابـەری مـەزن سـەبارەت بـەو بەندانـەی لـە ژیانـدا مـاون ئـاوان و لەمـە خراپتریشـن، لـەو ئایەتانـەی کـە سـەبارەت بـە یـەك کـەس، و یاخـود لـەو ڕەخنانـەی ئاڕاسـتەی تاکێکـی دەکات، وا دەڵێـت (سـمتی لـە ئـەرز بەرز ناکاتەوە، شـێوازی نییە، دیسـپلین ناکرێت، شـێوازی ژیانی بورژوازییە یاخود دەرەبەگانەیـە، دوو مـەڕی پـێ بەڕێـوە ناچێـت، پراکتیکەکـەی پراکتیکـی شـەڕی تایبـەت و کۆنـتر گەریلایـە، بەڕابەرایەتییـەوە پەیوەسـت نییـە، دواکەوتـووە نازانـم کەسـایەتیی کۆیلەیـە). ئـەو پێناسـە نەرێنیانـە پێـش و پاشـی نابڕێـت، بـەردەوام دەبێـت و دەڕوات و ئـەو ڕەخنانـەی بەندەکانـی نـاو خەبات ئاڕاسـتەی یەکـتری دەکـەن، وشـە بەوشـە هەمـان ئـەو ڕەخنانـەن کـە ڕابـەری مەزنمـان ئاڕاسـتەی کەسـەکان و یـا گشـتی دەکات، هـەر خـۆی ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی هەیـە، تایبەتمەنـدی ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی ئەوەیـە کەسـێکی مـەزن دەڵێـت، ئەوانیـتر دووبـارەی دەکەنـەوە، ئـەو بەندانـەی لـە خەباتـن یاخـود لـە شـەڕن، لـەو خودڕەخنانـەی سـەبارەت بـە خۆشـیان دەینووسـن ناچـارن کـە پەیڕەوی ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی تێـدا بکـەن، کاتێـك سـەیری خودڕەخنـەی بەشـی هـەرە زۆرینـە دەکـەی ئـەو ڕاسـتییە مەترسـیدارە دەکەوێتـە بەرچـاو کـە بـەم جـۆرە دەسـت پێـدەکات: (پراکتیکـی مـن پراکتیکـی شـەڕی تایبەتـە، کەسـایەتیی مـن کەسـایەتییەکە کـە دوژمـن نەخشـاندوویەتی، نەمتوانـی بگـەم بەڕێچکـەی بـەرزی ڕابەرایەتیـی، ڕابەرایەتیـی منـی خولقانـد، هەمـوو توانسـتێکی خسـتە بەردەمـم، بـەڵام مـن شایسـتە نەبـووم). چەندیـن پەنـدی تورکـی نەرێنـی بـۆ

خۆی بەکاردەهێنێت، چونکە ڕابەری مەزن ئەو ئسلووبەی کردووەتە یاسایەك، ئەگەر یەکێك لە خودڕەخنەکەی بنووسێت: (من بێ قیمەتم، من سووکم، من بێشەرەفم، ڕابەری مەزنمان زۆر بەوە خۆشحاڵ دەبێت و باوەڕ دەکات کە ئەو کەسە پابەندی ئەو دەبێت. بەپێی ئەو لۆژیکە، ئەوەی خۆی بە نزم قبوڵ بکات ڕابەرایەتیی بە بەرز دەبینێت. ئەوەی خۆی بەبێ قیمەت ببینێت، ڕابەرایەتیی بە گرانبەها دەبینێت، ئەوەی خۆی بەبێ شەرەف ببینێت، ڕابەرایەتیی بە بەشەرەف دەبینێت).

بەڵام ئەگەر کەسێك لە خودڕەخنەییدا بنووسێت من شۆڕشگێڕێکی باش و مرۆڤێکی بەشەرەفم وا دادەنرێت کە تاوانی ئەنجام دابێت، چونکە ئسلووبی خودڕەخنە، خۆنزمکردنەوەو بەئەرزدادانی کەسەکان لەبەردەم ڕابەری مەزنمان (خودا)، ئایەتەکانی ڕابەری مەزنمان سەبارەت بە بەندەکانی وەك ئەوانەیە کە لەسەرەوە بەکورتی باسم کردوون لە ڕەخنەکانی بەندەکان ئاڕاستەی خۆیان کردووە. ئەوەی بڕوا بەمن ناکات، دەتوانێت ڕەخنەکانی ڕابەری مەزن کە ئاڕاستەی بەندەکانی دەکات و خودڕەخنەی بەندەکان سەبارەت بە خۆیان بەهاوڕێ شەهیدبووەکانی جێگری کردوون و ئەو یاسایانەی دایڕشتوون: بەندەکان تا لەژیاندان لە ئاستیان نزم دەکرێتەوە، سووکایەتیان پێدەکرێت و بە ئەرزدا دەدرێن، دوای شەهیدبوونیشیان ستایش دەکرێن، بەرز دەکرێنەوەو سەردەخرێنە ئاسمانەکان. ئەو لۆژیکە لە قسە بۆ وێنە. لەلاوك بۆ وتارنووسین، لە هەموو بوارەکان ڕەنگ دەداتەوە، هیچ شەڕڤانێك و هیچ خەباتکارێك (جگە لە ڕابەری مەزن) تا لەژیاندا بێت نابێت وێنەی بەدیواردا هەڵواسرێت، لەڕۆژنامەو گۆڤارەکان بڵاو ببێتەوە، دوای ئەوەی شەهید دەبن وێنەیان هەڵدەواسرێت بەدیوارەکاندا، لەڕۆژنامەکاندا چاپ دەکرێن و شیعری پیاهەڵدانیان بۆ دەنوسرێت، لەو بابەتە باشترە کە دەنگی ئایدیۆلۆژیای فەرمیی ڕۆژنامەی سەرخۆبوون وردبینەوە، دەبینین کە

بابەتەکانی سەبارەت بە هاوڕێ شەهیدەکان ئسلووب و شێوازەکە بەنزیکەی بەم جۆرەیە:

(قارەمانی قارەمانەکان، شێری شێرەکان، چاوی لەهیچ گرێیەك ناکشێنێتەوە، ئازا، فیداکار، سادەو ساکار، مرۆڤێکی مەزن، بڕیاردەر، گەورە، تامردن پەیوەست بە ڕابەرایەتیی و هەڤاڵەکانی، پابەند بە ڕێکخستن، هەست بزوێنەر، پڕوپاگەندەچی، پیاوی مەزنی گەل، فەرماندەی مەزن، ملکەچی دیسپلین و سەپێنەری، خوڵقێنەری ئیمکان لە ئەستەمەکاندا...) و چەند وشەی ئەرێنی هەیە لەتورکیدا کە بۆ ستایش بەکاربێت لەوەسفی شەهیدەکاندا ریز دەکرێن. ئەگەر یەکێك لە شەهیدەکان لە گۆڕەکەی هەڵبستێتەوەو نووسراوەکانی لەسەری نووسراون لەدوای خۆی بخوێنێتەوە مافی ئەوانەی نییە کە وابڵێت؟

(ئەرێ هەڤاڵان، ئەوەی لە دوامەوە نووسیوتانە ئەگەر کاتێك من لە ژیاندابووم بتانگوتبا فەتحی وڵاتم دەکرد، سەیری ئەوانە دەکەم کە کاتێك لە ژیاندابووم لەسەر من دەتاننووسی و ڕەخنەکانی ڕابەری مەزن دەکەم، بێ قیمەترین مرۆڤی دونیام! هەروەها کاتێك لەژیاندا بووم خۆشم لە خودڕەخنەکانم ناچاربووم کە ئاوا خۆم هەڵبسەنگێنم، بەڵام کاتێك مردم کرام بە قارەمان، جا چ قارەمانێك، قارەمانی، ئەو دوو بۆچوونە دژیەکە بیرم ئاڵۆز دەکەن، یا ئەوانەی کاتێك لەژیاندا بووم درۆبوون، یا ئەوانەی دوای مردنم لەسەر منتان نووسی ڕاست نین، باوەڕناکەم کە هەردووکیان بەیەکەوە ڕاست بن. کاتێك لەژیاندابووم بێ دیسپلین، دوور لە بیرۆکەی ڕێکخستن، بێ توانا، ئەوەی ناتوانێت دوو مەڕ بلەوەڕێنێت، ئەوەی سمتی لە ئەرز بەرز ناکاتەوە، خاوەنی براکتیکی شەڕی تایبەت و کۆنتر گەریلا بووم، کە مردم بووم بە کەسێکی خاوەن دیسپلین؟ کەسێکی مردوو چۆن دەبێت بە ملکەچی دیسپلینەکان؟ ڕاستییەکەی لە گۆڕەکەمدا لە حاڵی وریابوون درێژبوومە، بەڵام

ئـەوە بەدیسـپلین هەژمـار ناکرێـت، دوای مـردن توانسـتە ڕێکخستنییەکانیشـم گەشـەی نەکـردووە، بەپێچەوانـەوە خـراپ بـووە، چونکـە ئێمـەی مردووەکانتـان یەکـە یەکـە لەشـوێنی جیاجیـا دانـاوە، جێگامـان بـە قەد گۆڕ تەسـك، خـۆ ناتوانم بگـەم بـە مردووەکانـی تـر! تەنانـەت ئەگەر پێشـیان بگـەم چۆن بتوانم کەسـێکی مـردوو بهێنمـەوە نـاو ریـزی ڕێکخسـتنەوە؟ دوای مردنـم دەڵێـن: قارەمانـی قارەمانـەکان، بـەڵام کاتێـك لەژیانداببـووم دەتانگـوت: ریفۆرمسـیتە نایـەوێ بچێتە شـەڕ، و ڕەخنەتـان لێـم دەگـرت، کارێك لـەو کارەدا هەیە، بەڵام من لێـی تێناگەم، بێگومـان یەکێـك لـە هـاوڕێ لەژیانـدا مـاوەکان لێـی حاڵـی دەبێـت، ئێمـە کاتێك لەژیاندایـن بێـنرخ و دوای مـردن نرخمان بـەرز دەبێتەوە و بـۆ یەکەمجار وێنەمان لەتـەك (أسـتغفرالله) لەژێـر وێنـەی ڕابەرایەتیـی هەڵدەواسرێـت.

زۆر لەسـەر ئـەو بابەتانـە بیـرم کـردەوە، بەردەکانـی بناغـەی دیکتاتۆرییەتـم بینـی. ڕابـەری مەزنمـان و شـەهیدەکان سـتایش دەکرێـن، بـەرز دەکرێنـەوە ئاسـمانەکان، ئەوانـەی تریـش نـزم دەکرێنـەوە و بـە ئـەرزدا دەدرێـن، ئەوانـەی بـە ستایشـکردن بـەرز دەکرێنـەوە دەزگای ڕابەرایەتیـی پێکدێنـن، ئەوانـەش کـە سـووکایەتیان پێدەکرێـت مـل بـۆ ئەوانـە کـەچ دەکـەن. ڕابـەری مەزنمـان لێـرەدا شـەهیدەکان وەك پەردەیـەك بەکاردێنێـت، دەیهێنێتـە حاڵـی ماسـکێك بـۆ دیکتاتۆرییـەت. لەو وڵاتەو ڕێکخسـتنانەی تاکـە دیکتاتۆرێکی تیادا بەدی دەکرێت تەنیـا دیکتاتـۆر سـتایش دەکرێـت، وتەکانـی دووبـارە دەکرێتـەوە، وێنەکانـی هەڵدەواسرێـن. ستایشـکردنی مـردووەکان، ناسرانیـان لەلایـەن چیـن و توێـژەکان، هەڵواسـینی وێنەکانیـان بـە دیوارەکانـدا، تەنانـەت دروسـتکردنی پەیکەریشـیان کێشـە بـۆ دیکتاتـۆر دروسـت نـاکات. چونکـە دیکتاتـۆر، ئەوەنـدە ئاقڵـە کـە بزانێـت مـردووەکان دژایەتـی ئـەو ناکەن، بـەڵام بۆ ئەوانـەی لەژیاندان یاسـاکانی دیکتاتـۆر جیـاوازن. بەنـدەو کۆیلـە سـتایش ناکرێـن سـوکایەتییان پێدەکرێـت. لـە ئاینـە یەکتاپەرسـتەکانیش ئاوایـە، یەکـەم ئەرکـی بەنـدە ستایشـکردنی خودایـە.

((خودایـە تـۆ گـەورەی، تـۆ مەزنـی، تـۆ بـە توانـای، تـۆ رووناکیـت بـەڕۆژ و ژیانـت بـە ئـاو بەخشـیوە، بەنـی ئادەمـت لـە دڵۆپـە ئاوێـك دروسـت کـردووە)) دووەم ئەرکـی بەنـدە بچووککردنـەوەی خۆیەتـی لەبەرانبـەر خـودا، وەك: خودایـە، ئێمـە بێدەسـەڵات، هیـچ و پـووچ، بەنـدە مەلوولەکانـت، هێزمـان پـێ ببەخشـە. هـەروەك دیـارە لـە کۆمەڵـگا چیندارەکانـدا سیسـتەمی لۆژیکـی چینـی دەسـەڵاتدار، لەلایـەن رێبـەری مـەزن یاخـود لەلایـەن ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی وا دادەنرێـت کـە لۆژیکێکی مرۆڤانـە و پێشـکەوتنخوازانە بێت، دەخرێتـە بەردەمی هەمووانـەوە. ئـەوەی پێیـەوە پابەندبێـت شۆڕشـگێڕە و ئـەوەی پابەنـد نەبێـت سیخوڕە، دەڵێـت سـیخوڕەکان دەکوژرێـن.

لـەو بابەتـەدا ڕابـەری مـەزن هەندێـك روانینـی هەیـە کـە بـە ئاشـکرا نەیگوتـووە و ئاوایـە: زینـدووەکان بچـووك دەکرێنەوە، سـووك دەکرێـن، دەکرێن بـە کەلوپەلێـك کـە پێنج قـروش ناکەن، (جگـە لە من) بـۆ گرەنتـی دیکتاتۆرییەتی مـن ئەوانـە دەکرێـن. شـەهیدەکانیش بەپێچەوانـەوە بـە ستایشـەوە بـەرەو ئاسـمانەکان، تـا لای من بـەرز دەکرێنەوە، هیـچ زیانێکی نابێـت، هەرچۆنێك بێت مـردوون، خـۆ لەحاڵێکدابێـت لـەدژم بووەسـتنەوە. تەنانـەت بەبردنـی ئـەوان بـۆ دەرگای ڕابەرایەتیـی لـەدژی ئەوانـەی کـە دژایەتـی دیکتاتۆرییەتـی مـن دەکـەن بەکاریـان دەهێنـم. هـەر یەکێکیـان دەبێتـە چەکێکـی بـاش.

لێـرەوە دەگەمـە ئـەو دەرەنجامـەی: بـۆ ڕابـەری مەزنمـان باشـترین ئەندامـی پەکەکـە ئەندامـە مردووەکانـن، ئـەو تەنیـا متمانـە بـە مـردووەکان دەکات، جگـە لـە مـردووەکان بـڕوای وایە کـە هەموویان دەبنە ئۆپۆزسـیۆن لـە دژی ئەو. متمانە بەهیـچ زیندوویـێك نـاکات، هەروەهـا لەوەڵامـی ڕۆژنامەنووسـێك کاتێـك لێـی پرسـی بـوو: متمانـە بەکێ دەکـەی؟ گوتبووی: مـن متمانە بە هیچ کەسـێك ناکەم. بـەو وەڵامـە ئـەوەی دەیویسـت بیڵێ ئەمە بـوو: (من لەنێـو پارتیـدا کودەتام کرد، بـە بڵاوەپێکردنـی پارتیەکـەم لەناوبـرد، دیکتاتۆرییەتەکەمـم دامەزرانـد، هەمـوو

توانای گەلی کوردم دەست بەسەرداگرت. کوشتم، راپێچی خۆکوشتنم کرد، رفاندم، ئەوانەی کە مانەوەش بە کۆیلەم کردن، هەندێك مونافق هەن کە ئەمە دەزانن، ئەوانی تر ئەمڕۆ نەیبینن بەیانی، بەیانی نەیبینن، ڕۆژی دواتر دەیبینن، زۆرباش دەزانم کاتێك دەبینن و تێدەگەن چی لەمن دەکەن، ئینجا بۆچی متمانە بکەم؟

ئەوە تایبەتمەندی ئەمانەیە کە بەزۆر دەسەڵاتیان قۆرخ کردووە: یەکەمیان متمانە بەهیچ کەس ناکەن، دووەم لە ئۆپۆزسین دەترسن هەروەك چۆن لە جن دەترسن، سێیەم دوژمنی ڕاستی و خەیاڵی دروست دەکەن، چوارەم خۆیان بە ڕزگارکەر لە قەڵەم دەدەن. ڕابەری مەزنمان بەپێی لۆژیکی خۆی دایکم، باوکم، ئەو گەنجانەی هێشتا لە دونیا نەگەیشتوون، لەسەر ئەوەی ماوەیەکی زۆر لەشاخ دەمێننەوەو پەیوەندییان لەگەڵ دەرەوە دەپچڕێت بۆ ماوەیەکی کورت دەکرێت هەندێك هاوڕێیان بخەڵەتێنن، بەڵام ئەوانەی بڕوا بە زانست و ڕاستییەکان دەکەن بڕوا بەم چیرۆکانە ناکەن. لۆژیکی داپیرەم دووبارە دەکەنەوە، خۆی لەشوێنی خوداکەی داپیرەم داناوەو ئەوەیتر کولتووری داپیرمە، وتەی: (ئا ئەوە من بەرەو بردنەوە دەبات، من بەمەوە شەق لەدوژمن هەڵدەدەم) وتەی داپیرمە، ڕاستی ئەوە بە واتای لەسەر حەقبوونی ئەو نایەت. بەو لۆژیکەوە هیچ شتێك بەدەست ناهێندرێت. باشەکان با بڵێین شەڕەکەی بردەوەو دوژمنی شکاند. خۆم لەخۆم دەپرسم بەو لۆژیکەی چی بە گەلەکەی دەبەخشێت؟ جگە لە دیکتاتۆرییەتی خۆی هیچی تری هەیە بە گەلەکەی ببەخشێت؟ ئەگەر شەڕ مرۆڤی بکردبا خاوەن حەق. گەورەترین دیکتاتۆرەکانی دونیا لەسەر حەقترین مرۆڤەکانی دونیا دەبوون. چونکە گەورەترین شەڕەکان ئەوان کردیان، گەورەترین سەرکەوتنەکان ئەوان بەدەستیان هێنا، بەڵام لەبەر ئەوەی جگە لە دیکتاتۆرییەتی خۆیان شتێکیان نەبوو بە کۆمەڵگای ببەخشن، ڕووخان و رۆیشتن. دەڵێت:(من بۆ ڕزگاری

گەلێـك شـەڕ دەکـەم و شـەڕی مـن شـەرێکی لەسـەر حەقـە) نەخێـر ڕابـەری مەزنمـان بـۆ ڕزگاری گەلێـك نـا، بـۆ خسـتنە ژێـر دەسـتی دیکتاتۆرییەتـی خـۆی و بـە کۆیلەکردنیـان شـەڕ دەکات. چـۆن ئەمـڕۆ ئەوانـەی دەڵێـن (ئێمـە سـەر بـە پەکەکەیـن)ی خسـتۆتە ژێـر دیکتاتۆرییەتـی خـۆی، دەیەوێـت گەلێکیـش بهێنێتە ئـەم دۆخـەوە. دیکتاتۆرییەت جیایـە، نیشـتمانپەروەری جیایە. بـۆ دیکتاتۆرییەتی خـۆی شۆڕشـگێڕەکان، بیرکـەرەوەکان، نیشـتمانپەروەرەکان، تەنانـەت ئەوانـەش کـە دەیانکوژێـت. ڕابـەری مەزنمـان بەیانـی چـی بەسـەر گەلێـك دەهێنێـت لـە کردەوەکانـی ئەمڕۆیـدا بەدیـار دەکەوێـت. لەسـەدەی بیسـت و یەکـدا بـەرەو ڕزگاریکەربـوون دەچێـت! ئایـا گەلـەکان ئیـدی نایانەوێـت لەڕزگارکەرەکانیـش ڕزگاریـان بێت؟

کـوردەکان هێشـتا باوەڕیـان وایـە کـە پێویسـتیان بـە ڕزگارکەرێـك هەیـە، بەم جـۆرە وا دەردەکەوێـت کـە هەمـوو ئـەو ڕاسـتییانەی باسـمکرد قبوڵـی کردبێـت، چونکـە لەمێـژوودا هەمـوو گەلـەکان لەسـەرەتادا ڕزگارکەرەکانیان بەرەو ئاسـمان بەرزکردووەتـەوە، دواتـر بـۆ ڕزگاربوونیـان لێـی (بەخوێنڕشـتنێکی زیاتـر لـەو کاتـەی کـە ڕزگاریـان بـوو، سـەرکەوتن لـە ڕزگاربـوون بەسـەر ڕزگاریکەرەکەیـان لێـی ڕزگاریـان بـووە لەعنەتیـان لـە ڕزگاریکەرەکەیـان کـردووە. ئەگـەر بمانەوێـت کەمێـك وانـە لەمێـژوو وەربگریـن، ئەگـەر بزانیـن کـە لـە چ چاخێکـدا دەژیـن، ئەگـەر بزانیـن دونیـا تەنیـا شـام نییـە، بـا تێبگەیـن کـە چاخـی ڕزگارکەربـوون لەمێـژە بەسـەرچووە.

لەچاخـی ئێمـەدا بـوون بـە ڕزگارکـەر بیرمەنـدی نییـە، بیرمەنـدی ئەوەیـە کە هەوڵبدەیـت خەڵکێـك وا لـێ بکەیـت چـۆن ببێتـە ڕزگارکـەری خـۆی.

گوتنـی ((خەڵك پێویسـتی بە ڕزگارکەر هەیە، من دەبم بـە ڕزگارکەر)) هەمان واتـای ئـەوە دەگەیەنێـت کـە بڵێیـت: کۆیلـەکان پێویسـتییان بـە ئەفەندییەکـە، مـن دەبـم بـە ئەفەنـدی. ئایا لەسـاڵی ١٩٦٠ەکانـەوە ملیۆنەهـا کـەس بـۆ بـە

ئەفەندیکردنـی ڕابـەری مـەزن بەسـەر کـورددا تاڵیـان چەشـت، خوێنیـان ڕشـت، ئەشـکەنجەیان بینـی؟ نەخێـر! بـۆ پسـاندنی زنجیـری کۆیلایەتـی و شـکاندنی ئەو کۆتوبەندانـەی لـە قاچـمان بەسـتراوەو دروسـتکردنی کۆمەڵگایەکـی دیموکراتـی لـە کەسـە ڕزگاربـووەکان خەباتکـرا. ئێمـە بـۆ دروسـتکردنی ئەفەنـدی نـوێ نـا بـۆ لەناوبردنـی ڕۆحـی هەمـوو جـۆرە ئەفەندییـەك زنجیرەکانمـان پسـاند، ئەگـەر سـەرەڕای هەمـوو ئەمانـە هێشـتا بـڕوا بـەوە بکرێت کە گەلـی کورد پێویسـتی بە ڕزگارکەرێـك هەیـە، دەڵێـم: ئـەی هـاوار بەماڵـی گەلی کـورد. چونکە ئـەو گەلەی پێویسـتی زۆر بـە ڕزگارکەرێـك هەبێـت سـاویلکەترین و بێ تواناترین گەلی سـەر گـۆی زەوییە.

ئەگـەر گەلـی کـورد خرابێتـە ئـەو دۆخـەو سـوود وەرگرتـن لـەم دۆخـەی ئـەو و چوونـە سـەر سـەری وەك ڕزگارکەرێـك هەڵسـوکەوتێکی شـەرەفمەندانە نییـە، چونگـە گەلـی کـورد زۆری لـە دەسـت ڕزگارکـەرەکان چەشـتووە، ئیـدی ڕزگارکەرێتـی خەلیفـە عومـەر، ڕزگارکەرێتـی مسـتەفا کەمـال، ڕزگارکەرێتـی کەنعـان ئەڤـرەن تێگەیشـتووە. لەمـەودوا نابێـت مێـژوو سوپاسـی بـکات. گەلـی کـورد فێـر دەبێـت کـە لـە دوژمنەکانـی و ڕزگارکەرەکانـی ڕزگاری ببێـت، ناچـارە کـە فێـر ببێت.

وەك چـۆن بڵێیـن بـەس نییـە کـە دوژمـن سـەدەها ساڵە گەلەکەمـان ریسـوا دەکات، بەخـراپ سـەیر دەکات، وەك نـەزان و دواکەوتـوو لەقەڵـەم دەدات، ڕابـەری مەزنمـان لەسـەرەتادا خەباتـکارو شـەڕڤانەکان دواتریـش گەلەکـە ریسـوا بـکات، رێککـەوت نییـە. دوژمـن بۆچـی گەلـی کـورد ریسـوا دەکات؟ ئەگـەر بڵێت"ئێـوە دواکەوتـوون، نەزانـن، پێویسـتتان بـە بەڕێوەبـردن هەیـە. ڕابـەری مەزنیـش ئەمـە بەهەمـان لۆژیـك دەکات. چونکـە سـوپایەکی نـزم و گەلێکی نزم، پێویسـتی بـە کەسـایەتییەکی بـەرز دەبێـت. پێوانـەی لۆژیکـی ڕابـەری مەزنمـان ئەمەیـەو پێوانەکـەی لەشـام وەرگرتـووە. دوای ئـەوەی خـۆی لـە شـوێنی پارتیەکە

دانا، دەستیکرد بە دروستکردنی ئایدیۆلۆژیای کەسایەتییەکی بەرز و گەلێکی کەوتوو، دواتر کارکردنی لەسەر ئەمە دەستی پێکرد. ئەم کارکردنە دوو بەشە:

بەشی یەکەم: ئەمانە لە خۆدەگرێت: ڕابەرایەتیی زۆر مەزنە، زۆر بەرزە، بوونێکی لەسەرووی مرۆڤە، پێ قبوڵکردنی ئەمە بە هەمووان لەڕێگای نووسراوەکان و وێنەکان، دروشمەکان، سوێندەکان، کاسێتی ڤیدیۆیەکان و وانەکانەوە. ئەوەی بڕوای نەکرد بەسیخوڕ تۆمەتباری کردن و کوشتنی، بەترسی مردنەوە ئەوانەی تر زیاتر باوەڕیان هێناو قبوڵیان کرد، بەرزی ڕابەرایەتیی هاتە دۆخی ئەوەی ببێت بە ئسلووبی قسەکردن، ئەو سیفەتانەی لە ئایینی ئیسلام بۆ خوداو لە مەسیحیەت بۆ عیسا بەکاردێت، کاتیك باس لە ڕابەرایەتیی دەکرێت بەکارهێنان، باوەڕکردن بەوەی ئەو هەرگیز بە هەڵەدا ناچێت، بە هەڵەدا نابات، بێ قەیدو شەرت ئەو لەسەر باوەڕپێکردنەوە و وەك فەرمان وەرگرتن، تانە نەگرتن لەسەر هیچ شتێك کە دەیڵێت.

دووەم: بەشی کارکردنەکە: ئەم فەلسەفەیە لەخۆدەگرێت: هەر لەسوپاوە بگرە هەموو کەسێك سووکایەتی پێدەکرێت و خۆی لەوە رادەهێنێت کە سووکایەتی بەخۆی بکات. ئەمە دەکرێتە ئسلووبێك، جۆرێك لە ژیان. تایبەتمەندییەکانی ڕابەری مەزن لە بەندەکان و تایبەتمەندییەکانی بەندەکان لە ڕابەرایەتیی مەزن نابێت. ڕابەری مەزن بەرز و بەندەکان و گەلەکە نزمن، ڕابەری نەتەوەیی بەتواناو بەندەکان و خەڵکەکە بێ توانا، ڕابەری مەزن دووربین و بەندەکان و گەلەکە بەردەم لوتی خۆیان نابینن، ڕابەری مەزن رێکخەرێکی مەزن و بەندەکان و گەلەکە دوو بزنی پێ بەڕێوە ناچێت و ڕابەری مەزن شەرڤانێکی مەزن و بەندەکان و خەڵکەکە مەڕی قوربانین لەبەرانبەر سوپای تورك. ڕابەری نەتەوەیی هەموو ڕۆژێك پەرتووکێك تیۆری دادەڕێژێت و بەندەکان و گەلەکە ناتوانن دوو وشە لە تەك یەك ریز بکەن. ڕابەری مەزن نوینەری هەموو مرۆڤایەتی جیهانە و بەندەکان و گەلەکە

ناتوانـن نوێنەڕایەتـی هیـچ کەسـێك بکـەن. ڕابـەری مـەزن هەموو شـتێکە، ئەگەر ئـەو نەبێـت گەلـی کـورد لـە مێـژوو دەسـڕێتەوە، بەنـدەکان و گەلەکـە هیـچ نییـە، بـەس لەسـەر جێگایـەو نزمـە ئەگـەر هەمـوو ئایەتەکانـی ڕابـەری مـەزن بخوێندرێتـەوە، دەبینیـت کـە لۆژیکـی سـەرەکی ئەمەیـە.

هەمـوو کارکردنەکانـی شـام، ئەورووپـا، شـاخ و شـارەکان بـۆ ئەمەیـە، لەسـەدا نـەوەدو پێنجـی کارەکانـی ڕابـەری مـەزن پەیوەسـتە بەمەوە، لـە ئایەتەکانیـدا ددان بـەوەدا دەنێـت و دەڵێـت: لـە سـەدا نـەوەدو پێنجـی کاری مـن خەریـك بوومـە بـە پیاوەکانـی خۆمـەوە. لەسـاڵی ١٩٨٢ەوە تـا ئەمـڕۆ ئـەم دوو کارە سـەرەکییەی ئەنجامـداوە. شـەڕکردن لەگـەڵ دوژمـن، بـۆ ئـەو گرنـگ نییـە، ئەگـەر دوژمـن لەکوردسـتان وەدەرنـرا، بـەڵام ئـەو لەکوردسـتان نەببـوو بـە خـودا. کوردسـتان بەکەڵکـی چـی دێـت؟ ئـەم دوو کارکردنـە تـا چ رادەیـەك بـەرەو پێـش رۆیشـتووە؟ خـۆی چەنـدە بەرزکـراوە ژمـارەی ئـەو چەکـدارو خەڵکـەی خـۆی بەبـێ نـرخ و بـێ کەڵـك دەبینێـت چەنـدە زیـادی کـردووە؟ بـۆ ئـەو، ئەمـە گرنگـە، چونکـە بەپێـی پێوانـەی لۆژیکـی بـێ نرخکـراوەکان ئەوانـەی خۆیـان بەبێ هێـز دەبینـن تەنیا یەك شـت هەیـە کـە بیکـەن، هانابـردن بـۆ کەسـێکی بەهێـز و مـەزن.

ئەوانـەی نووسـیومن هـەر تەنیـا مـن دەیبینـم یاخـود بیریـان لێدەکەمـەوە؟ نەخێـر! بـڕوام وای کـە بەر لەمن کەسـانێك هەبـوون کە بینیویان و تێگەیشـتوون. کاتێـك ئەمانـەم بینـی تێگەیشـتم و هەسـتم پێکـرد، زانیم کـە هەڵاتـوەکان بۆچی هەڵاتـن. کـوژراوەکان بۆچـی کـوژران، ئەوانـەی خۆیـان کوشـت بۆچـی خۆیـان کوشـت، شۆرشـگێڕەکان بۆچـی بـوون بە بەنـدە، تەنانـەت ئەوانەش کـە ڕایان کرد و خۆیـان دا بەدەسـتی دوژمـن بۆچـی ڕایـان کرد.

دەڵێـن خۆبەدەسـتەوەدان بـە دوژمـن بیانـووی نییـە، لـەم بابەتـەدا حـەق بەئێـوە دەدەم، بـەڵام دەبێـت بیـر لـەو یەکنەگرتنە بکەنـەوە کە ئەوەی سـەدەها جـار رەچـاوی مـەرگ بکات، سـاڵانێك لەگـەڵ دوژمن شـەڕ بکات بۆچـی لەپرێکدا

خۆی رادەستی دوژمن بکات! قبوڵکردنی ئەم دۆخە ئاسان نییە، بەڵام ئەو ڕێگایانەی ڕابەری مەزن دەرحەق بە بەندەکانی دەیگرێتەبەر نازانن.

ئەو وەك شۆڕشگێڕێکی مەزن دەبینن، شۆڕشگێڕێکی پێچەوانەو مرۆڤخۆرێکی مەزنە (ئەوانەی دژە سیاسییەکانی خۆیان دەکوژن، مرۆڤخۆری سیاسیین). کاتێك ئەمە دەبینن ڕووبەڕووی سێ بژاردە دەبنەوە: راکردن، خۆکوشتن و کوژران، جگە لەمانە بژاردەیەکی ترت نییە، وابیر دەکەمەوە کە کاتێك ڕێگاکانی ڕابەری مەزنتان بۆ بگێڕمەوە ئیدی بەڕاستی بیرناکەنەوە.

بەسکی برسییەوە لەسەر پێخەفەکەم پاڵکەوتووم لەگەڵ خۆم ئاوا گفتوگۆ دەکەم، ماوەی دوو ساڵە تەنیا گفتوگۆ لەگەڵ ویژدانم دەکەم، جگە لەوانەی بینیم و زانیم بۆ هیچ کەسێکی ترم باس نەکرد، نەمتوانی باسی بکەم، هەوڵمدابوو لەو وتارانەی بۆچوونی خۆم تیا دەربڕیوە، ئەو وتانەی پێشکەشم کردوون بە زارەکی بەشێوازی جیاواز ئەگەرچی کەمیش بێت ڕەخنەکان بهێنمەوە سەر زوبان. لەکارەکانی رێکخستنمدا لەقسەکانم لەگەڵ مرۆڤەکان ئایدیۆلۆژیای فەرمیم دووبارە کردەوە. یانی درۆم کرد، سووکترین دوو ساڵی ژیانم بوو! هەروەك یەکێك بووم کە لە گرتووخانەی دیاربەکر بەزۆر کرابێت بە ددانپێنەر، هیچ ئاسوودە نەبووم و بەردەوام قەلەق و بێ بڕیاربووم. هەندێك جار خۆم بە کەسێکی بێ نرخ، درۆزن، بێدەنگ لە بەرانبەر کوژرانی هاورێکانم، تەنانەت بەناچاری پشتڕاستکەرەوە دەهاتە بەرچاو، بەڵام بەرگەم گرت، ژیام، بینیم، ئێستا بەگێڕانەوەیان ویژدانم ئاسوودە دەکەم، خۆرئاوابووە، ئەستێرەکان بەدیارکەوتوون، لە ئەشکەوتەکەم دەردەچم و بۆ کڕینی پەنیر، سەموون و ئاو دەچم بۆ بازاڕ.

١٣ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت

لە شوێنی ئەوەی هەموو تەمەنم وەك مریشك بژیم
بڕیارم دا کەڵەشێرێك بم کە زوو دەقووقێنێت

ئەمڕۆ کاتژمێر نۆ دووبارە چوومەوە هۆتێل تا بزانم ئاخۆ حوسێن وەڵامی داوەتەوە یاخود نا، دووبارە بەدەستی بەتاڵ لە هوتێل دەرچووم. بێچارە، بەهەڕەمەکی دەڕۆم، نازانم بۆ کوێ و بۆ لای کێ دەچم. ئەگەر ئێوە لەشوێنی من بووبان چیتان دەکرد؟ کەس ناناسن، زمان نازانن، پارەتان پێ نییە، هەڵگری ڕەگەزنامەی دەوڵەتی تورکیابن و دوژمنی ئەوبن، لەکێڵگەی ئەفەندییەکەتان فیرارتان کردووە، پیاوەکانی ئەفەندییەکەتان لەگەڵ دەزگای هەواڵگریی سووریا لە دواتن، دەڵێن هەر دەردێك چارەیەك و هەر شاخێك ڕێگایەکی هەیە بیبڕێت، بەڵام لە بەیروت نە چارەو نە ڕێگام بۆ دەدۆزرێتەوە.

کاتێك بە کۆڵانەکاندا تێپەڕ دەبم بەچاوێکی چاوەڕوانی یارمەتی لە ئۆتۆمبێل و کەسەکان دەڕوانم، بەڵام کەس لەمن تێناگات، کراسەکەم لەنێو ئارەقەدا تەڕبووە، خوێی دەریا جەستەم دەسوتێنێت، بەدوای شوێنێکی بەر سێبەر دەگەڕێم، ئەویش نادۆزمەوە. کەمێك لەولاتر هۆتێلێکی گەورە دیارە، بڕیارمدا بچمە ئەوێ، وەك میوان دەچم و لە هۆڵەکەی دادەنیشم، بەڵکو لەگەڵ یەکێك یەکتر بناسین کە بتوانێت یارمەتیم بدات.

دوای ماوەیەك دانیشتن لەسەر قەنەفەیەك لە هۆڵی هوتێلەکە، گەنجێکی نزیکەی سیساڵانی ڕەنگ ئەسمەری قژلوول، بەژن درێژ لەسەر قەنەفەکەی

تەنیشـتم دانیشـت و دوای ئـەوەی جگەرەکـەی داگیرسـاند جگەرەیەکیشـی بـۆ من راگـرت، گوتـم Thank you و جگەرەکـەم وەرگـرت بەعەرەبـی لێمـی پرسـی کـە خەڵکـی کوێـم، کاتێـك گوتم تورکیـا گوتـی Istanbul good منیش بـە good وەڵامم دایەوە.

دوای ماوەیـەك گرووپێـك کچ دابەزینـە ئـەو هۆڵـەی لێـی دانیشـتبوون، لـەو کچانـە دەچـوون کـە لـە هۆتێلەکـەی تـر بینیبـووم، قـژ زەرد، جەسـتەیان رێـك، نینـۆك و لێویـان ڕەنگکـراو، لەجلوبـەرگ و هەڵسـوکەوتییان دیاربـوو کـە گەشـتیار نەبـوون. لەنێـوان خۆیـان قسـەیان دەکـرد و پێدەکەنیـن، لەزمانیان تێناگـەم، ئەوانە کچەکانـی چاوشەسـکۆن، یاخـود قوربانـی دیکتاتۆرێکـی تـرن؟ لەگـەڵ گەنجەکـەی تەنیشـتم بـە ئینگلیزییـە شـەت و پەتەکـەم گفتوگـۆم دەکـرد، ئـەو لەسـەر ئـەوەی کەمێـك ئینگلیـزی دەزانـی واتێدەگەیشـت لـە ئینگلیزییەکـی بـاش دەزانـم، هەوڵـدەدەم کـە تێـی بگەیەنـم کە پـارەو پەسـاپۆرتم ونکـردووە، دەڵێـت: (بچۆ لای پۆلیـس)، ناتوانـم تێـی بگەیەنـم کـە ناتوانـم بچمـە لای پۆلیـس، دەسـتیگر دەکرێم و دەگەڕێندرێمـەوە تورکیـا، گەنجەکـە گوتـی: ئـێ وەڵاو لـە لام دوور دەکەوێتـەوە. منیـش وابیـر دەکەمـەوە کە دانیشـتنم لێرە هیچ سـوودێکی نییە، بتڵێك ئاوی سـارد دەکـڕم و بـەرەو ئەشـکەوتەکەم دەچـم.

کاتێـك هاتمـە ئەشـکەوتەکەم هـەوا زۆر گەرم بـوو، پانتۆڵ و کـراس و پووتەکانم داکەنـد، گۆرەییەکانـم لـە دەریـادا شوشـت، بەشـۆرتەکەی بەرمـەوە راکشـام، چاوەکانـم داخسـت، دایکمـم هاتـەوە بیـر: لـە ١١ سـاڵی ژیانـی زیندانمـدا چەنـد جارێـك ئـەوەم بینیبـوو، دوای دەرچوونـم لـە زیندانـی بارتیـن لـە نیسـانی ١٩٩١ چوومـەوە ماڵـەوە. تەنیـا پێنـج ڕۆژ لای دایکـم ماومـەوە، ئاخاوتنی، هەڵسـوکەوتی، ئـاکاری و جووڵـەی لەپێـش چاوم دێت و دەچێت، ئەو تاڵییانەی چەشـتی، لەناخمدا هەسـتی پێدەکـەم.

کاتێـك گەیشـتمە ماڵـەوە، منی بـردە ئـەو ژووره خەوتنەی پێش دەسـتگیرکردنم

لەگەڵ خێزانەکەم بەکارمان دەهێناو دەستی پێکرد بۆم باس بکات. ئەوەتا کوڕەکەم، یازدە ساڵی تەواو ئێرە جیهانی منە، هەموو ڕۆژێك دێم و سەیر دەکەم، دانە دانە سەیری جلوبەرگەکانتان دەکەم، بۆنیان دەکەم، ماچیان دەکەم و دووبارە دەقیان دەکەم و لە دۆڵاب و سندوقەکانیان دادەنێمەوە.

کاتێك بووکەکەم لەساڵی ١٩٨٥ لە زیندانی دیاربەکر ئازادبوو و هاتەوە ماڵەوە، ئەم هێنا ئەو ژوورە، بۆ ئەویشم باسکرد، پێکەنی، دەستی لەملم کردو ڕوومەتەکانمی ماچ کرد. لەو ژوورەدا مانگێك مایەوە، نەخۆش بوو، دوای ئەوەی لە چەوڵگ نەشتەرگەری بۆ کرا، گەڕایەوە ماڵ، هەر باسی تۆی بۆم دەکرد، ئەوکات براکەت حەسەن[١] لە ئەدەنا لە ئەکادیمیا دەیخوێند براکەت عومەر کۆلیژی ئەندازیاری زانکۆی فورات لە خارپێت بەدەست هێنابوو، سەعیدی براشت لە کۆلێژی پزیشکی چەلی (چوکورۆڤا) دەیخوێند.

بووکەکەم ئەو ئەشکەنجانەی لە بەندیخانەی دیاربەکر دەدرا، خۆراگری ئێوەی بۆم باس دەکرد، من لەگەڵ گوێگرتن دەگریام و کوڕەکانم بەقووڵی بیریان دەکردەوە لەوانەی باس دەکران لە هەمووان زیاتر باوکت کاریگەر دەبوو، ئیدی بە بووکەکەم نەدەگوت بێ دەنگ بە ئەمانە باس مەکە، ئێوە دەکوژن، چونکە بڕوام بە بووکەکەم کردبوو. ئەو ئافرەتێك بوو بەڵام نەترسابوو، ملی کەچ نەکردووە بۆ ئەو ئەشکەنجانەی بەسەریاندا سەپێندران، بۆ کۆتاییهاتن بە ئەشکەنجەدرانتان ٥١ ڕۆژی تەواو هیچ شتێکی نەخواردووە، من ئەوەم دەزانی، ڕۆژێك پۆلیسەکان بە ئۆتۆمبێل هاتنە بەر دەرگای ماڵەکەمان گوتیان: بووکەکەی ئێوە لە مانگرتنی هەتا هەتایی مردووە، جەستەکەی لە نەخۆشخانەی سەربازیی دیاربەکرە، وەرن بیبەنەوە، باوکت و نەجمەدینی برات چوونە چەولیگ و پاسێکیان بەکرێ گرت، لەلای دارتاشەکە تابووتێکیان

١ حەسەن دوای ئەمەی لەناوچەی چەولیگ ـ سیوون شەهیدبوو ئۆرهان ماڵی جێ هێشت و چووە شاخ. لەتشرینی یەکەمی ١٩٩٢ لە باشووری کوردستان لەڕووبەڕووبوونەوەی لەگەڵ سوپای تورکیا شەهیدبوو.

بەکردن دا، لەگەڵ تابووتەکە ٤٠ کەس بە پاسەکە چوونە دیاربەکر، خەڵکی گوندەکەمان لەبەردەم نەخۆشخانەی سەربازیی کۆببوونەوە، ئەفسەرەکان باوکت و براکەت دەبەنە ژوورەوەو دەڵێن: بووکەکەتان هێشتا نەمردووە، بەڵام وا لەڕۆح کێشانە، بڕۆن قسەی لەگەڵ بکەن ئەو بەڕۆژوو بوونە خۆکوژییە بوەستێنێت. باوکت و براکەت دەچنە لای بووکەکەم، بووکەکەم ئێسك و پێستە ماوە، مرد یا دەمرێ لەسنووری نێوان ژیان و مەرگدایە، باوکت یەکەم جار گوێ لە بووکەکەی دەگرێت، کاتێك بە تەواوی لە کێشەکە دەگات یەك وشە ناڵێت، پێی ناڵێت: واز لە مانگرتنەکە بێنە، خۆراك بخۆ، خۆی کاتێك بەڕۆژوو دەبێت دەزانێت خۆراك نەخواردن، برسیبوون چەندە قورسە، بووکەکەش ٥١ ڕۆژە هیچ شتێکی نەخواردووەو بڕیاریداوە نەخوات. بۆیە گوتنی: "خۆراك بخۆ" بە بێڕێزی هەڵدەسەنگێنێت، لەگەڵ براکەت دەگەڕێنەوە. تابووتەکە ئامادەبوو، چاوەڕوان بووین ئەمڕۆ بەیانی هەواڵی مەرگی دێت. خەو ناچێتە چاوانمان، کاتێك بینیمان لەکۆتاییەکەیدا ئەشکەنجە راگیراو مانگرتنەکە کۆتایی پێهاتووە دڵخۆش بووین.

بووکەکەم لەگەڵ براکانت پەرتووکی دەخوێندەوە، گفتوگۆی لەسەر دەکرد، من لەزمانی ئەوان نەدەگەیشتم، لە باخچەکەی تەنیشتی ماڵەوە هەندێك تەماتەو بیبەرو خەیارم چاندبوو، بووکەکەم و حەسەنی براشت لەپێشەوە گوڵی ڕەنگاوڕەنگیان چاندبوو. بەیانیان من ئەوانەی خۆم چاندبووم و ئەوانیش ئەوانەی خۆیان چاندبوویان ئاومان دەدان، مانایەکم بەو گرنگیدانەی ئەوان بە گوڵەکان نەدەداو دەمگوت: ئەو شتە بێ سوودانە واز لێ بهێنن، وەرن تەماتەکان ئاو بدەن، حەسەن پێدەکەنی، بووکەکەم جوانی گوڵەکانی باس دەکرد، حەسەنیش دەیگوت: واز بێنە، دوای ٥٠ ساڵ ناتوانێ خۆشەویستی گوڵ بخەیتە دڵی دایکمەوە.

وا بیرم دەکردەوە بووکەکەم لەماڵ دادەنیشێت تا تۆ لەزیندان ئازاد دەبیت، کاتێك تازە هاتبووەوە هەموو کەلوپەلەکانی ژوورەکەتانی دەرهێنا. هەروەك

کاتی هاوسەرگیریتان بۆیەی سەوزی کراوەی لە دیوارەکان دا، قەرەوێڵەکەتانی لە شوێنی کۆنی دانا، جلوبەرگەکانی شۆرد، ئووتووی کردن و بە دۆڵابەکەی هەڵواسین. زۆر باش بیرم دێت کاتێك هاوسەرگیریتان کرد، تەنیا حەوت ڕۆژ لەماڵ مایەوە، هەردووکتان لەپڕێکدا ون بوون. بووکەکەم دوای شەش ساڵ کە گەڕایەوە ژوورەکەتانی وەك یەکەم ڕۆژ لێکردەوە، وێنەی مامەڵەی هەردووکتانی گەورەکرد لە چوارچێوەی گرت و لە تەك یەکتر بە دیوارەکەی هەڵواسین.

پۆلیسەکان بووکەکەمیان بە ئاسودەیی جێنەهێشت، دوای هەفتەیەك لە نەشتەرگەرییەکەی بوو، هێشتا نەخۆش بوو، پاڵکەوتبوو، هاتن گوتیان: وتەت لێوەردەگرین و ویستیان بیبەن. باوکت بەڕەنگاربووەو گوتی: منیش دێم، بەیەکەوە رۆیشتن، بێ ناموسانە لە چەولیگ بووکەکەمیان دەستبەسەر کردو باوکتیان ناردەوە بەبێ چارەیی لەگەڵ باوکت گریاین.

براکانت بەتوڕەیی بیریان دەکردەوە، دوای ١٦ ڕۆژ بووکەکەمیان ئازادکرد، لێیان پرسیبوو تۆ سەرکردەی رێکخستنی، لەرێکخستن کێ دێتە لات؟ بووکەکەم تەنانەت وەڵامی پرسیارەکانیشی نەداوتەوە، دوای ئازادکردنی لەگەڵ حەسەنی برات بەردەوام بەیەکەوە قسەیان دەکرد، منیش بە پەرۆش بووم بزانم بەنهێنی چی دەڵێن، بەڵام هیچیان بۆمن باس نەدەکرد. بووکەکەم شەوانە بە تەنیا لەو ژوورە دەخەوت و دەرگاکەی کلیل دەدا، بەیانییەك تا درەنگانێك دەرگا نەکرایەوە.

ئەو بەیانیان زوو هەڵدەستا، بە عومەری براتم گوت: ئەوە چی بەسەرهاتووە؟ هێشتا هەر خەوتووە؟ گوتی با بانگی بکەم. دوو سێ جار لە دەرگای دا، کاتێك دەنگێك نەبوو ترسام، وام بیرکردەوە کە بووکەکەم خۆی کوشتبێت. حەسەنمان بانگ کرد، هەرسێکمان بەیەکەوە چووینە باخچەکە، تا لە پەنجەرەوە سەیری ژوورەوە بکەین. پەردەکە داخرابوو، پەنجەرەکان داخراون و دوای شکاندنی جامەکە سەیری ژوورەوەی کرد بووکەکەم نەمابوون. کاتێك حەسەن دەرگاکەی کردەوە چوومە ژوورەوە، دۆڵابەکەم کردەوە، پێڵاوە پاژنە بەرزەکان و نەعلەکان

لـەوێ بـوون، پێڵاوە وەرزشـیەکانی نەمابوو، سـندوقەکەیم کـردەوە، جلوبەرگەکانی لەنێـودا بـوون. هێشـتا مـن هیچـم نەگوتبوو براکـەت حەسـەن گوتی (ڕۆیشـتووە). بـە توڕەییـەوە بـە براکەتـم گـوت: بۆ کـوێ، بەپێکەنینـەوە گوتی: بۆ شـەڕ، بۆ شـەڕ دایـە. تێگەیشـتم کـە ئـەو شـەیتانە دەیزانـی، گوتـم: ئـای تـۆی شـەیتان ئـای، یانـی بەنهێنـی باسـی ئەوەتـان دەکرد ها؟ بەڵام حەسـەن خـۆی وا دەرخسـت کە هەواڵی نەبووبێـت. دواتـر باوکـت و براکانـی تـرت هەواڵەکەیـان بیسـت، چووینـە هۆڵـە گەورەکـە، دانیشـتبووین سـەرمان خـوار کردووەتـەوە و بیر دەکەینـەوە، هیچ کەس وشـەیەك نادرکێنێـت، بـێ دەنگـی باڵی بەسـەر هۆڵەکەدا کێشـابوو.

لـەوە دڵنیـام کـە بووکەکـەم ڕاینەکردووەتـە لای کەسـێکی تـر، بـەڵام چـۆن خەڵکـی گوندەکـە لـەوە دەگەیەنیـن؟ بیـر لـەوە دەکەمـەوە ئەگـەر دەوڵـەت ببیسـتێت، ئێمـە ببـەن بۆ لێکۆڵینـەوە چۆن وتـە دەدەین، دەبێت حەسـەنیش بیری لـەوە کردبێتـەوە کە گوتی: تـەواو چووەتە لای گەریلاکان، پێویسـت بەبیرکردنەوەی زیاتـر نـاکات. دوای کەمێکـی تـر خەڵکـی گونـد دەیبیسـتن، ئەگـەر یەکێـك هـەواڵ بـە دەوڵـەت بـدات هـەوڵ دەدەن بزانـن بـۆ کـوێ چـووە، بـا بیـر لـەوە بکەینـەوە کـە چـۆن وەڵامـی پۆلیـس، یاخـود جەندرمـە دەدەینـەوە. یەکسـەر ئەرزلەرزینـە بچووکەکـەی ڕۆژی پێشـوو هاتـە خەیاڵـم ڕۆژێـك لەمەوبـەر بومەلەرزەیەکی بێهێز ڕوویدابـوو، بـە حەسـەنم گـوت: (ئەگـەر عەسـکەر هاتـن پرسـییان با بڵێیـن دوێنێ بومەلـەرزە ڕوویـدا، بـە بووکەکـەم گـوت تـۆ نوێژ ناکـەی بۆیـە بومەلـەرزە ڕوویداو لێـی توڕەبـووم، شـەڕێکمان کـرد و بەیانـی سـەیرمان کـرد لەمـاڵ نییـە! حەسـەن بە ئیفادەکـەم پێکەنـی و بەدڵـی بـوو. گوتـی: هەمـوو کەسـێك لۆژیکیانەیـە و پـەرش و بڵاوبووینەتـەوە. ڕۆیشـتنی براژنیـان هـەر لـە خەیاڵـی کوڕەکانـم نەبـوو، سـەیری منیـان دەکـرد و پێدەکەنیـن، منیـش و باوکیشـت زۆر خەمبـار بوویـن و وابیرمـان دەکـردەوە گەورەتریـن کارەسـات بەسـەرمان هاتـووە.

حەسـەن و براکانـی تـرت چوونـە دەرەوە، باوکـت چـووە باخچەکـە دانیشـت،

بیـری دەکـردەوە، منیـش چوومـە ژووری بووکەکـەم، دانـە دانـە دەسـتم کـرد بـە ژماردنـی کەلوپـەل و جلوبەرگەکانـی بووکەکـەم، لەبـەر ئەوەی سـاڵانێکە ئـەو کارە دەکـەم، هەموویـم دەناسـی، تەنانـەت ژمـارەی قۆپچەکانیشـیانم دەزانـی، پێـڵاوە وەرزشـیەکەی، جلەکانـی ژێـرەوەی، کراسـێکی و مانتۆکـەی نەمابـوو، هەروەها ئەو نامانـەی تـۆ بـۆت ناردبـوون، ئـەو نامانـەی بـەردەوام بـۆ ئێمـەی دەخوێندنەوە.

ڕۆیشـتنی بووکەکـەم هـەر ئـەو ڕۆیشـتنە بـوو، لـە کوێیـە، لەشـاخە، لـە شـارە، لەنێـو وڵاتـە، یـان لـە دەرەوەی وڵات خـودا دەزانێـت! دەسـتمان پێکـرد هەمـوو ئێوارەیـەك سـەیری تەلەفزیـۆن بکەیـن. پێشـتر ئـەو نەریتەمـان نەبـوو، لەکـوێ ڕوودواوێـك ڕوویـداوە، چەنـد کـەس مـردووە؟ بـە پـەرۆش بوویـن بزانیـن لەنێـو مردووەکانـدا ئافـرەت هەیـە یـان نـا، کاتێـت هەواڵـی مردووێـك دەدرا، ڕۆحـم خەریـك بـوو دەربچێـت. مـن لەزمانـی ئەوانـەی تەلەفزیـۆن نەدەگەیشـتم، باوکت بۆمـی وەردەگێـڕا، کاتێـك وێنەی مردووێك ڕاسـتتر بڵێین جەسـتەیەکیان نیشـاندەدا، لەگـەڵ باوکـت دەچووینـە نـاو تەلەفزیۆنەکـە و سـەیری قـژو چـاوی مردووەکەمان دەکـرد. بـەڵام وێنەکـە زوو تێپـەڕ دەبـوو، چاوەڕێـی ئێوارەی پاشـترمان دەکـرد. هەر کـە هەواڵـەکان دەسـتی پێدەکرد، دڵم خورپـە خورپی دەکرد، هەناسـەم خێرا دەبوو و چاوەکانـم لەسـەر تەلەفزیۆنەکـە گیـری دەخـوارد، وەك چـۆن بڵێـی بۆمبێکـی تەوقیـت کـراو لەتـەك دڵـم بەسـتراوە، گوێـم لە دەنگـی کاتژمێرەکـە دەبـوو. ئەگەر لـە هەواڵـەکان نـاو و وێنـەی بووکەکـەم تێپەڕێـت، بـێ شـك و گومـان بۆمبەکـە دەتەقێتـەوە، هەمـوو شـەوێك لەو دۆخـە دەژیام، باوکیشـت هەمان حاڵـی هەبوو.

دواتـر نۆرەی عومـەری برات هات، لە خارپێت ئەندازیاری شارسـتانی دەخوێند، کاتـێ تـۆ لـە مـاڵ بـووی، ئـەو هێشـتا لـە قوتابخانـەی سـەرەتایی دەیخوێنـد، بەژن درێـژ و باریـك بـوو، بـەڵام زۆر زیـرەك بوو. کاتێك لـە زیندان بووی جارێـك هاتبووە بینینـت، ئـەوکات لـە قۆناغـی یەکەمـی زانکۆبـوو، زۆر بەوتەکانـت کاریگەربـوو، کاتێـك لەگـەڵ یەکـتر قسـەتان کردبـوو هەر خـۆی کـە گەڕایـەوە ماڵەوە،

ببـوو بـە عومەرێکـی دیکـە، سـەرەڕای ئەمەیـش وام دەزانـی دەخوێنێـت و دەبێتـە ئەندازیـار، بـەڵام لێکۆڵینـەوەم کـردو لـە هاورێکانم پرسـی ئـەو لە خارپێـت نەبوو، وازی لـە زانکـۆ هێنابـوو، کاغەزێکـمان بۆ هـات، لە کاغەزەکـە نووسرابـوو کە لەبەر دەوام نەکـردن لـە پـۆل ماوەتـەوە.

عومەرەکەم رۆیشـت، دەڵێت: لە دەرسـیم چووەتە شـاخ، لە دژی دەوڵەت شـەڕ دەکات. هەرچەنـدە کاتێك تازە دەسـتی بـە زانکۆ کردبوو گوتبـووی: دایە دەخوێنم، دەبـم بـە ئەندازیـاری شارسـتانی، باڵەخانە دروسـت دەکـەم، منیش خۆشحاڵ بووم و گوتـم: هـەر خـۆی خێرمـان لـە سـەلیم نەدیـت، بەلانـی کـەم تـۆ بخوێنـە، ئێمـە بەخێـو بکـە). عومەرەکەشـم رۆیشـت، ئێسـتا لەکامـە شـاخە؟ نانـی هەیـە یـان نا؟ لەکـوێ دەخەوێـت؟ لە سـاردی زسـتان و گەرمـی هاوین چۆن دەژێێـت؟ هەر خۆی لاوازە، بـاڵای دوو مەتـرە، بەردێکـی بچووکـی بەرکەوێـت ئـەو دەمرێت، چۆن شـەڕ دەکات؟ دوای دڵنیابـوون لە رۆیشـتنی عومـەر، جلوبەرگەکانیم کۆکـردەوەو هێنامە ژوورەکەتـان، لەتـەك جلوبەرگەکانـی ئێـوە، هی ئەویشـم هەڵواسـین.

حەسـەن دوای چەنـد ڕۆژێـك لـەوەی گوێـی لەڕۆیشـتنی عومـەر بـوو، گوتـی: (دایـە مـن بـۆ کارکـردن دەچمـە ئەدەنـا). هێشـتا دوو سـێ مانـگ بـوو سـەربازیی تەواوکردبـوو، حەسـەن کورێکـی زیـرەك، گـران و ئەفەندی بـوو، زۆر لە تـۆ دەچوو، هەڵسـوکەوتی، قسـەکردنی، و پێکەنینەکـەی وەك تـۆ بـوو، بووکەکەشـم دەیگـوت کـە حەسـەن زۆر لـە سـەلیم دەچوو، کاتێك گوتـی دەچێتە ئەدەنا گوتـم: (بڕۆ کوڕم، زانکـۆت تەواوکـردووە، سـەربازییت کـردووە، بەڵکـو کار دەدۆزیتـەوە، خانووێـك بەکـرێ دەگریـت، سەلیمیشـیان گواسـتووەتەوە بـۆ گرتووخانـەی جەیهـان، دەچیتە بینینـی ئـەو، هەندێـك یارمەتـی دارایـی ئێمـەش دەدەیـت). لـە گونـد بـێ سـوود دەسـوڕایەوە، کاتێـك دڵـی تونـد دەبـوو، خـۆی فێـری ئینگلیـزی دەکـرد، پەرتووکـی دەخوێنـدەوە، پۆلیسـەکان وازیـان لەو نەدەهێنـا، دوای ئەوەی گوێیان لە رۆیشـتنی بووکەکـەم بـوو، زوو زوو دەهاتنـە مـاڵ و دەیانپرسـی، کاتێك ڕۆژێك هاتن حەسـەن

نامەی بۆ تۆ دەنووسی، یەکێك لە پۆلیسەکان دوای ئەوەی نامەکەی خوێندەوە زلەیەکی لە حەسەن دا. حەسەن سوور هەڵگەڕا، گریام، دوای ئەو ڕووداوە بینیم حەسەن بەردەوام بەقوڵی بیر دەکاتەوە. کوڕە فریشتە ئەفەندییەکەم هیچ جار نەبوومە شاهێدی ئەوەی کە وشەیەکی خراپ بە کەسێك بڵێت، یاخود دڵی کەسێك بڕەنجێنێت. ئەویش وەك تۆ بەردەوام پەرتووکی دەخوێندەوە، بەزۆری ناردمان بۆ سەربازیی، ڕقی لە سەربازیی بوو، دەیگوت: من چۆن سەربازیی بۆ ئەوانە بکەم دایە؟ چوو و بوو بە جێگری ئەفسەر، کاتێك بە مۆڵەت دەهاتەوە بەجلی ئاساییەوە، جانتایەکەیم کردەوە جلە سەربازییەکانی لە جانتاکە بوون، جلەکان نوێ و پاك و خاوێن بوون، کە گوتم: بۆ ئەوانە لەبەر ناکەی؟ ئەوانە لێرە لە گوند لەبەرکە. زەردەخەنەیەکی کردو گوتی: وازبێنە دایە بشمکوژی لە گوند ئەوانە لەبەر ناکەم.

تا ئەوکاتەی دووبارە دەگەڕایەوە سەربازیی، لەبەری نەدەکردنەوە، من ئەوکات لەو هەڵسوکەوتەی نەدەگەیشتم، بەڵام وادیارە ئەو دەیزانی بۆ نابێت لەبەر بکرێت! لەسەربازییش کورەیان بە ئاسوودەیی جێنەهیشتبووە کاتێك زانیویانە بڕای تۆیە، بەردەوام لە ژێر چاودێری بووە، دەیگوت: دایە کاتێك شەوان لە گازینۆکە سەیری هەواڵەکانمان دەکرد، هەندێك ئەفسەر بە تایبەتی ئەرکی ئەوەیان پێ سپێردرا بوو کە بەسەرنجەوە سەیری دەم و چاوم بکات و کاردانەوەم لەبەرانبەر ڕووداوەکان بزانن).

دوای ماوەیەك لە چوونی حەسەن بۆ ئەدەنا، لەگەڵ باوکت خۆشحاڵ بووین کاتێك زانیمان لە کۆمپانیایەکی فرۆشیاری کاری دۆزیوەتەوەو کاردەکات، سەردانی تۆ دەکات، یارمەتی دارایی سەعیدی داوە، من وام گوێ لێبوو، سەعیدی براشت کاتێك لە ئەدەناوە گەڕابووەوە گوند، گوتی: کە حەسەن کاردەکات، پەرتووکێك کە تۆ نووسویتە لەگەڵ حەسەن بەیەکەوە خوێندویانەتەوە، حەسەن لەگەڵ ئۆرهانی کوڕی پورت بەیەکەوە خانوویێکیان بەکرێ گرتووە، حاڵیان باشە.

شـەش مانـگ بەسـەرچوو، ئـەو ماڵـەی حەسـەن تیایـدا دەژیـا پۆلیـس هەڵیکوتاسـەر، ئۆرهـان و خێزانەکـەی لەژوورێـك و حەسـەن لە ژوورێـك ماوەتەوە، لەبـەر ئـەوەی کـە ژوورەکەی حەسـەن کلیـل دراوە، پۆلیـس بە چەکـی ئۆتۆماتیکی دەرگاکـە دەڕشـێنن و دەیشـکێنن و دەچنە ژوورەوە، بەڵام حەسـەن لەمـاڵ نەبووە! دەسـتیان بەسـەر رادیۆ دەسـتییەکەی، پەرتووکـەکان و ئامێری چاپەکـەی دا گرتووە، ئۆرهانـی کـوڕی پووریشـت لەگـەڵ خۆیـان دەبـەن و دەڕۆن.

حەسـەن کاتێـك دەزانێـت بەدوایـدا دەگەڕێـن ون دەبێـت. دەرکەوت حەسـەن لـە ئەدەنـا پەیوەنـدی لەگـەڵ هاورێکانی تـۆوە بەسـتووە، کاری رێکخسـتن دەکات، کاتێـك دەکەوێتـە حاڵێـك کـە بەدوایـدا بگەڕێـن، فەرمانبـەری وانەبێـژی زانکـۆی ئەدەنا (زۆزان)یش لەگەڵ خۆی دەبات و دەڕۆن، حەسـەن بسـت بە بسـتی ئەدەنا شـارەزابوو، چـوار سـاڵ لـەوێ زانکـۆی خوێنـدووە، کاتێـك لەگـەڵ زۆزان بەیەکـەوە دەکەونـە نـاو ونبـووەکان، قسـەو قسـەڵۆکی ئـەوە بڵاوبـۆوەوە کـە (حەسـەن بـۆ هاوسـەرگیری زۆزانـی رفانـدووە)، کـە گویـم لـێ بـوو راسـتیەکەی دڵخـۆش بـووم، زۆزان کچێکـی جـوان بـوو، ئەویـش وەك حەسـەن خـاوەن بڕوانامـە بـوو، دەمگوت بـا هاوسـەرگیری بکـەن، بـەڵام هیـچ کات بڕوام بـەوە نەدەکـرد کـە هەردووکیان بۆ هاوسـەرگیریکردن ڕایانکردبێت.

ئـەوەی پێشـتر تۆ باسـت کردبـوو و ئەوانـەی بەسـەر بووکەکەم هـات، ونبوونی ئـەو بـێ ئـەوەی هیـچ بـە ئێمـە بڵێـت، ئـەو شـەقەی حەسـەن لـە پۆلیسـەکە خـواردی، زانکـۆ جێهشـتنی عومـەرو چوونـە شـاخی، هەمـوو ئەوانـە وای دەکـرد کـە بیربکەمـەوە حەسـەن و زۆزان بـۆ هاوسـەرگیریکردن ون نەبوونـە. لەکۆتاییـدا کـە گویـم لـێ بـوو هەردووکیـان بـە پەڕینـەوە لـە رووبـاری مەریـج بـۆ یۆنـان و لەوێـوە بـۆ لوبنـان پەڕیونەتـەوە، گوتـم: (حەسەنیشـم چـوو). جلوبەرگەکانـی لەژوورەکانـی تربـوون کۆمکردنـەوەو بردمـە ژوورەکەی ئێـوە. دوو تاخم جلوبەرگی سـەربازیی، جلوبەرگێکـی ڕۆژانـە، لـە جانتاکەیـم دەرهێنـا، لەتـەك جلوبەرگەکانـی

تـۆ، بووكەكـەم و عومـەر هەڵمواسـین و ئیـدی دەمزانی سـەعیدیش زوو یـا درەنگ زانكـۆ جێدەهێڵێـت، ناخوێنێـت و دەڕوات.

براكانـت نەجمەدیـن و مەحمـوود هاوسـەرگیریان كردبوو، سـادقی برابچووكت چاودێـری ئێمـەی دەكـرد، مەحمود لە ئەدەنا مامۆسـتایەتی دەكـرد، لەگەڵ كچێكی گـرێ سـۆر هاوسـەرگیری كـردووە، بـەزۆری ژیانی خۆی بەڕێـوە دەبـرد، پۆلیس دوو سـێ جـار ئەویشـیان دەسـتگیركردووە، لێیانـداوە، دەترسـا فەقیـرە، بـەڵام سـەعید وانییـەو ئـەو وەك جنۆكەیـە، وا دەردەكـەوت كـە دەخوێنێـت، بـەڵام دەمزانـی لـە ئەدەنـا بـە ئاقڵی دانەنیشـتووە، دوای ڕۆیشـتنی حەسـەن بە حـەوت مانگ ئەویش ون بـوو، جلوبەرگەكانـم هەڵگـرت و بردمـە ژوورەكـەی ئێـوە.

بـاری داراییـمان بـاش نەبـوو، لـە هەژاریـدا دەژیایـن، ماڵەكەمـان كـۆن ببـوو، كاتێـك بـاران دەباری لەبنمیچەكـەوە وەك ڕووبار ئـاو دەهاتـە ژوورەوە، كوڕەكانمان خوێندبوویـان و گەورەببـوون ئێمەیـان جێهێشـتبوو، مـن و باوكـت مەحكوومـی تەلەفزیۆنەكـە بووبوویـن، هـەر لـەو كاتـەوە كـە بوكەكەمـان ڕۆیشـت كاتێـك سـەیری هەواڵەكانـی تەلەفزیـۆن دەكەیـن كاتژمێـر بۆمبـە دانراوەكەی تـەك دڵمان تیـك تاكـی دەكـرد گوێـمان لێی بـوو، ئێسـتاش چـوار بۆمبـی تەوقیت كـراوە لەتەك دڵمانـە و گوێـمان لای تیك تاكـی ئەوانـە.

پێداویسـتی ماڵەكـە، براكـەت نەجمەدیـن بەكاركـردن دابینـی دەكـرد، خێزانەكـەی، چـوار منداڵـی، مـن، باوكـت، بـرا بچووكەكەت سـادق، هەموو سـەیری دەسـتی ئەومـان دەكـرد، باوكت ئیـدی پیربووە، قاچی ڕاسـتی فەلج بووە، بە شـەقە دەڕوات. نەجمەدیـن لەبـەر ئـەوەی لێـرە كاری دەسـتنەكەوت بـە نایاسـایی چـووە ئەڵمانیـا، جـار جارە پـارە بۆ ئێمە دەنێرێت. چی بكـەم كـورم؟ دەردم زۆرە، ڕۆژەكان تێپەڕنابـن. هەموو ڕۆژ دێمە ئـەو ژوورە، دۆڵابەكە دەكەمەوە. یەكەمجار جلوبەرگی زاوایەتـی تـۆ دەردێنـم. بـە دەسـتێك چاكەتە دەگـرم، بە دەسـتەكەی تر كراسـەكەی دەخەمـە ژێـر، پانتۆڵـە ئوتوكراوەكەشـت لـە ژێریـەوە دەگـرم، دەلینگـی پانتۆڵەكـە

ڕێك دەخەمە سەر پێڵاوەکانت، تۆی لەناودا خەیاڵ دەکەم، ئەو جلانەت تەنیا هەفتەیەك پۆشی کوڕم، زاوای یەك هەفتەیی بوویت هەموو شتێکت جێهێشت و تێکەڵی ون بووەکان بوویت. ساڵی ١٩٧٨ بوو، تۆ ئەوکات ئەوەی ئەمڕۆ تیایدا دەژیم دەتزانی، منیش لە هەموو شت بێ خەبەر بووم، دەڵێم هیچ لەوانە ناگەم کە باسی دەکەیت. دواتر بۆنی دەکەم، ماچی دەکەم جلوبەرگەکانت و بە دۆلابەکەی هەڵدەواسمەوە. ئەمجارە تەنورە سپی و جاکەتە سپییەکەی بووکەکەم پێلاوە پاژنە بەرزەکانی دەردێنم، چاکەتەکە لەسەرووی تەنورەکەو تەنورەکە چۆکێك لەسەر پێڵاوەکە رادەگرم، قژە رەشە درێژەکانی بووکەکەم وا خەیاڵ دەکەم کە تا بەشی ناوقەدی چاکەتەکە درێژ بۆوەتەوە. ئەوجارە لەگەڵ بووکەکەم قسە دەکەم و دەڵێم:(حەوت ڕۆژ لام مایەوە، تەنیا حەوت ڕۆژ، ئافرەتە قژ قەترانییەکە، چاوەکانی قلە ترێ، بووکە خوێن شیرینەکەم، تۆ بۆ رۆیشتی، بۆ خۆت تێکەڵی کاری پیاوانە کرد؟ ئافرەت چۆن ڕووبەڕووی دەوڵەت دەبێتەوە؟ ئافرەت لەماڵ دادەنیشێت. تۆ ئەوەی هیچ ئافرەتێك نەیکردووە کردت). جلەکانی بووکەکەم ماچ دەکەم، بۆن دەکەم و هەڵدەواسمەوە. و جلوبەرگی عومەر دەگرمە دەست، لەگەڵ جلەکانی قسە دەکەم وەك چۆن بڵێی لەگەڵ عومەر قسە بکەم. دواتر نۆرەی جلەکانی حەسەن دێت و دەڵێم: (کورە عاقڵ، گران، جوامێرەکەم ئازاری مێروولەیەك نادات، ئێستا لەکوێی؟). لەگەڵ جلە سەربازییەکانی قسە دەکەم، چونکە خۆشی ناوێن، حەسەنەکەم ئەوانی نەدەکردە بەر. کراسە قۆڵ کورت و فانیلەکەی رۆڵەکەم ماچ دەکەم. قۆپچەکانی کراسەکەی دەکەمەوەو دواتر دایدەخەمەوەو هەڵیدەواسمەوە. ئەمجارە جلەکانی سەعید دەردێنم و تەنیا دەتوانم بڵێم: (کوڕە دەموچاو بە خەندەکەم، کوڕە ئیرادە پۆڵایینەکەم) فرمێسکەکانم بەڕوومەتمدا دێنە خوارەوە، گریان لە قوڕگمدا دەمێنێتەوە، خۆم پێ ناگیرێت و دەدەمە پرمەی گریان و جلەکانی ناو دۆلابەکە لە باوەش دەگرم، چی بکەم کوڕم؟ هەمووتان دایکتان

جێهێشـت و ڕۆیشـتن، مـن شـەو و ڕۆژ بـە چاوەڕوانـی هەواڵی مەرگتانـەوە دەژیم. ئـازارو دڵەڕاوکێـی ئـەوە ئێـوە نایزانـن، وێنەتـان لەماڵـەوە هەبـووو دوای ڕۆیشـتنی بووکەکـەم پۆلیـس هەڵیکوتایە سـەر ماڵەکـە، وێنـە لەچوارچێـوە گیراوەکانتانیان بە قۆنداغـی چەکەکانیـان شـکاندو دڕاندیانـن، وێنەکانی تریشـیان هەڵگـرت و بردیان، تەنیـا جلوبـەرگ و پێڵاوەکانتانـم بـۆ مانـەوە، ڕۆژانـە دێـم لەگـەڵ جلەکانتـان قسـە دەکـەم، بـۆن دەکـەم و مـاچ دەکـەم دڵتوندییەکـەم کـەم دەبێتـەوە، وا هەسـت دەکـەم کـە لەگـەڵ ئێـوە قسـەم کـردووە، بۆنـم کـردوون و ماچم کـردوون.

دایکـە بەسـتەزمانەکەم، ئێسـتا گوێـی لێبێـت کوڕەکـەت لەلایـەن ئاپـۆوە دەسـتگیر کـراوە لـە دۆڵـی بیقـاع بەنـد کـراوە، لەگرتووخانەکـە ڕایکـردووەو لـە بەیـروت لـە ئەشـکەوتێك بـێ پـارە و پەسـاپۆرت، برسـی و تینـوو دەمێنێتـەوە، چی دەکات؟ یەکێـك لـە بۆمبـە دانراوەکانی لای دڵی دەتەقێتەوە؟ هێشـتا سـاڵ و نیوێك بـەر لـە ئێسـتا کـە هەواڵـی مەرگـی حەسـەنی کـوڕی هـات یەکێـك لەبۆمبـەکان تەقـی و چەندیـن مانـگ نەهاتبـووەوە سـەر خـۆ. کـوره جوامێـرە گرانەکـەی کـە ئەزیەتـی مێرووڵـەی نـەدەدا، بـە گوللەیەکـی خیانەتـکاری پارێزەرێکـی گونـد، شـەهید کەوتبـوو.

دوای پەروەردە بینین لە ئەکادیمیای مەعسـوم کۆرکماز، وەك فەرماندەی گەریلا چـووە ناوچـەی سـیڤانی سـەر بـە چەولیـگ، ئـەو شـوێنەی دایکـم لێـی گەورەبووە ناوچەکـە بـاش شـارەزایەو خەڵکەکەشـی بـاش دەناسـێت. بـەڵام بەوریاییـەوە نەجووڵایـەوە، کەوتـە نێـو بۆسـەی خیانەتکارانـی پارێزەرانـی گوندەکـە گوتبوویـان چەکەکانمـان بەدەسـتەوە دەدەیـن و شـەهید کەوت. سـەربازە تورکەکان جەسـتەی حەسـەن دەخەنـە چالێکـی پـڕ ئـاو لەناوچـەی داراهێنێی سـەر بە چەولیـگ. کاتێك خەڵکـی گوندەکەمـان دەبینـن بـە مەراسـیمێك کە هـەزاران کـەس بەشـداری بوون لـە گۆڕسـتانی گونـد دەینێـژن. کە حەسـەن شـەهیدکەوت لە ئەکادیمیای مەعسـوم کۆرکـماز بـووم، سـەیری دۆسـیەکەیم کـرد لـە ئەکادیمیا. نووسراوێکی درێـژ هەبوو

لەسەر رابردووی کەسی ئەو. ئەویش بێ لۆژیکییەکەی ناو رێکخستنی بەدرێژی ڕەخنە لێگرتووە.

بەڵام سەرنجی ئەوەی نەداوە کە هەمووی لەکارەساتێکەوە سەرچاوە دەگرێت کە ئاپۆ خوڵقاندوویەتی، تایبەتمەندییەکانی وەك تایبەتمەندییەکانی ئێمەبوون. دواتر ئەو وتارانەی لە ڕۆژنامەکانی تورکیا بڵاوکراونەتەوە، کاتێك ئەو ریپۆرتاژەی لەگەڵ دایکم کرابوو خوێندمەوە، فرمێسکەکانی خۆم بۆ نەگیرا، گریام.

دایکە بەستەزمانەکەم، چۆن هۆکاری راکردنەکەمت بۆ باس بکەم؟ ئەو ئاپۆیەی گوێت لەناوی دەبێت دەڵێت: (کوردستان کێڵگەی منە، کەڵەبابی کێڵگەکە منم، جگە لەمن هەمووی دەبێت ببێتە مریشك، وەك مریشك هەڵسوکەوت دەکات و دەجووڵێتەوە، گارەگار بکات و هێلکە بکات، هەموو هێلکەکان بداتە من و ئەوەی وەك کەڵەباب هەڵسوکەوت بکات دەیکوژم، یاخود دەیکەم بە مریشك.

کوڕەکەت لەشوێنی ئەوەی وەك مریشك هەموو ژیانی بژیت بووە کەڵەشێرێك کە زوو دەقووقێنێت. لێوم وشك بووە، تینوومە، سکم برسییە، جلوبەرگ و پووتەکانم لەبەر کردو دەرچووم بەدوای ئاودا بگەڕێم. بەرەو بازاڕ نا، بەرەو مێرگەکە چووم. لەسەڕووی ڕێگا قیرتاوەکە بەرەو دۆڵێك شۆڕ بوومەوە، لەشوێنی ئەودا دار مێوێك دەدۆزمەوە، بایی ئەوەند وشیە تریێ لێ دەکەمەوە کە بەش بکات و دەگەڕێمەوە ئەشکەوتەکەم.

١٤ ئابی ١٩٩٣ بەیرووت

لە ئاسیادا
ئەوانەی زۆر بەپێویستی دەزانن
زۆر بەنامووس دەركەون،
زۆر بێ ناموسن .....

دووبارە دوای نیوەشەو بەخەبەر دێم، بە ڕۆژ بەهۆی گەرما دەبرژێم، بە شەو لە سەرمان دەبەستم، گەڕاومەتەوە حاڵی مرۆڤی بەر لە ١٥ هەزار ساڵ، لە چاخی هەورەبڕەكاندا ژیانی چاخی ئەشكەوت دەژیم، منیش قوربانی دیكتاتۆریەتێكم، هەروەك كچە رووس و رۆمانییەكان. تا بەیانی لە لێواری دەریا رادەكەم، دەسوڕێمەوە و دەجولێمەوە، لەگەڵ هەڵاتنی ڕۆژ بەرەو شار بۆ دۆزینەوەی ئومێدێك، دەرگایەك، ئارامگەیەك بە رێ دەكەوم. ئیدی بۆ فاكسەكە ناچمە هۆتێلەكە، ئومێدم نەماوە كە وەڵام بدرێتەوە. كاتێك بە كۆڵانێكی نزیك لە هۆتێلەكە تێپەڕ بووم كە گەنجە باڵابەرزە قژ لوولەكەم لێ ناسی، تاكسییەك بەلامدا تێپەڕی كە نیشانەی خاچی سووری بەسەرەوە بوو، بە خۆمم گوت "رەنگە خاچی سوور ئومێدێك بێ، با هانا بۆ ئەوان بەرم" كاتێك چوومە ناو هۆڵی هۆتێلەكە، گەنجەكەم لە شوێنەكەی دوێنێ بینی، دوای سڵاوكردن لێمپرسی كە كۆمیتەی خاچی سوور لە كوێیە؟.

بەڵام گەنجەكە لە قسەكانم نەدەگەیشت، من وشەی ((خاچی سوور)) بە ئینگلیزی، یاخود عەرەبی چی پێ دەڵێن نەمدەزانی، ئەویش نەیدەزانی

بـە تورکـی (Kızılay) یانـی چـی. بە پەنجە نیشـانەی خاچـی بۆ دەکـەم، تێناگات، وا دەزانێـت پرسـیاری کڵێسـا دەکـەم. لە پێشـوازییەکە داوای پێنووسـێکی سـوورم کـرد، لـە سـەر کاغەزێکـی سـپی وێنـەی کۆیەکـم کـرد و ناوەکەیـم بە سـوور بۆیە کـرد، تێگەیشـت گوتـی ((صلیـب الاحمـر)) تێگەیشـتم کـە واتـای وشـەی خاچـی سـوور بـە عەرەبـی دەڵێت، بـە ئینگلیـزی گوتـم "ok"دواتـر گوتـم: (please help me)(تکایـە یارمەتیـم بدە) هەڵسـتا سـەرپێ و سـەر مارسیدسـەکەی بـەر دەرگای کەوتیـن.

دوای ئـەوەی بـە دەرگای پشـکنین تێپەڕبـوون چووینـە گۆڕەپانێکـی پـان، لـە گەراجێکـی ئۆتۆمۆبیـل کـە کۆمەڵێـك ئۆتۆمۆبیـل کـە نیشـانەی خاچـی سـووریان پێوەبـوو وەسـتاین و لـە ئۆتۆمۆبیلەکـە دابەزیـن. گرووپێـك کـوڕ و کچ کە کراسـی خاچـی سـووریان لەبـەر کردبـوو پێشـوازیان لـە ئێمە کرد، ئـەو گەنجـەی کە منی گەیانـد دوای ئـەوەی بـە عەرەبـی هەندێك شـتی گـوت ماڵئاوایی کرد و ڕۆیشـت. گەنجـەکان منیـان بـردە هۆڵێکـی فـراوان، کاتێـك زانیـم زۆربەیـان ئینگلیـزی دەزانـن، گوتـم کە نووسـەر و ڕۆژنامەنووسـم، پارە و پاسـپۆرتم ونکردوە، دەپرسـم کـە ئایـا دەتوانـن یارمەتیـم بـدەن یاخـود نـا. گەنجێـك گوتـی کـە ئێـرە کۆمیتـەی خاچـی سـووری لوبنانییـە، خاچـی سـووری نێودەوڵەتـی کۆمیتەکـەی لـە ناوچەی حەمڕایـە، دەتوانـن ئـەو شـەو من لێـرە بحەوێننـەوە، خاچی سـووری نێودەوڵەتی دەتوانـن یارمەتـی مـن بـدەن. هەرچۆنێـك بێـت نارەزایـی دەرنابـڕم، گوتـم(ok) گەنجێکـی تـر پرسـی چ زمانێـك باشـتر قسـە دەکـەم گوتـم تورکـی، گوتـی"Kalk Gidelim"((هەڵسـە بابڕۆیـن)).

بـێ ئـەوەی بپرسـم بـۆ کـوێ سـەر ئۆتۆمۆبیلێکـی خاچـی سـوور کەوتیـن، چووینـە ناندینـی هۆتێلێـك کـە لـە نهۆمـی دووەم بـوو و نزیکـەی دە خولەکێك دوورییەکـەی بـوو، لـەوێ لەگـەڵ دوو ئافـرەت یەکـمان بینـی، یەکێـك قـاپ و قاچاخـی دەشـۆرد، ئەویـتر دانیشـتبوو جگـەرەی دەکێشا. کاتێـك گەنجەکـە

دەستی پێکرد بە عەرەبی قسە بکات، ئەو ئافرەتەی قاپەکانی دەشۆرد بە زەردەخەنەوە سەیری منی کرد، دواتر بە تورکی گوتی (Hoşgeldiniz) " بەخێربێن " دڵخۆش بووم، کاتێك تێگەیشتم ئەو ئافرەتە وەرگێڕیم بۆ دەکات، یەکەمجار پرسیم کە خەڵکی کوێیە، کاتێك گوتی بە ڕەچەڵەك عەرەبە و خەڵکی ماردینە، گوتم کوردم، لە تورکیا یازدە ساڵ زیندانی کراوم، پۆلیسی تورك بە دوامەوەیە، ئەندامی ڕێکخستنێکم بەهۆی ڕێکنەکەوتنم لەگەڵ ڕێکخستنەکەم دەستبەسەر کراوم، لە ئەڵمانیا پەنابەرم و دەمەوێت بچمەوە بۆ ئەڵمانیا.

دوای ئەوەی ئافرەتەکە ئەوانەی بۆم باسکرد وەریگێڕا، ئافرەتەکەی تر بە منی گوت کە ئەوان خوشکن و ماوەیەکی درێژە ماردینیان جێهێشتووە، بەر لەوەی جیاببینەوە بە ئافرەتەکانم گوت: بڵێن با ئەمشەو یارمەتیم بدەن، پارە، پاسپۆرت و ناسیاوێکم نییە و لە حاڵێکی زۆر خراپم دوای ئەوەی قسەکانمی بە گەنجەکە گوت ڕوویکردە من و گوتی: "ئەوانە مرۆڤی زۆر باشن یارمەتیت دەدەن" لەگەڵ ئافرەتەکان ماڵئاواییمان کرد و لە هۆتێلەکە دەرچووین.

هەر کە گەڕاینەوە کۆمیتەی خاچی سوور، ئەو زانیاریانەی گەنجەکە لەسەر من بە دەستی هێنابوون، بە کچە گەنجە فەرمانبەرەکەی سەر بێتەلەکەی گەیاند. دواتر ڕووی کردە من و گوتی: "تۆ تەسلیمی ئەو ئافرەتە دەکەم" و چووە دەرەوە. کچە گەنجەکە بۆ دانیشتنم کورسیەکەی تەنیشتی نیشاندام و دانیشتم، دەستیکرد بە پرسیارکردن لێم، ئەوانە پرسیاری فەرمی نەبوون، زیاتر لەوە دەچوو بۆ ڕەواندنەوەی مەراقی خۆی بێت، هەوڵمدا بە قەد ئەوەی زمانم بجوڵێت وەڵامی بدەمەوە، کاتێك پرسیاری کرد ئایا سکم برسییە، یاخود نا گوتم "برسیم" نەمتوانی بۆی باس بکەم کە بە برسییەتی لە ئەشکەوت دەمێنمەوە. گفتوگۆکەمان بەردەوامی هەبوو، کاتێك کچێکی تری گەنج خۆراکی هێنا، ساندویچێك کە گۆشتی مریشکی تێدابوو و بە کاغەزێکی

سپی پێچرابـوو، بـە تەواوەتـی پێـی تێـر نەبـووم، بـەڵام ئیـدارەی دەکردم.

ئافرەتەکـەی سـەر بێتەلەکـە منی بـردە هۆڵێکی فراوان؛ لە بەشـی ناوەڕاسـتی هۆڵەکـە پەیکەرێکـی لـە خشـت دروسـتکراو و بۆیەکـراو هەبـوو، لـە نێوەڕاسـتی نیشـانەی خاچێکـی سـوور دروسـتکرابوو، لـە دیوارەکانیـش وێنـەی کارمەندانـی خاچـی سـوور کـە لەکاتـی شـەڕدا برینـدارەکان تیـمار دەکـەن، هەڵیاندەگـرن، یارمەتییـان دەدەن هەڵواسرابـوو. لە دیوارێکی تر تابلۆیەکی سـووری هەڵواسـینی ئاگادارییـەکان کـە نامـەی چەندیـن ڕێکخـراوی نێودەوڵەتـی کـە بـۆ کۆمیتەیـان ناردووە هەڵواسرابـوون. هـەر لـە تـەك تابلۆکـە لەسـەر چەنـد تاقێکـی لـە دار دروسـتکراو کۆمەڵێـك پەرتـووك ریزکرابـوون، لـە دوای پەیکـەرە بازنەییەکـەی ناوەڕاسـتی هۆڵەکـە ناندیـن بـوو، لـە بەشـی دواوەی هۆڵەکـە سـێ دەرگا هەبوو، ئـەوەی ناوەڕاسـت بـۆ ژووری خەوتـن و ئەوەی ڕاسـت و چەپ بۆ بەشـی گەرماو و سـەرئاو دەچـوون.

هۆڵەکـە ژمارەیەکـی زۆر کورسـی دانیشـتنی پلاسـتیکی لێ بوو، منیش لەسـەر یەکێـك لـەو کورسـییانە دانیشـتم، گرووپێـك کـچ و کـوڕ بـە کۆمـەڵ دانیشـتبوون گفتوگۆیـان دەکـرد، حـەزم دەکـرد بزانـم ئـەو هەمـوو خەڵکـە لێرە بـە مووچە کار دەکات یاخـود خۆبەخشـانە، ڕاستییەکەی هێشـتا ئارەزووەکـەم نەهێنابـووە دی کـە وەڵامـی پرسـیارەکەم دەسـتکەوێت، گرووپـی تـر هاتنـە هۆڵەکـە. لـە عەرەبی زیاتـر بە فەڕەنسـی قسـەیان دەکـرد، دەمزانـی لێرە لە بەیـروت کریسـتیان هەیە، بـەڵام وام بیردەکـردەوە کـە لێـرەدا ئەوەنـدە کەسـە بـە موچـە کار پـێ ناکـەن، دەگەمـە ئـەو ئەنجامـەی کـە ڕەنگـە خۆبەخـش بـن. کچـەکان جلوبەرگـی زۆر ئاسـوودە بەخشـیان لەبـەر بوو، کچـە فەڕەنسـییەکانیان بیر دەخسـتمەوە، یەکێك نـاوی ڤەرۆنیـکا، یەکێـك ماریـا، یەکێك کریسـتین، بۆ سـاتێك واهەسـتم کـرد کە لە پاریسـم. دەمگـوت فەڕەنسـییەکان عەرەبەکانیـان گەلێـك گۆڕیـوە، نازانـم ئـەوە تەنیـا گۆڕانێکـە یاخـود دووبـارە دروسـتکردنەوەیە، بـە جوانـی سـەیریان دەکـەم

لەنێـو ناسـكی و زەرافەتـی فەڕەنسـیدا سـیمای عەرەبـی بەدیـار دەكەوێـت، ئـەو حاڵـە ئەوانـی جوانـتر دەكـرد، بـەڵام كـوڕەكان زیاتـر عەرەبانـە بـوون، كچـەكان زیاتـر فەڕەنسـییانە بـوون، ئـەوە سـەرنجی راكێشـام، بـە پێویسـتی نازانم مێشـكم بـە هۆكارەكانییـەوە مانـدوو بكەم.

كاتێـك ویسـتم بچمـە سـەرئاو، لەبـەر ئـەوەی نەمدەزانـی كامەیـان بـۆ ئافرەتانـە و كامەیـان بـۆ پیـاوان چاوەڕێـم كـرد، چاوم بـە دوای ئیشـارەتدا دەگەڕا بـە دەرگاكانـەوە بـەڵام نەبـوو، دوای ماوەیـەك یەكێـك لـە ئافرەتـەكان چـووە یەكێـك لـە سـەرئاوەكانی بەرامبـەر ئـەو شـوێنەی لێیەوە دانیشـتبووم، بـەم جۆرە تێگەیشـتم كـە لای چـەپ هـی خانمانە و لای ڕاسـت هـی پیاوان، كاتێك پێویسـتی سـەرئاوی خـۆم تەواوكـرد تێگەیشـتم كـە لێـرەدا جیـاوازی سـەرئاوی تایبەتـی پیـاوان و ئافرەتـان نییـە. كاتێـك چوومـە سـەرئاوەكە یەكـەم شـت كە سـەرنجیدام ئاوێنـە بـوو، چونكـە هـەر لەوكاتـەوە كـە رامكـردووە سـەیری ئاوێنەم نەكـردووە، ڕاسـتر وایـە كـە بڵێم دەموچاوی خۆم نەدیـووە، ریشـم درێژ، دەموچـاوم چرچی تێكەوتـووە، ماندووێتـی، بێحاڵـی، مـەراق، ناڕەحەتـی، بـێ ئومێـدی بـە تاڵـە سـپییەكانی ریشـمەوە وێنـەی پیرێكـی تـەواوم دەدا.

لـە گەنجێكـم پرسـی ئاخـۆ گوێزانـی ریشتاشـین هەیـە ریشـم بتاشـم، گوتـی "هەیـە" و چـوو بـۆ ژووری خەوتـن، دوای كەمێـك بـە گوێـزان، خاولـی، كەفـی ریـش تاشـین و كۆڵۆنیـاوە گـەراوە، خۆشـحاڵ بـووم. دوای ریش تاشـین گەڕامەوە هۆڵەكـە و گرووپێـك گەنـج ویسـتیان گفتوگـۆم لەگـەڵ بكـەن. یەكەمجـار بـە ئینگلیزیـە خراپەكـەم هەوڵمـدا بە كورتـی چیرۆكی خۆمیان بۆ بـاس بكەم، ئەوەی دەمگێڕایـەوە لێـی تێدەگەیشـتن. كاتێـك قسـەم دەكـرد زۆر جـار دەسـتەكانم بـە هانـای زمانمـەوە دەهاتـن بـۆ تێگەیانـدن، گەنجـەكان پێدەكەنیـن، دواتر پرسـییان چەنـد وڵات گـەڕاوم، گوتـم: ((توركیـا، كوردسـتان، یۆنـان، یوگسـلافیا، سـووریا، ئەڵمانیـا، هۆڵەنـدا، بەلجیكا، فەڕەنسـا، ئیسـپانیا، بەرازیـل، لوبنـان)) گوتیـان

"زۆر گـەڕاوی" گەنجێـك پرسـیاری کـرد کـە چەنـد پەرتووکـم نووسـیوە، گوتم دوو ڕۆمـان و شـانۆیەك، دەتوانـم بڵێـم گفتوگۆکەمـان زۆر قـووڵ بـووەوە. بـەرە بـەرە لەگـەڵ قسـەکردن زمانـم دەکرایـەوە و ئیـدی وەك یەکـەم جـار زۆریـم هەسـت پـێ نەدەکـرد کاتێـك بـە ئینگلیـزی قسـەم دەکـرد.

کاتێـك تاریکـی دایگـرت، لـە یەکێـك لـە گەنجەکانـم پرسـی لـە کـوێ بخەوم؟ پرسـیاری کـرد دەتـەوێ بخەویـت؟ گوتم دەمەوێت کەمێك ڕاکشـێم. ڕاسـتییەکەی خـەوم نەدەهـات زیاتـر دەمەویسـت بزانـم لـە کوێ و شـوێنێکی چۆن دەخەوم، گەنجەکـە منـی لـە دەرگای بەرانبـەر شـوێنی دانیشـتنمەوە بـردە ژووری خەوتنـەوە، کاتێـك چوومـە ژوورەوە بـە مەزەنـدە شـەش مەتـر پـان و بیسـت و پێنـج مەتـر درێـژ بـوو هۆڵەکـە، قەرەوێڵـەی بەرانبەر یـەك و دۆڵابی جـل و بەرگ دیـار بـوو، گەنجەکـە یەکـەم قەرەوێڵـەی دەسـتە چەپـی بـە پەنجـە نیشـاندام و گوتـی: "دەتوانیـت لێـرە بخەوی".

بـە سوپاسـکردنەوە دانیشـتمە سـەر جێگاکـە، کاتێك گەنجەکە چـووە دەرەوە دەسـتم کـرد بـە سـەیر کردنـی هۆڵـی نووسـتنەکە، بیسـت قەرەوێڵـەی بەرانبـەر یەکـتر دانـراوم ژمـارد، نیشـانەی خاچـی سـوور کـە لەسـەر دۆڵابـی جلوبەرگـەکان دانرابـوون سـەرنجڕاکێش بـوو. پێخەفـەکان ئیسـفەنج و سـەرچەفەکانی سـپی، بـە چـوار پیلکانـە لـە هۆڵـی دانیشـتنەوە دادەبەزییـە هۆڵـی خەوتنەکـە، دەکـرێ بڵێیـت ژێرزەمینێـك بـوو بـەڵام لەبـەر ئـەوەی بـەردەوام گڵۆپـەکان داگیرسـابوون ڕوونـاك بوو.

هەواکـە زۆر گـەرم بـوو، کـراس و بێجامـەم نەبـوو بیـرم لە ناخۆشـی نووسـتن بـە جلەکانمـەوە دەکـردەوە، قاچەکانم لەنـاو پانتۆڵـە قەدیفەکە ئارەقیـان کردبوو، کراسـم بـۆن ترشـی لـێ دەهات، شـەرمم دەکـرد داوای کراس و بێجامـە بکەم.

بیـرم دەکـردەوە کـراس و پانتۆڵەکـەم داکەنـم و بـە شـۆرتەکەم بخـەوم، بەڵام ئـەی ئەگـەر بـە بـاش نەیبینـن؟ کچێکـی گەنـج هاتـە ژوورەوە بـە لامـەوە تێپەڕی

و گوتی:(hello)(سڵاو) دەرگای دۆڵابێكی كردەوە و شتێكی برد و چووە دەر، بیرم كردەوە هەروەك چۆن جیاوازی لە سەرئاوەكاندا نەبوو، دیارە جیاوازی ژووری خەوتنیش نییە لێرەدا، بڕیارمدا بە پانتۆڵ و كراسەوە بخەوم، پوت و گۆرەوییەكانم داكەند و بەپێیەكانم پاڵمنا ژێر قەرەوێڵەكە و لەسەر پشت راكشام هەوڵم دەدا بخەوم، خەوم نایەت، چاوم بریوەتە بنمیچەكە و بەبێ دەنگی لەگەڵ خۆم قسە دەكەم:

سەلیم ئەمڕۆ ئارامگەیەكی خەوتن و پێخەفێكی نەرمت دۆزییەوە، سكت تێر كرد، ئاوی ساردت خواردەوە، ریشت تاشی، لەگەڵ خاچی سوور پەیوەندیت بەست، ئەی بەیانی؟ بەیانی چی روودەدات نادیارە. بەڵام نەخێر! ئەی ناڵێن هەر دەردێك دەرمانێك، هەر شاخێك ڕێگایەك، هەر مەحاڵییەك ڕێگاچارەیەك و هەر داخراوییەك كرانەوەیەكی هەیە؟ پێویستە ئارام بگرین، خەریك بین، بگەڕێین و هەوڵ بدەین، وتەكانی "بە پرسیاركردنی بەردەوامە لە كۆنیاوە خانیاش دەدۆزرێتەوە، ئەوەی زۆر بگەڕێت مەولاكەشی دەدۆزێتەوە و بەڵاكەشی." دێتە خەیاڵم و هیوام زیاد دەبێت، وا بیردەكەمەوە كە ئێرە لە چاو ئەشكەوتەكە، بەرەو پێش چوون، توانست و پەیوەندییەكە.

هەوا گەرمە و لەناو ئارەق بە تەواوی تەڕبووم، مەحاڵە بتوانم وا بخەوم، جلەكانم داكەنم؟ بەڵام نابێت، ئافرەت لێرە دێنە ژوورەوە، ڕاستییەكەی شۆرتەكەم جوانە، لەوكاتەی وابیر دەكەمەوە كە بە سەرچەفەكە خۆم داپۆشم، كچێكی باڵا بەرز، قژ رەش، چاوگەورەی تەمەن بیست ساڵانێك دێتە ژوورەوە، بەمن دەڵێت: "hello good night" (سڵاو شەو شاد)، منیش گوتم "good night" (شەو شاد)، لە بەردەم دۆڵابی تەك قەرەوێڵەكەی بەرانبەرم دەوەستێت، پانتۆڵێكی كابۆ، تیشێرتێكی سپی، پێڵاوێكی وەرزشی لە پێست دروستكراوی لەبەرە، كچەكە پشتی كردووەتە من، قژە رەشەكەی تا كەمەری هاتووە، كەموكورییەك لە جوانییەكەی نابینم، تێگەیشتم كە خەریكە كەمەری

بکاتـەوە، دەنگـی زنجیـر هاتـە گوێچکـەم، پانتۆڵەکـەی دادەکەنێـت، تەنیـا بـە جلێکـی ژێـرەوە مایـەوە، چاوەکانـم لەسـەر جوانـی کچەکەیـە، شـۆرتێکی لـە دۆڵابەکـە دەرهێنـا و کردیـە بەری و تیشـێرتەکەی بەری داکەند، تەنیا بە سـتیانێك مایـەوە، ناوقـەدی باریـك، شـانەکانی وەك پاشـکۆی پانـن، کچـە لوبنانییەکـە لـە پەیکەرێکـی تێکەڵبـووی جوانـی فەڕەنسـی و عەرەبـی بـوو.

جلێکـی خەوتنـی کـردە بـەر و چـووە نـاو پێخەفەکـەی و پاڵکـەوت، بـە سـەرچەفە سـپییەکە تەنیـا قاچەکانـی داپۆشـی، ڕووی لـە مـن بـوو، زەردەخەنەیەکـی کـرد، سـەیری قژەکانیـم دەکـرد کـە وەك سـەرچەفێکی رەش نیـوەی جەسـتەیان داپۆشـی بـوو دەم و چاوەکـەی کـە وەك مانگـی نیـوە لـە ژێـر قـژی دیاربـوو. دوای ماوەیـەك پانتـۆڵ و کراسـەکەم دادەکەنـم بـە سـەرچەفەکە خـۆم دادەپۆشـم و دەخـەوم.

دەمتوانـی ئـەو ڕووداوە لێـرە بـاس نەکـەم، یاخـود زۆر بـە کورتـی بەسـەریدا تێپـەڕم، بـەڵام هـۆکاری گرنـگ هەیـە بـۆ باسـکردنی ڕووداوەکـە بەمشـێوەیە، چونکـە ڕابـەری نەتەوەییـمان سـاڵانێکە بابەتـە سێکسـییەکانی لەنێـو بەندەکانـی دا کـردووە بـە قەدەغەکراوێـك کـە نابێـت دەسـتکاری بکرێـن، لـەو بابەتانـە قەدەغـەی وا ترسـناکی دانـاوە، کـە تەنانـەت لـە دواکەوتووتریـن دەرەبەگایەتیـدا نابینرێـت. وەك چـۆن لـە سـعودیا هـەر پیاوێـك یـان ئافرەتێـك زینـا بـکات بـە بەردبارانکـردن دەکوژرێـت، لەنێـو بەندەکانـی ڕابـەری مەزنیشـدا ئەوانـەی یەکتریـان خـۆش بوویـت، ئاشـقی یەکتربـن، لەگـەڵ یەکـتر پەیوەنـدی سێکسـییان هەبێـت، ئەگـەر شـەرعی یاخـود ناشـەرعی بێـت دادگایـی دەکرێـن، بـەر سـزای دار دەکـەون، گوللەبـاران دەکرێـن، زۆریـان لێدەکرێـت کـە خۆیـان بکـوژن یاخـود هەڵبێـن و خۆیـان رادەسـتی دوژمـن بکـەن، ئـەو سـزایە ئەوەنـدە زۆر دەسـەپێندرێن، کـە مومکیـن نییـە ژمارەی کـوژراو، هەڵاتـوو و راپێچـی خۆکوشـتن کـراوەکان دیـاری بکرێـت، بـە گوێـرەی بەندەکانـی ڕابـەری مـەزن باسـکردنی

پەیوەنـدی نێـوان پیـاو و ئافـرەت، ئەشـق، بەیەکەوەبـوون و یەکـتر ماچکـردن لـە ڕۆمـان و شـیعر و چیرۆکەکانـدا تێکدانـی ڕەوشـتە.

بـە گوێـرەی ئـەوان هونەرمەندێکـی شۆڕشـگێر هەرگیـز خەریکـی ئـەم جـۆرە کارانـە نابێـت، ستایشـی کاری بەدڕەوشـتی نـاکات، ڕەوشـتی بەنـدەکان و خەڵکی تێـك نـادات، ئەوانـە فەرموودەکانـی ئایدیۆلۆژیـای فەرمیـن، دەرئەنجامـی ئـەو دۆخەیـە کـە ڕابـەری مەزن بـە پراکتیکـی هێناویەتە کایـەوە و لە بیـری بەندەکان ڕەنگـی داوەتەوە.

دەمەوێـت هەندێـك نموونـە بـدەم: بـەر لە شـەش مانـگ بەشـداری کۆنگرەی پێنـم کـرد کە لـە ریۆ دی جانیرۆ ئەنجـام درا، ڕوانگەی خۆم بـۆ ڕۆژنامەی Özgür Gündem (ڕۆژەڤـی ئـازاد) کـە لـە تورکیـا چـاپ دەکرێـت و (بەرخـوەدان) کە لە ئەڵمانیـا چـاپ دەکرێـت نووسـیبوو، لـە زنجیـرە وتارەکـەم دا بـە نـاوی (ڕوانگەی ریـۆ) لەژێـر ناونیشـانی "سـەڵتەنەتی کۆشـك و ڕەزالەتـی شـەقام" باسـم لـەو کۆشـکە کـرد بـوو کە پارێـزگاری ریۆ ئێمـەی تێدا میوانـداری کرد لەگەڵ شـەقامی (ئۆتهـۆن) کـە ئـەو هۆتێلـەی تێـدا بوو کە ئێمـە لێـی دەماینەوە.

ئێسـتا لەبـەر ئـەوەی وتارەکـەم لا نییـە ناتوانـم ئـەو پارچەیەی باسـی دەکەم بـە تـەواوی وشـە بە وشـە بۆ ئێوە بینووسـمەوە، بـەڵام بە نزیکی بیرمـە چی بوون نووسراوەکانـم، لـەو بەشـەی بەندەکانـی ڕابەری مەزنمـان، یاخود ماسـتاوچیەکانی زۆر تونـد لـە دژی وەسـتانەوە ئـاوام نووسـی بـوو: ((لـە تەك سـەڵتەنەتی کۆشـك لـە ریـۆ دا کۆڵانـەکان بەجۆرێکـی تـرن، زۆر کچـی گەنجی نێـوان یازدە بـۆ هەژدە سـاڵان، ئەوانـە پێسـتیان زەرد، ئەسـمەر، ڕەش، سـپی، سـوور، لەسـەر هـەردوو شۆسـتەی کۆڵانـەکان ریزبـوون، یەکێـك لـە کەمـەر بـە سـەرەوە و یەکێـك لـە کەمـەر بـە خـوارەوە رووت، چاوەڕوانـی کوڕێکە بێـت و بیبات، کاتێـك ئەو حاڵەم بینـی بـە حوسـێن ئـەردەم و سـەنار تورگـوت کـە لـە تەکـم بـوون گوتم: "ئـەو بێ ڕەوشـتییەی وڵاتـی ئێمە لێرە ڕەوشـتە، هـەر وەك دوو سـەرەکەی تەختەی ڕەوان"

حوسێن گوتی: "ئێمەش لە هەڵگرەکەی ژێر تەختە ڕەوانەکان دەچین."

بە گوێرەی بەندەکانی ڕابەری مەزنمان، ئەو ڕستانەی من دەیاننووسم ڕەوشتی گەل و بەندەکان و تەنانەت گەریلاکانی شاخ تێکدەدەن. لەبەر ئەوەی ناوی من تێکەڵ بە پارتی بووە خەڵکی ڕەخنە دەگرن و دەپرسن: "چۆن دەبێت سەلیم ئەوانە دەنووسێت" لەگەڵ هەندێك لەوانەی بەناو ڕەخنەیان گرتووە کەوتینە گفتوگۆ، ئەوان ئەو بەندانە بوون کە لە ئەورووپا ئەرکیان پێسپێردرابوو. گوتیان: (ئێمە بە ڕاستی نابینین، لە هەموو چینێکەوە زۆر ڕەخنەت ئاڕاستە دەکرێت، ئێمە ناچار بووین پارێزگاریت لێ بکەین، گوتمان هەموو وتارێك بیروڕای پارتی نییە، ئەو وتارەی وەك ڕۆژنامەنووسێك نووسیووە، بەڵام خەڵکی قبوڵی ئەمە ناکەن) ئەوەی گوتمان هەمووی درۆیە! چینەکان، بەپێی ئەو لۆژیکەی بەندەکان دایدەهێنن وتار ڕەخنەباران ناکەن، ئەوە ڕەخنەی چینەکان نییە، ڕەخنەی بەندەکان و ماستاوچییەکانە. چونکە من باش تێگەیشتنی ئایدیۆلۆژیای فەرمی بۆ ئەو بابەتە دەزانم، لێرە چینەکان وەك پەردەیەك بەکار دەهێنران، ئەوەی مایەوە ئەو چینەی چووەتە ژێر کاریگەری ئایدیۆلۆژیای فەرمی، ڕاستییەکان وەك خۆی یان وەك ئەوەی هەیە وەرناگرن، ئایدیۆلۆژیای فەرمی دووبارە دەکەنەوە، وەك ئایدیۆلۆژیای فەرمی بیردەکەنەوە.

ئەو چینەی لە ئەورووپا دەژیێت، ئەوەی من نووسیومە ئایا ڕۆژانە بە چاوی خۆیان نایبینێت؟ بە تەك ئافرەتی لە کەمەر بە خوارەوە یاخود بەسەرەوە رووتدا رەت نابن؟ لە تەلەڤزیۆنەوە سەیری فیلمە رووتەکان ناکەن؟ لەگەڵ خێزانەکانیان بەیەکەوە ناخەون، یەکتر ماچ ناکەن؟ سێ لەو ماستاوچیانەی ڕەخنەیان لە من گرتووە خێزاندارن، ئەوانە خێزانەکانیان بە رووتی ناگرنە باوەش؟ لە لێوەکانیانەوە ماچیان ناکەن؟ دەزانم کە هەموو ئەوانە دەکەن. باشە بە کردنی هەموو ئەوانە ڕەوشتییان تێك ناچێت بە

خوێندنـەوەی ئـەو وشـانەی من بۆ تێـك دەچێت؟ کاتێـك من دەنووسـم چینەکان بۆچوونەکانـی مـن لەگـەڵ بۆچوونەکانـی پارتـی تێکـەڵ دەکـەن، هـەر بۆیـە لەوکاتـەدا ئـەو ڕاستییە ئاشـکرا دەبێـت! بۆچوونـی پارتـی بەپێـی بۆچوونـی ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی، ئەشـق، یەکترمـاچ کـردن، جوتبـوون، سـەیرکردنی ئافرەتـی رووت و باسـکردنی ئەمانـە قەدەغـە دەکات، ئـەوە ڕاسـتییەکە، هـەر بۆیـە مـن لەسـەر ئـەو وتارەی سـەبارەت بە ریۆ نووسـیم دادگایـی کرام، لـە لێکۆڵینەوەکەدا یەکێـك لـەو پرسـیارانەی لێمکـرا گوتیـان: (لـە وتـاری ریـۆ دا بـۆ خەڵکیـت بـەرەو بەدڕەوشـتی هانـدا؟ بۆچـی ئـەو وتـارەت لـە ڕۆژنامەی بەرخـۆەدان بڵاوکـردەوە؟ ڕوونکردنـەوە بـدە!) بـە تاوانـی ئـەوەی بـە وتارەکـەم (ڕەوشـتی خەڵکـم تێکـدا) دادگایـی کـرام ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی منـی دادگایـی دەکـرد، تێگەیشـتنی پارتی بۆ ڕەوشـت، لـە هەمانکاتـدا تێگەیشـتنی ڕابـەری مەزنمانـە، ئـاوا دەیفەرمـوو، ئـەوە کوشـتنی ژیـان و ئەدەبیـات و هونـەرە. ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی وتـەی: (ئافرەتـی لـە ناوقـەد بـە خـوارەوە و لـە ناوقـەد بـە سـەرەوە رووت) وا هەڵدەسـەنگێنێت (کـە ڕەوشـتی خەڵـك تێکـدەدات) ئـەوە لـە ڕوانگـەی وشـکی کاتۆلیکـی بـەر لـە سـەرمایەداری دواکەوتووتـرە، لـە لێکۆڵینـەوەدا پرسـیارەکەی پەیوەسـت بـە نووسراوەکـەی ریـۆم خوێنـدەوە، کاتێـك وەڵامەکـەم نووسـی، تێگەیشـتم کـە ئەو پیـاوە پۆڵۆنییـەی مەکوکـی دۆزییـەوە بۆچـی کـوژرا، گالیلـۆ بۆچـی دادگایـی کـرا، برۆنـۆ لـە رۆمـا بۆچی سـوتێنرا، بـاش تێگەیشـتم! لەگـەڵ لێکۆڵەرەکـەم ماوەیەکی درێـژ لـە گرتووخانـەی دیاربەکـر بەیەکـەوە بووین، ئـەو کەسـێك بـوو کـە لـە نزیکـەوە منـی دەناسـی. ئـەو وتـارەی مـن نووسـیومە نەیخوێندووەتـەوە، تەنیا لەبـەر ئـەوەی ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی فەرموویەتـی دادگایـی دەکرێـم، ئەویـش دەیزانـی کـە چینـەکان بـە نووسـینەکەی مـن ڕەوشـتیان تێـك ناچێـت. بـەڵام ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی" رەوشـتی پارتـی" دەسـتەکانی دەبەسـتێتەوە، مێشـکی مـۆر دەکات، گوێچکەکانـی دادەخـات. کاتێـك لەگـەڵ لێکۆڵەرەکـەم گفتوگۆمـان

لەسـەر بابەتەکـە دەکـرد دەمگـوت "ئەوەنـدە دواکەوتـووی نابێـت" تـوڕە دەبـوو دەیگـوت: "هـەر خـۆی تـۆ بـەردەوام خەڵکـی بـە دواکەوتـوو دەبینیـت!"

خەریـك بـوو بڵێـم کێیـە خەڵکـی بەکـەم دەبینێـت، سـووکایەتییان پـێ دەکات، خەڵکـی بـە مێگـەل لـە قەڵـەم دەدات ئایا ڕابـەری مەزن نییـە؟ بیرم لەوە دەکـردەوە کـە بەرگـەی دەرئەنجامەکـە ناگـرم و وازم لە گوتنی هێنـا. ئەگەر بیڵێم ئـەو وەڵامـەی دەیداتـەوە دیـارە، ئەو وەڵامـە وەڵامی خـۆی نابێـت، ئایدیۆلۆژیای فەرمـی دووبـارە دەکاتـەوە، دەیگـوت: "بەڵـێ ڕابەرایەتیـی خەڵکـی بـە کـەم دەبینێـت، سـووکایەتییان پێـدەکات، بـەڵام لـە هەمانکاتـدا هەڵیاندەسـتێنێتەوە و بەرزیـان دەکاتـەوە"، ئـەوە وەڵامـی ئایدیۆلۆژیـای فەرمییـە. داپیـرم بیـر دەکەوێتـەوە کاتێـك دەیگـوت: "خـودا مـرۆڤ دەکەوێنێـت لـە هەمـان کاتـدا هەڵیدەسـتێنێتەوە، ئەقـڵ لـە حیکمەتـی ئـەو نـاگات."

لـە وەڵامـی ئـەو پرسـیارەی سـەبارەت بـە وتارەکـەی ریـۆ لـە لێکۆڵینـەوەدا لێمکـرا بـە ئاشـکرا پشـتگیریم لـە بیـر و بۆچوونەکانـم کـرد و گوتـم: (ئـاوا بیـر دەکرێتـەوە و ئەگـەر ئـەو بیرکردنەوانـە بخرێتـە بـواری جێبەجێکردنـەوە ئـەوا لە کوردسـتان هونـەر و ئەدەبیـات پێش ناکەوێـت.) هەر وەك چۆن ئـەو پارێزگارییە قبـوڵ نەکـرا، گوتیـان ڕێچکـەی ڕابەرایەتیـی بـە بنەمـا وەربگـرە و خودڕەخنـە بنووسـە، لەبـەر ئـەوەی هونـەر و ئەدەبیـات لـە پاڵنـەری داگیرکـەرن، بەهـای سـەرۆك دیـار نابێـت. لـە ئایەتەکانیـدا وادەڵێت:((مـن گەورەتریـن هونەرمەندی جیهانـم، هـەر پەرتوکێـك کـە ئایەتەکانـی منـی تێـدا کۆبکرێتـەوە شـاکارێکی نـاوازەی ئەدەبیاتـە)) دوای گوتنـی ئەمانـە واتـا شـێوازەکەی وا دەردەکەوێـت کـە لـە کوردسـتان ئەدەبیـات و هونـەر تەنیـا بـە زمـان، ئەدەبیـات و شـێوازی ڕابەرایەتیـی بەرەوپێـش دەچێـت.

ئـەوە لەنێـو بەندەکانـی ڕابـەری مەزنمانـدا کـە گفتوگۆی لـە بـارەوە ناکرێت، هـەر لەبـەر ئـەوە هونـەر و هیـچ بەرهەمێکـی ئەدەبـی، میوزیکـی و هونـەری

لەگۆڕێدایـە. رووە ناواخنەکـەی کارەکـە ئاوایە: ڕابەرایەتیی لـە ئەدەبیات و هونەر تێنـاگات، بـە گوێـرەی بیرۆکـەی ئـەو خـۆی گەورەتریـن ئەدیـب و هونەرمەنـدی جیهانـە، لەبـەر ئەوەی نەیتوانیـوە رێچکە پووچەکـەی لە زیندانەکاندا باڵادەسـت بـکات هەندێـك بەرهەمـی ئەدەبـی و هونـەری بەرهەمهاتـوون کـە ئێسـتا خەریکـی لەناوبردنیانـە.

جگـە لـە بەندینخانـە، ئایدیۆلۆژیایەکـی فەرمـی جێگای هونـەر و ئەدەبیـات و میوزیکـی گرتـووە و بـەردەوام دووبـارە دەکرێتـەوە، لـەو بابەتـە ڕابـەری مەزن دەڵێـت و بەندەکانـی دووبـارەی وتارەکانی دەکەنـەوە و دەڵێن (ئامیـن) نۆتەکان هەمـان شـتن، وشـەکان، رسـتەکان، وێنـەکان، وتـارەکان، چیرۆکـەکان، لاوکـەکان، شـانۆگەرییەکان، فیلمـەکان، شـیعرەکان و مارشـەکان، هـەر هەموویـان هەمـان شتن .

کەسـێکی مـەزن ملیۆنەهـا کەوتـوو ڕزگار دەکات، بابەتـی لاوکـەکان ئەمەیە، بابەتـی گۆرانـی ئەمەیـە، بابەتـی چیـرۆك ئەمەیـە، وتـارەکان ئەمـە بـاس دەکـەن، رۆمـان ئەگـەر بنووسرێـت دەبێـت ئەمـە بـاس بـکات، بەپێـی ڕابەری مـەزن جگە لەمـە تێگەیشـتنێکی تـر بـۆ هونـەر بورژوازییەتـە، ئـەوە خزمـەت بـە کەمالیـزم دەکات، ڕاسـتتر وایـە کـە بڵێیـن ئـەو بەرهەمـە ئەدەبـی و هونـەری و موزیکـەی ستایشـی ڕابـەری مـەزن نەکات خزمەتـی کەمالیزم دەکات، ئـەو بۆچوونانە پەنجە دەخەنـە سـەر ڕاسـتییەك کـە ئـەو ئـەدەب و هونـەرەی لـە تورکیـا بەرهـەم دێت تـا ئەمـرۆ نەیتوانیـوە کەمالیـزم ببرێـت و پێشـی بکەوێتـەوە لەنێـو چوارچێـوەی سـنوورەکانی ئـەودا کـراوە، بـەڵام ئـەو بژاردەیـەی تـر کـە دایهێنـاوە، ئـەوە زۆر دەگەرێنێتـەوە دواووەی کەمالیـزم. دەڵێـت کە پێویسـت بەو ئـەدەب و هونەرانە نـاکات کـە کەمالیـزم نەبـڕن، دەیهەوێـت لەنێـو سـنووری ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی خـۆی ئـەدەب و هونـەر بەرهـەم بهێندرێـت. ئەمـە بـۆ خـۆی بـە سـوودبەخش دەبینێـت و هەندێـك رووناکبیـر وەك کەلوپـەل بەکاردەهێنێـت، ئـەو ئـەدەب و

هونـەرەی لـە ژێـر پاڵنـەری ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی بەرهـەم دێـت بـۆ ئـەو سـوود بەخشـە، ئەمـە ڕاسـتییەکی زانـراوە، بـەڵام دۆخێکـی وا بـۆ ئـەدەب و هونـەر خۆکوشـتنە. ڕابـەری مەزنمـان لـە دژی ئەو ئـەدەب و هونەرەیە کـە داهێنەر بێت، لەسـەر حەقـە بـەڵام لـەوە دەترسـێت کـە هونـەر و هونەرمەنـد ئـەو ببەزێنـن. ئایدیۆلۆژیـا فەرمییـەکان لـە هـەر شـوێنێکی جیهـان بـن دوژمنـی ئـەدەب و هونـەرن. ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی قالـب بە سـەرەکی دەگرێت، هەرچەنـدە دەڵێت لـە دژی قاڵبچێتیـم ئـەو قاڵبچییـە، ڕەگەکەی لە قاڵب دروسـت دەبێت و ناگۆرێت هونەریـش قبوڵـی قاڵـب نـاکات. ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی، قبـوڵ پێکردنـی شـتێکی تـرە وەك ڕاسـتی کـە بـەدەر لە ڕاسـتییە لـە کاتێکی دیاریکـراودا بە چینـەکان. ئەو چینانـەی خەواندنـی موگناتیسـییان بـۆ کـراوە، جیـاوازی نێـوان ڕاسـتی و ئـەوەی ڕاسـتی نییـە، نابینـن، ڕاسـت و چـەپ جیاناکەنـەوە، تەنیـا پێیـان دەفەرمـوون و گـوێ دەگـرن، بـە ڕووی فەرمـوودەکان جووڵـە دەکـەن.

هونـەر ڕاسـتی دووبـارە دەخوڵقێنێـت و هـەر وەك چـۆن هەیـە دەردەبڕێت، ئـەو دیوارانـەی ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی چنیویەتـی دەڕووخێنـن، ڕێگای بەرەوپێشـبردنی مرۆڤایەتـی دەکاتـەوە و ڕووناکـی دەکاتـەوە. لەبـەر ئـەو تایبەتمەندییانـە، لـە هەمـوو سـەردەمێکدا ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی و هونـەر دژ بـە یەکـن. ئـەو دۆخـە لـە ئەڵمانیـای هیتلـەر، ئیتاڵیای مۆسـۆلۆنی، ڕوسـیای سـتالین، تورکیـای مسـتەفا کەمالیـش ئاوایـە. ئایـا لەسـەردەمی دیکتاتۆرییەتـی سـتالیندا ئـەدەب و هونـەر و موزیـك بەرەوپێشـچوو؟ ئایـا ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی شـوێنی هەمـوو شـتێکی نەگرتـەوە؟ لەسـەر ئـەو بنەمـا بەهێزانەیتۆڵسـتۆی، گۆگـۆل، پوشـکین، دۆستۆیەڤسـکی، گۆرگـی، وسـۆلۆهوڤ هاوێشـتییان، کامـە بەرهەمـی هونـەری و ئەدەبـی بەرزبـووەوە؟ ئایـا بـەدەر لـە دۆکیۆمێنتارییەکانـی هەندێـك هەواڵگریـی جەنـگ نووسـیان ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی ئـەدەب و هونـەری لەنـاو نەبـرد؟ ئـەوە ڕاسـتییە لـە ڕوسـیایەك کـە سـتالین خواوەندبێـت ئـەدەب و هونەر

نەیاندەتوانـی بەرەوپێـش بچـن، هونەرمەنـد نەیدەتوانـی دەربکەوێـت چونکـە جوانتریـن وشـەکان خـودا دەریدەبڕێـت. ئایـا لـە تـەك ئـەدەب و هونـەری خـودا بـاس لـە ئـەدەب و هونـەری بەندە دەکرێت؟ ڕاسـتییەکە خودا بە باشـترین شـێوە دەبینێـت و دەریدەبڕێـت، بەنـدەش پشـت ڕاسـتی دەکاتـەوە.

لـە سـەردەمی قەیسـەریەتدا دەرفـەت و توانـای بەرەوپێشـبردنی ئـەدەب و هونـەر هەبـووە، چونکـە لـە بەرانبـەر وتـەی قەیسـەر دەتوانـرا قسـە بکرێـت، جگـە لـە موزیکـی مەراسـیمەکان دەتوانـرا نۆتـەی تـر دابهێنرێـت. فشـار هەبـوو، زینـدان هەبـوو بـەڵام ئـەوە هونـەری بـە پـاش نەدەخسـت، پەلکێشـی خەباتـی دەکـرد بەرەوپێشـی دەبـرد. هەرچەنـدە لـە سـەردەمی سـتالین بەقەد سـەردەمی قەیسـەر لـە دژی ئـەدەب و هونـەر و ئەدیـب و هونەرمەنـدان زینـدان و فشـار نەبووبێـت، کاتـی سـتالین بـۆ ئەدیـب و هونەرمەنـدەکان، لـە گرتووخانەکانـی قەیسـەر خراپـتر بـوو، چونکـە قەیسـەر جەسـتەی ئەدیـب و هونەرمەندەکانـی دەسـتگیر دەکـرد کەچـی سـتالین مێشـکی ئەدیـب و هونەرمەندەکانـی دەستبەسـەر کردبـوو، ئـەو هونەرمەنـدەی جەسـتەی دەستبەسـەر و مێشـکی ئازادبێـت دەتوانـێ بەرهەمـی هونـەری بەرهـەم بێنێـت، تەنانـەت مەزنتریـن بەرهەمـە هونەرییـەکان لـەو دۆخـەدا بەرهـەم دێـن کـە هونەرمەنـد ئـاوا لـە دۆخێکـی دژیـەك دایـە، ئـەو هونەرمەندانـەی مێشـکیان دەستبەسـەرە، لـە کۆشـکەکانیش دەژیـن و بەرهەمیـان نییـە، ئـەو جـۆرە مرۆڤانـەی بـە نـاو هونەرمەنـدن بـە گشـتی لـە شـوێنی زینـدان لـە کۆشـکەکان دەژیـن. ئەو رسـتانە بـۆ بـە خراپکردنـی سـتالین نانووسـم، ئەوەی نووسـیومە ڕاسـتییەکە کـە ڕوویداوە و بـە هەمـوو وردەکارییەکانییـەوە ئاشـکرا بـووە، ئەوانـە بـۆ ئـەوە دەنووسـم کـە ڕاسـتی ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی روون بکەمـەوە.

سـەیری تورکیـای ئەتاتـورك بکەیـن: ئـەو کاتەی ڕابـەری مەزنی تورکـەکان مرد هیـچ کەسـێك دەرکـەوت کـە پێـی بگوترێت ئەدیـب یان یاخـود هونەرمەنـد؟ ئایا

بەرهەمی ئەدەبی و هونەری و موزیکی داهێنرا؟ جگە لە ئەدەبی "گەورەم تۆ رابە من بخەوم" زیاتر هیچ ئەدەبیاتێك پێشکەوتنی بەخۆیەوە بینی؟ ئەڵمانیای هیتلەر و ئیتاڵیای مۆسۆلۆنیش باس ناکەم. ئەو سووریایەی ئەسەد و عێراقەی سەددام کە ڕابەری مەزنمان بە نموونە وەریاندەگرێت باس دەکەم، چونکە لەو دوو وڵاتەش ئایدیۆلۆژیای فەرمی باڵادەستە، لێرەشدا خوداکان لەسەر دەسەڵاتن! لە عێراق و سووریا واز لە رۆماننووس بێنن، ڕۆژنامەنووس نادۆزیتەوە، زۆربەی وتارەکانی ڕۆژنامەکان لەلایەن کارمەندانی هەواڵگریی دەنووسرێن، گەڕان بەدوای هونەرمەند لەو وڵاتە هەروەك گەڕان بەدوای ئاو لە بیاباندا کارێکی نائاقڵانەیە. لێرەدا هەڵسان بەکاری هونەری وەك فرۆشتنی گۆشتی بەراز لە گەڕەکی موسوڵمانان مەترسیدارە، لەبەرئەوەی ئایدیۆلۆژیای فەرمی لەو وڵاتە خەڵکی کوێر کردووە، هونەرمەند لەو وڵاتە لەو پیاوە دەچێت کە لە گەرەکی نابینایان ئاوێنە دەفرۆشێت. لە سووریا و عێراق هونەرمەند چییە؟ هەوڵدەدەم وەڵامی ئەو پرسیارە لە رێی ڕووداوێك کە گەواهیدەری ڕووداوەکە بووم بدەمەوە:

لە شاری قامیشلۆی سووریادا سەیری کەناڵی بەغدام دەکرد، ئەوەی لە گرتەکانی ئەنجومەنی نوێنەرایەتی عێراق بینیم ئاوا بوو: دیکتاتۆری عێراق سەددام لە بەشی پێشەوەی هۆڵەکە بە جلی سەربازییەوە دانیشتووە، وەك ئەوەی بڵێی ئەوەی ڕاست و چەپی بەس نەبێت، لە پشتیشی سێ جەنەڕاڵ لە ئامادەباشی وەستاون، هەریەکە وەك پەیکەرێك وەستاوە، ماوەیەکی زۆر ئەو دیمەنە لەسەر شاشەکە وەستا، دواتر کامێرا هۆڵەکەی نیشاندا، زیاتری لە چوار سەد کەس لەسەر کورسییەکان دانیشتوون، چاویان بڕیوەتە سەددام، بەشێك چاکەت و پانتۆڵی لەبەرە و بۆینباغیان بەستووە، بەشێك دشداشەی لەبەرکردوە و عەگالی لەسەر ناوە. کوردە قامیشلۆییەکە کە وتەکانی پێشکەشکارەکەی بۆم وەردەگێڕا کوردی، گوتی:(ئەوانە ئەندام پەرلەمانی

عێراقـن، ئەوانـەش کـە لـە دواوەی ئەوانـەوە دێـن نووسـەر، شـاعیر و رووناکبیری عێراقـن، سـەددام هەمـوو ئەوانـەی داوەتـی ئەنجومـەن کـردووە، دوای کەمێکـی تـر لەگـەڵ ئـەوان گفتوگـۆ دەکات و کەناڵـی بەغـدا ئـەو گفتوگۆیـە دەگوازێتەوە، خەڵکـی عێراقیـش بـە درێژایـی ڕۆژ ناچـارن کـە سـەیری ئـەوە بکـەن.)

بابەتەکـە ئەوەنـدە سـەرنجی ڕاکێشـابووم کـە لەگـەڵ وەرگێڕەکـەم بـە سـەرنجەوە سـەیرم دەکـرد، دیکتاتـۆر قـاچ لەسـەر قـاچ دانیشـتووە و بەدەنگێکی هـەروەك ئـەوەی بەرانبـەری بچـووك بکاتەوە وتارێکـی کورتی خوێنـدەوە، کاتێك دەسـتی بـە وتارەکـەی کـرد ئەوانـەی دانیشـتوون هەڵدەسـتنەوە سـەر پـێ، دوای هـەر ڕستەیەکی سـەددام هەمـوو چەپڵـە دەکوتـن و هاواردەکـەن (بـژی سـەدام ....)، کاتێـك وتارەکـە کۆتاییهـات بـە دەسـتی سـەدام هەموو دادەنیشـتن، کاتێك ئەوانـەی دەگـوت یەکێـك بـە چاکـەت و پانتـۆڵ بـوو لـە شاشـەکەوە دەرکـەوت، پیاوەکـە هەڵسـا سـەر پـێ، بەدەسـت ئامـاژەی بـۆ سـەدام دەکـرد و دەسـتی کـرد بـە چەپڵـە لێدان.

بـە ئاماژەیەکـی دەسـتی سـەددام هەمـوو دادەنیشـتن، کاتێـك ئەوانـەی دەگـوت یەکێـك بـە چاکـەت و پانتـۆڵ بـوو لـە شاشـەکەوە دەرکـەوت، پیاوەکـە هەڵسـا سـەر پـێ، بـە دەسـت ئامـاژەی بـۆ سـەددام دەکـرد و دەسـتی کـرد بـە چەپڵـە لێـدان، لـە وەرگێڕەکـەم پرسـی ئـەوە چـی دەڵێـت؟ گوتـی: (ئەو شـیعرەی بـۆ سـەددامی نووسـیوە دەیخوێنێتـەوە)، شـاعیر بـەردەوام بـوو لـە جۆرێـك بـوو کـە لەگەڵـی لەهۆش خـۆی بچێـت، ئەوانـەی هۆڵەکە هەڵسـانەوە، دەسـتەکانیان بـەزر کـردەوەو دەسـتیان کـرد بـە هەڵقۆزینـەوە، هەڵقۆزینەوەکـە بـەرە بـەرە بـوو بـە سـەمای هیندییە سـوورەکان، لەگـەڵ درێژکردنەوەی شـیعرەکەی شـاعیر، هەڵقۆزینـەوەکان خێراتـر دەبـوون لەگەڵـی.

کامێرامـان دەسـتی پێکـرد کـە گرتـە سـەیرەکان یـەک لـە دوای یـەک نیشـان بـدات، هەندێکجـار گـرووپ گـرووپ و هەندێکجـار تـاک تاکـە نیشـانی دەدان،

ئەوانـەی جووڵـەی زۆر سـەیریان دەکـرد، یاخود لەهـۆش خۆیان چووبـوون زۆرتر لەسـەر شاشـەکە دەیهێشـتنەوە، پیـاوی گـەورە و بەتەمـەن، بـە ورگیانـەوە، بـە ریشـیانەوە، بـە دشداشـەیانەوە، بـە کەیـف و جووڵانەوەیـان، بـە تـەواوی ببـوون بـە گاڵتەجار.

شـاعیر کاتێـک شـیعرەکەی تەواوکـرد، لەنێـو ئاپـۆڕای چەپڵـەوە دانیشـتەوە، ئەمجـارە یەکێکـی تـری دشداشـە لەبـەر چەفیەیەکـی لەسـەر بەسـت بـوو هەڵسـایەوە سـەر پـێ و دەسـتیکرد بـە شـیعر خوێندنـەوە، جگـە لـە وشـەی سـەددام کـە زوو زوو دووبـارە دەبـووەوە لە شـعرەکە نەدەگەیشـتم، وەرگێڕەکەم گوتـی: "دەڵێـت سـەددام شـێر و پڵنگـی عێراقـە، لـە دژی ئـەو بازانـەی ئەمریـکا کـە لەسـەر عێراقـە ئـەو شـابازی بەهێزی عێراقـە." دووبارە هەڵسـانەوە سـەر پێ، هەڵقۆزینـەوە، هاواریـان دەکـرد بـژی سـەرۆک سـەددام!...

دوو کاتژمێر سـەیری ئەو گاڵتەجاڕییەم کرد. جووڵەکان، دروشـمەکان، گرتەکان هەمـان شـت بـوون تەنهـا ماسـتاوچییەکان دەگـۆڕان، ڕەنگـە وشـەی شـیعرەکان جیـاواز بێـت، بـەڵام ناوەڕۆکـی هەموویـان ستایشـی سـەددام بـوو، ئـەوەی مـن سـەیرم کـرد خەڵکـی عێـراق بـە درێژایـی ڕۆژ سـەیری کردبوو.

کاتێـک سـەیری ئەوانـەم دەکرد کە لە شـوێنی خۆیـان هەڵدەقۆزنەوە و دەڵێن "بـژی سـەرۆک سـەددام!" گوتـم مـرۆڤ دەبەنـگ دەبێـت، بـەڵام بـەو ڕاددەیەش نـا، مـرۆڤ ماسـتاوچی دەبێـت بـەو ڕادەیـەش نا، مـرۆڤ کـەر دەبێت، بـەڵام بەو ڕادەیـەش نـا، دواتـر کۆبوونەوەکانـی ڕابـەری مـەزن هاتنە بـەر چاوم.

دەمگـوت: "خەمـت نەبێـت سـەلیم، زۆری نەمـاوە بـۆ دەبەنگبووغـان، ماسـتاوچیبووغان، کـەر بووغـان، ئـەوە لای ئێمە ئەوەندە و بە زیـادەوە دەبێت و تەنانـەت دەبەنگـەکان، ماسـتاوچییەکان و کەرەکانیـش پێـمان پێدەکەنـن."

بەرەبـەری ئێـوارە دووبـارە تەلەفزیـۆن پێدەکـەم، هەمـان گرتـەکان، هەمـان شـیعرەکان، هەمـان چەپڵـە و هەمـان هەڵقۆزینـەوە...... لـە کۆتاییـدا دیکتاتـۆر

سەددام وتەیەکی زۆر کورتی کۆتایی دەڵێت، کاتێک وتەکە کۆتایی پێهات ئەوانەی لەسەر پێ بوون هەموو بە یەک دەنگ دوعایان دەکرد و سوێندیان دەخوارد، بە وەرگێڕەکەم گوت سوێندەکەم بۆ وەربگێڕێت گوتی: "سوێندی ئەوانیش وەک هی ئێمەیە" سەیرم پێهات! پرسیارم کرد چۆن وەک هی ئێمەیە؟ گوتی: "وەک ئێمە دەڵێن بە گیان و بە خوێن لەگەڵتین ئەی سەرۆک!"

لێرەدا زانیم کە ئەو سوێندەی بەندەکانی رابەری مەزنمان بەر لە نان خواردن بە کۆمەڵ دەیخۆن هەمان ئەو سوێندەیە کە لە عێراق بە سەددامی دیکتاتۆر دەخورێت.

یەکەم ئێوارەی مانگی حوزەیرانی ١٩٩١ کە چوومە ئەکادیمیای مەعسوم کۆرکماز، کاتێک گەریلاکان لە مەراسیمدا ئەو سوێندەیان خوارد زۆر سەیربوو لام، لە دوعای ژووری نانخواردنی زیندانی دیاربەکرم چوواند، سەرەڕای چەندین ئەشکەنجە لەبەر ئەوەی لە دوعاکەدا وشەکانی "سوپا و میللەت هەر ساغ بن" هەبوون رازی نەبووم بیخوێنم، دواتر سەرەڕای ئەوەی پێمانیان قبووڵ کرد کاتێک لە شێوەی کۆمەل دوعا دەکرا تەنها لەسەر شێوازی وشەکان دەمم دەجووڵاند و وشەکانم دەرنەدەبڕی.

بڕوام بەو سوێندانە نییە کە بەسەر کەسەکاندا دەخوێندرێن، کاتی گەنجی زۆر گاڵتەم بە پوورە گولیزارم دەکرد و بڕوام بە سوێندەکانی نەدەکرد، پوورە گولیزارم ئەو شتانەی بۆمانی باس دەکرد تا بڕوامان پێ بهێنێت، سوێندی بە سەری مەلا مستەفای باوکی دەخوارد، من بڕوام بە زانست هەبوو و لێرەدا رووبەڕووی هەمان دۆخ بوومەوە.

یەکەم ئێوارە کە چوومە ئەکادیمیا کاتێک بە کۆمەڵ دوعایان خوێند وەک چۆن لە زیندانی دیاربەکر کردبووم، تەنها دەمم دەکردەوە و دامدەخست.

گوتنی ئەوەی کە سوێندخواردن پێویست نییە بەوانەی لە ئەکادیمیان، لەبەر ئەوەی کە بە سیخوڕبوون، لەناوبەربوون، دژایەتیکردنی شەهیدەکان و

پارتـی، بوونـە دوژمنـی هەمـوو گەلی کـورد و یەکسـان دەبینرێـت، بێدەنگ بووم، نەخواردنـی ئـەو سـوێندەم لەبەر ئـەوە نەبوو کە لـە دژی یاخـود دوژمنی رابەری مـەزن بـم، تەنها نەمدەویسـت وەک پـوورم گوڵیـزار بم.

مـن لـە دژی خـودی رێبـەری مـەزن نیـم، دژی خودایەتیـی ئـەوم. لـە نێـوان لەدژبوونـی بەخوداکردنـی و لـە دژبوونـی خـودی ئـەو جیاوازییەکـی زۆر گـەورە هەیـە. دژایەتیکردنـی بەخوداکردنـی لـەو سـەردەمەدا ڕزگارکردنێتـی لـە بوون بە گاڵتەجاڕ. رابەرێـک کـە داهاتـوو ببینـێ، نەمرییەکـی درێژخایـەن ناگۆڕێتـەوە بە بەخوداکردنێکـی کورتخایـەن. بـەڵام تایبەتمەنـدی هەمـوو دیکتاتـۆرەکان ئەوەیـە کـە داهاتـوو نابینـن. بـە بۆچوونـی دیکتاتـۆرەکان هەمـوو شـتێک لـە وانـەوە دەسـت پێـدەکات و لەگـەڵ ئـەوان کۆتایـی دێت. بۆیـە دەیانەوێ تـا زیندووبن و لـە دەسـەڵاتدابن لەلایـەن گەلەکەیانـەوە بـەرز بکرێنـەوە. کاتێـک دەمـرن یاخود کارە بۆگەنەکانییـان بـە دەردەکـەوێ سـەرا و سـەر لـەو بەرزییەیانـەوە دەخرێنـە زبڵدانـەوە. هەمـوو دیکتاتـۆرەکان لەبـەر زانینـی ئـەو کۆتاییـە، دەیانەوێـت تـا دەژیـن بـەرز بکرێنـەوە، سـوودمەند بـن لـە هەمـوو نـازو نیعمەتەکانـی دونیا، تا لـە توانایانـدا هەبێـت هەوڵـدەدەن کـە هەموو کەسـێک و هەموو شـتێک بخەنە ژێـر دەسـەڵاتی خۆیـان. زۆر گرنـگ نییـە لایـان کـە کاتێـک دەخرێنـە زبڵدانـەوە لەگەڵیانـدا پەیکەرەکانیشـیان فـڕێ دەدرێتـە هەمـان زبڵـدان. ژیـان و کۆتایـی هەمـوو دیکتاتـۆرەکان بهێننـە بـەر چاوتـان دەگەنـە هەمـان ئەنجـام.

سـوێندخواردنی "بـە خوێـن و بـە گیـان لەگەڵتـم ئـەی سـەرۆک!" بـەر لە هەر ژەمێـک واتـا تـۆ ئەگـەر حـەز دەکەیـت ڕاسـتە ئەگەریـش حـەز دەکەیـت هەڵـە بکـە، بـێ هیـچ قەیـد و شـەرتێک بـاوەڕم بـە ڕاسـتی و مەزنـی تـۆ کـردووە، بـێ هیـچ دوودڵییـەک متمانـەت پـێ دەکـەم، بـە گیـان و خوێنـم ملکەچـی تـۆم، لەم سـوێندەدا ئەقڵـی مـرۆڤ بـراوە و مـرۆڤ دابەزێـنراوە بـۆ پایـەی ڕۆح و خوێـن و پێشـکەش بـە سـەرۆک کـراوە. ئـەم جـۆرە سـوێندانە ئەوانـەن کـە بەنـدە بـۆ

خوداکـەی دەیخـوات، لەشـوێنی ئـەوەی ئـەم جـۆرە سـوێندە بـۆ خوداکـەم بخۆم شـەیتان بـوون هەڵدەبژێـرم، هـەر وەک کـە کـردم.

رابـەری مـەزن خۆی ئەم سـوێندە بۆ کەسـێکی تر دەخوات؟ ئایا بە کەسـێکی تـر دەڵێـت "هەمـوو کاتێـک و لـە هەر دۆخێکـدا بێت بـێ دوودڵـی متمانەت پێ دەکـەم و ملـت بـۆ کەچ دەکـەم؟" ڕەنگە رابەری مەزن لای حافز ئەسـەد وا بڵێت، بـەڵام لە شـوێنی تـر نایڵێت، هـەر خۆیەتی بەردەوام وشـەی "مـن متمانە بە هیچ کەسـێک ناکـەم" دووبـارە دەکاتـەوە، ئـەو متمانـە بـە هیـچ کـەس نـاکات بـەڵام بـۆ ئـەوەی هەمـووان بـێ قەیـد و شـەرت متمانـەی پێبکەن سـوێند دەسـەپێنێت. ئـەو ڕاسـتییە نیشـان دەدات کـە دیکتاتـۆرەکان متمانـە بـە هیـچ کـەس ناکـەن و دەیانەوێـت هەمـووان بـێ قەیـد و شـەرت متمانەیان پێ بکـەن.....

بابەتـی ئـەو کچـە لوبنانییـەی لـە لام رووت بـووەوە ئێمـەی بـەرەو کـوێ بـرد؟ کاتێـک بەنـدە بـووم، ئەگـەر ئـەو بەشـەم ئـاوا بـە ئاشـکرا بنووسـیبا، سـەرم دەپەڕێـنرا، بۆچـی؟ ئـا ئـەوەی وا دەکات بیـری لـێ بکەمـەوە ئەوەیـە! ئایـا ئەگەر رابـەری مـەزن لـە شـوێنی مـن بووایـە بیـری لـە چـی دەکـردەوە؟ چـی دەکـرد؟ چـاوی دادەخسـت؟ سـەیری لایەکی تـری دەکرد؟ یاخـود هەڵدەسـتا و ڕایدەکرد؟

باوکـم موسـڵمانێکی ڕاستەقینەیە کـە بـە ئایینەکەیـەوە بەنـدە، ئەگـەر باوکم لـە شـوێنی مـن بووایـە ئـەو چـی دەکـرد؟ بـاوەرم وایـە کـە باوکـم شـتێکی لە من جیـاوازی نەدەکـرد، بـەڵام بـاوەڕ ناکـەم کـە رابـەری مەزنمـان ئـەو کارە تەنهـا بـە بیرکردنـەوە و خەیـاڵ کۆتایـی پـێ بهێنێـت. ئـەو، ئـەم ڕووداوانـەی نەیبینێـت و ئەنجامیـان دەدات بـە ڕاسـتی ناگێڕێتـەوە، ئـەوەی دەیـکات پێچەوانەکـەی بـاس دەکات، دەیـکات و دەڵێـت "نەمکـرد". هەمـوو ئـەو شـتانەی بـۆ بەندەکانـی قەدەغـەی کـردوون بـۆ خـۆی بـە ئازادییـان دەژمێرێـت.

دووبـارە دەگەڕێمـەوە سـەر لێکۆڵینـەوە سـەبارەت بـە وتارەکـەی ریـۆ، لـە وتەکەمـدا نووسـیم، هەڵسـەنگاندنی ئـەم وتارە بە بەرەوپێشـخەری بەدڕەوشـتی،

گەڕانەوەیە بۆ پێشووتر لە ئەحمەدی خانی. ئەحمەدی خانی شاعیر پیاوێکی ئاینی بوو، کاتێک لە سەدەی حەڤدەم داستانی مەم و زینی نووسی، شەوی پەردەی مەم و زینی ئاوا بە روونی باسکردووە، ئەگەر من ئێستا بە هەمانشێوە شەوی پەردەی دوو گەنج بنووسم، لەلایەن ئەو زهنیەتەوە بەرد باران دەکرێم. لە وتەکەمدا دەڵێم "چاک بوو (دورگون دۆن) من نا سۆلۆهۆڤ نووسیویەتی" چونکە سۆلوهۆڤ لە بەرهەمە چوار بەرگییەکەی دا لە بەشێکی زۆری دا، ئەشق و بەیەکەوە بوونەکانی ئاکسینیا و جۆرج لە ناو دەغڵەکان باس دەکات لای ئێمە ئەگەر یەکێک کتێبێکی وا بنووسێت دەگوترێت "ئەمە کەسێک بووە بەدڕەوشت بووە لە کاتێکدا ژیانی رابەرایەتی و کێشەی وەک خەبات هەبێت، ئەوان نانووسێت، کە دەچێت پیسییەکانی ئاکسینیا و جۆرج دەنووسێت، ئاوا دەیانەوێت خەڵکی بەدڕەوشت بکەن و لە کێشە ڕۆحبەرەکانی شۆڕشیان بەدوور بخەنەوە" فیشەکێک بە سەری نووسەرەوە دەنرێت.

ئەو لۆژیکە تەنانەت یەک ڕۆژ تۆڵستۆی نەدەژیاند، ئەگەر ڕۆزا لۆکسەمبۆرگ "نامەیەک بۆ دڵدار"ی وەک ئافرەتێکی کورد بنووسیبا، لە لایەن ئەو زهنیەتەوە یەکەمجار بە سۆزانی دادەنرا، دواتر بە هەڵم دەکرا.

پارێزگاریکردن لە هەموو ئەمانە بەم جۆرەیە "ڕاستی ئەمانە و ڕاستەقینەیی گەلی ئێمە جیاوازە" ئەو جۆرە پارێزگاری لێکردنە ڕاستی نیشان نادات، ئافرەت و پیاوی گەلی ئێمەش، لە نێو کێڵگەی دەغڵ و دان، لە ژێر دارەکان، لەنێو ئاخوڕەکان بەیەکەوە نابن؟ ئاشقی یەکتر نابن؟ ئەو ئافرەت و پیاوانەی لە نەتەوەی ئێمەن هیچ پەیوەندی سێکسی ناشەرعییان نییە؟ تەنانەت بە بەراورد لەگەڵ گەلانی تر زۆرتر ئەم کارە بێ یاسا و بنەما ناکەن؟" دەگوترێت "دەیکەن بەڵام لای ئێمە باسکردنی عەیبە!" بە پێی چ رەوشتێک لای ئێمە باسکردنی عەیبە؟ بەپێی دەرەبەگایەتی نییە؟ دەرەبەگایەتی بەدزییەوە هەموو جۆرە پیسییەک ئەنجام دەدات، لەگەڵ کچی هەشت نۆ ساڵان دەخەوێت،

لـە ژێـر ماسـکی هاوسـەرگیری لەگـەڵ دە ئافـرەت جـووت دەبێـت، لای خەڵکـی دەبێـت بـە مۆنۆمێنتـی نامووس. ڕاسـتی گەلی ئێمـە ئا ئاوایە! پابەنـدی ئەوە بم؟! دەزانـم ئەگـەر پابەنـد نەبـم سـزا دەدرێم، لـە جێگای ئـەوەی بە پابەندبـوون ببم بـە بێنامـووس، بـە پابەندنەبـوون سـزا دران هەڵدەبژێرم.

"ئـەو ئاگـرەی لـە شـاخ بـووەوە"م خوێنـدەوە، عومـەر گابـازاس نووسـیویەتی، کاتێـک کتێبەکـەی نووسـیوە. وەزیـری ناوخۆی نیکاراگـوا بووە. باس لـەوە دەکات کـە چۆن بەشـداری خەباتی دژ بە دیکتاتۆریەتی سـۆمۆزای کـردووە، لە یەکێک لە بەشـەکانی کتێبەکەیـدا بـاس لـەوە دەکات کە چـۆن لەگەڵ ئەو کچـەی بەیەکەوە خەوتـوون لەبـەر ئـەوەی پـارەی نەبـووە لـە دەرمانخانـە دەرمانی ڕێگریکـردن لە دووگیانیـان دزیـوە، کاتێـک ماوەیەکـی درێژ لە شـاخ بـێ ئافرەت ماوەتـەوە چۆن خـوی نهێنـی کـردووە، کاتێـک بـە نەخۆشـی گواسـتراوەتەوە نەخۆشـخانە بـەر لـە نەشـتەرگەریکردن ئـەو یاریدەدەرە پزیشـکیەی تراشـی شـوێنە هەسـتیارەکانی بۆ کـردووە چـۆن بـە پەنجـە ناسـکەکانی هەسـتی بزوانـدووە. کاتێـک ئـەو بەشـانەم خوێنـدەوە گووتـم "گابـازاس دوعـا بکـە کـە لـە کوردسـتان ناژیـت و بەنـدەی ڕابـەری مەزنمـان نیـت، نـەک وەزیـری ناوخـۆ ئەگـەر سـەرۆک وەزیـران بـووای، لەبـەر بەدڕەوشـتیکردن، بە بیانووی تێکدانی ڕەوشـتی خەڵک لـە تۆپاندن ڕزگارت نەدەبوو."

ئینجـا ئـەم کتێبـە وەرگێڕدراوەتـەوە سـەر بیسـت زمـان، لەنێـو ئەدەبـی ئەمریـکای لاتینیـدا لـە نێـو شـا بەرهەمـەکان جێـگای گرتـووە.

لە ژێر هەر بە نامووسـییەکی لە ڕادەبەدەر، بێ نامووسـییەک هەیە. ڕەوشـتی دەرەبەگـی دوو ڕووانەیـە، ئـەوەی دەبینرێـت و نیشـان دەدرێت نامووسـە، دیوی دوواوەشـی نـوسراوە بـێ نامووسـی. ئـەو ئافرەتانـەی لـە ماڵەکانـی لەشفرۆشـی کاردەکـەن کاتێـک دەچنـە بـازار خۆیـان دادەپۆشـن و لـە ڕادەبـەدەر بـە نامووس دەردەکـەون. هەندێـک کۆنەپەرستی وەک شـێخ و ئیمامـەکان لـە نێـو خەڵکـی

خۆیـان بـە نامووسـترینی بەنـی ئادەمـەکان نیشـاندەدەن، دوای ئـەوەی خەڵـک ئەوانـی وا قبوڵکـرد دەبـن بـە بێناموسـترینەکانی رەگـی مرۆڤ.

بـە درێژایـی ژیانم نموونەی وام زۆر دیوە، ژیاوم و شـاهێدی بووم؛ گوندەکەی ئێمـە ئیمامێـک و شـێخێکی هەبوو، شـێخ مـردووە، ئیمامەکە هێشـتا لـە ژیاندایە، گوێـم لـە وتـاری هەردووکیـان مزگـەوت لـە بـارەی زینـاوە ببـوو، دەیگـوت "هەر کەسـێک لەگەڵ ئافرەتێکدا پەیوەندی سێکسـی ناشـەرعی هەبێـت، لە جەهەننەم ئەشـکەنجەی زۆر دەچێژێـت" دەیەهـا نمونـەی دەهێنـاوە و دەیەهـا جـۆری ئەشـکەنجەی بـاس دەکـرد، بـەڵام مـن دەمزانـی کـە هـەم شـێخ و هـەم مـەلاش لەگـەڵ هەندێـک ئافرەتـی گوندەکەمان پەیوەندی ناشـەرعییان هەیـە، ئەوەی بۆ خەڵکیـان بـاس دەکـرد تەنانـەت خۆشـیان باوەریان پـی نەبوو، من بۆ بـڕوا بکەم؟ خۆیـان بڕوایـان نەدەکـرد بـەڵام بـۆ ئـەوان زۆر گرنـگ بـوو کـە ئـەوەی گـوێ لـە وتارەکانییـان دەگرێـت بروایـان پێ بکات. ئیمام زۆربەی جار دوای ئەوەی لەسـەر زینـا وتـاری دەدا و پێشـنوێژی دەکـرد دەچـووە ماڵـی ئـەو ئافرەتـەی پەیوەنـدی ناشـەرعی لەگـەڵ هەبـوو. ئـەو ئیمامـەی ئـەو هەمـوو جـۆرە ئەشـکەنجەیەی دەژمـارد، دوای وتـاردان ڕاسـتەوخۆ بچێـت لەگـەڵ ئافرەتێک پەیوەنـدی بکات بە ئەقڵـی گوندییەکانـدا نەدەهـات، بـەڵام مـن وەک چۆن بـروام بـە وتارەکانی ئیمام نەدەکـرد، زۆر بـاش پەیوەندییەکانیـم لەگـەڵ ئافرەتـان دەزانی.

ئـا ئەوەیە ڕاسـتیی دواوەی ئیمامی سـەر مینبەری لە رادده بـەدەر بەنامووس، بـە نامووسـی کۆنەپەرسـتی ئـاوا، بێنامووسـییە، ئامـادەکاری بـەر لـە ئەنجامدانـی بێنامووسـی گـەورە، دەرکەوتنـە بە شـکڵێکی زۆر بە نامووس. هـەر کاتێک خەڵک بـروای بـەو رووکەشـەت کـرد پـەردەی نێـوان تـۆ و خەڵکـی دادراوەتـەوە، ئیـدی لـە دواوەی ئـەو پەردەیـەوە دەتوانـی هـەر هەڵەیـەک کـە پێت خۆشـە ئەنجامی بدەیـت، تەنانـەت کاتێـک گەیشـتیتە ئەو هەنـگاوە، دەتوانی کچـی خەڵکی بەکار بهێنیت .

خەڵکی ئەگەر بە چاوی خۆی ببینێت چیت کردووە، بەوەی کە بینی، بڕوا بە چاوەکانی ناکات، دەڵێت "چاوم بەهەڵە بینی" نموونەی لەمە زۆرە؛ ئەوەی لەسەر شێخ ئەنساری ئۆغلو کە لە ناوچەی دیاربەکر دەژییێت، ڕووداوێکی ڕاستەقینەیە و نموونەیەکی حاشا هەڵنەگرە شێخ ئەنساری ئۆغلو، دەچێتەماڵی ئەو ئافرەتەی لە گوند بە جوانییەکەی ناسراوە، لە کاتێک دا هاوسەرەکەی لە ماڵ نییە، ئافرەتەکە رازی دەکات و دەیبات بۆ ژووری خەوتن. دوای ماوەیەک هاوسەری ئافرەتەکە دەگەڕێتەوە و کاتێک دەرگای ژوورەکە دەکاتەوە خێزانی و شێخ لە حاڵەتێکی نەگونجاو دەبینێت، بڕوا بە چاوی ناکات و دەرگاکە دادەخات و دەچێتە دەرەوە.

پیاوەکە لە دەرەوە مێشکی ئاڵۆز دەبێت، لەلایەکەوە تۆبە دەکات و لەلایەکەوە بیر لەوە دەکاتەوە ئایا ئەوەی بینی ڕاستی بوو، یاخود نا، جارێکی تر دەرگا دەکاتەوە، ئەمجارە خێزانەکەی بە تەنهایە، شێخ لە پەنجەرەکە هەڵاتووە و رۆیشتووە. کاتێک پیاوەکە لە خێزانەکەی دەپرسێت "تۆ بە تەنهای ؟" ئافرەتەکە دەڵێت "چییە خەوت بینیوە، کێی تری لێ دەبێت." پیاوەکە چەند جارێکی تر تۆبە تۆبە دەکات و بڕوا بەوە دەکات کە چاوی ئەوی خەڵەتاندووە.

ڕۆژی دواتر هاوسەری ئافرەتەکە دەچێتەوە مزگەوت، هەمان شێخ لەسەر مینبەر وتار لەسەر زینا دەدات، لە کاتێک شێخ و هاوسەری ئافرەتەکە چاویان بەر چاوی یەکتر دەکەوێت. شێخ دەڵێت: "ئەی ئیمانداران، هەندێک جار شەیتان دەچێتە سەر شکلی ئیمانداران و لە پێخەفی خێزانەکانتاندا دێتە بەر چاوتان، نەکەن گومان لە ئیمانداران بکەن." هاوسەری ئافرەتەکە لە شێخ نا، لە شەیتان بە گومان دەکەوێت.

کڵێسەی کاتۆلیکی بە گشتی پەیوەندیی سێکسیی لەنێوان قەشە و راهیبەکان قەدەغەکردووە. کاتێک ئەو رۆمانانەی گڵاوی دواوەی ئەو پەردەیە باس دەکەن

خوێندمـەوە، فیلمەکانـم سـەیر کرد مرۆڤ گـەدەی تێک دەچێت، یەکێـک لەو فیلمانە هاوڕێیـەک بۆمی باسـکردبوو: ئەو راهیبانەی لە کڵیسـایەک دەمێننـەوە، کاتێک ئێوارە دێـت بـە زمانێـک کە تاوان دەربکات ئەو ڕۆژە چییـان کردووە بە روونی و ئاشـکرایی لەسـەر دەفتەرێـک دەنووسـن و بـە سـەرۆکی راهیبەکانـی دەدەن. راهیبەیەکی گەنج ئاشـقی کوڕێکـی گەنـج دەبێـت، بەڵام ئەمە لـە دەفتەرەکە نانووسـێت دوای ماوەیەک لەگـەڵ کوڕەکـە یەکتر دەبینـن و دووبـارە لـە دەفتەرەکەیـدا نانووسـێت، ڕۆژێکـی تر لەگـەڵ کورەکـە یەکتر دەبینـن و نـۆ جـار جـووت دەبـن. ئێـوارە دەگەڕێتـەوە کڵێسـا و وابیردەکاتـەوە کـە ئەگـەر ئـەوە لـە دەفتـەری گوناهەکانـی نەنووسـێت، تاوانێکـی گـەورەی کـردووە و دەنووسـێت: (لەگـەڵ کوڕێـک یەکـمان بینی، جـوت بووین،جوت بوویـن، نـۆ جـار جـووت بوویـن) سـەرۆکی راهیبـەکان کاتێـک ئـەو دانپێنانـەی دەخوێنێتـەوە، راهیبەکـە بانـگ دەکات لەسـەر ئـەرز درێـژی دەکات، سـەد قامچی لە سـمت و پشـتی دەدات.

بەم جۆرە راهیبە گەنجەکە چیتر شـتی لەم جۆرە لە دەفتەرەکەی نانووسـێت، ماوەیەکـی زۆری پێدەچێـت راهیبـە گەنجەکـە سـەرۆکی راهیبـەکان و قەشـە لـە کاتـی بەیەکەوەبوونیـان دەبینێـت. ڕۆژی دواتـر کاتێـک لـە سـەرۆکی راهیبـەکان دەپرسـێت "بۆچـی سـەد قامچیـان لە تـۆ نـەدا؟" ئەو وەڵامـە وەردەگرێـت: "کچم مـن ٢٥ سـاڵە ئـەو کارە دەکـەم، لەگـەڵ هـەر کوڕێـک حەزبکـەم دەخـەوم، تـا ئەمـڕۆ نـە کەسـێک هەسـتی پێکـردووە، نە کەسـێک منـی بینیوە، نە لـە دەفتەری گوناهەکانـم نووسـیومە و بـەردەوام بە گەورەترین قەدەغـەکار بیناوم. تۆ ئێمەت بینـی لای کـەس باسـی مەکـە، لە مـەودوا تۆش وەک من بکە." باشـە بێ رەوشـت کێیـە؟ راهیبـە گەنجەکـە، یاخـود سـەرۆکی راهیبـەکان یاخـود ئـەو تەلارسـازەی ئـەو یاسـا توندانـەی روانگـەی کەتالۆکـی دانـاوە؟ روانینـی رابـەری مەزنیشـمان بـۆ بابەتەکانـی رەوشـت، نامـووس و ئافـرەت لەگـەڵ ئەوانـە جیـاواز نییـە! ئـەو پەیوەندییـە قێزەونانـەی بـە گوتـەی سۆسـیالیزم ماسـک کـراوە بـە جۆرێـک، ئـەو

ئەنجامانـەی خوڵقاندوویەتـی قێزەونـترە.

رابـەری مـەزن دەڵێت کە پەیوەندی سێکسـی فەرمی و نافەرمی بە پەیوەندی نـا ئەخلاقـی دادەنێـت، ئـەوەی بـەردەوام ئایـەت دادەبەزێنێت خۆیەتـی، کاتێک کەسـانێک زۆر تامـەزرۆن تێبگـەن بۆچـی ئەوەندە زۆر ئایەت لەسـەر ئـەو بابەتە دادەبەزێنێـت، موناففەکانـی وەک مـن هۆکارەکەیـان دەزانـی. رابـەری مەزنمـان جیـاوازی نییـە لەگەڵ شـێخی ئەنسـاری ئۆغڵـو، ئیمامـی گوندەکەمان، تەلارسـازی روانگـەی کەتالۆکـی و سـەرۆکی راهیبەکان.

بەپێـی ئایەتەکانـی رابـەری مەزنمـان شـتێك نییە بەنـاوی پەیوەندیی سێکسـی شـەرعی ، مـن سـەرەڕای ئـەوەی خێزانـدار بـووم لەبـەر ئـەوەی لەگـەڵ خێزانـم لـە ئەڵمانیـا بـە دزی یەکترمـان بینـی، لـە بیقـاع دادگایـی کـرام. لـە لێکۆڵینـەوەدا پرسـیاری ئـەوەم لێکـرا "سـەرەڕای ئـەوەی روانگـەی رابـەری مـەزن سـەبارەت بە پەیوەنـدی نێـوان ئافـرەت و پیـاو دەزانیت، بۆچـی لەگەڵ خێزانەکـەت لە هەمان مـاڵ مایـەوە؟" هەندێـک ماسـتاوچیش لـە دژی مـن وتەیـان دابـوو و گوتبوویـان "لەگـەڵ خێزانەکـەی وەک ژن و مێـرد ژیـاوە."

بڕواناکـەم لە هیچ شـوێنێکی جیهـان، لە هیچ مێژوویەک، هیچ ڕێکخسـتنێک، تەریقەتێـک، ئایینێـک، و مەزهەبێـک ڕووداوی وا ڕوویدابێـت. خێزانـدارم، یـازدە سـاڵ لـە زینـدان ماومەتـەوە، لەگەڵ خێزانەکـەم لە هەمان وڵات دەژیـم و ناتوانم لەگـەڵ خێزانەکـەم یەکـتر ببینیـن، بەیەکـەوە بیـن، وەک قەشـە دەژیـم و لەگـەڵ هیـچ ئافرەتێـک پەیوەنـدی دروسـت ناکـەم! خێزانەکـەم بەندەیەکـی تـەواو بوو. بـڕوای بـە ئایەتـەکان کردبـوو و دەترسـا لـەوەی پەیوەنـدی لەگـەڵ مـن دروسـت بـکات. لۆژیکەکـەی بەڕاسـتی کـەس لێـی تێنـاگات، بـۆ منیـش ئیـدی جیـاوازی لە نێـوان شـەرعی و ناشـەرعی نـە مابوو.

بـەر لـە هەمووان هاتبوومە بەشـی خەوتنی خاچی سـوور، بـەڵام جگە لە من هەمـووان خەوتبـوون تەنهـا من بەئاگا بووم. کتێبـی (١٩٨٤)ی جۆرج ئۆریۆڵ دێتە

خەیاڵـم و ئـەو رسـتانەی کـە بـە تـەواوی حاڵەتـی من بـاس دەکەن بـە پچڕپچڕی: "تەنانـەت دەسـتمان کرد بـە ڕووخاندنی شـێوازی بیر و هەڵسـوکەوتەکانی بەر لە شـۆڕش، مـرۆڤ لەگەڵ مـرۆڤ، ئافرەت لەگەڵ پیـاو، دایک و بـاوک لەگەڵ منداڵ، پەتـی نێوانمـان پچڕانـدن، ئیـدی هیچ کـەس متمانە بـە خێزانی، هاوسـەری، یاخود هاوڕێی ناکات...

• ئارەزووی سێکسی ناهێڵدرێت...

• شتێک نییە بە ناوی ئۆرگازم...

• جگـە لـە پەیوەسـتبوون بە پارتی، هەسـتی پەیوەسـتبوون لای هیچ کەسـێک نابێـت هەبێت...

• جگە لە خۆشەویسـتی بۆ کاکە (لای ئێمە سـەرۆک)، هیچ خۆشەویسـتییەکی تـر نابێت هەبێت."

١٥ ئابی ١٩٩٣ بەیروت

بەهۆی ئەوەی تایبەتمەندیی رووناکبیریم تێدا هەیە رەخنەم لێدەگیرا،
لە شوێنی ئەوەی وەک ستالین، چاوشیکۆ و ئاپۆ ؛
واز لە رووناکبیر بێنن، مەیموون بوون هەڵدەبژێرم
هیچ نەبێت کاتێک لە قەفەسەکەم هەڵدەپەڕم
مرۆڤەکان سەیرم دەکەن و پێدەکەنن!

بەیانی کاتژمێر هەشت گەنجێک پێی گوتم بۆ چوونە کۆمیتەی خاچی سووری نێودەوڵەتی خۆم ئامادە بکەم، گوتم (ئامادەم)، چووینە دەرەوە و سەر ئۆتۆمبێلێکی (راف)ی خاچی سوور کەوتین، گەنجەکە گوتی:(دەچین بۆ حەمرا)، لەبەر ئەوەی نەمدەزانی حەمڕا لەکوێیە سەیری ڕووخساری شوفێرەکەم کرد و بەروانینم پێم گوت باشە..... ئۆتۆمۆبێلەکەمان بەخێرایی دەڕۆیشت و باڵەخانە رووخا و تێکشکاوەکان بەدەرکەوتبوون، کاتێک کەمێک نزیکبووینەوە دیارکەوت کە باڵەخانەکان بەگوللەباران کردن وا کون کون کراون، دیواری تەلارە بەرزەکان وەک بێژینگی لێهاتووە و جامی پەنجەرەکانیان شکاوە، هەندێکیان لایەکیان رووخاوە، دیواری هەندێکیان کونی زۆر گەورەیان لێ بووە، حاڵی باڵەخانەکان بەم جۆرە نیشانی دەدا کە ئێرە لەمەوبەر گۆڕەپانی شەڕێکی زۆر ترسناک بووە، ئەو گەڕەکەی کاول بووە، تەنها نیشانەی بەردەوامی ژیان ئەو بەر ڕۆژانە بوو کە پەنجەرەکانی پێ داپۆشرابوو.

مرۆڤەکان لە باڵەخانەی رووخاو، داڕماو، کون کون بوودا دەژین، پەنجەرە بێ

شووشـەکان نایلۆنیـان بەسـەردا دراوە، لەکۆنـدا گوێم لێ ببوو کـە دەوڵەمەندەکانی بەیـروت مـاڵ و باڵەخانەکانیان جێهێشـتووە و ڕایانکردووە، واتا ڕاسـت بووە، کاتێک دەوڵەمەنـدەکان باڵەخانەکانیـان جێهێشـتووە و ڕایانکـردووە ئەوانـەی بەڕادەیـەک هەژارن کە پارەی شوشـەیان نییە، لە باڵەخانەی دەوڵەمەندەکان دەژین و نایلۆنیان بەپەنجەرەکاندا داوە. گەڕەکە کاولبووەکەمان تێپەڕکرد و گەیشـتینە چوارڕیانێک کە ترافیـک لایتـی لێ نەبوو، پۆلیسـێکی هاتووچـۆ ئەرکەکـەی رادەپەڕانـد، ڕێگاکەمان گـۆڕی و چووینـە شـەقامێکی قەرەباڵـغ، دوای ماوەیەکی زۆر ڕۆیشـتن لەو شـەقامە ئۆتۆمۆبێلەکەمـان چـووە کۆڵانێکـی بچووک، کاتێک ئارمی خاچی سـووری سـەر ئاڵا سـپیەکەم بینـی تێگەیشـتم کـە گەیشـتینە ئـەو جێگایـەی دەمانەوێت بـۆی بڕۆین. بـە ئۆتۆمۆبێلـەوە چووینـە گەراجـی دیوی پشـتەوەی باڵەخانە هەشـت نهۆمییەکە، لەگـەڵ گەنجەکـە هاتینـەوە بەدەرگای پێشـەوەی بیناکـە چووینە هۆڵەکـەوە، دوای کەمێـک چاوەڕوانـی کـردن لەبـەر دەرگا، ئەسانسـۆرەکە کرایـەوە و سـەرکەوتین، وشـەی بەرامبـەر ئـەو دوگمەیە دەخوێنمەوە کە گەنجەکە دایگـرت نووسراوە (Red Cross) تێگەیشـتم کـە ئەمـە واتـای (خاچـی سـوورە) بـە ئینگلیزی، ئەسانسـۆرەکە ئێمـەی سەرخسـت بـۆ نهۆمـی حەوتـەم لـە هۆڵێکـی بچـووک ئامێـری فۆتۆکۆپـی، کۆمپیوتـەر و بگـۆڕی تەلەفۆنی لێ بوو، خانمێکی باریکی ئەسـمەر لـە ژوورەکە بوو و بـۆ دانیشـتنمان شـوێنی نیشـان دایـن، گەنجەکـە حاڵی منـی بۆ باس کـرد، دەڵێت (ئێمـە ناتوانیـن پەیوەندیـدار بیـن) بیبەن بـۆ بیـرۆی نەتەوەیەکگرتـووەکان؛ لەگەڵ گەنجەکـە لـە خاچی سـوور جیادەبینـەوە و بەرەو بیـرۆی نەتەوەیەکگرتـووەکان بە ڕێکەوتیـن، دوو لاپـەڕەی پڕ لە پرسیاری ئینگلیـزی و عەرەبی دەدەن بەدەسـتمەوە پیاوێکـی بەچاویلکـە دەڵێـت "ئەمـە پڕبکەنـەوە، دوای دوو ڕۆژ لەگـەڵ دوو وێنەی مامەڵـە بیهێننەوە."هەوڵـدەدەم تێبگەیەنـم کـە پاسـپۆرت، پـارە، شـوێنی مانـەوەم نییـە، پیاوەکـە یەکجـار لەخـۆ ڕازییـە، نایەوێت گوێم لـێ بگرێت و دەڵێـت "ئەوەی پێـم گوتـن بیکـەن" دەرگاکەمان نیشـان دەدات و دەڵێت "تفضل" ئـەوە بە عەرەبی

واتای فەرمـوون بڕۆنـە دەرەوە دەدات ئـەوە دەزانـم، کاتێـک تێگەیشـتم جگـە لـە دەرچـوون شـتێکی تـر نییـە بیکەیـن، دەردەچیـن، دووبـارە دەگەڕێینـەوە کۆمیتەی خاچـی سـوور، گەنجەکـە دۆخی منی بۆ باسـکردن کە پارە و شـوێنی مانـەوەم نییە، منـی دا بەدەسـتی خاچی سـوور و خۆی ڕۆیشـت.

لـە بەشـی بگـۆڕی کۆمیتـە دانیشـتووم، ئافرەتێکـی بـاڵا بـەرز، باریـک، تەمـەن ناوەڕاسـت، ئەسـمەری قـژ کـورت سـەیری کاری بگۆڕەکـە دەکات، لـە هۆڵەکـە کۆمپیوتـەر، ئامێـری فۆتۆکۆپـی، بگـۆڕی تەلەفـۆن و ئامێرێکـی بێتـەل هەیـە، کـە دواتـر زانیـم نـاوی مـاری ڕۆزە، ئەو ئافرەتە بەرپرسـی سـەر هەموو ئـەو ئامێرانەیە، وتـەی (تیـر تیر تیر بەیـروت) کە بەر لەقسـەکردن بە بێتەلەکە دەیگـوت زۆر چووە دڵـم، (مـاری) زمانـی عەرەبی و فەڕەنسـی زۆربـاش دەزانێت و لـە ئینگلیزی دەگات کاتێـک بـێ کار دەبێـت لەگەڵی گفتوگۆ دەکەم، دەڵێم: "نووسـەر و ڕۆژنامەنووسـم، لەشـام دەسـتگیر کـراوم و پـارە و پاسـپۆرتم لێ سـەندراوە، لەبـەر ئەوەی لـە تورکیا داواکـراوم ناتوانـم بچمـەوە بـۆ ئـەوێ، دەمەوێـت بچـم بـۆ ئەڵمانیا کە خـۆم لەوێ پەنابەری سیاسـیم، پێویسـتە یارمەتی من بدەن" ماری زۆر بەسـەرنجەوە گوێی لێم گرتـووە ئەوانـەی بـۆم بـاس کـرد تێگەیشـت و دەچێتـە ژوورێکـی تـر، دوای کەمێک دەگەڕێتـەوە و دەڵێـت "تـەواو دوای کەمێـک وەرگێڕێـک دێت کە تورکـی بزانێت و گوێـت بـۆ دەگرێت" بـە خۆشـحاڵییەوە سوپاسـی دەکەم.

دوای نیـو کاتژمێـر پیاوێکـی تەمـەن ٤٥ – ٥٠ سـاڵان هاتـە ژووری بگۆڕەکـە، زانیـم کـە پیاوەکـە وەرگێڕە، یەکـەم جار یەکتر دەناسـین و دەڵێت کە بـە ڕەچەڵەک عەرەبـی ماردینـە و چـڵ سـاڵە لـە بەیـروت دادەنیشـێت، منیـش بەکورتـی چیرۆکی خۆمـی بـۆ دەگێڕمەوە، کاتێک گفتوگۆکەمـان بەردەوام بوو ئافرەتێکـی باڵا ناوەندی قـژ زەردی چاوکاڵـی گەنـج و جـوان ئێمەی بانگ کـرد بۆ ژوورێکی تر، بـە ڕاڕەوێکی تەسـکدا تێپـەڕ دەبیـن و دەچینـە ژوورێکـی فـراوان، چاومـان بـە گەنجێکـی ڕێکـی چاوشـینی باڵا ناوەند دەکەوێت، سـەرەتا بۆ دانیشـتنمان شـوێنمان نیشـان دەدات،

دەچێتـە سـەر مێزەکـەی بەرامبەرمـان و دادەنیشـێت لەشـوێنەکەی قـژە زەردە خاوەکـەی، رووە بـە زەردەخەنەکـەی و پەنجـەی گـەورەی دەسـتی ڕاسـتی کـە لـە رەگەوە قرتاوە، سـەرنجی راکێشـام، پیاوە گەنجەکە گوتی کە ناوی (پاسـکال قطات) ە فەرمانبـەری کۆمیتـەی بەیروتـی خاچـی سـوورە و دەتوانێـت گوێـم لـێ بگرێـت، ئافرەتـە گەنجەکـە وتەکانی پاسـکالی لـە فەڕەنسـییەوە بۆ عەرەبـی وەردەگێڕێت و وەرگێڕەکـەی مـن تێدەگەیەنێـت و وەرگێڕەکـەش بۆ تورکی وەردەگێڕێت، سوپاسـی پاسـکال دەکـەم و بەکورتـی چیرۆکەکـەم دەگێڕمەوە.

لـە دیالۆگەکـەی نێوانمانـەوە تێدەگـەم کە پاسـکال کەسـێکی رووناکبیـرە، دوای ئـەوەی بەسـەرنجەوە گوێـی لە قسـەکانم گرت و بیـری کردەوە دەڵێـت "تەواو ئەو فۆڕمـەی وەرتگرتـووە پڕدەکەینەوە و تـۆ دەنێرین بۆ بیـرۆی نەتەوەیەکگرتووەکان" دووبـارە دەڵێمـەوە کـە پـارە، پاسـپۆرت و ناسـنامەم ون کـردووە و دەڵێـم کـە دەمەوێـت پەیوەنـدی بـە ئەڵمانیـاوە بکـەم دووبـارە ئێمـە دەبەنـەوە ژووری بگـۆڕ و دوای ماوەیـەک مـاری رۆژ داوای ژمـارە دەکات، پێـی دەدەم، دوای پێنـج خولـەک زەنگـی تەلەفۆنەکـەی سـەر مێزەکـە لێـدەدات، بەتامەزرۆییـەوە هەڵیدەگـرم: وەک هەمـوو جارێـک کاسـێتەکەی حوسـێن ئـەردەم بـە ئەڵمانـی شـتێک دەڵێـت. گوتم: (حوسـێن ئەگـەر لـە ماڵیـت تەلەفۆنەکە هەڵگرە) بەڵـێ تەلەفۆنەکـە هەڵدەگیرێت و دەنگـی حوسـێنە! کـە گوتـی: ((ئـەرێ لەکوێی، فاکسـەکەتم بەدەسـت گەیشـت، منیـش بـەدوای تـۆ دەگـەڕام)) بەپێویسـتم نەزانـی ئـەوەی نووسـیوومە دووبـارەی بکەمـەوە، دواتـر دەسـتم پێکـرد دۆخەکـەی بـۆ بـاس بکـەم و گوتـم: ((ئێسـتا لـە کۆمیتـەی بەیروتـی خاچـی سـوورم و داوام لێکـردن کە یارمەتیم بـدەن، دەڵێن کاری ئێمـە نییـە، پـارە، ناسـنامە، شـوێنێکی مانـەوەم نییـە ئەگـەر دەکـرێ بەیەکێـک لـە حـەوت زمانەکـەت لەگـەڵ بەرپرسـی ئێـرە قسـەبکە، رازی بـن کـە داڵـدەم بـدەن یاخـود پـارە و شـوێنی حەوانـەم دابیـن بکـەن.)) گوتـی: "باشـە من ئێسـتا قسـەیان لەگـەڵ دەکـەم،" دواتـر لەگەڵ سـەنتەری خاچی سـوور قسـە دەکەم بە مـاری رۆژم

گـوت کـە هاوڕێکەم دەیەوێت لەگەڵ پاسـکال قسـە بـکات، مـاری پەیوەندییەکەی بەتەلەفۆنـی پاسـکالەوە گـرێ دا ماڵئاوایـی لـە حوسـێن دەکـەم و پەیوەندیەکـە دادەخـەم، پەیوەنـدی نێـوان حوسـێن و پاسـکال درێژەی کێشـا چییان گـوت نازانم.

کاتێـک لـەژووری بگۆڕەکـە لەگـەڵ وەرگێـڕە ماردینییەکـەم قسـەمان دەکـرد ئافرەتێکـی باڵابـەرزی ئەسـمەر هاتـە لامـان و دەفتەری پسـوولەی لەدەسـت بوو و لـە بەرامبـەر واژۆییێک ٢٠ هـەزار لیرەی لوبنانی پێدام، کاتێـک پارەکەی پێمدا گوتی "ئەوانـە بـۆ خـۆراک و هوتێلی ئەمشـەو" کـە ئافرەتەکە لـە ژوورەکە چـووە دەرەوە وەرگێڕەکـە پارەکانـی لـە دەسـتی هەڵگێڕ و وەرگێـڕ دەکرد، حاڵێکـی وای هەبوو کە بیـدات بـە مـن، گوتـی "بـاری دارایـی من باشـە، تـۆ پـارەت نییـە، بابیدەم بـە تۆ" و پارەکـەی بـۆم راگـرت، گوتـم بـاش دەبێـت و هەزارییەکانم خسـتە جزدانمـەوە، ئەو فۆرمـەی لە نەتـەوە یەکگرتووەکانـم وەرگرتبوو لەگەڵ وەرگێڕەکە بـە یەکەوە پڕمان کردەوە،بـە مـاری رۆژم گـوت ڕۆژبـاش و لەبیـرۆی خاچی سـوور دەرچووم.

کاتێـک لەگـەڵ وەرگێڕەکـە چووینـە سـەر شـەقامی گشـتی، گوتـم هیـچ فۆتۆگرافەرێـک هەیـە بیناسـیت، وەڵامـی (بەڵـێ، لـە بەرانبـەری دوکانەکـەی ئێمـە فۆتۆگرافەرێکـی ئەرمەنـی لێیـە کـە تورکـی دەزانێـت)م وەرگـرت و چووینـە ئەوێ، ئەرمەنییـە بـە تەمەنەکـە لەماوەی خولەکێکدا چـوار وێنـەی مامەڵەکردنم دەگرێت و سێ هـەزار لیـرەم لـێ وەردەگرێـت. کەمێـک لەگـەڵ ئەرمەنییـە بـە تەمەنەکـە و خێزانەکـەی قسـە دەکـەم، لەگـەڵ ئـەم پیـاوەی وەرگێـڕی بـۆم کـرد دەچینـە مارکێتەکـەی بەرانبـەر دوکانـی ئەرمەنییەکـە و لەگەڵ خـوارزا کوردەکـەی یەکترمان ناسـی، لەنـاو قسـەکردن وا مەزەنـدە دەکـەم کـە ئەوانە هێشـتا گوێیان لە سـەرۆک ئاپـۆ نەبـووە، هـەوڵ دەدەم بەگەرمی هەڵسـوکەوت بکـەم و وا بیردەکەمەوە کە وا بکـەم یارمەتیـم بـدەن، خـوارزا کوردەکەی وەرگێڕەکە شـەیدای ئیبراهیم تاتلسێسـە، پرسـیار دەربـارەی ئیبراهیـم دەکات، منیـش وا وەڵام دەدەمـەوە وەک بڵێـی زۆر لەنزیکـەوە ئیبراهیـم بناسـم و وەڵامـم دەدایـەوە، پرسـیاری کـرد (بۆچـی بـەردەوام

دەنگخۆشـەکان خەڵکـی ئۆرفان؟) گوتم:(دەبێت هی بیبـەری تیژ بێت) و بەیەکەوە پێکەنیـن، بەردەوامـی بەگـەرم و گوڕییەکـە دەدەم، میـوە دەخۆین، جگـەرە و ئاوی سـارد دەخۆمـەوە، زانیـم کـە ماڵـی وەرگێڕەکـەم لـە نهۆمـی سـەر مارکێتەکـە بـوو، بیـرم لـەوە دەکـردەوە ئایـا بانگهێشـتی ماڵـەوەم دەکا یان نـا، گوتم بێ پـارە مانەوە زۆر ناخۆشـە، دەتوانـم لـە ئەڵمانیـاوە داوای پـارە بکـەم، بـەڵام لەڕێـگای بانکـەوە درەنـگ دەگات، وەرگێڕەکـەم گوتـی زۆر درەنـگ دەگات دوو کـوڕم لـە ئەڵمانیایـە مـاوە مـاوە پـارەم بـۆ دەنێرن، لەمـاوەی ١٥ - ٢٠ ڕۆژ ئینجا ئەگەر بگات، پرسـیم کە کوڕەکانـی لـە ئەڵمانیـا لـەچ شـارێکن، وەڵامـی (یەکێـک لـە ئەسسـەن و یەکیـان لە بەرلینـە)م وەرگـرت، گوتـم (ئەگـەر بتوانی یارمەتیـدەرم بیت دەتوانـم لەهەمانکات داوای پـارە بکـەم، گوتـی: (چۆن؟) گوتـم: ژمارەی تەلەفۆنـی کوڕەکانت بدە من، من پەیوەنـدی بـە نزیکەکانم دەکـەم، ژمارەکەیان دەدەمی و دەڵێم بـڕۆن ئەوەندە پارە لـەو جێگایـە دابنێـن، ئێـوارە پەیوەنـدی بەکوڕەکانـت دەکەین ئەگەر بڵێـن پارەکەم وەرگـرت، تـۆ لێرە پـارە دەدەیت بەمن، کوڕەکانـت پارەکە بۆ تۆ دەنێرنـەوە. وەرگێڕ کەمێـک بیردەکاتـەوە و دەڵێـت: " کوڕەکانـم بێ خێـرن پارەکە دەخـۆن، ناینێرن" بۆ قەناعـەت پـێ هێنانی ماوەیەکـی زۆر خەریک بووم، قەناعەتی نەهات، تێگەیشـتم کـە کەسـێکی ڕەزیلـە، خـوارزا کوردەکـەی لـە نهۆمـی سـەرەوە سینییەک خواردنی هێنا، پڵاو و برنج و فاسـولیای تازەمان خوارد، کاتێک تێگەیشـتم پیاوەکە بانگهێشـتی ماڵـەوەم نـاکا دەردەچـم بۆ ئەوەی هوتێلێـک بدۆزمەوە کە لێی بخـەوم، لە یەکێک لـە شـەقامە قەرەباڵغەکانـی حەمرِا تابلـۆی (هۆتێـل سـانلازارۆ) بەرچـاوم کـەوت، بـەرەو ئـەوێ چـووم، لـە شـەقامەکەوە بەنزیکـەی ١٥ - ٢٠ پەیژەیـەک سـەرکەوتم و بەپیاوێکـی تەمـەن مامناوەنـد کـە لـە هۆڵێکـی بچووکـی هۆتێلەکـە دانیشـتبوو دەمەوێـت شـەوێک لـە هوتێلەکـە بمێنمـەوە، کارتـی ڕۆژنامەگەریم نیشـان دەدەم، پیاوەکـە کاتێـک زانـی ڕۆژنامەنووسـم داوای پاسـپۆرت نـاکات، دوای ئـەوەی نـاو، نازنـاو و نـاوی دایـک و بـاوک و بـەرواری لەدایـک بوونـم لە کاغەزێک دەنووسـێت

و دەڵێـت (١٢ دۆلار)، ناسـنامەکەم دووبـارە پێدەداتـەوە، دوای ئـەوەی کـە پارەکە دەدەم کلیلەکـە وەردەگـرم و سـەردەکەومە نهۆمی سـێیەم بۆ ژوورەکـەم. ژوورێکی یـەک تەختـی گەرماو و سـەرئاوی نییـە، ئاو نایـەت، ژوورەکە بۆنی لـێ دێت، تەنگ و زۆر گەرمـە، بەخـۆم دەڵێـم ئـێ ژووری هۆتێلـی (١٢ دۆلاری) هـەروا دەبێـت و دادەنیشـم. پانتـۆڵ و کـراس و پێڵاوەکانـم دادەکەنـم و پاڵدەکـەوم.

کاتێـک برسـیم بـوو دابەزیمـە خـوارەوە لـە تابلـۆی رووناکـی هوتێلەکـە نووسـینەکانی "هوتێـل، رێسـتورانت، یانـەی شـەوانە" دەخوێنمـەوە، لـەدواوەی هۆڵەکـە چوونـە ژوورەوە کافتریایەکـی لێیـە، دەچمـە ئـەوێ، دەبینـم خواردنـەوەی ئاسایی و کحولـی لـێ دەفرۆشرێـت، دوای کەمێـک دانیشـتن لەو ئافرەتە ئەسـمەرە باریکـەی کـە لـە کافتریایەکـە کاردەکات دەزانـم کـە ئەوە یانـەی شـەوانە لەنهۆمی خـوارەوە و خواردنگەکـە لـە نهۆمـی سـێیەمە، سـەردەکەومە نهۆمـی سـێیەم؛ ئێـرە نـەک خواردنگـە بەڵکـو لـە مەیخانـە دەچێـت، کوڕێکـی رەش پێسـت و ئافرەتێکـی سـپی پێسـت بەڕێـوەی دەبـەن، میوزیـک لێـدەدا بـەڵام پیـس و چۆڵـە جگـە لەمن کەسـی تـری بـۆ نەهاتـووە، [ئافرەتێـک بـۆ دانیشـتنم شـوێنی نیشـان دام] لەبـەر ئـەوەی بیـرم کردەوە شـوێنێکی گران بێت گوتم دوای کەمێکـی تر لەگەڵ هاوڕێیانم دەگەڕێمـەوە و رۆیشـتم، لـە دوکانێکـی سـەندەویچ فـرۆش سـاندەویچێکم کـڕی و خـواردم، ئـاوی سـارد دەخۆمـەوە و دەگەڕێمـەوە هۆتێلەکـەم.

هوتێلەکـە لـە هوتێلێکـی نامـۆ دەچـوو؛ ژوورەکانـی بۆنی بۆگەنی لـێ دەهات، لـە نهۆمـی خـوارەوە یانەیەکـی شـەوانە، لـە نهۆمـی سـێیەم مەیخانەیـەک هەیـە، کاتێـک تاریکـی بـاڵ دەکێشـێت ناوچەکـە دەسـت بـە ژیانـەوە دەکات. لەژوورەکە دەردەچـم و دادەبەزمـە کافتریاکـە، داوای چایـەک لـە ئافرەتـە باریکە بـاڵا بەرزەکە دەکەم، ئافرەتەکە چایەکە لەسـەر مێزەکەم دادەنێت و دەگەڕێتەوە سـەر کارەکەی، (کاتێـک چـام دەخـواردەوە) گەنجێکـی شـەل هاتـە ژوورەوە، لەسـەر کورسـیەکی بـەرز بەرانبـەر ئافرەتەکـە لەبـەردەم مێزێـک دانیشـت و دەسـتیان کرد بـە گفتوگۆ،

ئاخاوتنیـان بەکوردی لەنێوان خۆیاندا سـەرنجی راکێشـام، ماوەیەکـی درێژ گوێم لێ گرتـن، دواتر پرسـیارم کـرد کە خەڵکی کوێـن، کاتێک زانییان کوردم خۆشـحاڵ بوون، ئافرەتەکـە خەڵکـی نوسـەیبین و گەنجەکە خەڵکی حەسـەکە بوو، وەڵامی پرسـیاری ئـەوان بـە ڕۆژنامەنووسـێکی تورکیایی دەدەمـەوە، دواتر تێدەگەم کـە هەڵەیە خۆم ئاشـکرا بکەم.

کەمێـک لەگـەڵ کوڕەکـە قسـە دەکـەم، لـە زمانەکەی بـەکاری دەهێنا هەسـتم کـرد کـە کەسـێکە لـە کاری رەش کار دەکات، دوای ماوەیـەک کوڕەکـە دەڕوات و لەگـەڵ ئافرەتەکـە دەمێنینـەوە، بەدیاردەکەوێت کە ئافرەتەکە لێـرە تەنها کافتریاکە بەڕێـوە نابـات، زوو زوو سـەیری ئاوێنـە دەکات و قـژی شـانە دەکات، بـرۆی رێـک دەخـات، هەڵسـوکەوتی سـەیری هەیـە. کاتێـک هاتـە لام لەسـەر مێزەکـەم و گوتی " زۆر لـەو پیـاوە نزیـک مەبـەوە، لێـرە پیـاوەکان دەخەڵەتێنن و دەیانبـەن بۆ یانەی شـەوانەی نهۆمـی خـوارەوە و لەگـەڵ ئافرەتـە قەڵەوەکان پـارەی پیـاوەکان دەبەن" کاتێـک "قەڵەوی" ئافرەتەکانی خوارەوەی باس دەکـرد بەجووڵەکانی " باریکیەکەی" خـۆی بـاس دەکـرد، کاتێـک رووم پێـی نـەدا گەڕایـەوە شـوێنی خـۆی، پـارەی چاکـە دەدەم و سـەردەکەومەوە ژوورەکـەم. لەژوورەکـەم بیـرم کـردەوە کـە بەهەڕەمەکـی گـەڕان و سـوڕان بـاش نییـە و ژیانـی زیندانـم بەردەوامـی پێدا، لەخـوارەوە دەنگی میوزیـك و گۆرانییـەکان بـە " یـا لیـل یـا لیـل" دەسـتیان پێدەکـرد، قاقـای ئافرەتـان و نـەڕەی پیـاوان دێـت، لەبـەر پێخەفەکـەم راکشـام بـەڵام ناوەڕاسـتەکەی داڕمـاوە، هەوڵـم دا چاکـی بکـەم نەبـوو، ئـاوا پاڵکەوتـم، دەسـتم بەبیرکردنـەوە کـرد؛ لـە ئەشـکەوتەکەمەوە هاتمـە هۆتێلێکی سـادە، بەڵام هێشـتا هیچ دەرگایـەک بەروومدا نەکراوەتـەوە. دەبێـت نەتەوەیەکگرتـووەکان بـۆ چوونـە ئەڵمانیـام یارمەتیم بدات؟ زۆر لـەو پیـاوە بەچاویلکەیـەی لـەوێ کاردەکات بەئومێـد نیـم، خاچـی سـووریش دەڵێـت: "ئـەوە کارێـک نییە ئێمـە بتوانین چارەسـەری بکەین" باشـە کێ پاسـپۆرت بەمـن دەدات؟ ئـەی ڤیـزا؟ لـە کاتێـک کـە لە ئەڵمانیا پەنابەر بـووم دەرچـوو بووم.

لـەو حاڵەتـە ڤیـزا بەمـن دەدەن؟ حوسێن ئـەردەم دەتوانێـت شـتێکم بـۆ بـکات؟ ئـەو پرسـیارانە مێشـکم ئاڵـۆز دەکـەن، دواتـر وەڵامـی هـەر یەکێکیـان لەبـەر چاوم دەبێتـە برینـی شـاخێک. ئەندامـی پێـن، ڕێکخراوی ئافـی نێودەوڵەتـی و ڕێکخراوی ڕۆژنامەوانـی نێودەوڵەتیـم، ئـەو سـێ ڕێکخـراوە نێودەوڵەتییـە مـن دەناسـن، بیـرم لـەوە دەکـردەوە دۆخەکـە بە نامەیەک بۆ ئەم سـێ ڕێکخراوە و خاچی سـوور روون بکەمـەوە، هەندێـک لە لێپرسراوانی ئاف دەناسـم کـە تورکی دەزانـن، ئەگەر بتوانم نامـە بـە وان بگەیەنـم وا بیردەکەمـەوە کـە بـە ڕێکخراوەکانـی تـری بگەیەنن.

خەیاڵـم بـەرەو رابـردوو و ئـەو هۆکارانەی منیان بـۆ ئێرە هێنـا دەڕوات، هەموو شـتێک لەمانگی نیسـانی ١٩٩١ دەسـتی پێکرد، ١١ ساڵی تەواو لەزیندان مابوومەوە، هـەر لـەو ڕۆژەوە کـە گیرام تـا ئەو ڕۆژەی کە ئـازاد بووم لایەنگری ئـەو هاوڕێیانەم کردووە کە لەزیندان بەرەنگار بوونەتەوە، سـەرەڕای هەموو ئەشـکەنجە، هەڕەشـە، پاڵەپەسـتۆ و زوڵمێـک ملـم بـۆ ئەشـکەنجەدانەکان شـۆڕ نەکـردووە، پابەنـد بـووم بـە بیرۆکەکانمـەوە، لـە دادگای داگیرکـەر بێدەنـگ نەبـووم، سـەرەڕای هەمـوو سـووکایەتی پێکردنێـک هـەردەم دروشـمـمان "بـژی سـەربەخۆیی، بـژی ئازادیـی" بـووە، لـە ئەنجامـی ئـەو شـەڕە درێژخایەنـەی لـە گرتووخانـە گرتمانە بـەر دۆخەکە ڕێـک کەوتبـوو، بۆ باسـکردنی شـەری بەرەنگاریی زیندانی دیاربەکر بـە مرۆڤایەتی، رۆمانێکـی دوو بەرگـی و کتێبێکـی (یـاری)م نووسـی، کاتێـک کتێبەکەم لـە تورکیا و ئەڵمانیـا بڵاوکرایـەوە دەنگێکـی زۆری دایەوە، دەرئەنجامی ئەوە لەڕای گشـتی کورد و تـورک نـاسرام، کاتێـک لەزینـدان بـووم وتـار و گۆشـەی وردبینیـم بـۆ ژمارەیەکـی زۆر ڕۆژنامـە و گۆڤـار نووسـی. نووسـینەکانم کە بـە وردی ڕەخنەم لـە ئایدیۆلۆژیای فەرمـی لـە تورکیـا گرتـووە و بـە واژۆی (Bay Muhalif - بەڕێـز ڕەخنەگـر) لـە ڕۆژنامـەی (Yeni Ülke) بـڵاو دەکرانـەوە.

کاتێـک لـە زیندانـی جەیهـان گیرابـووم بەیەکـەوە لەگـەڵ هاوڕێکانـم مسـتەفا کاراسـوو و یلـماز ئـوزون هەوڵمانـدا چینـە کوردەکـەی کۆچیان کـردووە بـۆ ئەدەنا،

مێرسین، جەیهان، تارسوس، ئەسکەندەرون بخەینە نێو ڕێکخستنەکان. سەرەڕای لە ژوورەوە بووغان لە دامەزراندنی HEP (پارتیی رەنجی گەل) و رێکخستنی کاریگەریمان زۆر بوو، لە مانگرتن لە خۆراک ئەرکی وتەبێژی و نوێنەرایەتیم گرتووەتە ئەستۆ، هەموو ئەو کۆششانە بوونە هۆی ناسرانم لە لای ڕای گشتی، کە لەزیندان ئازاد بووم ئەوە زیاتر تێگەیشتم.

رابەری مەزنیش ئەو حاڵە دەزانێت، بەپێی ئەو لۆژیکەی دایڕشتووە، ناسراوبووغان دۆخێکی ترسناکە، دواتر ئەوە تێدەگەم، ئەوەی لەگەڵ من لە هەمان دۆخ دا بوو ساکینە جانسز بوو و لەبەر ئەوەی ئافرەت بوو، لەمن زیاتر سەرنجی خەڵکی راکێشابوو، ١٢ ساڵ لە زیندان ماوەتەوە، ملی بۆ زۆردار کەچ نەکردووە، بەرگەی گرتووە، لەو دادگایانەی هەندێک پیاو لەترسان خۆیان پیس دەکرد ساکینە جانسز بوو بە دەنگی گڕی گەلی کورد و داوا رەواکەی، ٥١ ڕۆژ مانی لە خواردن گرتووە، لەهەموو بەرگرییەکاندا سیمبۆلی خاوەن بڕیاری بووە، ببووە ئەفسانەیەک، رابەری مەزن کە کوشتن و لەناوبردنی هەرکەسێکی کردووە بە سیاسەتی کە جگە لەخۆی ببێت بە ئەفسانە، هەر لەگەڵ ئازادبووغان لە زیندان تەڵەکانی بۆمان ئامادە کردبوو و ئێمەی بۆ لای خۆی بانگ دەکرد.

نەمدەتوانی بەو بانگکردنە بڵێم "نەخێر"، دوای ئەوەی ١١ ساڵ لە زیندان بووم، ئەو هەموو ئەشکەنجە و تاڵییەم چەشت و هەموو دەور و بەرم خستە ناو خەبات لە ماڵ دانەدەنیشتم، هەر چۆنێک بێت بە خۆشحاڵییەوە بانگکردنەکەم قبوڵ کرد، بەر لە چوونە دەرەوەم لە وڵات لە دیاربەکر لەگەڵ رابەرمان لە پەیوەندییەکی تەلەفۆنی گفتوگۆمان کرد، بە منی گوت کە محەممەد شەنەر سیخوڕە و لە دژی پارتی چالاکی بەرێوە دەبات، کاتێک چوومە ئیستانبول وردەکاری ڕووداوەکەم لە ڕۆژنامەوان و سیاسەتمەدار دۆغو پەرینچەک زانی.

محەممەد شەنەرم زۆر لەنزیکەوە دەناسی، لەزیندانی دیاربەکر هەشت ساڵ بەیەکەوە گیرابووین، کەسێک نەبوو کە لە هەموو بابەتێک هاوڕابین، لە

زۆر بابـەت بیرورامـان پێچەوانـەی یەکتربـوو، لەسـاڵی ١٩٨٤ لەناوەڕاسـتی شـەڕی باریکات[١] بەرگـەی ئەشـکەنجەی نەگـرت و لـە جـل پـێ لەبەرکردنـی ئێمـە ڕۆڵـی گێڕابـوو، بۆیـە لەگـەڵ ڕێکخـراوی ژوورەوە ماوەیـەک پەیوەنـدی هەڵپەسـێردرا، هەندێـک تایبەتمەنـدی هەبـوو کـە بـە دڵـم نەبـوو، لەبـەر متمانـەی تـەواوم بـە رابەرمان ئاخاوتنەکەی سـەبارەت بە شـەنەر مێشـکمی ئاڵۆز کردبوو، لەو زیندانەی ماوەیەکـی زۆر لێـی مامـەوە، دەوڵەتـی تورکـم زۆر لـە نزیکـەوە ناسـی و بـووم بـە خـاوەن شـارەزایی و تاقیکردنـەوە، بەهۆی ئەوەی لەژوورەوە فرسـەتی خوێندنەوەم هەبـوو بابەتەکانـی مێـژوو، ئەدەبیـات، فەلسـەفە، دەروونناسـی و کۆمەڵایەتیـم بـاش سـەرنج دابـوو، مێشـکم کـرا بـووەوە و بـڕوام وابـوو کـە زۆر کاریگەری باشـم دەبێـت بەسـەر خەبات، متمانەیەکی تەواویشـم بە رابەرمان هەبـوو، دژایەتیکردنی ئـەوم هـەر بەخەیاڵیشـدا نەدەهـات، ئـەوم وەک رابەر قبـوڵ کردبوو، بەڵام وشـەی (مـەزن)م پـێ شـیاوی ئـەو نەبوو. بـەدەر لەوە، کاتێـک لە وڵات چوومـە دەر باوەڕم نەدەکـرد کـە شـەنەر بـەر لـە ١٢ ی ئەیلـول سـیخوڕ بووبێـت و دەمزانـی هەنـدێ تایبەتمەنـدی هەیـە بـاش نییـە و گومانـم هەبـوو کـە دوای ئازادبوونـی پەیوەنـدی لەگـەڵ دەوڵـەت ببەسـتێت، بـەو بیرکردنەوانـەوە لـە ئایـاری ١٩٩١ چوومـە یۆنـان، لەمـاوەی ئـەو هەفتەیـەی لـە ئەسـینا بـووم هەسـتم کـرد کـە نەفرەتێـک هەیـە بەرانبـەر بەوانـەی کـە لـە زینـدان دەرچوون بـە ئێمەیان دەگـووت " ئێوە لـە پارتی بێگانـەن" منیـش دەمگـوت "ڕەنگـە وابێـت ماوەیەکـی زۆر لـە ژوورەوە بوویـن، لـە دەرەوە زۆر بـەرەو پێـش چـوون ڕوویـداوە و پارتـی گـەورە بـووە، ڕەنگـە ئێمـە دواکەوتبیـن." دوای هەفتەیـەک چوومـە شـام ڕابەرمـان لەو ماڵەی لێـی دەماینەوە، لەگـەڵ ئافرەتێکـی باڵابـەرزی ڕێـک پۆشـی ڕۆشـنبیری جـوان هاتـە سـەردانی ئێمە، ئـەو بـەر لـە هاتنـە ژوورەوە ئـەوەی دەرگاکـەی کـردەوە بەدەنگێکـی بـە جـۆش

---

١ شەری باریکات (بەربەست) : دەرگای قاوشەکانی زینداںمان بە قەرەوێلە دادەخست و بەربەستمان دروست دەکرد، شەڕی بەربەست ناوی چوونە پشت ئەو بەربەستانە و خەباتکردنە لەدژی سەربازەکان.

و ترسەوە گوتی: "سەرۆک دێت" لە ژوورەوە نۆ کەس دانیشتبووین، هێشتا رابەرمان نەهاتووەتە ژوورەوە، هەمووی چووەتە دۆخی ئامادەیی و هەناسەی گرتووە، ئەوە لە ئامادەییەکی ئاسایی زیاتر لە وەستانی پاسەوانەکان دەچوو لە قاوشەکەیان لە زیندانی دیاربەکر کاتێک نەقیب ئەسەد ئۆکتانی ئەشکەنجەدەر دەهاتە ژوورەوە، سەیری دۆخەکە دەکەم و پێم سەیرە، بێ چارە منیش خۆم لەگەڵ دەوروبەرم دەگونجێنم، بەڵام دۆخەکەم بەدڵ نییە، چوو بوومە حاڵی دەروونی پاسەوانێکی زیندان کاتێک ناچارکراوە ملکەچ بێت.

لەکۆتاییدا ڕابەرمان دێتە ژوورەوە، یەکتر ماچ دەکەین و لەسەر قەنەفەیەک دادەنیشێت و منیش دادەنیشم، بەڕاستی ڕێزی دەگرم، ئەو وەک سەرۆکێکی وەک ئەمیرکال کابرال، کاسترۆ، هۆشی مینا دەبینم، بۆیە دوای دانیشتنی ئەو دانیشتم، دوای ئەوەی دانیشتم برادەرانی تر دائەنیشن و بینیم زۆر بە حەپەسانەوە سەیریان دەکردم، ئەو کات تێگەیشتم کە جگە لە من ڕابەرمان وەک ڕابەرێک نا بەڵکو وەک خودایەک دەبینن، لە بەرانبەر خودا بەندە ناتوانێت دابنیشێت و بێگانەبوون لەپارتی واتای چییە! بیرم کردەوە هەڵسم بچمە دۆخی ئامادەییەوە، کە ویستم هەڵسم رابەرمان گوتی "دانیشە دانیشە هیچ نابێت" بەڵام هەمووی وەک پەیکەرە، کاتێک سەیری رووخساریان دەکەم هەمووی مۆمیایە، تاکە نیشانەی زیندوو بوونیان چاوەکانییانە کە دەجوڵێت. دانیشتنم بێ وەرگرتنی مۆڵەت بە فەرمی دژایەتیکردنی ئەو بوو، واتای ئەوە بوو کە (من بەندە نیم، تۆش بە خودا قبوڵ ناکەم) واتای هەڵسوکەوتەکەم ئەوە بوو، من سەرنجی ئەوەم نەدابوو، بەڵام ئەو ئەوەی دەزانی، بەڕاستی زۆر بەڕێز و سروشتیەوە هەڵسوکەوتم کردبوو، بە هەموو جۆرێک لە دژی بە خوداکردنی مرۆڤەکان بووم، وا بیر دەکەمەوە یەکێک لە هۆکارەکانی ڕووخانی سۆسیالیزم ئەمە بێت، لێکۆڵینەوەیەکی وردم سەبارەت بە بابەتەکە کردبوو، کاتێک لە زیندانی بارتین بووم لە ڕیپۆرتاژێک کە ڕۆژنامەی (Özgür Halk) لەگەڵ من ئەنجامی دابوو

بیر و بۆچوونم بە روونی و ئاشکرایی دەربڕی بوو و گوت بووم "یەکێک لەو هۆکارانەی سۆسیالیزمی بەرەو ڕووخان برد بە خوداوەندکردنی کەسەکانە" ئێستا کاتێک لەگەڵ خوداکە خۆی رووبەڕووی یەکترین بیر لەوە دەکەمەوە کاتێک ریپۆرتاژەکەمی خوێندووەتەوە چەند تووڕە بووە، لە ڕێپۆرتاژەکە گوتبووم (کۆمەڵگایەک چەندە بێهێز و کەوتووبێت، کۆمەڵگا لەوێ بەدوای کەسێکی بەهێزدا دەگەڕێت تا هانای بۆ ببات، کۆیلەکانی میسر بۆ نیشاندانی بەرزی فیرعەونەکان هەرەمی بەرزیان دروست دەکرد و خۆیان بچووک دەکردەوە، هەرچەندە خەڵکەکان بەهێزبن گەورەکردنی کەسەکان پێویستی لەدەست دەدات) کاتێک ئەو رستانەم نووسی نەمدەزانی ڕەخنە لە رابەری مەزن دەگرم، چونکە نەمدەزانی ئەو خۆی کردووە بە خودا، ڕاستتر بڵێین کاتێک ئەو رستانەم نووسی مەبەستم لە دۆخی ستالین بوو، تازە دەبینم کە رابەری مەزنمان لە خودابوونی ستالینی رەت داوە، رابەری مەزنمان لەو یەکتر بینینەمان بەکورتی هەندێک زانیاری سەبارەت بە ڕووداوەکەی محەممەد شەنەر دا دواتر گوتی "لە ئەکادیمیا نامیلکەیەک هەیە زۆر گرنگە، کاتێک چوویت دەخوێنیتەوە" کاتێک گوتم "کە چووم دەیخوێنمەوە، هەلەکانی ژوورەوەیان لێرەش بەردەوامی پێ داوە" زۆر بەتووڕەیی سەیری کردم، بەڵام هیچی نەگوت، دواى نان خواردن لەگەڵ هەڤاڵ ڕۆژبین کە لە بەلگرادەوە بەیەکەوە هاتبووین لەگەڵ پۆستە ناردراین بۆ ئەکادیمیا.

دوای نزیکەی کاتژمێرێک گەیشتینە باڵەخانەی بەڕێوەبەرایەتی ئەکادیمیا، ئەوە خۆشییەکە کە وەسف ناکرێت! دوای ١١ ساڵ بە هەڤاڵەکانم شاد دەبمەوە! ئەو پارتیەی کاتێک دەستگیرکرام گرووپێکی بچووک بوو ئێستا بووە بە خاوەن هەزارەها ئەندام، ئەکادیمیای سەربازی دامەزراندووە، هەموویان جلی سەربازییان لەبەرە و چەکی تۆماتیکیان لەدەستە، هەموو ئەوانە واتای خەبات دەگەیەنێت، واتای ئازادیی دەگەیەنێت خۆشحاڵییەکی لەمە گەورەتر بۆ من نییە، کاتێک

چووینە ناو تەلاری بەڕێوەبەرایەتییەکە؛ بینیم حەوت هەشت کەس لە ژوورەوەن، هەندێکیانم لە زیندانەوە دەناسی، هەندێکیشیان بێگانە بوون، دەستی یەکمان گوشی و گوتیان "بەخێربێن" دانیشتین، کەس قسە ناکات، بەساردی هەڵسوکەوت دەکەن، دواتر خێزانەکەم هات کە لە بەڕێوەبەرایەتی ئەکادیمیا کارمەند بوو، بەخێرهاتنەکەی ئەویش بەساردی بوو، خۆم بەخۆمم گوت چی بووە؟ هەڵەیەک کراوە؟ دەستم کرد بە بیرکردنەوە لە هۆکاری بەساردیی هەڵسوکەوت کردنی هاوڕێکانم، دوایی وام بیرکردەوە کە رەنگە پێویستی دیسپلینی سەربازی بێت و ئاسودەبووم.

دکتۆر باران بە فەرماندەکانی تر دەڵێت "یەکەکان بۆ کۆبوونەوە بانگ بکەن، مەراسیمێک بۆ هەڤاڵان سازدەکەین" کە فەرماندەکان چوونە دەرەوە لە ماوەیەکی کەم یەکەکان لە گۆڕەپان کۆبوونەوە بە ریز دەوەستن، دکتۆر باران لە پێشەوە و من و هەڤاڵە ئافرەتەکە لە دوواوە دەڕۆین، بە ریز دەستی هەڤاڵان دەگوشین، دواتر دەچینە بەردەم بەتالیۆنەکە، دکتۆر داوای وتارێکی کورتم لێدەکا، گوتم: "کاتێک لە گردۆکەکەوە سەر لوتکە کەوتم زۆر ئەزیەتم بینی، ئێستا بە تەواوی هەناسەم پێ نادرێت، خەباتتان گەیاندە ئەو رادەیە، لەبەر ئەوەی دەنگی گەلەکەمتان گەیاندە گوێی هەموو جیهان رێز و سڵاوم هەیە بۆتان" دواتر دەزانم کە ئەو وتارەم رێک پێچەوانەی ئایدیۆلۆژیا و وتاری فەرمییە، باسم لە مەزنی رابەرایەتی نەکردووە، رامنەگەیاندووە کە پابەندی رێچکەی ئەو دەبم و جەختم نەکردووەتەوە کە تا دوایین دڵۆپی خوێنم لەسەر رێچکەی رابەرایەتی لە دژی هەر جۆرە لەناوبەرییەک بەرگری دەکەم . لەبیرم کردووە کە بڵێم رابەرایەتی پارتی منی خولْقاند و هێزی پێم بەخشی، خراپترینی کارەکەش لە کاتێک کە دەبوو بڵێم ڕێز و سڵاوم بۆ ڕابەرایەتی پارتی هەیە گوتوومە بە کاندیدانی گەریلا کە ناتوانن سمتیان لەئەرز بەرز بکەنەوە (رێز و سڵاوم هەیە بۆتان) ئەو وتارەم بە نەگونجاو لەگەڵ شێوازی پەکەکە هەڵدەسەنگێندرێت و

دەڵێـن " کەسـایەتی زینـدان هـەروا دەبێت".

دووبـارە دەچینـەوە باڵەخانـەی بەڕێوەبەرایەتـی ئەکادیمیـا، جلی سـەربازیمان پـێ دەدرێـت تا لەبـەری بکەین، کاتێـک ئەو مەجید گوموشـە دێرکییەی لـە زیندان بەشـداری هیـچ بەرەنگارییەکـی نەکـردووە، لـە ماردیـن بـە چەکەکەیـەوە چـوو خـۆی بەدەسـت پۆلیسـەوە دا دەبینـم لـە بەڕێوەبەرایەتـی ئەکادیمیـا فەرماندەیـە؛ وام بیرکـردەوە کـە هەرچۆنێـک بێـت حاڵـی ژوورەوەی نازانـن، لـەو بەشـەی لێـی دانیشـتووین جـار جـارە خێزانـم دێتـە ژوورەوە و دەردەچێـت، وەک بێگانەیـەک هەڵسـوکەوت دەکات، وەک چۆن هیچ کاتێک منی نەدیبێت، نەیناسـیبێت، قسـەی لەگـەڵ نەکردبـم، هـەروەک بڵێـی هاوڕێـی قوتابخانـە، ژیـان، زینـدان، هاوڕێـگام نەبووبێـت "وابیردەکەمـەوە"، هیـچ شـتێکم لـێ ناپرسـێت، یاسـای سـەربازی و فەرمییـەت دەبێـت بـەڵام بـەو رادەیـە نـا. دەتوانـن بیـری لێبکەنـەوە؟ یـازدە سـاڵ خێزانتـان نابینـن، دواتـر تووشـی یەکـتر دەبـن و خێزانتـان قسـەتان لەگـەڵ نـاکات! بەپێویسـتی نازانێـت بپرسـێت کەی لەزینـدان ئـازاد بوویـت؟ خێزانەکەمانت بینی؟

لـە باڵەخانـەی بەڕێوەبەرایەتـی لەگـەڵ دوو هـاوڕێ قسـە دەکـەم، بەهـۆی لێڕاهاتنـەوە قاچـم خسـتبووە سـەر قاچـم لەکاتـی دانیشـتن، خێزانەکـەم کـە ئـەو حاڵـەی بینـی، بەسـەرمدا هـاواری کـرد "قاچـت بێنە خـوارەوە بۆچی قـاچ دەخەیتە سـەر قـاچ؟ خـۆت بـە رابەرایەتـی دەزانیـت؟" ئەوانـی تـر وەک دیوارن، هـەر خۆی ئەگـەر بڵێـت ئێـرە بەڕێوەبەڕایەتـی ئەکادیمیایەکی سـەربازییە، نابێت قاچ لەسـەر قـاچ دابنیشـیت، رێـز لـە قسـەکە دەگـرم و قاچـم دەهێنمە خـوارەوە. لەوتـەی (تۆ خـۆت بەرابەرایەتـی دەزانیت؟) تێدەگەم کە لێـرەدا تەنها رابەری مەزنمان دەتوانێت قاچ لەسـەر قاچ دابنیشـێت، جگە لەو ئەوەی وا دابنیشـێت و جووڵەیەکی وا بکات ئـەوا دەیەوێـت خـۆی لـە جێـگای رابەرایەتی دابنێـت، ئەنجام یاخـود کۆتاییەکەی چـی دەبێـت و یەکسـەر قاچـم دادەبەزێنم.

داوای نامیلکەکـەی سـەبارەت بـە محەممەد شـەنەرم کرد، پێیان دام، سـەیرێکی

ناوی ئەوانە دەکەم کە ئامادەیان کردووە، هەموویان ناوە نهێنییەکەیان نا بەڵکو ناوە ڕاستەقینەکەیان بەکارهێناوە. دواتر دەزانم کە جگە لەو نووسینانەی ستایشی رابەری مەزن، یاخود ئەوانی تر بەسیخوڕ لە قەڵەم دەدەن هیچ کەسێک بۆی نییە بەناوی خۆی وتار بنووسێت، ئەوانەی واژۆیان لەسەر نامیلکەکە کردووە زۆربەیان دەناسم، سێزدە ناو دەژمێرم، جگە لە چوار لەوانە هەندێک دانی ناوە بەهەموو شتێک، هەندێک بەشداری هیچ بەرەنگاربوونەوەیەک نەبووە، کەسانێکن کە هەرگیز خاوەنداریێتیان لەپارتی نەکردووە.

هەندێک بەش لە نامیلکەکە دەخوێنمەوە، نووسراوە کە محەممەد شەنەر بە رەچەڵەکەوە هەر هەموویان سیخوڕ بوون، لەسەرووی هەموویانەوە دایکی، برا گەورەی، خوشکەکانی، براکەی، هەموویان بەر لە کودەتای ١٢ی ئەیلولی ١٩٨٠ لە باتمان لەلایەن ئەفسەرێکەوە بەناوی تەمەل جینگۆز کراون بە سیخوڕ و دزەی پێ کراوەتە ناو پارتی، دەخوێنمەوە و بیردەکەمەوە... محەمەد شەنەر لە ١٩٧٨ لە کۆنگرەی (دامەزراندن) کە لە گوندی فیسی سەر بە لیجە بەسترا وەک نوێنەر بەشداری کردبوو، دواتر وەک ئەندامی کۆمیتەی مەرکەزی هەڵدەبژێردرێت، تا ١٩٨٠ لە چەندین ناوچەی کوردستان چالاکی بەڕێوە دەبات، لە ١٩٨٠ دەستبەسەر دەکرێت، لەماوەی مانگێکی دەستبەسەریی سەرەڕای هەموو ئەشکەنجەیەک تەنانەت یەک کەسیش بەدەستەوە نادات، لە زیندان لەسەر ئاستێکی بەرز بەردەوامی بە بەرپرسیارێتی ڕێکخراوی چالاکییەکانی دەدات، لەساڵی ١٩٨١ لە مانگرتنی تا مردن، ٤٤ ڕۆژ هیچ خۆراکێک ناخوات، ٥ ڕۆژ لەبەر ئەوەی ئاوی نەخواردەوە بێهۆش دەبێت، ئەو کەسەی ئەگەر کەمال پیر و محەممەد خەیری دورموش بڵێن "بمرین" دەمرێت پێی دەڵێن "سیخوڕ!". مەجید گوموش کە لە ١٩٨٠ بەچەکەوە چوو خۆی دا بەدەستی پۆلیس، فەیسەل دونلایجی کەلە گرووپی پەکەکەی وێرانشار دانی پێنا بەناوەکەی ترەوە کانی یلماز (ئەوانەی لەژوورەوە بیوون بە کەروێشک لە دەرەوە هەوڵیان دەدا وەک

شێر دەرکەون) و سەبارەت بە محەممەد شەنەر نامیلکەیەک ئامادە دەکرێت کە "سیخوڕە".

لە شوێنێکی نامیلکەکە بوار دراوە ئەو وتانەی گوایە محەممەد شەنەر وتوویەتی بەش بەشی لێ وەربگیرێت: خەیری، بەچەند ڕۆژێک بەر لە مردنی بەهۆی مانگرتن لە خۆراکەوە گوتوویەتی: (شەنەر ئیدی نوێنەری زیندانیمان تۆی)؛ لێرەدا ناڕەزاییم دەربڕی، گوتم خەیری شتێکی وای نەگوت، گوتیان "شەنەر ئەوەی بەڕابەرایەتی گووتوە" کاتێک گوتم: "ئەو کات بۆ بە هەڵەدا بردن وای گووتوە" هەموو بەیەک دەنگ گوتیان: "واتا تۆش وا بیردەکەیتەوە کە رابەرایەتی بەهەڵەدا دەچێت" بەرگەم نەگرت و بە شێوازێکی گاڵتەجاڕی گوتم: "بە خودا من تا ئێستا دەمزانی کە تەنها خودا بە هەڵەدا ناچێت." رووخسارەکان بوون بە بەرد! زانیم کە یەک وشەی تر بڵێم دەبێت بە شەر بێدەنگ بووم. ئافرەتێک بێدەنگییەکەی شکاند و گوتی: "هەڤاڵ سەلیم، ئەو نامیلکەیە لە لایەن رابەرایەتییەوە پشت ڕاست کراوەتەوە، تۆ رەخنە لەو نامیلکەیە دەگریت، ئەوە هەڵوێستێکی ڕاست نیە" تێگەیشتم کە ئەو نامیلکەیەی رابەرایەتی پشت ڕاستی دەکاتەوە رەخنەی لێ ناگیرێت! لۆژیکی نامیلکەکە و پێگەی ئەوانەی واژۆیان کردووە کاتێک دەهێنمە لای یەک، پێکەنینم دێت، ناتوانم پێبکەنم.

محەممەد شەنەر لە ساڵی ١٩٨٤ رۆڵی هەبوو لە لەبەرکردنی یەکپۆشی بە بەندییەکان، ئەگەر دوای ئازاد بوون بڵێن کە بەم بەڵگانەوە سیخوڕە بڕوا دەکەم، بەڵام جگە لە درۆ هیچ بەڵگەیەکی تر نەبوو، نامیلکەکەم بردە لای خۆم، بیرم لەوە دەکردەوە کە بچمە لای ئەو تاقمەی کە لە ناویان بووم. ئەوەم بە خەیاڵدا هات کە لە شام رابەری مەزن گوتی کاتێک چوویتە بیقاع لەگەڵ ساکینە قسە بکە، بە دکتۆر بارانم گووت، بانگی ساکینەی کرد، چووینە ئەو باڵەخانەی لە بەرانبەر ژووری بەڕێوەبەرایەتی بوو، نەمدەزانی کە بەتەنها ئاخاوتنمان زۆر زۆر مەترسیدارە. ساکینە هاوڕێی زیندانم، هاوڕێیەک کە زۆرم خۆشدەوێت

و ڕێزی لێ دەگرم بەڵام لە هەندێک هەڵوێست بەدڵم نەبوو و ڕەخنەم لێ گرتووە، لە گرتووخانە لەگەڵ حامیلی یلدرم بوون بە دەستگیران، کاتێک بڕیاری دەستگیرانییەکەیان پێم گووت زۆر خۆشحاڵ بووم و دەمویست ئەڵقەکانیان من بیکرم، هێشتا ئەلقەی دەستگیرانییەکەیان نەخستبووە پەنجە بە یاریی فرت و فێڵەکانی شەنەر (ئەو یارییانەی لە ئاپۆچی بوونەوە سەرچاوەی گرتبوو) حامیلی یلدرم لە ئەندامی مەرکەزی زیندانی دیاربەکر کەوێنرا، ئێمە تاقمێک هاوڕێ لە زیندانی دیاربەکرەوە بەرەو زیندانی ئورفا و دوورخراینەوە، کاتێک حامیلی لە مەرکەز دوور خرایەوە ساکینەش پەیوەندی لەگەڵ دەپچڕێت و هەڵوێستی لە بەرانبەر وەردەگرێت، ئەمجارە لەگەڵ محەمەد شەنەر نیشان دەکات، کاتێک گوێم لێ بوو لەگەڵ حامیلی پەیوەندییەکەی پچڕاندووە زۆر توڕەبووم، لەنامەیەک کە بۆم نووسی پێم گوتبوو: "لەبەر ئەوەی حامیلی لە مەرکەز دوورخڕایەوە پەیوەندیت پچڕاند نازانیت کە ئەشق و خۆشەویستی چییە، ئەگەر واز لەو تێگەیشتنەت نەهێنیت بەم زوانە بەرپرسێکی تر دەدۆزیتەوە." هەر خۆی ساکینە دەمێکە شەنەری دۆزیوەتەوە.

ساکینە، لەو نامانەی بۆ مستەفا کاراسووی دەنووسی، زۆر ستایشی محەمەد شەنەر و رابەری مەزنی دەکرد و بەرزی دەکردنەوە ئاسمان، هەروەک ستایشکردنی ئافرەتێک، بەڵام ئافرەتێکی سۆفی بۆ خودا. کاتێک نامەکان دەخوێنمەوە رووخسارم گرژ دەبێت و هەندێک جار توڕە دەبووم، مستەفا کاراسووش لەبەر ئەوەی شەنەر و ئاپۆی بێ کەم و کوڕی دەبینێت دەیگوت "خۆ تۆ لە جیهان کەست بە دڵ نییە" ساکینەم بانگ کردبوو تا لەسەر ئەو بابەتە رەخنەی لێ بگرم، سەیری رووخساری ساکینەم کرد؛ وای دەبینێت کە وشک بوو بێت، سەرکوت کرابێت، گرژ، وادەزانیت کە لەژوورێک بێ ئۆکسجین ماوەتەوە، کێشی دابەزیوە، ئێسک و پێست ماوەتەوە، شوێنەوارێک لە ساکینە بە جۆش و خرۆش و خەباتکارەکە دیارنەماوە، کەلەیەکی رەق و تەق دوو چاو

كـە كەوتوونەتـە نێـو چـاڵ، لێوێكـی تەنـك و لوتێـك كـە وەك چەقۆیەكـی بچـوك وابـوو لـە ناوەڕاسـتی رووخسـاری چەقێندرابێـت، سـاكینە وای بەسـەر هاتبـوو. چاوەكانـی چاوەڕێـی هیوایەكـی لـە مـن دەكـرد، ئـاوام هەسـت پـێ كرد، سـەرەڕای ئەمـە رەخنەكانـم بـە ڕوویـدا گـوت، ئـەو بیرۆكانەی لە نامەكـە پێم گوتبـوو زیاتر و بـە وردتـرەوە پێـم گوت.

گوتـی "تـەواو مـن هەڵـەم هەیـە بـەڵام كارەكان وانیـن كەتـۆ دەیزانیـت" و گریـا، یەكـەم جـارە ببینـم كە بگریـت، ئەو كەسـەی لـە رەشـەبای زۆرداری زیندانی دیاربەكـر وەك مۆنۆمێنتێـك وەسـتابوو، ئـەو ئافرەتـەی هەرگیـز لەژێر ئەشـكەنجە نەگریـاوە، لێـرەدا بگریت سـەیرم پـێ دەهات. گوتم "بە سـۆز هەڵسـوكەوت مەكە، گەورەتریـن هەڵـەت ئـەوە بوو كـە لەبەر ئەوەی حامیلـی لە مەركـەز دوورخرایەوە جێتهێشـت و نیشـان كرایـت بـۆ شـەنەر" گوتـی "كێشـەكە ئـەوە نییـە، تـازە دێیتـە ئێـرە ناتوانـم هیـچ شـتێكت بـۆ بـاس بكـەم، هەمـوو شـتێك خۆت بـژی و فێـر بە." جیابووینەوە.

هەمـوو گفتوگۆكەمـان ئەوەنـدە بـوو، دواتـر دەزانم كـە لە دژی رابـەری مەزن كۆبوونـەوەی دانانـەوەی تەڵـەم كـردووە لەگـەڵ سـاكینە، بۆچـی رابـەری مەزنمـان لـەوە دەترسـا كـە دوو كـەس بێنـە نزیـك یەكـتر و قسـەبكەن؟ بـڕوام نەدەكـرد كـە لەپارتیەكـەی ئێمـە شـتێكی وا ببێـت. بێگومـان دواتـر فێربـووم كە رابـەری مەزنمان زۆر تاوانـی گـەورەی ئەنجـام داوە و كەوتووەتە بارێكی دەروونی كە ببێتە كەسـێك لـە ئاشـكرابوونی تاوانەكانی دەترسـێت.

دوای ئـەوەی لەگـەڵ هاوڕێكانی تاقمەكەم یەكتر دەناسـین تـەواوی ناملكەكە دەخوێنمـەوە، خـۆم بـە خۆم دەڵێم لە سـەدا هەشـتای درۆیە، بڕوا بـە نووسراوەكان ناكـەم، چونكـە باشـترین كـەس كـە زینـدان بناسـێت منـم نـەوەك ئەوانـەی ناملكەكەیـان نووسـیوە، كاتێـك محەمـەد شـەنەر بەرەنـگاری دەكـرد زۆربـەی ئەوانـەی كـە ناملكەكیـان نووسـیوە لـە ئەشـكەنجەكارەكان دەپارانـەوە، دەمگـوت

ئەگەر یەکێک لە پێشووترەوە سیخوڕ بووبێت سێ ساڵ دار، قامچی و لێدانەکانی دیاربەکری پێناکەوێت، یەکێک لە پێشووترەوە سیخوڕ بووبێت ٤٤ ڕۆژ بەرگەی مانگرتن ناگرێت، زۆر دواتر تێگەیشتم کە مێژوویەک هەیە دەیانەوێت بیشێوێنن. ئەوانەی مێژوویان نووسییەوە لەلایەن ئەوانەوە کە مێژوویان شێواند دادگایی دەکران، ئەو ڕاستیانەی من لە ناوی دەژیام لێرەدا ڕاستی نەبوون.

لێرەدا دەگوترا ٢+٢=٤ نییە، دەکاتە ٥، ئەوانەی لە زیندان خۆیان بە دەستەوە دەدا و دانپێنەرەکان و چەند کەسانێک کە ناچاری ماستاوگرتنەوە بوون بۆ دیکتاتۆرێک، لە شوێنێکی پیرۆزی وەک ئەکادیمیای مەعسوم کۆرکماز، نامیلکەیەکیان نووسیوە، رابەری مەزنمان پشت ڕاستی کردووەتەوە، ئەوەیە ڕاستی یاخود ئەوەی من تێیدا ژیام و بینیم؟ بێگومان رابەرایەتی چی بڵێت ئەوە ڕاستە! چونکە رابەرایەتی دەزگایەکە و نوێنەرایەتی نەتەوەیەک دەکات، ئەو نەتەوەیە بە هەڵەدا ناچێت، هەموو نەتەوە درۆ ناکات، ئایدیۆلۆژیای فەرمی وا دەفەرموێت. دەست دەکەم بە گفتوگۆ لەگەڵ هاوڕێیانی تاقمەکەم، هەندێک هەن تازە هاتوونەنە نێو خەبات، هەندێک چەند ساڵێکە، هەندێک لە ئەورووپاوە هاتوون، هەندێکیش لە کوردستان و شارە جیاوازەکانی تورکیاوە هاتوون، هەمووی کاتێک باس لە رابەرایەتی دەکات وەک ئەوە وایە باس لە خودا بکات، سەیری پرۆگرامی وانەکان دەکەم هەر لە سەرەتا تاکو کۆتایی سەبارەت بە رابەرایەتییە، ژیانی رابەرایەتی،ڕابەرایەتیی ستراتیژی و تاکتیکی، شێوازی کارکردن و هاوێشتنی ڕابەرایەتیی، ئەو لەناوبەرییەی لەدژی ڕابەرایەتیی لە پەرەسەندندایە، مێژووی پارتی (ئەو وانەیە چیرۆکی ژیانی ڕابەرایەتییە) شیکردنەوەکانی ڕابەرایەتیی کانوونی دووەم، مارت، نیسان، مایس، حوزەیران، تەمموز، ئاب، ئەیلوول، تشرینی یەکەم، تشرینی دووەم، شیکردنەوەکانی

كانونـی یەكـەم و شـیكردنەوەكانی ٨٦،٨٧،٨٨،٨٩،٩٠ی ڕابەرایەتیـی[٢].

ئێمـە ئەوانـەی لەزینـدان دەرچوویـن لـەوە بێگانەیـن، یانـی لـە ڕابەرایەتییەكی وا بێگانەیـن، ئەوانـەی لـە دەرەوەش لەو پارتیـە بێگانەن، چونكـە كاتێك دەگوترێت پارتـی ئـەوان ڕابەرایەتیـی (ئاپـۆ) تێدەگـەن، چونكـە ئاوا لـەوان گەیەنـراوە، ئێمەش كاتێـك دەگوترێـت ڕابەرایەتیـی پارتـی دێـت بەمێشـكمان گەریلایـەك دەڵێـت: (ئـەو هاوڕێیانـەی لـە زینـدان دەرچـوون شـێوازی ژیانیـان لەشـێوازی ژیانـی پارتـی ناچێـت). گوتـم: (چـۆن لێـی ناچێـت، دەتوانـی كەمێـك روونـی بكەیتـەوە؟) گوتـی: (بـۆ نموونـە نزیكبوونەوەیـان لـە ڕابەرایەتیـی زۆر خراپـە). گوتـم: (چـۆن نزیـك دەبنـەوە؟). دەڵێـت: (هـەروەك بڵێیـت ڕابەرایەتیـی هاوڕێیـان بێـت ئـاوا لەبەرانبـەری قسـە دەكـەن، كاتێـك قسـە دەكـەن دەسـت و قۆڵیـان دەجووڵێـت، كاتێـك ڕابەرایەتیـی لەوانـەدا ئـەوان هەڵدەسـتێنێت بـێ ئـەوەی پێیـان بگوترێـت (دانیشـە) دادەنیشـن، لای ڕابەرایەتیـی زۆر قسـە دەكـەن، هەندێـك هەڵدەسـتن بە گفتوگۆكـردن لەگەڵـی، ئـەوە ئسـلووبی پەكەكـە نییـە، ئـەوە ئسـلووبی دوژمنـە). بەڵـێ زۆربـاش لەوتەكانـی دەگـەم، بەناخمـدا دێـت كـە بڵێـم بـە هەڵـە شـۆڕش و پارتیایەتـی لـە ئێـوە گەیەنـدراوە. هەڤـاڵ عەبدوڵـڵا هاوڕێـی ئێمەیـە، جوڵـە بـە دەسـت و قـۆڵ كردن قسـەكردن، هێـز دەكات، تەنانـەت هەڤاڵ عەبدوڵلاش كاتێك قسـە دەكات ئـەی جووڵـە بـە دەسـت و قۆڵـی نـاكات، تەنانـەت چـاو و برۆشـی ناجووڵێنێـت؟ ئـەوەی بـۆ ئـەو ئاسـاییە بۆچی بـۆ ئێمـە قەدەغەیە؟ كاتێـك مرۆڤێك بـۆ وانـە هەڵدەسـەنگێدرێت دوای ئـەوەی وتـەی پێویسـتی گـوت، كێشـە نییـە لـە دانیشـتنەكەی، تەنانـەت پێویسـت بـە هەڵسـانی نـاكات، بۆچی خراپ بێـت كاتێك

٢ له ئەكادیمیای مەعسوم كۆركماز هەر خولێكی واته نزیكەی ٣ مانگی دەخایاند، دوو مانگ و نیو لەوێ سێ مانگە یا ئەوەتا كۆمیسیۆنی وانەكان ئاپۆ و كردەوەكانی ئاپۆیان باس دەكرد، یا ئەوەتا ئاپۆ خۆی باسی خۆی دەكرد، ١٥ رۆژیش بەشێوازێكی زۆر لەبەرچاو گەورەكراو هەندێك میكانیزمی تفەنگی سووك و بەكارهێنانی هەندێك جۆری تەقەمەنی سادە فێر دەكردرێت، مەشقی سەربازی لاوەكی بوو. ئامانجی راستەقینە قوتابیەكان ئاپۆ بناسن و بیپەرستن.

گفتوگـۆ لەگـەڵ هـاوڕێ عەبدوڵـلا بکەیـن، یاخـود لەبەردەمی قسـە بکەیـن؟ کاتێك هەڤاڵ عەبدوڵـلا چەندیـن ڕۆژ قسـە دەکات باشـە و کاتێـك کەسـێکی لەزینـدان گـەڕاوە قسـە بـکات بـۆ ئـسلووبی دوژمـن بێـت، بـەڵام لەبـەر ئـەوەی هەسـت بـە ناپێویسـتی قسـەکانم دەکـەم بێدەنـگ دەبـم.

ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی وای فەرمـووە و فەرمـوودە گفتوگـۆی لەسـەر ناکرێـت، خودا دەفەرموێت و بەندە دەڵێت (ئامین، ڕابەرایەتیی قسـە دەکات و ماسـتاوچی گـوێ دەگرێـت، ئـەوەی ماسـتاوچی لەبەرانبـەر ڕابەرایەتیـی دەیـکات ئەمانـەن: وەك پەیکـەر رابوەسـتێت، پێویسـتە بەهەمـوو وتەکانـی بڵێـت: (بەڵـێ سـەرۆکم، ڕاسـتە سـەرۆکم، وایـە سـەرۆکم، هێـز لـە ئایەتەکانـت وەردەگـرم سـەرۆك....). ئـا ئەوەیـە ئـسلووبی ڕابەرایەتیـی. یەکێـك کـە لـە ئەورووپـاوە هاتۆوەتـە ئەکادیمیـا، بـە یەکێـك کـە لەزینـدان ئازادبـووە دەڵێـت : (ئـسلووبی تەواونییـە، هاوڕێیـان تەنانـەت کاتێـك لـە ئەورووپـاوە لەگـەڵ ڕابەرایەتیـی قسـە دەکـەن دەچنـە حاڵـی ئامادەییـەوە، هەڤـاڵ سـاکینە سـەرەڕای ئـەوەی ٢٠ سـاڵە لەنـاو پەکەکەیـە، هـەروەك بڵێیـت لەگـەڵ هاوڕێیەکـی قسـە بکات، دەسـت و قۆڵـی دەجووڵێنێت و لەگـەڵ ڕابەرایەتیـی گفتوگـۆ دەکات).

ئـەو سـاکینەیەی لـە دادگا سـەربازییەکانی دیاربەکـر لەسـەر کورسـی تۆمەتبـار پارێـزگاری سیاسـی دێنمـە بەرچـاوم، لەوێشـدا ئەشـکەنجەدەرەکان جووڵاندنـی دەسـت و قاچیـان قەدەغـە کردبـوو، سـاکینە گوێـی بـە قەدەغـەکان نەدابـوو و وتەکانـی بـە پەنجـەکان و مسـتەکانی بەهێـز کردبـوو، ڕۆژێـك دواتـر لەگـەڵ فەیسـەڵ دونلایجـی لەتـەك باڵەخانـەی بەڕێوەبەڕایەتـی ئەکادیمیـا بینیـم. لەزیندانـی دیاربەکـر بەیەکـەوە بەندکرابوویـن، لەسـاڵی ١٩٨٠ کاتێـك هێشـتا ئەشـکەنجە دەسـتی پـێ نەکردبـوو لەیـەك قـاوش بوویـن، کاتێك دەسـتیان کـرد بە ئەشـکەنجەدانمان، بـە ئامانجـی پرۆتسـتۆکردن هەموومـان بەیەکـەوە مانمـان گـرت لـە خـۆراك، دوای دوو ڕۆژ ئەشـکەنجەدەرەکان هەڵیانکوتا سـەر قاوشـەکەمان،

ئێمەیان دەبرد بۆ هەواگۆڕین و لێمانیان دەداو بەزۆری هەڵوایان دەرخوارد دەدایـن.

فەیسەڵ دونلایجی بۆ ئەوەی لێدان نەخوات گوتی من مانم نەگرتووە، ئەویان نەبردە دەرەوە، لە قاوشەکە هەر هەموو لێدانمان خواردو نزیکی ئەو نەکەوتنەوە، دواتر بەویستی خۆی خۆی دا بەدەستەوە، نیمچە دانپیانێکی کرد، پارێزگاری سیاسی نەکرد، خاوەنداریێتی لە پارتی نەکرد (جگەلە کۆمەڵییەکان) بەشداری هیچ خەباتیکی نەکردووە، فەیسەڵ دونلایجی، ناوە نهێنییەکەی (کانی یلماز) ئێستا راوێژکاری ڕابەری مەزنمانە، نوێنەری لوبنان و بەرپرسی بەڕێوەبردنی ئەکادیمیا، کانی من زۆر باش دەناسێت، سەرەڕای دانپێنانی، پارێزگاری نەکردن، بەڕەنگار نەبوونەوە پەیوەندیمان باش بوو، ئا ئەو کانی یلماز یاخود فەیسەڵ دونلایجییە بەمنی دەگوت: (هەڤاڵ سەلیم بەزووترین کات ئسلووبت چا بکەوە). دەیگوت: (مەڵێ هەڤاڵ عەبدوڵلا، ئەوە ئسلووبێکی بێگانەیە بۆ ئێمە، ڕابەرایەتیی پارتیت لە نزیکەوە نەناسیوە، لەکوردستان بەڕاستی ڕابەرایەتییەکی مەزن لەدایك بووە! ئەو تەنیا ڕابەری پەکەکە نییە، ئەو دەستەواژەیە بەس نییە، ڕابەری نەتەوەییە، لەڕاستیدا لەوەش زیاترە ئەو نوێنەڕایەتی هەموو مرۆڤایەتی دەکات! وا پێویستە کە ڕابەرایەتیی وا هەڵسەنگێنیت و بەپێی ئەوە هەڵسوکەوت بکەین. تۆ باش دەناسم، بەڕاستی ڕێزت لێدەگرم، لەبەر ئەو ڕێچکانەی کە لەزیندان گرتوومەتە بەر نەفرەت لە خۆم دەکەم). بەم جۆرە یەکەم وانەی ڕابەرایەتیم لە فەیسەڵی هاوڕێم وەرگرت کە لەزیندانی دیاربەکر هەوڵیدەدا بەستایشەکانی، مستەفا کەمال بباتە ئاسمان.

ڕووبەڕووی نەسیم کلچ دەبمەوە، لەسەردەمی کودەتای ١٢ی ئەیلوول، ئەندامی کۆمیتەی مەرکەزی بووەو دەستگیر کراوە، دوای یازدە ساڵ لەزیندانی دیاربەکر و چەندین زیندانی تر ئازادکراوە، هاتووەتە ئەکادیمیا. لەزیندان لەگەڵ نەسیم هاوڕێی نزیك بووین. ئەویش وەك من حەز لە گاڵتەوگەپ

دەکات، هاوڕێیەکی قسە لەڕوو و دڵفراوان بوو، لەبەر ئەوەی بەر لەمن هاتووەتە ئەکادیمیا کاتێك ڕووبەڕووی یەکتر بووینەوە لێم پرسی: (لێرە چی هەیە چی نییە؟) وەڵامی (بەیەك وشە وێرانە! ئێمە وەك دوژمن دەبینن هەڤاڵ، بەڕوونی و ئاشکرایی دەڵێت، ئێوە شەنەریین).

دوای ئەوەی لەگەڵ هەندێك هەڤاڵی تر قسەم کرد، گەیشتمە ئەو ئەنجامەی ئێمەیان بە (شەنەری) لە قەڵەمداوە، واتا بەر لەوەی ئێمە بێین بۆ ئێرە ڕابەری مەزنمان کاری پێویستی کردووە، هەروەك ئایدیۆلۆژیای فەرمی دەڵێت بنکەی دژبە ئێمەی دامەزراندووە. ئیدی تێگەیشتم کە خێزانم بۆ قسەم لەگەڵ ناکات، قوتابیەکان بۆچی وا بەساردی لەگەڵمان رەفتار دەکەن.

کەواتە من (شەنەریم) و هەواڵم نییە، بەڵام شەنەریبوون بەقەد ئاپۆچیبوون بەمەترسیدار دەبینم، سەرەڕای ئەوە خاوەن کەسایەتییەك نەبووم کە لەگەڵ شەنەر بگونجێم، بەڵام لەماوەیەکی کەم تێدەگەم کە شەنەر کێشەی کەسی نەبوو، کێشەی شێوەی ژیان و روانین بوو بۆ ڕووداوەکان. لە هەڵسەنگاندنەکان سەبارەت بە زیندان و ئەو ئامۆژگاریانەی بەندەکانی ڕابەری مەزنمان بە ئێمەیان دەدا هەموو شتێك بە روون و ئاشکرایی دیاردەکەوت، من بێ هیچ شك و گومانێك دڵنیابووم کە شەنەر سیخوڕ نەبوو.

ئەوانەی لەزیندان ملیان بۆ دوژمن کەچ نەکردووە، ساڵانێك بەرگەی گرت، لەژوورەوە رێکخراوی دامەزراندو بەرەو پێشی برد، لە دادگاکان پارێزگاری سیاسی کردووە، لە سەخترین دۆخدا لەدژی داگیرکەری تورك سەرکەوتنمان بەدەستهێنا لەوەی ببن بە دەنگی گری گەلی کورد. ببوون بە خاوەنی ناسنامەو کەسایەتییەك. ئەو کەسایەتییە هەرگیز لا نادات لەو ڕێگایەی بەڕاستی دەزانێت و بۆ داد، ماف، سەربەخۆیی، ئازادیی سەری لەڕێیە، هەرگیز مل بۆ زۆرداری، ستەمکاری، داگیرکەری، (لەناویشیاندا داگیرکەرەکەی شام) کەچ ناکات، کەسایەتییەك بوو کە تا مردن وابەستەی هەڤاڵەکانێتی.

ئـەو کەسـایەتییە کاتێـك دێتـە ئەو ژینگەیـەی ڕابـەری مـەزن خولْقاندوویەتی، واتـا کاتێـك دێتـە ئـەو شـوێنەی مرۆڤـی هاوشـێوەی لێ بەرهـەم دەهێنرێـت، خۆی بـە بەنـدە، کۆیلـەو ماسـتاوچی و ڕابـەری مەزنمـان بـە خـودا، سـولْتان و ئەفەنـدی نابینێت. شـێوازی ژیان، هەڵسـوکەوت و قسـەکردنی ئەو کەسـایەتییە وەك شـێوازی ژیانـی کۆیلـەو بەنـدەو ماسـتاوچییەکان نییـە، شـێوازی ژیـان، هەڵسـوکەوت و ئاخاوتنـی کەسـێکی ئـازادو متمانـە بەخـۆو سـەربەرزە، ئـا ئـەو کەسـایەتییەی پێـی دەڵێـن شـەنەری و کەسـایەتیی زینـدان ئەمەیـە.

واتـا شـەنەر نەوەك کۆیلـە، بەڵکو وەك کەسـێکی ئازاد، هەڵسـوکەوتی کردووەو قسـەی کـردووەو لەبـەر ئـەوەی ڕابـەری مەزنـی وەك خـودا قبـوڵ نەکـردووە، بۆیە تۆمەتـی سـیخوڕی دراوەتـە پـاڵ. بەڵـێ، ئیـدی وەك نـاوی خـۆم ئـەوە دەزانـم کـە ئەگـەر وەك ماسـتاوچی نەبـم و ڕابـەری مـەزن بەخـودا قبـوڵ نەکـەم بەسـیخوڕ لەقەڵـەم دەدرێـم و دەکوژرێـم. ئـەم دۆخـە، جگـە لـە سیاسـەتی کوشـتن و لەناوبردنـی کەسـایەتیی کـوردی خەباتکارو شۆڕشـگێڕو ئازادیی و سـەربەخۆییخواز بەدەسـتی کوردێکـی داگیرکـەری سـووریا زیاتـر نەبـوو.

ژمـارەی ئەوانـەی لـە زینـدان ئازادبـوون و هاتبوونـە ئەکادیمیـا لـە ٤٠ کەسـی تێپـەڕ کردبـوو، لەوانـە حەوت هەشـتێك خەباتکاربوون ئەوانیتر هەمـووی لەزیندان بـێ قەیـدو شـەرت ملیـان کەچکردبـوو و هـەر شـتێکی ئەفسـەرو سـەربازیی تورك دەیانفەرمـوو دەیانگـوت (فەرمانتـە گەورەم) و جـێ بەجێیان دەکرد. سـاڵێك وانەی بەندایەتـی و کۆیلایەتـی و ماسـتاوچێتیان دیوە، کەسـایەتیی و کەڕامەتیـان خوراوە، فەزیلەتـی مرۆڤایەتییـان لەنێـو دیوارەکانـی زینـدان جێهێشـتووەو هاتبـوون کاتێك هاتـن نێوچاوانیـان پـاك و سـەربەز نەبوون، متمانەیـان بەخۆیان نەبـوو، میکانیزمی بەرخۆدانیان شـکابوو.

مەجیـد گومـرش، فەیسـەڵ دونلایجـی، فـەوزی یۆنـدەن، مسـتەفا گۆچمـەن، عەلـی ئاکسـۆی، کەسـانێك بـوون کـە لەزینـدان خۆیـان دابـوو بەدەسـت دوژمـن،

دانیـان بەهەمـوو شـتێك نابـوو، بەشـداری هیـچ بەرخودانێکیـان نەکردبـوو، ئەوانە لێـرەدا باشـترین سـەربازانی ئەکادیمیـان، هـەرە نزیکەکانـی ڕابـەری مـەزن و فەرماندەکانـی ئەکادیمیـا بـوون. ڕابـەری مـەزن تەنانـەت یـەك ڕەخنـەی لەمانـە نەبـوو، چونکـە شـێوازی ژیانیـان و ئـسلووبیان بـەو جۆرەبـوو کـە ڕابـەری مـەزن دەیەوێـت و لـە ئەکادیمیـا ئەرکـی دووزمانیکەریـان بەچاکـی رادەپەڕانـد.

ئـەو شـکلانەی کـە ١٢ی ئەیلـوول و نەقیـب ئەسـەد ئۆکتـای بـە بەنـدەی کردن و کەسـایەتییانی لەناوبـرد، کاتێـك هاتنـە ئـەو کەشـەی ڕابەری مـەزن خوڵقاندبووی هەسـتیان بـە غەریبـی نەکـرد و زۆرییان نەچەشـت، چونکـە گۆڕانکارییەکـی ئەوتۆ لەژیانیـان ڕووی نەدابـوو، تەنیـا ئەفەندییەکـە گۆڕابـوو، ئەوەی لەزینـدان دەیانکرد لێـرە دووبارەیـان دەکـردەوە ئەوە هەڵوێسـتەی لـەوێ نواندیان لێـرەش دەیاننواندو ڕابـەری مەزنیـان زۆر ئاسـوودە دەکـرد. ڕابـەری مـەزن بـە دوای بەندەی سەرشـۆڕو ملخـوارو بەهەمـوو فەرموودەیـەك (فەرمانتـە) گوتدا دەگـەڕا. ڕابـەری مەزنمان ئەو کەسـایەتییەی کـە نەقیـب ئەسـەد لەزیندانـی دیاربەکـر خوڵقاندبـووی زۆری بەدڵ بـوو. ئەوانـەی نەقیـب ئەسـەد نەیتوانـی بـوو ملیـان پـێ کـەچ بـکات و ناچاربـوو ناوچاوانیـان مـاچ بـکات، سـەربەخۆییخواز و ئازادییخوازبوون.

ڕابـەری مـەزن ڕقـی لێیان بوو و دەیکوشـتن، چونکە ئەسـەدێکی تر لـەدوای بوو وای فەرمـان پێ دەکرد.

ئەوانـەی لـە ئەکادیمیـای مەعسـوم کۆرکماز ئـسلووبی ژیانیـان ناتەواوبوو وەك مـن، سـاکینە جانسـز، مسـتەفا گەزگۆر[٣] فەرمـان گوللو، زەکی یلماز، جاهیدە شـەنەر و نەسـیم کلچ بووین. کێشـە بووین، خۆمان بەسەرکەشـی ڕابەرایەتیی سـەپاندبوو، بەپێـی وتـەی ڕابـەری مەزنمـان (لەقالبدانێکـی ڕابەرایەتیـی دووەم بوویـن)، ئەوانـە بـوو هەڵسـەنگاندنیان بۆمـان. لەبـەر ئـەوەی وا هەڵدەسـەنگێندرایت ئەوانـەی

٣ مستەفا گەزگۆر لە مانگەکانی پاییزی ١٩٩٢ کاتێك لەشارۆچکەی پرسوس لەگەڵ حەوت هاوڕێی لە ماڵێك دەمانەوە، سوپای تورك چواردەوری ماڵەکەی گەمارۆداو تا دوایین فیشەك بەرگرییان کرد و دواتر شەهیدبوون.

لەزیندان دانیان بەهەموو شتێكدا دەناو خۆیان دەدا بەدەستی دەوڵەت، فشاریان دەخستە سەرمان، هەروەك چۆن لە زینداندا لەبەر خەباتگێڕیمان ڕقیان لێمان دەبوویەوە، لێرەش ڕقیان لێمان بووەوە ئەو ئەركەی لە زیندان پێیان سپێردرابوو لێرەش ڕایاندەپەڕاند. لەوێ بە پشت بەستن بە نەقیب ئەسەد هەوڵی بە بەندەكردنی ئێمەیان دابوو، لێرە بە پشت بەستن بە ڕابەری مەزنمان كە درێژبووەوەی ئەكادیمیای ئەسەدێكی ترە هەوڵیان دەدا بمانكەنە بەندە.

بۆمن هیچ جیاوازی نەبوو لەنێوان هەردوو ئەسەد، ئامانج، ڕێگاو تاكتیكەكانیان هەمان شت بوون، دروستكردنی كوردی كۆیلە، زیادكردنی و بەكارهێنانی بوو. ئەوەی سەربەخۆ بیر بكاتەوەو كەسایەتیی ئازادیی هەبێت و كوردی خاوەن كەسایەتیی بێت لەناوببردرێت. لەبەرانبەر ئەسەدی یەكەم زۆرم خەبات كرد، بەڵام رووخساری ئەسەدی دووەم بەكوردێك داپۆشرابوو و كەس ئەمەی نەدەدیت، ئەوەش دۆخی خەباتی ئاشكرای نەدەهێشت.

ڕۆژێك لە بەڕێوەبەرایەتی ئەكادیمیا كاتێك بەرپەرچی وتەیەكی مەجید گوموشی فەرماندەم داوە، بەمنی گوت:(ئاگاداری قسەكردنت بە، ئێرە زیندان نییە، ئەكادیمیایە، سزا هەیە ها!). ددانپێنەری زیندان لە ئەكادیمیا بەزیندانیكردن هەڕەشەی لە من دەكرد، ئەوكات تێگەیشتم ئێرە ئەكادیمیایەكی شۆڕشگێڕی نییە، دۆڵێكە كە شێرەكان بە چەقەڵەكان دەخنكێنرێن، بەرگەم نەگرت و بە مەجید گوموش دەڵێم (چاوت دەرێ)، رووخساری سوور هەڵدەگەڕێت و دەڕوات، دواتر تێدەگەم كە بەمەجید گوموش (چاوت دەرێ) بە مانای ئەوەیە كە بە ڕابەرایەتیی ئەكادیمیا گوترابێت، و بەو پێیە بە ڕابەری مەزن (چاوت دەرێ) گوتنە. دۆسیەكەم ئەستوور دەبێت، ئەوەی لە شۆڕش هەڵدێت و لە زیندان خۆ بەدەستەدات دەبێتە نوێنەری بەڕێوەبەرایەتی ئەكادیمیاو ڕابەرایەتیی، منیش دەبم بە دژی بەڕێوەبەرایەتی و ڕابەرایەتیی.

باسكردنی ئەوانەی لە ئەكادیمیا ببوون بە كێشە بەكورتی سوودی

دەبێت، ساکینە جانسز لەساڵی ١٩٧٥ هەواداری بۆ پەکەکە دروست بوو، دوای ماوەیەکی کەم بە پرۆفێشناڵانە دەستی کرد بە کارکردن، لە کۆنگرەی یەکەمی پەکەکە کە لەساڵی ١٩٧٨ لە گوندی فیس ئەنجامدرا بەشداری کرد. لەساڵی ١٩٧٩ لە خارپێت دەستبەسەرکرا، لەناو ئەوانەی لەگەڵ ساکینە دەست بەسەرکران ئەندامانی کۆمیتەی مەرکەزی تێدابوو، سەرەڕای دانپێنانی زۆربەیان، ساکینە توانی بێدەنگ بمێنێتەوە. لەساڵی ١٩٨٢ لە زیندانی مالآتیا بە تەنیا توانی لەزیندان رابکات، لەبەر ئەوەی لە دەرەوە کەسی دەست نەکەوت، یارمەتی بدات دووبارە دەستگیرکرایەوەو دوای ماوەیەك نێردرا بۆ زیندانی دیاربەکر. بەشداری هەموو خەباتەکانی ناو زیندانی دیاربەکری کرد، نموونەی ئافرەتی کوردە لە مێژووی کوردستاندا کە لەپارێزگارییەکی لەخۆی ٣٠٠ لاپەڕەی تێپەڕ کردووە. ئەوەی سەلماندوە کە لە قارەمانی نەتەوەیی ئافرەتی فەڕەنسییەکان ژان دارك و ڕۆزا لۆکسەمبۆرگ کەمتر نییە.

مستەفا گەزگۆر: دوای ١٩٧٥ هەموو ژیانی بۆ خەباتی نەتەوەیی کوردستان تەرخان کردووە، بەر لە دەستگیرکردنی بەشداری چەندین چالاکی چەکداری کردووە، کاتێك دەستگیر کرا لەو زیندانانەی تێیدا بەندکرابوو لەدژی خۆبەدەستەوەدانی بەندییەکان بوو و بە تەنیا ساڵانێك بەرگەی گرتبوو. لەزیندان بەشداری لە هەموو مانگرتن لەخۆراك و مانگرتنەکانی تامردنی کردووە. لەلێدانی تونێل لەژێر بەندیخانەی دیاربەکر بەهرەیەکی باوەڕپێنەکراوی نیشاندا، مێژوونووس، شاعیر و نووسەر بوو، لەبەر ئەوەی لەژێر تۆمەتی (دژی پارتیە!) بوو، تاکە ئاواتی بەزووترین کات شەڕکردن و ڕووبەڕووبوونەوەی سوپای تورك بوو بۆ پوچەڵکردنەوەی ئەو تۆمەتە، لە کۆتاییدا لەساڵی ١٩٩٢ ئەو ئارەزووەی هێنایەدی.

فەرمان گوللو: لەساڵی ١٩٧٥ بەشداری خەباتی نەتەوەیی کوردستانی کرد، لەساڵی ١٩٧٨ پرۆفێشناڵانە کاری کرد، خاوەن کەسایەتییەکی فیداکار، ئازا،

بەدیسپلین و خەباتكاربوو، ١٢ ساڵ لە بەندیخانە جیاجیاكان ماوە، ئەویش وەك مستەفا گەزگۆر لەو زیندانانەی هەمووان ملیان كەچ دەكرد، ئەو بە تەنیا بەرگری دەكرد، ملی كەچ نەكرد، ئەو یاسایانەی دەسەپێنران جێبەجێی نەكردن، توانی ئاڵای پارتی لە بورجی قەڵاكانی زۆرداری بشەكێنێتەوە، دەتوانین بڵێین كە تۆنێلی بەندیخانەی عەنتەبی بە تەنیا لێدا. لە ئەكادیمیا هەڵسەنگاندنی وەك (نایەوێت بچێتە شەڕ، بەدرۆ خۆی نەخۆش دەخات، كەسایەتیی بەندیخانەیە، كەسێكی خنكێنەرە، مێشك زازییە)ی بۆ دەكرا.

گەدەی فراوان ببوو، بەردەوام دەڕشایەوە، چارەسەری بۆ نەكرا، جێهێڵدرا بۆ مردن، بەناچاری بۆ چالاكییەكانی ناوشار چوو و لە ئیستانبوڵ دەستگیر كرا، دووبارە لای پۆلیس بێدەنگی هەڵبژارد.

زەكی یلماز: سەرەڕای ئەوەی كە لاز بوو، لەساڵی ١٩٧٥ هاتە ناو ڕیزەكانی خەباتی ڕزگاریخوازی نەتەوەیی كورد، خێزانەكەی و مامۆستایەتییەكەی و وڵاتەكەی جێهێشت، لە زۆر چالاكی چەكداری بەشداربووە. لەساڵی ١٩٨٠ دەستگیر كرا، لەزیندانی دیاربەكر لەریزی پێشەوەی بەرگریكاران شوێنی گرتبوو، سزای لەسێدارەدانی بۆ دەركرا، تا ئازادبوو ملی بۆ دەوڵەت كەچ نەكرد، كاتێك هاتە ئەكادیمیا خرایە ریزی دواوەو بێدەنگ كرا، دواتر بە ڕێنمایی ئاپۆ لە شاخ دەستگیر كراو بە لەسێدارەدان حوكمی دادگای بۆ دەركرا، دواییەكەی نازانرێت.

نەسیم كلچ: لەماوەی كودەتای ١٢ی ئەیلوول ئەندامی كۆمیتەی مەركەزی بوو، كاتێك ئاپۆ ڕایكردە دەرەوە، ئەو لە مەركەزی ناوخۆ ئەركی پێ سپێردرابوو، لە ماردین دەستگیر كرا، لە پۆلیسدا هەڵوێستێكی باشی نواند. ئەوە بیانووێكی بەس بوو تا ببێتە ئەندامی كۆمیتەی مەركەزی پێشوو و لەناوببردرێت، لە بەرانبەر ئەو نزیكبوونەوەی لە ئەكادیمیا بینی گوتبووی: (دەمەوێ وەك وڵاتپەروەرێك بمێنمەوە).

جاهیدە شەنەر: جاهیدە تایبەتمەندییەكی گرنگی ئەوتۆی نەبووو لەبەر

ئـەوەی لەگـەڵ سـاکینە جانسـز لەزینـدان بـوو لـەلای ڕای گشـتی نـاسرا، دووچـاری تووڕەیـی ئاپـۆ بـووەوە، دوای ماوەیەکـی زۆر لـەوەی لـە ئەکادیمیـا ڕۆیشـت (ڕزگاربوونـی) لەخـۆ بەدەسـتەوەدان بـە پۆلیسـی تـورك دۆزییـەوە.

ئەوانـەی لەسـەرەوە بەکورتـی باسـم کـردن و مـن لـە ئەکادیمیـا چەنـدە لـە شـۆڕش دوور و دژی پارتـی بوویـن، ددانپێنـەرو خۆبەدەسـتەوەدەرەکانی زینـدان مەجیـد گومـوش، فـەوزی یۆنـدەم، مسـتەفا گۆجچمـەن، عەلی ئاکسـۆی، فەیسـەڵ دۆنلدیجـی، بـەو ڕادەیـە شۆڕشـگێڕ و لـە ڕابەرایەتیـی نزیـك بـوون.

ڕابـەری مەزنـمـان لەبـەر ئـەوەی لەنـاو ئەوانـەدا زۆر متمانـەی بـە مەجیـد گومـوش هەبـوو، وەك ڕێکخـەر ناردیـە ناوچـەی GAP (باشـووری ڕۆژهەڵاتـی ئەنـادۆڵ)، مەجیـد پێنـج شـەش مانـگ دوای ئەوەی چـووە ناوچەی گاپ دەسـتگیر کـرا، هەمـوو ئـەو زانیارانـەی دەیزانین بە پۆلیسـی گـوت، هەموو ئەوانـەی لەگەڵی لـە پەیوەندیدابـوون بەگرتنـی دا، سـەدەها کەسـی نـاردە ژێـر ئەشـکەنجە، ناوچەی گاپـی لەناوبـرد، و لـەو بەرنامـە تەلەفزیۆنییـەی پۆلیـس پەخشـی دەکـرد، ددانـی بەهەمـوو شـتێك نـا، دوای دەسـتگیرکردن و چوونـە بەندینخانـە خودڕەخنەیەکـی نووسـی و بـوو بـە یەك لـە نوێنـەرە دەستبەسـەرەکان.

فەیسـەڵ دونلایجـی: کاتێـك بەرپرسـی لوبنـان بـوو، بەپێـی ڕێنمایـی ڕابـەری مەزنـمـان لەگـەڵ قارەمانـی گرتووخانـە مسـتەفا کاراسـوو بەیەکـەوە نێـردران بـۆ ئەورووپـا، فەیسـەڵ واتـا کانـی یلـماز بـوو بـە ڕێکخـەری ئەورووپـا و وتەبێـژی ڕابـەری مەزنـمـان، مسـتەفا کاراسـووش خـڕایـە ژێـر کۆنتڕۆڵـی ئـەوەوە.

فـەوزی یۆنـدەم و مسـتەفا گۆجمـەن: وەك بەرپرسـی عەنتـاب و پرسـووس دووبـارە نێردرانـەوە وڵات، فـەوزی یۆنـدەم کاتێـك دەسـتگیر کـرا هـەروەك پێشـوو دووبـارە ددانـی نـا بـە شـتەکان، ئـەو زانیاریانـەی پۆلیـس هەرگیـز نەیدەزانـی پێیانیـدا، دانپێنانەکانـی لـە ڕۆژنامـەکان بڵاوکرانـەوە، ماوەیـەك لەگـەڵ پۆلیـس کاریکـرد، کاتێـك خـڕایـە زیندانـی دیاربەکـر ئەویـش خودڕەخنەیەکـی نووسـی و

دواتر بۆ دەرخواردانی ڕێچکەی ڕابەری مەزنمان بە بەندییەکانی دەستی کرد بە پەروەردەکردنی گیراوەکان.

عەلی ئاکسۆی: لە بەهاری ١٩٩٢ لە ناوچەی ماردین لە شوێنی فەیسەڵ کورت کە وەك ڕێکخەری ناوچەکە دەستنیشان کرا، لە ئەکادیمیا، یاخود بەپێی تێگەیشتنی ڕابەری مەزنمان یەك پێوانە هەبوو بۆ شۆڕشگێڕی، ملکەچی کردنی بێ قەیدو شەرت بۆ ڕابەری مەزنمان، بینینی ئەو وەك خودایەك، ئێمە لەبەر ئەوەی بەوە رازی نەبووین و یاخود نەماندەویست وابین وەك (شەیتان) بینراین، ئێمە لە ئەکادیمیا هەر یەکێکمان شەیتانێك بووین، بەتایبەتی من و ساکینە بە تەواوی وەك شەیتان هەڵدەسەنگێندراین.

لە ئەکادیمیا هەموو ئەو ستایشانەی لە ئایینی ئیسلامدا بۆ خودا بەکاردێت، بۆ ڕابەری مەزنمان و هەموو ئەو داشۆرینانەی کە بۆ شەیتان دەکرا بۆ من و ساکینە دەکرا. ڕابەرایەتیی بنیاتنەرو ئێمە رووخێنەر، ڕابەرایەتیی ڕێکی دەخست ئێمە تێکمان دەدا، ڕابەرایەتیی دیسپلینی دادەهێناو ئێمە دەمان کرد بە بەرەڵایی. ڕابەرایەتیی شەڕکەر و ئێمە وەستێنەری شەڕ بووین!

ئەم کلتوورەی ئێرە هەمان کلتووری خوداو شەیتانی ئایینی ئیسلامە، لۆژیك هەمان لۆژیك، ئەو حاجیانەی بۆ حەجکردن دەچنە سعودیە، کاتێك دەچن بۆ بەردگرتنە شەیتان، بڕوایان وایە کە چەندە بەرد لە شەیتان بدەن ئەوەندە خێریان بۆ دەنووسرێت، لە دۆڵی بیقاعیش چەندە هێرش بکەنە سەر من و ساکینە، ئەوەندەی تر لە ڕابەری مەزنمان نزیکتر دەبوونەوە، ئەوانە بێ زیادەڕۆیی دەنووسم، ئەگەر سەیری ئایەتەکانی تەمموز و ئابی ١٩٩٢ بکرێت دەردەکەوێت کە ئەوانەی دەیانڵێم چەندە ڕاستن.

یەکەم وانە کە لە ئەکادیمیا بەشداربووم تێیدا، وانەی (کێشەی ئافرەت لە کوردستان و خێزان) بوو. ڕابەری مەزنمان لەبەر ئەوەی گرنگییەکی زۆری بەو بابەتە دەدا، ژمارەیەکی زۆر ئایەتی بۆ دابەزاندبوو، ئەو هەڤاڵەی وانەکەی

دەگوتەوە بەردەوام ئایەتەکانی دووبارە دەکردەوە: (خێزان دەزگایەکی سیخوڕییە، هاوسەرگیری راکردنە لە خەبات و سیخوڕییە، هاوسەرگیرییەك نییە بەناوی هاوسەرگیری شۆڕشگێڕی، بورژوازی و دەرەبەگانە بەدڕەوشتییە) و وتەی لەم بابەتانە دووبارە دەکرانەوە، کاتێك بەشی گوتنەوەی وانەکە تەواوبوو داوای مافی فسەکردنم کردو بیروڕای خۆم وا دەربڕی: (بەسەرنجەوە گوێم لە هاورێکە گرت، لەگەڵ بیرە ڕاستەکاندا تێگەیشتنە هەڵەکان زۆرتربوون، سەیرکردنی ڕووداوەکان بە ڕاستەوخۆ ڕاست نییەو ئەگەر سەیری پەیوەندی نێوان ئافرەت و پیاو بکەین لە کوردستان، پەیوەندییە دواکەوتووەکان زاڵن، ئێمە لەدژی ئەم جۆرە پەیوەندییانەین، دژی چەوساندنەوەو وەك کاڵایەك سەیرکردن نین. هاوسەرگیری ئەگەر رێگری لە بەشداریکردنی کەسەکان بکات لە خەباتی ڕزگاریخوازیی نەتەوەکەمان، ئەوا ڕەخنەی لێدەگرین، بەڵام بڵێین هەموو جۆرە هاوسەرگیرییەك سیخوڕییە، پەیوەندییە سۆزدارییەکان و سێکسیەکانی نێوان ئافرەت و پیاو رەت بکەینەوە، خوێڕێتییە، واتا ڕووبەڕوونەوەی سروشت و یاسا سروشتییەکان و هیچ هێزێك لە جیهان ئەم جۆرە پەیوەندییەی پێ قەدەغە ناکرێت. بۆ زیاتر تێگەیشتن لە بابەتەکە دەمەوێ نموونەیەك بهێنمەوە: بیر لە شارێك بکەنەوە، ڕێگاکانی تێکچووە، نیشانەی هاتوچۆی لێ نییە، هەموو ئەوانەی ئۆتۆمبێل لێدەخوڕن نەشارەزابن، لەم شارەدا ڕۆژانە دەیەها ڕووداوی هاتوچۆ رووبدات و سەدەها کەس گیان لەدەست بدات، دواتر بۆ چارەسەر "ئاقڵێك" بۆ رێگەگرتن لە ڕووداوەکانی هاتوچۆ و پێشگرتن بە مردنی مرۆڤەکان، واتا بۆ چارەسەری کێشەکە، چوونە سەر شەقام لە ئۆتۆمبێلەکان قەدەغە بکات، ئەوە چارەکردن نییە، بێ چارەسەرییە، تەنانەت بێ چارەییەکی گەورەترە. باشە چارەسەری ئەمە چییە؟ چاککردنەوەی ڕێگا کۆن و تێکچووەکانی شارەکە، دانانی نیشانەی هاتوچۆ لە شوێنە پێویستەکان، فێرکردنی شوفێرەکان و رێکخستنی راڕەوی خەڵکەکە. بەبیانووی ئەوەی پەیوەندی نێوان ئافرەت و

پیاو لە کوردستان دواکەوتووە، قەدەغەکردنی هاوسەرگیری و بەو پێیە هەموو جۆرە پەیوەندییەکی سۆزداری و سێکسی هەر لە چارەسەری پیاوە "ئاقڵەکە" دەچێت کە چوونە سەر شەقامی ئۆتۆمبێلەکانی قەدەغە کرد. ئێمە هەر لە سالانی ١٩٧٠کانەوە کێشەی نێوان ئافرەت و پیاومان خستە بەر باس، یەکێك لەوانەی هاوسەرگیری رەت دەکردەوە و دژی پەیوەندی سێکسی و سۆزداری بوو لەو کاتەشدا هەبوو و ئەو پیاوە دواتر دەستدرێژی کردە سەر کچێك و بۆ ئاشکرانەبوونی ڕووداوەکە بەسیخوڕبوون تۆمەتباری کردو بەبیانووی سیخوڕی بە هاوڕێیەکی تر بە کوشتنی دا، دوای ماوەیەك ئەو کوڕەشی بەبیانووی سیخوڕی بەکوشتن دا، بەڵام سەرەڕای ئەمە ئەو تاوانانەی ئەنجامی دابوو، ئاشکرابوون و ئەو چاڵەی خۆی لێیدابوو تێیکەوت. لەدۆخی گەریلاییدا، دەزانم کە سەختە بەردەوامی بە پەیوەندی هاوسەرگیری بدەیت، بەرەچاوکردنی ئەو دۆخە پێویستە جۆرە پەیوەندییەکی مۆدێرن لەنێوان ئافرەت و پیاو دروست بکەین).

هەموو زۆر بە سەرنجەوە گوێیان لە قسەکانم گرتبوو، نەمدەزانی کە هەموو پەیکەرەکانم ڕووخاندووە ئەوانەی بە تەواوی ببوون بە بەندە، ئەوانەی بڕوایان بە ئایەتەکان کردبوو، هەروەك بەردیان بەسەردا ببارێت و کارەسات رووبدات سەیری ڕاست و چەپیان دەکرد. ئەو هاوڕێیەی وانەکەی دەگوتەوە دوای ئەوەی لە حەپەسانەکەی دەرچوو گوتی: (هەڤاڵ ئەوانەی من دەیڵێم شیکردنەوەکانی ڕابەرایەتیین)، لەو کاتەدا خێزانم داوای مافی ئاخاوتنی کرد، تورەیە، هێرشکراوەتە سەر پەیکەرەکانی، جوڵەکانی لە ئافرەتی سەردەمی سروشت پەرستی دەچوو، بە (منیش سەردەمانێك خێزانداربووم) دەستی کرد بە ئاخاوتن و بە (بەڵام ئێستا ڕقم لە هاوسەرگیرییە، هەزاران جار پەشیمانم لەوەی هاوسەرگیریم کرد! کاتێك ئێمە لە زیندانی دیاربەکر دەستگیر کرا بووین سەربازەکان جلیان لەبەر هاوسەرەکەم داکەندو منیان بردە

بەرانبەری، داوایان لە هاوسەرەکەم کرد پابەندی یاساکان بێت و هاوسەرەکەم پابەند بوو، ئا لەوێدا تێگەیشتم کە هاوسەرگیری کاری دوژمنە) کۆتایی بە ئاخاوتنی هێنا. ساکینە بۆ پارێزگاری کرد لە هاوسەرگیرییەکەمان ویستی قسە بکات بێدەنگیان کرد، ناوچەکە شێواو و ئەقڵەکان ئاڵۆزبوون. دیارە من دژی ئایەتەکان وەستاوم و بەو کەسەم گوتووە "خوێڕی" کە هاوسەرگیری قەدەغە دەکات، ئەوە گەورەترین هێرشە کە لە ئەکادیمیا کرابێتە سەر ڕابەری مەزنمان. ناوبرێك درا بە وانەکە، چووینە دەرەوە، بەندەکان تووڕەو حەپەساون، ئەوانەی لە بەڕێوەبەرایەتی کارمەندبوون ڕایانکردە باڵەخانەی بەڕێوەبەرایەتی بۆ راپۆرت نووسین، قوتابییەکانی تر زۆربەیان بەچاوی بەترسەوە و هەندێك بیریان دەکردەوە کە چیم بەسەر دێت و بە چاوی بەزەییەوە سەیریان دەکردم، منیش وەك ئاسوودەیی شۆڕشگێرێك کە بیروڕای دەربڕیوە، بەردەوام بووم بە ئاخاوتن لەگەڵ ئەوانەی لەدەورم کۆدەبوونەوە.

کاتێك بە تەنیا دەسوڕامەوە، کچێك کە لە چاوەکانی دیاربوو کە زیرەکە، قژ رەش، باڵا مامناوەند هاتە لام، گوتی دەیەوێت گفتوگۆم لەگەڵ بکات گوتم: (فەرموو)، بەیەکەوە دەستمان کرد بە پیاسە، ناویم پرسی گوتی (ڕۆزا). دواتر گوتی: (هەڤاڵ ئەوەی ئەمڕۆ تۆ گوتت باست کرد، ئەگەر کەسێکی تر بووایە یەکەمجار دەستبەسەر دەکراو دواتر دەکوژرا). کە گوتم: (چۆن شتی وا دەبێت، من بیرۆکەی خۆم دەربڕیوە، بۆ دەستبەسەر بکرێم یا بکوژرێم). بەپێکەنینەوە پرسیاری کرد (تۆ هێشتا شارەزای ئێرە نەبوویت، دەزانیت واتای چییە کە بڵێیت من لەبەرانبەر شیکردنەوەکانی ڕابەرایەتیی بیروبۆچوونی خۆم گوتوە؟) گوتم (چییە؟)، کچەکە بە پەنجە باڵەخانەیەکی لەولاتری نیشانمدا. گوتم: (ئەوە چییە؟) وەڵامیدایەوە: حەپسخانە) و بەردەوامی بە قسەکانیدا (لەڕاستیدا ئەوانەی گوتت زۆر ڕاست بوون، بەڵام ڕاستییەکان لە هەموو شوێنێك ناگوترێن، ئەگەر ئاگاداری خۆت بیت باشترە، من چیم بەسەرهات لێرەدا ناتوانم باسی

بکـەم و لێم جیابـووەوە).

بەنزیکـی کاتژمێرێـك دوای ئـەوەی ڕۆزا لێـم جیابـووەوە، یەکێـك کـە لـە ئەکادیمیـا وەك داواکاری گشـتی کاری دەکـرد (ئـەو کەسـە تـا مانگێـك لەمەوبـەر سـزای لەسـێدارەدانی بـۆ دەرکرابـوو و کاتێـك دەستبەسـەربوو پەرتووکێکـی بەناوی (ڕابەرایەتیـی کێیـەو چـۆن نوێنەرایەتـی دەکرێـت؟) نووسـی و دواتـر لەلایـەن ڕابـەری مەزنـەوە لێخۆشـبوونی بـۆ دەرچـوو و وەك داواکاری گشـتی لـە ئەکادیمیـا ئەرکـی پێسـپێردرا، ئـەوەم دواتـر زانـی) هاتـە لام و پرسـی کـە ڕۆزا چـی لەگەڵـم گوتـووە، تێگەیشـتم کـە لەژێـر چاودێریـم و گوتـم ڕۆزا کێیـە؟ کـە گوتـی: (ئـەوەی کەمێـك لەمەوبـەر لەگەڵـت پیاسـەی دەکـرد ڕۆزابوو). (بـۆ ناتوانێـت قسـەم لەگەڵ بـکات؟) کـە گوتـی: (دەتوانێـت بـەڵام.....) قسـەکەم پێـی بـڕی (ناچارنیـم بۆت باس بکـەم کـە لەگەڵـی چیـمان گـوت، جارێکـی تـر شـتی وا مەکـە!). گوتـی: (بـە هەڵـە تێمەگـە، کەسـایەتییەکی مەترسـیدارە، بۆیـە گوتـم بـا پێت بڵێـم). کاتێـك گوتم: (بۆ مـن لـەڕێ لادەدات؟). بەپێکەنینـەوە: (نەخێـر، کەسـایەتیی ١٢ی ئەیلوولـە...).

ڕۆژانـە راپـۆرت دەسـتی پـێ کـرد بچێـت بـۆ ڕابـەری مەزنمـان، لـە راپۆرتەکانـدا دەگوتـرا: (ئەکادیمیـا لـە دەسـتچوو، وانـەکان، لـە ئامانجیـان دەرچـوون، خۆیـان بەسـەر کەشـەکەماندا دەسـەپێنن، ڕابەرایەتیـی ناناسـن). هێڵـی دووزمانـی بەڕێوەبەرایەتـی دەسـتی بـە کارکـردن کردبـوو، ئەوانـەی لـە زیندانـی دیاربەکـر دووزمانکـەرو خـۆ بەدەسـتەوەدەر بـوون، لەگـەڵ ئەوانـەی لـە زیندانەکانـی عەنتـاب، سەمسـوور و مێرسـین ببـوون بـە بەنـدەی دەوڵەتـی تـورك، بەیەکـەوە لـە ئەکادیمیـا دووزمانییـان بەسـەر ئێمـەدا دەکـرد، لەگەڵ هـەر کێ چیـمان بگوتبا، دوای دە خولـەك لـە بەڕێوەبەرایەتـی و تـا ئێـوارە دەگەیشـتە شـام لای ڕابـەری مەزنمـان.

هیـچ یەکێکـمان بیـری دژایەتیکردنـی پارتیمان نەبـوو، بەڵام لەگـەڵ تێپەڕبوونی کات، گوێگرتـن لەوانـەکان، تێدەگـەم کـە دامەزراوەیـەك نییـە بەنـاوی پارتـی،

ڕێکخـراوی پارتـی نییـە، ئەندامانـی پارتی نین، میکانیزمـی بڕیاردان نییـە، بڕیارەکان بەپێـی بنەمـای کەمینـەو زۆرینـە دەرناچـن، کەمینـە شـوێنکەوتەی زۆرینـە نییـە، تـاك شـوێنکەوتەی پارتـی نییـە، زۆرینـەو هەمـوو شـتێك شـوێنکەوتەی تاکێکە، ئەو تاکـە هەرچـی بڵێـت ڕاسـتە، زۆرینـە ناچـارە ئەمـە قبـوڵ بکات.

لەکۆنـدا لەنێـو پەکەکـەدا کەمینـە شـوێنکەوتەی زۆرینـە بـوو، بـەڵام ئێسـتا هەمـوو شـتێك پێچەوانـە کراوەتـەوە، نەتـەوە، زۆرینـە، مـرۆڤ، جنۆکـە، گـورگ، چۆلەکـە، بـەرد، خـۆڵ شـوێنکەوتەی یـەك تاکـن، پەکەکـە لـەو نـاوەدا هەڵگیـراوە، ڕابـەری مەزنمـان خـۆی لـە شـوێنی پارتـی دانـاوە، لەجێگای پارتـی ڕابـەری مەزنمان، ماسـتاوچی و دووزمانیکەرەکانـی هـەن. بەکۆکـراوەی ئـەو سـێیە دەگوترێـت پەکەکـە.

ڕابـەری مەزنمـان بـەر لـە هاتنـە ئەکادیمیـا، تێگەیشـتم کـە دۆخەکـە ئاوایـە، لە دژی هیـچ شـتێك ناوەسـتمەوە، دەمەوێـت شـتی زیاتـر بزانـم، بۆیـە بڕیـاردەدەم بـە خوێندنـەوەی هەمـوو ئایەتـەکان بزانـم لەرابـردوو چـی ڕوویـداوە، ڕووبەڕووی ڕاسـتییەکی مەترسـیدارم! تائێسـتا کـەس هەسـتی بەمـە نەکـردووە؟ ئەوانـەی هەسـتیان کـردووە لـە ترسـانە نایدرکێنـن؟ دەبێـت وەڵامـی هەمـوو ئـەو پرسـیارانە بدۆزمـەوە و سـەرنجی ئایەتـەکان دەدەم.

دوای ئـەوەی ڕابـەری مەزنمـان لـە وڵات ڕایکـرد، (پارتیەکـە) سـێ کۆنگـرەی لـە دەرەوەی وڵات بەسـت و لەهـەر سـێ کۆنگـرەدا ئایەتەکانـی ئاپـۆ وەك ڕێنمایـی دەهاتنـە ئەژمـار، ڕێنماییەکانـی کۆنگـرە بێ قەیدو شـەرت قبوڵ دەکرێـن؟ ئەوانەی پێویسـتە بەشـداری لە کۆنگـرەدا بکەن ئەو دیاریـان دەکات. بەر لـە کۆنگرەو دواتر چەندیـن شۆڕشـگێڕ دەسـتگیر دەکرێت، لەنـاو دەبردرێن و دەکوژرێـن. لەژێر ناوی دیسـپلینی کۆنگـرە ئـەو نوێنەرانـەی بیروڕایـان دەردەبـڕی دەبردرانـە جێبەجێکردن و ئەوانیـتر بێدەنـگ دەکـران. هەمـوو ئەوانـەی بەشـداری کۆنگـرەکان دەکـەن (جگـە لـە کاك عوسـمانی بـرای) پراکتیکەکـەی مەحکومـی خـۆی دەکرێـت. کاتێـك

خودڕەخنـە کەسـییەکان پێشـکەش بە کۆنگرە دەکـران دەمخوێندنەوە، ئەو ڕاسـتییە روونـتر بـەدەر دەکەوێـت، تاکەکـەس لـە کۆنگـرەدا خودڕەخنـەی نـەداوە، ڕابـەری مەزنمـان خۆیەتـی. ئـەو خودڕەخنـە نـادات، ڕەخنـە دەگرێـت، لەبـەر ئـەوەی خودایـە هەڵـە نـاکات، ئـاوا بـڕوای پێدەکرێـت. لیسـتی ئەوانـەی دوای کۆنگـرەکان بـە ئەندامـی کۆمیتـەی مەرکـەزی هەڵدەبژێردرێـن دەخرێتـە بەردەسـتی ڕابـەری مەزنمـان. ڕابـەری مەزن هەوەك چۆن پشـت ڕاسـتی نەکردەوە پرسیشـی: (کۆمیتەی مەرکـەزی چـی؟، شـتێکی ناپێویسـتە، ئەوانـەی بەمنـەوە پەیوەسـتن ئەندامـی ئێمـەن، تاکتیـك ڕابەرایەتییـە) و دەزگاکـەی لەناوبـرد.

هەرچەنـدە لەمـاوەی نێـوان کۆنگرەکانـدا کۆمیتـە مەرکەزییـەکان هیـچ کۆبوونەوەیەکیـان ئەنجـام نەداوە، هیـچ بڕیارێکیان نەداوە. ئەوەی بـە ڕابەرایەتیی تاکتیـك ناودەبردرێـت و کارمەنـدی پراکتیکن، ناچـاری جێبەجێکردنـی فەرمانەکانی ڕابەرایەتیـی سـتراتیژین، واتـا ناچـاری جێبەجێکردنـی فەرمانەکانـی ئاپـۆن. بەپێـی لۆژیکـە فەرمییـە دروسـتکراوەکە ڕابەرایەتیـی سـتراتیژی ڕابـەری مەزنمانـە. ڕابەرایەتیـی تاکتیکیـش فەرماندەکانـی گەریـلان، (بەرپرسـەکانی) ئەورووپـاو ڕۆژهەڵاتـی ناوەڕاسـتن.

ڕابەرایەتییـە تاکتیکییـەکان ناتوانـن بڕیـار دەربکـەن، بیـر بکەنـەوە، چ بنەمـا سیاسـییەکان بەکارنایـەت، تەنیـا بڕیارەکانی ڕابەری مەزن گفتوگۆی لەسـەر ناکرێت دەخرێتـە جێبەجێکردنـەوە. کۆمیتـەی مەرکـەزی و پارتـی تەنیـا ناویـان هەیـەو بوونیـا نییـە، ئـەوە لەناوبردنێکـی زۆر وەسـتایانەی پەکەکەیـە لەلایـەن داگیرکـەری سـووریاوە ئـەو دۆخـە بەسـوودی هـەر چـوار داگیرکـەری وڵاتەکەمانـە.

جـار جـارە واژۆی کۆمیتـەی مەرکـەزی پەکەکـە، لـە ئـاگاداری جیاجیـاکان بەکاردێـت، نـاوی چەند کەسـانێك وەك ئەندامـی کۆمیتەی مەرکـەزی دەنووسرێت. ئـەوەش سـاختەیە، کاك عوسـمانی بـرای ڕابـەری مەزنمـان، جەمیـل بایـك و جەمالی خەڵکـی پرسـووس ناویـان لـە ئۆرگانـە ڕاگەیانـدن و بڵاوکراوەکانـدا وەك ئەندامـی

کۆمیتـەی مەرکـەزی دەنووسرێـت. جگـە لـەو سـێ کەسـە نەبیـنراوە هیـچ کەسـێك ناتوانـێ ئـەو ناونیشـانە بەکاربێنێت. چیرۆکی ئەو نووسـینانەی بـە واژۆی کۆمیتەی مەرکـەزی دەنووسرێـن ئاوایـە: کاتیـك مـن لـە ئەکادیمیا بـووم فەیسـەڵ دۆنلایجی، بـە تەنیـا ئـاگاداری دەنووسـی، لەژێریـدا واژۆی پەکەکەکۆمیتەی مەرکـەزی دەکردو بـڵاوی دەکـردەوە. دواتر منیش ئەو کارەم کرد، بەپێـی ڕێنماییەکانی ڕابەری مەزنمان هەمـوو ئەوانـەی لـە ڕابەرایەتیـی تاکتیکـی کارمەنـدن و ئەرکیـان پێسـپێردراوە دەتوانـن وابکـەن. بەپێـی ئـەو پێگەیـەی بـۆ ڕابەرایەتیـی سـتراتیژی دانـراوە، جگـە لەمـە هیـچ دەرەنجامێـك بەرهـەم نایێـت. ڕابـەری مەزنمـان نوێنـەری هەمـوو نەتـەوە، لەهەمانکاتیشـدا نوێنـەری هەمـوو مرۆڤایەتیـە! لەتـەك مرۆڤـی وا مـەزن، کۆمیتـەی مەرکـەزی هـەر ناویشـی نایـەت، ئەمـە ڕاسـتییەکە کـە هەمـوو دەیزانن، کاتێـك ئەوانـەم زانـی، دەسـتم کـرد بـەوەی کـە باشـتر تێبگـەم ڕابـەری مەزنمـان کە داگیرکـەری سـووریا خسـتویەتییە ژێـر کۆنترۆڵـی خـۆی، چـۆن پەکەکـەی لەناوبرد.

داگیرکـەری سـووریا، بـەچ تاکتیکێـك ڕابـەری مەزنمانـی بەخۆیەوە بەسـتبێتەوە، ڕابـەری مـەزن دەیەوێـت بەهەمـان تاکتیـك کـورد بەخۆیـەوە ببەسـتێتەوە. لـە ئاخاوتنێکـی لەگـەڵ منـدا گوتبـووی (دەسـەڵاتداری زۆر گرنگـە، خـۆ من بێ سـوود ئێـوە ماوەیەکـی زۆر لـە حاڵەتـی ئامادەیـی دا ناهێڵمـەوە؟ لە شـام کاتێـك بمەوێت لەگـەڵ فەرمانبەرێکـی سـادەی دەوڵـەت یەکـتر ببینـم، تەنانـەت من چـوار کاتژمێر لەسـەر قـاچ دەهێڵنـەوە: کابـرا دەیەوێـت دەسـەڵات ڕێـك بخات).

ڕابـەری مەزنمـان دوای لەناوبردنـی پەکەکـە، لـە جێـگای دروشـمی (بـژی سـەربەخۆیی) دەسـت پێکـرا بڵێـن (بـژی سـەرۆك ئاپـۆ)، لە هەمـوو خۆنیشـاندان، شـەوانەو کۆبوونـەوەکان لەشـوێنی دروشـمی (بـژی سـەربەخۆیی) دروشـمی (بژی سـەرۆك ئاپـۆ) لێدەدرا، ئـا دەڵێـن خەباتـی چەکداری، خەباتـی چەکـداری پـەرەی سـەندو پـەرە دەسـەنێت.. بـەڵام ڕێکخـراو نییـە، دەزگا نییـە، میکانیزمـی بڕیـاردان نییـە، خەڵـك ڕێـك نەخـراوە. ڕۆژێك ڕابـەری مەزن بڵێـت (هەموو شـتێك رادەگرم)،

جگـە لـە کاولگەیـەك، لـەو ناوەدا هیچ شـتێك نادۆزنـەوە. بەبێ هـۆ نالێت(گەر من نەبـم یـەك ڕۆژ لەسـەر پێ ناوەسـتن!) چونکە هەموو ئـەو مرۆڤانـەو دامەزراوانەی بتوانـن لەسـەر پـێ بوەسـتن لەنـاوی بـردوون. واتـای زوو زوو گوتنـی (گـەر مـن نەبـم هیـچ شـتێك نامێنێـت) ئەوەیـە کە (جگە لـە خۆم هیچ شـتێکم نەهێشـتەوە، خـواردم، کۆتاییـم پێهێنا).

لەکۆتاییەکـەدا هەواڵـی ئـەوە هـات کـە ڕابـەری مەزن دێتـە ئەکادیمیـا، چەکی قوتابیەکانی ئەکادیمیا کۆکرایەوە، لەتەك ئاڵای سـوپاو سـەنگەر کە لەسـەر گردەکان دەشـەکانەوە ئـاڵای پارتـی هەڵـدرا. بـە ئێمـە دەگوترێـت: (تەنیـا ڕابەرایەتیـی بـۆی هەیـە نوێنەڕایەتـی پارتـی بـکات، کاتێـك ڕابەرایەتیـی دێتـە ئەکادیمیـا ئـاڵای پارتی هەڵدەدرێـت، کاتێـك دەڕوات دادەگیرێـت). واتـا تەنیـا ڕابەرایەتیـی نوێنەرایەتـی پارتـی دەکات! لـە ئەکادیمیـا زۆر شـت فێـر دەبـم و بەهێز دەبم. ڕابـەری مەزن ٥٥ ڕۆژ لـە ئەکادیمیـا دەمێنێتـەوە. یەکێـك لـە ئامانجـە هـەرە گرنگـەکان؛ ئەوەیـە کـە پشتڕاسـتی سـیخوڕبوونی شـەنەر بـە کۆنفرانسـێکی بەندینخانـە بە ئێمـە بکرێتەوە و ئـەو کۆنـە پەکەکانـەی لەمـەودوا لـە زینـدان ئـازاد دەبـن لـە ئێسـتاوە مەحکووم دەکرێـن، بەتایبەتـی ئەوانـەی لـە بەندینخانـەی دیاربەکـر خۆڕاگرییـان کردبـوو و مـن و سـاکینەو چەنـد هاوڕێیەکـی تریـش بێهێز بـکات و بکاتـە کۆیلە.

کێشـەکە تەنیـا کێشـەی محەممـەد شـەنەر نەبـوو، چونکـە لەنێـو پەکەکـە کۆنـەکان، خەباتکارەکان، ئەوەی بەڕاسـتی شۆڕشـگێڕە، ئەوەی توانـای بیرکردنەوەی هەیـە، هـەر هاوڕێیـەك کە لەسیاسـەت تێبـگات، بێتە شـوێنێك کە ڕابـەری مەزنمان باڵادەسـت بێـت تێیـدا، دەکەوێتـە دژایەتـی لەگـەڵ خودایەتییەکەی. ئەوە کێشـەی یەکـە یەکـەی تاکـەکان نییـە، کێشـەی هەمـوو ئەوانەیـە کـە لەزینـدان بـوون و کێشـەی هەمـوو ئـەو خەباتکارانـە بوو کـە بەشـداریی ڕیزەکانی خەباتیـان کردبوو. ڕابـەری مـەزن هـەر لەسـاڵی ١٩٨٣ەوە ئـەو پەکەکەیانـەی پێویسـتە بکوژرێـن، بەکوشـتنی داون، ئـەوەی دەبێـت بڕفێنرێت ڕفاندوونیەتی، ئەوەی پێویسـتە راپێچی

خۆکوشتن بکرێت ڕاپێچکراوە، ئەوانەی پێویستە دابنیشێندرێن دانیشێنراون، ئەوانەی تریشی کردووە بە بەندەو خودایەتی خۆی پێ قبوڵ کردوون. ئەوەی ماوەتەوە تەنیا ئەوانەی ناو گرتووخانەکان و کۆنە پەکەکە خەباتکارەکانن.

ئەو مرۆڤانە تا لەزیندابن بۆ ڕابەری مەزن زیانبەخش نین، چونکە ئەوانەی ناو زیندان هێشتا ڕووی ڕاستی ئەویان بۆ بەدەر نەکەوتووە. ئەو وەك هەڤاڵێك، هاوڕێیەك، کەسێکی خەباتکارو سکرتێری گشتی ئەو پەکەکەی وا دەزانن بوونی هەیە دەناسن و ڕێزی دەگرن. ئەوانەی ژوورەوە نازانن کە لە دەرەوە پەیوەندییەکی بەندە _ خودا یاخود کۆیلە- ئەفەندی باڵی کێشاوە و میکانیزمێکی قێزەوەن و زۆردارییەکی مرۆڤخۆر لە ئارادایە. کاتێك دێنە دەرەوەو لەو دونیایەی خوڵقاندوویەتی تێدەگەن، ڕاستییەکە دەبینن و دەچنە باری کاردانەوەی هەر شۆڕشگێڕێکی ئاسایی. ئەوە کێشەیەکی گەورەیە بۆ ڕابەری مەزنمان، کێشەیەکی زۆر ترسناکیشە! بچووکترین ڕاپەڕین لەدژی ئەفەندی، دەکرێت کە هەموو کۆیلەیەك بهێنێتە جووڵە، هەر خولەکێك ڕەنگە سپارتیاکۆستێك دەربکەوێت، ئەو کۆنە پەکەکانەی لەزیندان بوون و خەباتکارەکانی هەریەکە وەك سپارتیاکۆستێك دەبینێ و ڕابەری مەزنمان کە ڕێگای داوە خۆپەرستی[٤]و باری دەروونیی ناجێگیری ئەفەندییەت زاڵ بێت

٤ کە کتێبەکەم دەخستە نێو کۆمپیوتەر لەبەر ئەوەی ئەریج فرۆم لە کتێبی خۆشەویستی و توندوتیژی لە بەشێکدا سەبارەت بە (خۆپەرستی) لەبەر ئەوەی زۆر بەجوانی کەسایەتی رابەری مەزنی شیکردۆتەوە، بەپێویستی دەزانم ئەو بەشە وەك خۆی لە پەراوێزی کتێبەکەدا بنووسم(جۆرێکی تایبەت لە خۆپەرستی کە سنووری نێوان ژیری و شێتیدایە، لەو مرۆڤانەی هێزێکی نائاساییان دەکەوێتە دەست دەبینرێت. فیرعەونە میسرییەکان، قەیسەرەکانی رۆما، بورژوازییەکان، هیتلەر، ستالین، تروژیلۆ- لە هەموو ئەوانەدا تایبەتمەندی لەیەکچوو هەیە. ئەو مرۆڤانە (هێزی رەها)یان بەدەستهێناوە. بەوشەیەك کە لە زاریان دەردەچێت هەر وەك چۆن لە بابەتی ژیان و مردن هەیە، لە هەموو بابەتێك بڕیاری کۆتایی دەردەکەن، سنوورێك نییە بۆ ئەو دەسەڵاتەی کە توانای ئەنجامدانی هەر شتێکیان هەیە کە بیخوازن. ئەو مرۆڤانە خوداوەندانێکن کە تەنها بە نەخۆشی و تەمەن و مردن سنوردارکراون بۆ کێشەی بوونی مرۆڤ، لەڕێگای چوونە ئەو دیوی سنووری ئەو هەبوونە بەدەستدانە هەوڵێکی بێ ئومێدانە هەوڵی دۆزینەوەی چارەسەر دەدەن. وا هەڵسوکەوت دەکەن کە ئارەزوو و هێزیان بێ سنوور بێت، بۆیە لەگەڵ ئافرەتی بێ هەژمار دەخەون. بێ هەژمار خەڵك دەکوژن، لەهەموو شوێنێك قەڵا دروست دەکەن. وەك دەستبردن بۆ مانگی ئاسمان، دەیانەوێت ئەو شتانەی ناکرێت بەدەستی بهێنن. کێشەی بوون بە هەڵسوکەوتکردنی وەك چۆن مرۆڤ نەبن هەرچەندە هەوڵی چارەسەریش بێت ئەو گرتنە جۆرێکە لە شێتی... کەسەکە لەگەڵ هەوڵدان

بەسـەر خـودی خـۆی. وای دەبینێـت کـە هێرشـکردنە سـەر خەباتکارانـی زیندانـی دیاربەکـر تاکـە گەرەنتـی بـۆ بەسـەلامەت مانـەوەی دەسـەڵاتێتی. (دوژمـن یـاری بەوانـەی نێـو زینـدان کـردووە، دوژمـن ئەوانـەی زیندانـی ئامادەکـردووە، دوژمـن ئەوانـەی کردوەتـە منداڵ، بـە کەڵکـی دیسـپلین و ڕێکخسـتن نایـەن، خەباتـی چەکدارییـان ناوێـت، بەرگـەی زەحمەتـی ناگـرن و لەبـەر درۆکانـی نییـە کـە ڕوو دەکاتـە کۆنـە پەکەکـەو خەباتـکارەکان، ئەگەر لەبەر ئـەو دیاریکردنانەی باسـکراوە نەبوایـە، دەبـوو هێرش بکاتە سـەر ئەوانەی زیندانی عەنتاب، مێرسـین، سەمسـوور، و ئەدەنـا دەسـتگیر کرابـوون. لـەو زیندانانە بـە هەزارەها کەس دەسـتگیر کرابوون، لـەدژی وەحشـیەتی ١٢ی ئەیلـوول تەنانـەت یـەك خەبـات ڕووینـەدا، لـە دادگاکان یـەك کـەس پارێـزگاری نەکـرد. هەمـوو خـۆی بەدەسـتەوەدا، دووزمانـی و هـەواڵ لێـدان گەشـەی سـەند. بەشـی زۆری ئەوانە کاتێك لـە زیندان ڕزگاریان بـوو دووبارە بەشـداری خەباتیـان نەکـردەوە. چەنـد کەسـێك لەوانـەی هاتنـە ئەکادیمیاکـە لـە زینـدان بـوون هەمـوو ڕۆژێـك دەیانگوت (بژی مسـتەفا کەمال) و لێـرەش هاواریان دەکـرد (بـژی سـەرۆك ئاپـۆ). یـەك ڕەخنـە هەیـە لەوانـە گیرابێـت، تەنانـەت یـەك هێـرش هەیـە؟ نییـە. ئەوانـەی لەزیندانـی دیاربەکـر دووزمانییـان دەکـرد، خۆیـان دەدا بـە دەسـتەوە، لـە دادگاکان پارێزگارییـان نەدەکرد، خاوەندارێتییـان لە پەکەکە نەدەکـرد یـەك ڕەخنەیـان لـێ گیـراوە؟ هـەوڵ دەدات ئـەوان بخاتـە ژێـر دەسـتی؟ نەخێـر.

ئەوانـەی دوژمـن یاریـی پێکـردوون، کردوونییەتی بـە منداڵ، دوژمـن (بێلایەنی (neutralize ی کـردوون، دوژمـن بـە کۆیلـەی کـردوون، دوژمـن کەسـایەتییانی

بۆ بەخوداوەندبوون خۆی لە مرۆڤەکانی تر جیادەکاتەوە. ئەو جیابوونەوەیە ئەو هەندەی تر ترسنۆك دەکات. هەموو کەسەکان دەبن بە دوژمنی ئەو، بۆ بەرگەگرتنی ئەو ترسەی لە ئەنجامی ئەوانە لەدایك دەبێت هێز، دڕەندەیی و خۆپەرستی کەسەکە بەرە بەرە زیاد دەکات. ئەو جۆرە شێتیەی تایبەتە بە قەیسەرو ئەگەر لەگەڵ ئەو فاکتەرە تێکەڵ نەبێت دەبێتە شێتییەکی رووت و قووت. قەیسەر بەو هێزەی دەستیکەوت، ڕاستییەکانی بەپێی بیرە خۆپەرستییەکانی گۆڕیوە. خۆی بە زۆرداری بەسەر هەمووواندا وەك خودایەك، بەهێزترین و زاناترین کەس سەپاندووە و پێی قبوڵکردوون. (ل٦٤).

لەناوبـردووە، زۆر متمانەیـان پێـدەکات و ئەرکـی زۆر گرنگیـان پێدەسـتپێرێت! چونکـە ئەوانـەی دەبنـە منـداڵ، بەنـدە، بـێ کەرامـەت و کۆیلـە پێویسـتن! دیکتاتۆرییـەت پێویسـتی بەمەیـە، لەڕێـگای ئەوانـەوە بـە دوای مرۆڤـی منـداڵ و بەنـدەی بـێ کەرامەتـدا دەگەڕێـت. کەسـە خەباتـکارەکان، ئەوانـەی ملکـەچ ناکـەن، کەرامەتیـان دەپارێـزن، ئەوەنـد بـێ نـرخ نەبـوون کـە وڵاتیان بۆ شـۆربایەك بفرۆشـن، هێرشـیان دەکرێتـە سـەر. ئەوانـەی دژی ئـەون، خەباتکارانـی دیاربەکر و کۆنـە پەکەکـەکان وەك برینـە خوێـن لـێ چۆڕاوەکـەی مێشـکی دەبینێـت.

بیـر لـەوە دەکاتـەوە کـە چـۆن لـەو برینـە ڕزگاری بێـت، هەمـوو ئایەتەکانـی سـاڵانی رابـردووی پەیوەنـدی بـەوە هەیـە، تـا خەباتـکار و بەرگەگـرەکان بخاتـە ژێـر رکێفـی خۆیـەوە، بـەردەوام درۆ هەڵدەبەسـتن (ئـەوان بـە کەڵکـی رێکخسـتن نایـەن، لـە خەباتـی چەکـداری رادەکـەن، بـێ توانـان...) بـەو وەسـفکردنانەو تۆمەتـی (سـیخوڕی) دانـە پاڵ خەباتـکارەکان دەکوژێـت، دەڕفێنێت، لەنـاو دەبات، دەسـتگیریان دەکات، بـە تۆمەتـی (سـیخوڕییەوە) لـە هێرشـە خۆکـوژی وێناکانـدا نایانهێڵێت.

ئـەو خەباتـکارو کۆنـە پەکەکانـەی لەمـەودوا لەزیندان ئـازاد دەبـن کاتێك بچنە گۆڕەپانـی ڕابـەری مـەزن ئـەو ڕاستییانەی مـن باسـی دەکـەم دەیبینـن. یـا بەنـدە لـە کۆیلـەی ئـەو وشـەی کۆیلەیـە نەکـەن وەك ئـەو پەندەیـەی بووەتـە مایـەی دەمەقاڵێـی نێـوان مارتـۆڤ و لێنیـن هەیـە تێدەگـەن کـە دەڵێت (دیسـپلین مرۆڤ دەکاتـە کۆیلـە). ئـەو کۆیلەیـەی ڕابـەری مـەزن دروسـتی دەکات، ئـەو کۆیلەیە کە ئەرسـتۆ پێناسـەی دەکات ئەوەیـە کـە دەڵێـت: (کۆیلـە ئـەو ئامێرەیـە کـە قسـە دەکات). ڕابـەری مەزنـم کۆیلـەی لـە پێناسـەکەی ئەرسـتۆ زیاتـر راکێشـاوەتە خـوارەوە، چونکـە ڕابـەری مەزن دەربـارەی کۆیلەکانـی خۆی دەڵێـت: (ناتوانن دوو وشـە بێننـە تـەك یەکـتر، ئەوانن قسـە بکـەن، زۆر سـاویلکەن) بـەو دیاریکردنانەوە کۆیلەکانـی دادەبەزرێنێتـە ئاسـتی ئامێـری قسـە نەکـەر، یـا هەمـوو بـێ نرخییـەك

قبوڵ دەكەن یا ئەوەتا رادەكەن، یان ئەوەتا خۆیان دەكوژن، یاخود دەكوژرێن. ئەوانەش كە لەلایەن ڕای گشتی كوردەوە دەناسرێن، تەنانەت ئەگەر كۆیلەش بن ناتوانن ڕزگاریان ببێت، هەروەك ئەوانەی لە زیندانی دیاربەكر بوون بە كۆیلەی ئەسەدو ڕزگار نەبوون، ئەوانەش كە دەبنە كۆیلەی درێژەی ئەسەدەكەی شام، ئەگەر زۆر نەناسرابن و رەگی نیشتمانپەروەرییان هەبێت ناتوانن ڕزگاریان بێت، ئەوە حاڵی ئەوەیە كە كەوتووەتە ناو بەرداشی دوو ئەسەدەوە! ڕابەری مەزن لەسەرەتا من و ساكینە مەحكوم دەكات، ئەوە دەزانم. بۆ بە بەندەكردنی من و ساكینە دوور ڕێگای هەبوو.

ساكینە كاتێك لە زیندانی دیاربەكر بوو لەگەڵ محەممەد شەنەر بەدەستنیشان كرابوو، شەنەریش لە دژی ڕابەری مەزن راپەڕی بوو و وێنەی دڕاندبوو، لەبەر ئەوەی دەست بەسەركرا ڕایكردووە، بەردەوامی بە دژایەتییەكەی دەدا. ڕابەری مەزن بە محەممەد شەنەری گوتبوو (سیخوڕی تورك) و بڕوای بە بەندەكانی هێنابوو، واتا ساكینە دەستگیرانی سیخوڕێك بوو، منیش خێزانەكەم كە لە ئەكادیمیابوو بەندەی ڕابەری مەزن بوو، ئەویشی لەدژی من بەكاردەهێنا. دەستگیرانی ساكینە (سیخوڕێكی زۆر ترسناك) و خێزانی منیش (شۆڕشگێڕێكی خاوەن بڕیار! سیخوڕی زۆر مەترسیدارو شۆڕشگێڕی زۆر خاوەن بڕیار! لەدەستی دیكتاتۆر هەریەكەی دارێكە، هەوڵی دەدا بەو دارانە ئێمە بكاتە بەندە. گوێ لە یەكەم وانەی ڕابەری مەزن لەگەڵ نزیكەی ٤٠٠ كەسێك كە لە شاخ، بەندیخانەكان، شارەكان و ئەورووپاوە هاتبوون دەگرم، دەڵێت: (دوژمن یاری پێتان كردووە، ئێوەی كردووە بە منداڵ، ئێوە چ لە سیاسەت تێدەگەن؟ شەنەر پیاوی ئێوەبوو، دوژمن پیاوەكەی خۆی هێناوەتە سەر سەرتان تەنانەت ئاگاداریش نەبوون، دەڵێن (بەرگریمان كردو سەركەوتین) چیتان بردەوە؟ ئەگەر لەلایەن منەوە نەبوا، هیچ یەكێكتان لەژیاندا نەدەبوو، ئێوە بەرگریتان نەكرد، من ئێوەم ڕزگاركرد، ئەوانەی بە ئێمەوە بەندن، ئەوانەی لەكۆتا وشەكانیان

پابەندبوون بەمن رادەگەیەنن، بەبێچارەیی خۆیان کوشت. بۆ چەك خەبات دەبێت؟ منداڵ مەبنەوە! ئەو بنیاتانەی کە وەك شاخن چۆن دروستم کردن؟ ئەوە فێر دەبن، ئێوە بڕاونەتەوە، مردوون و ئاگادار نین، بەو حاڵەتانەوە قسە لەگەڵ دوژمن دەکەن؟ مەترسن ئێوە یەکسەر نانێرم بۆ شەڕ، من شەو و ڕۆژ شەڕ دەکەم، ئێوەش لە شەڕ رادەکەن، من بەربەستەکان دەبەزێنم، ئێوە لە ئاسانی راهاتوون...).

ئەوەی لە شام دانیشتبوو، ئەو بوو، ئەوەی لە شەڕیش هاتبووەوە ئێمە بووین، ئەوەی لەناو گێژەڵوکە دەرچوو بوو ئێمە بووین، ئەوەی شاخە بەفرینەکانی دەبڕی ئێمە بووین و ئەوەی لە شەوە ساردەکانی زستان بەبیرو باوەڕی شەڕی دوژمنی کردبوو ئێمە بووین و ئەوەی لەناو پێخەفە تووکەکاندا خەوتبوو ئەوبوو، ئێمە بۆ داوا رەواکەمان لە باوەشی مەرگ دەخەوتین، ئێمە برسی ببووین، ئەوەی بەکاڤیار خواردن دەژیا ئەوبوو! ئەو سیخوڕەی شام کە محەممەد شەنەری بە سیخوڕی تورك تۆمەتبار دەکرد ئەو بوو!

لێرەدا مێژووی درۆ دەنووسرایەوە، لێرەدا درۆ دەخرا شوێنی ڕاستییەکان، لێرەدا رابردوو دەگۆڕدرا هەروەك دێڕەکانی جۆرج ئۆروێل کە لە مێشکم ماونەتەوە: (گۆڕینی رابردوو بەدوو هۆکار پێویستە، یەکێك لەوانە، هۆکارێکی پلە دووە، لە گرنگی بەربەستێکدایە. هەروەك چینی پرۆلیتاری، ئەندامی پارتییش و بەبێ دەنگی قبوڵی ئەوە دەکات کە هیچ پێوانەیەکی لەدەست نەبێت کە بەراوردی پێ بکات، ئەویش هەروەك لە هەموو توانایەکی بەراوردکردن بێبەشکراوە، دەبێت ئەو داوەی بەرابردووەوە دەیبەستێتەوە بپچڕێنێت، هەروەك لە بێگانەکان بەدوور دەگیرێت، دەبێ لە رابردووش جیابکرێنەوە..).

(با بێینە سەر گرنگترین هۆکاری گۆڕینی رابردوو، سەلماندنی ئەوەی کە (لای ئەوان کاکە، لای ئێمە سەرۆکی) پارتی بە هەڵەدا ناچێت. بۆ ئەوە ناچارییە کە هەموو وتەکان، تۆمارەکان، سەرژمێرییەکان بگۆڕدرێن) هەوڵ دەدەم

بیرم بکەوێتەوە کە ئۆروێل چیتری نووسیوە: (ڕووداوەکانی رابردوو بوونێکی بەرکارانەیان نییە، ئەوانە تەنیا لەڕێی هەندێك تۆمارەوە لای ئامێری تۆماری مرۆڤەکان ژیانیان بەردەوامی هەیە، بیرەوەرییەکان و تۆمارەکان لەچ خاڵێکدا یەکیانگرتەوە، رابردوو ئەوەیە، پارتی وەك ئەوەی دەتوانێت تۆمارەکان بخاتە ژێر ویستی خۆی، بەپێی ئەوەی دەتوانێت تۆماری مرۆڤەکان بخاتە ژێر رکێفی خۆی، دەتوانین بڵێین ئەو جۆرەی کە پارتی دەیەوێت ببێت بە رابردوو، ئەوەیە رابردوو..).

کاتێك ڕابەری مەزن رابردووی لەناودەبرد، ئێمە مافی پارێزگاریکردن لە رابردوومان نەبوو، لەبەرانبەر یەك وشەی ئێمە، بەدەیەها ماستاوچی داوای مافی قسەکردنی دەکردو دەستی دەکرد بە هێرشکردنە سەرمان. ئەوانە زۆرینەیان لەلایەن جەنگی تایبەت و نەقیب ئەسەد ئۆکتای لەزیندانەکان شکلیان دراوەتێ و بە تەڵەی ڕابەری مەزندا تێپەڕیوون و ماستاوچیانێکن کە هێنراونەتە بەرانبەرمان، ئێمە لێرەدا لەبەردەم سوڵتانێك و دەیەها ماستاوچی تۆمەتباری رابردوو بووین!. مافی پارێزگاریکردنمان لێدەسەنێرێتەوە، سوڵتان دەیڵێت و ماستاوچی پشتڕاستی دەکاتەوە. ماستاوچییەکان ستایشی دەکەن و سوڵتان دڵخۆش دەبێت، بەردەوام دەبێت لە وانەگوتنەوە بە ئێمە.

دەڵێت: (شەنەر سیخوڕ بوو! وێنەکانی منی دڕاندووە، لەگەڵ پارتیی کۆمۆنیستی تورکیا، تورگوت ئۆزال، جەلال تاڵەبانی، مەسعود بارزانی، ئەمەریکا و نازانم کێی تریش لە پەیوەندیدا بووە، دەیانەوێت من لەناوببەن). ڕابەری مەزنی ئازیزمان ئێمە بەندەین ڕەنگە بە هەڵەدا بچین، دەخەڵەتێنرێین، تێناگەین و سەرنج نادەین. محەممەد شەنەر دوای ماوەیەك کە لە زیندان ئازادبوو هاتە ئەکادیمیاو هەر کە گەیشت و نەگەیشت ئێوە ئەوتان کرد بە ڕێکخەر، بێ ئەوەی بەپێویستی بزانن کە بیروڕای هیچ کەسێك وەرگرن، ئێوە ناونیشانی ئەندامی کۆمیتەی مەرکەزیتان پێی بەخشی. ئەوە ئێوەن کە

بـەردەوام ئـەو بـە چەکـی ئۆتۆماتیکیـەوە لـە دەوروبەرتـان دەهێڵنەوە، ئێـوە بوون ئەوتـان نـارد بـۆ دیوانی کۆنگـرەی چـوارەم. ئێوە کە خـودان، سـەرەڕای خودایەتیان هیـچ کەموکورتییەکتـان لـەو نەدیـوە، بـۆ سـەردەخەنە سـەر ئێمـەی بەنـدە، دەمەوێـت وابڵێـم، بـەڵام ناتوانم، ئـەو قسـە دەکات و ئێمە پشتڕاسـتی دەکەینەوە، ئـەوە ئسـلووبی پارتیە.

ڕابـەری مـەزن مـاوە مـاوە مافـی ئاخاوتنـم پێـدەدات، ئەگـەر ئـەوەی خـۆم دەیزانـم بیدرکێنـم سـەرم دەپەڕێت و وەك ئەو قسـە ناکەم و ماسـتاوچێتیش ناکەم. هەندێـك جـار لاقرتێتـی١١[٥] دەکـەم، هاوڕێیـان پێدەکەنـن، ڕابـەری مـەزن تـوڕە دەبێت.

ئـەو چاوەڕێـی لاقرتێتیـم لـێ نـاکات، بەڵکـو داوای ماسـتاوچێتیم لێـدەکات، لەبـەر ئـەوەی مۆڵەتـی ئاخاوتنـی درێـژم پێ نـەدەدرا هەمـوو ئەو بیـرو بۆچوونەی دەمەوێـت بیڵێـم لەچەنـد رستەیەك پوختـم دەکـردەوەو کـە دەریدەبـڕی هەمـوو پێدەکەنیـن، چونکـە ناوەکـەم تێکـەڵ دەکـرد. لەشـوێنێك کـە دیکتاتۆرییەتـی لـێ بێـت نەمدەتوانـی بەئازادیـی قسـە بکـەم، لەشـوێنی ئاخاوتنـی ئاشـکرا بـە ڕێـگای ناڕاسـتەوخۆ قسـەم دەکـرد، چونکـە بناغـەی ئایدیۆلۆژیای خەبات لەدژی فاشـیزمی ١٢ی ئەیلـوول دانرابـوو، ئـەو دیکتاتـۆرەی ڕووبەڕوومـان بـوو هێشـتا بناغـەی ئایدیۆلۆژیـای خەباتکردنمـان لـەدژی نەنابـوو. بۆیـە ئەوانـەی خەباتمـان کـرد یـا کـوژراون، یـا خۆیـان کوشـتووە یـا لەناوبـردراون، هیـچ کەسـێك خاوەنداریێتییانـی نەکـردووە.

لـەو ڕوانگەیەوە، شـیتەڵکردنی دیکتاتۆرییـەت گرنگییەکـی زۆر لەخۆ دەگرێت،

---

٥ لاقرت: ئەو کەسەیە لە ئەورووپا لە کۆشکی پادشاکان بۆ تورەکردنی پادشاکان، بێ ناڕەحەتکردنی ئەوان بە بەپێکەنین هێنان و بەسەربردنی کاتێکی خۆش هەڵەکانی پادشاکان بە ڕێگەیەکی ناراستەوخۆ و بەزمانێکی ناڕاستەوخۆ و بەرووداوی ناڕاستەوخۆ رەخنە دەگرێت، ماستاوچی، ئەو کەسەیە کە لە ئاسیادا لە کۆشکی خاوەن دەسەڵاتەکان، بەوشەی جوان ستایشی سوڵتان و پادشاکان دەکات و هەموو ئەو کارانەی ئەنجامی دەدەن و ئەو بڕیارانەی دەری دەکەن جێبەجێ دەکات.

بـۆ ئـەوەی دیکتاتۆرییەتەکـە شـیتەڵ بکـەم دەبـوو ئـاگاداری بەرەوپێشـچوونەکانم بـم، سـەیری بەڵگـەکان بکـەم و گـوێ لـە ڕابـەری مـەزن بگـرم. تـا شـیتەڵی دیکتاتۆرییـەت نەکرێـت لـەدژی خەبـات ناکرێـت، بۆیـە دوو بـژاردە هەیـە: بـوون بـە لاقـرت، یاخـود ماسـتاوچی، ڕۆڵـی لاقرتـی دەگێـڕم، بەدڵـی نییـە، لەبـەر ئـەوەی بەکولتـووری ڕۆژهەڵاتـی پـەروەردە بـووە و دەیەوێـت ببـم بە ماسـتاوچی، ئەوەشـیان بـە مـن ناکرێـت، یاخـود بوون بە ماسـتاوچیم پـێ قبوڵ ناکرێـت. مەڵێن (چـۆن دەبێـت! مـرۆڤ دژایەتـی دەکات، بەرگـە دەگرێـت) لـە دیکتاتۆرییەتێـك بۆ دیکتاتۆرییەتێکـی تـر جیـاوازی هەیـە.

دیکتاتۆرییـەت هەیـە لەبەرانبـەری خەبـات دەکرێـت وەك دیکتاتۆرییەتـی تورکیـاو ئەمەریـکای لاتینـی، ئەوانـە بریتین لـە زۆردارێتیەکـی رووت، دیکتاتۆرێکی لـەو ئاسـتە نیـن کـە حوکمـی مێشـکی مـرۆڤ بکـەن. دیکتاتۆرییـەت هەیـە لەبەرانبـەری دا ناتوانیـت بوەسـتی وەك سـتالین، هیتلـەر، سـەددام و ئەسـەد، چونکـە ئەوانـە لەگـەڵ زۆرداری لـە مێشـکی مرۆڤەکانـدا دیکتاتۆرییـەت بنیـات دەنێـن، ئـەو دیکتاتۆرییەتـەی ڕووبـەڕووی وەسـتاوین لـە دیکتاتۆری جـۆری یەکەم نییـەو جـۆری دووەمـە، چـۆن بەرگـری دەکـەی لـەدژی؟ بـەر لـە شـیتەڵکردنی یەك چارەتـان هەیـە: بێدەنگبـوون و پشتڕاسـتکردنەوە.

مـن و سـاکینە نەمانتوانی قسـە بکەیـن، ناتوانیـن، چونکە قەدەغەیـە، چاودێری دەکرێیـن، گوێمـان لـێ دەگیرێـت، دووزمانیکـەر لـە هەمـوولایـەك دەبارێـت، بەڵام سـاکینە بیـر لـە بەرگریکـردن دەکاتـەوە، ئەگـەر بتوانم قسـەی لەگەڵ بکـەم دەڵێم: نەخێـر بوەسـتە، بـەڵام دەزانـم فرسـەتم دەسـت ناکەوێـت، ڕۆژ بـەڕۆژ سـەبارەت بـە خراپـەی مـن و سـاکینە ئایەتـەکان زۆر دەبـن، بەیانیـان دەردەچیـن بـۆ وەرزش، ناتوانـم بڕۆم، هەناسـەم تەنگ دەبێت، دەمەوێت بڕشـێمەوە، لـەدواوە دەمێنمەوە، یازدە سـاڵ لەزیندان وەرزشـم نەکردووە، نەڕۆیشـتووم ئێسـتا لە رۆیشـتن و راکردن زەحمەتـی دەکێشـم، ئـەو حاڵـە لـەدژم بەکاردێـت و دەگوترێـت: (خـۆی دەخاتـە

ئـەرزەوە، نایەوێـت بچێتـە شـەڕو لەبـەر ئـەوەی بـاری پـێ هەڵناگیرێـت نابێـت بە گەریـلا) و دواتـر لێکدانـەوەی وا دەکـرا: (ئەوانـە هـەر خۆیـان دژی شـەڕکردنن دەیانەوێـت دووبـارە پەکەکـە دابڕێژنـەوە). واتـا لۆژیکـی هەمـوو دیکتاتـۆرەکان هەمان شـتە.

ڕۆژێـك بڕیارمدا لەگەڵ هاوسـەرەکەم قسـە بکەم، کە لەوانـە دەرچووین، بانگم کـردە لای خـۆم، هـات و بەتونـدی گوتـی: (چیـت دەوێـت؟) . گوتـم: (دەمەوێـت تێبگـەم، چییـە ئەوانـەی دەیکەیـت؟، ئەگـەر هەڵەیەکـم هەیـە قسـە بکـە، ڕەخنـە بگـرە) کاتێـك بێدەنـگ بـوو گوتم:(واتایـەك نادۆزمـەوە بـۆ ئـەو هەڵسـوکەوتانەت، ئەڵقەکـەی پەنجـەت دانـاوە، ئەگـەر دەتەوێـت کۆتایـی بـە هاوسـەرگیرییەکە بێنیـن، بـا قسـە بکەیـن و کۆتایـی پـێ بهێنیـن). گوتـی: "بۆمـن کۆیلـەی تـۆم" و بە پێویسـتی نەزانـی کـە هیـچ بڵێـت و لێیدا ڕۆیشـت.

وانـە دەسـت پێـدەکات، دەچینـە ژوورەوە، ڕابـەری مـەزن بەردەوامـە لـە دابەزاندنـی ئایـەت، سـەبارەت بـە محەممـەد شـەنەر و هەمـوو لەناوبـەرەکان ڕوونکردنەوەمـان پـێ دەدات، ئەرکـی ئێمـەش ئەوەیـە کـە ئـەو ڕوانینانـە بـاش تێبگەیـن، شـەوان کاری لەسـەر بکەیـن، دواتـر بەپێی ئایەتـەکان ڕاپۆرت بنووسـین، دوای ئـەوە خودڕەخنـەی تایبـەت بنووسـین کـە لەسـەرەتا خۆمان دواتـر محەممەد شـەنەرو خەباتەکانـی زیندانـی دیاربەکـرو خەباتکارانـی ئیدانـە بکەیـن. ئـەوەی لە زینـدان ژیـا ئێمەیـن، ئەوەی مێژووی دروسـتکرد و نووسـی ئێمەین، ئـەوەی خۆمان دیـمان، کردمـان و لەنـاوی ژیایـن نایننووسـین و نایگێڕینـەوە، ڕابـەری مـەزن کـە زیندانـی نەدیـوە، لـە زینـدان نەژیاوە، ئـەوەی کە نازانێـت لەوێ چـی ڕوودەدات و دەگوزەرێـت، درۆیـە قـۆڕ و بێماناکانـی خـۆی دەڵێـت و ئێمـە لەسـەر بنەمای ئەو درۆیانـە ڕاپـۆرت ئامـادە دەکەیـن. ئەگـەر بڵێـم (نەخێـر) ئـەوە تەنیـا منـم، دەڵێت بیـرو ڕای پارتـی نـا هـی خـۆی دەپارێزێـت، خـۆی لەخۆیـدا شـتێك نییـە بەنـاوی پارتـی تـا بـەرواری هەبێـت. دیکتاتۆرێـك درۆکانـی بـە ئێمـە پشتڕاسـت دەکاتەوەو

دەیەوێـت وەك بیـرو ڕای پارتـی بیخاتـە بازاڕەوە. لێـرەدا لەبەر ئەوەی سـاختەکاری ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی باشـتر دەبینـم بڕیـار دەدەم کـە یەکـەم کار لـە خێزانـم جیـا ببمەوە.

ڕێـگا نـادەم ئـەو لـەدژی من بەکاربهێنـن، کاتێك بڕیارمـدا ئەوم بانـگ کردە ژێر دارێکـی بەرانبـەر ئـەو چـادرەی کاری کۆنفرانسـی زیندانمـان لـێ ئەنجـام دەدا، کـە هـات گوتـم: (وەرە دانیشـە قسـە بکەین و هاوسـەرگیرییەکە کۆتایی پـێ دەهێنین، ئـەو ئەشـقەمان کـە ١٣ سـاڵ لەمەوبـەر لـە دەرسیم لەژێـر دارێـك دەسـتی پێکرد، لەژێـر ئـەو دارە لـە دۆڵـی بیقـاع کۆتایـی پێدەهێنیـن، بەیانـی دۆخەکـە بەپلاتفۆرم رادەگەیەنـم). بـەڵام ئـەو تـوڕە دەبێـت و گوتـی "مـن بەنیـازی شـتێکی لـەو جـۆرە نیـم، تـۆ هەرچـی دەکـەی بیکـە" و دەڕوات. بەیانی کاتژمێر هەشـت لـە پلاتفۆرمی وانـە دانیشـتووین، کاتێـك ڕابـەری مـەزن هـات هەڵسـاین و گوتـی (دانیشـن)، دانیشـتین، توڕەبـوو و ڕووخسـاری گـرژە، ئاشـکرایە کـە شـتێکی نـوێ روو دەدات، لەسـەر پـێ وەك پەیکەرێـك وەسـتاوە و ڕووی کـردە دکتـۆر بـاران و پرسـی: "ئایـا کەسـی لێیـە کـە ئـاژاوە بنێتەوە یاخود خۆی بەسـەر کەشـەکەدا زاڵ بـکات؟" دکتۆر بـاران گوتـی: (بەڵـێ سـەرۆك). کـە بەتوڕەییـەوە گوتی (کێـن ئەوانە) بـاران وەڵامی دایەوە"سـەرۆك سـەلیم، سـاکینە، میدیا، جاهیدە، لەچوارچێوەی پرسـی ژندا خۆیان بەسـەر ئێمـەدا زاڵ دەکەن".

یەکسـەر لـە سـیناریۆ ئامادەکراوەکـە تێگەیشـتم، خێزانەکـەم ئاخاوتنەکانـی ئێوارەمانـی پێگەیانـدوون، پێیانـی گوتـووە کـە لـە پلاتفۆرمـدا رادەگەیەنـم کـە جیـا دەبمـەوە، بـۆ رێگریکردن لەو کارە سـیناریۆ رێکخـراوە. ڕابەری مەزن گوتی:(سـەلیم و سـاکینە، جاهیـدە، میدیا ئێوە لـەدەرس دەکەمە دەرەوە، بڕۆنە دەرەوە!). سـاکینە ڕووبـەڕووی بـووەوەو گوتی:(دەمەوێـت قسـە بکـەم)، دواتر لەلایەن دوو کەسـەوە بـێ ئـەوەی دەرفەتـی ئاخاوتنی پێ بدرێـت، دەکرێتە دەرەوە، من لەبـەر ئەوەی لە سـیناریۆکە گەیشـتووم بێ تانەگرتـن دەچمە دەرەوە، ڕابـەری مەزنمان دەنگی دێت.

لەمیدیا تـوڕە دەبێـت و دەڵێت (بـڕۆ دەرەوە! تۆمـان نەهێناوەتـە بەڕێوەبەڕایەتی تـا یاریـی خێـزان بکەیـت). دەزانم کـە تووڕەبوون و قسـەکردنەکەی یارییـە. لەگەڵ چەنـد کارمەندێکـی بەڕێوەبەڕایەتـی بـەرەو باڵەخانـەی بەڕێوەبەڕایەتییەکـە دەچیـن، سـاکینە و جاهیـدە داویانەتـە پرمـەی گریـان، کاتێـك نزیکـی باڵەخانـەی بەڕێوەبەڕایەتـی بووینـەوە خێزانەکـەم بـە خێراییـەوە بـەرەو باڵەخانەیـەك ڕایکـرد کـە چەکەکانـی لێیـە، گوایـە دەچێـت لـەوێ خـۆی دەکوژێـت، بارانیـش بـۆ ڕێگەگرتـن لـەو خۆکوشـتنە بەدوایـدا ڕادەکات. لەبەر ئـەوەی دەمزانی کە بەشـێکە لـە سـیناریۆی شـانۆگەرییەکە لەگـەڵ ئـەوەی کـە هیـچ پێی کاریگـەر نەبـووم خۆم بـە خۆمـم گـوت: (ئێوە بیکـەن، ڕۆژێـك هەر هەمـووی دەنووسـمەوە).

کـە دکتـۆر بـاران و خێزانـم هاتـن، چووینـە نێـو باڵەخانـەی بەڕێوەبەڕایەتـی، جاهیـدەو سـاکینە بـەردەوام بـوون لـە گریـان بەدەنگێکی بـەرزو بێڕێزێك کـە تازە هاتووەتـە نـاو خەبـات و لـە بەڕێوەبەرایەتـی کارمەنـدە بەمـن دەڵێـت (ئێـوە ناتوانـن ئێـرە تێکبـدەن) هـاوارم بەسـەریدا کـرد (کـوڕە سەرسـەرییەتی مەکـە) و ڕایکـردە دەرەوە، لەگـەڵ بـاران کەوتینـە بەرانبـەری یەکـتر، بەمنی گـوت: (ژنەکەت ببـەو بـڕۆ هـەر کـوێ کـە دەتەوێـت). وەك باوکـم قسـە دەکات سـەگە بەیتـار، کـە بینـی زۆر بـەو قسـەیە تـوڕە بـووم بـە نەرمبوونـەوە دەڵێـت (ئـەرێ هەڤـاڵ سـەلیم ئێـرە کەشـی پارتیـە، سـەیرکە مـن لەبـەر پراکتیکەکـەم دادگایی کرام، سـزای مەرگـم بەسـەردا سـەپێنرا، بـەڵام هەسـتی دادپەروەرانـەی مەزنـی ڕابەرایەتیـی منی بەخشـی، ئێسـتا ڕێکخـەری ئەکادیمیـام). لەبەرانبـەر ئـەو قسـانەدا ئەوەندەیـتر توڕەبـووم و گوتـم: (تـۆ لەبـەر کارە گڵاوەکانـی کـردت سـزای لەسـێدارەدانت بەسـەردا سـەپێنرا، ئێسـتا دەتـەوێ پەتەکـە بخەیتـە ملی مـن؟)، ئیدی دەنگـی نەما، جاهیـدەو سـاکینە هێشـتا بەردەوامبـوون لـە گریـان، خێزانەکەم بە شـەیتانییەوە لە گۆشـەیەك دانیشـتووە سـەیری ڕووداوەکان دەکات، کە دکتۆر باران گوتی: (ڕاپۆرت بنووسـن) مـن و سـاکینە گوتمـان: (نەخێـر، تەنانـەت یـەك وشـەش نانووسـین، ئێمە

ببەن بۆ پلاتفۆرم و لەوێ گفتوگۆ لەسەر هەموو شتێك دەكەین). باران كاتێك زانی راپۆرت نانووسین، ماوەیەكی درێژ ئێمەی وەستاند، هەوڵم دەدا جاهیدەو ساكینە ئارام بكەمەوە، بەڵام فرمێسەكانیان نەدەوەستان، دواتر باران ئەو رێنماییانەی بۆی هات بەسەرماندا دەیسەپێنێت (سێ رۆژ لە تاقمی جیاجیا دەبن و لەو ماوەیەدا لەگەڵ هیچ كەسێك نابێت قسە بكەن).

منیان بەرەو دەشتاییەكە برد، لەناوچەیەكی بەردین تاقمێكی جێگیركراو بەدەركەوت، یەكێك بە منی گوت:(هەڤاڵ سەلیم سێ رۆژ نابێت قسە بكەیت، رێنمایی وایە). گوتم:(من قسە دەكەم) دەنگی دەرنەهات. من دەدەنە دەستی تاقمەكەو دەگەڕێنەوە، فەرماندەی تاقمەكە پەتوویەكم پێدەدات، پەتووەكەم هەڵدەگرم و لەژێر سێبەری بەردێكی گەورە دادەنیشم، كە ئێوارە داهات زۆربەی هاوڕێكان لە دەوروبەرم كۆبوونەوە، گفتوگۆیان لەگەڵ دەكەم، هەندێكیان قسە دەكەن و هەندێك ناوێرن قسە بكەن. زۆرینەیان تازە هاتبوونە نێو خەبات و هەموویان منیان دەناسی، بەو رێنماییەی رابەری مەزن بە بەڕێوەبەرایەتی دابوو، بەپێی ئەو پڕوپاگەندەیەی بەڕێوەبەرایەتی بەنهێنی لەدژمانی كردبوو، لە هەوڵی ریفۆرمكردنی پەكەكەین و نامانەوێت بچینە بەرەی شەڕ.

ئەوانەی هەرگیز نەچوون بۆ شەڕ ئێمەیان بەوە لەكەدار دەكرد كە نامانەوێت بچین بۆ شەڕ، لەبەر ئەوەی ئایدیۆلۆژیای فەرمی ناهێڵێت مێشكەكان كاربكەن، چاوەكان ببینن كەسێك پێی نەدەگوت: (ئەرێ كەس جگە لە تۆ و عوسمانی برات هەیە لەنێومان كە نەچووبێتە شەڕ، تاڵی نەچەشتبێت، لەشاخ نەخەوتبێت، ئەشكەنجە نەدرابێت، برسی نەبووبێت، بریندار نەبووبێت، دەستەكانی لەسەرما نەیبەستبێت؟) كەس ناڵێت: (ئێمە رێبوارین، لەماوەی چەند ساڵێك یا دەكوژرێین یا دەستگیر دەكرێین، یا لە سەرمان رەق دەبینەوە یا لە ئاو دەخنكێین یاخود لەلایەن ئێوەوە وەك خیانەتكار تۆمەتبار دەكرێین، ئەوەی نابێتە خیانەتكار، تا ئەبەد دەمێنێتەوە هەر ئەو دووەتانن) ناتوانێت

بیڵێت و لە نهێنی ئەمە ناگات.

شەو لە دەرەوە لەنێوان بەردەکان دەخەوین و بەیەك پەتووەوە لەسەر ئەرز خەوتن سارده، بەڵام لەگەڵ دۆخەکە رادێین. بەڕۆژ هەموو دەچنە وانە، پاسەوانێك بە چەکەوە لام جێ دەهێڵن، تەمەنی چوارده ساڵانێکه و ناوی "جەمە"، قژ رەشی چاوشینه، جلوبەرگێکی سەربازیی بەقەد بەژن و باڵای خۆی لەبەرکردووه، نیتاقی بەستوه، دوو مەخزەنی لەدوو لایەوه بەستوه، کلاشینکۆفێکی بەدەسته گەریلای بچووك. جەم نزیکێکی حەسەن کاراکوشە کە لەزیندانی جەیهان دەستگیر کراوه، لە یەکتر بینینە کراوەکاندا دەهاتە سەردانمان، لەبەر ئەوەی زۆرم خۆشدەویست لە شوێنی هەواگۆڕینەکاندا پیاسەمان دەکرد. بەچەندین کاتژمێر لەگەڵی گفتوگۆمان کردبوو، دۆخی کوردستانم بۆ باس دەکرد، کاتێك ئەو ئەشکەنجانەی بەسەرماندا دەسەپێنراو بەرگەگرتنەکانی ئێمەم بۆ باس دەکرد زۆر کاری تێدەکرد، چاوی گەش دەبوو، لێوەکانی دەبووەوەو روومەتی سوور هەڵدەگەڕا، کاتێك لە قسەکردن دەوەستام هەروەك ئەوه وابوو کە لەخەو رابێت دەیگوت (کاکە سەلیم بۆم باس بکە گوێ دەگرم)، ئێستا جەم بەچەکەوه لە نۆبەتدایە بەسەر سەرمەوە تا رانەکەم، سەیری جەم دەکەم کە لەسەر بەردێك چەك بەدەست دانیشتووه، تف لە قێزەوەنی دیکتاتۆرییەت دەکەم.

لێرەدا، لەگرنگی باش تێگەیشتن لەو دیکتاتۆرییەتە و شێتەڵکردنی و گێڕانەوەی هەموو ئەو شتانەی کە روودەدەن و لێی دەژین بۆ گەلی کورد تێدەگەم، جەم جار جارە سەری بەرز دەکاتەوەو سەیرێکی من دەکات، چاوەکانی پڕ لە خەم، لە ڕووخساریدا گوزارشتێکی وا هەبوو کە ئەستەمە وەسفی بکرێت، مێشکی تێکەڵ و پێکەڵ بووه، ئەو کاکە سەلیمەی کە زۆری خۆشدەویست، متمانەی پێدەکرد و نرخی دەزانی، بڕوای بەهەموو وشەکانی دەکرد هێنراوەتە نێو ئەو بەردانەو تفەنگێکی پێدراوەو پێی گوتراوه (تۆ لێرە نۆرە بگرە). دەبێت کاکە

سەلیمی چی کردبێت؟ ئاخۆ تاوانێکی کردووە؟ ئەو کاکە سەلیمەی ئەوەند متمانەی پێدەکات ئایا تاوان ئەنجام دەدات؟ باران گوتبووی: (ئەوانە لەپرسی ئافرەتدا خۆیان بەسەر کەشەکەماندا دەسەپێنن). باشە خۆسەپاندن بەسەر کەشدا واتای چی بوو؟ سەیری چەکەکەی جەم دەکەم کە بەقەد بالآیەتی، بەزۆر خۆم دەگرم تا نەگریم، دواتر بیرم لەوە کردەوە کە بە ئەنقەست جەم کراوە بە پاسەوان بەسەرمدا، دیکتاتۆر بەکردنە پاسەوانی جەم بەسەرمدا دەیەوێت ئەمە بڵێت: (ئا ئەوەی لەزیندان بەردەوام دەهاتە سەردانت، هێشتا منداڵێکی ١٤ ساڵانەو تۆ شۆڕشگێڕێکی ١٧ ساڵانیت، بەوەوە پاسەوانی تۆ دەکەم، تەنانەت خێزانەکەشت دوژمنتە، ئەگەر بڵێم ئەوە بکوژن یەکەم فیشەك ئەو دەیتەقێنێت، هێزی من ببینەو ملم بۆ شۆڕکەوە!).

کە ماوەی ژێر چاودێرییەکەم کۆتاییهات، لە وانەدا شتێکی نزیك لەوەی دەربارەی من گوت. ئەو پیاوە لەگەڵ گوندییەکان و شوانەکان بەو جۆرە مامەڵە دەکات، کەس گوێبیست نابێت، ناگێڕێتەوە، ناتوانێت بیگێڕێتەوە و نانووسێت. بەو رادەیە بێ ئەقڵە کە ئەوە لەگەڵ منیش بکات؟ من باسی دەکەم، دەنووسم، هەموو شتێك ئاشکرا دەبێت. ئیدی هەموو جیهان دەزانێت کە چی دەگوزەرێت، دوایی دەگەمە ئەو ئەنجامەی کە لە ترسی ئەوەی ئەو کارە بکەم وا لەگەڵ من زێدەڕۆیی دەکات، چونکە لە پێشترەوە دەزانم کە دیکتاتۆرەکان زۆر ترسنۆکن، هۆکاری دەستگیرکردن و کوشتنی ئەوانەش کە دژایەتییان دەکەن، ترسنۆکییەکەیانە، دیکتاتۆرەکان تاوانبارن و لەبەر ئەوەی کە دەسەڵاتیان بەزۆر زەوتکردووەو تاوانبارن. لەترسی ئاشکراکردنی ئەو تاوانانەی کە ئەنجامیانداوە دژەکانییان دەکوژن، چەندە ئەو تاوانانەی ئەنجامیان داوە زیاد بکات، ترسەکانیان ئەوەندە زیاد دەبێت، بەڵام خۆ من نەمگوتبوو کە دژی ئەوم. تاوانەکانی ئەو زۆر گەورەن و هێشتا کەس نازانێت، لەوە دەترسێت کە ڕەنگە دژایەتی بکەم، بەلانی کەم لە هەڵسوکەوتم لەوە گەیشتووە کە

خودایەتییەکەیم قبوڵ نەکردووە، لە خودایەتییەکەی ناڕەحەتم.

دووەم ڕۆژی ژێر چاودێریم، کارمەندێکی بەڕێوەبەڕایەتی ئەکادیمیا هاتە لام، دەڵێت کە دەچینە لای تاخمێکی تر، بەیەکەوە دەڕۆین، کۆمیسیۆنێکی چوار کەسی کە بە سەرۆکایەتی ئەو مەجید گوموشە دامەزراوە کە لەساڵی ١٩٨٠ بە چەکەکەیەوە خۆی دا بە دەست پۆلیسی تورك و لەزیندان وازی لەکاری خەبات هێنا لەلایەن کۆمیسیۆنی زیندان کە ئامادەکارییەکەی بەرەو کۆتاییهاتنە و دامەزراون، کاغەزێکی پرسیارم دەدەنێ بۆ ئەوەی وەڵامی بدەمەوە، کە کاغەزەکەم وەرگرت مەجید گوموش دەڵێت (هەڤاڵ سەلیم وەڵامی ئەو پرسیارانە بدەوە، سەیری دەکەین و بڕیار دەدەین کە بەشداری کۆنفرانس دەکەیت یاخود نا)، بژاردەیەکی ترم نییە و دەڵێم (باشە) و دەگەڕێمەوە ناو تاقمەکەم و دەست دەکەم بە خوێندنەوەی پرسیارەکان، ئەگەر بەڕاستی وەڵام بدەمەوە بە (سیخوڕ) تۆمەتبار دەکرێم و ئەگەر بە درۆ وەڵام بدەمەوە ئەوا کەسایەتیم دەڕوخێت، منێك کە لە نالەبارترین دۆخدا هەرگیز لە ڕاستی گوتن سڵ ناکەمەوە، لێرە دەبوو درۆ بکەم، چونکە پێویستە لە دیکتاتۆرییەت بگەم و لەداهاتوودا بە خەڵکی بگەیەنم، ڕابەری مەزنیش ڕاستییەکان نا دەیەوێت درۆی بۆ بکەم، بەو رادەیەی لەبیرم مابێت وەڵامی ئەو پرسیارانەی داومەتەوە ئاوابوون:

١ـ بۆچی لەدژی ڕابەرایەتیت؟

وەڵام: دژی نیم.

٢ـ بۆچی دژی دیسپلینی پارتی و شێوازی ژیانێتی؟

وەڵام: دژی نیم.

٣ـ ئەو ئاژاوەگێڕییانەی لەدژی پارتی پەرەدەسەنێت بۆ لەدژی هەڵوێست نانوێنیت؟

وەڵام: هێشتا تازە هاتووم هەوڵدەدەم لە کەشەکە بگەم.

٤ـ دەتەوێت بەشداری کۆنفرانسی زیندان[٦] بیت، بەپێی دیسپلینی کۆنفرانس بجووڵێیتەوە؟

وەڵام: بەڵێ.

کاتێك ئەو وەڵامانە دەنووسم رووخسارم سوور هەڵگەڕا، دەستەکانم دەلەرزن، قێز (بێز) لە خۆم دەکەمەوە، لەبەر ئەوەی درۆم کرد، بەبیانووی (پرسی ئافرەت دەهێننە کەشەکەوە) لەوانە دەرکراوم و خراومەتە ژێر چاودێری، بەڵام ئامانجی ئەو پرسیارانەی لێم دەکرێت زۆر جیاوازن. لەوەش دەترسێن کە کۆنفرانسێکی دیموکراتی ئەنجام بدرێت و ڕاستییەکان بخرێنەڕوو، بەو پرسیارانەی کە دەیانکەن، دەیانەوێت دژایەتی ڕابەرایەتیی نەکەم و هەموو ئەو شتانەی کە دەیڵێن قبوڵی بکەم. لەژێر ناوی (دیسپلین و شێوازی ژیان) دەیانەوێت ببم بە بەندەیەکی تەواو. دەیانەوێت لەدژی شەنەر رۆڵێکی ئەکتیڤم هەبێت، بڵێم کە ئەو سیخوڕە، لەماوەی کۆنفرانس هەموو ڕێنمایی و ئەوانەی دەگوترێت بە تەواوی پابەندبم، ئەگەر ئەوانە نەکەم بە خێرایی زەمینەی ڕاگەیاندنی منیش وەك سیخوڕ ئامادە دەکرێت.

ڕۆژێك دواتر من بانگ دەکەن بۆ وانە، دەچم دادەنیشم، ساکینە، جاهیدەو خێزانەکەشم دەهێنن، دواتر زانیم کە ئەوانیش هەمان رێوشوێنیان لەگەڵ گیراوەتە بەرو لەگەڵ یەکتری ئاخاوتنیان قەدەغەکراوە. ئەسەد ئۆکتای لە

٦ ئەو کۆنفڕانسەی ناونراوە کۆنفڕانسی خەباتی زیندان لە ئابی ١٩٩١ لە ئەکادیمیای مەعسوم گۆرکماز کە دەکەوێتە دۆڵی بیقاع بەسترا، بەر لە کۆنفرانسەکە بەمانگێك ئاپۆ هەموو رۆژێك و بەدرێژایی رۆژ سەبارەت بە خەباتەکانی زیندانی دیاربەکر و خەباتکارانی وەك خۆی دەڵێت (شیکردنەوە)ی کرد. قسەکانی ئەو (شیکردنەو)انە تۆمارکرانە سەر کاسێت، دوایی خرانە سەر کاغەزو بوون بە ئایەتانێك کە نابێت گفتوگۆیان لەبارەوە بکرێت. لەو ئایەتانەوە سێ بەرگ کتێب بەناوی (شیکردنەوەکانی تەمموز و ئاب) دەرکرا، ئەو کۆمیسیۆنانەی بۆ کۆنفرانس دامەزرابوون، ئەو ئایەتانەی نێو کتێبەکانیان بە بنەما وەرگرت، راستتر بڵێین نووسراوەکانی نێو کتێبەکانیان رشتە سەر کاغەزو بە نیازی پوختەی کۆنفرانس راپۆرتیان لەسەر نووسی، ئەو راپۆرتانە خرانە بەر دەنگدانی نزکەی ٥٠ کەس کە لە زیندان ئازادببوون و هاتبوونە ئەکادیمیاو بەتێکڕای دەنگ قبوڵکرا، ئامانجی سەرەکی کۆنفرانس ئەوەبوو محەمەد شەنەر مەحکومی مەرگ بکەن، ئەوانەی لە دیاربەکر خەباتیان کردو شەهیدنەبوون، واتا ئەو خەباتکارانەی لەژیاندان بە تاوانبار رابگەیەندرێت. خۆی و ئەوانەش کە لە زیندانی دیاربەکر شەهیدبوون لەبەر ئەوەی پەیوەست بوون دەبێت خەباتکردنیشیان لەوێ قبوڵ بکرێت.

زیندانی دیاربەکر نەیتوانی بوو لەگەڵ یەکتری ئاخاوتنی ئەو سێ ئافرەتە قەدەغە بکات، بەڵام لێرەدا ئەوە (بەناوی شۆڕش!) ڕوویدا، لەوانەکەدا ڕابەری مەزن جارێکی تریش گەورەیی خۆی نیشانداو گوتی کە لێمان خۆشبووە، قوتابییەکان هەموو خۆشحاڵ ببوون، چونکە ئێمەش ئەقڵمان هاتبووە سەرمان و ڕابەری مەزنیشمان گەورەیی خۆی نیشان دابوو!

دوای وانەکە چوومە ناو ئەو چادرەی ئامادەکارییەکانی کۆنفرانسی زیندانی لێ دەکرێت، لەچادرەکە نەسیم کلچ ئەو ئایەتانەی کە ڕابەری مەزنمان دوای ئەوەی سێ ڕۆژ لەمەوبەر لەوانەکە دەری کردم دایبەزاندووە بۆم باس دەکات (ئا ئەوەش ڕابەری زیندانتان! هەمووی سووکە! لە خەمی ژنێکدایە! ئەوانە هەر گوێیان لە وڵات و شەڕ نییە. واتا ئەگەر لەبەر عەیبە نەبێت دەڵێت: بێنە ماڵەکەت دەچم لەگەڵ خێزانەکەم دەخەوم) من چۆن ڕێگا بەو بێ نرخییە دەدەم؟ ئەو شوێنانە پیرۆزن، بەخوێنی شەهیدان ئاودراون، لەڕێگای یۆنان کاتێك لە مەریج تێپەڕ دەبێت هەڤاڵێکی زۆر بە ڕابەرایەتییەوە پابەند لەناو رووبار جێدەهێڵێت و رادەکات. لەکاتێکدا کە ئەگەر پەتەکە رابکێشێت ڕزگاری دەکات، ڕایناکێشێت. من لە زۆر شوێنەوە زانیاریم بۆ دێت، ئەوانە بەبێ هۆ ئازاد نەکراون، لە نێوانیاندا پیاوانی دوژمن هەن، من دەزانم).

دوای دوو ڕۆژ ئەو ئایەتانەی بۆ چاپ ئامادەکرابوون دەخوێنمەوە، هاورێکە رستە بەرستەی بەڕاستی پێم گوتوە، باوەڕم وایە ئەوانەی تائێستا بەناوی (سیخوڕ) کوژراون، هیچ یەکێکیان سیخوڕ نەبوون، ئاپۆ خۆی بەدەستەوەداو لەوە گەورەتر هیچ بەڵگەیەك نابێت، چونکە خۆم زۆر باش دەناسم و ڕابەری مەزنمان بەمن دەڵێت (سیخوڕ). چیم لەدەست دێت؟ بەرە بەرە بێدەنگ دەبم. هەر خۆی ئەوەی لێم دەوێت و دەڵێت: (یا بێدەنگ بە، ئەوەی من دەیڵێم پشتڕاستی بکەوە، یاخود تۆ بەسیخوڕ رادەگەیەنم، هەموو بەندەکانم باوەڕ بەمە دەکەن، تۆ گوللەباران دەکەن، تیمی گوللەبارانکەرەکانیش بەخێزاکەت

بەڕێـوە دەبـەم).

کاتێـك لـە رووبـاری مەریـج دەپەڕینـەوە، لەبەر ئەوەی لـە ژێر گڵۆپـی بەرانبەر بنکـەی پۆلیـس دەخشـین، سـەیفەدین ئالـوش کـە ئێلێگێکـی ڕزگارکردنـی گیانـن لەبـەر بـوو نەمانتوانـی دەری بهێنینە وشـکانی، جگە لەمن چوار هاوڕێی تریشـمان لەگـەڵ بـوو، ئەگـەر مـن نەمویسـت پەتەکـەی رابکێشـم، چوارەکـەی تـر بـۆ ڕایاننەکێشـا؟ سـەیفەدین ئالـوش نەخنـکا، لـەدوو کیلۆمەتـر خوارتـر هاتـە دەرەوە، دواتـر هاتـە ئەکادیمیـا. ڕابـەری مەزنمـان لێـرەدا بـە درۆکـردن بـۆ قوتابییـەکان، دابەزاندنـی ئایەتـی درۆ دەیەوێـت مـن لەبـەر چـاوەکان سـووك بـکات، لەبـەر ئـەوەی خێزانەکـەم لـە بەرانبەر من بەکاردەهێـنرا ڕقم لێی دەبووەوە و دەمویسـت لێـی جیاببمـەوە. ڕابـەری مـەزن بـە تۆمەتبارکردنـی مـن دەچێتـە ژێر ماسـکێکەوە، ئـەوە روون ناکاتـەوە بـۆ ئـەوەی کـەس لـە ڕووداوەکان نـەگات، پێویسـتە هەمـوو شـتەکان سـەراوژێر بـکات.

دەڵێـت: (ئەگـەر عەیبـە نەبوایـە دەیگـوت ماڵەکەتـم بـدێ دەچـم لەگـەڵ خێزانەکـەت دەخـەوم). بـە ئامانجـی هاندانـی قوتابیـان دەڵێـت (ئـەو شـوێنانە شـوێنی پیـرۆزن، بەخوێنـی شـەهیدان ئـاو دراون، ئایا مـن ڕێگا بە سـووکایەتییەکی وا دەدەم؟ زیاتـری دەخاتـە سـەر بـە گوتنـی (راپۆرتـی زۆرم بـۆ دێـت، دەوڵـەت بێ هـۆ ئەمانـەی ئـازاد نەکـردووە، لەنێویانـدا پیـاوی دەوڵـەت هەیە، سـوود لە شـارەزا نەبوونـی قوتابییـەکان وەردەگرێـت. بـە ئاشـکرا دیارە کە بۆ لەسـەر دەسـەڵاتبوونی خـۆی هەمـوو شـتێك بـە ڕێگاپێـدراو دادەنێـت خـەم ناخـۆم لـەو کارەی، پێـی خۆشـحاڵم، دەڵێـم باشـە وا بە ئاشـکرا دەیـکات، ئەگـەر وای نەکردبا چـۆن دەمزانی کـە باقـی کارەر، مەحمـود بیلکیلـی، ئیبراهیـم ئایـدن، ئەنـوەر ئاتـا، بیرجـان یلـدز، سـایمە ئاشـکن، ئایتـەن یلـدرم، عەبدوڵـڵا ئەکنجـی، دلاوەر یلـدرم، چەتیـن گونگۆر، حوسـێن و کەسـیرە یلـدرم، محەممـەد شـەنەر، گەنچلـی سـەلاحەدین و سـەدەهای تـر کـە ناتوانـم ناویـان بژێـمرم سـیخوڕ نەبوون؟

ڕۆژ لـەدوای ڕۆژ دیکتاتـۆر خـۆی بەدەردەخـات، هەروەها بـە بەڵگانێك کە بڕوا ناکەیـت! ئـەو وا دەزانێـت کـە خـۆی دەشـارێتەوە، بەقسـەکردنەکان خـۆی دەداتە دەسـت، هێشـتا کاروبـاری کۆنفرانـس بـە فەرمـی دەسـتی پـێ نەکـردووە، ئەوجارە دەنگوباسـی سـیخوڕبوونی سـاکینە دەکەوێتە ڕۆژەڤەوە، زەکی یلماز کە لە تورکیاوە دەچێتـە دەرەوەی وڵات، کارمەندێکـی ڕێکخـراو لـە ئیسـتانبول تێبینییەکی بچووکی دەداتـە دەسـت، تـا بیگەیەنێتـە ڕابـەری مـەزن، لـەو تێبینییـەدا دەردەخرێـت کـە سـاکینە جانسـز لەگـەڵ داواکاری گشـتی دادگای سـەلامەتی دەوڵـەت لـە دیاربەکـر یەکتریـان بینیـوە، سـاکینە گوتـی: (یەکترمـان بینـی) و ئامانجی یەکتربینینەکـەی ئاوا روونکـردەوە. (کاتێـك من لـە زیندانـی دیاربەکر گیرابـووم، داواکاری گشـتی ناوبراو داواکاری گشـتی دادگا بـوو، جـار جـارە دەهاتـە قاوشـەکەمان و قسـەمان دەکـرد، لەکاتـی مانگرتـن و خەباتەکانـدا لەبـەر ئـەوەی نوێنـەری قاوشـەکە بـووم، لەگـەڵ نوێنەرەکانـی تـر و ناوبـراو مامەڵەمـان دەکـرد، کاتێـك لەزینـدان ئازادبـووم، چـووم بـۆ ماڵـی فـەوزی ڤەزنـەدار ئۆغلـوی پارێـزەری دیاربەکـرم، ڕۆژێـك فـەوزی گوتـی: کـە دەچێتـە دادگاو لەگـەڵ سـەڤتاپ، خێزانی فـەوزی، ئێمەش بڕیـاری چووینمان دا. لـە ڕاڕەوی دادگای سـەلامەتی دەوڵـەت ناوبـراو ئێمـەی بینـی و فەرمـووی لێکردین بچینـە ژوورەکـەی. هەرسـێکمان بەیەکـەوە چووینـە ژوورەکـە، منیـش دەمویسـت بزانـم کـە کاتێـك مـن لـە زیندانـی دیاربەکر تونێلـم لێـدەدا لـە دەرەوە لەلایەن کێ هەواڵـم لـێ درا. هەوڵمـدا بـە ڕێـگای ناڕاسـتەوخۆ بزانـم، بـەڵام نەیگـوت، ئەوەبوو یەکـتر بینینەکەمـان. لەوکاتـەدا دەنگوبـاس وا بـڵاو ببـووەوە، سـاکینەو شـەنەر دەسـتگیراندارن، بۆیـە سـاکینە دەیویسـت ڕاسـتی ئەو قسـانە بزانێت، سـاویلکەیی سـاکینە لێـرەدا لەوەبـوو کـە بیەوێـت لـە داواکاری گشـتی دادگای سـەلامەتی دەوڵەتـی دوژمنـی کـوردەوە ڕاسـتییەکە بزانێـت.

لەلایەکـی تـرەوە ڕابـەری مـەزن هەلێکـی دەسـتکەوتبوو، ئەمـەی بەکاردەهێنا، ئـاوا سـاکینەی لەنێـو چـوار سـەد کەس هەڵسـاندەوە سـەر پـێ و ئەوانەی بـەڕوودا

گوت (تۆ چەکدارێکی پەکەکەی، چۆن دەچیت و لە داواکاری گشتی دادگای سەلامەتی دەوڵەت دەپرسیت کێ بوو هەواڵی تونێلەکەی بە ئێوە دا؟ تۆ پێناسەی دۆست و دوژمنت لێ تێکەڵ بووەو پیاوەکە راپۆرتی بۆم نووسیوە دەڵێت: (ساکینە سیخوڕە)، بەڵێ ئەوە من نایڵێم، ئەوانەی زۆرترین متمانەیان پێدەکەیت بۆم دەنووسن، متمانە بە تۆ بکەم یاخود ئەوان؟ بەڵێ ئەوە پشتگوێ ناخەم. دوای ئەو ئایەتە دەست بەکاروباری کۆنفرانس دەکەین، ئافرەتێك بەناوی مێراڵ کدر بەسەرماندا دەسەپێنن کە زیندانی دیاربەکری تەنیا لەوێنەدا دیوە، لە ئەورووپا چەند مانگێك زیندانی کراوە، ئەو ئافرەتە هەموو راپۆرتەکانی کۆنفرانس و ڕێنماییە نووسراوەکانی ئاپۆی دەنووسی و گرنگی بەکارەکانی دەدا.

دوای هەر دانیشتنێکی کۆنفرانس، ئەوانەی لەزیندان دووزمانیان دەکرد، هەموو ئەو شتانەی دەمانگوت، بە بەڕێوەبەرایەتی ئەکادیمیایان دەگەیاند، مێرالیش کە لە ئەورووپاوە هاتبوو بەرەو پێشچوونەکانی بۆ ئاپۆ دەکردە راپۆرت، زۆر بێزار بووم، بەهرەی نووسینەکەم لەدەست دەدەم، کۆمیسیۆنەکانی تر سەیری ئایەتەکانی ڕابەری مەزن دەکەن و سەبارەت بە زیندانییەکان راپۆرت دەنووسن، ئەو کۆمیسیۆنەش کە منی تێدابوو راپۆرتێکی دوو لاپەڕەیی لەسەر رێچکەی ڕوانگەی فەرمی ئامادەکرد، دواتر ئەو راپۆرتانەی هەموو کۆمیسیۆنەکان نووسیبویان دانە دانە خوێنرانەوە و خرانە بەر دەنگدان. بە تێکڕای دەنگ قبوڵکران و ئەو تێکڕای دەنگە لەبەر ئەوە نەبوو کە کەس نییە نارازی بیت، لەبەر ئەوەبوو کە کەشێکی وا نییە کەس نارەزایی دەربڕێت. ئەرکی ئێمە ئەوەبوو کە ئەو ئایەتانەی ڕابەری مەزن بەدرێژایی ٥٥ ڕۆژ بەسەرماندا دایبەزاند بخوێنینەوە، بیانکەین بە راپۆرت و دواتر بیخەینە بەر دەنگدان و بەتێکڕای دەنگ رەزامەندیی بۆ دەربڕین. تێگەشتنی پارتی وای پێمان دەفەرموو، کاتێك ئەو کارە دەکەین دەزانم کە هەموو ئەو کۆنفرانس و

کۆنگرانەی هەر لە ١٩٨٢ تا ئێستا گرێدراون وا بەڕێوەچوون، ئەوە فێر دەبم کە ئەوە شێوازی ڕابەرایەتییەو نموونەیەکی شاهانەی دیموکراسیمان نیشاندا، دواتر لە ریپۆرتاژێك کە ڕۆژنامەی "Yeni Ülke" لەگەڵ من ئەنجامیدا ناچاربووم کە بەپێی ئایدیۆلۆژیای فەرمی وەڵام بدەمەوە، سەردێڕی (کۆنفرانسەکەمان بەڵگەی دیموکراسییە) بەکارهێنرابوو، ئەوە سەراوژێرکردنی ڕاستی بوو، نا دیموکراسییەت وەك دیموکراسی بەچین و توێژەکان نیشان دەدرا، بەتێکڕایی دەنگ ڕەزامەندیی نواندن لەسەر هەموو پڕۆژە بڕیارەکان، جگە لە دیموکراسییەکەی داستانی (عەلی کەشانی) هیچی تر نەبوو، عەلی کەشانی دەمانچەیەکی لەدەستەو نازانێت کە دانیشتووانی گەڕەك بۆ کام پاڵێوراو دەست بەرز دەکەنەوە، کاتێك ناوی دەخوێندرێتەوە عەلی کەشانی بەتوڕەییەوە سەیری دانیشتووانی گەڕەك دەکات و فیشەکێك دەتەقێنێت، هەموو دانیشتووانی گەڕەك بەبێ ویست دەستیان بەرز دەبێتەوەو عەلی کەشانی بەتێکڕای دەنگ لە هەڵبژاردنەکە سەردەکەوێت.

سەیری دەنگدانەکەی پەرلەمانی ڕۆمانیام کردبوو لە تەلەفزیۆنەوە، کاتێك دەستی چاوشیسکۆ بەرز دەبووەوە ئاسمان، دەمبینی هەموو دەستەکان بەرز دەبوونەوە، دیموکراسییەکەی لای ئێمەش بە تەواوی وەك ئەوەبوو ئێمە بەشدارانی کۆنفرانس ئاوا بێشەرەف کرابووین! هێشتا کاری کۆنفڕانس تەواو نەببوو، هەندێك لەو نووسین و بڵاوکراوانەی محەممەد شەنەر بۆ ڕای گشتی بڵاوکردەوە بەدەستمان گەیشت، ڕاستتر بڵێین ئەو نووسینانەی ڕابەری مەزن بە ئێمەی دا، ئێستا ناوەڕۆکی نووسینەکانم بیر نایەتەوە، تەنیا سێ خاڵی گرنگ هەیە کە هەرگیز لەبیری ناکەم، دووانیان زۆر گرنگن، لەماوەیەکی کورتدا لەلایەن هەموو ئەوانەوە کە ڕابەری مەزن لەنزیکەوە دەناسن و هاتوونەتە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی ئەو دەبینرێت. یەکەم خاڵی دیاریکراوە محەممەد شەنەر (ئاپۆ ئەستیاگە)بوو. دووەم خاڵی دیاریکراویش ئەو واژۆیەی کە لەژێر

نـووسراوەکان بـەکاری دەهێنـا بەنـاوی (پەکەکـەـ ڤەژیـن) (PKK_diriliŞ)، لەنێـو دەیەهـا نووسـین ئـەوەی سـەرنجی رادەکێشـام ئـەو چـوار وشـەیە بـوو، ئـەو چوار وشـەیە لـە ١٩٨٢ەوە تـا ئێسـتا چـی ڕوویـداوە هەمـووی بـۆم بـاس دەکـرد.

تەنانـەت پەرتووکێکـی گـەورە نەیدەتوانـی ئـەوەی ئـەو چـوار وشـەیە بەمنـی گەیانـد پێـم بگەیەنێـت، ئـەو نهێنییـەی لەنـاو ئـەو چـوار وشـەیە حەشـاردرابوو لەگـەڵ ناسـینی ڕابـەری مـەزن دەسـتم پێکـرد کـە لێـی تێبگـەم. لەکۆتاییـدا زۆر درەنـگ زانیـم کە محەممەد شـەنەر بەچوار وشـە پەردەی نهێنی سـەر ڕاسـتیەکانی هەڵداوەتـەوە، بەشـی هـەرە زۆری بەشـداربووانی کۆنفرانـس نەیاندەزانـی کـە ئەسـتیاگ کێیـە و ڕابـەری مەزنمـان بۆچـی لە ئەسـتیاگە دەچوێنرێت، من و مسـتەفا گەزگـۆر لـە بـەر ئـەوەی زۆر خەریکـی مێژوو بوویـن زۆر باش دەمانزانـی کە بۆچی ڕابـەری مەزنمـان لـە ئەسـتیاگ دەچوێنرێـت.

کاتێـك نووسراوەکەمـان خوێنـدەوەو چووینـە دەرەوە، لەچادرگـە گەزگـۆر هاتە لام و پێـم گـوت: (گەزگـۆر چـی لەبـارەی بابەتی ئەسـتیاگ دەڵێیت؟)، سـەری بەرەو ئاسـمان بەرزکـردەوەو باڵـی کـردەوە هەر وەك بڵێی دوعا بکات و بـە زەردەخەنەوە گوتی:(خـودا دەزانێـت). پێویسـتە روونـی بکەمـەوە کـە بۆچـی ڕابـەری مەزنمـان لـە ئەسـتیاگ دەچوێـنرا، دواییـن پادشـای مـادەکان ئاسـتیاگ لـە خەونـدا دەبینێـت کـە دار سـێوێك لەسـەر ئەندامـی مێینـەی مادانـەی کچـی ڕوواوە و هەمـوو دونیـا لەژێـر سـێبەری ئـەو دارەدا دەمێنێتـەوە، هەمانـکات کاهینـەکان بانـگ دەکات و داوایـان لێـدەکات خەوەکـەی بـۆ لێـك بدەنـەوە، کاهینـەکان دوای پـرس و ڕایەکـی زۆر بـە پادشـا رادەگەیەنـن کـە مادانە شـوو دەکات. منداڵێکی کـوڕی دەبێت و ئەو منداڵـە هەمـوو جیهـان دەخاتە ژێر دەسـەڵاتی خۆی، پادشـا بـەو لێکدانەوەیە ترس دایدەگرێـت و کچەکـەی دەدات بـە کورێکـی فـارس، بەپێـی بـاوەری ئـەو منداڵێك کـە لەکورێکـی فـارس ببێـت نابێـت بـە پادشـا. پادشـا دوای نـۆ مانـگ گوێـی لـێ دەبێـت کـە کچەکـەی منداڵێکـی کـوڕی بووە فەرمـان دەکات کـە منداڵەکـە بهێننە

کۆشـك، منداڵەکـە دەهێنـن بۆ کۆشـك، پادشـا هارپا گۆسـی فەرمانـدەی بانگ کردە لای و منداڵەکـەی پێـداو فەرمانـی پێکـرد: (ئـەو منداڵـە ببـە، لە شـاخ بەجێـی بهێڵە بـا بمرێـت، دواتـر پیاوەکانم دەنێـرم مردووەکە بنێـژن). کاتێك فەرمانـدە هارپاگۆس منداڵەکـە دەبـات و دەردەچێـت بەجوانییەکـەی سەرسـام دەبێـت و دڵـی نایـەت وای بەسـەر بێنێـت و دەیـدات بـە دەسـتی شـوانی پادشـا. شـوانەکە دەگەڕێتـەوە ماڵـەوەو دەبینێـت خێزانەکـەی کینـك منداڵێکـی کـوڕی بـووە، بـەڵام منداڵەکـە مـردووە، نـەوەی پادشـا دەدات بـە خێزانەکـەی و منداڵـە مردووەکـەی خـۆی دەبـات لەسـەر شـاخ بەجێـی دەهێڵێـت و دوای ماوەیـەك پیاوەکانـی پادشـا دێـن و مردووەکـە دەنێـژن، حـەوت سـاڵ تێپـەڕ دەبێـت، کوڕەکـەی مادانە لای شـوانەکە گـەورە دەبێـت و دەگاتە تەمەنی یاری کردن و دەسـت دەکات بـە یاریکردن لەگەڵ هاوتەمەنەکانـی، منداڵەکـە لـە یارییەکـەدا ڕۆڵـی پادشـایەك دەگێڕێـت و لەکـوڕی بەڕەچەڵـەك مادێـك دەدات، کاتێـك منداڵەکـە برینـدار دەبێـت باوکـی دەچێتە لای ئاسـتیاگ و شـکات دەکات و دەڵێت:(کـوڕی شـوانەکەی تـۆ لەکوڕەکەمـی داوەو برینـداری کـردووە). ئاسـتیاگ شـوانەکەو کوڕەکـەی بانـگ دەکاتـە کۆشـك و هـەر کـە منداڵەکـە دەبینێـت دەیناسـێت، شـوانەکە کاتێـك ئەشـکەنجە دەدرێـت قسـە دەکات، ڕاسـتییەکان دەدرکێنێـت، ئاسـتیاگ شـوانەکە ئـازاد دەکات و ئـەو هەواڵـە بـۆ هارپاگـۆس دەنێرێـت (داوەتێـك پێشـکەش دەکـەم، کـوڕە بچووکەکـەش بهێنەو وەرە بـۆ کۆشـك). هارپاگـۆس لەگـەڵ منداڵـە هەشـت سـاڵانەکەی دێـت، دەچێتـە ئـەو هۆڵـەی میوانـەکان لێـی دانیشـتوون، کـوڕە بچووکەکـەی بەفەرمانی ئاسـتیاگ دەدرێتـە دەسـتی ئـاژەڵ سـەربڕەکان، سـەربڕەکان منداڵەکـە پارچـە دەکـەن، سـەر و قـاچ و دەسـتەکانی دەخەنـە نـاو سـەبەتێکی میـوەو ئـەوەی دەمێنێتـەوە دەیـدەن بـە چێشـت لێنـەرەکان، چێشـت لێنـەرەکان چێشـتەکە ئامـادە دەکـەن و پێشـکەش بـە میوانانـی دەکەن، کاتێـك بۆ میوانەکانی تر چێشـتی لە گۆشـتی ئاژەڵ دادەنرێـت، گۆشـتی کوڕەکەی دەرخـواردی هارپاگـۆس دەدەن. کاتێك نانخواردنەکە

كۆتایـی پێدێـت، ئاسـتیاگ لـە هارپاگـۆس دەپرسێت:(چێشـتەكەت بەتـام بـوو؟)، هارپاگۆسـیش وەڵامـی دەداتـەوە (زۆر بەتـام بـوو). دوای ماوەیـەك میـوە دەهێنن، كاتێـك هارپاگـۆس سـەرچەفی سـەر میوەكـەی بەردەمـی هەڵدەگرێـت تێـدەگات كـە گۆشـتی كوڕەكـەی خـواردووە، پادشـا دووبـارە بانگـی كاهینانـی دەكاتـەوەو دەپرسێت: (چـی لـە منداڵەكە بكەین؟) كاهینـەكان دەڵێن: (منداڵەكـە لەیاریی بوو بـە پادشـا، لەڕاسـتیدا نابێتـە پادشـا) لەسـەر ئـەو بنەمایـە منداڵەكـە دەنێردرێتـەوە لای دایكی.

ئـا ئـەو منداڵـە كاتێـك لەگـەڵ دایكـی مادانـە گـەورە دەبێـت، هارپاگـۆس بەنامەیـەك هەمـوو ڕاسـتییەكانی بـۆ بـاس دەكات، ئەو منداڵـەی دواتر لـە مێژوودا بەنـاوی یەكـەم پادشـای فـارس (كـۆرش) نـاسرا، كـە سـەركردایەتیی فارسـەكانی كـردو دژی ئاسـتیاگی باپیـری شـەڕی كـرد، فەرمانـدەی سـوپای مـاد هارپاگـۆس بـە سـوپاكەیەوە دەچێتـە بـەرەی كـۆرش، هەردووكیـان بەیەكـەوە كۆتایی بـە دەوڵەتی مـاد دەهێنـن و تـا هەتایـی ئاسـتیاگ زیندانـی دەكـەن.

مێژوونـووس هێـرۆدۆت، ئاسـتیاگی و پاشـای مـاد بەنزیكـەی ئـەم جـۆرە بـاس دەكات، دەبینیـن كـە لێـرەدا گۆشـتی كوڕەكـەی دەرخـواردی فەرماندەیەكی دەدات كـە گوێڕایەڵـی فەرمانەكانـی نەكـردووە، زۆر قێـزەوەن، زۆر دڕنـدە، بەڕێوەبردنێكی لەمرۆڤایەتـی بـەدەرە ئەمـە، پادشـا ئەوەند كێوی و بێ هەسـتە كە بۆ لەدەسـتدانی دەسـەلاتەكەی لەسـەرەتا دەیـەوێ نەوەكـەی خـۆی دەرخـواردی گـورگ و ڕێـوی بـدات، ئەوەنـدە دڕنـدە كـە ئەو"هارپاگـۆس" فەرماندەیـەی نەوەكـەی ناكوژێـت و فەرمانـی ئـەو جێبەجـێ نـاكات گۆشـتی كوڕەكـەی دەرخـوارد دەدات، دەبینرێـت كـە ئـەو پادشـایە ترسـنۆكە لـە تـاوی دەسـەڵات بەرچـاوی تاریـك بـووە، بـۆ لەدەستهێشـتنەوەی دەسـەڵات چـۆن لـە مرۆڤایەتـی دەرچـووە.

ئـەوەی ڕابـەری مـەزن بەخـودا قبـوڵ نـەكات، لەبەرانبـەر ئـەوا بەجۆرێـك لـە جـۆرەكان دژایەتییـەك بـكات، ئـەو ڕێوشـوێنانەی ڕابـەری مـەزن دەیگرێتەبـەر

لەگـەڵ ئاسـتیاگ زۆر لەیـەك دەچـوون. تەنانـەت هەندێـك لـەو ڕێگایانـەی ڕابەری مـەزن دەیگرێتەبـەر ئـەو لـە ئاسـتیاگ دواکەوتووتـر دەکات، واتـا ڕابەری مـەزن لە وەحشـیگەرێتی زیاتـر بەرەوپێشـچوە، مـن شـاهێدی زۆربـەی ئـەو ڕێگایانـە بـووم، کاتێـك ئـەو پەرتووکـە هەمـووی بخرێتـە سـەر یـەك و بخوێنرێتـەوە، قێزەوەنی ئەو و ڕێگاکانـی بەدیـار دەکەوێـت. بەپێـی ئـەوەی ڕابـەری مـەزن واز لـە خودایەتـی ناهێنێـت، بـەرە بـەرە خۆشەویسـتی بۆ دەسـەڵاتی پـەرە دەسـەنێ، لەگـەڵ ئەوەدا ترسـەکەی بـەرە بـەرە لەزیادکردندایـە، ئەوانـەی لەژێـر دەسـتی ئـەون هێشـتا زۆر ڕووبـەڕووی ئـەو رێوشـوێنانە دەبنەوە، خیانەتـی هارپاگۆس خیانەتێکـە کە گفتوگۆ زۆر دەگرێـت. بۆیـە مـن ئەوانـەی لەدەسـت قێزەوەنـی و دڕندەیـی و نامرۆڤانەیی ڕابـەری مـەزن هەڵدێن و هانا بـۆ دەوڵەتی تورك دەبەن بەهارپاگۆسـیان دەچوێنم.

هیدایـەت پۆزیغیت[٧] هارپاگۆسـکە گۆنـول ئەتای٨هارپاگۆسـتێکە

بەرگـدروو جەمـال (عەلـی ئۆمورجـان) هارپاگۆسـێکە، چیرۆکـی ئەمـە پەندبەخشـە کاتێـك شـوێنی هـات باسـی دەکـەم.

بەکارهێنانـی واژۆی (پەکەکـە- ڤەژیـن) لـە ڕوونکردنەوەکانـدا زیاتـر وانەبەخشـە، هەمـوو ئەوانـەی لە زینـدان ئازاد دەکرێـن و دێنە لای ڕابـەری مەزن، دەبینـن کـە ئـەو پارتیـەی وا دەزانـن کـە هەیـە بـەم جـۆرە نییـەو دەبینـن، پەکەکە کۆمیتـەی مەرکـەزی و ناوچەیـی، پەیـڕەو و ئەندامی نییـە، واتا ڕابەرمـان پارتیەکەی

٧ هیدایەت بۆزیغیت لەساڵانی ١٩٧٦ هاتە ریزەکانی پەکەکە، چەکدارێکی زانا، فیداکار، لە مەرگ نەدەترسا، چەندین چالاکی چەکداری رێکخست و ئەنجامی دا. دوای کودەتای ١٢ی ئەیلوول لە دۆڵی بیقاعی لوبنان مەشقی سەربازی وەرگرت، ماوەیەکی زۆر لە چیاکانی کوردستان گەریلایەتی کرد، لەبەر ئەوەی لەبەرانبەر بەڕێوەبردنە ئاستیاگانەکەی ئاپۆ رێگاچارەیەکی تری شك نەبرد لەرێگای حەقی ئارتوگ ئاسلان پەرلەمانتاری چەولیگ (بینگۆڵ)ی سەر بە (ANAP) (پارتی نیشتمانی دایك) هانای بۆ دەوڵەت بردو ئێستا لەگەڵ دەوڵەت کار دەکات.

٨گۆنول ئەتای: لەساڵی ١٩٧٦ لە گەڕەکی توزلوچایی ئەنقەرە هاتە ریزەکانی پەکەکە، ماوەیەکی زۆر لە زیندانی دیاربەکر دەستیگرکرابوو، ٥١ رۆژ بەرگەی مانگرتن لە خواردنی گرت، کاتێك ئازادبوو بۆ بەشداریکردن لە شەڕی گەریلا چوو بۆ شام و لێرە لای ئاپۆ رووبەڕووی مامەڵەی ئاستیاگانە بووەوە، کاتێك لەژێر چاودێریی بوو رایکرد و هانای بردە بەر کونسوڵخانەی تورکیا لە شام.

کوشتووە، ئەوەی کەمێك لەرێکخراو تێبگات و کەسێك مێشکی بجوولێت ئەو دۆخە دەبینێت.

ئەو کەسەی دەگاتە ئاستی تێگەیشتن لەو دۆخە دەزانێت کە محەممەد شەنەر چەندە بە ناوازەیی ڕاستییەکانی درکاندووە. پەکەکە ـ ژیانەوە! ئەو واژووە ڕاستی پەکەکەی کوژراو دەگەیەنێت، لە نووسینەکانی شەنەر پەیوەندی ڕابەری مەزن لەگەڵ ئافرەتانیش باسکرابوو، دەگوترا: (کە لەگەڵ ژمارەیەکی زۆر ئافرەت پەیوەندی سێکسی بەستووە ئیدی بۆنی دەرکردو بڵاوبووەوەو بە زۆری پەردەپۆشمان کرد). ڕابەری مەزنیش دەیگوت کە محەممەد شەنەر لەگەڵ زۆر ئافرەت خەوتووە.

نامەیەکی دڵداریم خوێندەوە کە کچێك بۆ شەنەری نووسیبوو، بەدەر لەوە هەموو ئەو کەسایەتییە گرنگانەی ڕایان دەکرد، کەوتبوونە ئاستی دادگاییکردن، پێیان دەگوترا (لەگەڵ کچان و ئافرەتان پەیوەندی هەیە). ڕابەری مەزن سەبارەت بە حەیدەر کایتان کە لەزیندانی موسەلدۆرفی ئەڵمانیا دەست بەسەرە دەیگوت: (ها... فوئادی کچان، ها کچەکانی فوئاد) و گاڵتەی پێدەکرد. من بڕوام وابوو کە بە ڕابەری مەزنیشەوە زۆربەیان لەگەڵ کچان و ئافرەتان ئەم جۆرە پەیوەندییانەیان هەبوو، چونکە ئەوە ئەنجامێکی ئاسایی یاسا سەپێنراو و لۆژیکە پارێزگاری لێکراوەکەن.

هەر لەسەرەتای مێژووەوە تا ئێستا نە خوێندوومەتەوە نە گوێم لێبووە، نە بینومە کە دیکتاتۆرێك بەو جۆرە پەیوەندی سێکسی نێوان ئافرەتپیاو قەدەغە بکات، گوێم لێ بووە دەسەڵاتدار جگەرە و خواردنەوە قەدەغە بکات، بەڵام گوێم لێ نەبووە پەیوەندی سێکسی قەدەغە بکات. من کەسێکم کە زانست، ڕەوشت، فەلسەفە، مێژووی کۆمەڵگاکان، کۆمەڵایەتی و دەروونناسیم خوێندووەتەوە و بە هەندێك دەرەنجام گەیشتووم پەیوەندی سێکسی: هەرچەندە بەرووکەش بە یاسای توند قەدەغە بکرێت بەدزی ئەوەند زیاتر

ئەنجام دەدرێت، گەورەترین قەدەغەکەر گەورەترین ئەنجامدەرە. لەسەردەمی خەلیفەی عوسمانییەکان ئەو ئافرەتانەی پابەندی خەلیفە بوون و کاریان لەلا دەکرد، لەکاتێکدا ئەو پیاو و ئافرەتانەی تاوانی زینایان ئەنجام دەدا بەتوندترین شێوە سزا دەدران، خەلیفەکان لەگەڵ ٣٠٠ـ ٤٠٠ کەنیزە بەبێ مارەکردن پەیوەندی سێکسیان دەبەست، لەبەر ئەوەی کە لۆژیکی ئێرە و ئەنجامە ڕاستەکەم دەزانی زۆر گرنگیم بە نزیکبوونەوەی محەممەد شەنەر لە بابەتی ئافرەت نەدا. ئەوکاتە هێشتا مەترسی و گەورەیی ئەو دۆخە تێنگەیشتبووم، تاوانی پەیوەندی سێکسی لەنێوان بەندەکانی ڕابەری مەزن لە تاوانی سیخوڕی گەورەتربوو. کاتێك زانیم کە لەنێو سەدەها کەس کە بەپێشنیازی ڕابەری مەزن تائێستا کوژراون لەسەدا چل بەتاوانی پەیوەندی سێکسی کوژراون.

ڕاچڵەکام! کاتێك نووسینەکانی محەممەد شەنەرمان خوێندەوە، جگە لە چەند مونافیقێکی تری وەك من، هیچ کەس باوەڕی نەکرد کە ڕابەری مەزن لەگەڵ ژمارەیەکی زۆر ئافرەت پەیوەندی بەستووە. وایان بیر دەکردەوە خودا کارێکی وا ناکات، هەموویان وەك هاوسەری ئافرەتە جوانەکەی گوندی ئەنساری ئۆغلون. لەبەر ئەوەیە ڕابەری مەزن کارەکەی خۆی سەلامەت بەستوە، ئەوەی دەکەوتە بەر دەستی ڕزگاری نەدەبوو، کاتێکیش ئەوەی دەکەوتە ژێر دەستی قسەی بکردبا کەس باوەڕی پێ نەدەکرد. دەگەڕێمەوە سەر بەشی ئەنجامی کۆنفرانسەکە لەسەر فەرموودەی ڕابەری مەزن بە تێکڕای دەنگ سزای مەرگ دەسەپێننە سەر محەممەد شەنەر.

ڕابەری مەزن مەزنتر دەکەین و بەندایەتیمان قبوڵ دەکەین، دواتر یەکە بەیەکە خودڕخنەکانمان دەنووسین، لەخودڕەخنەکەمدا هیچ باس لە تێکدەرایەتی و ڕووداوەکەی شەنەر ناکەم، کاتێك لە پلاتفۆرم خوێندمەوە ڕابەری مەزن نیو کاتژمێر هێرشی کردە سەرم، دواتر ماستاوچییەکان یەکە بە یەکە داوای مافی ئاخاوتن دەکەن و دادەبەزنە سەرم، دواتر ڕابەری مەزن داوام

لێدەکات کە خودڕەخنەیەکی تر بنووسم و ئەو ئایەتەم بەسەردا دادەبەزێنێت: (لەسەر بابەتەکانی تر چەندین کاتژمێر قسە دەکات، بەڵام لەسە کێشە گیانکێشەکەی پارتی تەنانەت یەك وشەش نادرکێنێت، خودڕەخنەکەی قبوڵ ناکەم، یا خودڕەخنەیەکی تر دەنووسێت، یاخود چاو بە پەیوەندییەکانی لەگەڵ پارتیدا دەخشێندرێتەوە). بێچارە دووبارە خودڕەخنە دەنووسم: (ئاخر دەبێت چی بنووسم بەدڵی دەبێت بیر دەکەمەوە! دواتر ئەو وشانە دەنووسم کە بەدڵی دەبێت: (کاتێك محەممەد شەنەر لە زیندان لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی یەکی گرت و جلوبەرگی یەکپۆشی زیندان بە ئێمە لەبەرکرد لەشوێنی ئەوەی کە بیخەینە ئەرزەوە، بەرزمانکردەوە سەر سەرمان).

بە دوو سێ داڕشتن کۆرێتی خۆمان، مەزنێتی و شایستەیی ڕابەری مەزنم باسکرد، ئەمجارە خودڕەخنەکەم قبوڵ کرا، بەڵام سەرەڕای ئەوە دەیزانی کە وازم لە نیفاق نەهێناوەو خودایەتییەکەیم قبوڵ نەکردووە. دوای گوێگرتن لە دوایین خودڕەخنەم ئەو ئایەتەی دابەزاند: (هاوڕێ مستەفا سەبری (ئەوە ناوی نهێنی ئەکادیمیام بوو)، کەسێکی رووناکبیرە، ئایدیۆلۆژیك ماوەتەوە، دیماگۆلۆژی زۆر دەکات، سەبارەت بە کێشە سەرەکییەکان یەك وشە ناڵێت، وشە دێنێت و دەبات، لەژێرییەوە و لە تەکیەوە تێپەڕ دەبێت، ئەوە شێوەکارییەکی تری ڕابەرایەتییە، هەر خۆی زۆری وامان بەسەرهاتووە، لە کۆتاییەکەیدا ڕایانکردووەو یاخود خیانەتیان کردووە. هەندێکیش هەن کە پابەندن بە ئێمەو کەسێك لەسەر ئاستی تاکتیك هەن، ئەوەی دەمێنێتەوە بێ شێوەکارن، ڕاستتر بڵێین، کۆیلەکانی پارتین).

بەڵێ ئەوە دوایین ئایەتی ڕابەری مەزن سەبارەت بە من، ڕێنماییەك بوو بۆ کۆیلەکانی، من شێوەکاری دووهەمی ڕابەرایەتیی بووم. کۆتاییەکەم راکردن، خیانەت و یاخود سزادرانم بوو، قەدەری خوایی دەهاتە جێ، رێوشوێنەکانی ئاستیاگ دەهاتنە گۆڕەپانەوە، کاتێك من بەردەوامیم بەکاروباری کۆنفرانس دەدا

محەممەد شەنەر لە شارەکانی وەك حەلەب، قامیشلۆ و حەسەکە بەردەوامی بە چالاکییەکانی دەدا. بەجیا لەوە، لە سەردەمی شەڕی عێراقئەمەریکا نزیکبوونەوەی ڕابەری مەزنمان لەگەڵ ڕابەری مەزنی عێراق سەددام حوسێن باسکردووە لە ڕاگەیاندنەکانیدا گوتبووی: (ئاپۆ لەگەڵ سەددام حوسێن ڕێککەوتنێکی نهێنی ئەنجامداوە، هەواڵگریی سووریاش بەپشتبەستن بەو زانیاریانە فشاری دەخستە سەر ڕابەری مەزنمان، داخرانی ئەکادیمیا مەسەلەی خولەك بوو، ڕابەری مەزنمان کەوتبووە ناو دۆخێکی زۆر سەختەوە، لەو ڕوانگەیەوە بڕیارەکانی کۆنفرانس و خودڕەخنەکانمان بۆ ئەو زۆر گرنگ بوون.

هەر بەو جۆرە و بەپێی گێڕانەوەکانی هاوڕێی زیندانم تەکین کزڵای کە لەشام لەماڵی ڕابەری مەزن دەمایەوە، هەموو بەڵگەکانی کۆنفرانسی زیندان و خودڕەخنە تاکەکەسییەکانمان بۆ هەواڵگریی سووریا دەچوو. دەزگای هەواڵگریی کە ئەو بەڵگانەی خوێندەوە بە باوەڕکردن بە درۆکانی ئێمە بڕوای بەوەکرد کە محەممەد شەنەر سیخوڕی تورکەو هێشتا هەفتەیەك ڕەت نەبووە شەنەر لە قامیشلۆ لە ماڵێکدا دەکوژرێت.

تاریکایی داهاتبوو، ئەو ناوە بێدەنگ، نە گڕەی ئۆتۆمبێل دەهات نە گزەی مێشولە، بای نەدەهات و بەردەکان بێدەنگ، دارەکان هاژەیان نەدەهات، گەڵا وەریوەکان خشەخشیان نەدەهات، هەموو گیانلەبەرەکان هەناسەی خۆیان گرتبوو، منیش لەو چادرەی کە کۆنفرانسی لێدەبەسترا بەبێ دەنگی پیاسەم دەکردو بیرم دەکردەوە.

لەناکاو چەکەکان تەقین، بەڵام تەقینێکی یەك لەدوای یەك، دەنگی چەکەکان بەرە بەرە زیادی دەکرد، دەنگەکان تێکەڵ بەیەکتری دەبوون و بەسەدەها چەکی ئۆتۆماتیکی تێکەڵ بە یەکتری ببوون، کە لە چادرەکە چوومە دەرەوە چاودێرانی سەر بەرزاییەکان بەدەنگی چەکەکانیانەوە بەشداری شادییەکەیان دەکرد، بەهەنگاوی خێراوە بەرەو باڵەخانەی بەڕێوەبەرایەتیەکە

رامکرد، خۆم بە خۆمم دەگوت یا ئەوەتا کەنعان ئەڤرەن، یاخود پارێزگاری ناوچەکە خەیری کۆزاکچیئۆغلو کوژراوە، بۆیە وا بە تەقەکردن خۆشحاڵی دەردەبڕن. کاتێك گەیشتمە گۆڕەپانی کۆبوونەوەکە بە هەزارەها کەس چەکی لەدەستەو بە ئاسماندا دەیتەقێنێت، هەڵپەڕکێ دەکەن و هاوار دەکەن (بژی سەرۆك ئاپۆ!) شاهێدی دەربڕینێکی خۆشحاڵی لە رادەبەدەربووم، یەکەم کەس کە ڕووبەڕووم هات لێم دەرکەوت لێم پرسی (چی بووە؟) گوتیان: (محەممەد شەنەری بێ نرخ کوژرا!).

بنەمای یەکتر کوشتنی کورد، لە هەڵپەڕکێیەکەی، دڵخۆشیەکەی، دەنگی چەکەکەی دەبینم، لە ئەندامەکانی هۆزەکانی زولو دەچوێنم، سەماکەیان و ئەو چەکانەی کە بەهەوادا دەتەقێنران نمایشی زولوەکانی دەهێنایە خەیاڵم! گەدەم تێك هەڵدەچێت، بەڵام ناتوانم دەربڕم؟ کاتێك سەرنجمدا چاودێری دەکرێم لێیان نزیك بوومەوە گوتم (خۆزگە ئەو کارەیان زووتر بکردبوایە ئێمەش ڕزگارمان دەبوو) بە دڵخۆشییەوە پێدەکەنین، ئەم شەوە لەوێدا سەمای مرۆڤخۆری کرا، مرۆڤخۆرەکان رۆڵەیەکی تری خۆیان خواردبوو، ماستاوچییەکان بۆ دەربڕینی خۆشحاڵی خۆیان بەو بۆنەیە چەکیان دەتەقاند و سەمایان دەکرد.

بکوژی ڕاستەقینەی محەممەد شەنەر ئێمە بووین، چونکە بڕیاری مەرگی ئەو ئێمە دەرمانکردبوو. لەبەر ئەوەی ترساین، سڵمان کرەوە لە گوتنی ڕاستییەکان و پشتڕاستی ئایدیۆلۆژیای فەرمی و بیروڕای فەرمیمان دەکردەوە. ئەوەی منی دەترساند لە کوشتنەکە زیاتر ئەو تۆمەتی سیخوڕییەبوو کە لەدوای مردن پێمەوە دەبەسترایەوە. ماوەیەك هەواڵی کوژرانی من و ساکینە لە ڕۆژنامەکانی تورکیا بڵاوکرایەوەو هەواڵەکانمان بەدرۆخستەوە، بەپێی بیرو بڕوای ئایدیۆلۆژیی فەرمی ڕوونکردنەوەم بۆ ڕۆژنامەکان کرد، جگەلەوە نەمدەتوانی دەربچم. بە ئایەتەکان و فەرمانەکانی ڕابەری مەزنمان ناچار دەبین ئەو هاوڕێیەی هەشت ساڵ لە هەمان زیندان ماینەوە، هەمان تاڵییمان چەشت، بەهەمان قایش

و زنجیر لێدانمان خوارد، بەیەکەوە برسی بووین، (لە سەردەمێك کە نزیکەی ٦٠ ملیۆن کەس لەناوچەی ئەنادۆڵ لەترسان سەری شۆڕکردبوو، چەندین شۆڕشگێڕ و ترسنۆك ڕایانکردە دەرەوەی وڵات)، لەناو جەرگەی زۆرداری و دڕندەیی بەیەکەوە هاوارمان دەکرد (بژی ئازادیی و سەربەخۆیی) پێی بڵێین سیخوڕ، دواتر براکەتان، هاورێکەتان دەخۆن! هەروەك چۆن گۆشتی کوڕەکەی دەرخواردی هارپاگۆس درا.

خەوم نایەت، ئازاری ویژدان دەچێژم، لە چاڵەکەی ناوەندی پێخەفەکەم و بۆنی گڵاوی ژووری هوتێلەکەم زیاتر ویژدانم ڕێگای خەوتنم لێدەگرن، ناتوانم بخەوم و بیرم بووە بە مەکوکێك و نێوانی رابردوو و داهاتووم دەچنێت.

٢٠ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت

بەندە لەشوێنی بڕواکردن بەڕاستی بەندیەکی تر
بڕوا بە درۆی خودا دەکات

بەیانی زوو لە هوتێل دەرکەوتم، دەچمە بیرۆی نەتەوەیەکگرتووەکان، بەڵام بە تەنیا ئەستەمە کە بتوانم ناونیشانی بیرۆکە بدۆزمەوە... سەر تاکسیەك دەکەوم، سەرەڕای ئەوەی شوێنەکەی بۆی دەچم زۆر نزیکە شوفێرەکە پێنج هەزار لیرەم لێوەردەگرێت، شوفێری تاکسیەکانی بەیروت ئەو مرۆڤانەی لەسەر شۆستە یاخود کەناری ڕێگاکان وەستاون، یاخود بەپێ دەڕۆن وەك مرۆڤ نا، بەڵکو وەك پارە دەبینن، هەر لە بەیانی تا ئێوارە شەقام شەقام، کۆڵان کۆڵان بەراکەراکەو هۆڕن لێدان کەسەکان کۆدەکەنەوە، هەر مرۆڤێك بۆ ئەوان هەزارییە، ئیدی کێ چەند کۆبکاتەوە لەنێوانیان کێبڕکێیەکی سەخت هەیە، خەمی ژیان! شوفێری ئەو تاکسییەی لەگەڵی سەرکەوتووم وەك خێل وایە، چاوێکی لە کەناری ڕێگاو چاوێکی لەڕێگاکەیە.

لە بیرۆی نەتەوەیەکگرتووەکان لەگەڵ عەرەبێکی لەخۆبایی ڕووبەڕووی یەکتربووینەوە، ئەو فۆرمەی پێیدابووم و دوو وێنەی فۆتۆگرافی خۆم پێدا، لەخۆبایی ئەوانەی پێم دا لێی وەرگرتم و لەسەر پارچە کاغەزێکی بچووك شتێکی بە عەرەبی نووسی، پێیدام و گوتی: (بڕۆ دوای پێنج ڕۆژ وەرەوە). لەبەر ئەوەی کە دەزانم ئەگەر بەو لەخۆباییە بڵێم پارەم نییە، شوێنی مانەوەم نییە، سگم برسییە هیچ واتایەکی نییە، دەچمە دەرەوەو بەرەو کۆمیتەی خاجی سوور

دەچم. کاتێك دەچمە هۆڵی کۆمیتەو دادەنیشم: پاسکال دێتە ئەو هۆڵەی کە لەگەڵ سکرتێرەکەی کریستین دادەنیشم، بەڕووخسارە زەردەخەنەکەیەوە وەك هەموو جارێك کاتێك گوتی: (هاوڕێکەت لەگەڵ کۆمیتەی جنێفی خاچی سوور قسەی کردووەو یارمەتی تۆ دەدەین) زۆر خۆشحاڵ بووم، لەبەر ئەوەی زمانەکەی نازانم نەمتوانی هیچی تر بپرسم، کە پاسکال لەگەڵ سکرتێرەکەی چووە دەرەوەو هاتەوە، ئافرەتێکی باڵابەرزی ئەسمەر کە کاری ژمێریاری دەکرد هاتە ئەو هۆڵەی کە لێی دانیشتبووم. دوای ئەوەی بە فەڕەنسی پێم دەڵێت (بۆنژور)، دەفتەری پسولەکەی لەبەردەمم دانا لەسەر مێزەکەو بە ناسکی پێنووسەکەی دەستەی تری بۆم راگرت و دەیەوێت لە گۆشەی خوارەوەی کاغەزەکە واژۆ بکەم، کە لەو شوێنەی نیشانی دام ٢٠٠ دۆلاری بۆم راگرت و گوتی:(هاوڕێکەت پارەی ناردووەتە بانك، پسولەی پارەکەی بەفاکس ناردووە بۆ کۆمیتەی جنێفی خاچی سوور، بەپێی ئەو ڕێنماییەی بە تەلەفۆن بە ئێمە دراوە ئەو پارەیە دەدەین بە ئێوە، سوپاسی ئافرەتەکە دەکەم و لە کۆمیتەی خاچی سوور جیادەبمەوە. بۆ ماوەی نێوان هەینی و دووشەممە بۆ خۆم بەدوای هوتێلێکی تردا دەگەڕێم کە لێی بمێنمەوە.

لەناوچەی حەمڕا، لە شوێنێکی نزیك لە دەریا چاوم بە تابلۆی (King Hotel) واتا هوتێلی پادشاکان کەوت، پارەی ئەوەم نییە لە هوتێلی پادشاکان بمێنمەوە، بەڵام دەچم تا بپرسم کرێی شەوانەی چەندە، گەنجەکەی پێشوازی گوتی: ٣٠ دۆلار و پێم گونجاو بوو، بۆ ٣ ڕۆژو شەو ٩٠ دۆلارم دا، ئەو ژوورەیان نیشاندام کە تیایدا دەمێنمەوە، ژوورەکە رێکە، تەختەکە باش و فراوانە، سەرچەفەکان سپی سپین و بەشی گەرماوەکە خراپ نییە، ئاوی گەرمیش هەیە، کانتۆرێکی جلوبەرگ و بەفرگرێکی بچووکی تێدایەو تارمەیەك (باڵەکۆن)ی فراوانیشی هەیە کە دەڕوانێتە سەر دەریا.

دوای خۆشۆردنێکی خۆش، چوومە سوپەرمارکێتەکەی لە کۆتایی هوتێلەکەو

خـواردن بـۆ سـێ ڕۆژ دەکـرم و دەیبەمـەوە لـە بەفرگرەکەمـی دادەنێـم، دوای تێرکردنـی سـکم هەندێـك پاڵدەکـەوم، بەرەبـەری ئێـوارە دادەبـەزم و دەچمـە کەنـاری دەریاکـە، کـە شـوێنێکی ئارامـم دۆزییـەوە رووت دەبمـەوەو مەلـە دەکـەم، دوای ئـەوەی ماوەیەکـی زۆر لـە قەراغـی دەریاکـە خـۆم خەریـك کـرد، گەڕامـەوە هوتێلەکـە. لەکۆتاییـدا لـە بەیـروت خـاوەن پـارەم و لەسـەر ئـەوەش لـە هوتێلـی (پادشـاکان) دەمێنمـەوە. دەڵێـم: (لـە ئەشـکەوتەوە بـۆ هوتێلـی پادشـاکان بەرزبوونـەوە، بەخـۆم پێدەکەنـم). لەبـەر ئـەوەی لێـرە کـەس نەبـوو قسـەی لەگەڵ بکـەم و دەردەدڵـی لا بکـەم، خـۆم لەگـەڵ خۆم قسـەم دەکـرد و دەردەدڵـم دەکردو دووبـارە رابـردوو دەژیامـەوە: لەگـەڵ خاکەکـە دەگونجێـت دەبێـت شـکڵێك بین کە لەگـەڵ خـاك بگونجێـن، لـە ئایەتەکانـی ڕابـەری مـەزن ئـەم جـۆرە شـیکردنەوانە هەیە(شـکلی کۆیلـە، شـکلی جەندرمـە، شـکڵی دەرەبـەگان، شـکلی دێهاتـی، شـکلی بـورژوازی بچـووك).

منیـش بڕیـارم دا ببـم بـە شـکلی خـاك، لەڕاسـتیدا مـن ئـەو دەسـتەواژەیەم بـۆ ئەوانـە بەکاردەهێنـا کـە لەزیندانـی دیاربەکـر خۆیـان دابـووە دەسـت دەوڵـەت و بـەر ئەمـری دانـە بەدانـەی یاسـاکان بـوون، لەکاتێکیـش کـە ئازادبـوون، هاتنـە ئەکادیمیـاو هاواریـان دەکـرد (بـژی سـەرۆك ئاپـۆ) و بەڕواڵـەت سـەربازیی بـاش بـوون. ئـەم جۆرانـە لـە زیندانـی دیاربەکـر هەمـوو وتەکانـی سـەربازان دەیانگـوت بەیاسـایان هەژمـار دەکـردو پەیڕەویـان دەکـرد، کاتێکیـش هاتنـە ئەکادیمیا هەموو وتەکانـی ڕابـەری مەزنیـان بە یاسا هەژمـار دەکـردو وەك پەیکەر دەوەسـتان. کاتێك شـایەدی ئـەو حاڵەبـووم گوتـم: (ئەوانـە لەهـەر کـوێ بـاران ببارێـت کێڵگەکەیـان دەگوازنـەوە ئـەوێ). نەسـیم کلچیـش پێدەکەنـی، دواتـر کـە زانیـم جگە لـە گونجان لەگـەڵ خـاك هیـچ چارێکـی تـر نییـە، خـۆم گونجانـد، ئیـدی نەسـیم لـە هـەر کـوێ منـی دیبـا دەیگـوت (خـاك چـی دەکـەی؟) و بەیەکـەوە پێدەکەنیـن.

نەسـیم زۆر دڵتەنـگ ببـوو، ئەویـش بـاوەڕی بە چیرۆکـە باسـکراوەکان نەدەکرد،

ماوەیەك گەیشتە ئەو بڕیارەی کە (وەك هەوادارێك دەمێنمەوە). کاتێك ئەو بڕیارەی قبوڵ نەکرا ئەویش تێگەیشت کە جگە لە بەندایەتیکردن بۆ ڕابەری مەزن ڕێگایەکی ترمان نییە. کاتێك خودڕەخنەکەی دابووە ڕابەری مەزن لێی پرسی بوو(پابەندی بە ڕابەرایەتیی؟) نەسیم کەمێك بیری کردەوەو گوتی: (وەك ئۆرسۆدۆکسەکان). ڕابەری مەزن لەبەرانبەر ئەو وشانە پێکەنینێکی ئامینی کردو گوتی: (کەواتە ئاو دەوەستێت) و بەو جۆرە نەسیمیش ئیدی هاتە نێو کاروانی بەندەکانەوە. دوای ئەو ڕووداوە نازناوی نەدیمم بە نەسیم بەخشی، ئەوە ناوی شاعیری کۆشکی عوسمانییەکان بوو، نەدیمی شاعیری کۆشکی عوسمانییەکان، لەشاعیرێك زیاتر ماستاوچییەك بوو. هەر کاتێك لەگەڵ نەسیم ڕووبەڕووی یەکتر ببایەنەوە من بەوم دەگوت (نەدیم) و ئەو بە منی دەگوت (خاك)، تەنیا خۆمان دەمانزانی ئەو ناوانە بەواتای چی دێن، کاتێك یەکترمان بە (نەدیم) یاخود (خاك) بانگ دەکرد پێدەکەنین، ئەوانەی لەدەوروبەرمان بوون لەبەر ئەوەی نەیاندەزانی بەچی پێدەکەنین زۆر بەسەیری سەیری ئێمەیان دەکرد.

دوای ئێمە مستەفا گەزگۆریش تێگەیشت کە لە ئەکادیمیا بێ مامستاوچێتیکردن بۆ ڕابەری مەزنمان ژیان ناچێتە سەر. هاوڕێیەکی زیرەك و ئەدیب بوو مستەفا وەك بڵێت (کورە مادام لەشوێنی شۆڕشگێڕی بوون ماستاوچی ڕابەری مەزن داواکراوە کە ستایشی بکات کەس ئەوکارە لەمن باشتر راناپەڕێنێت)، لەوانەدا دەستیکردبە پیاهەڵدانی ڕابەری مەزن، بەڵام ئەمەی وا بە ئاشکرا دەکرد کە نازانم ئایا ڕابەری مەزن سەرنجی دا یاخود نا، ڕۆژێك مستەفا گەزگۆر دەستی کرد بە دابارینی ستایشەکانی لەلایەن ڕابەری مەزنەوە داشۆردرا. ڕۆژێکی تر، لەوانە داوای مافی ئاخاوتنی کرد و گوتی: (من دەمەوێت ژیانی ڕابەرایەتیی بکەم بە ڕۆمانێك). ڕابەری مەزن بەشێوەزارێك کە گرنگی بە قسەکەی مستەفا دابێت دوای سڕینەوەی رووخساری بەدەستەکانی گوتی: (باشە چۆن باس لە من دەکەی؟ توانای باسکردنت هەیە؟ توانیوتە لەمن

بگەیت؟ بڕوام وانییە، کا وەسفی من بکە، کەسێکی چۆنم؟) مستەفا کەمێك بیری کردەوە گوتی: (ڕابەرایەتیی ڕۆحی بەمردوو بەخشی، گەلی کورد مردبوو، ڕابەرایەتیی ژیاندیەوە، ڕابەرایەتیی کەڕی هێنا حاڵێك کە گوێی لێ بێت و نابینا ببینێت، ڕابەرایەتیی ئەوەی یەکینەگرتەوە بە یەکەوەی نووساند، ئەوەی قسەی نەدەکرد بەقسەی هێنا، دەتوانم ئاوا وەسفت بکەم). ڕابەری مەزن دیارە کە بەدڵی نەبووە گوتی: (بەس نییە! تۆ ناتوانیت لەمن تێبگەیت، (ئەی چۆن ئەو خوایە! بەندە لەخودا ناگات) دەبێت هەندێك خۆمت بۆ باس بکەم)، سێ کاتژمێری تەواو وەسفی خۆی کرد ڕابەری موبارەکمان. مستەفا گەزگۆریش سێ کاتژمێر وەك پەیکەر لە ئامادەیی وەستاو گوێی لە وەسفەکە گرت.

لە هەموو وانەکانی ئەکادیمیا مەزنێتی ڕابەرایەتییمان وەسف دەکرد، ئسلووبەکە وابوو، لەوانەی مێژووی پارتیدا: یەکەمجار وێنەی کۆمەڵگەیەکی کوردی مردوومان وەسف دەکرد، دواتر دەرکەوتنی ڕابەرایەتیی لە ئەنقەرە. یەکەم گرووپ دروستکردنی ڕابەرایەتیی، گەڕانی ڕابەرایەتیی بە کوردستانداو چوونە دەرەوەی وڵاتی ڕابەرایەتیی، بڕیاری ڕابەرایەتیی سەبارەت بە خەباتی چەکداری، لەناوبەرەکانی نێو پارتی، کە پلانەکانی کۆماری تورکیاو داگیرکەریش بۆ لەناوبردنی ڕابەرایەتیی وەسف دەکرا مێژوو بە تەواوی باس کرابوو. لە گۆڕەپانەکەدا تەنیا یەك قارەمان هەبوو، ئەوانەی تر لە مرۆڤەکان، چەکدارەکان، گەریلاکان کاڵایەکی زۆر خراپ بوون کە لەدروستکردنی مێژوودا بەکارهاتبوون، هەندێك لە گەریلاکان کاتێك لەوانەکانی تایبەت بە ڕابەرایەتیی قسەیان دەکرد دەیانگوت: (ڕابەری ئێمە رابەرێکە بە قەدەر ماو، لێنین مەزنە).

من زیاتر بەرزی دەکەمەوەو دەڵێم: خەڵکی ماو، لێنین، هۆشی مین هەر خۆیان بەرەو مێرسین دەچوون، ئەوان تەنیا ڕابەرایەتییان کردن و لای ئێمە دۆخەکە وانییە، لەساڵی ١٩٧٠کان کاتێك ڕابەری مەزن بەرەو مێرسین دەچوو خەڵکەکەمان بەپێچەوانەوە دەچوون. لە سەرەوەتربوونی ڕابەری

ئێمە لە هی ئەوان ئەوەیە کە ڕووی خەڵکانێك کە پشتیان لێ کردبوو، بەرەو مێرسین سووڕاندیەوە). ئەو نموونەیەی دام بەدڵی هەموان بوو، دەمزانی کە دووزمانیکەرەکان بەماوەیەکی کورت ئەوەی گوتوومە دەیگەیەنن بە گوێی ڕابەری مەزنمان.

بەگونجانم لەگەڵ کەشەکە، یاخود وەك نەدیم دەڵێت (خاکەکە) هەستم کرد کە هەڵوێست و ئاخاوتنەکانی سەبارەت بە من گۆڕاوە. لەوانەکان پرسیاری دەکردو بیروڕای وەردەگرتم، ئەو دۆخە ڕوانگەی بەندەکانیشی بۆمن گۆڕی بوو. کە لەنێوان وانەکان بەندەکان لەگەڵ من زۆر قسەیان دەکرد بەناوی ئەکادیمیاوە بانگیان دەکردم و دەیانگوت: (هەڤاڵ مستەفا سەبری تۆ زۆر بەرەوپێش چوویت). لێرەدا وازهێنان لە شۆڕشگێڕی، بە بەندەبوو و دەرچوون لە مرۆڤایەتی، بێ نرخبوون و ماستاوچیبوون ناوی لێنرابوو (بەرەو پێشچوون)، منیش پێدەکەنیم و دەمگوت: (ڕاستە من بەخێرایی بەرەوپێشچووم، ساکینە تووشی خەمۆکی ببوو، بەڕەقی رەفتارم لەگەڵی کردبوو و دڵیم شکاندبوو، جارێکیان چەند خولەکێك بە تەنیاماینەوە، داوای لێبوردنم لێی کرد بەڵام قبوڵی نەکرد، ڕەنگە منی بەبێ نرخێك بینی بێت، لەسەر حەق بوو، ئیدی وامان لێهاتبوو کە متمانە بە یەکتری نەکەین، هەر خۆی ئەوەی ڕابەری مەزنیش دەیویست هەر ئەوەبوو کە هیچ کەسێك متمانە بەکەسی تر نەکات و هەموو متمانە بە ڕابەری مەزن بکەن. میکانیزمەکە وا دامەزرابوو و کاری دەکرد، بەڵام ساکینە سەرەڕای ئەوەی ئەو شتەی دەزانی قەباحەتەکەی بەهی من دەزانی.

بەڕێوەبەرایەتی ئەکادیمیا گۆڕا، ئەوەی دەڕۆیشت ڕۆیشت و ئێمە ماینەوە، گوێم لێ ببوو کە خێزانەکەم دەنێردرێتە ئەورووپا. دەمەو ئێوارەیەك گوتیان (ڕابەرایەتیی بانگتان دەکات) چووم دەستی یەکترمان گوشی و لە بەرانبەر یەکتری دانیشتین، گوتی: (دەمانەوێت میدیا بنێرینە ئەورووپا، چی دەڵێیت؟) بێ ئەوەی چاوەڕوانی وەڵامم بکات گوتی: (نەخۆشە، بابچێت لەوێ چارەسەر

وەربگرێـت، لـەوێ ئەركێكـی پـێ دەسـپێرین) و بڕیارەكـەی پێـم ڕاگەیانـد.

بـەو ڕابـەرەی كـە پێشـتر دەیگـوت (هاوسـەرگیری سـووكایەتییە، سـیخوڕییە) ئێسـتا سـەبارەت بـەو میدیایـەی كـە هیـچ پەیوەندییەكـی لەگـەڵ مـن نەمـاوە، دەڵێـت: (دەمانەوێـت بینێریـن بـۆ ئەورووپـا، تـۆ دەڵێـی چـی؟) كەمێـك بیـرم كـردەوەو گوتـم (مـن تێكـەڵ نابـم، بـۆ هەر كـوێ دەچێـت بابچێـت). لەسـەر ئەمە پرسـی (یەكترتـان بینـی؟) گوتـم (نەخێـر) پێدەكەنێـت و دەڵێـت: (یەكـتر ببینـن، ببینـن) كۆتایـی بەدانیشـتنەكە دەهێنیـن.

كـە لـەو میوانخانەیـەی تێیـدا لەگـەڵ ڕابـەری مـەزن یەكترمـان بینـی دەرچـووم، بینیـم هەمـوو تاقمـەكان لـە گۆڕەپانـی كۆبوونـەوە كۆببوونـەوە، منیـش بەخێرایـی چوومـە شـوێنەكەم و بیـرم دەكـردەوە لەقسـەكردنی لەگەڵ من سـەبارەت بـە میدیا و لـە ویسـتی زانینـی بیـرو بۆچوونی منـی نەدەگەیشـتم. خێزانەكـەم چەندین مانگ وەك ئامرازێـك لـەدژی مـن بەكارهـات، ئـەو ڕابـەرە مەزنـەی كەسـایەتیی، شـەرەف و مرۆڤایەتیـمان دەخاتـە ژێـر قاچـەكان و پەیوەندیمانـی لەڕەگـەوە بڕیوەتـەوە، ئێمـەی گەیاندووەتـە حاڵەتێـك كـە بوویـن بـە دوژمنـی یەكـتر، ئێسـتا مـن بانـگ دەكاتـە لای خـۆی و لێـم دەپرسـێت دەمانەوێـت خێزانەكـەت بنێرینـە ئەورووپـا تۆ چـی دەڵێیـت! كاتێـك قبوڵـی ماسـتاوچێتیم نەدەكـرد ئـەوی وەك دارێك لـەدژی من بەكاردەهێنـا، كاتێكـیش دەسـتم كـرد بـە سـەركەوتنە سـەر پەیـژەی ماسـتاوچێتیی هەوڵـدەدات ئـەو وەك دانەیـەك بەكاربهێنێـت لـەدژی مـن، دووبـارە داگیركەرێتـی، جـەلادی زیندانـی دیاربەكـر ئەسـەد ئۆكتـای دێتـەوە خەیاڵـم، ڕەنگیـان هەرچـی بێـت ڕقـم لـە هەمـوو دیكتاتۆرەكانـە!

دوای كۆبوونەوەكـە خۆمـان بـۆ مەراسـیم ئامادەكـرد، ڕابـەری مـەزن هاتـە گۆڕەپانەكـەو بەنـۆرە دەسـتی هەمووانـی گوشـی، دەمزانـی كـە میدیـا دەڕوات، لەگـەڵ مـن لەریـز كەسـێك لەولاتـر وەسـتابوو، دوای مەراسـیم كاتێـك دەچمـەوە نـاو تاقمەكـەم بـەلای ئـەودا ڕەت دەبـم، خـۆم بەخۆمـم گـوت: (بەهیـچ جۆرێـك

قسەی لەگەڵ ناکەم، سەیری رووخساری ناکەم، پێی ناڵێم بەخێرچی)، ناخم پڕە، ددانەکانم توند بەیەکدا داوە، وەك دارێك، وەك چیلکەیەك، وەك کۆلکەیەك بێ گیانم، بەزۆری خۆم گرتووەو بەو جۆرە بەلایدا رەت بووم. چەند هەنگاوێك بەرەوپێش چووم لەدووامەوە دەنگێك گوتی: (سەلیم) وا رەفتارم کرد کە گوێم لێ نەبوو و بە هەنگاوی خێراتر رەت بووم، دووبارە گوتی (سەلیم) و گوێم لە خشپەی پێیەکانی بوون کە بەدوامەوە ڕایدەکرد، بەسەدەها کەس سەیری ئەو نمایشەی دەکرد، بۆیە لام باش نەبوو کە بڕۆم و ئاوڕی لێ نەدەمەوە، بۆیە رووم وەرگێڕاو چاوەڕێم کرد، بۆ ماڵئاواییکردن دەستی هێنا، بەڵام دەستەکەی لە ئاسمان مایەوە، هەروەك دارێکی وشکم، سەیری رووخسارم دەکات، بەڵام من سەیری ئەرزەکە دەکەم، گوتی: (من دەڕۆم هیچ ناڵێیت؟) بەڵام ئەو رستەی پرسە بەجۆرێك دەکات کە وەك بڵێت دەڕۆم لێم خۆش ببە، بێ گوتنی یەك وشە و سەیرکردنی رووخساری لێی دوورکەوتمەوە.

بەرەو ئێوارە فەرماندەی تاقمەکەمان گوتی ئافرەتێك کە لە تاقمی ئافرەتان دەمێنێتەوە دەیەوێت من ببینێت، لەتاقمەکەم دوور دەکەومەوەو دەچمە نزیك ئەو چادرەی کە تاقمی ئافرەتان لێی دەمانەوە، ئافرەتێك لەنێو دەرگای چادرەکە لە چاوەڕوانی من بوو، جانتایەکی لەپشتکردنی بەدەستەوەبوو، بۆمنی راگرت و گوتی: (میدیا ئەوانەی جێهێشت تا بیدەم بەتۆ)، جانتاکەم گرتە دەست و بەرەو ئەو شوێنەی تاقمەکەمی لێیە رۆیشتم، لەڕێگا جانتاکە دەکەمەوەو سەیری دەکەم، قەمسەڵەیەکی سەربازیی، بلوزێکی سەربازیی، فڵچەیەکی ددان، مەعجوونێکی ددان، دوو وێنەی مامەڵەی تێدابوو، کاتێك سەیری کەلوپەلەکانیم دەکرد بێ ویستی خۆم هەست و سۆزم جووڵا، هەست و سۆز بەپێی رێچکەی ڕابەرایەتیی تاوانەو نزمێتیە، من تاوانم ئەنجام دەداو سووك دەبوومەوە، کە جلوبەرگەکان دەق دەکەم و دووبارە دەیانخەمەوە ناو جانتاکە، خێزانەکەم، هاورێکەی قوتابخانەم، هاوڕێی زیندانم، هەڤاڵم، خۆشەویستم، ئەو ئایسەلەی

خۆشم دەویست، دێتە بەرچاوم و ڕقم لە میدیا دەبێتەوە، کاتێك بەرەو تاقمەکە دەڕۆیشتمەوە دەمگوت: (نەفرەت لەو جۆرە پەیوەندییە بێت، نەفرەت لەو سۆسیالیزمە بێت، نەفرەت لەو مرۆڤایەتییە بێت و بە نەفرەت بێت بەنەفرەت بێت...!).

لێرەدا هەر کە پابەندی ڕابەرایەتیی مەزن بوویت (ئاو رادەوەستێت) توانست، بەهرە، زانست، شارەزایی، بڕیاردەری، دووربینی هیچ گرنگ نییە، تەنانەت ئەمانە زۆر زۆر زیانبەخشن، بۆ هاتنە سەر ڕێچکەی ڕابەرایەتیی یەکەم تایبەتمەندییەکانن کە پێویستە وازیان لێ بهێنرێت. پابەندی ڕابەرایەتیی بەو بێشەرەف و بێ نامووس و بێ نرخ و دووزمانیکەربە، فیشەك بنێ بە بەشەرەفترین کەسەوەو ددانپێنەربە، ئەوانە هیچ گرنگ نین ئەوە بەسە کە پابەندی ڕابەرایەتیی بیت! ئاو دەوەستێت! بەپێی ڕابەری مەزن یەك پێناسە هەیە بۆ شۆڕشگێڕی ئەویش ئەوەیە: (هەر کەسێك ڕێچکەی ڕابەرایەتیی بەڕاست ببینێت، پەیڕەوی بکات، تاڕادەی مردن پابەندی ڕابەر بێت، جگە لەوە هەموو پەیوەندییە سۆزداری، مرۆڤانە و کۆمەڵایەتییەکان نەهێڵێت شۆڕشگێڕە). ئەوەی پەیڕەوی ئەو پێناسەیە نەبێت، هەر کەسێك ڕابەری مەزن وەك خودایەك نا بەڵکو وەك مرۆڤێك ببینێت سیخوڕی کۆماری تورکیاو شەڕی تایبەتە. ئەوە تەنیا دیاریکردنێك نییە، بەڵکو ئایەتێك و یاسایەکە، ئەو ئایەت و یاسایە ئەوەندە مەترسیدارانە پەیڕەو دەکرا کە تەنیا ئەوانەی لەساڵی ١٩٩٢ بە بیانووی پەیڕەونەکردنی ڕێچکەی ڕابەرایەتیی بەبڕیاری دادگا و ڕابەری مەزن گوللەباران کراون(ئەوەندەی من زانیاریم هەیە) ژمارەیان ١٤١ کەسە[١].

کاتێك بەڕێوەبەرایەتیی کۆن ڕۆیشت، ڕابەری مەزن بەڕێوەبەرایەتییەکی نوێی دامەزراند، ئەو بەڕێوەبەرایەتییەی لە دە کەس پێکدەهات سێیان لە

١ زانیاری سەبارەت بەو شۆڕشگێڕانەی لەساڵی ١٩٩٢ دوای دادگاییکران، گوللەباران کران و کوژران، لە ڕاپۆرتی کۆنفرانسەکانی ١٩٩٢ ئامەد، دەرسیم، یۆنان و تۆماری ئاخاوتنەکانی بێتەلی ١٩٩٢ و چەند تۆمارێکی ئەرشیف وەرگیراوە.

زینـدان دەرچووبـوون، حاڵـی هـەر سێکیشـیان لـە زینـدان ناوەنـد بـوو، دووزمانیان نەکـردووەو ددانپێنانیـان ئەنجـام نـەداوە، بـەڵام سـەرکەوتووش نەبـوون لـە گرتنەبـەری خەباتگێـڕی نـاو زینـدان. لـە بەڕێوەبەڕایەتـی نـوێ هاوگوندییەکـم، تەنانـەت خزمێکـی نزیکـم هەبـوو، ئـەو خزمەم کاتێك من دەسـتگیر کـرام و چوومە زینـدان، لـە قۆناغـی ناوەنـدی قوتابـی بـوو، کـە لـە گوندبـووم زۆر بەبیرۆکەکانـم کاریگەربـوو، لەسـاڵی ١٩٨٦ کـە وەك کرێـکار چـووە ئەڵمانیـا لـەوێ بەشـداری خەباتـی کـرد، لەباوەڕبـوون بـە داوایـەك زیاتـر خەباتـی وەك سـەرچاوەیەکی داهـات بینـی بـوو، ماسـتاوچێتییەکی باشـی دەکـرد و زۆر بـاش بە ڕابـەری مەزنی دا هـەڵ دەدا.

ئەوکاتـەی ڕابـەری مەزنمـان منـی وەك شـەیتان ڕاگەیاندبـوو، یەکێـك لەوانـەی بەردبارانـی دەکـردم و هەوڵـی دەدات ببێـت بـە حاجییەکـی بـاش، ئەوبـوو، بەڕاسـتی مـن و سـاکینە بەواتـای ڕأسـتەقینەی وشـە لـە دۆڵـی بیقـاع هـەر یەکـەی شـەیتانێك بوویـن و بـەر لـە ڕووداوی محەممـەد شـەنەر، شۆڕشـگێڕانی زینـدان هەریەکـەی فریشـتەیەك بـوون، هەمـوو سـوێندەکان بـە (پەیـمان دەدەیـن کـە پابەندبیـن بـە ڕابەرایەتیـی شۆڕشـگێڕانی زینـدان) کۆتایـی دەهـات، وەك بـاوەڕدارە موسـڵمانەکان بەخـوداو فریشـتەکان سـوێند دەخۆن، لـە ئەکادیمیا بـە ڕابەری مەزن و شۆڕشـگێڕەکانی زینـدان سـوێند دەخـورا. وەك فریشـتە هاتینـە ئەکادیمیـا، بـەڵام لەبـەر ئـەوەی لەبـەردەم ڕابـەری مـەزن کڕنووشـمان نەبـرد لـە دەرگاکـە دەرکرایـن و تەوقـی نەفرەتمـان[2] لەمـل کـرا. و دواتـر بەردبـاران کرایـن، ئەوانـەی زۆرتریـن بەردیـان لێـمان دەگـرت ئەوانـە بوونـە کـە دەیانویسـت زیاتـر بکەونـە بـەر دڵـی ڕابـەری مەزنمـان. بـەدەر لـەوە کاتێـك بینیـم خزمەکـەم هەوڵێکـی تایبـەت دەدات بـۆ ئـەو بابەتـە، دۆخەکـە زیاتـر سـەرنجمی ڕاکێشـا، خزمەکـەم لەلایـەن ڕابـەری

٢ تۆقی نەفرەت بە زاراوەی زازاکی زمانی کوردی بەو کۆتە دەگوترێت کەوا گوایە لەملی شەیتان کراوە.

مەزنـەوە بەتایبەتـی ئەرکـی پێسـپێردرابوو، هەر خۆی ئـەوە تاکتیکێکـی تایبەت بەو بـوو، ئامانجەکـەی بەکارهێنانـی کەسوکارەکان بـوو لـەدژی یەکتر و بەردانـەوەی کەسـەکان لەڕێـگای نزیکەکانیانـەوە، وا بیـر دەکەمـەوە کە لـەدوای خێزانەکەم، ئەو پیـاوە لـەدژی مـن بەکاربهێنێـت، ئەگـەر وا نەبووبێـت ئـەوا خزمەکـەم دەیویسـت بـگات بـە پۆسـتێك و دەسـەڵاتێکی زیاتـر.

لـە هەڵبژاردنـی گشـتیی ١٩٩١ی تورکیـا کاتێـك کاندیـدی پارتیـی ڕەنجـی گـەل لـە چەولیـگ ئیبراهیـم ئینجەدورسـون لـە هەڵبژاردنـەکان شکسـتی هێنـا، دووچاری ڕەخنـەی ڕابـەری مـەزن بوومەوە، بەمنی گـوت: (بۆچی نەتتوانیـوە چەولیگ بهێنیتە نـاو ڕیزەکانمانـەوە؟) منیـش گوتم: (من یازدە سـاڵە لـە زیندانم، ئەوانـەی هاتوونەتە بینینـم هێنامنـە نـاو ڕیزەکانمـان و ئەوانـەی کـە لـە ترسـان نەهاتوونەتـە لام چـۆن بیانهێنمـە نـاو ڕیزەکانمـان؟). خزمەکـەم ویسـتی سـوود لـە دەرفەتەکـە وەربگرێـت، داوای مافـی ئاخاوتنـی کـرد و گوتـی: (سـەرۆك، سـەلیم تائێسـتا لـە چەولیـگ تەنانـەت یـەك پیـاوی نەهێناوەتـە نـاو ڕیزەکانمانـەوە). زۆر لـەو خۆهەڵقورتاندنـە نـاو بابەتـەی تـوڕە بـووم، دەمویسـت جوێنـی پـێ بـدەم، بەڵام خـۆم گـرت، هەموو حەپەسـابوون، بـۆ ئاشـکراکردنی ڕاسـتی ساختەکاری خزمەکـەم پرسـیم (داخـۆ ئـەو بـرادەرە خـۆی لەپیـاو هەژمـار نـاکات؟) رووخسـاری خزمەکـەم وەك تەماتـە سـوور بـووەوە، نزیکـەی ٥٠٠ گەریـلا کـە سـەیری ئـەو دەمەقاڵێیەیـان دەکرد دایانـە قاقای پێکەنیـن، خـۆم بەخۆمـم دەگـوت: (خـودا کـەس نەکاتـە شـەیتان و بـەری نەداتەوە دۆڵێـك کـە بەنـدەی دەمارگیـری لـێ بێـت). پێویسـتە کەمێـك باسـی ئـەو نزیکـەم بکـەم کـەوا دەزانێـت بەماسـتاوچێتی دەبێـت بـە شۆڕشـگێڕ یاخـود بـڕوای وایـە کە شۆڕشـگێڕی ئاوایـە، لەبـەر ئـەوەی کـە نموونـەی ئـەو شـێوە مرۆڤـە بـوو کـە ڕابەری مـەزن خولقاندبـووی ناتوانـم بـێ باسـکردنی ڕەت بم:

(خزمەکـەم لەبەڕێوەبەرایەتـی نوێـی کامـپ وەك داواکاری گشـتی کامـپ دامەزرێنرابـوو، کاتێـك لـە دانیشـتنەکانی دادگا داوانامـەی دەخوێنـدەوە لەناخمەوە

دەهات کە هەڵسم بەر شەقی بدەم، ئەو داوانامانەی دەینووسی پڕبوون لەوتەکانی: (سووك، بێنرخ، بەدڕەوشت و سۆزانی).

ماوەیەك دەنگۆی ئەوە بڵاوبووەوە کە ئافرەتێك بەنازناوی کۆچەر خراوەتە ژێر چاودێری، کچە دوای مانگێك لە دەستبەسەرکران هێنرا بۆ دادگاییکردن، لە سێواس لە دایك ببوو و لە ئەڵمانیا پەروەردە ببوو، بەپێی ئەوەی بۆ ئێمە باسکرا لە ئەڵمانیا لەگەڵ چەند کوڕێك پەیوەندی هەبووەو کۆچەر دەنگی زۆر خۆش بوو، دەگوترا کە گوایە بەر لەهاتنی بۆ ئەکادیمیا لەگەڵ ئارام دیکران چووەتە سەر ستەیج و گۆرانی گوتووەو کاسێتی دەرکردووە. لەنێو ئەو زانیاریانەی کە بەئێمە دران، ئەوەش هەبوو کە بەر لە ئێمە لە ئاکادیمیا مەشقی کردووەو وەك بەرپرس ناردراوەتە بەیروت و دوای ئەوەی لەگەڵ گەنجێك پەیوەندی بەستووە، ویستویەتی کە هاوسەرگیری لەگەڵ بکات. کۆچەر لەبەر ئەو "تاوانە" لە بەیروت دەستبەسەرکرابوو، مانگێك لەژێر چاودیری ببوو و هێنرابووە بەردەمی دادگا بۆ دادگاییکردنی.

نزیکەی ٥٠٠ قوتابی لە پلاتفۆرم ئامادەی دادگاییەکەین، کچە گەنجەکە ڕووی لە ئێمەیە، لە حاڵی ئامادەباشی وەستاوە، خزمەکەم ئەو داوانامەیەی نووسیویەتی دەگرێتە دەست و دەخوێنێتەوە: (ئەو ئەندامە لە ئەڵمانیا بێڕەوشتی کردووە، لەلایەن شەڕی تایبەتەوە لەڕێ لادراوە، ریسواییەکی بێ نامووسی سۆزانییە! سەرەڕای هاتنە ناو کەشی مەزنمان بەردەوامی بە بەدڕەوشتییەکەی داوە، ناوی پیرۆزی ئەکادیمیای گڵاوکردووە، ئەوە سووکێکە کە ناگەڕێتەوە سەر رێی ڕاست و بەناوی کۆمیسیۆنی لێکۆڵینەوە لەو سۆزانییە بەدڕەوشتە داوای لە سێدارەدانی دەکەم!

دەتوانن ئەو دیمەنە بهێننە بەر چاوتان؟ دەتوانن خۆتان بۆ خولەکێك بخەنە شوێنی ئەو کچە گەنجە؟ کچێکی گەنجی تەمەن ٢٠ ساڵانیت لەبەردەمی ٥٠٠ ئافرەت و پیاو لەسەر پێ وەستێنراون و ئەو داوانامەیە بەرووتاندا دەخوێندرێتەوە.

لەو دادگاییەدا کۆچەر بەزۆرینەی دەنگ سزای سێدارەدانی بەسەردا سەپێنرا! بەهۆی ئەوەی بۆ لەسێدارەدانی کچەکە دەستم بەرز نەکردەوە، کە چوومە دەرەوە خزمەکەم هات ڕەخنەی لێ بگرێت و گوتی: (تۆ پەکەکەیەکی بیست سالانی، بەڵام بەقەد یەکێکی تازە هاتووە ناو خەبات ئاکتیڤ نیت)و لەبەر ئەوەی دەستم بۆ لەسێدارەدانی کچە بەرز نەکردووەتەوە کراوم بە پاسیڤ.

من بەر لە هەموو شتێك، تاوانەکەی هەرچی بێت، من لەدژی سزای لەسێدارەدانم، لەبەر ئەوەی لەو بابەتە خاوەن زانیارییەکی زۆرم گەیشتوومەتە چەند دەرئەنجامێك و چەندێك نووسینم کردووە لەسەر ئەو بابەتە، بۆ پرۆتستۆکردنی لەسێدارەدانەکانی دەوڵەتی تورك و سپی پێستەکانی ئەفریقیا بەشداری چەندین چالاکیم کردووە، بەیانی ٦ی ئایار کاتێك دەنیز گەزمیش و هاورێکانی لەسێدارەدران، داومەتە پرمەی گریان!

دواتر، ئەو گاڵتەجاڕییەم بەدادگا نەدەزانی، هیچ یاسایەك لەگۆڕێدا نەبوو، دادگای بێ یاسا پێی ناگوترێت دادگا، لێرەدا ڕێچکەی ڕابەری مەزن یاسابوو، کچە گەنجەکە بەپێی ئەو ڕێچکەیە دادگایی دەکرا. ئەوانەی مێکشیان بەپێی مەرجەکان و ئایدیۆلۆژیای فەرمی گونجێندراوە پەیڕەوکەرە پراکتیکیەکان بوون و بەپێویستم نەدەزانی ئەوانە بۆ نزیکەکەم شی بکەمەوە، چونکە ئەو پیاوە خاوەنی ئەو زیرەکییە نەبوو لەوە تێبگات کە بۆی باس دەکەم.

کۆچەر دوای دەرکردنی سزای لەسێدارەدان بۆی، بە ماوەیەك لەلایەن ڕابەری مەزنەوە لێخۆشبوونی بۆ دەرچوو و وەك گەریلا ناردرا ناوچەی بۆتان، بیستم کە لە یەکەم فرسەت هانای بۆ سوپای تورك بردووەو هارپاگۆسییەتی سەلماندووە، کە کچەکە هانای بردووەتە بەر سوپای تورك ئۆپەراسیۆنەکان دەستیان پێکرد، گوندییەکان دەستبەسەرکراون و دەستدرێژی کراوەتە سەر ئافرەتان، نزیکەکەم هیچ گوێی لەو شتانە نییە، ئەو بیر لەوە دەکاتەوە کە ماستاوچییەکی باش بێت و وتەکانی ڕابەری مەزن دووبارە بکاتەوە، لەگرنگی شۆڕش و وڵات و گەل

نەدەگەیشت، دوای سێ مانگ بەڕێوەبەرایەتی ئەکادیمیا گۆڕا، خزمەکەم وەك بەرپرس ناردرا ئەورووپاو ئەم جارەیان من وەك بەرپرس و کۆمیسیۆنی لێکۆڵینەوە هەڵبژێردرام، کوردێکی سووریا راپۆرتێکی بۆ کۆمیسیۆنی لێکۆڵینەوە نووسی بوو، کاتێك خوێندمەوە وەك ئەوەبوو کە کارەبا لێم بدات، لە راپۆرتەکە نووسراوە کە (ئەو مەسعودەی لەمەوبەر ئەرکی کۆمیسیۆنی لێکۆڵینەوەی پێسپێردرابوو لەگەڵ هاجەر کە ئەویش لە بەڕێوەبەرایەتی کارمەندبوو پەیوەندی ناگونجاویان هەبووە، شەوێك کە لەسەر گردەکە لەو تاقمەی لێی دەمامەوە نۆبەتم گرتبوو هەردووکیانم لەناو دارستانەکە لە حاڵەتێکی نەخوازراو بینی، بیرم کردەوە کە بەر لە گۆڕانی بەڕێوەبەرایەتی رێوشوێن دەگیرێتەبەر و تووشی بەلایەك دەبم، بۆیە لای کەس باسم نەکرد، چەندین جار بیرم کردەوە کە راپۆرت بۆ ڕابەرایەتیی بنووسم بەڵام جەسارەتم نەکرد).

هاجەر کچێکی کەمێك پڕ، ئەسمەری جوان بوو کە لەسووریا زانکۆی خوێندبوو، ئەو راپۆرتەی بەمن درا بۆ فەرماندەی گۆڕەپانەکەم خوێندەوە، چونکە عەدنانی فەرماندەی گۆڕەپان لە بەڕێوەبەرایەتی پێشووتریش ئەرکی پێ سپێردرابوو، دوای ئەوەی گوێی لە راپۆرتەکە گرت لێم پرسی (شتێکی لەو جۆرە دەبێت؟) گوتی: (ڕاستە، هەموو شەوێك لەگەڵ هاجەر بۆ بەسەرکردنەوە دەردەچوو و چەندین کاتژمێر نەدەگەڕانەوە، چەندین جار ڕەخنەم لێگرت، لەبەر ئەوەی بەچاوی خۆم نەمدیبوو زۆر سەرم نەخستە سەر)، بەم جۆرە خاڵی خستە سەر وتەکانی. ئەو داواکاری گشتییە بێ ناموسەی بێناموس دادگایی دەکرد ئا ئەمە بوو! واتا هەموو ئەو وشانەی کە لەداوانامەکەی کۆچەردا بەکاری هێنابوو خۆشی دەگرتەوە. ئەو دەرەنجامێکی سروشتی ئەو قەدەغەیەبوو کە ڕابەری مەزن خستبوویە سەر پەیوەندییە سێکسییەکان. ئەو داواکارەی داوای لەسێدارەدان بۆ کۆچەر دەکات بەتۆمەتی ئەوەی کە چەندین ساڵ لەمەوبەر لەگەڵ یەکێك پەیوەندی بەستووەو هەر ئەو ئێوارەیەی

دانیشـتنی دادگای بەکۆتاهێنا لەنێـو (خاکـی پیـرۆز)ی ئەکادیمیـاو لەژێـر دارەکان لەگـەڵ هاجـەری جـوان ژوان دەبەسـتێت. هەروەك ئـەو ئیمامە سـاختەکارەی دوای وتـاردان بـەرەوماڵـی ئـەو ئافرەتـە دەڕوات کە پەیوەنـدی لەگەڵ هەیـە، یاخود ئەو سـەرۆك راهیبەیـەی کـە سـەد قامچـی لـەو راهیبەیەدا کـە لـە پـەڕاوی گوناهەکانی نووسـیبووی "نۆجـار جـووت بـووم" و دواتـر خـۆی لەگـەڵ قەشـە جـووت بـوو.

ئـەو دۆخـەم بـۆ ڕابـەری مـەزن باسـکرد گوتـم ئـەو نزیکـەم کـە ئەوەنـدە سـاختەکارە گومانـم هەیـە لەپراکتیکەکـەی لـە ئەدەنـاو مێرسـین، ڕابـەری مـەزن کاتێـك گوێـی لەوتەکانـم گرت گوتـی: (پیاوێکی مەترسـیدارە، فەرمانبەرێکی سـادەی ئێمەیـە) مسـتەفا گەزگـۆر بـێ ئـەوەی داوای مافـی ئاخاوتـن بـکات لەشـوێنی خۆی هەڵسـایە سـەر پـێ و گوتـی: (بـەڵام فەرمانبـەری مۆرکردنـە) ڕابـەری مـەزن دوای ئـەوەی کەمێـك بیـری کـردەوە گوتـی: (باشـە لـەو ئەرکـە لایدەدەین) لەبـەر ئەوەی بەندەبـوو لەشـوێنی ئـەوەی سـزا بدرێـت پـلان دادەڕێژرا تـا لەگەڵ مـن ڕووبەڕووی یەکترمـان بکاتـەوە. هەرچەنـدە کاتێـك مـن نێردرامـە ئەورووپـا، ڕابـەری مـەزن بـە ئیشـارەت بـۆ نزیکەکـەم گوتـی: (پیـاوی تۆیـە، بـڕۆ دادگایی بکـە، چی لـێ دەکەیت بیکـە). کـە چوومـە ئەورووپـا بابەتەکـەم تەنیا لەگـەڵ نزیکەکـەم و ئـەو ئاکیـف حەسـەنە بـاس کـرد کـە مرۆڤێکـی ڕاسـت و دروسـت و ڕاستگۆ و دڵسـاف بـوو و وەك خـۆی پارێـزگاری لـە ڕاسـتییەکان دەکـرد، لەسـەڕووی هەمـووان ڕابـەری مەزن و بەندەکانـی تـر کـە لـە ئەورووپـا بـوون دەیانویسـت دەسـت لـە قڕقرتۆکـی یەکـتر بنێین .

لەبـەر ئـەوەی کـە نزیکەکەمـم بە "تاوانبـاری" ڕأسـتەقینەی ئـەو کارە نەدەزانی، هەوڵـم دەدا پەیوەندیـمان بـە ئاسـایی بمێنێتـەوە، ڕەخنـەم لـێ دەگیـراو دەگوتـرا: (لـە ئەکادیمیـا ئاگـری لـێ دەبـاری و کاتێـك هاتـە ئەورووپـا بـە تەلەفـۆن لەگـەڵ یەکـتر گفتوگـۆ دەکـەن). سـەرەڕای هەمـوو هەوڵـەکان لـە ئەورووپـا نەیانتوانـی ئێمـە بهێننـە بەرانبـەری یەکـتر، لـە دواییـدا دەسـتگیرکردنی بیقاعـم نزیکەکـەم

لەدژی من بەکارهێنرا، لەو راپۆرتەی کە پێشکەشی کرد نووسیبووی: (لەساڵی ١٩٧٨ بووەتە هۆی مردنی هاوڕێیەك، کاتێك لەزیندان ئازادبووە و گەڕاوەتەوە گوند، لەگەڵ ئەفسەرێکی تورك یەکتریان بینیوە، سەیفەدین ئالوشی لەرووباری مەریج جێهێشتووە، کاتێك لە ساڵی ١٩٨٠ خێزانەکەی لە زیندانی دیاربەکر دەستگیر کرابوو سەرەڕای ئەوەی داواکراو بوو چووەتە بینینی خێزانەکەی، کە لە ئەکادیمیا پەیوەندی لەگەڵ خێزانەکەی ئەوەندە خراپ بوو، چۆنە کە لەو کاتەوەی هاتۆتە ئەورووپا، ئەوەندە رێککەوتوون).

نزیکەکەم لەبەر ئەوەی کەسێك بوو کە هێشتا کاتی لەناوبردنی نەهاتبوو، ئەو گوناهەی لەگەڵ هاجەری جوان ئەنجامی دابوون خرانە نێو گەنجینەو هەڵگیران و ئەگەر لەداهاتوودا ببێتە کەسێکی دژی رێچکەی ڕابەرایەتیی گەنجینە دەکرێتەوەو لەبەر ئەوەی من گەیشتوومەتە رادەی ئەوەی لەناوببردرێم، ئەو زهنییەتەی منی بەبیانووی (بۆچی لەگەڵ خێزانەکەت وەك ژن و مێر ژیاویت؟) دادگایی کرد، لەبەر ئەوەی نزیکەکەم هێشتا بەرهەمبەخش بوو و قاڵبێکی وەرنەگرتبوو (جووتبوونی لەگەڵ هاجەر لەخاکی پیرۆزی ئەکادیمیا) بابەتێك نەبوو بۆ دادگاییکردنی. ڕەنگە لەبەر ئەوەبێت کە نزیکەکەم تێگەیشتنی ئاپۆی بۆ ڕەوشت پەیڕەو دەکرد بۆیە دادگایی نەدەکرا.

کاتێك ڕابەری مەزن چەندین کچ و کوڕی بەبیانوی (پەیوەندی سێکسی هەبووە) دادگایی دەکردو بڕیاری لەسێدارەدانییانی واژۆ دەکرد، بۆ خۆی حەرەمی تایبەتی دانابوو، کاتێك نزیکەکەم داواکاری گشتی کامپ بوو دوو گەنج بە نازناوەکانی هالوك و ئەمینە بۆ مەشق هاتبوونە ئەکادیمیا، هالوك بڕای ئەو محەممەد دۆلوکە بوو کە لە زیندانی دیاربەکر دەستگیر کرابوو، خۆشی ماوەیەکی درێژ لە هەمان زیندان مابووەوە، ناوە ڕاستەقینەکەی عەبدوڵڵا دۆلوك بوو، گەنجێکی گران و سەنگین و زیرەك بوو، کاتێك لە ئەدەنا چالاکی پارتیی بەڕێوە دەبرد لەگەڵ ئەمینە یەکتریان ناسی بوو کە لەکۆلێژی

ئاداب دەیخوێند و خەڵکی سەمسوور بوو و یەکتریان خۆشویست بوو، کاتێك من لە زیندانی جەیهان گیرابووم ئەمینە زوو زوو سەردانی دەکردین و لەگەڵی گفتوگۆمان دەکرد، ئەمینە بەر لە هالوك هاوڕێیەکی تری هەبووە، دوای ئەوەی هاتووتە ڕیزەکانی گەریلا و لەچیای جودی شەهید بووە، لەگەڵ هالوك یەکتریان ناسیوە، دوای ئەوەش کە ماوەیەك لەگەڵ یەکتر ژیابوون هاتبوون بۆ ئەکادیمیا.

کاتێك بەڕێوەبەرایەتی ئەکادیمیا گوێی لەوانەبوو کە لە سەرەوە باسکراوە، هەردووکیانی دەستگیرکرد، زیاتر لە دوو مانگ و نیو لەژێر چاودێریدابوون، هالوك لەبەر ئەوەی کە سەرەڕای هەموو سووکایەتی و هێرشکردنە سەرو پاڵەپەستۆیەك رەتیکردەوە کە وتە بدات، نەهێنرا بەردەم دادگا، ئەو داوانامەی بۆ ئەمینە ئامادەکرابوو هەمان ئەو داوانامەیەبوو کە بۆ کۆچەر ئامادەکرابوو، پڕبوو لە وتەکانی (بێناموس، سۆزانی، سیخوڕی شەڕی تایبەت، بێنرخی بەدڕەوشت) لە دانیشتنی دادگای ئەمینە دووبارە نزیکەکەم داوانامەکەی خوێندەوە، ئەوەی ئەمینە و هالوك بەر لە سێ مانگ کردبوویان خۆی هەمان کاری لەگەڵ هاجەر دەکرد.

ئەمینەش هەروەك کۆچەر سزای لەسێدارەدانی بۆ دەرکرا، لەبەر ئەوەی ئێمەی لەزیندان ئازادبوو لە ئەکادیمیا بووین، ڕابەری مەزنمان پێغەمبەرێتی دیموکراسی پچڕابوو، سزای لەسێدارەدانی ئەمینەی هەڵوەشاندەوەو بۆ ماوەی شەش مانگ ناردی بۆ کامپی کارکردن، ئەمینەی قوتابی قۆناغی سێیەمی کۆلێژی ئاداب، بۆ ماوەی شەش مانگ لە بار الیاس مێوەی ڕنی و لەو ماڵانەی کە تیایدا دەمایەوە سووکایەتی پێکراو مامەڵەی خراپی لەگەڵ کراو بەسووکی سەیرکرا، دوای کۆتاییهاتنی ماوەی سزاکەی (بە ئاقڵکراوی) گەڕێنرایەوە ئەکادیمیا. دواتر ئەویش نێردرایە شەڕ لەناوچەی جیاجیا، هەموو ئەوانە ڕێگاکانی بەدەستهێنانی مرۆڤەکان و بە شۆڕشگێڕکردنیان نین، ڕێگاکانی بەهارپاگۆس کردنن، چاوەڕوان بن هەموومان بەیەکەوە ئەنجامەکانی دەبینین.

دووبـارە لەسـەردەمی ئـەو نزیکـەم کە باسـی دەکـەم، ١٣٠ کەس لە کوردسـتانی عێراقـەوە هاتبـوون تـا لـە ئەکادیمیـا مەشـق ببینـن، ئەوانـە دوای تەواوبوونـی مەشـقیان دەنێردرێنـەوە، لـەوێ لەنێـو پ.ئا.ك (پارتیـی ئازادیی کوردسـتان) ئەرکیان پێدەسپێردرا، بەشـێکیان لەناوچـەی سـۆران و بەشـێك لـە بادینانـەوە هاتـوون، لەنێویانـدا بەشـێکی زۆر دەرچـووی زانکـۆ هەبـوو، سـەر بـە عەشـیرەتە جیاجیـاکان بـوون، ئەگـەر ئـەو مرۆڤانە بەشـێوەیەکی دروسـت مەشـقیان پێ بکرابـا، دەبوون بە دەستپێشـخەرێکی زۆر گـەورە لـە کوردسـتانی عێـراق، زۆربەیان پێشـتر لـە ڕیزەکانی (پ.د.ك و ی.ن.ك) شـەڕیان کـردووەو لەبـەر ئـەوەی مەیلـی مارکسـیەتیان هەبووە، هاتبوونـە ئێـرە، بەپێـی ڕابـەری مـەزن لەلایـەن بارزانـی و تاڵەبانـی کەسایەتیی ئەوانـە بەلاڕێـدا بـرا بـوو و بـە خسـتنە ژێـر دیسـپلینێکی تـەواو ڕێـك دەخرانەوە.

بەپێـی گێڕانـەوەی هاوڕێیەکـەم و خزمەکـەم و فەرمانـدەی تـری ئەکادیمیـا، چـوار کـوردی عێراق کـە لە کامـپ ڕایانکردبوو و دواتر دەسـتگیر کرابـوون بەزۆریی ئەشـکەنجەدان هەمـوو زبڵـی نـاو زبڵدانەکەیـان پـێ خواردبـوون، ئـەوە تاکتیکـی جەلادەکـەی دیاربەکـر ئەسـەد ئۆکتایـە ئەویـش بـاوەڕی وابـوو کـە بـە زبـڵ دەرخواردانـی کـوردەکان، دێنێتـە سـەر ڕێـگا.

کوردەکانـی عێـراق دوای چاودێرییەکـە دادگایـی کـران، پەیمانیـان دا کـە تێگەیشـتوون راکـردن لـە ئەکادیمیـا خیانەتکردنە لـە گەلی کورد و تا مـردن پابەندی ڕێچکـەی ڕابەرایەتیـی دەبـن، دووبـارە دەسـتیان کـردەوە بـە مەشـقکردن، ئەوانـەی ئـازاد دەکرێـن ئـەو مامەڵـەی کـە ڕووبـەڕووی دەبنـەوە بـۆ هاوڕێیەکانیـان بـاس دەکـەن و ئـەو قوتابیانـە بەر لـە ناردنەوەیان بۆ باشـووری کوردسـتان، ڕابەری مەزن سـەبارەت بـە ناوچەکانیـان وتارێکـی درێـژی پێشکەشـکردن، دواتر پرسـیاری ئەوەی لێکـردن کـە ئاخـۆ داواکارییەکیـان هەیـە یاخـود نـا. گەنجێك کە تووشـی نەخۆشـی شـێرپەنجە ببـوو داوای مافـی ئاخاوتنـی کـردو هەڵسایە سـەر پـێ و بەکوردییەکـی پـاراو گوتـی: (سـەرۆکی ئێمـە لەگـەروم شـێرپەنجە هەیـە، ناتوانـم مەشـق بکـەم و

ئەگەر بکرێت بۆ چارەسەرکردنم بنێرن). ڕابەری مەزن لەبەرانبەر ئەو وشانە هەڵچوو و گوتی: (من لێرەدا باس لە چارەسەری دەردی نەتەوەیەك دەكەم، تۆ هەڵدەستیت و كەسایەتیی گڵاوی خۆت دەخەیتە ناو بابەتەكە كەری كەرباب! ئەوە فڕێدەنە دەرەوە!) دوو گەریلا هاتن دەست و قاچی گەنجەكەیان گرت و بەراكێشان لەسەر ئەرز فڕێیاندایە دەرەوە، ٥٠٠ كەس سەیری ئەو دیمەنەمان كرد.

كوردەكانی عێراق چاویان زەق بووەتەوە، بەندەكانیش بە مەست و حەیرانییەوە سەیری دەسەڵاتداری ڕابەری مەزنیان دەكردو ڕابەری مەزن ئەوانەی نەخۆشی كوشندەیان هەیە بە بیانووی ئەوەی (خۆییان دەخەنە سەر زەوی) دەخستە ژێر چاودێری و ئەوانەی بۆ مەشق هاتبوون، وەك ئەوە وابوو پێیان بگوترێت: (بێناموسینە، بێ شەرەفینە، لێرە چ كارێكتان هەیە). پەشیمانكردنەوەی هێزە یەكگرتووەكان، ئەوانەی هەوڵی یەكگرتن دەدەن لە گۆڕێدا بوو، ئەم دۆخە وایكردبوو كە لەڕووی ئەو هێزانەی كوردستانیان داگیركردو ئاگاداری هەموو دۆخێك بوون، جێگای مەترسی بێت. هەروەك بڵێی ڕاپەڕێنەری هێزە داگیركەرەكان دابینكرابێت، بە كاریگەری ڕاستەوخۆی سووریای داگیركەر ڕووبەڕووی یەكتر ببووینەوە، لە حاڵێكدا ئەگەر ڕابەری مەزن بیگوتبا گەنجەكە: (دەبوو هەر كە هاتیت بە بەڕێوەبەرایەتی رابگەیەنیت كە شێرپەنجەت هەیە، ئێمە زۆر گرنگی بە ژیانی مرۆڤەكان دەدەین، حاڵەتەكەت بۆ پزیشك باس بكە، با ڕەوانەی نەخۆشخانەت بكەن، ئایا داخوازییەكی ترت هەیە؟)، ئەوا دڵی هەموانی بەدەست دەهێنا، ئەو نەیدەویست كە دڵی كەسەكان بەدەست بهێنێت، بەڵكو دەیویست كە بەترساندن كەسەكان بكاتە كۆیلەی خۆی، بەهۆی ئەو كوێرییەی دەسەڵات پێیدابوو، ڕێگای نەدەدا ببینێت كە لەو چاخەدا بەندایەتی نابێت، ئەگەر بشبێت ئەوا درێژخایەن نابێت.

دوای سێ مانگ كوردە باشوورییەكان لەشێوەی گرووپ گرووپ نێردرانەوە

ناوچەکانیـان، هـەر کـە گەیشـتنە شـوێنەکانیان، چەکەکانـی دەسـتیان کـردە ڕووی کـوردە باکوورییـەکان کـە لەگـەڵ خۆیـان بـوون و بـە بارمتەیـان گرتـن، دواتریـش ئازادییـان کـردن و هانایـان بـردە بـەر خانـەوادەو عەشـیرەتەکانیان. ئـەوە دووبـارەی بەهارپاگـۆس بوونەکانـە کـە دەسـەڵاتە ئاسـتیاگەکان لەهەمـان خاکـدا دەیانخولقێنێـت.

لەمـاوەی ئـەو چـوار مانگـەی ئەرکـی کۆمیسـیۆنی لێکۆڵینـەوەم پێسـپێردرابوو هیـچ کەسـێکم دەسـتگیر نەکـرد، ئەوانـەش کـە لەشـوێنی تـر دەسـتگیر کرابـوون و بـۆ لای مـن ناردران، ڕێگـەم نـەدا هەڵسـوکەوتی خراپیـان لەگەڵـدا بکرێـت و ئەشـکەنجە بدرێـن، منێـك کـە سـاڵانێکە لـە زینـدان ئەشـکەنجە دەدرێـم کاتێـك بـووم بـە داواکار ببـم بـە ئەشـکەنجەدەر؟ هەرگیـز! یەکەمجـار لێکۆڵینـەوەی کـوڕو کچێکـم کـرد کە لـە بەیروت دەسـت بەسـەرکرابوون، کوڕەکـە نـاوی عەبدولڕەحمان و بنەماڵـەی سـەقگاتە، خانمەکـە نـاوی ئامینەیـە، کوڕەکـە خەڵکـی پرسووسـە سـاڵێك لەمەوبـەر لـە ئەکادیمیـا مەشـقی کـردووە، وەك بەرپـرس ناردراوەتـە بەیـروت، گەنجێکـی کەمێـك پڕبـوو، ئامینـەش لـە کوردەکانی بەیـروت بوو، کەسـێکی باریکی، لاوازی ناسـاغ بـوو، خوشـکە بچووکەکـەی پێشـتر هاتبـووە نـاو ڕیزەکانـی پەکەکـەو لـە بەتلیـس شـەهید ببـوو، دایـك و باوکی لـە بەیـروت دادەنیشـتن و خانەوادەیەکی وڵاتپـەروەر بـوون، ئەمینـە ئاشـقی عەبدولڕەحـمان ببـوو کـە زۆر هاتوچـۆی ماڵیانی دەکـرد و پێـی گوتـووە بـا هاوسـەرگیری بکەیـن، لەکۆتاییـدا ئەشـقێکی وا دروسـت بـووە کـە ڕێچکـەی ڕابەرایەتیـی ناتوانێـت لەبەردەمـی بوەسـتێت. کـە فەیسـەڵ دۆنلایلـی بەرپرسـی لوبنـان ڕووداوەکـەی بیسـت، هەردووکیانـی دەسـتگیرکردبوو و بـۆ ئێمـەی ناردبـوون، عەبدولڕەحـمان بەجیـاو ئامینـە بەجیـا لـەژوور دەکـەم.

تەنیـا پێیـان دەڵێم (ڕاپۆرت بنووسـن)، دەڕۆم و ڕۆژی دواتـر ڕاپۆرتەکانیان دێت، عەبدولڕەحـمان بـە تورکـی و ئامینـە بـە عەرەبـی نووسـیوە، بەیەکێکـم وەرگێـڕا و هەردووکیـم خوێنـدەوە، نووسـیویانە: (ئێمـە دەمانەوێـت هاوسـەرگیری بکەیـن...).

ڕۆژێـك دەمـەو نیـوەڕۆ دوای وانـە لەگـەڵ ڕابـەری مـەزن بـەرەو ئەکادیمیـا دەڕۆیشـتین بەئێمـەی گـوت: (حاڵـی بـێ نامووسـەکان چۆنـە؟). گوتـم: (دەڵێـن دەمانەوێـت هاوسـەرگیری بکەیـن سـەرۆك). گوتـی: (ئێـوە سەرسـەرین؟ باشـە چیتـان کـرد؟) بێدەنـگ دەبـم. بەردەوامـی بـە قسـەکانی دەدات و فەرمـان دەدات: (بـڕۆن سـەڤگات ئەتـك کـەن، دواتـر چ...ی ببڕن و نازانـم بیخەنە گوێـی !) ئەوانە بە ئێمـەی فەرماندەکانـی ئەکادیمیـا دەڵێـت و خـۆی دەچێتەوە ماڵەوە، ئـەوە ڕێنماییە، بەندەکانـی تـر بـووان پیـت بەپیـت پەیڕەویـان دەکـرد، چونکـە رانەپەڕاندنـی فەرمانەکانـی ڕابـەری مـەزن پیـت بـە پیـت واتـا بەلاڕێـدا بردنـی ڕێچکـەی ڕابـەری مـەزن و بوونـی پەیڕەوکارێکـی شـەڕی تایبەتـی تـورك و بەڕابەرەکـەی، ئـەوە مردنە.

لەگـەڵ هاوڕێیانـی ڕابەرایەتیـی کۆبوونـەوە دەکەیـن، پێنج هاوڕێـی دەرچوو لە زیندانیـن، بـە تـەواوی کۆنتڕۆڵـی بەڕێوەبەرایەتیـمان دەسـتداوەتێ، عەلی ئاکسـۆی کـە لەزینـدان ددانـی نابـوو ڕێکخـەرە، ئێمـەش ئەرکـی بەڕێوەبەرایەتیـمان پـێ سـپێردراوە، زەکـی یلـماز، مـن، ڕەسـوڵ وبیلگـە، جگـە لـە ئێمـە پێنـج کەسـی تریش هـەن کـە دووانیـان ئافرەتـن، لەکاتـی گفتوگـۆ بیلگـە و عەلـی ئاکسـۆی ڕایـان وابوو کـە ئەشـکەنجەیان بدەیـن، چونکـە هەردووکیـان پێیـان وابـوو گفتوگـۆ پێویسـت نـاکات، باسـیان لـە ڕێنمایـی دەکـرد. بیلگـە کـە بینـی بەردەوامیـن لـە گفتوگـۆ دەیگـوت کـە هیـچ لـە پارتـی تێناگەیـن، چونکـە ڕابـەری مـەزن، واتـا نەتـەوە خـۆی ڕێنمایـی داوە، ئێمـەش ئـەو ڕێنماییەمـان تاوتـوێ دەکـرد. ئـا کەسـایەتیی زینـدان ئاوابـوو، لەکاتـی گفتوگۆکـە لەوەش گەیشـتم: ئەوانـەی کە لەزینـدان و لێکۆڵینەوەی پۆلیـس بـە ئەشـکەنجەدران ئاقـڵ بـوون، یاخـود بـە ئەشـکەنجە (پیاو)بـوون، واتـا بەزیـوەکان، لایەنگـری ئەشـکەنجەدانی مرۆڤـەکان بـوون، باوەڕیـان وابـوو کـە بەئەشـکەنجە مرۆڤـەکان دێنـە سـەر ڕێـگای ڕاسـت و پیـاو دەبـن، بـەڵام ئەوانـەی لەزینـدان سـەریان بـۆ ئەشـکەنجە و ئەشـکەنجەکاران دانەنوانـدووە بەهەمـوو شـێوەیەك دژی ئەشـکەنجەدان بـوون، میکانیزمـی بەرگەگرتنـی بیلگـە و عەلـی

ئاکسۆی بە ئەشکەنجەدران لای پۆلیس و زیندان شکێنرابوو، ئێستا دەیانەوێت بە ئەشکەنجەدانی سەڤگات، میکانیزمی بەرگەگرتنی بشکێنن، لەبەر ئەوەی هەڵوێستی من، زەکی لاز و رەسوڵ دەزانن بە ڕاستەوخۆ ناتوانن دەربڕن و هانا دەنەبە بەر ڕێنمایی.

دواتر کە زانیم دەمەقاڵێیەکە بێ سوودە، گوتم تەواو من بەرپرسیارێتیەکە هەڵدەگرم و چووم بۆ ئەو شوێنەی دەست بەسەرەکانی لێ بوو، ڕێنماییەك لەو ناوەدا هەیە، ئەگەر پەیڕەوی بکەم ئەوا شۆڕشگێڕی و مرۆڤایەتیم لەدەست دەدەم، ئەگەر پەیڕەوی نەکەم ئەوا رێوشوێنی ئاستیاگ دێن. بەبیرکردنەوەوە چووم تا بەر دەرگای زیندانەکە، پاسەوانەکان کاتێك منیان بینی چوونە حاڵەتی ئامادەییەوە، بەدەرچوون لە بیرکردنەوەکانم بە دەنگێکی توند فەرمانم دا: (دەرگاکەی عەبدولڕەحمان بکەنەوە!) کە دەرگاکە کرایەوە چوومە ژوورەوەو دەرگاکەم داخست، کە عەبدولڕەحمان منی بینی هەڵسایەوە سەر پێ و وەك پەیکەر وەستا، ترسانی عەبدولڕەحمان کە پێشووتر بردراوەتە لێکۆڵینەوە بەتەواوی لێیەوە دیاربوو، بەڵام من دەناسێت، پەرتووکەکانمی سەبارەت بە ئەشکەنجە و وەحشیگەری خوێندووەتەوە، دەیزانی کە توندوتیژی لە بەرانبەر بەکارناهێنم، پێمگوت: (دانیشە عەبدولڕەحمان). بەڵام ئامادەییەکەی خۆی تێك نادات، سینگی بەرەوپێشەوە دەرپەڕیوە، باڵەکانی بە تەنیشتیەوە نووساندبوو، ڕاست و بەجێگیری وەستاوە سەیرم دەکات، دوای ئەوەی دانیشتم ئەویشم دانیشاند، دەڵێم سەیرکە عەبدولڕەحمان پارتی هاوسەرگیری قەدەغەکردووە تۆش قەدەغەیەك دەخەیتە ژێرپێ، دەڵێت: (دەزانم گەورەم).

مادام دەزانیت بۆ وادەکەیت؟

(لەبەر ناچاری)

دەمەوێت بزانم بۆ ناچاری

(گەورەم تائێستا بۆ کەسم باس نەکردووە، تۆ دەناسم و بەقەد خۆم متمانە

بـە تـۆ دەکـەم، بـۆت بـاس دەکـەم، ئامینـە نەخۆشـە، لەبەیـروت چۆتە لای پزیشـك و گوتویەتـی کـە ئەگـەر هاوسـەرگیری نـەکات دەمرێـت، ئەویـش ئـەم حاڵەتـەی بۆ مـن باسـکرد و گوتـی کـە دەیەوێـت هاوسـەرگیریم لەگـەڵ بکات).

کـە ئەوانـەی زۆر بەکاریگـەری و بـە ئازارێکـی ناوناخەوە دەربـڕی، زەردەخەنەم کـرد. واتـا تـۆ دەتەوێـت بـۆ ڕزگارکردنـی کچێکـی نیشـتمانپەروەر گیانی خـۆت فیدا بکەیـت؟ ئەمجارەیـان ئـەو زەردەخەنـەی کـرد، سـەرەڕای ئـەوەی دەیزانی بـاوەڕ بە وشـەکانی ناکـەم گوتـی: (بەڵـێ گـەورەم، بـۆ ڕزگارکردنـی ژیانـی کچەکـە دەمەوێت وابکەم).

لەگـەڵ ئـەو بەزمـان و لۆژیکـی ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی نـا، بەڵکـو بەزمانـی ڕاستەقینە قسـە دەکـەم و دەڵێـم: (عەبدولڕەحمان من سـێزدە سـاڵە هاوسـەرگیریم کـردووە، دوازدە سـاڵە لەگـەڵ خێزانەکـەم بەیەکەوەنیـن، دژی هاوسـەرگیری نیـم، تـۆ دەنێرینـە شـەڕو لـەوێ ئەسـتەمە بتوانیـت بەردەوامـی بـە هاوسـەرگیری بدەیـت، ناتوانیـت ئامینـە لەگـەڵ خـۆت بەریتـە هەمـوو شـوێنێك. ئـەوە ڕاسـتییە، ڕاسـت نابێـت کـە لەگـەڵ ئامینە هاوسـەرگیری بکەیـت و لەمـاڵ دابنیشـیت، واز لە خەبـات بهێنیـت، یەکتـران خۆشـبوێت زۆر ئاساییە، بـەڵام بـۆ هێنانـە ئارای کەشـی هاوسـەرگیری دەبێـت پـەرە بـە شـۆڕش بدەیـن و دەڵێـت کـە ئەوانـەی دەیانڵێم زۆر ڕاسـتن و دەڵێـت: (بـەڵام مـن ناتوانم) داوام لێکـرد کە بیر لەو شـتانە بکاتەوە کە پێم گـوت و لێـم پرسـی کـە داخوازییەکـی هەیـە یـان نا، گوتـی: (نەخێـر)، هەڵدەسـتێتە سـەر پـێ و دەچێتـە حاڵەتـی ئامادەیـی، کـە لـە خانۆچکەکـەی عەبدولڕەحـمان دەرچـووم بـە پاسـەوانەکانی بـەر دەرگام گـوت کـە دەرگای ئامینـە بکەنـەوە، کـە لەحاڵەتـی ئامادەیـی وەسـتابوون و دەنگـی زنجیـرو کلیـل دێـت و مـن ڕقـم لـەو دەنگانەیـە، دەرگاکـە کرایـەوەو چوومـە ژوورەوە، ئامینـە بەچـاوی پـڕ لـە تـرس و لـە ئامادەیـی وەسـتاوە، لـە ناوەڕاسـتی ژوورێکـی بـێ پەنجـەرەی بچووکـی تاریـك سـەیری مـن دەکات، ئامینـە کچێکـی ئەسـمەری باریکی بـاڵا کورتـی قـژ ڕەش بـوو،

کچێکی وشکی دەموچاو وشك بووەوە بوو، لەگەڵی بە کرمانجی قسەم کرد، لێم پرسی راپۆرتەکەتم خوێندەوە، هیچ شتێکت هەیە وەك دوا وشە بیڵێیت؟ بەستەزمانە دەست بەملیەوە دەگرێت و دەڵێت: (وەڵا هەڤاڵ گۆتنا منی داوی، ئەز دخوازم ب عەبدولڕەحمان ره بزەوجم) ناخم بۆی دەسووتا، پاسەوانەکان پێدەکەنن و دەرگاکە بەڕوویدا دادەخرێت.

کە بەرەو باڵەخانەی بەڕێوەبەرایەتی ئەکادیمیا دەچووم لەڕێگا بیرم دەکردەوە، رێچکەی ڕابەرایەتیی نا، بەڵکو رێچکەی ئەقڵم پەیڕەوکردووە، بەپێی رێچکەی ڕابەرایەتیی هەوڵدان بۆ ئاخاوتن لەسەر ئەو بابەتانە، یاخود رازیکردنی کەسانێك لەسەر بابەتێکی ئاوا لەمێژە کاتی بەسەرچووە، کەسەکە بە دژایەتیکردنی رێچکەی ڕابەرایەتیی تاوانی ئەنجام داوە، بەسەپاندنی دەسەڵات دەبێت ئەوەی پێویستە ئەنجام بدرێت، یا دەبێت بکوژرێت، یاخود بکرێت بە (پیاو).

کە چوومە باڵەخانەی بەڕێوەبەرایەتی هەڤاڵان بەتامەزرۆییەوە پرسیاریان کرد (چی بوو؟) وەڵامم دایەوە (مکوڕن لەسەر داواکارییەکەیان)، عەلی ئاکسۆی دووبارە باس لە ڕێنمایی ڕابەرایەتیی دەکات، خۆمانی تێ ناگەیەنین، دەزانین کە ئەگەر هەواڵمان لێ بدات دەستبەسەر دەکرێین و دەبرێینە لای عەبدولڕەحمان، شتی زۆر خراپمان بەسەر دێت و دواتر بیر لەوە دەکەینەوە کە ئەوەندە بە ئاسانی عەلی ئاکسۆی خۆی ناخاتە مەترسییەوە، بیلگە دەڵێت: (داوانامە ئامادە بکەن با دادگاییان بکەین). قبوڵی ئامادەکردنی داوانامەم نەکرد و گوتم با کچەکە ئازاد بکەین بچێتەوە ماڵی باوکی و کوڕەکە بنێرینە پەروەردەکردن، بیگە، عەدنان، زەکی و رەسوڵ پێشنیارەکەم بە گونجاو دەزانن، دواتر دەڵێت (ڕابەرایەتیی ئەو پێشنیارە قبوڵ ناکات)، دواتر ئەرکی نووسینی داوانامە بە زەکی یلماز دەسپێرین.

ڕۆژی دواتر داوانامەکە ئامادە دەکات و دەیهێنێت، کە خوێندمەوە لە زەکی

یلماز توڕە دەبم، چونکە داوانامەکە پڕە لە وشەکانی وەك (بەدڕەوشت، سۆزانی، بێنرخ، ریسوا، بێشەرەف...)، گوتم: (من واژۆ لەژێر ئەو داوانامەیە ناکەم، ڕۆژێك ئەو نووسراوانە دەچنە ناو مێژووەوە، ئەوەی داهاتوو کە دەیخوێننەوە تف لە روومان دەکەن). زەکیش دەڵێت: (هەڤاڵ سەلیم ئسلووبی پارتی هەرچۆنێك بێت ناچارم کەوا بنووسم، هێشتا لەوە نەگەیشتوویت کە لێرە ناتوانین بەئسلووبی خۆمان داوانامە بنووسین؟). ئەویش لەسەر حەقە، بەڵام سەرەڕای ئەوە پێداگیری دەکەم، دواتر واز لە دادگاییکردنی هەردووکیان دەهێنین، هەر خۆی ڕابەری مەزن دەیەوێت ماوەیەکی زۆر لە زیندان بن ئەوە دەزانین، بڕیار دەدەین کە رادەستی ئەو بەڕێوەبەرایەتیەیان بکەین کە دوای ئێمە دێت. ئەویش پێشنیازەکەمانی بەگونجاو زانی و ئامینەی ناردەوە ماڵی باوکی و عەبدولڕەحمان نێردڕایە پەروەردەکردن، دوای ماوەیەك عەبدولڕەحمان لە شوێنی مەشقەکە را دەکات و دەچێتە بەیروت، ئامینە لەگەڵ خۆی دەبات و دەچنە نێو لیستی ونبووکانەوەو چارەنووسیان نادیارە.

دەمەوێت ڕووداوێکی تر باس بکەم کە مایەی ئەوەیە ببێت بە پەند: (کچی تورکەکان، واتا برازای ئەحمەد تورکی نوێنەری کورد، هێڤی تورك[٣] ئاشقی یەکێك لە قوتابیەکانی ئەکادیمیا ببوو بە نازناوی ئەزمان، ئەزمان گەریلایەك بوو کە کوڕە پارێزەرەکەی ئاغایەك بوو کە لە هەرێمی سەرحەد هاتبووە ناو ڕیزەکانی گەریلا و دوای سێ ساڵ مانەوە لەشاخ هاتبوو بۆ ئەکادیمیا، هێڤی تورك ٢٠-٢١ ساڵان، کچێکی ئەسمەری باڵابەرزی کەمێك پڕ، ڕۆژێك لەدوای وانەکە هاتمە بەڕێوەبەرایەتی لەیلا کە فەرمانبەرێکی بەڕێوەبەرایەتی بوو و خەڵکی ماڵاتیا بوو بەمنی گوت: (شتێك لەنێوان هێڤی و ئەزمان هەیە). کە پرسیم (چی هەیە؟). گوتی: (کاتێك تۆ وانەت دەگوتەوە هێڤی بەردەوام سەیری ئەزمانی

---

٣ هێڤی تورك (دەلال) لە ٢١ی ئاداری ١٩٩٣ لە شارۆچکەی دێرکی سەر بە ماردین شەهیدبوو.

دەکرد). بەشێوەیەك وەك بڵێی گرنگیم بە بابەتەکە نەدابێت گوتم گەر سەیری کردووە چی لێ بکەین، بەردەوامی بەقسەکانی داو گوتی: (دووبارە لەوانە ئەزمان لەشوێنێکی تر دانیشت، هێڤی شوێنی خۆی گۆڕی و چووە جێگایەك کە بتوانێت لەگەڵ ئەزمان سەیری یەکتری بکەن، گوتم: (واتا جگە لە سەیرکردنی یەکتر، شوێنگرتنی ستراتیژی هەبوو؟ دەتەوێت ئەمە بڵێیت؟) پێکەنی.

ڕۆژی دواتر کاتی وانەگوتنەوەم سەیری هەردووکیانم کرد، وتەکانی لەیلا ڕاست بوون، سەیرکردنی یەکتریش و شوێنگرتنی ستراتیژیش (!) هەبوو، بەتێگەیشتنی من نا بەڵام بەپێی ڕێچکەی ڕابەرایەتیی ئەوە تاوان بوو، لەسەر (خاکی پیرۆزی ئەکادیمیا) زینای چاو دەکرا، وانەکان بەم جۆرە شەڕە بەلاڕێداو بە هەدەر دەبردرا، ئەمە سیخوڕییەکی کارلێکراوبوو! ئێوارەی هەمان ڕۆژ کاتێك لەیلا لێمی پرسی: (ئەوانەی گوتم ڕاست دەرچوون وانییە؟) لەلای هاوڕێکانی تر بابەتەکەمان گفتوگۆکرد، گوتیان: (هەر ئێستا هەردووکیان دەستگیر بکەین). نە لە چاخی بەندایەتی، نە لە دەرەبەگایەتی، نە لەهیچ کونجێکی جیهان سەیرکردنی یەکتر بە تاوان هەژمار نەکراوە!

هیچ کەسێك بە تاوانی سەیرکردن دەستگیر نەکراوە، شتێك نییە بەناوی دەستەواژەی (تاوانی سەیری یەکترکردن) ، داوانامەکە چۆن ئامادە دەکەین؟ دەمەوێت بڵێم (پێویست ناکات لەبەردەم سەدەها کەس سووکایەتی بە کەسایەتیی ئەوانە بکرێت)، بەڵام وا هەڵدەسەنگێنرێت کە (ڕێگا بە بەدڕەوشتی دەدات، ڕووبەڕووی ڕێچکەی ڕابەرایەتیی دەبێتەوە)، ناتوانم ئەوەی لەمێشکمدایە دەریبڕم.

بێچارە هێڤی دەستگیر دەکەین، بیانووی گوێنەگرتن لەوانەو بەهەدەردانی درا پاڵ. ئەزمانیش ئاگادار دەکرێتەوە، بیلگە هێڤی دەستگیر دەکات و سەبارەت بە بابەتەکە لەگەڵ ئەزمان قسە دەکات، ئەزمان توڕە دەبێت و دەڵێت: (ئێوە تەلەتان بۆم داناوەتەوە، بیلگە لەبەر ئەوەی ئەزمان لەنزیکەوە دەناسێت

رازی دەکات و هێڤیش دوای دوو ڕۆژ ئازاد دەکەین، لەراپۆرتی لێکۆڵینەوەکەی نووسیبووی (ئەزمانم خۆشدەویست، ڕاستە لەکاتی وانەدا سەیرم کردووە، بەڵام ئەو نازانێت کە من ئەوم خۆشدەوێت).

ئەو قوتابیانەی ڕێچکەی بەرزی ڕابەرایەتیی مەزنیان بەو جۆرە دەبینی و ئاوا فێر دەکران، کاتێك دەچوونە شاخ بە شێوەیەکی توندتر پەیڕەویان دەکرد، چونکە وا بڕوایان پێ هێنرابوو کە تا بە توندتر ئەو ڕێچکەیە پەیڕەو بکات، ئەوەندە زووتر شۆڕش سەردەگرێت. ئەو ڕێچکە خوێریانەیە ئاوا لە راپۆرتەکانی ناوچەکان لەساڵی ١٩٩٢ ڕەنگی داوەتەوە: (ئەوانەی لە دەرسیم لەناو پارتی سزادراون ژمارەی ١٧ کەس و ئەوانەی شەهید کەوتوون ٢٣ کەسن، ژمارەی سزادراوانی ناو پارتی لە ئامەد ٣٨ کەس و ژمارەی شەهیدبووەکان ٤٢ کەسە، ژمارەی سزادراوانی ناو پارتی لە بۆتان ٢٧... بەڵێ ئەو ژمارانە ئاوا بەردەوام دەبن، لە راپۆرتی کۆنفرانسی ١٩٩٢ ژمارەی هەڵاتووەکانیش دیاریکرابوون، لە هەندێك ناوچە ژمارەی هەڵاتووەکان لەماوەکان زیاترە، لە هەندێك ناوچەکانیش ژمارەی هەڵاتووەکان نزمە. لەبەر ئەوەی ئەوانەی دەیانەوێت لەو ڕێچکە قێزەوەنە ڕزگاریان بێت و تۆمەتی خیانەتیان نەدرێتە پاڵ لە چالاکی خۆکوژیدا خۆیان لەناو دەبەن و بە شەهید هەژمار دەکرێن، ئەوانەی کە بۆ پرۆتستۆکردنی ڕێچکەکە خۆیان کوشت، هەروا بینران کە (نەژیاون و نەمردوون)، مومکین نییە کە ژمارەیان دیار بکرێت، ئەوانەش هەن کە بێ دادگاییکردنی دادگاو لەلایەن تیمی تایبەتەوە لەناوبردن (بێ جێهێشتنی سەرەداو) لەناوبردران، ئەوا ژمارەیان یەکجار زۆرە، بەشێوازێکی تایبەت کوژراون و نێژراونەتە چاڵێکەوە، لەلایەن ڕێچکەیەکی گڵاو و دوژمنێکی وەحشیگەرانە، ئازیزترین ڕۆڵەکانی گەلەکەمان ئاوا لەناو دەبردرێن!

ئەوانەی لەلایەن ڕێچکە گڵاو و قێزەوەنەکە دەکوژرێن، لەسەدا نەوەد و پێنجیان بێ تاوانن، بەپێی بڕیاری دادگاو پشتڕاستکردنەوەی ڕابەری مەزن، بە

وتەی خودی ڕابەری مەزن تاوانی ڕێچکەیان ئەنجامداوە، ئەگەر کوژراوەکان سیخوڕی دەوڵەتی تورك بووانە وتەکانیان، پەڕاوەکانی دادگایان، ناوەکانیان، وێنەکانیان لەڕۆژنامەکان بڵاو دەکرایەوە، بۆ ئەوانەش کە بێتاوان دەیانکوشتن هەروەك کە نەیاندەتوانی بڵێن "کوشتمان"، نەیاندەگوت کە لەژیانن یاخود مردوون، لەبەر ئەوەش کە پرسینی ئاقیبەتی وونبووەکان بە تاوان هەژمار دەکرێت، نەپرسین لە ئاقیبەتی وونبووەکان بە هەڵویستێکی شۆڕشگێڕانە دەبینرێت.

بەشێك لە خانەوادەکان کاتێك هەواڵی کوژرانی کوڕەکان، یاخود کچەکانیان لەلایەن پارتی (ڕێچکە خوێڕیانییەکەی ڕابەرایەتیی) گوێ لێ دەبێت، دەچنە لای فەرماندەیی گەریلای ناوچەکەو لە کوڕەکان یاخود کچەکانیان دەپرسن کە بۆچی کوژراون، فەرماندەیی گەریلاش لەبەر ئەوەی کە وەڵامێکیان نییە بیدەنەوە خانەوادەکان، دەڵێن کە هەواڵیان لەبارەی کچەکان یاخود کوڕەکانیان نییە .

کاتێك پەرتووکی (ئاخاوتنەکانی بێ تەلی ١٩٩٣م[٤] خوێندەوە، قێزم بووەوە، فەرماندەی گەریلای بۆتان لە بێتەلەوە لە ڕابەری مەزن دەپرسێت: (سەرۆکم لە بۆتان ڕابەرایەتییەکەی بەر لە ئێمە ژمارەیەکی زۆر هەڤاڵ دادگایی کراوەو کوژراوە، کەسوکاریان حاڵەکەیان زانیوە، دێن و لەئێمە دەپرسن نازانین چییان پێ بڵێین، چی بەو خانەوادانە بڵێین؟)، ڕابەری مەزن ئەو وەڵامە دەداتەوە: (بەو خانەوادانە بڵێن: رۆڵەکانی ئێوە شۆڕشگێڕبوون، لەلایەن هەندێك ئەندامی شەڕی تایبەت کە دزەیان کردووەتە ناومانەوە کوژراون، ئێمە لەماوەیەکی کورت بکوژانی رۆڵەکانی ئێوەمان دەستنیشان کردو تۆڵەیانمان سەندەوە، چی بکەین

٤ لەساڵی ١٩٩١ ەوە لە دۆڵی بیقاع کە دەکەوێتە لوبنانەوە لەگەڵ فەرماندەکانی گەریلا کە لەکوردستانن گفتوگۆ لەڕێی بێتەلەوە دەکرێت، ئاخاوتنە بەرابەرییەکان دەخرێنە سەر کاسێت، دواتر کاسێتەکان شی دەکرێنەوەو دەکرێن بە کتێب، ئەو کتێبانە وەك رێنمایی بە گەریلاکانی شاخ و مەشقکارەکانی بیقاع دەخوێندرێتەوە.

شـەڕە شـتی وا ڕوودەدات). فەرماندەكـەی سـەر بێتەلەكـە لـە بەرانبـەر ئـەو وەڵامە (لۆژیكییـە!) دەڵێـت: تێگەیشـتم سـەرۆك. لـە ڕاسـتیدا ئـەو گەنجانە بەر لـە كوژران لەلایـەن (دادگای بـەرزی سـەربەخۆیی)یەوە دادگاییكراون و سـزای لەسـێدارەدانیان بـۆ دەرچـووە، بڕیارەكـە لەلایـەن ڕابـەری مەزنـەوە پشتڕاسـتكراوەتەوە، ڕاستە كـە سـیخوڕێك دزەی كردووەتـە ناومـان، ئـەو سـیخوڕە لـە پایتەختـی یەكێـك لـەو دەوڵەتانـەی وڵاتەكەمانیـان داگیركـردووە دادەنیشـێت، بەڕێنمایـی بـێ تەلـەوە داهاتوومانـی بەدەسـتی خۆمـان گوللەبـاران دەكـردا!

بەپێـی ڕێچكـەی ڕابـەری مەزنمـان لەنێـوان سـیخوری كاراو كارلێكـراودا جیاوازییەكـی گرنـگ نییـەو ئـەوەی پابەنـدی ڕێچكـەی ڕابەرایەتیـی نەبێـت، ڕێچكە پەیـڕەو نـەكات، بەسـەر خەڵكـی دا نەسـەپێنێت و پابەندییـان نـەكات، هـەر كـێ بێـت دەبێتـە سـیخوڕ و دەبێـت دادگایـی بكرێـت و سـزا بدرێـت، یاسـا ڕێچكـەی ڕابەرایەتییـە و دادگاییكـردن بەوپێیـە ئەنجـام دەدرێـت، كـوژراوەكان شـەش مانـگ تێپـەڕ نـاكات كـە بێتاوانییان ئاشـكرا دەبێت، بەڵام سـەرەڕای ئەوە ئـەو ڕێچكە گڵاوە دەسـەپێنرێت. لێـرەدا تاوانبـار هەڵاتـوو، مـردوو و بەنـدە دەخوڵقێنێـت و كـەس ئەمـە نابینێـت، كـە تاوانبـاری ڕاسـتەقینە نابینرێت، گەنجـی بێتاوان تاوانبـار دەكرێن و دەكوژرێـن، كـوژراوەكان لەبـەر ئـەوەی بەڕاسـتی سـیخوڕ نەبـوون ناوەكانیـان بـۆ ڕای گشـتی ڕاناگەیەندرێـت، تەنانـەت ناگوترێـت (وون بـوو)، خانەوادەیەكـی یەكجـار زۆر وا دەزانـن كـە ڕۆڵەكانیـان لـە ژیانـدان و لەشـاخ دەجەنگـن.

یەكـەم وانـە بـوو كـە راو بۆچوونـم سـەبارەت بـە پرسـی ئافـرەت دەربـڕی، ئـەو ڕۆژایـە چـاو قلـە تـرێ دیاربەكرییـەی ویسـتی لەگەڵـم بدوێـت، ئـەوەش دەزانـم كـە پێشـوتر لەلایـەن ئـەو بەڕێوەبەرایەتییـەی خێزانەكـەم تیایـدا كـڕای كـردووە دەسـتگیر كـراوە و دواتـر ئازادكـراوە، لەگـەڵ سـاكینەی خوشـكی ڕۆژنامەنووسـی جەنگـی كـە لـە باتمـان لەلایەن كۆنـتر گەریلاوە شـەهیدكراوە بـردراون بۆ بـار الیاس، دوای ئـەوەی لێـرە ماوەیـەك دەستبەسـەركراون نێـردراون بـۆ شـام بـۆ ماڵـی ڕابەری

مەزن.

ئـەو دوو کچـە گەنجـە شـاهێدی هەندێـك ڕووداوی زۆر گرنگـن، دژی هەندێـك سـەپێنراو وەسـتاون، ڕابـەری مەزن تۆمەتی (بەدڕەوشـتی و سـۆزانی) دابـووە پاڵیان، دوو جـار خسـتوونیەتە پەیڕەوکـردن، لەکۆتایی دا دووبـارە بردوویاننەتەوە ماڵەکەی، سـاکینە و ڕۆزا ئـەو ڕووداوانـەی لـە بـار الیاس و شـام بەسـەریاندا هاتووە بـۆ (فوئاد چاڤگون)یـان باسـکردبوو، ئەوانـە نهێنـی وابـوون کـە بـۆ کەس بـاس ناکرێـت، فوئاد چاڤگـون یەکەمجـار دەحەپەسـێ، دواتـر وردەکارییـەکان لـە کچـەکان دەپرسـێت و بڕیاری ئاشـکراکردنی دەدات.

گەیەنـەری پۆسـتەی ڕابـەری مـەزن، ئەحمـەد، ئـەو وشـە خراپانـەی فوئـاد سـەبارەت بـە ڕابـەری مـەزن دەیانڵێـت لـە ئامێرێکـی بچووکـی تۆمارکردنـی دەنـگ تۆمـار دەکات و دواتـر بـۆ ڕابـەری مەزنـی لێدەداتـەوە، لەبـەر ئـەوەی دەنگەکـە لە ژوورێکـی تـرەوە تۆمارکـراوەو لـە دوورەوە دێـت هیچ شـتێکی لـێ تێناگەیـت، بۆیە وەك بەڵگـەی تـاوان بـۆ ئێمـە دەنێردرێـت، لـە کۆمیسـیۆنی لێکۆڵینـەوە گـوێ لـە تۆمارەکـە دەگریـن، لەبـەر ئـەوەی دەنگەکـە روون نییـەو لێـی تێناگەیـن لەناومـان بـرد، ڕابـەری مـەزن لەبـەر ئـەوەی ڕاسـتی کارەکـە دەزانێـت یەکسـەر دەینێرێتـە ئەڵمانیـا، دواتـر ئـەو ڕێنماییـە بـە بەرپرسـی ئەورووپـا دەدات: (ئـەو سەرسـەرییە لەماڵێکـی جێـی متمانـە دەسـت بەسـەر بکـەن، کـەس نەیدوێنێـت هیـچ کەسـێك لەگەڵـی پەیوەنـدی نەبێـت، ئەندامێکـی زۆر مەترسـیدارە).

لەسـەر بنەمـای ئـەو ڕێنماییـە هـەر لەسـەرەتای ١٩٩٢ەوە فوئـاد لـە ئەڵمانیـا لەژێـر چاودێریدایـە لەبـەرواری ٧ی ئـاداری ١٩٩٣ کاتێـك مـن لـە ئەڵمانیـا دەرچـووم، هێشـتا لەژێـر چاودێریدابـوو، لەبـەر ئـەوەی چەنـد جارێـك بـەدەر لـە مۆڵەتـی ڕێکخـراو، چووەتـە چەنـد ناوچـە، یاخـود وڵاتێـك دووچـاری ڕەخنـەی توند بووەتـەوە، سـێ ڕۆژ بـەر لـە دەرچوونـم لـە ئەڵمانیـا لـە یەکتربینینێکمان لەگـەڵ مسـتەفا کاراسـوو بەمنـی گوتبـوو: (سـەرۆك بەمنـی گوتـووە فوئـاد بکـوژن بـا لـە

یەخـە ببێتـەوە، بـەڵام مـن قبووڵـم نەکـرد). دەمویسـت بڵێـم مسـتەفا بەردەوامـی بەکەسـایەتیی زینـدانـت دەدەیـت، ئەگـەر ڕابەرایەتیـی گوتوویەتـی بیکـوژن بـا بـڕوات و تـۆ ڕەزامەندیـت نەنوانـدووە، دەبێت بزانیت کە ڕێوشـوێنی ئاسـتیاگ بۆت لەکەمینـدایـە. بـەڵام لەبـەر ئـەوەی کـە مسـتەفا هێشـتا بەچاوەکانـی دژە شۆڕشـی مرۆڤخـۆری و دوژمنایەتـی گـەل و ڕێکخـراوی ڕابـەری مەزنـی نەدیـوە دەزانـم کـە بـاوەڕ نـاکات و ئـەوەی کە دەیزانم باسـم نەکرد، چونکـە کاتێك لەزینـدان دەرچووم هـەر کـێ شـتێکی وای گوتبـا دەمگوت:(پڕوپاگەنـدەی دوژمنـە) و بـڕوام نەدەکـردو ڕابـەری مـەزن بـە ئێمـەی فەرماندەکانـی بەڕێوەبەرایەتـی گوتبـوو: (فوئـاد چاڤگون بەدڕەوشـت بـووە، لەگـەڵ دوو بێنرخـی وەك ڕۆزا و سـاکینە پەیوەنـدی نابەجێـی هەبـووە، بۆیـە هیـچ پەیوەندییەکـی بەپارتیـەوە نەمـاوەو نێردراوەتـە ئەڵمانیـا).

ڕۆزا بەبیانـووی ئـەوەی لەشـام تاوانـی ئەنجـام داوە، دەسـتگیر کـراو هێـنرا، لای ئێمـە، بـێ ئـەوەی هیچ وشـەیەکی لەگەڵ بڵێین خسـتمانە ژوورێکـی بەتاڵی زیندان، ڕۆژی دواتـر پۆسـتە دەفتەرێـك دێنێـت، دوای ئـەوەی سـەیری ئـەو دەفتـەر مەزنـە دەکەیـن، دەڵێیـن ئـەوە چییـە؟ دەڵێـت: (دەفتـەری شـیعری سـاکینەیە، ڕابەرایەتیی داوای کـرد سـەرنجی بـدەن) و شـیعرەکان دەخوێنمـەوە یەکسـەر تێدەگەیـت کـە لەلایـەن هەسـت ناسـکێکەوە نـووسراون، چوارینەیـەك بـە ڕەنگـی سـوور هێڵـی بەژێـردا کێشرابـوو و دوو نیـوە دێـڕم لێـی دێتـەوە خەیاڵ:

(ڕاستییەك کە زمانەکان ناتوانن ڕاستییەکان بدرکێنن

دووبارە هێرشی کردەوە سەر کەعبە ئەمڕۆ ئەو سەگە!)

لەیەکـتر دەپرسـین دەیەوێـت بـەوە چـی بڵێت، عەلی ئاکسـۆی دەڵێـت: (کەعبە زینـدانـی دیاربەکـرو سـەگ ڕابەرایەتییـە) بەگونجـاوی دەزانین، پۆسـتە سـەبارەت بە ڕۆزاش راپۆرتێکـی هێنابـوو، لـە راپۆرتەکـە دەگوتـرا (لەکاتـی ژەهرکردنـە خۆراکـی ڕابەرایەتیـی دەسـتگیر کرا) سـێیەم ڕۆژ کـە خرابووە زیندان بەمەبەسـتی لێکۆڵینەوە چوومـە ژوورەکـەی، لـە دەرەوە بەفـر تـا چـۆك هاتـووەو ژوورەکـەی وەك بەفـر

ساردەو لەو شوێنەی ڕۆزای لێ دەمایەوە سۆپای لێ نەبوو، لەسەر پێخەفێکی ئیسفەنج و لەژێر سێ پەتوو وەك چۆلەکە هەڵدەلەرزی، لەژێر رووناکی کزی مۆمی ژوورەکە قژە رەشەکەی و چاوە وەك ترێ رەشەکەی دەبرسکایەوە، ساردی ژوورەکەی ڕۆزا، زستانی ١٩٨١ی بەشی دابراوی زیندانی دیاربەکری بیرخستمەوە، بەڵام جیاوازییەکە ئەوەبوو من لەوێ بەندیکراو و لێرە داواکاربووم، کە لە دەرگا چوومە ژوور، ڕۆزا ویستی هەڵستێتە سەر پێ و حاڵەتی ئامادەیی، گوتم (نەخێر دانیشە)، دوای ئەوەی دانیشتم گوتی: (جگەرەم لانییە) پاکەتەکەی گیرفانم پێی دا، کاتێك ڕۆزا جگەرەی دەکێشا گوتم ویستووتە ڕابەرایەتیی ژەهرخوارد بکەیت و دەستگیر کراویت ئەوە دەزانیت؟ پرسی: (باشە تۆ بڕوا بەم قسانە دەکەی؟) گوتم: بڕواکردن و نەکردنی من گرنگ نییە چی ڕوویداوە بۆمی بنووسە، ڕۆزا ئاهێکی هەڵکێشاو دەمێك هەناسەی گرت و دواتر دەستی کرد بە ئاخاوتن: (هەڤاڵ سەلیم من دیاربەکریم، بەڵام لە ئەنقەرە پەروەردە بووم، هەواداری شۆڕشگێڕی چەپ بووم، بەڵام دواتر لەگەڵ هەوادارانی پەکەکە ئاشنابووم، لەگەڵ کات پەیوەندییەکانم پتەوبوون و کارەکەم و خێزاکەم جێ هێشت و هاتمە ئەکادیمیا، دەمویست شۆڕشگێڕبم و بۆ سەربەخۆیی وڵاتەکەم بجەنگم، بەڵام لێرە دووچاری شتی تر بومەوە، لەکاتێکدا کە لەسەر هەقم کرام بە (سووك)، لەرابردوو هەر لەم ژوورە چەندین ڕۆژ ئەشکەنجە دراوم و ئەو خێزانە بێنرخەی تۆ، خۆی قژی راکێشاوم، سەرمی بە دیوارەکاندا دەدا، ئەوانی تر بە قامچی لێیان دام، من لەبەر هەوڵی کوشتن یان ژەهرخواردکردنی هیچ کەس نەهێنراومەتە ئێرە، لە رابردووش و ئێستاش بۆچی هێنراومەتە ئێرە، تەنیا من و سەرۆکەکەتان دەزانین و تاوانەکەم بەهیچ یەکێکتان نالێم!)

گوتم: بۆ منی باس بکە، ئایا متمانە بەمن ناکەی؟

گوتی: نەخێر، ئەشکەنجەم دەدەن.

(باشە باوەڕت وایە کە من ئەشکەنجەت بدەم؟)

گوتی: تۆ نا بەڵام ئەو کەسانێك دەدۆزێتەوە کە بیکات)

گوتم: تا من لێرەبم ڕێگا نادەم هیچ کەسێك ئەشکەنجەت بدات.

دەڵێـت: (ئـاە! تـۆ هێشـتا لـە ڕاسـتییەکان نەگەیشـتوویت و نەتدیـوە، بۆیـە ئەگـەر بۆشـت بـاس بکـەم بـڕوام پـێ ناکـەی) و بێدەنـگ دەبێـت.

پرسـیم: خێزانەکـەم چـۆن لێتـی دەدا؟ ئامانجـم زانینـی رادەدەی ئەشـکەنجەو شـێوە بەکارهاتـووەکان بـوو، بـاس دەکات و لەگـەڵ گوێگرتـن ڕقـم هەڵدەسـتێت، سـەرم نـزم کردووەتـەوەو بیـر دەکەمـەوە، نەخێـر! ئەوانـە ناکرێـت پەکەکـە بـن، پەکەکـە پارتیـی مەزڵـوم، چەوسـاوە، ئەشـکەنجەدراوەکان بـوو، لـەدژی زوڵـم و داگیـرکاری و زۆرداری وەسـتاوەکان بـوو، دوای کەمێـك بیرکردنـەوەی تـر خـۆم بەخۆمـم گـوت سـەلیم تـۆ ئەوەنـدە سـاویلکەی کـە هێشـتا بـەدوای ئـەو پارتیـەدا دەگەڕێیـت.

ماوەیەکـی درێـژ سـەرمان بـەرەو خـوارەوە بەبـێ دەنگـی سـەیری ئەرزمـان کـرد. گوتـی: (ئەوانـەی ئەشـکەنجە دەکـەن تاوانییـان نییـە، هەیـە ئـەو کارەیـان پـێ دەکات) کچێکـی زیرەکـە. تـا بـەدەر نەخـەم گوتـم هەڵـە بیـر دەکەیتـەوە، ئەو بەڕێوەبەڕایەتییـە لـە بێنرخانێـك پێکهاتبـوو، بـۆ ئێسـتا تـۆ ئەشـکەنجە نادرێیـت؟ ئەگـەر ڕابەرایەتیـی بڵێـت (بـڕۆ ئەشـکەنجەی بدە نایکـەم، بەڵام ئەگەر خـۆم بیکەم دەیکـەم و راپـۆرت دەنووسـم دەڵێـم نەمکـرد. کاتێك کچە دەسـتیکرد بە باسـکردنی سیسـتەم و لۆژیکەکـە خـۆم وەك عەبدوڵڵا قارەمـان بینـی کـە لـەدوای ئەسـەد ئۆکتـای هاتـە زیندانـی دیاربەکـر، ئەویـش کاتێـك تـازە هاتبـووە زینـدان دەیگـوت: (ئەشـکەنجەدان سیاسـەتی دەوڵـەت نییـە، هەمـوو شـتێك ئەسـەدی بـێ نامـووس کـردی). ڕۆژا کـە بینـی ئـاوا بێدەنـگ بیـر دەکەمەوە پرسـی (باشـە هیچ بیـرت لەوە کردووەتـەوە کـە خێزانەکـەت بۆچـی ئـاوا بێـنرخ بـوو، هۆکارەکانـی چیـن؟) و بـێ دەنگی شـکاند.

دەزانـم کـە خێزانەکـەم بێـنرخ بـووە، بـەڵام هێشـتا لەهۆکارەکانی نەگەیشـتووم،

واز لەوانە بێنە کە بەسەر تۆی هێنا، تەنانەت من ئەو ئەشکەنجەیەی لەزیندانی دیاربەکر نەمدیبوو لێرە بەسەریدا سەپاندم، کاتێك کۆنفرانسی زیندان ئەنجام دەدرا، لەبەر ئەوەی لەسەر خاك دەخەوتین ئەسپێمان کەوتبووە سەر، فەرحان گوللوی خۆمان جلە سەربازییەکانمانی لە ئاوی گەرم دەکوڵاند تا ئەسپێکان بمرن چنگێك D.D.T لە ئاوە گەرمەکە دەکرد، جلەکانیشی بێ شوشتنی تەواو، وشك دەکردەوە، جلەکانمان لەبەرکردو لەگەرمای نیوەڕۆ کە لەشمان ئارەقی کرد D.D.T لە کونیلەکانی ئارەقی لەشمان دەچووە ناو لەشمان و یەك لەدوای یەك دەکەوتینە سەر ئەرز، شەو ئێمە دەگوازنەوە نەخۆشخانە فەلەستینییەکەی بار الیاس، لەبەر ئەوەی بێهۆش بووین هەر چوارمان لە ئەندامی نێرینەمانەوە بەسۆندە میزە ژەهراوییەکەی ناو میزڵدانمان دەردەهێنن و لەمردن ڕزگار دەبین و دەگەڕێینەوە ئەکادیمیا. لەکۆنفرانسی زیندان لەبەر ئەوەی ناچاربووم کە ئەو بۆچوونانەی هەرگیز پێیان رازی نیم قبوڵی بکەم، مێشکم ناڕەحەتە، لەبێزارییان خەریکە دەتەقم، سوتانێکی زۆر لە ڕێڕەوی میزکردنمدا هەیە، هەڵدەستم دەچمە سەر ئاو، ژانەکە زیاتر دەبێت و میزەکە نایەت، نەمدەزانی کە ئەو کەناڵەی دەچێت بۆ میزڵدانم لە توڕەیی و ناڕەحەتییان داخراوە، لەگەڵ ئاوخواردنەوە ژانی گورچیلەم زیاتر دەبێت و زوو زوو دەچمە سەر ئاو و میزم نایەت، ژانەکە زیاد دەکات و ئیدی بەرگە ناگرم دەست بە ناڵە ناڵ و هاوارکردن دەکەم. دەنگی ناڵەو هاوارم تا ئەو چادرەی کۆنفرانسی زیندانی لێدەکرا دەچێت، هەروەك کاتی بردنە ژێر ئەشکەنجەی زیندانی دیاربەکر دەمناڵاندو هاوارم دەکرد.

ئەو ژانە لەژانی قامچی، دەسکی سازو پێچکە کورسی ئاسن، دەسکی بیور و ئەو سۆندەیە ناچێت کە بزماری خرابێتە ناو، هەموو ئەو ژانانە دەناسمەوە، ئەوە لەژان زیاتر سوتانە، بەڵام لە ئاگری دار، چەرخ، شقارتەو مۆم زیاتر لە ژانی سووتانی مەکینەیەکی وزە دەچێت، هەروەك ئەوەبوو بارێکی گرانیان بە ئەندامی نێرینەمەوە کردبێت و بەرەو خوارەوە ڕایکێشێت، کە گەڕامەوە

چادرەکـە ئـەو هاوڕێیانـەی گوێبیسـتی هاوارەکانـم ببـوون دەیانگـوت (لەبـەر ئـەو سـۆندەیەی لـە نەخۆشـخانە بـۆت دانـراوە ئەزیەتـت خـواردووە بۆیـە ژان دەکات). دەڵێـم مێـزم نایـەت کـەس لێـم تێنـاگات، هەندێکیـتر لـە ئـەرز خـۆم بەملاو بـەولادا دەدەم دووبـارە هەڵدەسـتم دەچمـە سـەر ئاوەکـە، دووبـارە ژانەکـەی مەکینـەی وزە دێتـەوە، وەك بڵێـت لـە ئەندامـی نێرینـەم قورسـاییەکی زۆر هەبێـت وایـە، تـا هێـزم تێدابـوو هـاوارم کـرد، دەگەڕێمـەوە چادرەکـە، سـگم وەك دەهـۆڵ ئاوسـاوە، ناتوانـم بەپێـوە بوەسـتم، دانیشـم، لەسـەر ئـەرز خـۆم بەمـلاو ئـەولا دەدەم، دەمناڵانـدو هـاوارم دەکـرد ئیـدی بەرگـە ناگـرم بمبەنـە نەخۆشـخانە، ژانێکـی وەك ژانـی ئەشـکەنجەی زیندانـی دیاربەکـرم گرتبـوو.

دوای ئـەوەی هەواڵـدەری چادرەکەمـان رووبـار، حاڵـی منی بـە بەڕێوەبەرایەتی ڕاگەیانـد دوای ماوەیـەك خێزانم هات، جەسـتەم لەنێو ئاو و ئارەقە لەسـەر ئەرزەکە کەوتـووم و دەناڵێنـم، خێزانەکـەم لـە دوورەوە وەك بڵێـی سـەیری سـەگێکی لەسـەر ئـەرز کەوتـوو بـکات، سـەیری دەکـردم و بەسـەرمدا هـاواری کـرد: (چییـە خـۆت خسـتووەتە سـەر ئـەرز؟ هەڵسـە دانیشـە!) کاتێـك گوتم: (کەمێـك نزیك بـەوە بۆت بـاس بکـەم). گوتـی: (چی باس دەکەیـت؟) و دەرچـوو، دەمزانی کە راپـۆرت دەداتە بەڕێوەبەرایەتـی ئەکادیمیـا و دەڵێـت: (هیچـی نییـە)، چونکـە بەرگـەی نەگـرت ئەوەنـدەی خـۆی ئەزیـەت بـدات و گوێـم لێبگرێـت کـە پێـی بڵێـم. چونکـە بەپێـی بۆچوونـی ئـەو، لەبـەر ئـەوەی نەمدەویسـت بەشـداری کۆنفرانـس بکـەم خـۆم خسـتبووە ئـەرزەوە (لەسـەر قـوڕ پاڵکەوتبووم) ئەوە شـیکاری ئایدیۆلۆژیـای فەرمی بـوو بـۆ حاڵەتەکـەم، دوو ڕۆژ و شـەو لەنـاو بەردەکانـی دۆڵـی بیقـاع وەك گورگێـك لورانـدم، خـۆم بـە زەوی دا، نەتوانینـی میزکردنـم بـۆ مـن دەردێکـی کوشـندەبوو و خێزانەکـەم کـە بیرۆکـەی بـۆ مـن پۆلیسـی بوو ویـژدان و دڵـی هـەروەك بەردەکانی بیقـاع رەق بـوون، دووەم ڕۆژ کـە نەچووبـووم بـۆ سـەر ئـاو دکتۆرێـك کـە کـوردی سـووریا بـوو هاتـە لام و دەیزانـی سـەلیم چوروککایـام، کـە منـی پشـکنی وەك بڵێی

گاڵتـەم پـێ بـكات، حەبێكـی ڤیتامینـی خسـتە نـاو دەسـتمەوە، دەمویسـت تـف لـەڕووی بكـەم، بـەڵام خـۆم گـرت و حەبەكـەم فـڕێ دا.

ئـەو شـەوە كـە هـاوارم زیـادی كـرد، دكتـۆری ئەكادیمیا نـاسر هاتـە چادرەكەوە، دەرزییەكـی ژان شـكێنی لێمـدا، گوتـی كـە لەگـەڵ سـەعیدی بـرام بەیەكـەوە لـە چەلێ لەهەمـان زانكـۆ خوێندوویانـە، كـە بینـی سـكم زۆر ئاوسـاوە گوتـی: (ئەگـەر نەبردرێتـە نەخۆشـخانە ئـەوا میزڵدانـی دەتەقێـت) و بـەرەو باڵەخانـەی بەڕێوەبەڕایەتـی ڕۆیشـت، بەپێـی ئەو وتانەی ناسر دوای سـێ مانگ بۆ منی باسـكرد چووەتـە لای دكتـۆر بـاران گوتوویەتـی: (ئەگـەر سـەلیم نەگەیەننـە نەخۆشـخانە دەمرێـت، مـن بەرپرسـیارێتی هەڵناگـرم). بـاران گوتوویەتـی: (بـا بتۆپێـت). هەمـان وتـەی بـۆ فەرحـان گوللـوش بەكارهێنابـوو. كاتێـك تێگەیشـتم بەڕێوەبەڕایەتـی مـن ناباتـە نەخۆشـخانە، نیوەشـەو بـوو بـە فەرمـان گوللـو و دوو هاوڕێـی تـرم گـوت (وەرن مـن ببـەن بـۆ لای ئـەو بەڕێوەبەرایەتییـە، مـن دەزانـم چـی بـەو بێشـەرەفە دەڵێم).

ئـەو شـەوە مـن بردرامـە بـار الیـاس، لـە نەخۆشـخانە سـۆندەیان لـە ئەندامـی نێرینـەم خسـت و زیاتـر لـە دوو لـتر و نیـو ئـاو دەرهێـنرا، هـەروەك ئـەوە دڵخـۆش بـووم كـە سـەر لەنـوێ هاتبمـە دونیـاوە، كاتێـك ڕۆژی دواتـر خێزانەكـەم هاتـە نـاو دەرگای چادرەكـەو بەپێكەنینـەوە گوتـی: (سـەلامەتییە)، هـەروەك بەردەكانـی بیقـاع بـێ هەسـت بـووم. لێـرەدا ڕۆزا قسـەكانی پێـم بـڕی و گوتیـك (ئـەو ڕۆژەی لەهـۆكاری هەمـوو ئەوانـە گەیشـتی لـەوەش دەگەیـت كـە بۆچـی مـن هێنراومـە ئێـرە، بەپێویسـتی نازانـم ڕاپـۆرت بنووسـم و هەرچـی دەكـەن بیكـەن). ئەوكاتـە بـە تـەواوی لەواتـای قسـە نادیارەكانـی ڕۆزا نەگەیشـتم، ڕاسـتییەكانم لـە فـەوزی پۆسـتەبەری ڕابـەری مـەزن گـوێ لێبـوو كاتێـك لەدوایـین دەسـتبەسـەركردنم لـە زیندانـی بیقـاع لەگـەڵ مـن دەسـتگیر كرابـوو.

هیـچ كات ڕۆزا لەبیـر ناكـەم، سـەرەڕای جەسـارەت و بەرگەگـری زیندانـی

دیاربەکرم، بەپێوانە بە ڕۆزا لاوازبووم، ڕۆزای چاو دەنکە ترێی سومبولی ئازادیی، بزانە کە تۆم لەبیر نەکردووە، کەسێکی بێ جەسارەت و بێ نرخ نیم بەسە، بەو دێڕانە دەمەوێت بزانیت کە من ئەو ڕێوشوێنانەم بەهی خۆم نەزانیوە، بۆیە دەمەوێت یادت بکەمەوە. نازانم کە مردوویت یاخود لەژیانت، بەڵام بەو تۆمارانە دەمەوێت ئازایەتی تۆ بە گەلی کورد بگەیەنم.

سێ ڕۆژ دوای ئەو ئاخاوتنەم لەگەڵی و پاسەوانەکان هەواڵیان هێنا کە ڕۆزا مانی گرتووە، هەر خۆی لەمەوبەر لە شام باسکی خۆی بڕیوە، لەمردن ڕزگاری بووەو هەوڵم دەدا بیر لەو شتە گرنگانە بکەمەوە کە ئەو کچە دەیزانی، عەلی ئاکسۆی گوتی (با بتۆپێت)، ئەو وشەیەی لەزیندانەکانی تورکیاو کوردستان کاتێك دەستمان بە مانگرتنی تامردن دەکرد بەڕێوەبەری زیندانەکان و داواکارەکان دەیانگوت (با بتۆپن) ئێستا هاوڕێکانم ئەو وشانە بەکاردەهێنن.

لەماوەی ١١ ساڵی ژیانی زیندانم ٢٣ جار مانگرتنی برسێتی و تامردنم ئەنجامداوە، ئێستاش مان لەدژی من گیراوە، مانگرتنی تامردن ڕێگایەك بوو کە ئەوانەی دووچاری ناحەقی دەبوونەوە بۆ گەیاندنی دەنگیان بە مرۆڤایەتی، دەیانگرتەبەر، کاتێك کە چارەیەکی تریان نەدەبوو جۆرێك لە بەرەنگارییان بەخۆخواردن و لەناوبردن دەبینی. مانگرتنی تامردن، لەدژی ئەو پارتیەی کە کەمالەکان و خەیرییەکان بە شەهیدبوون لە مانگرتنی تامردن لایەنی ئازاربەخشی پەکەکەیان گەیاند، کچێکی گەنج دەستی بە مانگرتنی تامردن کردبوو، لەسەرەتا وام بیر دەکردەوەو دواتر دەڵێم نەخێر، ئەگەر ئەمڕۆ پەکەکە هەبووایە ئەوا ئەو کچە گەنجە نەدەچووە ناو مانگرتنی تامردنەوە. ئەو کچە گەنجە خۆی خستووەتە شوێنی پارتی و لەدژی ڕابەری مەزن چووەتە مانگرتنەوە.

لەڕۆژی یازدەمینی مانگرتنەکەیدا چوومە دیتنی ڕۆزا، کاتێك دەرگای ژوورەکەیم کردەوە، دانیشتبوو جگەرەی دەکێشا، کە چوومە ژوورەوە هەوڵیدا

هەڵسێتەوە دەستم خستە سەرشان و دانیشتم، دوای پێکردنی جگەرەکەم گوتم ڕۆزا وازبێنە، بەو مانگرتنە ناگەیت بەهیچ، درێژەم بە وتەکەم دەدا، بەڵام بیرم کەوتەوە کە ئەو وشانەی ساڵانێك داواکارە تورکەکان لە بەرانبەر من بەکاریان دەهێنا بەکاردێنم و بەشەرمکردنەوە بێدەنگ دەبم، دواتر وا دەکەم ڕۆزا واز لە مانگرتنەکەی بێنێت. متمانەی بەمن دەکرد و دەیگوت (ئەگەر تۆ بڕۆیت ئەشکەنجەم دەدەن) کاتێك چوومە ئەورووپا هێشتا دەستبەسەربوو، کە دوایین جار دەستگیر کرام پۆستەبەر فەوزی سەبارەت بە ڕۆزا[5] گوتی: (ئازادکراو هێنرایە شام، هیچ کاتێك بەسەرۆکی نەگوت (سەرۆك، دواتر وەك گەریلا نێردرا بۆتان).

یەکەم شەوم لە هوتێل بەو بیرکردنەوانە، ئاخاوتن لەگەڵ خۆم، بۆڵە بۆڵ و دادگاییکردنی خۆم و یادکردنەوەی هەندێك بەڕێز و هەندێك بە نەفرەتکردنەوە بەڕێ کرد. زۆر کەم دەخەوتم، بیرم دەکردەوە و لەگەڵ خۆم لێپرسینەوەم دەکرد.

٥ لەلاپەڕەی ٤١ی کتێبی (شیکردنەوە، ڕێنمایی و ڕوانگەکانی کانوونی یەکەمی ١٩٩٢)ی ڕابەری مەزن کە لە ئەڵمانیا بەردەستم کەوت سەبارەت بە ڕۆزا ئەو دێڕە نووسراوانەم بینی: (بێگومان سیخوڕییە، سیخوڕییەکی دیارو ئاشکرا! یەکێکی تریش هەبوو، ڕۆزابوو؟ ناسیتان وانییە؟ ئەسمەرە دیاربەکرییەکە... چۆن فشاری دەکرد؟ دەردی ئەو چی بوو؟ لەڕاستیدا نە من دەناسێت و نە دەزانێت، تۆڵەی دەسەندەوە! لێرەدا دەڕوات و لەوماڵەی دەمێنێتەوە شەو تا بەیانی لەگەڵ کوڕێکی گەنج دەدوێت، پەیوەندی سۆزداری پەرەی پێدەدات، ڕۆژی دواتر دەڵێت چۆن فشاری بخەینەسەر؟ چۆن لێی بدەین؟.

٢١ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت

"خوداکان،
بە بەندکردنی ئێمە لەنێو چوار دیواری نەزانیندا،
بەترس خستنە ناخمانەوە ئێمەیان کرد بە بەندە[١]

حەمڕا بـە عەرەبـی واتـا سـوور، مـن لەگەڕەکـی حەمـڕای بەیروتـەوە بـەرەو دەریـا بەپـێ دەڕۆم، دەمەوێـت لەلێـواری دەریـا شـوێنێکی تەنیـای چـۆڵ بدۆزمـەوە کـە کـەس نەمبینێـت، خـۆم بدەمـە بـەر خـۆرو سـەیری دەریاکـە بکـەم، زۆر نەگـەڕام تـا شـوێنەکەم دۆزییـەوە، لـە شـوێنی بەریەکگەیشـتنی دەریـاو گاشـەبەردەکان لەسـەر بەردێـك دادەنیشـم و دەسـت دەکـەم بـە بیرکردنـەوە، ئـەو دونیایـەی ڕابـەری مەزنمـان خوڵقاندوویەتـی لەسـەر دەریاکـە دێتـە بـەر چـاوم، لـەو دونیا بـە بیرکردنـەوە و بیرۆکە داهێنـان قەدەغەیـە، خوێندنـەوەی هـەر پەرتووکێك جگـە لە پەرتووکەکانـی ئەو و هەر ڕۆژنامەیـەك جگـە لـەو ڕۆژنامانـەی کـە ئـەو دەری دەکات ئەنجامدانـی لێکۆڵینـەوەو پرسـیارکردن تاوانـە، گوێگرتـن لـە رادیـۆ جگـە لـە هەواڵەکانـی ئێزگـەی دەنگـی بـی بی سـی، سـەیرکردنی تەلەفزیـۆن، دەرچـوون لـە ڕێچکـە، گاڵتـەو گـەپ کـردن، پێکەنیـن، گریـان، کاریگەربـوون، گفتوگۆکـردن پێویسـت بـە دادگاییکـردن دەکات، خوێندنـەوەی ڕۆمـان، گرنگیـدان بـە شـانۆگەری، گوێگرتـن لـە مـۆزارت دووقـات بەدڕەوشـتییە.

بـەو دۆخـە مەترسـیدارەدا ئێمـە لەنێـو چوار دیـواری نەزانیـن بەنـد دەکات و دواتر

---

١ لەداستانی گلگامێشەوە

ترس دەخاتە ناخمانەوە، ڕابەری مەزن هەوڵدەدات بڕوامان پێ بهێنێت بە جیهانێکی لەم جۆرە، ئێمەی بەندەکان لەبەر ئەوەی ناگەین بە ڕێچکەی بەرزی ئەو، بەرێکی پەیڕەومان نەدەکرد و بە هەدەرمان دەدا بە کارلێکراوی سیخوڕبووین، ئەوە یەکەمین ئەڵقەی پێکدەهێنا. هەموو ڕێکخراوە چەپە کوردو تورکەکان بەکاڕایی و کارلێکراوی سیخوڕن، ئەوەش دووەم ئەڵقە پێکدەهێنێت. لە ئەڵقەی سێیەمین گیانەوەرە ترسناکەکان، ئەژدیهاکان، ڤامپایەرەکان، سەگە ئاوییەکان، قەلەڕەشەکان، گورك و ڕێوییەکان هەن. ئەوان تورکیا، ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا، سوید، ئەڵمانیا، روسیاو وڵاتانی ترن، لە ناوەڕاستی هەموو ئەو خوێنمژ، ترسێنەر، مەترسیدارو سیخوڕ و جانەوارنەدا، ڕابەری مەزن ڕزگارکەرێکە ئەگەر ملی بۆ کەچ بکەین، هەروەك خۆمان بە پەتی خودا هەڵدەواسی بەوەوە هەڵبواسین، ئەوەی دەیڵێت بە تەواوی جێبەجێ بکەین، ئێمە لەوانە ڕزگار دەکات و دەمانپارێزێت، ئەگەر ملکەچ نەکەین ئەوا غەزەبمان بەسەردا دەبارێنێت: یەکمان کیسەیەکی دەخاتە سەرو دەیخنکێنێت، یەکمان دەکاتە ئامانجی گوللەی خۆشەویسترین هاوڕێمان، یەکێکمان لە بەرزایی و لەسەر گاشە بەردەکان فڕێ دەداتە خوارەوەو پارچە پارچەی دەکات، یەکمان وەك پارێزەر مەحموود بیلگیلی لەکاتی ناخواردن دەخنکێنێت و بە تەور جەستەمان پارچە دەکات و دەیخاتە زێرابەوە، یەکێکمان دوای کوژرانمان ئاگرمان تێ بەردەدات، ئەوانەش کە ناکەونە بەر دەستی، وەك سیخوڕ، خوێنمژ، جانەوەر، دوژمنی گەل و پەکەکە رادەگەیەنێت، ئەو ترسە دوولایەنییەی خستە ناخمانەوەو بەوەوە بە بەندەی دەکردین و پابەندی دەکردین، کۆماری تورکیاش هەر لە ٧٠ ساڵ لەمەوبەرەوە بەو لۆژیکە ئێمەی کردبوو بە کۆیلە، بەپێی ئایدیۆلۆژیای فەرمی تورکیا، یۆنانییەکان، بولگارییەکان، رۆمەکان، ئەرمەنییەکان و رووسەکان (حەوت وڵاتی جیهان) دوژمنی تاهەتایی تورکەکان بوون، لۆژیکی (تورك جگە لە تورك دۆستی تری نییە، هەمووانی کردبووە دوژمن).

لەناوخۆ (دابەشکار، کۆمۆنیزم، خیانەتکاری نیشتمان، کاردانەوە) هەبوو و لەو

كەشـە ترسـناكە هەمـوو بەداخسـتنی چاوەكانیـان و گوێچەكانیـان، بیرنەكردنـەوە لـە هیـچ شـتێك دەبـوو هانـا ببەنـە بـەر بیروبـاوەڕی بـەرزی كەمالیزم.

نەفـرەت لـەو جـۆرە دونیایانـە دەكـەم، سـەرم بـەرز دەكەمـەوەو سـەیری ئاسـمان دەكـەم و بیـر دەكەمـەوە، لـە دواییـن مانگەكانی سـاڵی ١٩٩١ لە ئەكادیمیای مەعسـوم كۆركـماز ئـەو كارانـەی سـەبارەت بـە دامەزراندنـی (پارتیـی گەلـی شۆڕشـگێڕی توركیـا) ئەنجامـدران، بیـرم دێتـەوە، ڕابـەری مـەزن لـە كۆبوونەوەیەكـدا گوتـی: (خەباتـی شۆڕشـگێڕی لـە توركیـا چـی كـردی بـەرەو پێـش نەچـوو، پێویسـتە پارتییێكـی نـوێ دابمەزرێـت. لـە ڕیزەكانـی ئێمـەدا ژمارەیەكـی زۆر تـورك هەیـە، پاڵپشـتی پێویسـتیان دەكەیـن و پارتییێـك دادەمەزرێنیـن. پرۆگرامێك بۆ پارتی پێویسـتە، بـەدەر لەوە دەكرێت كـە چەنـد تابلـۆ و بڵاوكراوەیـەك ئامـادە بكرێـت و بابەتەكانی برۆشـورەكان كێشـەكانی خەباتـی چەكـداری لـە توركیـا، ڕەخنـەی چـەپ لـە توركیـا، مێـژووی تـورك و كەمالیـزم، ڕەنگـە كێشـەی كەسـایەتیی لـە توركیـا هەبێـت)، دواتر یەكسـەر كۆمیسـیۆنێكی شـەش كەسـی بۆ نووسـین و گفتوگۆكردن لەسـەر ئەو بابەتانە دامەزراند، لەو كۆمیسـیۆنە من، مـەرال كـرد، زەكـی لاز، موئمن ئاكچاكایا، حەسـەن شـەریك و بیلگە (حوسـێن تۆپگودەر) هەبـوو و ڕابـەری مـەزن دوای ئـەوەی بۆچوونـی خـۆی پـێ ڕاگەیاندیـن سـەبارەت بـەو بابەتانـەی كـە گفتوگـۆی لەسـەر دەكەیـن زەكـی لازی هەڵسـاندەوە سـەر پـێ و گوتـی: (تـۆ دەكرێـت ببیـت بـە مسـتەفا كەمالێـك). لـەو كاتـەدا زەكـی لاز سـوور هەڵگـەڕا و زۆربـەی هاوڕێیـان پێـی پێكەنین.

كـە ئێمـە ڕێنماییەكانمـان وەرگرت، لـەلای چەپی ئەو باڵەخانەیەی وەك نەخۆشـخانە بەكاردەهێـنرا، چادرێكمان هەڵـدا و ناومـان نـا (چـادری توركیـا) و دەسـتمان كـرد بـە ڕاپەڕاندنـی كارەكەمـان و لـەو چـادرەدا، كاتێـك بەردەوامیـمان دەدا بـە ئامادەكردنـی ڕەشنووسـی پرۆگرامەكـە داوای پێشـنیازو بیـرو بۆچوونمـان لـە دوران كالكانی بـە ڕەگەز تـورك كـە لـە زیندانـی دۆسـلدۆرفی ئەڵمانیـا دەسـتگیر كرابـوو و ئەدیب (موحـەرەم)ی بەڕەگـەز تـورك كـە لـە هەرێمی دیاربەكـر وەك ڕێكخـەر كاری دەكـردو یاریدەدەرەكەی

ئەلیف کرد. دوای ماوەیەك پێشنیازو بۆچوونەکانی دوران کاڵکان گەیشتن و لەگەڵ ئەو پرۆگرامەی ئامادەمان کردبوو ئەوەی مایەوە سوودمان لە هەندێك پێشنیازی ئەو وەرگرت، ئەدیب و ئەلیف هەڵوێستێکی جێگای سەرنجیان نواندو لە تێبینییەك کە بۆ ئێمەیان ناردبوو نووسیوبوویان: (تورکیا کەشی تایبەت بەخۆی هەیەو بەلاساییکردنەوەی پەکەکە ئاوا شۆڕش بەرەو پێش نابردرێت). ئەگەر پێویست بە دامەزراندنی پارتییەك بکات، ئەوا دەبێت ئەو پارتیە لەلایەن ئەو شۆڕشگێڕانەی تورکیا دابمەزرێت، کە چەندین ساڵ لەمەوبەر هاتنە ڕیزەکانی کوردستانی نەتەوەیی و ئەرکی نێودەوڵەتییان راپەڕاند، پارتیەکە نابێت بەشێکی پارتییێك بێت و دەبێت پارتییێکی سەربەخۆ بێت و نابێت ڕێنمایی لەهیچ کەسێك وەربگرێت).

کاتێك ڕابەری مەزن ئەو نامەیەی خوێندنەوە گوتی کە حاڵەتێکی زۆر خراپ لە گۆڕێدایەو بەخێرایی ئەدیب و ئەلیفی بانگ کردە ئەکادیمیاو دەستی پێکرد کە پڕوپاگەندەی نەرێنییان لەدژ بڵاو بکاتەوەو بەپێی ئەوەی بۆ ئێمە باسکرا، هەردووکیان وەك ژن و مێرد دەژیان و لەناوچەکە لەگەڵ دوژمن چالاکییان ئەنجام داوەو ژمارەیەکی زۆر گەریلایان گوللەباران کردووە، ئەوە لە حاڵێکدا هەر هەمان ئەدیب و ئەلیف بەر لەچوار مانگ بە نامەیەك کە بۆ کۆنفرانسی زیندانیان ناردبوو بە لەیەك چواندنی ئێمەی لە زیندان ئازادبووان لەگەڵ فەرماندەی گەریلاکانی ئۆرۆگوای کە لە زیندان ئازادبوو بوون، نووسەری گۆشە وتار و گرنگیدان بە چالاکی یاسایی و لەناوبردنی خەباتی چەکداری تۆمەتبار کردبوو، ڕابەری مەزن کە ئەو نامەیەی بەپێزەوە بۆ ئێمە دەخوێندەوە ئەدیب و ئەلیف وەك شۆڕشگێڕی نموونەیی ناساندبوو، شۆڕشگێڕە نموونەییەکانی چوار مانگ لەمەوبەر پابەندی ڕێنمایی(بەخێرایی وەرن بۆ ئەکادیمیا) نەبوون و لەناوچەی ماردینەوە چوونە ئیستانبوڵ و دەستیان کرد بە چالاکی دامەزراندنی پارتی، بێگومان یەکسەر بە (سیخوڕ) راگەیەندران و کە ئەو دۆخەم بینی وەك بڵێیت داهاتوو دەبینم دوای کۆتایی پێهێنانی کاروبارەکانی کۆمیسیۆن لە چادری تورکیا لەنێو ئاخاوتندا ئەوانەم

گوت: (زەکی تۆ بەوتەی سەرۆکمان مستەفا کەمالیت، موئمن هەر خۆی بە عسمت ئینئۆنو دەچێت، حەسەن کازم کارابەکرو مێرالیش بابێت بە خالیدە ئەدیب و ئادڤار، ئەدیب و ئەلیفیش دێنە جێگای مستەفا سبحی و خێزانەکەی، کاتێك چوونە تورکیا یەکەم کارتان ئەدیب و ئەلیف بخنکێنن و دواتر ئەدهەمێکی چەرکەز بخولقێنن).

هەموو بەدەنگی بەرز قاقای پێکەنینیان بوو، موئمن خۆشحاڵ بوو کە لە عسمت ئینئۆنو چوێنرابوو، مێرالیش دەیەویست رۆڵی خالیدە ئەدیب ئادڤار وەرنەگرێت، کارکردنمان لەسەر دامەزراندنی پارتیی تورکیا لە کۆتایی شوباتی ١٩٩٢ کۆتایی پێهێنا، مێرال لەگەڵ گرووپێك بەڕێنمایی ڕابەری مەزن نێردراپە تورکیا، زەکی لاز لەشوێنی کارکردنی تورکیا وەك گەریلا نێردراپە بۆتان، دواتر لە بۆتان بەڕێنمایی ڕابەری مەزن دەستگیر کراو سزای سێدارەی بۆ دەرکرا، وا دیارە کە ڕابەری مەزن مستەفا کەمالێتی بەکەس نەدەبەخشی و رۆڵی ئەدهەمی دابوو بە زەکی لاز، ئاقیبەتی ئەدیب و ئەلیف زۆر دواتر لە ئەورووپا دەزانم، ئەو ئەدیبەی کە هێشتا پەکەکە لە هەنگاوی گرووپێك بوو لەدوای ١٩٧٤ وەك ئازەرییەکی قارس هاتە ڕیزەکانییەوە، بەر لە ١٢ی ئەیلوول بەرپرسیارێتی ناوچەی قەرسی پەکەکەی کردبوو، دوای کودەتای ١٢ی ئەیلوول هاتە گۆڕەپانی لوبنان و لێرەدا ماوەیەکی زۆر مەشقی بینیوە. لەساڵی ١٩٨٤ وەك بریکاری ڕابەری مەزن و ڕێکخەری ئەورووپا چووبووە ئەورووپا، لێرەدا لەدژی گرووپە کوردییەکانی تر و ئەوانەی لەناو پارتی دژایەتی ڕابەری مەزن دەکەن تیرۆری ئەنجام داوە، ژمارەیەکی زۆر نیشتمانپەروەرو شۆڕشگێڕی بەڕێنمایی ڕابەری مەزن کوشتووە، ببوو بە تەلارسازی تێگەیشتنی قاڵبانەی ڕابەری مەزن لە ئەورووپا، ئەو ئەدیبەی سەرەڕای هەموو ئەوانە دەستگیر کرابوو، یەکەمجار سزای سێدارەی بۆ دەکرا، دواتر نێردراپە یۆنان و لەوێوە وەك ڕێکخەری هەرێمی ماردین دامەزرێنرا، بەڵام ئەدیب کاتێك باس و خواسی دامەزراندنی پارتیی تورکیا هاتە کایەوە لەگەڵ کچی گۆشتفرۆشێکی ئێسکی شەهیر (ئەلیف) بۆ کاروباری دامەزراندنی پارتیی تورکیا چوونە ئیستانبوڵ، ڕابەری مەزن کە لەوە هەڵچوو بوو ڕێوشوێنە کەمالیستییەکانی

خستە کار، ئیدی ئەدیب و ئەلیف لەهەر کوێ بن دەبێت لەناو ببردرێن. بەندەکانی کاتێك ڕێنمایی ڕابەری مەزنیان پێگەیشت لە ئیستانبوڵ گەڕان و شوێن پێیان دۆزینەوەو حاڵەتەکەیان بە ڕابەری مەزن گەیاند، لەسەر بنەمای ئەو ڕێنماییە (تۆپاڵ عوسمان)[٢] کەسێکی تریشی لەگەڵ خۆی بردو دوای ئامادەکاری کردن لە ئیستانبوڵ لەماڵی ماردینییەك کەمینی داناوە. لە تاریکی شەو ئەدیب و ئەلیف دێنە ئەو ماڵە کە کەمینەکەی لێ دانراوەتەوەو دەرگا دادەخەن، ئەوانەی لە ماڵەکە خۆیان حەشار دابوو تورەگەیەك دەخەنە سەری ئەدیب و دەیخنکێنن! بەم جۆرە مستەفا سوبحی کە بەر لە ٧٠ ساڵ بۆ دامەزراندنی پارتی چووبووە ئیستانبوڵ، بەفەرمانی مستەفا کەمال کاتێك لە دەریای ڕەش خنکێنرا، ئەدیبیش کاتێك بە هەمان ئامانج چوو بۆ ئیستانبوڵ، بەفەرمانی ڕابەری مەزن تورەگەیەکی خرا سەرو خنکێنرا. کە نۆرەی لەناوبردنی لاشەکەی هات، ئەوانەی ئەدیبیان خنکاند ئەو لاشەیەی تورەکەی خرابووە سەر دەبەنە زبڵخانەیەك بەنزینی بەسەردا دەکەن و دەیسوتێنن.

ئەو زانیاریانەی سەبارەت بە دامەزراندنی پارتی و کارەکانی ئەدیب لەبەر ئەوەی بۆ ڕابەری مەزن پێویست بوون، ئەلیف بردرا بۆ شام، دوای وەرگرتنی زانیارییەکان ئەلیف (لێی بووردرا) لەژێر چاودێری نێردرا بۆ چالاکییەکانی پارتیی تورکیا. وای دەبینم کە دواتر لەشوێنێکی نەزانراو و بەشێوازێکی نەزانراو لەناوبردرابێت، چونکە ئەو لەناوبردنە بەشێوەی (پۆلیس ئەلیفی رفاند لەناو بەندەکان ڕەنگیدایەوەو بەو جۆرە بابەتی ئەلیف داخرا). لەدوای ئەو ئەلیفەی بیست ساڵە لە خەباتی شۆڕش شوێنی گرتووە، نە یەك دێڕ نووسین، نە ڕوونکردنەوەیەك درا. ئەو هاوڕێیەشمان لەوانەبوو کە لەدروستکردنی فرانکشتاین ڕۆڵی گێڕاوە. ئەو فرانکشتاینە بەقەد فراوانی و بێکۆتایی ئاسمان و قوڵی دەریا ڕابەری مەزن لە خەیاڵمدا رووخاوەو بە بەرماوەی ئەو دونیا کاولبووەوەیە، لە کۆڵانەکانی بەیروت نقوم بووم.

---

٢ توپاڵ عوسمان: بەپێی ڕێنمایی مستەفا کەمال لەسینۆپ مستەفا سبحی و پازدە هاوڕێی تری خستە ناو پاپۆڕێك و لە دەریای ڕەش خنکاندنیانی، پیاوی مستەفا کەماله.

٢٢ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت

(شوێنێك ئاگری لێ نەبێت دووكەڵی لێ هەڵناسێت)
من تەنیا دووكەڵەكە نا، بەڵكو ئاگرەكەش نیشانی ئێوە دەدەم.

نزیكەی نیوەڕۆبوو بەخەبەر هاتم، دوای خۆشۆردن نانی بەیانی دەخۆم، كاتێك مرۆڤ كارێكی نەبێت كە خۆی پێوە خەریك بكات كات ناڕوات، خولەكەكان، كاتژمێرەكان، ڕۆژەكان، شەوەكان، هەفتەكان درێژ دەبنەوەو درێژ دەبنەوەو كێشەی پەساپۆرت و ڤیزام چۆن چارەسەر دەكەم؟ خاچی سوور دەڵێت: (ئەگەر ولاتێك ڤیزات پێبدات پەساپۆرت كێشە نییە، ئێمە چارەی دەكەین)، بەڵام بەو ڕادەدەی من دەیزانم ڤیزا وەرگرتن كێشە نییە، ئەو بابەتە مێشكم ئاڵۆز دەكات و دەڵێم بچم لەگەڵ حوسێن قسە بكەم، لە لوبنان تەلەفۆن هەر خۆی لەخۆیدا كێشەیە، لەكاتێكدا لەدونیای ئەوڕۆدا سیستەمی تەلەفۆن وەك سیستەمی دەماری وڵاتێكە. لە لوبنان شەڕ هەروەك چۆن هەموو شتێكی كاولكردووە، سیستەمی گەیاندنیشی كاول كردووە، لەبەر ئەوەی سیستەمی هەستەوەری لوبنان تێكچووە بە ئاسانی گوێبیست نابێت و دەنگ ناگەیەنێت. دوای نیوەڕۆ لە ژوورەكەم دەردەچم و دەچمە هۆڵەكەی خوارەوە، لە كارمەندی پێشوازی دەپرسم ئایا دەتوانم پەیوەندی بكەم یاخود نا، دەڵێت: (خولەكی ٤ دۆلار) ئەوە واتا ٧ هەزار بە پارەی لوبنانی، بە پارەی توركیا ٤٠ هەزار لیرە، لایەنە خراپەكەی ئەوەیە ئەگەر حوسێن لەماڵ نەبێت كاسێتەكەی قسە دەكات و دەبێت پارەی ئەویش بدەم، دواتر دەڵێم "یاالله" و دوگمەكانی

تەلەفۆنەکە دادەگرم، کاتێک لەلایەکەی ترەوە تەلەفۆنەکە وەڵامدرایەوە دڵخۆش دەبم. دوای سڵاو لە یەکترکردن، کە گوتی:(خەمت نەبێت، خاچی سوور دۆخەکەی بۆ ڕێکخراوی ئافی نێودەوڵەتی، یەکێتی ڕۆژنامەگەران، پێن نووسیوە، ئەو چوار دەزگایە هەوڵدەدەن کە ئەڵمانیاو بەلجیکا ڤیزات پێبدەن، پێویست ناکا زۆر خەم بخۆیت، لە کورتترین ماوەدا دێیت). دەڵێم کەمێک پەلە بکەن ناتوانم زۆر لێرە بمێنمەوە، سڵاو و ڕێز چاوەکانت ماچ دەکەم و پەیوەندییەکە دادەخەم. دەمەو ئێوارە دووبارە بڕیار دەدەم کە بچمە کەناری دەریا، دوای ئەوەی ماوەیەکی درێژ سەیری شەپۆلەکان دەکەم، مەلە دەکەم. کاتێک جلوبەرگەکانم لەبەرکرد بگەڕێمەوە هوتێل، بینیم سەدان کەس بەرەو خەرەندێکی لەولاتر رادەکەن، لەبەر ئەوەی ئارەزووم دەکرد بزانم چی بووە، منیش دەستم بە راکردن کرد بەرەو ئەو ئاڕاستەیە، زانیم کە کەسێك لە خەرەندەکەوە کەوتۆتە دەریاوەو پیاوەکەم نەبینی، بەڵام لەوە گەیشتم کە بەلەمەکان ئەویان لە خنکان ڕزگارکردووەو بە ئۆتۆمبێلی ئامبولانس بردوویانە بۆ نەخۆشخانە.

خۆر بەرەو ئاوابوون بوو و لە نێو ئاپۆڕاکەدا بیرم لە گەڕانەوە بۆ هوتێل دەکردەوە، لە پڕێك وڵاتپەروەرێکی باتمانی کەوتە بەردەمم، پیاوەکە دەستی بۆم هێناو گوتی: (بەخێربێی). دەستم گوشی و گوتم زۆر سوپاس حاجی، کاتێك لە هوتێلەکەی بار الیاس لەژێر چاودێری بووم. حاجی لە بەشێکی تری هوتێلەکە لەگەڵ چەند بازرگانێك دەمایەوە، تۆڕەکە حاجی لە بەیروت لە دوکانێك جێگیرکردبوو، لێرەوە جۆرەها کەلوپەلی کارەبایی بۆ شارو شارۆچکەکانی کوردستان دەنارد، لەبەر ئەوەی حاجی کەسێکی ڕاست و دروست و وڵاتپەروەرە حاڵەتەکەی لێ ناشارمەوە، کە گوتم (هەڵاتم حاجی) ڕەنگی زەرد هەڵگەڕا! مامۆستا گوتی: (پێم ناخۆشە ئەو وشەیە بۆ خۆت بەکاربهێنیت)، بەگوێرەی بۆچوونی ئەو هەڵاتن بێناموسی بوو، بەگوێرەی منیش هەڵنەهاتن! حاجی

هـەروەك چـۆن ئـەوەی مـن دیومـەو دەیزانـم نازانێت.

وایدەزانـی هەمـوو گـوڵ و گوڵـزارە، سـەرەڕای ئـەوە بـە حاجیـم گـوت بەڵـێ منیـش ناڕەحەتـم، بـەڵام ئـەو وشـەیە ڕاسـتییەك دەردەبڕێـت.

(باشە بۆچی؟)

لەگەڵ هاوڕێکان تێك ناگەین.

دەڵێـت: (ئـەوكات بڕۆ لای سـەرۆك) دواتر سـەیری پانتۆڵە قەدیفە زسـتانییەکە، پووتە زسـتانییەکەو کراسـە ڕەنگ ڕۆیشـتووەکەی بەرم دەکات:

(پارەت نییە؟)

نەخێر نیمە.

(ئەی هاوار سەلیم چوروککایا بکەوێتە ئەو حاڵە!)

منیان خستە ئەم حاڵەوە حاجی.

کاتێـك گوتـی: (باشـە چییـان لێـت دەوێـت؟) وام بیرکـردەوە کـە باسـکردنی هەمـوو شـتێك بـۆ حاجـی هیـچ سـوودێکی نییـە: گوتـم: (دەیانەوێـت پەرتووکێـك بنووسـم کـە مێـژووی زیندانـی دیاربەکـر پێچەوانـە دەکاتـەوە یاخـود دەمکـوژن).

(کێ ئەوەی دەوێت؟)

کاتێـك گوتـم وەك بۆچوونـی پارتـی بەسـەر منـدا دەسـەپێنرێت حاجـی ئـەو دووبـارە دەڵێـت (تـۆ بچـۆ لای سـەرۆك، و پێداگیـری دەکات، خـۆ پیاوەکـە نازانێت کـە گوتـت پارتـی واتـا سـەرۆك! کاتێـك گوتـم سـەرۆکیش دەڵێـت بینووسـە، گوتی: (ئەگـەر سـەرۆك دەڵێـت بینووسـە دەبێـت بینووسـی!).

مـن شـتێك کـە بـاوەڕم پێـی نەبێـت، بەڕاسـتی نەزانـم ناتوانـم بینووسـم، واژۆ لەژێـر درۆ ناکـەم، بۆیـە دەیانەوێـت مـن بکـوژن و هەڵاتـم. کاتێـك گوێـی لـەو قسـانەبوو کەمێـك بیـری کـردەوەو گوتـی: (تـۆ تاوانێکـت ئەنجامـداوە دیـارە، بۆیە دەیانەوێـت کـە بتکـوژن، ئەگەرنـا بۆچـی بیانەوێت کە تـۆ بکوژن؟) و نیشـانیدا کە هیـچ لەوانـەی گوتـم نەگەیشـتووە.

بەڵام ئەنجامدەرانی تاوانەکە ناکوژن و ئەوانەی شایەتی (تاوانەکان) یشن لەناودەبردرێن، دەڵێم من لەوانەم کە شایەتی ئەو تاوانەبووم کە ئەنجامدراوە، شایەنی ئەو ڕاستییە سەراوژێر کراو و مێژووەم، بۆیە دەیانەوێت من لەناوببەن، کە دووبارە حاجی هیچ لە وتەکانم نەگەیشت دەمەوێت ماڵئاوایی بکەم و لێی جیاببمەوە، حاجی ناڕەزایی دەردەبڕێت و دەڵێت: (وەرە با نانێك بخۆین و لەو بەیروتە بێ پارە تۆ بە تەنیا جێناهێڵم). لەگەڵ حاجی خەریکی خۆپچڕاندنەوەم، دوو بازرگانی تریش دێن، ئەوانیش من دەناسن، هەموو بەیەکەوە دەپاڕێنەوە و دەڵێن: (لە هوتێلەکەی ئێمە بمێنەوە)، دەڵێم: (نا زۆر سوپاس) هەر لە کاتژمێر هەشتی ئێوارە تا یەکی شەو شەقام بە شەقام دەگەڕێین، وازم لێ ناهێنن، لە ئەنجامدا رازییان دەکەم، ماڵئاوایی دەکەم و لە گۆشەیەك دەسوڕێمەوە، دەچمە کۆڵانێکی تاریك و بە راکردن دەڕۆم تا دار هەنجیرێك دەدۆزمەوە سەردەکەوم و لەناو گەڵاکاندا خۆم حەشار دەدەم، دوای ماوەیەکی زۆر چاوەڕوانیکردن لە دارەکە دادەبەزم و دەگەڕێمەوە هوتێلەکەم.

کاتێك لە هوتێل لەسەر پێخەفەکەم راکشابووم، بیرم دەکردەوە، چیرۆکێکم هاتەوە خەیاڵ کە لەزیندانی دیاربەکر نایف کورت بۆمی گێڕابووەوە: (چوار هاوڕێ دەچنە ناوچەیەك کە خەڵکەکەی زۆر پابەندی ئایینەکەیان بوون، لەنێوان خۆیان رێك دەکەون و یەکێکیان بە (شێخ) دەستنیشان دەکەن و کە دەچنە گوندەکە بە خەڵکەکەی دەڵێن کە ئەم پیاوە خاوەن کەرامەتەو مرۆڤێکی زۆر مەزن و بەرزە، بەچەند فێڵێك و تەڵەکەیەك بڕوا بە خەڵکەکە دەهێنن کە (شێخ) خاوەن کەرامەتە، گوندییەکان بە تەواوی متمانە بە (شێخ) دەکەن و بەرزی دەکەنەوە رادەی پەرستن و ئیدی هەموو وتەیەکی شێخ ببوو بە یاساو شێخ وەك یەکەم کار دەیەوێت لە هاورێکانی ڕزگاری بێت، بە گوندییەکان دەڵێت کە هاورێکانی موناڧق و کافرن، گوندییەکان بڕوا بە شێخ دەکەن و بەدارەوە هێرش دەکەنە سەر پیاوەکان، دۆستە کۆنەکانی

(شێخ) بە گوندییەکان دەڵێن (بوەستن لێمان مەدەن، ئەوەی ئێوە وەك شێخ دەیناسن شێخ و شت نییەو ئێمە بەر لەوەی بێینە ئێرە کەسانی بێ کارو کاسبی بووین و بەرێککەوتن لەناو خۆمان و کردنی ئەو بە شێخ لەبەردەم ئێوە هەڵمانخەڵەتاندن. ئێستا هەوڵدەدات ئێمە بەکوشتن بدات و بەڵگەی ساختەکارییەکانی خۆی لەناو ببات)، بەڵام گوندییەکان دەڵێن ئێوە بوختان بۆ شێخمان هەڵدەبەستن و هەرسێکیان دەکوژن).

کاتێك بیر لەو حاجییەی خۆمان دەکەمەوە، ئەو گوندییانە دێنە خەیاڵم کە هاوڕێکانی(شێخیان) کوشت و خۆم بەخۆم پێدەکەنم.

بەیانی ئەوانەی بار الیاس دەزانن کە لە بەیروتم، دۆخەکەم بە تەلەفۆن دەگەیەنرێتە ڕابەری مەزن، دواتر دەگوترێت (مومکین نییە کە بەزیندوویتی دەستگیری بکەین و بیهێنین، بەدوایدا بگەڕێن و قسەی لەگەڵ بکەن بڵێن هیچ لە تۆ ناکرێت، ئەوە ڕێنمایی ڕابەرایەتییە)، دەبردرێت بۆ شوێنێکی گونجاو و بێ ئەوەی هیچ کەسێك هەست بکات، هیچ شوێنەوارێك لەدواوە جێ بهێڵدرێت چارەسەر دەکرێت.

ڕێنمایی دەدرێت (ئەوەی شوێنەوار لەدوای خۆی جێ بهێڵێت لێی دەپرسمەوە) و دواتر تیمێك کە من دەناسن دەنێردرێن بۆ بەیروت، زۆر باش دەزانم کە ئاوا دەکەن، چونکە ژمارەی ئەوانەی بەهەمان ڕێنمایی و شێواز لەدەست دراون ئەوەندە زۆرن تەنانەت منیش نازانم، لە هوتێل بیر لەو بابەتە دەکەمەوەو لەپێشترەوە خۆم ئامادە دەکەم، یەکەم خاڵ: ئەگەر بەناچاری نەبێت لە هوتێل دەرناچم، دووەم: ڕۆژی چوارشەممە دەچمە خاچی سوور و دەست بە مانگرتنی تامردن دەکەم، ئەگەر هۆکاری هەڵاتنەکەم بە مانگرتنی تامردن بۆ ڕای گشتی هەموو جیهان روون بکەمەوە، وابیر دەکەمەوە کە بوێری کوشتنم نەکات، ئەگەر هەڵاتنەکەم وا بەنهێنی بمێنێتەوە ئاوا بە ئاسانی من بەشێوەیەکی نهێنی دەکوژێت و هەموو شتێك پەردەپۆشت دەکات، دواتر

نووسراوێكی یەك لاپەڕەیی بۆ ئاژانسەكانی ڕاگەیاندن و ڕۆژنامەكان دەنووسم.

ئەگەر ڕاگەیاندنی تورك بزانێت بۆ پرۆتستۆكردنی ڕابەری مەزن كە دەیەوێت بمكوژێت لەبیرۆی خاچی سووری لوبنان مانم گرتووە، دەیەها ڕۆژنامەوان و ڕاگەیاندنكار دەنێرێت، هەرچەندە میدیای توركیا دۆخەكە بەلایەنی خۆیدا ببات، بەڵام دۆخەكەم گەیاندووە بە چین و توێژێكی فراوان.

ڕۆژی چوارشەممە بە ڕوونكردنەوەكەی دەستمەوە دەچمە بیرۆی خاچی سوورو بە ماری رۆز دەڵێم ئەوانەی بەدوامەوەن زانییان كە لە بەیروتم، دەزانم كە بەدوامدا دەگەڕێن و لە هوتێلەكان لێكۆڵینەوە دەكەن، بۆ پرۆتستۆكردنی ئەو دۆخە لەو خولەكەوە دەست بە مانگرتن دەكەم تا مردن و لە بیرۆكەتان ناچمە دەرەوە، ئەو ڕوونكردنەوەی دەستیشم دەمەوێت فاكس بكەم بۆ هەندێك ئاژانسی هەواڵ و ڕۆژنامە، رۆز دوای ئەوەی بە حەپەساوییەوە گوێی لێم گرت چووە ژوورەكەی تا لەگەڵ پاسكال قسە بكات، بینیم كە لەبیرم چووە بەروار لەژێر ئەو ڕوونكردنەوەی نووسیومە بنووسم و سەیری ڕۆژژمێرم كرد، ١٤ی تەمموزە، رێككەوتێكی زۆر سەیرە، چونكە لە بەرواری ١٤ی تەمموزی ١٩٨٢ لەزیندانی دیاربەكر كە منیش لێی دەستبەسەركرابووم مانگرتنێكی بەرفراوان لەدژی زوڵم و زۆرداری دەستی پێكردبوو، چوار هاوڕێم شەهیدببوون، منیش لەدوای یازدە ساڵ، لە هەمان ڕۆژو هەروەك ئەوەی داگیركەر ئەنجامی دەدا بە كوشتنی ئەو رۆڵە دووربینانەی گەلی كورد، دەیانەوێت كە بەربەست بخەنە بەردەم سەربەخۆییمان، شێوەی ژیانی زهنییەتی داگیركەرێكی تر، جۆری بەڕێوەبردنی بەسەر گەلەكەماندا دەسەپێنێت و ڕابەری مەزنمان كە بۆ ئەم مەبەستە پارتیەكەی لەناوبردووەو خۆی خستووەتە شوێنی، بە ئامانجی پرۆتستۆكردنی، دەست دەكەم بە مانگرتن تا مردن.

كاتێك من لەنێو ئەو بیركردنەوانەبووم، كارمەندی كۆمیتە فەیسەڵ هاتە لام و گوتی كە كۆمیتە كۆبوونەوەی كردووەو بڕیارێكی دەركردووەو دەیەوێت

ئـەو بڕیـارەم پـێ رابگەیەنێـت: (ئێـرە دامەزراوەیەکـی مرۆڤانەیـە، ناچێتـە نێـو کاروبـاری سیاسـییەوە، بـەدەر لـەوە لێـرە شـوێنێك نییـە کـە لێـی بمێنیتـەوە، ئێمـە لەگـەڵ ئەوەنیـن کـە مان بگریـت، ڕەنگـە کاری ڤیزاکە درێـژە بکێشـێت، ئەگەر واز لـە مانگرتننەکـە بهێنیـت، دەتبەیـن بـۆ هوتێـل ئەشرەفییـە کـە دەکەوێـت ناوچـە کریسـتیان نشـینەکان و لـەوێ نیشـتەجێت دەکەیـن، ئەگـەر نەچیتـە دەرەوەو نەگەڕێـن هوتێلەکـە ئارامـە) دوای گوێگرتـن لـە فەیسـەڵ و بیرکردنەوەیەکـی درێـژ بڕیارمـداو لـە مانگرتنەکـە پاشـگەزبوومەوە، ئێـوارە کاتژمێـر پێنـج رێکخـەری کۆمیتـە خاتـوو مـاری لـێ کۆهلـی بـە تاکسـی منـی گەیانـدە هوتێـل ئەشرەفییـەو بەنـاوی کۆمیتـەی خاچـی سـوور ژوورێکـی وەرگـرت، پـارەی پێنـج ڕۆژی ژوورەکـە کـە دەیکـردە ١٠٠ دۆلار پێیـدان، ٢٠٠ دۆلاریشـی بەمـن دا و بـە ئۆتۆمبێلەکەیـەوە ڕۆیشـتەوە ماڵەکـەی.

دوای ماڵئاوایـی لـە خاتـوو مـاری چوومە ژوورەکـەم کە لە نهۆمـی دووەم ژمارە ٢٠٦ بـوو، ژوورەکـە بـە پێخـەف، کەلوپەلەکـەی و گەرماوەکـەی شاهانەبوو، دوای گەرماوکـردن لەسـەر پێخەفەکـەم دادەنیشـم و دەسـت بـە خەیاڵکـردن دەکـەم، هـەر خـۆی کاتێـك تەنیـا دەمێنمەوە هـەر خەیاڵ دەکـەم، خەیاڵەکانـم هەندێکجار بـۆ رابـردوو و هەندێکجـار بـۆ داهاتـوو دەچێـت و درێـژ دەبێتـەوەو هەندێك جار سـەر فڕۆکـە دەکەوێـت و لـە فڕۆکەخانـەی فرانکفۆرتـی ئەڵمانیـا دەنیشـمەوە، لەنێـو قەرەباڵغـی نازانـم بـۆ کـوێ بچـم و ئـەو شـوێنانەی کـە لەپێشـووتر دەچووم و دەمناسـن ناتوانـم بۆیـان بچـم، وڵاتپـەروەرەکان دەپرسـن کـە کـەی و لەکوێـوە هاتـووم. ئەگـەر ڕاسـتییەکان وەك خـۆی بـاس بکـەم ناڕەحەتی و یاخیبوون دەسـت پێـدەکات، باشـە لـە ئەڵمانیـا چـی دەکـەم؟ ئەگـەر بێدەنـگ بـم و هیـچ شـتێك بەکـەس نەڵێـم دەبێـت؟ ئەگـەر وابکـەم پڕوپاگەنـدەی (رووخـا، نەیتوانـی خـۆی لەگـەڵ رێکخـراو بگونجێنێـت، وازی لـە خەبـات هێنـا) ئەنجـام دەدات، هـەر کـە فرسـەتی دەسـتکەوت وەك مەحمـوود بیلگیلـی یاخـود ئەوانـی تـر بەنهێنـی منیش

لەنـاو دەبـات.

ئەگـەر ڕاسـتییەکان هـەروەك هەبـن بگێڕمـەوەو بنووسـم، پیـاوم دەخاتـە دوو و هەوڵـی کوشـتنم دەدات. زۆر لـە نووسـین و گێڕانـەوەی ڕاسـتییەکانم دەترسـێت، چونکـە هەمـوو تاوانەکانـی دەکەوێتـە بـەر چـاو، ڕووی ڕاسـتەقینەی بـەدەر دەکەوێـت، ئەوانـەی گـوزەراون، قەتڵوعامـەکان، لەناوبردنـەکان، کوشـتنەکان، ئەگـەر لـە بەرانبەریـان بێدەنـگ بـم ئەگـەر لەنـاو ڕێکخـراو بێدەنـگ بـم یاخـود لـە دەرەوەی هیـچ جیـاوازی نییـە، ئەگـەر بێدەنـگ بـم، ئـەوا هەڵاتنەکـەم بـێ مانا دەبێـت، جـا بۆچـی هەڵاتبـووم؟

ڕاسـتییەکان نابێـت بـە شـاراوەیی بمێننـەوە، تـرس نابێـت ببێـت بـە پەردەیـەك لەسـەر ڕاسـتییەکان، دەڵێـم و دەگێڕمـەوە، بـەڵام چـۆن؟ واتـا چـۆن باسـی دەکەم؟ چـۆن وا دەکـەم بـڕوای پـێ بکرێـت؟ دژایەتـی خـودام کردبـوو، بـە بەنـدەکان دەڵێـم کـە خـودا (خودا)نییـە، ئـەوەی وەك خـودا نـاسراوە سـاختەچییەك، زاڵمێـك و دووڕوویێکـەو بـووە بـە بوکەڵەیـەك لەدەسـتی دەوڵەتێـك کـە کوردسـتانی داگیرکـردووە، جـەلادی گەنجـی گەلـی کـوردە کـە هیـوای داهاتـوون. دەزانـم کـە ئەسـتەمە لەماوەیەکـی کـورت بـڕوا بـە هەمـووان بێنـم، چونکـە خـودا لەبـەردەم دۆخێکـی ئـاوا گوێچکـەی بەندەکانـی دادەخـات، پـەردە دەخاتـە بـەر چاوەکانیان، مـۆر لـە مێشـکیان دەدات، بەندەکانـی جگـە لـە وتەکانـی ئـەو هیچ شـتێك نابینن، نابیسـتن، ناخوێننـەوە و بیـری لێناکەنـەوە! گەلـی روسـیا لـەدوای ٦٠ سـاڵ ئینجـا لە سـتالین گەیشـت، ڕۆمانەکان دوای ٤٠ سـاڵ ئینجا ڕووی ڕاستەقینەی چاوشێسکۆیان بینـی، سـەرەڕای ئەوە پێویسـتە بینووسـم، هەروەك ئـەوەی بەپێدانـی ڕوونکردنەوە یاخـود راپۆرتێـك بـە ڕۆژنامـەو ئێزگـە رادیـۆکان ترسـناکی دۆخەکـە بـاس ناکرێـت، کەسـیش هیچـی لێ تێنـاگات. بەنووسـینی ئاگادارییـەك و بڵاوکردنـەوەی قەناعەت بـە کـەس ناهێنرێـت. بـە بروشـۆرێکی سـێ لاپەڕەیـی و دە لاپەڕەیی کێشـەکە نایێتە دۆخـی چارەسـەرکردن، بەگێڕانەوەیەکـی وشـك چیـن و توێـژەکان لێـت تـێ ناگەن.

دەبێت لەو حاڵەدا چی بکەم زۆر بەدرێژی بیر دەکەمەوە، لەئەنجامدا دەڵێم کە هەموو ئەوانەی دوای لە زیندان ئازادبوونم بینیم، بەسەرم هات، خوێندمەوە، شایەتیان بووم دەنووسم و بڵاویان دەکەمەوە، درۆ ماوەیەکی زۆر لەسەر پێ ناوەستێت، هەوڵدەدەم ڕاستییەکان بەچین و تویژەکان بگەیەنم و درۆکان رابماڵم، بەڵکو ئەو گرمەیەی لە رەشەباکەوە دێت گوێچکەی بەندەکان بکاتەوە، چاوەکانیان ببینێت و مێشکیان دەکرێتەوە.

ئایدیۆلۆژیای دیکتاتۆرییەت لەبەرانبەر ئەوانەی دەینووسم دەڵێت: (ئەوانە ئەو شتانەن کە شەڕی تایبەت و دوژمن دەیانڵێت)، وتاری ناشیرینکردنی من، لەبەرچاو کەواندنی من، بەناوی ڕاستەقینەیان وتار بە بەندە ناسراوەکان دەنووسێت، بەڵام لەوە زیاتر قسەیەکی نییە بۆ گوتن.

بەندەکان لەو روونکردنەوانەی بەناوی خۆیان دەیکەن بە ئەقڵی خۆیان وادەزانن کە من بەر دەدەنەوە سەر ئەرز، ڕابەری مەزن بەستایشکردن بەرز دەکەنەوە ئاسمان، ڕوونکردنەوەکانی ئەوانیش وتەکانی من پشت ڕاست دەکاتەوە. پارێزگاریکردنی (ئەو شتانەن کە شەڕی تایبەت و دوژمن دەیانڵێت) لەوە دەچێت کە لەرابردوودا لەبەرانبەر ئەوانەی دەیانگوت (لە سۆڤیەت دیموکراسی نییە، سۆسیالیزم نییە، دیکتاتۆرییەت و سەرمایەداری دەوڵەت هەیە) دەگوترا (ئەوە ئەو شتانەن کە داگیرکەر دەیانڵێت). (شوێنێك ئاگری لێ نەبێت دوکەڵی لێ نابێت). من تەنیا دووکەڵ نا ئاگرەکەش نیشانی ئێوە دەدەم، بە هەموو بەڵگەکانم و شایەتەکانمەوە قسە دەکەم، ئەگەر بڕوا بە قسەکانم نەکەن ئەوانەی نیشان دەدەم دەبینن و لە ئەورووپا دەیبینن، لە شام دەیانبینن، لەشاخ و لە شارەکان دەیانبینن، ئەگەر ئەمڕۆ نەیانبینن بەیانی، بەیانی نەیانبینن دووبەیانی، بەڵام بێگومان دەیانبینن، ئەگەر وڵاتپەروەربن و نەبووبن بە بەندە زۆربەی شتەکان دەبینن، ئەگەر لەسەنگەر گەریلان ئەوەی روودەدات بە چاوەکانی خۆتان ببینن، هەوڵبدەن ئەوەی دەگوترێت

و دەگێڕدرێتـەوە بەگوێـی خۆتـان ببیسـتن، ئەگـەر کەسـانێك بـن کـە لەلایـەن ڕابـەری مەزنـەوە دامەزرێـنراون هـەر خۆتـان لەنێـو هەموو شـتەکان دەژیـن، تاقی بکەنـەوە کـە ئـەو مێشـکە کار نەکردووەتـان بەکاربخـەن. وەك ڕۆژ ئاشـکرایە کە تا بەچـاوی دیکتاتـۆر ببینـن و بەمێشـکی ئـەو بیر بکەنـەوە، بەگوێچکەی ئەو ببیسـتن ڕاسـتییەکان نابینـن.

ئەوکاتـەی پەیکـەر و وێنەکانـی ڕابـەری مـەزن لەلایـەن گەلـەوە شـکێنران و دڕانـدران و فڕێـدران، بەمێشـکی خۆتـان بیرتـان کـردەوە، زۆر لەوە زیاتـر تێدەگەن کـە ئەمـڕۆ مـن دەیڵێـم.[١] بـەڵام بیرتـان نەچێـت کـە ئـەو ڕۆژە مـن و مێـژوو لەگەڵ نـەوەی داهاتـوو بەیەکـەوە تـف لەڕووتـان دەکەیـن. پارێزگاریکـردن لـێ کـردن بـە بیانـووی (بەکاتێکـی هەسـتیاردا تێپـەڕ دەبیـن، شـەڕ لەگـەڵ دەوڵەتـی تـورك بەردەوامـە، ئەگـەر لەدۆخێکـی وادا ڕابەرمـان نەمێنێـت، ئـەوا دۆخەکـە بەسـوودی دوژمـن دەشـکێتەوە، گەلـی کـورد شانسـێکی بەدەسـتهێناوە، سـەرەڕای هەمـوو شـتێك دەبێـت بەرگـەی ئـەو هەڵانـە بگریـن)، دیکتاتۆرییەت بـە دەسـتەواژەیەکی تـر زوڵـم دەژیێنێـت و پـەرەی پێـدەدات، خواسـتی ئایدیۆلۆژیـای فەرمیـش هـەر ئەوەیـە، واتـا ئـەوە بیـری دیکتاتۆرییەتـە پێیـان دەگوتـن (لەسـایەی مـن دەژیـن و لەداهاتـوودا لەژیـان بـەردەوام دەبـن)، کەنعـان ئەڤـرەن کاتێـك لە سـاڵی ١٩٨٠ بە کودەتـا هاتە سـەر دەسـەڵات، ئـەو زهنیایەتـەی لەلایـەن ئایدیۆلۆژیـای فەرمییەوە مێشـکی شـۆردرابووەوە، وایـان دەنووسـی کـە لەسـایەی ئـەو، گەلی تورکیـا دەگاتە خۆشـبەختی و ئارامـی. لەکاتێکـدا کەنعـان ئەڤـرەن لـەدوای خـۆی تورکیایەکـی تینـوو، بـە بەفربـوو، کـەڕ، نابینـا، بەرهـەم نەهێنـی نەزۆکـی جێهێشـت.

ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی دەڵێـت: (لەسـایەی سـەرۆك ئاپـۆ خەبـات بەرەوپێـش دەچێـت)، مـن پێچەوانـەی ئـەوە دەڵێم، ڕابەری مـەزن بەر بە بەرەوپێشـچوونەکان

---

١ عبدالله ئۆجەلان پەیکەرێکی نیوەی لەش کە لەخۆی زیاتر لە ستالین دەچوو لە برۆنز دروستکرابوو لەبەردەم باڵەخانەی بەڕێوەبەرایەتی ئەکادیمیا دانابوو.

دەگرێـت. خـۆی ناچێتـە شـەڕو ڕێـگا نـادات ئەوانـەی شـەڕ دەکـەن ڕابەرایەتیـی شـەڕ بکـەن، شـەڕ بـە ڕێکخسـتنی سـوپا و گـەل بەهێـز دەبێـت، ڕابـەری مـەزن بە بەمێگەلکردنـی گـەل، بەسـوپابوونی گەریلا دەوەسـتێنێت، ئەو شـەڕەی کوردسـتان هێشـتا فەرمانـدەی گشـتی هێزەکانـی نییـە. واتـا ڕێـگای نـەداوە دامەزراوەیـەك دروسـت ببێـت کـە شـەڕ بەڕێوەببـات و هەمـوو بڕیارێـك دەربـارەی شـەڕ بـدات. بۆچـی؟ چونکـە ئەگـەر دەزگایەکی ئـاوا دابمەزرێت ڕابەری مەزن لە شـام دەکەوێتە دۆخـی پەنابـەر، بـۆ ئـەوەی نەکەوێتـە دۆخـی پەنابـەر و هەڵاتووێك بـە ڕێگەگرتن لـە بـە مەرکەزیبوونـی سـوپا، هـەر هەرێمێـك و ڕێکخەرێکـی بـۆ دامەزرانـدووە، خـۆی لەشـامەوە بەبێتـەل ڕووبەڕووبوونـەوەکان سەرپەرشـتی دەکاتـە کەسـانی کاریگـەر، بەرپـرس و خـاوەن بڕیـارەکان ئەوانـە نین کە سەرپەرشـتی شـەڕ دەکەن، ئەوەیـە کـە لەشـام دانیشـتووە، ئەو شـەڕەی لە جودی، ئامەد، دەرسـیم و سـەرحەد و گارزان بەڕێنماییـەك کـە لـە شـام دەردەچێـت، بەڕێوەدەچێت، شـەڕێکی کوێرانە و هەڕەمەکیانەیـە.

شـەڕ، بـە دانیشـتن لـە گەڕەکـەکان، چاڵـەکان و باڵەخانەکانی شـەقام، جوێندان بـەم و بـەو ناچێـت بەڕێـوە، شـەڕ لـە مەیدانەکانـی جەنگ دەبێـت، ئـەو فەرماندە گەریلایانـەی دە سـاڵە لـە بەرەکانـی جەنـگ دەجەنگـن، سـەرەڕای ئـەوەی خـاوەن لێهاتوویـی و شـارەزاییەکی زۆرن و بـەو شـارەزایی و لێهاتووییـە نـا بەڵکـو دەبێـت بـەو ڕێنماییـە نالۆژیکیانـە بجووڵێنـەوە، لەکاتێـك کـە پێویسـتە شـارەزایی جەنـگ ببێـت بـە بابەتـی سـەرەکی وانـە سـەربازییەکان، لەشـوێنی ئەمانـە ئایەتەکانـی ڕابـەری مـەزن کـە هیـچ پەیوەندییەکـی بـە ڕاسـتی شـەڕەوە نییە.

ئاخاوتنەکانـی بێتەلـی وەك ڕێنمایـی قبـوڵ دەکرێـت و وەك ئـەوە وایـە ئـاو لەشـوێنی بەنزیـن لـە ئۆتۆمبێـل بکەیـت و هەوڵبدەیـت بیڕوێنیـت.

کاتێـك لـە بیقـاع لـە زینـدان بـووم ئاخاوتنـی بێتەلەکانـم خوێنـدەوە زۆر پێکەنیـم، ڕابـەری مـەزن لـەدوای هـەر ئاخاوتنێـك دەڵێـت: (ئەوانـە بـۆ هەمـوو

بنیات لێبدەن یا پێیان بخوێننەوە هێزێکی شاهانە وەردەگرن)، فەرماندە گەریلاکەی لایەکەی تر دەڵێت (ڕاستە سەرۆك، بەخوێندنەوەی بەهێز دەبین) و پشتڕاستی قسەکەی دەکردەوە، ئەوە وەهمێکە، کەسێك کە شەڕی نەدیبێت، بەچەکەوە سەر شاخ نەکەوتبێت، بۆسەی نەبابێتەوە، بەپێکدادان لە بۆسە دەرنەچووبێت، نەبووبێت بە شایەتی فێڵ و تەڵەکەکانی لایەنی بەرانبەر، لەواتای شاخ، بەرد، دۆڵ، لەسەر زەوی خشان، بەڕاکردن هەڵسانەوە، شوێنگرتن، هێشتنەوەی شوێنی چۆڵ و ئەوەی پێویستە بیخەڵەتێنی نەزانێت، قسە پوچە پڕ لە جوێن و سەرزەنشتەکانی چۆن هێز دەبەخشن؟ کاتێك دەفەرمووێت: (ئەوەی من دەیڵێم هێزتان پێ دەبەخشێت) ئەوەی بەرانبەری ناچارە بڵێت (ڕاستە) خۆ لەدۆخێك نییە بڵێت (سەرۆکی بەڕێز وەرە، بچۆ سەر راپەڕاندنی شەڕ، دەبینیت کە ئەوانەی باسی دەکەیت وەك خوێندنەوەی شیعری دڵدارییە)، ڕابەری مەزن بە فەرماندەیەك دەڵێت (فەرماندەکان لەگەڵ شەڕکەرەکان دەبن، تەنانەت دەبێت لەپێشی پێشەوەی شەڕبن، ئەو فەرماندەی ئاوا لە دوورەوە خۆی حەشاردەدات فەرماندە نییە، هەموو ئەوە بەو شێوەیە بزانن) فەرماندەی گەریلاش دەڵێت: (ڕاستە وا دەکەین سەرۆك).

لەکاتێکدا دەبوو بڵێت:(سەرۆك، گەورەترین فەرماندە تۆی) لەشوێنی ئەوەی لە دوورەوە سەیری شەڕ بکەیت، لەشوێنی ئەوەی لە شام بگەڕێیت و بسوڕێیت وەرە بەڕێوەی ببە، شورەییە خۆت مەشارەوە، لەدوورەوە سەیر مەکە، لەو حاڵەدا هەندێك فەرماندە تۆ وەك نموونە وەردەگرن). ڕاستیەکە ئەوەیە، ئەو دۆخە بەرد دەخاتە بەردەم شەڕەکەو بەدەر لەوە ڕێچکەی ڕابەری مەزنمان ڕێچکەیەکی قۆڕە، لەژێر ماسکی ئازادکردن گەریلای کردووە بە کۆیلە، با هەر گەریلایەك جوان سەرنجی خۆی بدات، بەڕاستی ئازادبووە یاخود بووە بە کۆیلە؟ مرۆڤی ئازاد بیر دەکاتەوەو بیروبۆچوونی دەبێت، ئەوەی لەمێشکی دا بیری لێ دەکاتەوە جێبەجێی دەکات.

پیاوی كۆیلە بیر ناكاتەوە، كۆیلە روانینی بۆ دونیا، ئایدیۆلۆژیا و ڕوانگەی بۆ ڕووداوەكان نییە، بەهرەی شیتەڵكردنی ئەوانەی نییە كە دەگوزەرێت، گەورەكەی چی و چۆن و بۆچی فێركردبێت ئاوا بیر دەكاتەوەو دەژییێت، لەنێو گەریلادا بەدەر لە ئایەتەكانی ڕابەری مەزن دەكرێت قسە بكرێت، بیر بكرێتەوە، بیرۆكە دابهێنرێت؟ ناكرێت، چونكە ئایدیۆلۆژیای فەرمی ئەوەی كردووە بە یاساو وەك بنەمایەكی لێ كردووە، هیچ كەسێك بۆچوونی خۆی لەهیچ شوێنێك دەرنابڕێت، پارێزگاری لێناكات و بەپێی ئەو بۆچوونانە ناجوڵێتەوە، هەموو دەبێت پارێزگاری لە بۆچوونی پارتی بكەن، باسی بكەن و بەپێی ئەو بۆچوونە هەڵسووكەوت بكەن، شتێك نییە بەناوی پارتی! لە پارتیەكان ئەندامەكان، یاخود ئەوانەی بۆ نوێنەرایەتی كردنی ئەندامەكان هەڵدەبژێردرێن لەكۆنگرە، كۆنفرانس و كۆنگرێسەكان بۆچوونی ئەو ناوچەیەی نوێنەرایەتی دەكات دەردەبڕێت و كێشەكانی گفتوگۆ دەكات، بیری هاوبەش و روانینی هاوبەش بەرهەم دەهێنێت، دواتر ئەندامانی پارتی بەرپرسن لە پارێزگاریكردن لەو بۆچوونانە و جێبەجێكردنیان، لەم حاڵەتانە بۆچوونە كەسییەكان بەهۆی پێویستی دیموكراسییەت دەبن بە پەیڕەوی زۆرینە، لای ئێمە هەمووان وتەی ڕابەری مەزن دووبارە دەكەنەوە، بیر دەكەنەوە، پارێزگاری لێدەكەن و جێبەجێی دەكەن. بەهۆی ئەو دۆخە ترسناكە لەناو گەریلا، شارەكان و ئەورووپا بەتەواوی بیروبۆچوون دەربڕینی قەدەغە كردووە، ئەوانەی بیر دەكەنەوە بە دەرچوو لە ڕێچكە و دوژمن دەبینرێن و كوژراون یاخود لەناوبردراون، چونكە بیرۆكە تەنیا لە ڕابەری مەزنەوە دەردەچێت و ئەوانیتر دووبارەی دەكەنەوە.

كاتێك ئاوا سەیرێكی دەوروبەرتان بكەن، گوێ لەوانە بگرن كە لە كۆبوونەوەكان دەگوترێت، سەیری ئەو وانانە بكەن كە دەگوترێنەوە، تەنیا دووبارەكەرەوە دەبینن، گەریلایەك كە بیرۆكەی نەبێت ناتوانێت شەڕ بباتەوە،

ئەگەر لەشەڕیش سەرکەوت، لایەنی بەرانبەری تووشی شکست هێنا و لە ڕووخاندنی ئابووری، پەروەردە، دارایی و دەزگاکانی تری سەرکەوت، لەبەر ئەوەی کە توانای ئەوەی نییە شتێکی نوێ دابمەزرێنێت، بەڕێوەی ببات و بەرەوپێشی ببات، کۆتاییەکەی ڕووخانە. ڕابەری مەزن هەر لەئێستاوە بناغەی داناوە کە لە داهاتوودا لە کوێ ببەزین و بڕوخێین، ڕابەری مەزن سەرەڕای ئەوەی هەموو ئامادەکارییەکی لە دژمان کردووە، مرۆڤی شەڕکەر هەرچەندە لەسەر ئاستی تاکتیک بێت، بەڵام بیر دەکاتەوە، ئەستەمە کە بتوانێ بە تەواوی ڕێگری لەوە بکات، هەر خۆی کەمێك شەڕ بەرەو پێش بچێت، ناتوانێت بە تەواوی ڕێچکەی بسەپێنێت و بە تەواوی ڕێگری لە بیرکردنەوەی گەریلا بکات.

هەر بەم شێوەیە کاتێك لە بیقاع دەستگیر کرابووم، دوو پەرتووکم خوێندەوە کە زەکی بێ پەنجە (پارماکسز زەکی)[٢] نووسیبوونی، بینیم کە ئاگاداری ئەو دۆخەیە، دەربارەی شەڕو ڕێکخستن هەندێك بۆچوونی زۆر گرنگی هەیە، ئەو پەرتووکانە سەرەڕای ئەوەی بڵاونەکرانەوە، لە ڕەخنەی هەندێك بەندەی نزیکی ئاپۆ ڕزگاریان نەبوو، کاتێك بە بەندەیەکم گوت پارماکسز زەکی وەك گیاپ دەکرێت بیرمەندێك و سەربازێك بێت) دەموچاوی تێك هەڵێناو بەگوتنی (خۆی وەك ڕابەرایەتیی دەبینێت، ڕەنگە لە داهاتوودا ترسناك بێت) لۆژیکی ئایدیۆلۆژیای فەرمی دەربڕی، چونکە بەپێی ئایدیۆلۆژیای فەرمی، هەر کەسێك بیر بکاتەوە رکابەری دیکتاتۆرە، دیکتاتۆریش رکابەر نا بەندە یاخود کۆیلەی دەوێت، لەگەڵ ئەوەدا ڕێچکەی قۆڕی ڕابەری مەزن، بە نەهێشتنی پەیوەندی هەڤاڵەتی لەنێوان گەریلاکان، بە خولقاندنی بێ متمانەیی، شك و گومان، چاودێریکردنی یەکتر، دەستبەسەرکردن، دادگاییکردن و داهێنانی ئەنجامی وەك کوشتن دەبێتە هۆکاری نەمانی ورەی گەریلا، شکانی ئیرادەی شەڕو زۆربوونی

---

٢ پارماکسز زەکی (زەکی بێ ئەنگوست) شەمدین ساکیك لە ڕووبەڕووبوونەوەیە لەگەڵ سوپای تورکیا ئەنگووستەکانی لە دەست داوە و دواتر لەبەر ئەو ڕووداوە لە نێو گەریلا بە پارماکسز زەکی ناسراوە.

مرۆڤـی نـاڕازی. بەرزبوونـەوەی ژمارەی هەڵاتـووەكان و ئەوانەی خۆیان بەدەسـتی دوژمنـەوە دەدەن و گەڕانـەوە دواوەی خاڵـی یەكسـانی خەبـات. كاتێـك ڕاپۆرتـی كۆنفرانسـی هەرێمەكانـی ١٩٩٢ م خوێنـدەوە ئـەو ڕاسـتییە زۆر بەڕوونـی بەدیـار دەكەوێـت. ژمـارەی هەڵاتـووەكان، واتـا ئەوانـەی دوای ئـەوەی بەخۆبەخشـی دێنـە نـاو ڕیـزەكان و دواتـر بەهـۆی بینینـی ڕێچكـەی قـۆڕی ڕابەرایەتیـی و ئـەو ئەنجامانـەی لێـی دەكەوێتـەوە هەڵدێـن، چەندیـن قاتـی ژمـارەی شـەهیدەكان و ئەوانـەن كـە دەمێننـەوە.

ئـەوە ڕاسـتییەكی ئاشـكرایە كـە ئەگـەر وای دابنێیـن هەندێـك بەهۆی ترسـان و دۆخـی گـران ڕایانكردووە، بەهـۆی ئـەو دەرئەنجامانەی كە ڕێچكەی قـۆڕی ڕابەری مـەزن دایدەهێنێـت بەشـی زۆرینـە هەڵدێـن. لـە هەمـووی گرنگـتر ئەوانـەی دێـن و بەشـداری شـەر دەكـەن بـۆ ئامانجـی زۆر گـەورە هاتوونـە شـەڕ بكـەن و ڕابەری مـەزن خـۆی لـە شـوێنی ئـەو ئامانجانـە دانـاوە. گەنجێك كە تـازە دێتە نـاو خەبات، بیـر دەكاتـەوەو دەڵێـت (مـن بـۆ وڵاتەكـەم، گەلەكـەم، گوندەكـەم، خانەوادەكـەم و نـەوەی داهاتـوو، مـن بـۆ خـۆم دەچمـە شـەڕ) و دەچێتـە نـاو گەریـلا، دوای ماوەیەكـی كـورت لەچوونـە نـاو گەریـلا تێـدەگات كـە تەنیـاو تەنیا بـۆ ئاپـۆ شـەڕ دەكات و لایەنـە سـەیرەكەی كارەكـە ئەوەیـە كـە ئاپـۆش لـە شـام دانیشـتووە و نۆكـەری ئەسـەدە.

لەكاتێكـدا گەریلاكـە بـۆ گەلەكـەی بەشـداری شـەڕی كردبـوو، كاتێـك درك بـەوە دەكات كـە هەمـوو ئـەو شـتانەی دروسـتكراوە لەلایـەن ئاپـۆوە دەسـتی بەسـەردا گیـراوە تەنانـەت ژیانـی خـۆی پابەنـدە بە وشـەیەك كـە لەنێـوان هەردوو لێـوی ئاپۆدایـە، یـا هەڵدێـت، یـا لەچالاكییەكـی خۆكـوژی دا خـۆی لەنـاو دەبـات، یـا دەكشـێتەوە كەنارێـك، یـا ئەوەتـا كاتێـك لـە هەوڵـی تێكدانـی ئـەو ڕێچكـە خوێڕیانـەی ئاپـۆ دایـە دەسـتگیر دەكرێـت و گوللەبـاران دەكـرێ.

ئەگـەر سـەیری مێـژووی بیسـت سـاڵە بكەیـن، لەنێو نـەوەی یەكـەم و دووەمی

بەشدارانی خەباتدا، ئەوانەی کە ماونەتەوە ژمارەیان بەقەد پەنجەی یەك دەستە و ئەوە بەڵگەی ئەوەیە کە ڕاست دەڵێم، ڕێچکەی دەرەبەگانەو خۆسەپێنەری ڕابەری مەزن لەبەر ئەوەی چین و توێژی شارەکان دەیزانن، چین و توێژەکان لەهاتنە ناو خەبات دەکشێنەوە، سەرەڕای ئەوەی ئەو سەرهەڵدانانەی لەدژی زوڵمی دەوڵەت و فشارو قەتڵوعامەکانی هەڵگیرساون بە رادەیەکی گرنگ چین و توێژەکانیان بەخەبەر هێناوەو وای لێکردوون کە ئازاو چاونەترس بن، لەبەر ئەوەی ئازادیی نا کە ڕێچکەی خۆسەپێنەر لە شوێنی ئازادیی بەسەر چین و تویژەکاندا دەسەپێنرێت، هەوڵی دوژمن بۆ نەهێشتنی کاریگەری بەسەر چین و توێژ سەرکەوتوو بووەو ڕێچکە خۆسەپێنەرەکە خزمەتی بە دوژمن کردووە. ڕابەری مەزن کە ئەوەی بەسەر شەڕی ئازادیی گەلی کورددا هێناوە، ڕێگری کردووە لە یەك هێزبوونی گەلی کوردستان و ڕێگری کردووە لە بە یەکەوە بوونیان لە یەك سەنگەردا.

ئەو بەرەی ڕزگاری نەتەوەیی کوردستانەی دەگوترێت لەساڵی ١٩٨٥ دامەزراوە، تەنیا پرۆگرامێك، ناوێك و ئاڵایەکی هەیە، بەرە پەیڕەوی نییە، سەنتەری نییە، بەرە ڕابەر، بەڕێوەبەر و ڕێکخراوی ناوچەیی نییە، واتا بەرە هێزێك، ڕێکخراوێك، دەسەڵاتێك، ناوەندێکی بڕیار نییە، چونکە دەسەڵات و ناوەندی بڕیار تەنیا ڕابەری مەزنمانە، ئەو هەم پارتی و هەم بەرەیە، خودا سێبەری ئەومان لەسەر سەر لانەدات! لەبەر ئەو ڕاستییە ڕێگە لەوە گیراوە کە ئەو بەرەیە ببێت بە هێزێك و ڕابەری خۆی دروست بکات. ئەرکی ئەوانەی لە ئەورووپا و کوردستان ناونراون (کارکەرانی بەرە)، حەماڵیکردنە بۆ ئەوانەی ڕاستەوخۆ بە ڕابەری مەزنەوە پەیوەستن، جێبەجێکردنی هەموو ویست و داواکارییەکانی ئەوان، ئەوانەی لەبیرکردنەوە ئازادتر، لە دەسەڵاتدا لە پایەی کۆیلەی کۆیلەدان، ئەو دۆخە ڕێگریکردن و بەربەست خستنە بەردەم ڕێکخستنی گەلە، ئەو ڕابەری مەزنەی ئاوا پێشی بە ڕێکخستنی بەرە گرتووە،

بەربەستیشـە لەبـەردەم بـەرەو پێشـچوونی کارکردنـی یاسـایی. هـەر خۆیەتی بووە بـە بەربەسـت لەبـەردەم رێکخسـتنی، دامەزراوەبوونـی، بە پارتیبوونـی و وەرگرتنی پاڵپشـتی جەمـاوەری پارتیـی رەنجـی گەل، چونکە ئـەو نایەوێت جگـە لەخۆی هیچ کەسێك لەنێـو گەلـی کـورد بناسرێـت، هیـچ دەزگایـەك بـە یاسـایی بکرێـت (ئـەوە یاسـایەکی شـامە). ئەگـەر پارتیـی رەنجـی گـەل رێـك بخرێـت و ببێـت بـە دەزگا، لەگـەڵ خەڵـك تـەواوکاری یـەك بێـت و خەبـات بـکات، ئەندامانـی لەنێـو خەڵـك دەناسرێـن، رێزیـان لێدەگیرێـت و خەڵکـی خۆشـیانی دەوێـن، بـۆ رێگەگرتـن لـەو کارەسـاتە مەزنـە تائێسـتا بـەردەوام لەبـەردەم ڕووی سـەرۆکە گشـتییەکانی پارتیـی رەنجـی گەل بەردەوام دروشـمی (بژی سـەرۆك ئاپۆ) دەگوترێتـەوە، لەلایەن ڕابەری مەزنـەوە ئـەو ئایەتانـە سـەبارەت بـە ئەندامـان و لایەنگرانی ئـەو پارتیـە دابەزیوە: (ئەندامانـی پارتیـی رەنجـی گـەل هەموویـان ریفۆرمیسـتن، چاویـان بڕیوەتـە تواناکانـی ئێمـە و گـەل، دەیانەوێـت پێـش بکـەون و ناسراوبـن، نابێـت ڕێـگا بـەوە بدەیـن کەسـانێکن کـە سـنووری خۆیان نازانـن، ئەگەر فرسـەتیان دەسـت بکەوێت وڵات و گـەل بەپێنـج قـروش دەفرۆشـن). دوای ئـەو ئایەتانە بـەو ڕێنماییانەی دران بـە گەریلا و بەندەکانـی ئەورووپـا دەسـتکرا بـە پڕوپاگەندەکـردن لـەدژی پارتیـی رەنجـی گـەل، قەدەغەکـرا کـە لەنێـو خەڵـك رێکخسـتنی هەبێـت و کـرا بـە پارتیـی تابلـۆ، پارتیـی رەنجـی گەلیـش وەك پەکەکـە تەنیـا نـاو و تابلـۆی هەبـوو و هیچـی تـر. ئـەو پەرلەمانتارانـەی بەنـاوی پارتیەکـە هەڵبژێـردران هـەروەك دەنگیـان بـرا، هاتنـە حاڵەتێـك کـە (هیـچ شـتێکیان لەدەسـت نایـەت، بـێ بەهـرەن).

پارتیـی رەنجـی گەل، لەلایەك هێنرابـووە ئەم حاڵەتە، لەلایەکی تر ماسـتاوچێتی تەلەفـۆن خولْقا. ئەوەی لە شـام دانیشـتووە لەڕێـگای ماسـتاوچییەکانی تەلەفۆنەوە ئەندامانـی تـری پارتیەکەیـان ناچارکـرد کـە بـبن بـە ماسـتاوچی و لەکاتێکـدا کـە لـە کۆنگـرە، کۆبوونـەوەو گردبوونەوەکانـی پارتیـدا دەیەهـا کێشـەی خوێنـاوی و بەپەلـەی گەلـی کـوردو تـورك هەبـوو کـە بهێنرێنـە بـاس، بـەردەوام هوتاڤـی (بـژی

سەرۆك ئاپۆ) لێدرا، چونکە بۆ ڕابەری مەزن کێشەکانی گەلی کورد پلە دوو بوون، گرنگترین خاڵ ئەوەبوو کە ئەندامانی پارتیی رەنجی گەلیش بڵێن (بژی سەرۆك ئاپۆ)، هەروەك دیارە کارکردنەکانی گۆڕەپانی یاسایی بەم جۆرە ڕاگیراو هەزارەها کەس کە دەیانتوانی لەو گۆڕەپانە کاربکەن ئاوا جێ هێڵدران. بۆ ڕابەری مەزن ڕێکخستنی گەل و بەرەوپێشچوونی شەڕ زۆر گرنگ نەبوو، پێ قبوڵکردنی دیکتاتۆرییەتەکەی خۆی بۆ ئەو گرنگترە.

وا بەدەر ناکەوێت کە ئەنجامدانی هەموو ئەو کارانە لەلایەن یەك کەس و سەرکەوتن لێی مومکین بێت. ئەوەی ڕێکخستنی گەلی کوردی نەوێت، نەیەوێت ببێت بە هێزێکی سەربەخۆ، بەڵام بە شیکردنەوەی دۆخەکەی ڕۆحی نەتەوەیی و خەباتی بەرەوپێشچوو لەدژی داگیرکەر قۆرخ بکات، هێزێك هەیە کە بیەوێت دەنگی گشتی ناوچەیی و نێودەوڵەتی بکاتە پاڵپشتی خۆی و لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بەجۆرێك لەجۆرەکان ببێت بە خاوەن بەش. ڕابەری مەزن بووە بە جێبەجێکارێکی تاکتیکی ئەو هێزە، بە لەناوبردنی ئەو پەکەکەیەی کە بۆ سەربەخۆیی و ئازادیی بەڕێ کەوتبوو، لەشوێنی ئەو ئامرازێکی وابەستە بەخۆی داهێناو ئەو ئامرازەی کردووە بە هێزێکی تاکتیکی ستراتیژی ناوبراو.

هەموو ئەوانە ڕاستییەکانی ئێمەن، وا دیارە کە خەباتی سەربەخۆیی و ئازادیی کوردستان لەنێو کۆت و زنجیرێکی ئەستوورە، ڕابەری مەزن وەك بەربەستێك خۆی دەخاتە بەردەم هەموو بەرەو پێشچوونێك، بێ هەواڵی من نابێت بچووکترین پێشڕەوی ببێت، ئەگەرنا من دەڕۆم، ئەگەر من بڕۆم تۆفان دەقەومێت، کارەسات ڕوودەدات، گەلی کورد بەهیلاك دەچێت...)، بۆ دەرچوون لەو بەرداشە گەیاندنی گەلی کوردە بە سەربەخۆیی، ئازادیی یاخود ئاستی گونجاو بە نەتەوە هاوچەرخەکان، بنیاتێکی ڕوون و مۆدێرن کێشەی هەرە بەپەلەی شۆرشی کورد. ئەو گلاستنۆست و برۆسترۆیکایەی ٧٠ ساڵ لە ڕووسیا درەنگ کەوت و لەساڵی ١٩٢٥ دەبوو پەیڕەو بکرێت، بۆیە نەژێینرا و

کـوژرا، ئێمـەش هەمـوو بەرەوپێشـچوون و تاقیکردنـەوە تاڵەکانـی جیهـان دێنینـە بـەر چاومـان، بەسـوود وەرگرتـن لـە تاقیکردنـەوەکان، بەبینینـی ئـەو تابلۆیـەی ڕابـەری مـەزن کێشـاویەتی، ناچاریـن کـە روونـی و ئاشـکرایی و سیاسـەتی دووبارە بـۆ بنیاتنانـەوە پەیـڕەو بکەیـن.

١ـ کۆتاییهێنـان بـە هەمـوو ئـەو دیکتاتۆرییەتـە تاکەکەسـی و ئەنجامدراوانـەی ساڵانی ١٩٨٣ (ئـەو کودەتایـەی لەگـەڵ کات کـرا)، رابـردووی پەکەکـەش بـەرەو گفتوگـۆ بکرێتـەوەو بـە لەبەرچاوگرتنـی کۆتایـی پارتیـە ستالینیسـتییەکان دووبـارە بـەرەو بـە پارتـی بـوون بڕۆین.

٢ـ لەژیانـی سیاسـی کوردسـتان واز لـە لۆژیکـی تاکـە پارتـی بهێنرێـت و تێگەیشـتنێکی فـرە پارتیـی قبـوڵ بکرێـت.

٣ـ کۆتایـی بـە گاڵتەجاڕیـی وەك ڕابەرایەتیـی سـتراتیژیی و ڕابەرایەتیی تاکتیکی بهێنرێـت، ئەنجومـەن، بـەرەو پارتیـەکان وەك نوێنەرانـی سیاسـی گەلـی کـورد و پێشـڕەوانی قبـوڵ بکرێـن.

٤ـ دەبێـت بەرەیەکـی دیموکراتـی پێـك بهێنرێـت کە هەمـوو پارتـی و ڕێکخراوە کوردییـەکان بەشـداری تێـدا دەکـەن، بـەرە بـە پێگەیـەك بگەیەنرێـت و دەبێـت دەسـت بەسـەر هەمـوو بەرەوپێشـچوونەکانی کوردسـتاندا بگرێـت.

٥ـ سـوپا بـە مەرکـەزی بکرێـت، فەرمانـدەی گشـتی هێـزەکان دابمەزرێـت، فەرمانـدەی گشـتی دەبێـت لەنێـو کوردسـتان سـەرکردایەتیی شـەڕ بـکات، هەمـوو بڕیارێکـی تایبـەت بەشـەڕ لەلایـەن فەرماندەی گشـتی دەربکرێت، نابێـت ئەوانەی لـە دەرەوەی وڵاتـن بچنـە نـاو ئـەو دەزگایە.

٦ـ بەدەستپێشـخەریی بەرەیـەك کـە لەهەمـوو ڕێکخراوەکانـی ناوەڕاسـت، باکـوور و ڕۆژئـاوای کوردسـتان پێکدێـت، هەڵبژاردنێکـی سەرتاسـەری ئەنجام بدرێـت و ئەنجومەنـی نەتەوەیـی کـورد کـە بەرزتریـن ئۆرگانـی بڕیاردانـی کـوردە، دابمەزرێـت.

٧ـ سوپا بە مەرکەزی کراوەکە بخرێتە ژێر دەسەڵاتی ئەنجومەن.

٨ـ لەشوێنی شەڕی نێوان سەرکردەکانی گەلی کورد لە پارچەکانی تر، لەنێوان ئەو دەزگایانەی نوێنەرایەتی گەل دەکەن (بەرەچاوکردنی دۆخەکان) یەکگرتوویی بەلانی کەم لە نزمترین ئاست بپارێزرێت.

٩ـ چەندین دەزگای نەتەوەیی لەژێر دەسەڵاتی ئەنجومەن دابمەزرێن.

١٠ـ گەلی کورد بۆ ریفراندۆم ئامادە بکرێت، بۆ ئەمە کەشی ناوخۆ و دەرەوە ئامادە بکرێت.

کارکردن بۆ ئەو بنەما سەرەکییانە کە گرنگی زۆریان هەیە لەڕووی داهاتووی نەتەوەکەمان، ئەرکی مێژوویی سەرشانی گەریلاکان، وڵاتپەروەرانی شارەکان، ئەوانەی لەنێو پارتیی رەنجی گەل کاردەکەن، ئەو وڵاتپەروەرانەی لە ئەورووپان و هەموو رێکخراوە کوردییەکانی ترە کە نابێت لێی رابکەن.

هوتێلی ئەشرەفییە لە گەرووی چوارڕیانێکە، لەبەر ئەوەی لەبەر دەنگی ئۆتۆمبێلەکان ناتوانم بخەوم، بیر دەکەمەوە، بیر دەکەمەوەو بیر دەکەمەوە.

٢٣ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت

ئەگەر دەتانەوێت بزانن لەناو وڵاتێك، یاخود ڕێکخراوێکدا دیکتاتۆرییەت هەیە یاخود نا،
سەیری ئەوە بکەن کە لەو وڵاتە ماستاوچی هەیە، یاخود نا

بەرەو نیوەڕۆ لەبەردەم هوتێل ئەشرەفییە سەر تاکسییەك کەوتم و بەرەو کۆمیتەی خاچی سوور دەچم، فەیسەڵ نەهمەن کارمەندی کۆمیتە دوای کەمێك گفتوگۆکردن لەگەڵم، کیسێکی پێم دا کە لەماڵەکەی بۆ منی هێنابوو و پانتۆڵ و کراسێکی تێدابوو، بەسوپاسەوە لێی وەردەگرم و لەسەر شەڕی ئیسرائیل و حزبوڵڵا لە باشووری لوبنان گفتوگۆ دەکەین، فەیسەڵ لەبەر ئەوەی شیعەیە سۆزی بۆ حزبوڵڵا هەیە، لە لوبنان بەواتای وشە جەنگ هەیە، فڕۆکەکانی هێزی ئاسمانی ئیسرائیلی بۆمبەکان لە شوێنە نیشتەجێبووەکانی لوبنان دەخەنە خوارەوە، پەنجەرەی باڵەخانەکان بەهۆی دەنگی بۆمبەکان دەهەژێت.

بەهۆی پەرەسەندنی شەڕ، کارمەندانی خاچی سوور هەموو سەرقاڵن، شاندەکە بەسەرۆکایەتی پاسکاڵ بەردەوام لە کۆبوونەوەدان، ماری ڕۆز لەسەر بێتەل جیا نابێتەوەو بەردەوام دەڵێت (تیر تیر تیر بەیروت).

بە فەیسەڵ دەڵێم کە دەمەوێت پەیوەندی بە ئەڵمانیاوە بکەم، دوای (ئۆکەی) پاسکال لەگەڵ حوسێن قسە دەکەم، حوسێن دەڵێت: (پێن، IGM یەکێتی ڕۆژنامەنووسانی ئەڵمانیا، ڕێکخراوی ئافی نێودەوڵەتی بۆ پێدانی

ڤیزا بەتـۆ داواکارییـان پێشـکەش بـە وەزارەتـی دەرەوەی ئەڵمانیـا کردووە)، سـڵاو دەگەیەنـم و دەگەڕێمـەوە هوتێـل لەڕێـگا پانتـۆڵ، تیشـێرت و پێڵاوێکـی وەرزشـی دەکـڕم، ئیـدی هەوڵـدەدەم بـڕوا بەخـۆم بهێنـم کـە دەتوانـم بچمـە ئەڵمانیـا.

لەمانگـی ئـاداری ١٩٩٢ لـە ئەکادیمیـای مەعسـوم کۆرکماز بووم کـە دەکەوێتە بیقـاع، بەفـر بـاری بـوو و هـەوا سـارد بـوو، ڕابەری مـەزن بەمنـی گوتبـوو: (خۆت ئامادەبکـە دەچیـت بـۆ ئەڵمانیـا) وا هەڵسـووکەوتی دەکرد کە لەمـاوەی ئەو چوار مانگـەی کـە وەك فەرمانـدە لـە بەڕێوەبەرایەتـی ئەکادیمیـا بـووم هیـچ ڕەخنـەی لەمـن نەگرتـووەو گرنگـی بەبیـرو بۆچوونـم داوە، لەچـوار مانگـی سـەرەتای ئـەو هەشـت مانگەی لە ئەکادیمیابووم بەردەوام هێرشـی دەکردە سـەرم، سەرزەنشـتی دەکـرد، لەبەرچـاوان سـووکی دەکـردم، دەستبەسـەری کـردم، خسـتمیە ژێـر چاودێـری، لەمـاوەی چـوار مانگـی کۆتاییـش وەك خـۆی دەڵێـت هەوڵـی دابوو کە مـن هەڵسـێنێتەوە سـەر قاچەکانـم، ئـەوە تاکتیکێکی گرنگـی ئەوبـوو: (یەکەمجار سـووکی بکـە، دواتـر بـەرزی بکەیـەوە، بەخۆتـی پەیوەسـت بکـە). ڕۆژێـك بـەر لـەوەی بـۆ چوونـە ئەڵمانیـا بچمـە شـام، هەردووکـمان لەمیوانخانەکـەدا بەرانبـەر یەکـتر دانیشـتبووین گفتوگۆمـان کردبـوو و ئـەو ژەمـەی بەتایبـەت بـۆ نیـوەڕۆ بـۆ ئێمـە ئامادەکرابـوو خواردمـان، دوای نانخـواردن ئەبوبەکـر و مستەفا گەزگۆرمـان لەگـەڵ خۆمـان بـردو بەیـاوەری پاسـەوانە چەکدارەکان چووینـە پیاسـەی سـەر شـاخ و لەنێـو شـاخە بەفرینـەکان هەندێـك وێنەمـان گرتبـووو بـەرەو ئێـوارە کـە دووبـارە گەڕاینـەوە میوانخانەکـە سـەبارەت بـەو ئەرکەی پێم دەسـپێدرا قسـەمان کردبـوو، ئەندامـی ئەنجومەنـی ڕێکخـراوی ئەورووپـا، ڕێکخـەری ڕۆژنامەکانـی سـەرخۆبوون و بەرخـوەدان، وەك نوێنـەری ڕاگەیاندنی ئەورووپـا دادەمەزرێنرام، ڕابـەری مـەزن دوای ئـەوەی چوارچێـوەی ئەرکەکەمی نەخشـاند، گوتـی: (میدیاش لەوێیـە، لـەو شـوێنە نزیکـە کـە تـۆی لـێ دەمێنیتـەوە، لەوێـش وەك ئێـرە بەشـەڕ مەیـەن! ئەویـش لـە ئەنجومەنـە بـە تێگەیشـتنەوە لەگـەڵ یەکـتر بجوڵێنـەوە).

دوو مانگ بەر لەو ئاخاوتنەمان فەیسەڵ دونلایجی کاتێك بەمنی گوت: (هەڤاڵ سەلیم ئەرکی گرنگ چاوەڕوانتە و ڕابەرایەتیی گرنگییەکی زۆرت پێدەدات، ئەگەر سەرنجت دابێت لە بابەتە ژیان و مردنەکان، بەتایبەتی بیروبۆچوونی تۆ دەپرسێت و سەرنجی دەدات). گوتبووم: (دەزانم).

ساکینە بەر لەمن نێردرابوو بۆ کامپێکی باشووری کوردستان، لەوێ دەنگ و ڕەنگی بڕدرابوو[1] منیش دەنێردرێمە ئەورووپا، پەیوەندیم لەگەڵ خێزانەکەم چاك دەکرێتەوە، پلە و پایەم پێ دەدرێت، بەم جۆرە لەژێر دەسەڵات دەمهێڵنەوە، لەو ماوەیەی لە ئەورووپا دەمێنمەوە لە پەیوندییە تەلەفۆنییەکاندا وا دەردەکەوێت کە گرنگی بە بۆچوونەکانم دەدات، هەموو پێشنیازەکانم قبوڵ دەکات، بەڵام لەلایەن ماستاوچییەکانی ژێر دەستی خۆی کە لە ئەورووپان دەخرامە ئامانجەوە، سووکایەتیم پێ دەکرا، وا رادەگەیەنرام کە ناتوانم کاربکەم، لە پارتی تێناگەم، بێ دیسپلین، نەگونجا و لەناوبەرم، لەو بابەتە بەماستاوچییەکان راپۆرت و وتە لەدژم دەنووسێت بەو راپۆرتانە من دەخاتە دۆخی تۆمەتبار، دادگاییم دەکات، دواتر راپۆرتەکان نیشان دەدات و دەڵێت: (من هیچ ناڵێم و ئەو گرنگییەی بەتۆم داوە بە هیچ کەسێکم نەداوە، ئەو هاورێیانەی کاریان لەگەڵ دەکەیت دەڵێن " رێچکەی ڕابەرایەتیی بەهەدەر دەدات" تەنانەت هەندێك هەن کە دەڵێن "سیخوڕی کارلێکراوی" تەنانەت مەسعودی خزمت دەڵێت " دوای ئەوەی لەزیندان ئازادبوویت، ئەفسەری تورك هاتووەو قسەی لەگەڵت کردووە" چەندین وتە هەیە دەربارەت،

---

[1] هەندێك لە پەرلەمانتارانی ئەنجومەنی نەتەوەیی کوردستان کاتێك لە ئاداری ١٩٩٣ چووبوون بۆ کامپی زەڵێ لە باشووری کوردستان، بەمنیان گوت: (ساکینە لەکامپ هیچ بەرپرسارێتییەکی نەبوو و ئەرکێکی پێنەسپێردرابوو، لەحاڵیدا دیاربوو کە دووچاری مامەڵەیەکی خراپ بووەتەوە، نەیدەویست لەگەڵ کەس قسە بکات). دواتر گوتیان کە عوسمان ئۆجەلان سەبارەت بە ساکینە گوتوویەتی: (ئەوە زوو یا درەنگ خۆی دەکوژێت). پەرلەمانتارێك گوتی: (ئەو شتە خراپانەی بەسەرم هات بۆ ساکینەم باسکرد، ئۆفێکی هەڵکێشا دوای گوێگرتن لێم و گوتی: خۆزگە منیش بمتوانیبا ئەوەی بەسەرم هاتووە بیگێڕمەوە.

هەموو ئەو هاوڕێیانەت دوژمنت نین، وەك ڕابەرایەتیی وتەکانت بەهەند وەردەگرم، یا دێیتەوە ڕێچکە یا دێیتەوە" وا دەکات کە پێیەوە پابەندبم و لێی بپاڕێمەوە داوای لێخۆشبوون بکەم، ببم بە پانکەرەوەو ببم بە بەندەیەکی شەش لەسەر شەش. تاکتیکەکە وایە و دەنێردرێم بۆ ئەڵمانیا، کاتێك گەیشتمە ئەورووپا هەڵسەنگاندنی ڕابەرایەتیی بۆم کە دەڵێت "ڕابەرایەتیی جۆری دووەم" لەژمارەی مانگی ئاداری ڕۆژنامەی سەرخوەبوون بڵاوکرابووەوە، ئەوە ڕێنماییەك بوو سەبارەت بە من درابوو بە ماستاوچییەکان).

لە یەکەم هەفتەدا کە دەستمکرد بە کارکردن لەهەمانکاتدا سەرنجی گەمارۆ و چاودێرییەکەم دا، لەگەڵ کات کە بەڕۆژنامەکان خەریك بووم دووچاری ڕەخنەی "خۆی وەك ڕۆژامەنووسێك دەبینێت، بەرێکخراوەوە خەریك نییە". کاتێك بەهۆی کاری ڕێکخراوەوە لەگەڵ چین و توێژەکان خەریك بووم دەگوترا: (پەیوەندییە تایبەتییەکانی پەرەپێدەدات، چین و توێژەکان بەخۆیەوە پەیوەست دەکات، کاری ڕۆژنامە ناکات). کوردە رووناکبیرەکان لە ئەورووپا دەژین لە دەوروبەری ڕۆژنامەی بەرخوەدان کۆیان دەکەمەوە، کە ڕابەری مەزن بە تەلەفۆن بەمن دەڵێت: (زۆر باش دەکەیت)، ڕەخنەی (ڕۆژنامەکە لەوە دەرچووە کە ڕۆژنامەی بەرە بێت، بووە بە ڕۆژنامەی رووناکبیران)ی بە ماستاوچییەکان دەنووسی کە پەیوەندیم لەگەڵ خێزانەکەم چاك کردەوە ئەو جارە ماستاوچییەکان ڕەخنەی (لە ئەکادیمیا خوێن و چەقۆ لە نێوانتان بوو، لێرە بۆچی پەیوەندیتان ڕێککەوت؟)، ئاڕاستەم دەکرا.

دواتر کارکردنم لە دامەزراندنی کەناڵ و ئێزگە ڕەزامەندیی بۆ دەردەچێت، دواتر پڕوپاگەندەی: (ماوەی چوار مانگ کێشەکانی ڕێکخراوی لەلایەك جێ هێشت و ڕێکخراوی بەکێشەکانی ئێزگەی رادیۆو کەناڵی تەلەفزیۆنی سەرقاڵکرد) لەدژم کرا، بە بریاری ڕێکخراوی ئەورووپا دەچمە کۆنگرەی (پێن) کە لە (ریۆ دی جانیرۆ) دەبەسترێت، دواتر دووچاری تاوانبارکردنی

ماسـتاوچییەکان دەبمـەوە، ژمارەیەکـی زۆر کامێـرای فۆتۆگرافـی بە توانـای خۆم بۆ ڕۆژنامەکانـی yeni Ülke و Özgür gündem دابیـن دەکـەم، دواتـر ئەمە دەکەنە بابـەت بـۆ دادگاییکردنـم.

هەمـوو ئـەو تەڵانـەی لـە ئەورووپا بـۆم دانرانـەوە لەبەر ئـەوەی ئاشـکراکردن و ڕوونکردنەوەیـان دەبێتـە بابەتـی پەرتووکێکـی تـر بەپێویسـتی نازانـم لێـرە بیانووسـم، بـەڵام ئـەو تەڵانـەی دانرانـەوە ئاگاداریانم، لـە کێڵگەیەکی میـن بووم، لەژێـر چاودێـری چـاو و گـوێ و دەمـی دووزمانیکـەردا بـووم، بـەدەر لە قسـەکانم هەڵسـان، دانیشـتن، سـەیرکردنم، هەمـوو هەڵسـووکەوتم، هەسـت و سـۆز و تەنانـەت خەیاڵەکانیشـم لەژێـر چاودێـری دابـوون، منیـش تەماشـاکارو چاودێـری هەمـوو شـتێك بـووم، بـە سـەبرو ئارامییەکـی زۆرەوە بـە دوادا دەچـووم کـە چۆن مـن دەکەوێنێـت و لەنـاوم دەبـات، ئەگـەر ئـەو ڕێگایانـەی لـەدژم دەگیرێنەبـەر تێبگـەم، تێدەگـەم ئەوانـەی بـەر لەمـن لەناوبـردراون، کـوژراون، بەرەو خۆکوشـتن ڕاپێـچ کـراون، بێدەنـگ کـراون، ڕفێـنراون کـە ژمارەیـان هەزارەهـا کەسـە چییان لە بەرانبـەر ئەنجـام دراوە، بـۆ ئـەم مەبەسـتە بەرگـەی زۆر شـت دەگـرم، بـەرە بـەرە ڕووبـەڕووی قێزەوەنـی نـوێ دەبمـەوە، ئـەو بنیاتـەی لـە ئەورووپا دروسـتکراوە ئەگـەر بـە کورتیش بێت پێویسـتە روون بکەمەوە: کاتێك چوومە سـەر ڕۆژنامەکان، یەکەمجـار سـەرنجی ڕۆژنامـەی سـەرخوەبوونم دا، لـەو ڕۆژنامەیەدا تەنیـا ڕابەری مـەزن دەتوانێـت بەنـاوی خـۆی وتـار بنووسـێت، بەندەکانـی تـر، تەنیـا کاتێـك ستایشـی ڕابـەری مـەزن دەکەن یاخـود بەندەیەك دادەشـۆرن کە دژایەتـی ڕابەری مـەزن دەکات دەتوانـن نـاوی ڕاسـتەقینەی خۆیـان بەکاربهێنـن، لـەو ڕۆژنامەیـەدا تەنیـا وێنـەی ڕابـەری مـەزن و شـەهیدەکان بـڵاو دەکرێتـەوە (جگـە لـە حاڵەتـە شـازەکان)، بەندەکانـی تـر وێنەیـان بـڵاو ناکرێتەوە، لـە کاتێکدا شـەهیدەکان تەنیا یەکـەی یـەك وێنەیـان بـڵاو دەکرێتـەوە، ڕابـەری مەزنمـان لەپێنـج تـا سـی وێنـەی بەشـێوەی جیاجیـا لەهـەر ژمارەیـەك بـڵاو دەکرێتـەوە.

ڕۆژێـك لـە کارمەندانـی ڕۆژنامـە دەپرسـم (هاوڕێیـان ئـەریَ ناتوانین بـەواژۆی خۆمـان لـە ڕۆژنامەکانـی سـەرخوەبوون و بەرخـوەدان وتـار بـڵاو بکەینـەوە؟) لەگـەڵ ئـەوەی کـە دەمزانـی ناتوانیـن ویسـتم بۆچوونـی یـەك دوو ماسـتاوچی وەرگـرم، ئافرەتێکـی ماسـتاوچی دەڵێـت (چـۆن دەبێـت هەڤـاڵ سـەلیم، ئـەو ڕۆژنامانـە ڕۆژنامـەی پارتیـن، بەخوێنـی شـەهیدەکان بەرهـەم هاتـوون، بنیاتێکـی گشـتی هەیـە، کەسـەکان لێـرەدا ناتوانـن بـە واژۆی خۆیـان وتـار بنووسـن و پێـی ناسراوبـن) و ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی بیـر هێنامـەوە.

دەگوترێـت کـە ڕۆژنامـەکان گشـتین، بـەڵام تەنیـا یـەك تاکەکـەس دەتوانێـت وتـارو وێنەکانـی خـۆی تێـدا بـڵاو بکاتـەوە، دەگوترێـت کـە ڕۆژنامـەکان بەخوێنی شـەهیدەکان دامـەزراوە، بـەڵام خوێنـی ئـەو شـەهیدانە لەلایـەن یـەك کەسـەوە قـۆرخ دەکرێـت، بەبیانـووی ئـەوەی کـە نەناسرێـن، ڕێـگا نادرێـت کەسـەکان بەنـاوی ڕاسـتەقینەیان وتـار بـڵاو بکەنـەوە، بـەڵام تاکەکسـێك بـۆ (بەناوبانگبوون) ڕۆژنامەکانـی بەتاقـی تەنیـا بەکاردەهێنـا، لەوتـەی (ڕۆژنامـەکان گشـتین بەخوێنی شـەهیدەکان دامـەزراون، بۆیـە کـەس نابێـت بـەواژۆی خـۆی وتـار بنووسـێت، وێنەکانـی خـۆی چـاپ بـکات)ی ماسـتاوچییەکان ئـەوە تێدەگـەم: ئـەو ڕۆژنامانـە موڵکـی تایبەتـی ئاپـۆن، گشـتی نییـن، تاکەکەسـین، بۆیـە تەنیـا وتارەکانـی ئـەو و وێنەکانـی ئـەو بـڵاو دەکرێنـەوە، جگـە لەو هیچ کەسـێك ناتوانێت بـە واژۆی خۆی وتـار بنووسـێت. چونکـە دەبێـت تەنیـا ئـەو بناسرێـت و ئەگـەر هیـتر بـە واژۆی خۆیـان بنووسـن، سیسـتەم تێکدەچێـت، دەبێتـە ڕۆژنامەیەکـی گشـتی، چونکـە دیکتاتـۆر گشـتی نییـە، دیکتاتۆرییەتـی دەوێـت. سـەیری جیاوازی نێـوان خـۆم و ماسـتاوچییەکان دەکـەم کـە ڕێـك پێچەوانـەی مـن لـە بابەتـەکان گەیشـتوون، جیـاوازی نێـوان ڕاسـتی و درۆ بـەدەر دەکەوێـت، نەفـرت لـە ماسـتاوچییەکان دەکەم.

بەتێپەڕبوونـی کات سـەیری لۆژیـك و بیرکردنـەوەی نووسـەری هـەواڵ و وتارە

بێ واژۆەکان دەکەم، لەڕاستیدا کاتێك سەیری لۆژیکی وانە دەکەم، شیکاری بۆ دیکتاتۆرییەت دەکەم. ئەوانەی وتار دەنووسن بیرۆکە داناهێنن، لەبەر ئەوەی ڕابەری مەزن بیری لە هەموو بابەتەکانی رابردوو و ئێستاو داهاتوو کردووەتەوە، بڕوایان وایە کە پێویست ناکات دووبارە بیر بکەنەوە. لەبەر ئەوەی بڕوایان بەمە هەیە بەر لە گرتنە دەستی خامەکانیان ئایەتەکانی ڕابەری مەزن دەخوێننەوە، بیرو بۆچوونەکانی ئایەتەکان دووبارە بەو وشانەی کە خۆی بەکاری هێناون دەخەنە سەر کاغەز، تەنیا ئەو گۆڕینە دەکەن، ڕابەری مەزن لە ئایەتەکانی دا بەجێناوی کەسی یەکەمی تاك قسە دەکات وەك (کردم، گەیاندم، خولقاندم، هەڵمساندەوە سەر پێ) ئەوانیش دەڵێن: (کردمان، گەیاندمان، هەڵمانساندەوە سەر پێ).

یەکەم وتارم کە لە ڕۆژنامە نووسیم لەبەر ئەوەی ئامرازی تاك بەکارهاتبوو، دوو ماستاوچی گوتیان: (ئسلووبی ئێمە ئاوا نییە) و دژی بڵاوکردنەوەی وەستانەوە، هەوڵمدا دۆخەکە روون بکەمەوە، بەڵام دەیانگوت (ئسلووبی ئێمە تاك نییە، کۆیە، واتا لە شوێنی (من)، (ئێمە) بەکاردێت. ئسلووبی پارتی ئاوایە)و مکوڕبوون. منیش گوێم پێنەدان و وتارەکەم چاپکرد، بەپێویستم نەزانی پێیان بڵێم تکایە چاوێك بە نووسینەکانی ڕابەری مەزندا بخشێنن، لە هەر لاپەڕەیەك لانی کەم بیست جار وشەی (من)تان بەرچاو دەکەوێت، ئەگەر پێم گوتبان دەمزانی کە دەڵێن: (هەڤاڵ ئەو ڕابەرایەتییە). بەم جۆرە تێدەگەم، کە وشەی (من) تەنیا خودا بەکاری دەهێنیت، چونکە تەنیا خودا کەسایەتیی و سیفەتی هەیە، ئێمەی بەندەکان سیفەتمان نابێت، ئێمە ئێمەین، ئەگەر کۆیلەش هەروەك ئەفەندی بڵێت (من) ئەوا یاساکانی پێشێل کردووە.

ڕۆژنامەکانی بەرخوەدان و سەرخوەبوون مێژووییەکی دە ساڵەیان هەبوو، بەر لەچوونە ئەڵمانیا وام بیر دەکردەوە کە ئەو دەزگایانە ژمارەیەکی زۆر نووسەرو ڕۆژنامەنووسی پێگەیاندبێت. کاتێك چووم تێگەیشتم کە ئەرکی

کارمەندانـی ئێـرە، نووسـینی یـەك دوو وتـار لەچوارچێـوەی ئایەتـەکان بـە ئسـلووبێکی نـاسراو، ئـەو هەواڵانـەی دێنـە بیـرۆ دووبارە بـە ئسـلوبی ڕابەرایەتیی بکەنـە هـەواڵ و بـۆ ئاژانسـەکانی دەنێـرن، لەبـەر ئـەوەی تێگەیشـتن لـە ڕۆژنامەگـەری و نووسـەری لـە ڕۆژنامـەدا، بەجێهشـتنی ئسـلووبی شۆڕشـگێڕی، بـە هەدەردانـی ڕێچکـە، بـە ئاخاوتـن بـە ئسـلوبی بـورژوازی هەڵدەسـەنگێنرێت، ئەوانـەی لـە ڕۆژنامەگـەری تێدەگـەن دەنگـی خۆیـان بڕیـوەو ملکەچی ئسـلووبی فەرمـی بوونـە.

هەمـوو ڕۆژێـك بابەتێکـی زۆری هـەواڵ دێتـە ڕۆژنامـە، ئـەو بابەتانـە بەشـێوازێکی پڕوپاگەنـدە و هانـدان دەکرانـە (هـەواڵ) و دادەڕێژرانـەوە، بـەڵام هیـچ ئاژانسـێك، ئێزگەیـەك، ڕۆژنامەیـەك و کەناڵێـك گرنگـی نـەدەدا بـە هەواڵێـك کـە بەمشـێوەیە داڕێژرابێـت، کاتێـك ئـەو هەواڵانـەی ئامادەکرابـوون دەمخوێندنـەوە دەمگـوت هـەواڵ وا نابێت، ئەوانیش دەیانگوت: (ئسـلووبی پارتی ئاوایـە، ئێمـە بـە ئسـلووبی بورژوازییـەکان هـەواڵ نانووسـین). بـۆ تێگەیشـتن لەو بابەتـە پێویسـتە نموونەیـەك بـدەم: هـەواڵ دێـت کـە لـە ڕووبەڕووبوونەوەیەك لە بتلیس سێ گەریلا و هەشـت سـەرباز گیانیـان لەدەسـتداوە، بـەو بابەتـەوە ئـاوا هەواڵەکـە دادەڕێژرێـت: (لەپێکدادانێکـی نێـوان گەریـلا قارەمانـەکان و مێگەلـی سـوپای دڕنـدەی تاڵانکـەری تورکیـا لە بتلیـس کـە ڕووبەڕووبوونەوەکە سێ ڕۆژی خایانـد کـە سێ کەسـی قارەمـان لـە سـوپای ئازادیـی گەلەکەمـان بـە دروشـمی (بـژی سـەرۆك ئاپـۆ) شـەهید کـەوت، زەبـری کوشـندەی لـە سـوپای تـورك داوە، هەشـت سـەربازیی لەناوبـردووەو ژمارەیەکـی زۆریشـیان برینداركـردووە).

دەزانـم کـە هەواڵێکی لـەو جۆرە لەلایـەن هیچ ئاژانسـێکەوە بـڵاو ناکرێتەوەو بـێ گوێدانـە مکـوڕی ماسـتاوچییەکان کـە دەڵێـن (نابێـت ئسـلووبی پارتـی تێـك بدرێـت) روون دەکەمـەوە کـە دەبێـت هەواڵـەکان چـۆن دابڕێژرێـن، هاوڕێیـەك کـە کەمێك لـە ڕۆژنامەوانی تێـدەگات هەندێـك ورە لەمن وەردەگرێت و دەسـت

دەكات بـە دارشـتنی هـەواڵ بەشـێوەیەك لەگـەڵ ڕاسـتی بگونجێـت.

دوای تێپەڕبوونـی ماوەیەكـی كـورت، لەسـەڕووی هەموویانـەوە بـی بـی سـی ژمارەیەكـی زۆر رادیـۆ، ڕۆژنامـە و تەلەفزیـۆن هەواڵەكانمانیـان بەمانشـێتی گەورە بـڵاو دەكـردەوە (ئاژانسـی هەواڵـی كوردسـتان) كـە لـە ژێـر هەواڵـەكان بەكارمان دەهێنـا زۆر لەناوەكانـی بەرخـوەدان و سـەرخوەبوون زیاتـر بەرەوپێـش چووبـوو كـە دە سـاڵە هـەن، تایبەتمەندییەكـی نێودەوڵەتـی بەدەسـت دەهێنێـت.

لـە بەرانبـەر ئـەو كاركردنەمانـدا ماسـتاوچییەكان بـە تەلەفۆن بەڕابـەری مەزن و ڕێكخەرانـی ئەورووپـا دەڵێـن: (ڕۆژنامەو ئاژانـس بەدووركەوتنەوە لە ئسـلووبی پارتـی راپێچـی ئسـلووبی بـورژوازی دەكرێـن). و ئـەم جـۆرە هـەواڵ لێدانانـە دەباریـن. دوای ماوەیـەك تێدەگـەم كـە ئافرەتێكـی بـێ بەهـرەی لەخۆبایـی كـە لەڕۆژنامـەی سـەرخوەبوون كاردەكات، چەندیـن جـار خراوەتـە ژێـر چاودێـری و بـە كۆیلەكـراوە، ئەركـی پـێ راسـپێردراوە كـە چاودێـری مـن بـكات، بمخاتـە ژێـر كۆنترۆڵـی خـۆی، قاچـم بخزێنێـت و لەو شـوێنانەی بەرپرسـم كێشـەم بـۆ بنێتەوە.

لـە هەمـوو دامـەزراوەكان درۆ، دووزمانـی و پـلان و هەوڵـی كەوانـدن، بـێ متمانەیـی تاسـەر ئەژنـۆ هاتـووە، هیـچ كـەس بەڕاسـت و دروسـتی لەگـەڵ كـەس قسـە نـاكات، هەمـووی خەریكـی چـاڵ هەڵكەندنـە بـۆ ئەویـتر، لەشـوێنی ئەوەی لەنێـوان خۆیانـدا دابنیشـن و هەڵەكانـی یەكـتر تاوتـوێ بكـەن و چارەسـەری كـەن، بەنـاوی راپـۆرت نووسـین لەڕێـگای پەیوەنـدی تەلەفۆنییـەوە دووزمانیـان دەكـردو بـە رێكخـەر یاخـود ڕابـەری مەزنیـان رادەگەیانـد. لەبەر ئەوەیـە زۆرترین دووزمانیكـەر بـە باشـترین جێبەجێـكاری رێچكـەی ڕابەرایەتیـی دادەنرێـن، لەنێوانیانـدا ركابەرایەتییەكـی مـەزن هەیـە.

ئـەو دۆخـە شـتێكی نەهێشـتووەتەوە بەنـاوی متمانـە، پەتـی هاوڕێیەتـی، پەیوەنـدی هەڤاڵەتـی، لەماوەیەكـی كـورت لـە كارەسـاتباری دۆخەكـە دەگـەم، لـەوە تێدەگـەم بەتـەواوی ئەم كەشـە لەلایەن كـێ و بۆچی خوڵقێندراوە، یەكسـەر

چەند کۆبوونەوەیەك ڕێك دەخەم و دەڵێم پێویستە ئەم دۆخە کۆتایی پێبێت، ئەوەی ڕەخنەیەکی هەیە لەسەر یەکێك پێویستە لەکۆبوونەوە فەرمییەکان بیڵێت، بەدەر لەوە لە پاشەملە باسکردن، ئەوانەی لە کۆبوونەوە فەرمییەکان باس نەکراون و بە تەلەفۆن بەرێکخەر یاخود ڕابەری مەزن دەگەیەنرێت بە تاوان هەژمار دەکرێت.

لەکۆبوونەوەی گشتی دواتر بۆمان دەردەکەوێت کە دوای ماوەیەکی کەم لە کۆبوونەوەکە، کەشەکە ئارام بووەتەوە، باسکردنی لەپاشەملە کۆتایی پێهاتووە، پەتی هاوڕێیەتی لەنێوانیان پتەو بووە، پەیوەندی هەڤاڵەتی باڵی بەسەر ناوچەکەدا کێشاوە، هیچ نەخوازراوێك لەناو دەزگاکان نەماوە، دەبێت ڕابەری مەزن و ڕێکخەری ئەورووپا کە بەمەوە پابەندبوو تێگەیشتبن لەوەی پەیوەندییە هەواڵگرییەکان پچڕاون، دەمەقاڵێی ناوخۆ کۆتایی پێهاتووە، پەیوەندی هەڤاڵەتی پەرەیسەندووە تا لە ئاخاوتنێکی پەیوەندیم لەگەڵ ڕێکخەر گوتی: (لەناوچەی دەسەڵاتی ئێوە بەلاڕێداچوونێك لەگۆڕێدایە، ئەوە ڕەخنەی لێدەگیرێت ئاگاداربن). هەموو شتێك باشتر تێگەیشتم، کە دەمەقاڵێ، کێشە، چاڵ لێدان بۆ یەکتر، پلان، دووزمانی، هەواڵ لێدان هەبێت: (لەناوچەی ژێر دەسەڵاتتان کێشە هەیە ناتوانن باڵادەست بن). کاتێك ئەوانە کۆتاییان پێدێت ڕەخنەی ئەوە دەگیرێت کە (بەلاڕێداچوون هەیە) دیکتاتۆر لە (شڵەژان) نەدەترسا، لە بەلاڕێداچوون دەترسا.

کۆتایی هێنانی کارمەندان بە دەمەقاڵێ، شەڕەقسە، دووزمانی، پلان، بێ متمانەیی و لە پاشەملە باسکردن لەنێوان خۆیان واتا کۆتاییهاتنی دیکتاتۆرییەت، چونکە دیکتاتۆرییەت کۆبوونەوەی هەموو ئەوانەیە، کاتێك لەناوچەی ژێر دەسەڵاتم کێشەکان دوایی هات، چاودێرە ئافرەتەکەم ئەمجارە دەستی پێکرد کێشەی دروستکراو بخوڵقێنێت، جارێکیان دەفتەری ژمارە پەیوەندییەکانم ون کردبوو، هەر کە گوێبیستی ئەمەبوو قیامەتی هەڵساند،

بەهاورێکانی دەوروبەری دەگوت: (ئەرێ هاوڕێیان چۆن دەبێت کە دەفتەری ژمارە پەیوەندییەکانی ون بکات؟) دواتر دەڵێت (ئەگەر دەفتەرەکە بکەوێتە دەستی پۆلیسی ئەڵمانیا رێکخراو دەڕووخێت، چۆن دەبێت مرۆڤ ئەوەندە بێ ئاگابێت؟) و لای هاورێکان دوور دەکەوێتەوە، ئەو (دۆخە کارەساتە) بەخێرایی بە تەلەفۆن بە ڕابەری مەزنم رادەگەیەنێت، ڕەنگە بڵێت: (سەرۆکم زۆر بێ تەربییەتە، ئەمڕۆ دەفتەری ژمارەی پەیوەندییەکانی ون کردووە، ئەگەر بکەوێتە دەست پۆلیسی ئەڵمانیا بەرەو دەزگاکانمان دێن). سێیەم ڕۆژ لەونکردنی دەفتەرەکەم هەموو قوتابیانی ئەکادیمیای مەعسوم کۆرکماز لە بیقاع گوێیان لێ دەبێت کە دەفتەرەکەم ونکردووە، لەحاڵێکدا ئەو دەفتەرە تەنیا هەشت ژمارەی تەلەفۆنی تێدابوو، لەوانە یەکێك هی کۆمیتەی کوردستان، یەکێك بەرخودان، یەکێك دەزگای فرانکفۆرت ئەوانیتر ژمارەی تایبەتی کەسە ناسیاوەکانی خۆم بوون، جگەلەوە هەموو دەزگاو دامەزراوەکانی ئەورووپامان یاساییبوون، ژمارەی تەلەفۆنیشیان لەدەستی پۆلیسی ئەڵمانیا هەبوو، کاتێك ئەو گرژییانەی لەو کێشەیەوەش دروست بوون رێککەوتنەو ئەمجارە کێشەیەکی تری نایەوە، هەردوو کارمەندی بەرخودان بەتتاڵ و محەممەد کە چاکێتەکانیان لە هۆڵەکە هەڵواسی بوو و لە گیرفانەکانیدا پەساپۆرتەکانیان دزران و هات و هاوار دەستی پێکرد: (دەسەڵات نییە، دیسپلین نییە، دزی روو دەدا، ئەو پەساپۆرتانە لەکاری تر ئەگەر بەکاربێت و دواتر دەستی بەسەردا بگیرێت، پۆلیس کۆمپانیاکە دادەخات) کێشەکەی تا ڕابەری مەزن گەیاند، کاتێك تێگەیشتم ئەو ئافرەتە واز لەو ڕێگا بێزرخانە ناهێنێت، کاتێك خێزانەکەم بەرێکەوت هاتە ڕۆژنامەی بەرخودان خێزانەکەم و ئەو ئافرەتەم هەردووك بردە ژوورێك و ئەوانەم بە ئافرەتەکە گوت: (تۆ ئەمانە بە ئەنقەست ئەنجام دەدەیت، لەمڕۆ بەدواوە واز لەو کارانە دەهێنیت، من شەرم لە هیچ کەسێك ناکەم ئەگەرنا لێرە دەرت دەکەم و جارێکیتر ناتوانیت هەنگاوێك بۆ ئێرە

بنێیت). لە بەرانبەرم ڕەق ڕەق وەستاوە، بەستەزمانە چی بکات؟ ئەو ئەرکەی پێی دەستپێردرا بە جوانی ڕاینەدەپەڕاند و خۆی تێوە دەگلا.

ئۆکتای ئەو هەواڵانەی دەهاتنە بیرۆ دووبارە دایدەڕشتەوەو دوای ئەوەی ڕێکی دەخستەوە بۆ ڕۆژنامەکانی yeni Ülke و Özgür gündem فاکسی دەکردن، ئەو هەواڵانە بەگشتی دەبوونە مانشێتی ڕۆژنامەی yeni Ülke، منیش هەموو هەفتەیەك گۆشەوتارێکم لە ڕۆژنامەی yeni Ülke بڵاو دەکردەوە، ڕابەری مەزن لەبەر ئەوەی ستایشی ئەوم نەدەکرد بەرگەی دەرچوونی ناومی نەدەگرت، هەموو هەفتەیەك، بە بەکارهێنانی ئەو ئافرەتە وتارنووسینی قەدەغە دەکرد. ئەوانەی لە دەزگاکان کاریان دەکرد، بڕوایان وابوو کە ئافرەتەکە لەخۆیەوە ئەو کارانە دەکات، بۆیە کاتێك هەڵوێستم لەدژی وەرگرت، لەگەڵ یەکێکی ڕۆح منداڵانە خۆیان خستە ژوورەوە لە ماڵێك تا بۆنییان کرد دەرنەچوونە دەرەوە! دوایین کۆبوونەوەی سەنگەر کە بەشداریم تێداکرد، مەزلومی ڕۆح منداڵان کە لەلایەن ئەو ئافرەتەوە مێشکی شۆڕدرابووەوە گوتی:(هەڤاڵ سەلیم لەنێو بیرۆی ڕۆژنامەی بەرخوەدان بەکراس و بێجامە دەسوڕێتەوە، ئەو دۆخە لەگەڵ ڕەوشتی پارتی یەك ناگرێتەوە) لەحاڵێکدا من هیچ کاتێك بەکراس و بێجامە نەسوڕاومەتەوە، بەیانیان کاتێك لە خەو هەڵدەستام بەر لەدەم و چاو شۆردن بە تراکسۆت سوڕابوومەوە. ئەو دوو بەکارهێنەرەی ڕابەری مەزن کە بێڕەوشتی منیان لەکراس و بێجامە پێچابووەوەو لە کۆبوونەوەی کۆنفرانس لەدژم بەکار دەهێنا. من کاتێك لە بیقاع بەکاریگەری ڕاپۆرتەکانی ئەوانیش بردرامە لێکۆڵینەوە، ئەو کەسانە لە ئەڵمانیا لەو ماڵەی لێی دەمانەوە لە حاڵەتێکی ناگونجاو گیران و لەشوێنی جیاجیا بە تەنیا دەهێڵدرانەوە.

کاتێك چوومە ئەڵمانیا دەبێت پەیوەندیم لەگەڵ خێزانەکەم باس بکەم، چونکە لەو پەیوەندییانەش شیتەڵکردنی دیکتاتۆرییەتێك دەبینن، دوای دوو ڕۆژ لە گەیشتنم بە ئەڵمانیا بە تەلەفۆن لەگەڵ خێزانەکەم گفتوگۆ دەکەین:

كاتێك گوتم: ((تۆ بێنرخترین بونەوەری جیهانی، ئیدی لەگەڵ تۆ هیچ پەیوەندییەكم نابێت، دۆخەكە بۆ خێزانەكەم و خێزانەكەت شیدەكەمەوە))، گوتی:(سەلیم وامەكە، هێمن بەرەوە، با یەكتر ببینین، قسە بكەین، زۆر شت هەیە كە بۆت باس بكەم، بەیانی وەرە لای خاڵە مەمیش). بەخۆمم گوت ئەو ئافرەتە لەوێ لەژێر فشار مایەوە، لەدژی من بەكارهێنرا، با لەگەڵی قسە بكەم، بەڵكو باشتر لە ڕاستییەكان دەگەم و ڕۆژی دواتر چوومەماڵی خاڵە مەمیشی خزمم كە لە دوبزیۆرگ دادەنیشت، بە رووخسارێكی زەردەخەنەوە گوتی: (بەخێربێیت)، منیش بەساردی گوتم: (زۆر سوپاس) و دانیشتم، لەگەڵ خاڵە مەمیش و خێزانەكەی تا كاتژمێر ٢٣ گفتوگۆمان كرد سەبارەت بو بەرەوپێشچوونەكانی چەولیگ، هەوڵمدا بزانم دۆخی دەوروبەرەكەی چییە، كاتێك كاتژمێر ٢٣:١٠ خاڵە مەمیش گوتی پێخەفەكەتان ئامادەیە گوتمان (شەو شاد) و چووینە ژوورەكەمان، لەژوورەكە دوو قەرەوێڵەی جیا هەبوو و لەیەكتر دووربوون. من چوومە لای ئەو قەرەوێڵەی لەبەرانبەر دەرگا لەرۆخی پەنجەرەكە دانرابوو و رووت بوومەوە، تراكسۆدێكم لەبەر كردو بێ ئەوەی شەو شادی لێ بكەم چوومە ناو پێخەفەكەم، خێزانەكەم لەسەر قەرەوێلەكەی پشت دەرگاكە دانیشتبوو و بیری دەكردەوە، ماوەیەكی زۆری بەسەرچوو، بێدەنگییەكی تەواو بەسەر ژوورەكەدا زاڵ ببوو، خێزانەكەم لەناكاو هەڵسایە سەر پێ و بەرەو قەرەوێڵەكەم هات، پەتوەكەی سەرمی هەڵگرت و خۆی بەسەر قاچم دادا، دەستی كرد بە گریان و قاچەكانم رادەكێشێت و پاڵ دەنێم بەسەریەوە بەقاچەكانم، ئەو قاچەكانم ماچ دەكات و دەگری!

دەتوانن بیر بكەنەوە! ئەو خێزانەم كە لە ئەكادیمیا قسەی لەگەڵم نەدەكردو لەدژی من ببوو بە دوژمن، لەدژی من وەك ئامرازێك بەكاردەهێنرا، لەسەرەمەرگدا كاتێك دەمناڵاند منی نەنارد بۆ لای پزیشك، لە ئەڵمانیا خۆی خستووەتە سەر قاچەكانم و دەگریا! هیچ بەڵگەیەك دیكتاتۆرییەتێك

وەك ئـەو دیمەنـە بەڕوونـی وەسـف نـاکات، خێزانەکـەم دەبەمـە بەرانبـەرم، فرمێسـکەکانی وەك رووبارێـك بێوەسـتان دێنـە خـوارەوە، لـەرزی لێوەکانـی بەهـۆی گریـان نەدەوەسـتا، بەچـاوی بـێ واتـا سـەیری دەکـردم، گوتـم: (قسـە بکـەو هەمـوو شـتێك باسـکە)، هەنسـکەکانی زیـادی دەکـرد، باوەشـی پێداگرتـم، سـەرەڕای هەمـوو پێداگیرییەکـم هیـچ نالێت، وەڵامی هەمـوو پرسـیارەکانمی تەنیا بـە گریـان دەدایـەوە، منیـش لەبـەر ئـەوەی بیـرم لـەوە دەکـردەوە کـە هەواڵـم لێـدەدات ئەوانـەی دەمزانـی نەمدەتوانـی باسـی بکـەم، بـەر لـەوەی ئـەو ددان بنێـت بەشـتەکان، ڕاسـتییەکانم بـۆ باس بـکات، منیش دەترسـام لـەوەی ناخمی بۆ هەڵڕێـژم، لـە ئەنجامـدا منیـش دەسـت دەکـەم بـە گریـان.

دۆخێکـی تراژیدیایـە، ناتوانیـن قسـە بکەیـن، دەگریـن، ئـەوەی بەسـەرمان هـات بەگریانـەوە بـۆ یەکـتری بـاس دەکەیـن. مـن دەمزانـی ئـەو بۆچـی دەگـری، ئەویـش دەیزانـی مـن بۆچـی دەگریـم، جارجـارە لێـی دەپرسـم (باسـی بکـە بۆچـی ئـاوا هەڵسـووکەوتت کـرد!) بەگریـان و بێدەنگبـوون وەڵامـم دەداتـەوە، دووبـارە باوەشـم پێـدا دەکات، پاڵـی پێـوە دەنێم، دەڵێـم: (ئیدی تۆم خۆشـناوێت، پێـت نـا بـە هەمـوو گوڵەکانـی باخچـەی هەسـت و سـۆزم، باخچـەی هەسـت و سـۆزمت کـرد بـە مەیدانـی جەنـگ، خۆشەویسـتییەکەمت پیـس کـرد، بکـوژی خۆشەویسـتییەکەمیت، بوویـت بـە پۆلیسـی بیرکردنەوەکانـم، چـۆن بتوانـم تـۆم خـۆش بوێـت؟ ئیـدی تـۆ ئـەو ئایسـەلە ڕاسـتگۆیە نیـت کـە سـڵی نەدەکـردەوە لە گوتنـی ئـەو ڕاسـتییانەی کە دەیزانی، تۆ میدیای ترسـنۆك، سـاختەکارو شـەرمنیت). تێـدەگات کـە دەمەوێت چی بڵێـم، وەڵام ناداتەوە، لە تەکم رادەکشـێت، هەروەك ئافرەتێکـی بێدەنـگ، بـێ گیـان و بـێ هەسـت و سـۆز، ئافرەتێکـی پلاسـتیکی کـە ناخـی پڕکرابێـت لـە ئـاوی گـەرم، لەتەکـم راکشـاوە، منیـش لەتەکی لەسـەر پشـت راکشـاوم چـاوم بڕیوەتـە بنمیچـی ژوورەکـەو بیـر دەکەمـەوە، هەردووکـمان کـە لـە زیندانـی دیاربەکـر لەژێـر ئەشـکەنجە مەترسـیدارەکاندا نەترسـاوین، ملـمان

کەچ نەکردووە، لێرەدا لەبەر ئەوەی دەترسین ناوێرین لەگەڵ یەکتر قسە بکەین، ئەو لەمن دەترسێت، یاخود من لەو دەترسم، یاخود هەردووکمان لەو دەترسین؟ ترسێکی نامۆیەو ترسێکی نادیارە، ترسێکی ئەوەندە قێزەوەن کە تەنانەت فرۆید ناتوانێت شیکاری بکات! من لەبەر ئەوەی وام بیر دەکردەوە کە لێرەشدا خێزانەکەم لەدژم بەکاربهێنرێت دەترسم لەوەی دەیزانم بۆی دەربڕم، وا دەزانم کە پۆلیسی دیکتاتۆرییەتە لەسەر بیروبۆچوونەکانم، باشە ئەو بۆچی دەترسێت؟ ئەگەر پۆلیسی بیربۆچوون نییە، لەوە دەترسێت کە رادەپەڕم و دەکوژرێم؟ لەوە زراوی چووە کە تۆمەتی خیانەتمان دەدرێتە پاڵ، بۆیە دەگریەت؟

دوای ئەو یەکەم شەوە لەماوەی ساڵێك چەندین جار لەگەڵ ئەو یەکترمان بینی، بەڵام هیچ خۆشمنەدەویست، وەك هەر ئافرەتێکی ئاسایی وابوو لام، ئەو شەوانەم بیردێتەوە کە سووکایەتیم پێکرد و بەشاپ لێمدەدا، لەڕاستیدا کە شاپم لەو هەڵدەدا شاپەکانم لە دیکتاتۆرییەت هەڵدەدا، بەڵام زۆر باش دەیزانی کە من ملکەچ ناکەم، ئەو کەشەی داهێنراوە قبوڵی ناکەم، ئەو کارەساتەی لێی دەترسێت ڕۆژێ دەقەومێت، لەبەر ئەوەی ئەو ئازایەتیەی لەخۆیدا نەدەبینی کە لەگەڵ من بجووڵێتەوە بەردەوام ئامۆژگاری دەکردم کە ملکەچ بکەم.

ماستاوچییەکانی ئەورووپا، لەلایەن ڕابەری مەزنەوە بۆ ئەوەی زیاتر نەناسرێم ڕێنماییان وەرگرتبوو، یاخود وەك خۆی دەڵێ نەچمە پێشەوە، دوای هەندێك رێوشوێن کە گرتبوویانە بەر بینیم، قەدەغەکرا کە پەیوەندی لەگەڵ پارتیی رەنجی گەل ببەستم و لەگردبوونەوە جەماوەرییەکاندا قەدەغەی ئاخاوتنم دانرا، بەگونجاو نەبینرا کە لە ڕۆژنامەکان بەناوی خۆم وتار بڵاو بکەمەوە، ئامادەکاری ڕووداوێکی سەیرتریش ئاشکرابوو، رێکخراوی موجاهدینی ئیسلامی (کۆنتر گەریلا، ناوەکە پەردەیە) سەبارەت بە من

بڕیاری کوشتنی دەرکردووەو ئەو بڕیارەی بە بیانووەوە بۆ ڕۆژنامەی yeni Ülke فاکس کردبووە کە لە ئیستانبوڵ دەردەچوو، ڕۆژنامەی yeni Ülke ش ئەو بڕیارەی وەك خۆی بۆ ڕۆژنامەی بەرخوەدان ناردبوو کە لە ئەڵمانیا دەردەچوو، بڕیارەکە لەڕێگای ئۆکتایەوە کە کارمەندی ڕۆژنامەی بەرخوەدان بوو بۆ بی بی سی فاکس کرا، ئێوارە بی بی سی لە پەخشی هەواڵەکاندا وای بڵاوکردەوە: (ڕێکخراوی موجاهیدینی ئیسلامی سەبارەت بە نووسەر سەلیم چوروککایا بڕیاری کوشتنی دەرکردو بڕیارەکەی بۆ چەندین ئاژانسی ڕاگەیاندن ناردووە). ڕۆژێك دوای ئەو هەواڵە ڕێکخەری ئەورووپا پەیوەندی بە ئۆکتای دەکات و دەپرسێت: (ئەو هەواڵەت بۆچی بۆ بی بی سی نارد؟) و سەرزەنشتی دەکات، ئۆکتای کاتێك بۆی گێڕامەوە دەمزانی کە ڕێکخەریش لەلایەن ڕابەری مەزنەوە سەرزەنشتکراوە، چونکە ئەو وتارەی (کوردستان لە ریۆ دا) کە دوای ئەوەی نووسیم و بەواژۆی خۆم لە بەرخوەدان بڵاوم کردەوە کاتێك گەیشتە دەست ڕابەری مەزن بە تەلەفۆن پەیوەندی بە ئۆکتای دەکات و بەهۆی واژۆکەم سەرزەنشتی دەکات. ڕابەری مەزن بەو سەرزەنشتە دەیەویست ئەوە بڵێت: (من ئەو پیاوە لەناو دەبەم، دەیکوژم، راپێچی خۆکوشتنی دەکەم وەیاخود دەیڕفێنم، بۆچی ڕێگا دەدەن کە زیاتر بناسرێت؟)، من زۆر باش لەوە دەگەیشتم کە دەیەوێت چی بڵێت، بەسەیرکردنی ئەوەی چۆن لەناوم دەبات تێبینی دەخەمە بیرەوەریمەوە.

ڕۆژنامەنووسێك (عرفان جورە) سەبارەت بە ئەنجومەنی نەتەوەیی کوردستان هەڤپەیڤینێکی لەگەڵم ئەنجامدابوو و لە بەشی پێشەکی هەڤپەیڤینەکە، بێ ئاگاداری من بەخستنەسەری ڕوانگەی خۆی نووسیبووی: (بەچاوی سەرۆك وەزیرانی داهاتوو سەیری سەلیم چوروککایا دەکرێت). کاتێك لە ڕۆژامەی Özgür gündem هەڤپەیڤینەکەم خوێندەوە گوتم: (سەلیم دۆسیەی تاوانت هەڵدەئاوسێت).

لـە ئەڵمانیـا ئومێـد ئاشـكنم بینـی، بـەر لە پازدە سـاڵ لـە یەكـەم یەكتربینینمان گەنجێكـی باریـك و باڵابـەرز، قژ زەردبوو، ئـەوكات چەكدارێكی بچووكی (سـوپای ئازادیـی كرێـكاری گوندیـی توركیا)بـوو. جەلالی برای و سـایمە ئاشـكنی[٢] خوشـكە گـەورەی هاوڕێـی ئێمـە بـوون، ئـەو لـەوێ بەردەوامـی بـە خەباتـی دەدا، زۆر گفتوگۆمـان لەگـەڵ كردبـوو و بڕوامـان پێـی هێنابـوو، لەدواییـن یەكتربینینـمان ئومێـدی بچـووك ببـوو بەكەسـێكی قەڵـەو، دەسـتی لەملـم كـرد و ماچـی كـردم، منیـش ماچـم كـرد و دەسـتم لـە ملـی كـرد، هیـچ شـتێكی تـری نەگـوت، منیـش نەمدەتوانـی قسـە لەگـەڵ ئومێـد بكـەم، تەنیـا سـەیری یەكترمـان كـرد، چاوەكانـی بەمنـی دەگـوت: (كوانـێ خوشـكە جوانەكـەم؟ بۆچـی كـوژرا؟ ئایـا خوشـكەكەم سـیخوڕبوو؟ تـۆ بـڕوات بەوەكـرد كـە سـیخوڕ بووبێـت؟ ئەگـەر بـڕوات نەكـرد بۆچـی لێكۆڵینـەوەت لەكوشـتنەكەی نەكـرد؟ ئەگـەر لێكۆڵینـەوەت كـرد بۆچـی بێدەنگبوویـت؟ چاوەكانـی وەك ئـەوە وابـوو ئـەو پرسـیارانەم لـێ بـكات، ناتوانـم بپرسـم ئومێـد ناتوانم، بەرانبـەری پرسـیاركردن مردنە، لەهەمـووی خراپتر (تۆمەتی خیانەتـە) كـە لـەدوات دێـت ئومێـد.

سـەیركردنم ئـەوە دەڵێـت: ناتوانم بە تۆ بڵێـم بۆچی لەماڵەكەت دادەنیشـیت، منیـش دەسـتم هەبـوو لەوەی ١٥ سـاڵ لەمەوبەر ببیت بە شـۆڕشـگێڕ، بەڵام ئێسـتا بـۆ قەناعـەت هێنانـت هێـزو رووم نییـە ئومێـد. مـن زۆر باش لـەو تێگەیشـتبووم، ئـەو لەمـن گەیشـتووەو یاخود نا هێشـتا ئـەوە نازانم.

لـە ئەسـەن ئیبـۆی بـرای عەبدوڵـلا ئەكنجیـم بینـی، ئـەو ئیبـۆ نەبـەزە نیـات

---

٢ سایمە ئاشكن: لەساڵی ١٩٧٦ لەكاتێكدا لە روفا مامۆستابوو هاتە نێو ریزەكانی ئازادی نەتەوەیی. ئەندامی كۆمیتەی مەركەزی پەكەكەبوو، دوای كودەتای ١٢ی ئەیلوول لە وڵات دەرچوو، كاتێك ئاپۆ دیكتاتۆرییەتی راگەیاند بەشێوازێكی ئاكتیف دژایەتی كرد، ماوەیەكی زۆر لە كامپی لۆلانی باشووری كوردستان دەستبەسەربوو و لێكۆڵینەوەی بەردەوام بوو، سەرەڕای هەموو فشارێك و ئەشكەنجەیەك بە دیكتاتۆرییەتی ئاپۆ رازی نەبوو، ملی كەچ نەكرد، لە ئەنجامدا كاتێك بە رێنمایی ئاپۆ دەبردرا بۆ گوللەبارانكردن بە بەرپرسێك كە نەیدەویست سەیری رووداوەكە بكات، گوتبوو: (بێنرخ رامەكە! تۆش وەرە سەیركە! سەیركە و ئازایەتی شۆڕشگێڕ ببینە! بژی پەكەكەی خەیریەكان، مەزڵومەكان، كەمالەكان، بە نەفرەت بن بێنرخە ئاپۆچییەكان! ئاییندەی ئێوە فاشیزمە!) و دوایین هەناسەی دا.

وەرزشییە خۆی دابووە دەست خواردنەوە بێهۆشکەرەکان، رووخابوو، یەکەم پرسیاری گوتی: (کاکە سەلیم، بۆچی هۆکاری مردنی برا گەورەکەم بە ئێمە نالێن؟)، هێشتا وەڵامم نەدابووەوە گوتی: (ئەگەر سیخوڕە با بەڵگەکان نیشانی ئێمە بدەن). گوتم نەخێر براکەت سیخوڕ نەبوو خۆی کوشت، گوتی: (تۆ براکەم لەمن باشتر دەناسیت و براکەی من کەسێکی وا نەبوو خۆی بکوژێت) و بێدەنگ بوو، ئەوکاتە بەتەواوی لە هۆکاری خۆکوشتنەکەی عەبدوڵڵا ئەکنجی تێنەگەیشتبووم، بڕوام بەوە کردبوو وەك ئەوەی بۆم گێڕدرابووەوە کە: (لەژێر ڕەخنە تووشی خەمۆکی بووە، خۆی کوشتووە) و لەسەر ئەو بابەتە لە ڕۆژنامەی بەرخوەدان وتارێکی یادکردنەوەم نووسیبوو.

لەدوایین دوو دەستبەسەرکرانم لە بیقاع کە ئەو رێوشوێنانەی لەبەرانبەر گیرانەبەرم بینی بەچاوەکانم لە تێگەیشتنی زیاتر هۆکای خۆکوشتنی عەبدوڵڵا ئەکنجم بە چاوەکانی خۆم بینی!!

ئیبۆی خۆشەویست، ئەو فەرماندەیەی لە ١٥ی ئابی ١٩٨٤ وەك فەرماندەی هێرشی شرناخ بۆ سەربەخۆیی وڵاتەکەمان و ئازادیی گەلەکەمان خەباتی چەکداری دەست پێکرد، عەبدوڵڵا ئەکنجی، هۆکارەکانی دوای چالاکی گەورەی ئاشکرابووە، بەو نزیکانە گەلەکەمان و نەوەی داهاتووش لێی تێدەگەن.

لەدوای مانگرتن لە خۆراکی برۆکسل[3] چوومە پاریس. مەحموود تونجی خزم و هاوگوندیم لە کۆمەڵەی کولتووری کورد لە پاریس گوتبووی دەیویست قسەم لەگەڵ بکات، نەمویست قسەی لەگەڵ بکەم، چی لەگەڵ ئەو بڵێم؟ مامت[4] بەبیانوی ئەوەی لێرە واتا لە پاریس لەگەڵ ئافرەتێك پەیوەندی

---

٣ لەبەرواری ٢٤ی کانوونی دووەمی ١٩٩٣ بە ئامانجی پرۆتستۆکردنی هێرشەکانی کۆماری تورکیا بۆ سەر کوردستان بەدەستپێشخەری ئەنجوومەنی نەتەوەیی کوردستان و بەشداری هەزار کەس، سەردانی ٢٠ هەزار کەس دەستی پێکردو ٢٤ رۆژی خایاند.

٤ محەمەد تونچ، لەساڵی ١٩٨٧ لە ئەکادیمیای مەعسوم کۆرکماز گوللەباران کرا، یەکێك کە لەکاتی کوللەبارانکردنەکە لە ئەکادیمیا ئەرکی هەبوو سەبارەت بە رووداوەکە ئاوا باسی کرد: "محەمەد کاتێك لە پاریس ئەرکی پێسپێردرابوو ئاشقی

هەبـووە لـە دۆڵـی بیقاع گوللەبـاران کرا، فڕێدڕایـە چاڵێك، بەخۆڵ و بـەرد داپۆشرا، ئـاوام بگوتبـا؟ نەخێـر نەمدەتوانـی قسـە بکـەم، نەمدەتوانـی قەناعەتـی پـێ بهێنـم، ئـەو پرسـیارانەی دەیکـرد نەمدەتوانـی وەڵامیـان بدەمـەوە، گوتـم: (تازە لە مانگرتـن لـە خـۆراك دەرچـووم، هیـچ حاڵـی ئاخاوتنـم نییـە، دواتر قسـە دەکەین) و لێـی ڕزگاربووم.

دوای چەنـد ڕۆژێـك بێریڤـان خوشـکە گـەورەی محەممـەد تونچـی کـوژراو پەیوەنـدی پێوەکـردم، لەگـەڵ بێریڤـان هاوتەمەنیـن، هاوڕێـی منداڵیم بـوو، کاتێك منـداڵ بوویـن بەیەکـەوە بەرخەکانمـان لەوەڕاندبـوو، لەسـەر هەمـان بـەردەکان خەنەمـان لەدەسـتمان داون، لەشـیری کەنگـر بنێشـتمان دەسـتکەوتووە، لـە گەلـی مۆریـن بەیەکـەوە مەلەمـان کـردووە، کاتێـك لـە منـی پرسـی (چارەنووسـی براکـەم دەزانـی؟) خیانەتـم لـە هاوڕێـی منداڵیـم کـرد، درۆم لەگەڵـی کـرد، گوتـم: (بەتـەواوی نازانـم لێکۆڵینـەوە دەکـەم)، لەکاتێـك ئـەو بـڕوای وابـوو کـە مـن درۆ ناکەم.

کاتێـك لەشـاری ئەسـەن چوومـە ماڵـی فادیمـە یەشـار کـە لەدەرسـیم هاوڕێـی زانکـۆم بـوو، بیرجـان یلـدزم بیرکەوتـوە، فادیمـەو بیرجان لـە کۆلێژی پـەروەردە لە هەمومـان بچووکـتر بـوون، لـەو سـاڵانەی کـە جـۆش و خرۆشـی شۆڕشـگێڕیمان لـە لوتکەدابـوو، ئەوانیـش هاتبوونـە ڕیزەکانمانـەوە، بیرجـان کچێکـی باڵاکـورت

خوشکی فەرماندەی گەریلا (عەلی تۆپراك) هێڤی (شەفەق) ببوو کە ئێستا دایك و باوکی لە هامبۆرگ دەژین، هێڤیش لە پاریس ئەرکی پێڕاسپێدرابوو و یەکتریان خۆشدەویست، هەردووکیان بەیەکەوە هاتنە ئەکادیمیا، لەبەر ئەوەی هێڤی کچێکی جوان بوو رابەرایەتی ئەوی بردە ماڵەکەی خۆی، محەممەد تونچیش پیاوێکی نەترس بوو، رۆژێك ئاپۆ لە گۆڕەپانی ئەکادیمیا تۆپانێی دەکرد هەمووان لە حاڵەتی (ئامادەیی!) وەستابوون سەیریان دەکرد. محەممەد تونچیش بەپێویستی نەدەزانی هەر سەیری بکات و پیاسەی دەکرد، ئەو هەڵسوکەوتەی ئاپۆی زۆر تورەکردبوو، پەیوەندییەکەشی لەگەڵ هێڤی دەزانی و زۆر لە محەممەد تونچ دەترسا، رۆژێك دواتر محەممەد تونچ بەڕێنمایی ئاپۆ دەستبەسەرکرا، بە تۆمەتی ئەوەی مێشکی ئەوانە تێکدەدات کە دەیانەوێت بچن بۆ شەڕ، گوللەبارانی کرد، منیش سەیری رووداوەکەم کرد، تەنانەت ڤیدیۆش گیرا ساتی گوللەبارانکردنەکە، کاتێك فیشەکەکان تەقین هێڤی کە لەناو سەیرکەرەکاندابوو کەوتە سەر زەوی و لەهۆش خۆی چوو، کاسێتی ڤیدیۆی دادگاییکردن و گوللەبارانکردنی محەممەد تونچ دواتر بۆ ئەوەی بۆ هەمووان لێبدرێت ناردرایە ئەڵمانیا و لەو کاتەدا کەوتە دەستی پۆلیسی ئەڵمان، ئەو کاسێتە ئێستا لە ئەرشیفی دادگای دۆسڵدۆرڤە".

بـوو، ئـەوم زۆر خۆشدەویسـت و ئەویـش مـن، لـەو ڕۆژانـەی هێشـتا لەگـەڵ گرووپـی ڕزگاری گـەل دەخولایـەوە، منی لەسـەرەمەرگ گەڕاندبـووەوە، پیاوەکانی ڕێکخـراوی ڕزگاری گـەل دەیانەوێـت مـن بکـوژن، تەنانـەت ئـەو کەسـەی مـن دەکوژێـت هاتووتـە کۆلێـژی پـەروەردە و چاوەڕوانـە، ئـەو چەکـەش کـە منـی پێ دەکـوژن بەڕێـگای بیرجـان هێنابوویانـە نـاو زانکـۆ، بیرجـان کاتێـك تێـدەگات بەو چەکـەی هێناویەتـی مـن دەکوژرێـم، تووشـی شـڵەژان دەبێـت و دەسـت دەکات بـە گـەڕان بـەدوای مـن، کاتێـك لەسـەر گردەکـەی تەنیشـت کۆلێـژی پـەروەردەی دەرسـیم کـە مەلەوانگەیەکـی لەسـەر بـوو دانیشـتبووم، بەراکردن و هەناسـەبڕکێ هاتـە لام، بەدڵەڕاوکـێ گوتـی: (کاکـە تـۆ دەکـوژن) و مـن بـەو ئاگادارکردنـەوەی بیرجـان لەمـردن ڕزگارم بـوو، فادیمـە پرسـیاری بیرجانـی لێـم نەکـرد، ڕاسـتتر وایـە بڵێـم نەیتوانـی بپرسـێت، هەردووکـمان دەمانزانـی کـە لـە کامپـی لـۆلان لەگـەڵ سـایمە ئاشـکن بـە یەکەوە بـە فەرمانـی ڕابەری مـەزن گوللەبـاران کرابـوون، بەڵام هۆکارەکـەی نـە مـن و نـە ئـەو نەیدەزانـی بڵێـت، نەپرسـینی و نە پرسـینم بەهۆی ئەوەوەبـوو.

بـەر لـەوەی لـە ئەکادیمیـای مەعسـوم کۆرکـماز دەربچـم و بچمـە ئەڵمانیـا، هاورێکـەم حەسـەن شـەریك ژمـارەی ئەڵمانیـای پارێـزەر مەحمـوود بیلگیلـی پێمـدا کـە لـە هۆڵەنـدا بـە فەرمانـی ڕابـەری مـەزن کـوژراو تەرمەکـەی لـە زێرابـدا دۆزرایـەوەو گوتبـووی: (کـە ڕۆیشـتیتە ئـەوێ ببینـە)، نەچوومـە دیـداری حەسـەن! ئـەو کاغـەزەی ژمارەکـەی لەسـەر نووسرابـوو پارچـەم کـرد و فـڕەم دا، ئـەو ژمارەیـە لـە گیرفانـم وەك ئامـرازی تـاوان وابـوو، هـەر کاتێـك سـەیری ئـەو کاغـەزەم دەکـردو ژمـارە تەلەفۆنەکـەم دەبینـی پارێـزەر مەحمـودم دەبینـی. بچم لەگـەڵ خێزانەکـەی چـی بڵێـم؟ دەچووم پێیـم دەگـوت: (هاوسـەرەکەتم زۆر باش دەناسـی، هـەر کـە بڕوانامەی پارێـزەری وەرگرت لـە ئەنقەرەوە هاتـە دیاربەکر بۆ سـەیرکردنی داواکانـی ئێمـە، لەناوچـەی ئۆفیـس لـە شـوقەیەك لـە باڵەخانەیەکـدا

دەمایەوە، ئێمەش لەبەر ئەوەی داواکراو بووین لەگەڵ ئەو دەماینەوە، هەموو شتێکی لەگەڵ ئێمە دابەش دەکرد، پارێزەریش و چەکداریشی دەکرد، فاشیزمی ١٢ی ئەیلوول ئەویشی دەستگیرکرد، لەشەڕی باریکات لەساڵی ١٩٨٤ لە قاوشی ژمارە ٣٠ بەیەکەوە بووین، ملی کەچ نەکرد و هاواری دەکرد:(بژی سەربەخۆیی و ئازادیی) هاوڕێیەکی زۆر خاوەن بڕیاربوو، بەڵام نازانم بۆچی کوژرا؟)، نەمدەتوانی وابڵێم! ئەگەر بشمگوتبا خوشکەکەت بۆمی باسدەکرد کە هاوسەرەکەی بۆچی کوژرا، ئەوکاتە سەرم شۆڕ دەبوو، هەر خۆی لەبەرانبەر مەحمود هەمووومان سەرمان شۆڕبوو، لەسەر ئەوە لەبەرانبەر خوشکەکەشت نەمدەویست سەرم شۆڕ بێت.

کەسێکی مەعرەشی گومگومی چیرۆکی ئافرەتێکی پیری بۆم گێڕایەوە، کچی گەنجی ئافرەتە بەتەمەنەکە بەمەبەستی هاتنە ناو خەباتی سەربەخۆیی لەماڵ دەردەکەوێت، دوای ساڵانێك گوێی لێ دەبێت کە کچەکەی لە بیقاع کوژراوەو شێت دەبێت، هەر کاتێك لە ڕێگا کچێکی گەنج دەبینێت یاخود گوێی لەدەنگی دەبێت یەکسەر ڕووی وەردەگێڕێت، هەردوو دەستی بەرەو پێشەوە درێژ دەکات و هاوار دەکات (ئەلیف، ئەلیییف، ئەلیییییف)، کاتێك هیچ کەس وەڵام ناداتەوە ئەوجارە بەرەو لایەکی تر ڕووی وەردەگێڕێت و هەمان کار دەکات، دووبارە کەس وەڵام ناداتەوە ئەمجارە بەلای ڕاست، چەپ، بەردەوام بەم جۆرە بەملاو بەولا، بەدەم سوڕانەوە دەڕوات.

تەلەفۆنەکانی ڕۆژنامەی بەرخوەدان بەردەوام:(براکەم لەساڵی ١٩٨٠ بەشداری خەباتی کردووە، تا ئەمڕۆ هیچ هەواڵێکمان لەوەوە پێ نەگەیشتووە، گوێبیست بووین کە مردووە، بەڵام لە بەرخوەدان و سەرخوەبوون هیچ باسی ناکرێت، لە لیستی ناوی شەهیدەکاندا ناوی نییە، ئێوە هیچ هەواڵێکتان هەیە؟).

(کچی پوورم هەشت ساڵە دیارنییە....)

(برا گەورەکەم لەساڵی ١٩٨٠ماڵی جێ هێشت، مردووە، ماوە؟ خێزانەکەی هێشتا لەماڵەوە چاوەڕوانی دەکات، ئەگەر ماوە با هەواڵێك بنێرێت، لەساڵی ١٩٨٥ شوانی گوندەکەمان گوتی کە هەواڵی مردنی براکەم و فڕێدرانی تەرمەکەی لە چاڵێکی داوە بە جەندرمەی قارس، لەسەر ئەو بنەمایە جەندرمە شوێنەکەیان کۆڵی و کیسێك ئێسکیان دەرهێنا، دواتر ئێسکەکانیان دایەوە بە ئێمەو ئێمەش لە گۆڕمان نا، ئێستا شەش ساڵی بەسەردا تێپەڕیووە، جەندرمە هەڵدەکوتێتە سەر گوندەکەمان، گوایە براکەم نەمردووەو هێرشەکانی ناوچەکە لەلایەن ئەوەوە سەرپەرشتی دەکرێن، دەمانەوێت لەئێوەوە بزانین، ئەو ئێسك و پروسکەی شاردمانەوە هی براکەم بوون یاخود نا؟).

هەرگیز کۆتایی بەم جۆرە پەیوەندییە تەلەفۆنیانە نایەت لەگەڵ ئاخاوتنی ئەوان و گوێگرتن من دەبوومە شایەتی تاوانەکانی دڕندەیەك، لیستی ونبووەکان ئەوەندە درێژە کە هاتمە دەرەوە لە زیندان و بینیم کەچی رووددەدا بینیم نەوەیەك لەناوچووە، ئەوانەی دەوڵەتی تورك کوشتبوونی ناو و وێنە و چیرۆکەکانیان هەبوو، ئەوانیتر نە ناو، نەوێنە، نە چیرۆك و نە گۆڕیان هەبوو، خراپترین لایەنی کارەکە، پرسین لە کۆتایی کەسەکە تاوان بوو!

بابەتی کێشەی ماستاوچیی دەبێت کەمێکی تر روون بکەمەوە، چونکە لێککردنەوەی ماستاوچی، دەبێتە شیکارکردنی دیکتاتۆرییەت. ماستاوچییەکان و دیکتاتۆرییەت وەك (پۆزەتیڤ و نێگەتیڤ)ن، دیکتاتۆرییەت پۆزەتیڤ و ماستاوچییەکان نێگەتیڤن، هەمووکات و لەهەموو شوێنێك بەیەکەوەن، ئەگەر لەشوێنێك دیکتاتۆرییەت هەبێت، ئەوا لەو شوێنە ماستاوچییەکانیش هەن، ئەگەر لەناوەکەدا ژمارەیەکی زۆر ماستاوچیتان بینی ئەوا بەهۆی بوونی دیکتاتۆرییەتە. لە گەریلایەتیدا واتا لەشاخ مرۆڤ بیەوێت یاخود نا ناچارە کەمێك داهێنەربێت، هەرچەند هەوڵی رێگری لێکردنی بدرێت، ئەو کەسەی لەشاخ شەڕ دەکات، ئەگەر روانینەکەشی بەرتەسکانەبێت بیر دەکاتەوە،

بیرۆکە دادەنێت و ناچارە داهێنان بکات، چۆن لە کەمپ ڕزگاری دەبێت؟ چۆن بەسەر گردەکە بکەوێت، چۆن لە هێزی بەرانبەر بدات، چۆن و لەکوێ خۆی حەشار بدات، چۆن دەست بەسەر ڕێڕەوەکە بگرێت، ناچارە وەڵامی ئەو پرسیارانە بدۆزێتەوە، ئەو داهێنەرییەی پەرە دەسەنێت، لە شاخ تەنیا بە ماستاوچێتی ژیان ناگوزەرێت، بەڵام لە ئەورووپا کەشەکە وانییە، لە ئەورووپا بە ماستاوچێتی دەتوانیت بژیت، لێرە ماستاوچێتی سەرچاوەیەکی داهاتە، ئەوەی زۆرترین ماستاو دەکات زۆرترین بەرزبوونەوەی دەبێت، دەبێتە خاوەن پایە، خێزان و منداڵەکانی بەخێو دەکات، ماستاوچییەکان جگە لە ماستاو هیچ بەهرەیەکی تریان نییە، ئاوا کە ئەگەر ماستاوچێتی نەکەن لەبرسان پەرێشان دەبن. ڕابەری مەزن لەبەر ئەوەی دۆخەکە باش شارەزایە زوو زوو بە ماستاوچییەکانی خۆی دەگوت: (ئەگەر من نەبم هەمووتان لەبرسان دەمرن)، لە ئەورووپا ماستاوچێتی وەك کارێکی لێ هاتبوو، لێرەدا کێشەی کوردستان، کێشەی ئازادیی و سەربەخۆیی، شەڕ، قەتڵوعامو کۆچ و باسکردنی ئەو کێشانە، ئاگادارکردنەوەی چین و توێژەکان لەو بابەتانەو ڕێکخستنیان بەتەواوی خراوەتە لایەك، لەشوێنی هەموو ئەوانە "سەرۆك ئاپۆ" دانراوە، لە هەموو گردبوونەوەو ڕۆیشتنێکی جەماوەری یەکەم بابەت کە باسدەکرا، مەزنی و بەرزی ڕابەری مەزن بوو، ئەو دروشمانەی لێدەدران "بژی سەرۆك ئاپۆ" جارێکی تر "بژی سەرۆك ئاپۆ" بوون، هەموو وتارێك بە "سڵاوت لێ بێت ئەی سەرۆك ئاپۆ" دەستی پێدەکرد و بە "بژی سەرۆك ئاپۆ" خاڵی کۆتایی لەسەر دادەنرا، دواتر چەپڵەڕێزان دەکرا، لایەنە سەیرەکە ئەوەیە هیچ یەکێك لەو ماستاوچیانە بێ سەیرکردنی ئەو دەقە وتارەی پێشتر نووسراوەتەوەو لەپێشی دانراوە ناتوانێت قسە بکات، چونکە ئەوانە مێشکیان توانای بیرکردنەوەی نەماوە، ناتوانن بیرۆکە دابهێنن و ئەوەی بیری لێ دەکەنەوە بیلێن، بۆ گردبوونەوە جەماوەرییەکان بەخوێندنەوەی ئایەتەکانی ڕابەری مەزن دەقی وتە ئامادە دەکرێت و ئەو

دەقە لەلایەن ماستاوچییەکەوە بۆ جەماوەر دەخوێندرێتەوە، لەبەر ئەوەی هەموو دەقی وتارەکان بەکەمێك دەستکاری دیارە چی لەناوەڕۆکدایە، هێشتا ماستاوچی دەستی بە ئاخاوتن نەکردووە، دیارە کەچی دەڵێت، بەداخەوە کە جەماوەرەکەش لەبەر ئەوەی جگە لە دروشمی "بژی سەرۆك ئاپۆ" کە دە ساڵە دەیڵێنەوە خاوەن دەسەڵاتی داهێنانی دروشم نین ئەوانیش دەڵێن "بژی سەرۆك ئاپۆ" و دەبن بە دووبارەکەرەوە.

هەوڵم دا ئەو کەشە بگۆڕم، لەو گردبوونەوە جەماوەریانەی ئەنجامم دەدا ئەو ڕاستییانەی لە کوردستان روودەدەن، کاراکتەری ئەو شەڕەی دەوڵەتی تورك دژ بە ئێمەی بەرپا کردووە، هۆکاری نەبوونی ڕێکخستن لەنێو شارەکان، بەکارهێنانی ئایین و مەزهەب، کێشەکانی وەك کۆنتر گەریلا و حزبوڵڵام باس دەکرد، بەڵام نەك بەخوێندنەوە لەسەر کاغەز، بەڵکو بە شێوازی خۆم باسم دەکرد، چین و توێژەکان بە سەرنجەوە گوێیان رادەگرت، گرنگییان بە وتەکانم دەدا، کاتێك دەیانبینی غەزەل ناخوێنمەوە، کاتێك دەچمە سەر مینبەر دەست ناکەم بە ریزکردنی ستایش بۆ ڕابەری مەزن و دواتر دابەزم، یەکسەر جیاوازی نێوان من و ماستاوچییەکان دەبینن، ئەوەی من لە گردبوونەوەکان باسم دەکرد، دوای کۆتایی گردبوونەوەکان لە ماڵەکان و کۆمەڵەکان دەبوون بە بابەتی گفتوگۆکردن، دوای ئەنجامدانی گردبوونەوەکانم، ماستاوچییەکان زۆر ناڕەحەت دەبوون و ناڕەحەتییەکەیان ئاوا دەردەبڕی: (سەلیم نەك بەشێوازی پارتی، بەڵکو بەشێوازی خۆی وتار دەدات، بەهیچ شێوەیەك باس لەڕابەرایەتیی ناکات، بۆچوونەکانی ڕابەرایەتیی ناهێنێتە سەر زمان، تەنانەت بەوەوە نەدەوەستان و چین و توێژەکانیان دەکردە پاڵپشت بۆ بۆچوونە قێزەوەنەکانی خۆیان.

ئاگادارم لەوەی کە دەخزنە ناو چین و توێژەکان و دەیانەوێت لەدژی من هانیان بدەن، دەستکرابوو بەوەی بگوترێت (سەلیم بەشێوازی پارتی قسە

ناكات، بۆچی باس لە ڕابەرایەتیی ناكات)، لەسەر ئەو ڕێچكەیە بووم كە بڕوام وابوو ڕاستە، ڕێچكەو شێوازی ئەوان بۆ بەمێگەلكردنی خەڵك بوو، منیش دەمەویست خەڵكەكە ڕۆشن بكەمەوە.

دیكتاتۆر و ماستاوچییەكان بەلانی كەم بەقەد دوژمن لە ڕۆشنبوونەوە و بیركردنەوە و گەیشتنە ڕادەی توانای بیرۆكە خوڵقاندنی چین و توێژەكان دەترسن. ماستاوچییەكان و چین و توێژە خەوێنراوەكان وایان دەزانی لەسەر گۆی زەوی تەنیا یەك گۆرانی هەیە بگوترێت و دەبێت تەنیا دەكرێت بەیەك مەقام بگوترێت، منیش باسم لەوە دەكرد كە ئەو گۆرانییەی دە ساڵە بە هەمان مەقام دەگوترێتەوە ژیانە جوانەكە دەكات بە ڕۆتین. ئەو وتارانەی كە ماستاوچییەكان پێشكەشیان دەكرد كاریگەری نەبوو بەسەر چین و توێژەكانەوە، چونكە ستایش دەكرێت، دروشمی هاندەر لێدەدرا، دەڵێن (ئەی دایكەكان لەمەودوا لەشوێنی لایلایە بژی سەرۆك ئاپۆ بۆ منداڵەكانتان بڵێنەوە) چین و توێژەكان بە گوێگرتن لە وتەی ناوەڕۆك بەتاڵ فێری هیچ شتێكی نوێ نەدەبوون، بەڵام ئەو وتانەی من پێشكەشم دەكرد وەك نقورچەیەك وابوو و وای دەكرد كە مرۆڤەكان بیر بكەنەوە، هەستی بەرپرسیارێتیان دەجوڵێنێت، وای لێدەكا كە ئەوەی نەیاندەبینی بیان بینێت، تۆنە ڕەساییەكەی ناو ڕەش ببینن، خەوەكەیان بڕەوێنێتەوە، هانی دەدا بۆ خەباتكردن. بەهۆی ئەو حاڵەتەوە بوو كە چین و توێژەكان ڕوانینیان بۆ من جیاواز بوو، واتا خەڵكی دەیانزانی كە من ماستاوچی نیم، ناڕەحەتییەكە لەوەوە سەرچاوەی گرتبوو، نەبوونم بە ماستاوچی گوتنی ئەوەی كە جگە لە ڕەش و سپی ڕەنگی تریش هەیە، لەسەر گۆی زەوی جگە لەیەك گۆرانی، گۆرانی تریش بوونی هەیە، نیشاندانی ئەوەی جگە لە مەقامێك، مەقامی تر هەیە، ئەوا هەندێكی ناڕەحەت دەكردو دەیانویست پەیڕەوی ڕێچكە بكەم، ئەوەم قبوڵ نەدەكرد، تەنانەت ئەگەر ڕووبەڕووی هەموو گەلی كوردستان ببامەوە، چونكە من بۆ ماستاوكردن نەهاتوومەتە ڕیزەكانی پەكەكە.

هەر لەساڵی ١٩٧٤ەوە لەسەڕووی هەموانەوە خانەوادەکەم و هەموو گەلی کوردو تورکم ڕووبەڕووی خۆم کردەوە تا نەبم بە ماستاوچی کەمالیزم و ژیانم لەسەر دانا، کاتێك دیکتاتۆرییەت جێگای ڕێکخراوی گرت لە ئەورووپا زۆرێك ماستاوچێتیان کرد بە کارو پیشەی خۆیان و پێی بوون بە خاوەن پایە.

دوو ماستاوچی کە زۆر لەنزیکەوە دەیانناسم سەرنجڕاکێش بوون، لەبەر ئەوەی شیکاریکردنی ئەم دووە بیرۆکەیەك دەدات دەربارەی ئەوانی تر، لەسەریان دەوەستمەوە، یەکێکیان لەبەر ئەوەی لە زیندانەکانی کوردستان داڕووخا، کۆتایی پێهات، بڕوای کوردایەتی نەما و خێزان و منداڵەکانی کۆکردەوەو هەڵاتە ئەورووپا، لێرەدا لەبەر ئەوەی دەیزانی دەتوانێت بەماستاوکردن ژیانی بگوزەرێنێت هاتەوە نێو ڕیزەکان، بەتەواوی لەوەزیری ناوخۆی پێشووی تورکیا عسمت سەزگین دەچوو، بە لەش و مێشکییەوە هەروەك سەزگین بوو، کاتێك هەردووکیان بەراورد دەکەم ئەنجامی زۆر سەیر بەدەست دەهێنم، لەکاتێکدا لە تورکیا ئەوەندە بەهرەمەند هەیە کەسێکی وەك عسمت سەزگین بکرێت بە وەزیری ناوخۆ، ئەوە بەرێککەوت نییە، لە تورکیا ئایدیۆلۆژیایەکی فەرمی باڵادەستەو رژێمی شەڕی تایبەت هەیە. ئایدلۆلۆژیای فەرمی و شەڕی تایبەت مرۆڤی بیرکەرەوە، ئەوەی مێشکی کاربکات، مرۆڤی زیرەك نابەن بۆ پلە گرنگەکان، ئەو کەسانە دەبەنە بەردەم دادگا، دەستگیریان دەکەن، لەزیندانەکان دەیانڕزێننەوە، وای لێدەکات کە دەست لە کار بکێشێتەوە و یاخود بە خیانەتکاری وڵات ڕایدەگەیەنن، ئەو کەسانەی کە مێشکیان باش کار ناکات، تەنیا ئەو فەرمانانەی پێیان دەگوترێت جێبەجێی دەکات، ئەوەی بۆیان چاپ دەکرێت نوێ دەکاتەوە، بەهیچ شێوەیەك لەوانە دەرناچن و دەیانهێنێتە شوێنە هەستیارەکان.

عسمەت سەزگین لەبەر ئەوەی خاوەن ئەو تایبەتمەندیانە بوو ماوەیەکی درێژ وەزارەتی ناوخۆی پێسپێردرابوو، چەند وتارێك و کۆنگرەیەکی

ڕۆژنامەوانی ئەوم لە تەلەفزیۆنەوە سەیرکردبوو، وتەکانی لەیەکتر دەچوون، هەمان شتەکانی دووبارە دەکردەوەو دەچوو، وتەکانی دووبارەی ئایدیۆلۆژیای فەرمی تورکیابوون، دەیگوت: (ئەو چەتە دەست بەخوێنەی چاوی بڕیوەتە یەکپارچەیی و بەیەکەوە ژیانمان چاودێری دەکەین و لەو هێزەداین کە لەناوی ببەین، نەتەوەی تورك خاوەن رەگ و رەچەڵەکە، تێکدەرە ناوخۆیی و دەرەکییەکان ئەوە باش بزانن)، ئەو تابلۆ یەك جۆرە ڕەنگ رەشە، هەمان گۆرانی بە هەمان مەقام لە ٧٠ ساڵەوە دەگوترایەوە، عسمت سەزگین دووبارەکەرەوەیەکی سادە بوو.

لای ئێمەش ئایدیۆلۆژیای فەرمی هەیەو باڵادەستە، عیسمت سەزگینەکان بۆ ئایدیۆلۆژیای فەرمی پێویست بوون، ئەوانەی مێشکیان کار دەکات، بیر دەکەنەوە، تۆنە رەساسییەکانی ناو رەش دەبینن، ڕزگاریان نابێت، دەبوو وەك بێنرخ، خیانەتکار و دوژمن نیشان بدرێن، ئەوانە یا دەکوژرێن یا دەخرێنە زیندانەوەو یاخود بە ناپێویست رادەگەیەنرێن، ئەوەی مێشکی کار ناکات، بیر ناکاتەوە، تەنیا بە دووبارەکەرەوەی وتەکانی یەکێکی مەزنن، لە ئەورووپا ورگیان زل دەکەن و مێشکیان پوچ دەکەنەوە، بەچین و تویژەکان دەڵێن: (دایکان لەشوێنی لایلایە دروشمی بژی سەرۆك ئاپۆیان فێر بکەن) و هاوار دەکەن، ئەو جۆرە عیسمەت سەزگلینانە پێویست بوون.

یەکێکی تریش هەبوو، ئەویش بەر لەکودەتای ١٢ی ئەیلوول بە خێزان و منداڵەوە هاتبووە ئەورووپاو نیشتەجێ بووە، هەر لەو کاتەوە تا ئێستا بە ماستاوکردن ماوەتەوە، هەر بە خەیاڵیدا نەهاتووە بچێت بۆ شەڕکردن، یلدرم ئاکبولوتێك بوو کە لەسەر توانای خەڵك دەژیا، لەسەردەمی حکوومەتی پارتیی نیشتمانی دایك ماوەیەکی درێژ وەزیری ناوخۆبوو و سەرۆك وەزیران رێککەوت نییە، دوای ئەوەی ئۆزاڵ بە سەرۆك کۆمار هەڵبژێدرا، پارتیی نیشتمانی دایك لەنێو پەرلەمانتارانیدا بێ بەهرەترین و بێ زانیاریترین کەسی

وەك سەرۆك وەزیران هەڵبژارد، چونكە ئایدیۆلۆژیای فەرمی و شەڕی تایبەت پێویستی بە كەسێكی وا هەبوو، ئایدیۆلۆژیای فەرمی ئێمەو ئاكبوڵوتی ئێمە وەك مەنجەڵ و سەرەكەی بەتەواوی بۆ یەكتر گونجاوبوون.

لایەنە سەیرەكە ئەوەیە ئاكبۆلۆت و سەزگینەكەی ئێمە یەكتریان زۆر خۆشدەویست، پاڵپشتی یەكتریان دەكرد، لە هەموو بابەتێك وەك یەكتر بیریان دەكردەوە، ڕاستتر وایە بڵێین لەبەر ئەوەنا كە بیریان دەكردەوە، لایەنە هاوبەشەكەیان ئەوەیە كە بەهرەی بیركردنەوەیان نییە.

لەناسران یاخود بەناوبانگبوونی من نارەحەت دەبوون و ماوە ماوە ئەوەیان بەمن دەگوت، جارێك دوای ئەوەی ڕەخنەی ئەوانم سەبارەت بەو بابەتە بیست گوتم: (بۆ بەناوبانگبوون بەهرە پێویستە، ئێوە ٥ یاخود ١٠ ساڵە لە ئەورووپان، لە هەموو شوێنێك ئێوە هەن، لە هەموو گردبوونەوەیەك ئێوە وتار دەدەن، بەڵام دووبارە ئێوە ئامادەییتان نییە، لە مێشكی كەسەكان شوێن پێ جێناهێڵن، بەهرەتان نییە، وەك هەر مرۆڤێكی ئاسایین، ئەگەر بشناسرێن هەروەك ئاكبوڵوت و سەزگین دەناسرێن، ڕووخساریان سوور هەڵگەڕابوو.

هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نەتەوەیی كوردستان كە لە ئەورووپا ئەنجامدرا لەگەڵ ئەوانە بەیەكەوە ڕێكمانخست، ڕابەری مەزن لەشوباتی ١٩٩٢ لە ئەكادیمیای مەعسوم كۆركماز سەبارەت بە ئەنجومەنی نەتەوەیی وتارێكی خوێندووەتەوە، وتارەكە گەیشتبوو بە ئەورووپا، ئێمەش لە ئایاری ١٩٩٢ بۆ دامەزراندنی ئەنجومەنی نەتەوەیی و هەڵبژاردنی نوێنەرانی گەل دەستمان كرد بە ئامادەكاری پێویست. ماستاوچییەكان لەبەر ئەوەی كە نەیاندەزانی بیر بكەنەوەو بیرۆكە بدۆزنەوە، بەردەوام وتارەكەی ڕابەری مەزنیان سەبارەت بە ئەنجومەن دەگوتەوە، لەكاتێكدا لەگەڵ بەرەوپێشچوونی كارەكان دەیان كێشە هاتە كایەوە، لەبەرانبەر ئەو كێشانە گیریان دەخوارد و دەمانەوە، بۆ نموونە: هەڵبژاردن چۆن دەكرێت، كێ دەتوانێت بەشداری هەڵبژاردن بكات،

کێ دەتوانێت دەنگ بدات، گرووپە کوردییەکانی تر دەتوانن بەشداری هەڵبژاردن بن، هەلبژاردن لە کوردستان چۆن دەکرا، دۆخی پەرلەمانتارانی پارتیی رەنجی گەل چی بەسەردێت، ئەو ئەنجومەنەی دادەمەزرێت لەگەڵ ئەو ئەنجومەنەی لە باشوری کوردستان دامەزراوە پەیوەندی چۆن دەبێت، دۆخی کوردانی سووریا چی بەسەردێت، ئەو کوردانەی لەوڵاتانی سۆڤیەتی پێشوو دەژین دەتوانن کاندید بۆ ئەنجومەن رەوانە بکەن، زۆر پرسیاری تری ئاوا هاتبوونە کایەوە.

ماستاوچییەکان لەبەر ئەوەی لە توانای بیرکردنەوە خاڵی کراون، ناتوانن وەڵامی ئەو پرسیارانە بدەنەوە، چاوەڕوانی بیرکردنەوە بەرزەکانی ڕابەری مەزن بوون تا بتوانن دووبارەی بکەنەوە، ڕابەری مەزنیشمان لەبەر ئەوەی بابەتی ئەنجومەنی وەك بابەتێکی پڕوپاگەندە دەبینی سەبارەت بەو بابەتە بیرۆکەی نەبوو، ڕابەری مەزنمان مێشکی بەو کارە گرانانە ناشێت، کاتێك بینیم دۆخەکە ئاوایە، هەموو بابەتەکانم روونکردەوە، لە ڕۆژنامەکان نووسیم، لەو ریپۆرتاژانەی لەگەڵم ئەنجام دەدران وەڵامی روون و ئاشکرای ئەو پرسیارانەم دەدایەوە کە ئاڕاستەم دەکرا، لە گردبوونەوە جەماوەرییەکان بۆچوونی خۆم دەربڕی، لە کۆمیسیۆنی هەڵبژاردن سەبارەت بە چۆنێتی ئەنجامدانی هەڵبژاردنەکە بیروڕای خۆم سەپاند، بەم جۆرە لە چۆنییەتی ئەنجامدانی هەڵبژاردنەکەو ئەنجومەن بۆچوونەکانم بوون بە فەرمی، کاتێك دۆخێکی وا هاتە کایەوە ئاکبوڵوت و سەزگین بوون بە پارێزەرانی بۆچوونەکانم کە ببوون بە بۆچوونی فەرمی، ڕابەری مەزن هەر خۆی بۆچوونی لەو بابەتانەدا نەبوو، ماستاوچییەکانیش بێ بیروبۆچوون بوون، کاتێك وەڵامی پرسیاری چین و توێژەکانم دایەوەو بابەتە ناڕوونەکانم بۆ ڕوونکردنەوە، ئەوانیش دەستیان کرد بە دووبارەکردنەوەی وتەکانی من، ڕابەری مەزن بە تەواوی ئاگاداری ئەو کەشە نییە کە خولقاوەو کارکردنی ئەنجومەنی بەباش دەزانی،

ئـەو بیرۆکانـەی سـەبارەت بـە ئەنجومـەن دامهێنـا، ئـەو وتارانـەی سـەبارەت بـە بابەتەکـە پێشکەشـم کـرد، ئەو وەڵامانـەی بۆ پرسـیارەکان و ریپۆرتـاژەکان دامەوە، ئاخاوتنـم لـە گردبوونـەوە جەماوەرییـەکان، دەسـتی پێکردبـوو کـە ڕوانگەیەکـی ئەرێنـی لەسـەر جەمـاوەری ئێمـەش و دەوروبـەرە ئەورووپییەکـە دروسـت بـکات، ئەنجومـەن و کارکردنـی هەڵبـژاردن توانـی کەشـێکی نـوێ لەنێـو چیـن و توێـژە کوردەکانـی ئەورووپـا دروسـت بـکات، لەسـەر بنەمـای ئـەو وتارانـەم کـە لەژمارەیەکـی زۆر دەزگای ڕاگەیانـدن بڵاوکرانـەوەو باسـکردنی ڕۆژنامەیـەك سـەبارەت بـە مـن و ناوهێنانـم بـە (سـەرۆك وەزیرانـی داهاتـوو) ڕێنمایـی (پێـش نەکەوێـت "درا بـە ئاکبوڵـوت و سـەزگین".

لۆژیکـی دیکتاتۆرییـەت ئاوابـوو، بـڕوای وایـە کـە ئەگـەر مـن پێـش بکـەوم ئـەو لـە دواوە دەمێنێتـەوە، لەکاتێکـدا کێشـەکە ئـەوە نییـەو من ئامانجێکـی ئاوام نەبـوو، ئاکبوڵـوت و سـەزگین ئەو ڕێنماییەی (پێـش نەکەوێت)یان ئاوا بـە نەزانانە جێبەجـێ دەکـرد، کـە بـێ خواسـتی خـۆم کاردانـەوەم هەبێـت. لـە کۆنفرانسـی ئەنجومـەن کـە لـە گییسـەن[5] بەڕێوەچـوو پێنـج کەس بـۆ دیـوان هەڵدەبژێردرێن.

هەڵسـاین لـەو شـوێنانەی کـە لێیـەوە هەڵبژێردرابوویـن و چووینە سـەر مێزی دیـوان، هێشـتا سـەرۆکی دیوانمـان لەنێـو خۆمـان هەڵنەبژاردبـوو، ئاکبوڵـوت بـە پەلـە نقورچەیەکـی لـە سـەزگین داو گوتـی: (بچـۆ سـەر سـەرۆکایەتی دیـوان و سوپاسـی نوێنـەران بکـە)، دەڵێـم کـە ئـەو ڕێگایـە دژە دیموکراسییە هەوڵـدەدەن مـن تاوانبـار بکـەن، بـە ئامانجی ناسـاندنی نوێنەرانی گـەل کۆنگـرەی ڕۆژنامەوانی سـاز دەکەیـن، چۆنییەتـی کارکـردن، ئامانـج، شـێوەی ئەنجومـەن ناوەڕۆکـی بـۆ ڕاگەیانـدن بـاس دەکەیـن، بـۆ کۆنگـرەی ڕۆژنامەنووسـی وتەبێـژ پێویسـتە،

٥ کۆنفرانسی گییسەن، لە ١٩-٢٠ی کانوونی یەکەمی ١٩٩٢ لە شاری گییسەنی ئەڵمانیا لە کۆنفرانسی نەتەوەیی کوردستان کە بە بەشداری (٤٣٠) نوێنەر کە لەوڵاتە جیاوازەکانی ئەورووپاوە هەڵبژێردرابوون و زیاتر لە هەزار کەس ئامادەی ببوو بە ئامانجی نوێنەرایەتیکردنی کوردانی ئەورووپا ١٥ نوێنەری گەل هەڵبژێردرا.

ئاکبوڵوت پێشنیازی سەزگین و سەزگین پێشنیازی ئاکبوڵوت دەکات، ئاشکرایە کە هەردووکیان لەسەر ئەوە پێك هاتوون کە من نەیکەم، چونکە ئەگەر من بیکەم پێش دەکەوم! هەردووکیان و ئەوەی ڕێنمایی پێداون دەزانن کە من لەسەزگین و ئاکبوڵوت باشتر وتەبێژییەکە دەکەم، کارکردنی دیموکراتیانەی ئەنجومەن بەڕێنمایی ڕێگری لێدەکرێت، لەچوونە پێشم و زیاتر ناسرانم دەترسن، ئەها بەو نزیکانە من لەناو دەبات لەئێستاوە هەوڵدەدات ئەو گومانانە نەهێڵێت کە لە مێشکی خەڵك دروست دەبن، سەزگین و ئاکبوڵوت لە کۆنگرەی ڕۆژنامەوانی ناتوانن قسە بکەن، توانایان نییە وەڵامی ئەو پرسیارانەی ڕۆژنامەنووسان بدەنەوە، کە ئاڕاستەیان دەکەن، زۆر باش ئەوەم دەزانی بەقەد رادەی ناسینی پاول بۆ کەرەکەی منیش پیاوەکانم دەناسم.

ئەوانە هەندێك وشە هەن کە بەلەبەرکردن دەیزانن، ئەوانە ئەو غەزەلانەی کە بۆ خەواندنی موگناتیسی لە گردبوونەوە جەماوەرییەکان بە ئامانجی مێگەلکردنی چین و توێژەکان بەکاردەهێنرێن، لەوە دەترسم کە لەبەردەم ڕۆژنامەوانانی جیهان دووبارەی بکەنەوە و ئابڕوومان دەبەن یاخود دەکەونە دۆخی ئەو پەرلەمانتارانەی لەبەردەم سەددام حوسێن هەڵدەپەڕین لە ئەنجامدا ئاکبوڵوت وتەبێژیی کرد، پارتیی ئاوای فەرموو بوو، خواستی گرووپی ئەنجومەن ژێر پێ خرابوو، کۆنگرەکە زۆر بەساردی بەڕێوەچوو، ئاکبوڵوت نەیتوانی هیچ شتێکی نوێ بڵێت، دوای کۆنگرەکە زۆرینەی ئەندامانی ئەنجومەن ڕەخنەیان لە ئاکبوڵوت گرت، بێگومان لەبەرانبەر ئەو دۆخە ئاکبوڵوت و سەزگین من تاوانبار دەکەن، بەگوێرەی ئەوان لەبەر ئەوەی من ڕەخنەم لە ئاکبوڵوت گرتووە ئەوانیتریش ئەو ئازایەتییەیان وەرگرتووە کە ڕەخنەی لێ بگرن، ئایدیۆلۆژیای فەرمی پەرلەمانتاری وای نەدەویست کە ئازابێت و ڕەخنە بگرێت، پەرلەمانتاری وای دەویست کە ملکەچ بکات، ئاکبوڵوت و سەزگین لەنێو گرووپی ئەنجومەن خۆیان وەك دەسەڵاتی پارتی

دەبینی، منیشیان بە بێدەنگییەکەم بۆ لای خۆیان ڕاکێشابوو و بە تەواوی هەوڵی نەهێشتنی تایبەتمەندی دیموکراسی ئەنجومەنیان دەدا.

بەگوێرەی ئەوان دیموکراسیترین بەڕێوەبردن ئەوەیە کە یەك کەس ڕێنمایی بە سێ کەس بدات، ئەو سێیەش ئەرکیان ئەوەیە کە ئەوانیتر پابەندی ڕێنماییەکە بکەن، بەگوێرەی ئەو پلانە ئاکبوڵوت دەبێتە ڕێکخەر ڕێنمایی لە ڕابەری مەزنەوە وەردەگرێت، هەر سێکیشمان لەچوارچێوەی ئەو ڕێنماییانە ئەوانەی تر ببەینە ژێر دیسپلینەوە، بەهەموو جۆرێك ڕووبەڕووی ئەو تێگەیشتنە دەوەستمەوە، دەڵێم: (ئەنجومەن دەبێت بە دیموکراسی کاربکات، بڕیارەکانی بە زۆرینەی دەنگ دەبێت دەربچێت، ڕێنمایی نابێت لەدەرەوە وەربگیرێت، پەکەکە لەسەڕووی ئەنجومەن نابێت، لەناو و ژێری دەبێت)، ئەو بۆچوونەم بۆ ڕاگەیاندنیش دەردەبڕم، بەگوێرەی من دەبوو ڕابەری مەزنیشمان وەك نوێنەری گەل هەڵبژێردرابا، ئەگەر پێویست بێت پایەیەکی بۆ دابنرێت، دەبێت ئەنجومەن بڕیار بدات. لەو ڕیپۆرتاژانەی لەگەڵم ئەنجام دەدرێت و لەوەڵامی ئەو پرسیارانەی ئاڕاستەم دەکران، لەو وتارانەی سەبارەت بە ئەنجومەن نووسیم ئاوا هێناومەتە سەر زمان، زۆربەی ئەندام پەرلەمانتارانی دی بڕوایان وایە کە بیرو بۆچوونەکانم ڕاستن و بەگوێرەی ئەوەوە هەڵوێستی خۆیان دەنواند.

سەزگین و ئاکبوڵوت بە توندی لەدژی ئەو دۆخەن، هەردووکیان خۆیان بە پارێزگاری پارتیی و منیان وەك ئەوە هەڵدەسەنگاند کە پارتیی لە ئەنجومەن دەردەکەم، هەرچەندە من بیرۆکەیەکی وام نەبوو، من پێشنیازی دیموکراتی و کارکردنی ئەنجومەنێکی دیموکراتیم دەکرد، ڕاستی کارەکە ئەوەیە کە لەو شوێنەی دیموکراتییەتی لێ بێت کاری ماستاوچییەکان کۆتایی پێدێت، ماستاوچییەکان زۆر لەو کارەساتە ترسناکە دەترسان، شڵەژانی پاڕاستنی پارتی تەنیا ماسکێك بوو. ئاکبوڵوت لە ئەڵمانیا بەرپرسی ناوچەی ناوەڕاست بوو، ١٠

ساڵە لە ئەڵمانیا دەژییێت و ماستاوی بۆ ڕابەری مەزن دەکرد. لەکاتی هەڵبژاردنی ئەنجومەن کاندیدێتی خۆی لەناوچەی ناوەڕاست ڕاگەیاند، سەرەڕای ئەوەی کە قەدەغەبوو تواناکانی ژێر دەسەڵاتی و کارمەندانی بەکارخست و کاری بۆ ئەنجامدا، کاتێک سندووقەکان کرانەوە، لەچوار نوێنەر، توانی بەچەند دەنگێک چوارەم بێت.

یەکەم، دووەم و سێیەم سێ ئافرەتی وڵات پەروەر بوون، هەرسێکیشیان توانای پڕوپاگەندەیان نەبوو، هەرسێکیشیان زۆر زۆر زیاتر لە ئاکبوڵوت دەنگیان بەدەستهێنابوو، ئەو ڕاستییەش نیشان دەدات کە خەڵک ماستاوچییەکانی خۆشناوێت، دیموکراتییەت و هەڵبژاردن ماستاوچییەکان لەناو دەبات، دیکتاتۆریش و ماستاوچییەکانیش زۆر لەو کارەساتە دەترسن، ئاکبوڵوت هۆکاری ئەو شکستهێنانەی لە ماستاوچێتی خۆی و ئاکبوڵوتێتی خۆی نەدەبینی، ڕەخنەی لەمن دەگرت: (بەو ئاخاوتنەی بۆ ڕۆژنامەکانت کرد ئافرەتەکانت پێشخست، خەریک بوو سەرنەکەوم). ماستاوچییەکان خەمی لەدەستدانیان هەبوو، هەڵبژاردنی هەندێک وڵاتپەروەریان بەکاریگەری من دەبەستەوە، لەناوچەی خۆشم و لە کۆنفرانسیش بە یەکەمین ئەندام هەڵبژێردرام و ئەوە ماستاوچیەکانی تووڕەتر کردبوو، سەرەڕای ڕێنمایی "پێش نەکەوێت" من پێش دەکەوتم، دوای ئەوەی وەلیش بەشداری چالاکییەکانی ئاکبوڵوت و سەزگین بوو لەدژی من زیاتر بڕوام بە جیدیەتی ڕێنماییەکە کرد. وەلی کەسێك بوو کە ڕاست و کارکەربوو، ئەو کارەی پێی دەسپێردرا وەك حەماڵێك جێبەجێی دەکرد و داهاتووی نەدەبینی، وەلیش وەك ئاکبوڵوت و سەزگین قسە دەکات، دەڵێت: (تۆ پەیوەندی تایبەت لەگەڵ خەڵك دروست دەکەیت، چین و توێژەکان بەخۆتەوە وابەستە دەکەیت، هەر شوێنێکی بۆی دەچم باس لە تۆ دەکەن نەوەك پارتیی!)، کاتێك دەڵێت باس لە تۆ دەکەن نەوەك پارتیی، دەزانم مەبەستمی لە پارتی ڕابەری مەزنە، دەپرسم (باشە لە کوێ لەگەڵ چین و

توێـژەکان پەیوەنـدی تایبەتیـم دروسـتکردووە) دەڵێـت لـە "فرانکفـۆرت". بیـر دەکەمـەوە لـە فرانکفـۆرت لەگـەڵ هیـچ کەسـێك پەیوەندیـم نییـە، لەبـەر ئەوەی خێزانەکـەم لـەوێ دەمایـەوە مـاوە مـاوە دەچـووم، لـە چەنـد گردبوونەوەیەکـی جەمـاوەری وتـارم داوە، لەچەنـد ماڵێـك ماومەتـەوە، بـەڵام کاتـم نەبـووە لەگـەڵ کـەس پەیوەنـدی تایبەتـی دروسـت بکـەم.

بـۆ چوونـە شـام دەچمـە فرانکفـۆرت، لـە کۆمەڵـەی کولتـووری لەگـەڵ (هـەر بـژی) قسـە دەکـەم، نازلـی خوشـکی فەرمانـدە شـیار[٦] ئێمـە داوەتـی ماڵەکـەی دەکات، دەچینـە ماڵـی هەر بژی و نازلی، لە هۆڵەکە لەسـەر قەنەفەیەك دانیشـتم چـاوم کـەوت بـە وێنەیەکـم کـە لەگـەڵ نازلـی گرتبـووم لەسـەر تەلەفزیۆنەکـە دانرابـوو، دواتـر چـاو بـە دیوارەکانـی ژوورەکـەدا دەخشـێنم، لـە دیوارێـك وێنـەی گیڤـارا و لـە یەکێـك هـی فەرمانـدە شـیار هەڵواسرابـوو، هەڵسـامەوە و گـەڕام بـە ژوورەکانـی تـرداو سـەیری دیوارەکانـم کـرد، لـە ماڵەکـەدا وێنـەی ڕابـەری مـەزن نییـە، لـە ئەورووپـا لـە ماڵـی وڵاتپەروەرێـك وێنەی ڕابەری مـەزن نا، بەڵکـو وێنەی سـەلیم چوروککایـا لەسـەر تەلەفزیـۆن دانـراوە! بەخۆمـم گـوت "سـەلیم سـوتای!" نازلـی بۆچـی واتکـرد؟ ئـەوەی تـۆ کـردت خەڵکـی چۆرومیـش نایـکات، سـەلیمت سـوتاند، لەسـەر قەنەفەیـەك دادەنیشـم دوای کەمێـك بیرکردنـەوە پرسـیارم کـرد: (وەلـی دێتـە ئـەو ماڵە؟) دەڵێـت "بـەردەوام لێرەیە" کاتێـك ئەو وەڵامـە وەردەگرم لـە مەترسـی پەیوەنـدی تایبەتـی فرانکفـۆرت تێدەگـەم.

بـۆ ئـەوەی مانگرتنـی برۆکسـل بـە ڕابەرایەتیـی ئەنجومـەن بێـت، سـەرەڕای ناڕەزایـی گشـت ئەندامانـی سـەنتەری ئەورووپـا، لەگـەڵ ڕابـەری مـەزن ڕێـك

٦ فەرماندە شیار، لەدوایین دەستگیرکردنم لە بیقاع کاتێك پەرتووکی "ئاخاوتنەکانی بێتەلی ١٩٩٢" م خوێندەوە، لەلایەن رابەری مەزنەوە گومانی ئەوەی دەخرێتە سەر کە "پیاوی محەممەد شەنەرە" تەنانەت دەڵێت: بێگومان لەژێر کاریگەری ئەو بووە بۆ لێکۆڵینەوە دەفەرموێت بنێردرێنە لای، لەسەر بنەمای ئەو فەرموودەیە شیار کاتێك بەبۆتاندا رەت دەبێ ناگاتە شام و لەڕێگا شەهید دەبێت لە رێگا، کاتێك "خیانەتکار"ێك بوو لەماوەی دادگاییکردندا شەهیدببوو بە "گەورەترین قارەمان!".

دەکەوم و لەڕابەرایەتیی ئەنجومەن دەستپێکی مانگرتنەکە رادەگەیەنم، ئاکبولوت و سەزگین بە "ئاخ و ئۆف"ەوە دەخەمە مانگرتنەوە، دواتر ئاستێکی بەرزتر دێنمە مانگرتنەکە، بەسوود وەرگرتن لە ڕابەرایەتییکردنی ئەنجومەن بۆ مانگرتنەکە پەیوەندی لەگەڵ پەرلەمانی ئەورووپا دەبەستم و ئامانجم بە یاساییکردنی ئەنجومەنە، بۆ ئەم مەبەستە لەگەڵ پەرلەمانتار تەیمور سایان بەیەکەوە دەست دەکەین بە نووسینی پەیام بۆ هەریەک لە سەرۆک و سەرۆکوەزیرانی وڵاتانی ئەورووپا، ماندێلا و پاپا جان پاول کە تیایدا دوایین دۆخی کوردستان و قەتڵوعامی دەوڵەتی تورک لەدژی هاووڵاتیان بەژمارە روون دەکەینەوە، جیا لەمە پەیامی پرۆتستۆ بۆ هەریەک لە سەرۆک کۆماری تورکیا تورگوت ئۆزال، سەرۆک وەزیران سلێمان دەمیرەل و سەرۆکی پەرلەمان حیسامەدین جیندۆروک دەنووسین، دوای ئەوەی بۆ هەموو نوێنەرە بەرەچەڵەک کوردەکانی پەرلەمان پەیامی ئەوەمان نووسی کە لەدژی ئەو قەتڵوعامەی لەکوردستان ئەنجام دەدرێت پێویستە بێدەنگ نەبن، لەژێر پەیامەکان ناوی ئەندامانی ئەورووپای ئەنجومەنی نەتەوەیی کوردستان دەنووسم و بۆ واژۆکردن دایدەنێم، گرنگیمان بەوەدا کە پەیامەکان بەزمانێکی دیبلۆماسی بێت، توانیمان ئەوانەش بێدەنگ بکەین کە لەدژی شێوازەکە هاتنە دەنگ.

کاتێک مانگرتنمان لەخواردن لە برۆکسڵ ڕاگەیاند، بەدامەزراندنی بیرۆی ڕاگەیاندن کە لەوانە پێکهاتبوو کە زمانی بیانییان دەزانی، بیرۆی سکرتاریەتی نوێنەرانمان دامەزراند، بەوەرگرتنی کات لە باڵیۆزانی دەوڵەتان لە برۆکسڵ و بەناوی پەرلەمانتارانی ئەنجومەنی نەتەوەیی کوردستان چەندین دیدارمان ئەنجامدا، بەمەبەستی گەیاندن بەسەرۆک کۆماری وڵاتەکەیان یەک یەکە نامەکانمان بەدەست دا بە دەستی باڵیۆزەکان، لەگەڵ سەرۆکی پەرلەمانی ئەورووپا، پەرلەمانی بەلجیکا، هۆڵەنداو هامبۆرگ بەناوی پەرلەمانتاران دیدارمان ئەنجامدا، ئەو دۆخە واتای کردنەوەی دەرگای دیبلۆماسی بوو

بەڕووی ئەنجومەنی نەتەوەیی کوردستان، لەبەر ئەوەی لە بەرزکردنەوەی ئاستی مانگرتنەکە بەو رادەیە کاریگەری من و تەیمور زۆر بوو ئاکبوڵوت و سەزگین بەردەوامبوون لە دەربڕینی ناڕەحەتییەکانیان بەرانبەر بە من، هەردووکیشیان ڕۆژانە زانیاریەکانیان بەرێکخەر و ئەویش بە ڕابەری مەزنی دەدا، لێدوانم دەدا کە ئەنجومەنی نەتەوەیی کورد بەرزترین پێگەی بڕیاری کوردە، مانگرتن لە خۆراکی بڕۆکسڵ و ئەنجومەن لەلای سیاسەت، دیبلۆمات و ڕاگەیاندنی ئەورووپا دەنگی دەدایەوە، ڕاگەیاندنی ئەورووپاو کەناڵەکان بەفراوانی ئەنجومەنی نەتەوەیی، کێشەی کوردو مانگرتن لە خواردنیان بۆ ڕای گشتی باس دەکرد، بەڵام لێرەدا شتێك کەم بوو هیچ باسی ڕابەری مەزن نەدەکرا! دەزگایەك بەناوی ئەنجومەنی نەتەوەیی کوردستان شوێنی ئەوی گرتبوو.

جاری یەکەم بوو لە ئەورووپا بەرەوپێشچوونێکی ئاوا سامناك روودات! چونکە لەمەوبەر لەهەموو ئەو مانگرتن و چالاکیانەی لە ئەورووپا ئەنجامدەدران، ئەوەی لەپلانی هەرە پێشەوەدابوو ڕابەری مەزن بوو، هەموو چالاکییەك بەدروشمەکانی ستایشی ئەو دەستی پێدەکرد، بەهەڵگرتنی وێنەی گەورەی ئەو بەردەوامی دەکێشا، بەوتاری ستایشکردنی ئەو کۆتایی پێدەهێنرا. هەر لەبەر ئەو هۆکارە بوو ڕای گشتی ئەورووپا گرنگی بەم جۆرە چالاکیانە نەدەدا، من لەو مانگرتنە بەمەبەست ڕابەری مەزنم خستە دوواوە، گەلێك ڕووبەڕووی قەتلوعام دەبووەوە، دەوڵەتی تورکیا بێویژدانانە هەوڵی لەناوبردنی ئەو گەلەی دەدا، زیاتر لە ٥٠٠ هاووڵاتی لەچالاکی پێچەوانە لەشارەکان کوشتبوو، ئەو گەلە بۆ ڕابەرایەتییکردنی ئەو نوێنەری هەڵبژاردبوو، ئەوەی پێویست بوو پێش بخرێت ئەوانە بوون، بەڵێ ئەوانەو ئەو درامەی گەلی کورد لەناویدا دەژی بخەیتە دوواوە کەسێك پێش بخەیت خیانەتە لە گەلی کورد! کاتێك کێشە ڕۆح لەناوبەرەکانی گەل هەبن، لەشوێنی دروشمی

"بـژی سـەربەخۆیی" گوتنـی دروشـمی "بژی سـەرۆك ئاپۆ" واتا بەربەسـت خسـتنە بـەردەم سـەربەخۆیی، هـەر خـۆی لەبـەر ئـەوەی هاتنـە پێشـی هەمـوو شـتێکی دیکتاتۆرێـك لەچالاکـی ئەورووپـادا وایکردبـوو کـە ڕای گشـتی بێدەنگـی بنوێنێـت لەبەرانبـەر تراژیدیـای ئـەو گەلـە مەزنـە. ڕوونکردنـەوەی ئـەو گرنگـی نەدانـە بـە گاڵتەجاڕییەکانـی وەك سیاسـەتی داگیرکـەر پڕوپاگەنـدەی پوچـی دیکتاتـۆرە.

حکوومەتـەکان بخەنـە لایەکـەوە، لـە خۆنیشـاندانەکان، نمایشـەکان، گردبوونـەوەو کۆبوونـەوەکان بـاس لـە دۆخ و تراژیدیـای گەلـی کـورد بـۆ گەلانـی ئەورووپـا ناکرێـت، بـەرز و گـەورەیـی ڕابەری مـەزن باس دەکرێت. لەو نمایشـانەی دەیەهـا هـەزار کـەس تیایـدا بەشـداری کـەن، تەنیا وێنەی گـەورەی ڕابـەری مەزن هەڵدەگیرێـت، وتارەکانـی ستایشـی ئـەو دەکـەن، دەخوێندرێنـەوە، دووبـارە ئـەو دروشـمانەی ستایشـی ئەو دەکەن دەگوترێـن. بەو گاڵتەجاڕییانـە گەلانی ئەورووپا چـۆن لـەو ئازارانـە تێبگـەن کـە گەلـی کـورد چەشـتوویەتی؟ ئـاوا بـە بتکردنـی کەسـێك لەچـاوی ئەورووپاییەکانـدا گاڵتەجـاڕی بـوو. بـە تەمەنـە ئەڵمانـەکان کاتێـك لەشـەقامەکان گەنجەکانمـان دەبینـن وێنـەی ڕابـەری مەزنیـان هەڵگرتـوو و هـاوار دەکـەن "بـژی سـەرۆك ئاپـۆ"، ئـاوا بەسـەیری دەیانڕوانی هـەروەك بڵێـی ٤٠ سـاڵ لەمەوبەریـان هاتبێتـەوە خەیـاڵ.

خۆنیشـاندانێك کـە دوای بۆردوومانکردنـی شرنـاخ بەڕێـوە دەچێـت، ئەگـەر لەشـوێنی دروشـمی "بەنەفـرەت بـن بۆردومانکەرانـی شرنـاخ" دروشـمی "بـژی سـەرۆك ئاپـۆ" بـە خەڵکەکـە بڵێیتـەوە، ئـەوا تـۆ ئـەو ماسـتاوچییەی کـە کەسـێك دەخەیتـە بـەردەم داوای مەزنـی نەتەوەیـەك، نـەك کەسـانی تـر! هـەر لەبـەر ئەمەشـە کـە ئەورووپاییـەکان یـا نایبینـن یـا وا خۆیـان دەردەخـەن کـە نایبینـن، لـەدوواوەی ئـەو دیکتاتـۆرەی لـە بەردەمیـان کراوەتـە بەربەسـت خەڵکەکـە چ ئازارێـك دەچێژێـت. مـن هەمـوو ئەوانـەم دەبینـی، هەمـوو ماسـتاوچییەکانیش دەیانزانـی کـە ئـەوەی مـن دەیڵێـم ڕاسـتە، تەنانـەت ماسـتاوچیەکی بەناوبانـگ

کە لەبوارەکەی خۆیدا ببوو بە پسپۆڕ لە کۆبوونەوەیەکی بەرفراوان کە لەئەورووپا ئەنجامدرا ئاماژەی بەمن کردبوو و گوتبووی "بیرۆکەی ڕاستی هەیە، بەڵام لە ئێستادا ناڕوات". خەمی ماستاوچییەکان ڕزگارکردنی گەلێك نییە، ستایشکردنی دیکتاتۆر و تێرکردنی سگیانە، لە دوایین کۆبوونەوەی بەرە کە لە ئەورووپا ئەنجامدرا دووچاری هێرشێکی ماستاوچییەکان دەبمەوە کە بە ئەگەرێکی زۆر لەلایەن ڕابەری مەزنەوە پلانی بۆ داڕێژراوە.

هەمووی بەیەك دەنگ ڕەخنەیان لەمن دەگرت، پوختەی هەموو ڕەخنەکان لەوتەیەکی ماستاوچییەکدا ڕەنگ دەداتەوە کە گوتی: "با سەلیم بزانێت کە پەکەکە لەو مەزنترە". بە هەموو ئەو تاوان و گوناهانەمەوە بۆ بەشداریکردن لە کۆبوونەوەی ئەنجومەنی نەتەوەیی کوردستان بەرەو شام لەوێشەوە بەرەو باشووری کوردستان دەڕۆم، ئەوانەی بەسەرم دێن پێشبینییان دەکەم، سەرەڕای ئەوە دەچم، دەمەوێت مرۆڤخۆرەکە ببینم کاتێك هەوڵی خواردنم دەدات، دەمەوێت سەیری ناوچاوەکانی بکەم، ئەوە بۆمن زۆر گرنگە، ڕۆژێك بە لەرۆیشتنم خێزانەکەم بۆ ئەوەی ببم بەماستاوچی ئامۆژگاری منی کردبوو، ئەو وشانەم بەو گوت: (لەگەڵ کۆبوونەوەی ئەنجومەن زیاتریش دەناسرێم و ئەوە کاری من تەواو دەکات!). لەهوتێلی ئەشرەفییە کات وەستاوە، من لەکاتی وەستاودا بەبیرکردنەوە لەکاتە نەوەستاوەکان دەژیم.

٢٤ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت

ئەوەی کە خۆی پێویستە دادگایی بکرێت
بەهۆی ئەوەی شوێنی دادوەری داگیر کردووە
دادگاییە ناحەقەکان کۆتایی نایەت

لە نەبیلەی بەڕێوەبەری هوتێلەکەوە دەزانم کە لەنزیک هوتێل ئەشرەفییە پۆستەیەك هەیە و لەوێوە دەکرێت پەیوەندی نێودەوڵەتی ببەسترێت، دەمەو ئێوارە بەرەو ئەو شوێنە دەچم کە نەبیلە پێمی گوتبوو و لە ژێر زەمینێك دەیدۆزمەوە، کە چوومە ژوورەوە شوێنەکە قەرەباڵغەو دەبێت نۆرە بگریت بۆ ناونووسکردن، ژمارەی تەلەفۆنی حوسێن دەدەم بە کارمەندەکەو لەهۆڵی چاوەڕوانیکردن دادەنیشم و بیر دەکەمەوە کە پێویستە چی بڵێم، دوای نزیکەی کاتژمێرێك کە ناوم خوێندرایەوە، چوومە کابینێك و دەسکی تەلەفۆنەکەم هەڵگرت، ئەو دەنگەی گوتی "ئەلو" ناسراوە، ئەوەی پێویست بوو بیڵێم یەك لەدوای یەك گوتم، بۆ ئەوەی پارەم بۆ بنێرێت ژمارەی تەلەفۆنی براکەمیان بۆ دەنێرم، کە ئەویش گوتی: "لەگەڵ باڵیۆزخانەی ئەڵمانیا خەریکن بۆ ئەوەی ڤیزات پێبدەن" ماڵئاوایی دەکەین و لە پۆستەخانەکە دەردەچم.

کە دەرگای ژووری هوتێلەکەم داخست ژیانی زیندانم بەردەوامی دەدا، هەر خۆی یەك لەسەر سێی ژیانم لە زیندان بەسەربرد، ئێستا یەکێکی تر هاتووەتە سەر ئەو دیکتاتۆرییەتە کەمالیستەی لەدژی بووم و بیر لەدوایین دەستگیر کرانم دەکەمەوە. ئێمە پەرلەمانتارانی ئەنجومەنی نەتەوەیی کوردستان

لەسەرەتای مانگی ئادار تا ناوەڕاستەکەی یەك لەدوای یەك هاتین بۆ شام، بەگوێرەی پلانەکەمان دوای چەند ڕۆژێك پەرلەمانتارانی تورکیا و سۆڤیەتی پێشوو دەگەن و بەیەکەوە دەچینە هەولێر لە کوردستانی باشوور و دەستمان دەکرد بە کۆبوونەوەکان.

لە یەکەم یەکتربینینمان لەگەڵ ڕابەری مەزن تێگەیشتم کە لەدژی ئەنجومەنێکە کە بە دیموکراتی کار بکات، وەك بەرزترین ناوەندی بڕیاردان بەردەوامی بەکارەکانی بدات و هەوڵدەدات ئەو خواستەی خەڵك لەبەرانبەر ئەنجومەن دامرکێنێتەوە، لە کوردستانی باکوور جگە لە پڕوپاگەندەیەکی لاوەکی ڕێگای نەداوە هیچ کارێك ئەنجام بدرێت، ئەو رووناکبیرو وڵاتپەروەرانەی بۆ ئەنجومەن هاتوون رەوانەی کردوونەتەوە، کوردانی سووریا ئاگاداری هەڵبژاردنەکە نەبوون، هەڵبژاردن لەنێو کوردانی ئەورووپا و سۆڤیەتی پێشوو وەك کەلوپەلێکی پڕوپاگەندەکردن بەکاردەهێنرا. لەکاتی بەردەوامیدان بە گفتوگۆکەمان لەگەڵ ڕابەری مەزن بەندەیەك پرسیاری کرد: (سەرۆك ئەو ئەنجومەنە لەژێر چاودێری پارتییدا یاخود ڕابەرایەتییدا کار دەکات؟ ڕابەری مەزن بێ هیچ بیرکردنەوەیەك دەڵێت: "بێگومان لەژێر چاودێری ئێمەدا دەبێت"، ئەو "ئێمە"یەی لێرەدا بەکارهاتووە هەموومان دەزانین واتای "من"ە، دوای ئەو وەڵامە بەڕووی هەمووان‌دا گوتی: "ئەوانە نوێنەرایەتی خەڵك بکەن؟ هەر لەو ڕۆژەی هەڵبژێردراون کۆتاییان پێهاتووە" بەڵام گرنگ نییە، ئامرازێکی ساکارە، بابزانین!".

دوای رۆیشتنی ڕابەری مەزن لە یەکێك لەوانە می بەیەکەوە لەهەمان ماڵ دەماینەوە، زانیم کە لەنێو کوردانی سووریا هیچ کارێك نەکراوە، هەندێك لەوانەی لەبەر ئەوەی چەکدارییان بۆ گەریلا کردووە، لە کوردستانی باکوور ئاشکرابوون، وەك ئەندام پەرلەمان لەلایەن فەرماندەکانی گەریلاوە نێردراون، چەندین رووناکبیر، سیاسەتمەدارو پارێزەر کە خواستی هاتنە ئەنجومەنیان

هەیە ڕێگایان لێگیراوەو ئەوانەی هاتوون نێردراونەتەوە، دوای یەك دوو ڕۆژ سەرنجمدا کە زۆر لەبوونی ئەنجومەن دەترسێت، دواتر کاتێك ئاخاوتنەکانی بێتەلم خوێندەوە سەبارەت بەو ئەندامانەی ئەنجومەن کە لەئەورووپاوە هاتبوون دەیگوت:"ئەوانە هەموو سووکن، چاویان بڕیوتە تواناکانمان (خۆی دەستی بەسەر هەموو شتێکدا گرتووە چۆن بۆ یەکێکی تری جێدەهێڵێت)، بۆ ئەوە هاتوون، ئەوانەمان بۆ پەروەردەکردن هێناوەتە ئێرە (لە شوێنێك کە دیکتاتۆرییەت هەبێت هەوڵدان بۆ دامەزراندنی ئەنجومەنێك کە بەدیموکراسییەت کاربکات بێڕەوشتییە)، شیکردنەوەکانم بەهەمووان بخوێننەوە، دیسپلین بسەپێنن، ئەوەی پیاوبێت دەبێت، ئەوانەی پیاو دەبن دواتر لەژێر دەسەڵاتی گەریلا وەك کارکەرێکی سەنگەر، وەك چەکدارێك کارپێ دەکەین"، ئەوانەش کە پیاو نابن فڕەیان دەدەینە دەرەوەی سنوور، با کوێیان پێ خۆشە بۆی بچن. " ئەو وشەیەی "ئەوانەی پیاو نابن" کە بەکارهاتووە بەواتای ئەوانەدێت کە نابن بە بەندە یاخود کۆیلە، لەو خاڵەدا بەخۆم دەڵێم: سەلیم جیاوازی نێوان ئەو رۆڵەی تۆ کێشاوتە بۆ ئەو ئەنجومەنەی لە ئەورووپا دەکەوێتە چالاکی و ئەو رۆڵەی ڕابەری مەزن بینیویەتی ببینە و بیر لەوانە بکەوە کە بەسەرت دێت! چونکە تۆ گوتووتە ئەنجومەن بەرزترین دامەزراوەی نەتەوەی کوردە، لێدوانت داوە، لەریپۆرتاژەکاندا ئاوا وەڵامی پرسیارەکانت داوەتەوە.

جارێکی تر لەوە دەگەم کە ڕابەری مەزن جگە لەخۆی زیاتر بەهیچ دامەزراوەیەك رازی نییە، تەنانەت بەرگەی ئەنجومەنێکی وەك ئەنجومەنەکەی سەدام و ئەسەدیش ناگرێت، بەردەوام دەبێت لەژێر ماسکی بەرگریکردن لەرێگەگرتن لە هەموو بەدامەزراوەبوونێك. لێرەدا بیر دەکەمەوە کە بۆنی درێژبوونەوەیەکی داگیرکەر دێت و هەستی پێدەکەم، بۆچی رێگەگیرا لە بەدامەزراوەکردنی پەکەکە؟ بۆچی پەکەکەی لەناوبردو تەنیا ناوەکەی

هێشـتەوە؟ بۆچـی وەسـتایانە ڕێگری لـە بەدامەزراوەبوونی کۆمیتەکانی کوردسـتان گـرت و تووشـی ئیفلیجبوونـی کردن؟ بۆچـی کۆمیتەی هونەرمەنـدان هەر لەوەتەی دامـەزراوە بەدامـەزراوە نەبـووە؟ یەکێتـی ڕووناکبیرانـی کوردسـتان بۆچـی تەنیا ناوێکـە؟ ڕۆژنامەکانـی بەرخـوەدان و سـەرخوەبوون بۆچـی هەریەکـەی تەنیا لـە ئاسـتی هەڵەچـن دەهێڵدرێتـەوە؟ بـەرەی ڕزگاری گەلـی کوردسـتان بۆچـی تەنیا نـاو، ئـاڵاو پرۆگرامـی هەیـە؟ بەپارتـی بوونـی پارتیـی نەتەوەیی کوردسـتان[1] -HEV KOM بۆچـی بریتییـە لـە تەنیـا ناوێـك؟ هەمـوو ئـەو پرسـیارانە تاکـە وەڵامێکیـان هەیـە، هێزێکـی داگیرکـەر کـە نایەوێـت گەلەکەمـان بـە دەوڵـەت بێـت، سـەربەخۆیی بەدەسـت بهێنێـت و ئازادبێـت، سـتراتیژییەکەی و دیکتاتۆرێـك کـە بـۆ ئـەو سـتراتیژییە راکێشراوە بـۆ بەکۆیلەکردنـی داهاتوومان و ئەمرۆمـان پەرش و بـڵاو دەکاتـەوەو لەنـاوی دەبـات، ئـەوە ڕاسـتییە.

لـەو هەنـگاوەدا سـەربازیی تـەواو لەژێـر فەرمانی دیکتاتـۆر نییـە، دەزانێت کە ئەگـەر جگـە لەخـۆی دامەزراوەیـەك هەبێـت و ببێت بـە خاوەن هێز و دەسـەڵات ئـەوا ئـەو ئەرکـەی پێسـپێردراوە ناتوانێـت بەسـەرکەوتوویی جێبەجێـی بـکات و دەسـەڵاتداری لەدەسـت دەدات، بۆیـە بـەردەوام بـە گێـژاوی "بـا بەدامـەزراوە بیـن، مـن لەگـەڵ ئـەوەم کـە بـە دامـەزراوە بیـن، مـن دەمەوێـت دامـەزراوەکان دامەزرێنـم، بـەڵام ئێـوە بـێ توانـان، ناتوانـن داهێنـان بکـەن..." ڕێگـری لەهەمـوو بەدامەزراوەبوونێـك دەگرێـت، یاخـود لەنـاوی دەبـات، هـەر دامەزراوەیـەك تەنیا نـاوی هەیـەو ماسـتاوچییەکی بـۆ دانـاوە و دوو کەسیشـی دەنـاردە بەرفەرمانـی ئـەوە خاڵێکـی گرنگـە، ئەگـەر لەداهاتـوو توانـی سـەربازانی بەرفەرمانـی زیـاد بـکات، وەك دیکتاتۆرەکانـی تـری ڕۆژهەڵاتـی ناوەڕاسـت لەژێـر قامچـی سـەربازان دامـەزراوەی پابەنـد بەخـۆی دامەزرێنێـت و نموونەکانـی مسـتەفا کەمـال، حافـز

[1] کۆمەڵەیەکی سەر بە پەکەکەیە لە ئەورووپا

ئەسـەد و سـەددام حوسـێن دووبـارە دەکاتـەوە، بـەدەر لـەوە هـەر خـۆی مومکین نییـە بیـر لـە سیسـتەم بکاتـەوە، چونکە لەو کاتـەوە کە لـە وڵات دەرچووە سـەیری بەرەوپێشـچوونەکانی نەکـردووە، پەرتووکـی نەخوێندووەتـەوە، لەنێـوان سـاڵانی ١٩٧٥-١٩٧٩ سۆسـیالیزمی سـتالینی لـە پەرتووك فێربووە، بڕوای پێکـردووە، جیهانی شـام بـووە بـە کڵاوێکـی ئاسـنینی سـەربازیی سـەری و هەوڵـی داوە "سۆسـیالیزمی شـام" لەنـاو پەکەکـەدا پەیـڕەو بـکات.

لەحاڵێکـدا کـە ئـاگاداری هیـچ بەرەوپێشـچوونێکی دونیـا نییە، چووەتـە هەوای ئـەوەی "مـن هەموو شـتێك دەزانـم، لینین و مارکسـیم رەتداوە، هیـچ پێغەمبەرێك، هیـچ رابەرێکـی دونیـا بەقـەد من قسـەی نەکـردووەو نەینووسـیوە"، لەبـەر ئەوەی نزیکەکانـی بـڕوا پێهێنـاوە خۆشـی بـڕوای پێکـردووە، ئـەو بەهەڵەداچوونـە رێگـری لـەوە دەکـرد کـە ئـاگاداری بەرەوپێشـچوونەکان بێـت و ڕاسـتییەکان ببینێـت، جگە لـەوە ئـەوە یاسـاکانی شـام بـوو بڕیـاری دەدا کـە دەبێـت چـی فێربێـت و چـی فێر نەبێـت هـەروەك ئـەوەی خـۆی بڕیـاری دەدا دەبێـت بەندەکانـی فێـری چـی بن و فێـری چـی نەبن.

لەبـەر ئـەوەی هەمـوو ئایەتەکانیـم خوێندووەتـەوە، ماوەیەکـی درێـژ گوێـم لـێ گرتـووە، بازنـەی، کولتـوور و بنمیچـی ئەو، واتا سـنووری ئەقڵیەتی ئـەو دەزانم، دەتوانرێـت ئـاوا شـیکاری بـۆ بکرێـت، تێکەڵەیەکە لە پـەروەردەی شـام و ئەنقەرە، سۆسـیالیزمی سـتالین و ئاغایەتـی روحـا، لـە تەڵەکەبـازی مسـتەفا کەمـال، لـە لەناوبردنـدا حافـز ئەسـەد، لـە دیکتاتۆرییەتـی سـتالین، لەشـێوازی ژیـان و وتـە و زۆرداری دا ئاغـای روحایـە.

مسـتەفا کەمـال بـە تەنیـا زۆر خـراپ نییـە، حافـز ئەسـەدیش ئـاواو سـتالین و ئاغایەتـی روحـاش بـە هەمـان شـێوە، بـەڵام کۆکـراوەی لایەنـە خراپەکانـی هەمـوو ئـەو چـوارە دەبێتـە سـەمەرەیەکی تـەواو و ئێمـە ڕووبـەڕووی سـەمەرەیەکی لـەو جۆرەیـن، ئەوانـە تەنیـا بـۆ لەیـەك چوواندنێك ناڵێـم، ڕابـەری مەزنمـان هێشـتا

دەوڵەتەکەی دانەمەزراندووە سەری زۆرێك لە هەڤاڵانی خوارد! ڕابەری مەزن هێشتا بەر لە شۆڕش کردن بەقەد بۆخارییەکان، کامانێڤەکان، زینۆڤیەڤەکان و ترۆکچی ئەوەندە قوربانی وەرگرت کە کاتێك موبارەك هێشتا دەوڵەتی دانەمەزراندووە ئەسەدی رەتدا، جگە لە خۆی هیچ کەسێك نەمایەوە دووچاری لەناوبردنی نەکردبێت، ئاغاکانی روحا هەر خۆی لەتەك ئەو بە ئاغا هەژمار نەدەکران، هەڵسان و دانیشتنی ئاغایە، ئاخاوتنی ئاغایە، سەرزەنشتکردنی گوندییەکانی ئاغایە، سەیرکردنی خەڵکی لە لوتکەوە ئاغایە، شێوازی ژیانی ئاغایە، گەڕاندنی فۆتۆگرافەرو کامێرامان بەدوای خۆی شەو و ڕۆژ جگە لە چوونە سەر ئاوی هەڵسوکەوتی ئاغایەکی هیچ نەدیوە، رابەرێکی مەزنی ئاوا دەتوانێت پەیمانی رژێمێکی چۆن بە گەلی کورد بدات بۆ داهاتوو؟ ئابووریەکی چۆن؟ رێکخستنێکی کۆمەڵگای چۆن؟ ڕابەری مەزن لەو بابەتانە بیرۆکەی نییە، هیچ شتێك لە ئابووری تێناگات، سەرنجی ئایەتەکانی بدەن، جگە لە چەند وتەیەکی کلێشە هیچ شتێك نادۆزیتەوە، ئەگەر پێشنیازی سۆسیالیزمی وەك چاوشەسکۆ، هۆنیکەر، ستالین بکات، لەو چاخەدا چەند ساڵ بەرگە دەگرێت؟ ئەو رژێمەی لە سۆڤیەتی گەورەو گران سەری نەگرت، ئایا لە وڵاتێکی وەك کوردستان سەردەگرێت؟

ڕابەری مەزن بەو مێشکەیەوە ناتوانێت سیستەمی سەرمایەداریش بەڕێوەببات، چونکە ئەقڵیەتی ئەو مرۆڤانەی دەڵێن "خوڵقاندم" ناتوانێت پڕوپاگەندەی ئەوە بکات جگە لە دووبارەکردنەوەی ئایەتەکانی ئەو و کوشتن و مردن لەشەڕ هیچ بەهرەیەکی تریان نییە، کوشتنی بەهرەکانی مرۆڤ، نەهێشتنی، خاڵیکردنەوەی لە رابردووی، کردنە چەکداری، وەك ئامادەکاری پێشینە دەبینێت، لەو تێگەیشتنە دەبێت تاکتیکی هێزێکی داگیرکەری ولاتەکان ببینین! کاتێك لەژێر دەسەڵاتی ڕابەری مەزن کاربکەیت و لەئابووری، دارایی، بازرگانی، دیبلۆماسی، ڕۆژنامەگەری، ئەدەب و هونەر و مۆسیقا تێگەیشتیت و

لەو بابەتانە پەرە بەبوارەکەت بدەیت و هەوڵی بۆ بدەیت تاوانە.

یەکەم کار کە پێویستە ئەوانەی خاوەن بەهرەیەکی تایبەتن ئەنجامی بدەن ئەوەیە کە هەموو ئەو بەهرەیەی خاوەنین لەو بوارەدا بیخەنە لایەك و یەکەم وشە کە بەو کەسانە دەڵێن کە دەچنە لای ئەو ئەوەیە کە "واز لەو کارە ناپێویستانە بهێنن بەزووترین کات و ببن بە چەکدار"، واتاکەی تری چەکداربوونیش هاتنە سەر رێچکەی ڕابەرایەتیی و بوون بە ماستاوچییە، چونکە ئامرازەکانی دەستی ڕابەری مەزن و هێز و بنەمای مێشکی ئەو، وا دەفەرموویێت.

کێ هەرچی دەڵێت بابیڵێت، چۆنی باس دەکات بابیکات، چی دەنووسێت بابینووسێت، تێگەیشتنی ڕابەری مەزن بۆ بەڕێوەبردن هەمان تێگەیشتنی بەڕێوەبردنی شامە، ئەو تێگەیشتنەی ڕابەرایەتیی یەك لەسەر سێی کۆمەڵگا دەکات بە هەواڵگر و ئەوانیتر وەك مێگەلێك لێدەکات و دارێك دەگرێتە دەست بەرەو لەوەڕیان دەبات، بۆ زانینی ئەوە پێویست ناکات کە ئەستێرەناس بیت، چونکە ڕابەری مەزن دەڵێت: "مرۆڤی بەیانی لەمڕۆوە دەخولقێنم، کۆمەڵگای بەیانی لەمڕۆوە دەخولقێنم". جوان سەرنج بدەنە ئەو ئەقڵیەتەی مرۆڤ و رژێمەی ئەمڕۆ خولقاندوویەتی بە ئاشکرا رژێمی بەیانی دەبینن، ئەگەر ئەمڕۆ ٥٠٠ ماستاوچی هەبێت کاتێك دەوڵەتی دامەزراند ژمارەیان دەبێتە ١٠٠ هەزار، ئەگەر ئەمڕۆ هەزار دوومانیکەری هەبێت کاتێك دەوڵەتی دامەزراند ئەوا دەبێتە ملیۆنێك، ئەگەر ئەمڕۆ سێ مانگ جارێك شەش کەنیزە بگۆڕێت کاتێك دەسەڵاتی بەسەر هەموو کۆمەڵگادا سەپاند ژمارەی ئەوانە زۆرتریش دەبێت و دەبێت بە بێ ژمار، ئەگەر ئەمڕۆ بەتێکڕا ساڵانە ١٠٠ کەس لە سێدارە بدات کاتێك دەوڵەتی دامەزراند ڕۆژانە سەد کەس لە سێدارە دەدات. ئەگەر ئێستا "سەرۆك ئاپۆ"بێت کاتێك دەوڵەت دابمەزرێنێت خۆی وەك رەچەڵەکی کورد رادەگەیەنێت. ئەگەر ئێستا بە زۆرەملێ وێنەی لە هەموو ماڵەکان هەڵواسرابێت، کە دەوڵەتی دروستکرد لە بەردەم هەر ماڵێك

پەیکەرێکی خۆی دادەنێت، لەهەموو شوێنێکی ماڵەکان، شەمەندەفەرەکان، فڕۆکەکان، گەراجەکان، پردەکان، کۆگاکان، باڵەخانەکان، شاخەکان، بەردەکان، درەختەکان، نەخۆشخانەکان، پۆستەخانەکان، چێشتخانەکان و ئەو باڵۆنە گەورانەی لە ئاسمان دەسوڕێنەوە وێنەی خۆی هەڵدەواسێت. ئەگەر ئێستا لە ڕۆژنامەکانی سەرخوەبوون و بەرخوەدان و گۆڤاری Özgür halk (گەلی ئازاد) تەنیا نووسینەکانی خۆی بڵاو بکاتەوە، لەو ئێزگەیەی لە کوردستانی باشوور دایمەزراندووە بەدرێژایی ڕۆژ پەرتووکەکانی خۆی بە خەڵك دەخوێنێتەوە، کاتێك دەوڵەتی دامەزراند ڕۆژانە ٢٤ کاتژمێر لە ڕادیۆو تەلەفزیۆنەکان وتارەکانی خۆی بڵاو دەکاتەوە، ئایەتەکانی دەخوێنێتەوە. ئێستا ئەگەر دیموکرات بێت، کاتێك دەوڵەت دابمەزرێنێت بە هەر حاڵ دیموکرات نابێت! ئەمڕۆ هەزاران، سەدان هەزار کەس بە ڕۆح و گیان کار دەکەن، شەڕ دەکەن، دەمرن و خاوەن بڕیارنین سەبارەت بە ژیانی خۆیان، هەموو شتێك دەدەن و دیکتاتۆرێك کە لە شام دادەنیشێت خاوەنی هەموو شتێك بێت، کاتێك دەوڵەت دابمەزرێنێت هەمووان بۆ دەوڵەت و دەوڵەت بۆ ئەو کار دەکات، ئەگەر بتوانێت لە بوونە ئامرازی یەکێك لە داگیرکەرانی وڵاتەکەی ڕزگاری ببێت، لەئێستاوە دیارە کە ئەو ڕێکخستنەی دایدەمەزرێنێت ئاوا دەبێت. ئەگەری زۆر بۆ ئەو دۆخە دانانێم، وەك هێزێکی تاکتیکی دوای ئەوەی دەست بەسەر هەموو تواناو تیمەکانی گەلی کورددا دەگرێت ئەگەری ئاقیبەتی لەناوچوونی بە ئەگەرێکی زیاتر دەبینم.

دووبارە دەگەڕێمەوە سەر بەرەوپێشچوونەکانی شام، لەوێدا ماوەیەکی گرنگ بەسەر دەچوو، کێشەی ئەنجومەنی نەتەوەیی کوردستان هەبوو کە خۆی کردبووە ناو بابەتەکان، ڕابەری مەزن دەیویست خۆی لێ ڕزگار بکات، لەنێو گەریلادا ئەوانەی بەوتەی ڕابەری مەزن لە ڕێچکە لایاندابوو و دژایەتی ڕێچکەیان دەکرد، پەیڕەوی ڕێچکەیان نەدەکردو خۆراکیان لە خەباتکارانی

زیندانی دیاربەکر وەردەگرت و ژمارەیان چل کەسێك دەبوو بردران بۆ لێکۆڵینەوە، بەشێکی زۆریان لەسەر ئاستی فەرماندەکان بوون، بەگوێرەی ڕابەری مەزن ئەوانە یا دەهاتنە سەر ڕێچکە یاخود "چارە" دەکران.

ئەنجومەن لەڕێگای بوون بە دەسەڵاتێکی نوێ بوو، لەناو گەریلاش نزیکەی چل فەرماندە پابەندی ڕێچکە نەدەبوو، لەناوبردنی ئەوانە بۆ بەردەوامیدان بە دیکتاتۆرییەت ڕێچکەیەك بوو کە نەدەبوو پشتگوێ بخرێت، ئەو شکستەی لەباشوور تووشی هات، ئەو پەیوەندییە تاکتیکیەی لەگەڵ تاڵەبانی بەستی، پێشنیازی ئاگربەستی تاڵەبانی، قەبارەی بەرەو پێشچوونەکانی فراوانتر کرد. بەگوێرەی دۆخ پێشنیازەکەی تاڵەبانی رەزامەندیی لەسەر دەدرێت، لەبەر ئەو پێویستیەی هەستی پێدەکرێت نزیکیەکەی زیاتر دەبێت، هەوڵدەدات رەوایەتی خۆی بەدەوڵەتی تورکیا قبوڵ بکات، لەگەڵ گرووپە کوردییەکانی تر وتەی "دامەزراندنی بەرە" پەرەی پێ دەدرێت، لەو کێشمە کێشەدا چل فەرماندەکە دادگایی دەکرێن و کاریان بەکۆتا دێت.

هەر خۆی ڕابەری مەزن لە ئاخاوتنێکی بۆ ئێمە دەیگوت:"دادگاییکردنی شاخ دەستی پێکردووە، بۆ سەلامەتی دادگاییەکان ئاگربەست فرسەتێکی زۆر باشە، ماوەی ئاگربەستەکە بەپێی کۆتایی دادگاییکردنەکان ڕێك دەخەین". ئەو ڕاستییە مەترسیدارە لە تۆماری ئاخاوتنی بێتەلەکانی ١٩٩٣ دا هەیە.

ئەنجومەن[٢]. کارەکانی ڕاستتر بڵێین بەهەڵوەشاندنەوەی ئەنجومەن و گوتنی "لەشوێنی ئەوە لەگەڵ گرووپە کوردییەکانی تر کاری بەرە دەکەین" دواخستنی بوونی ئەنجومەن بۆ دواتر لە پڕوپاگەندەیەکی بێ بنەما زیاتر رەت

---

٢ رووداوی هەڵوەشاندنەوەی ئەنجومەنی نەتەوەیی کوردستان کودەتایەکە، بێدەنگبوونی ئەو پەرلەمانتارانەی بەدەنگی گەل هەڵبژێدراون لەبەرانبەر ئەو دۆخەدا حاڵەتێکی شەرم بەخشە، لەحاڵێکدا کە زۆرینەی ئەو ئەندامانەی لە بەرەبەری کودەتاکانی تورکیا بەهۆی ئەوەی "کڵاوەکەی بردو رایکردا!" رەخنەیان لە سلێمان دەمیرەل دەگرت، جگە لە چەند ئەندامێك ئەوانیتر بە چەپڵەڕێزان وەڵامی ئەو رووداوی هەڵوەشاندنەوەیان داو خواستی ئازادکردنی رۆحیان ئەوان دەکەوێنێتە دۆخێکی دواکەوتووتر لە دەمیرەل.

نابێـت. هێنانـی کاری بەرە بـۆ ڕۆژەڤ تاکتیکی بێدەنگکردنی گرووپـە کوردییەکانی تـرە لـە بەرانبـەر لەناوبردنـە ناوخۆییـەکان. ڕابـەری مـەزن کاتێـك ئـەو تاکتیکـەی خستـە بـواری جێبەجێکردنـەوە، جەمیـل بایك کـەلای ئێمـە دەمایـەوە، رەزا ئالتون، مستـەفا کاراسـوو کـە لـە ئەورووپـا دەمایـەوە و فەرماندەکانـی گەریـلا کـە لـە شـەڕدان، بۆچوونـی هیـچ یـەك لـە ئێمـە وەرنەگیـرا.

لەگـەڵ جەمیـل بایـك لـە هەمان مـاڵ دەماینـەوە، ئەویـش وەك ئێمە ئـاگاداری هیـچ شـتێك نەبـوو، رەزا ئالتـون جارجـارە سـەردانی دەکردیـن، بـەڵام ئاگاداربـوو لـەوەی لەگـەڵ تاڵەبانـی بەمەبەستی ئاگربەسـت چاوپێکەوتـن ئەنجام دەدرێـت، فەرماندەکانـی گەریـلا هـەر خۆیـان ئـاگاداری هیـچ شـتێك نەبـوون، بـەم جـۆرەش کاتێـك دوای کۆنگـرە ڕۆژنامەوانییەکـەی سـەبارەت بـە ئاگربەستەکە ئـەو گفتوگۆیانـەی ڕابـەری مـەزن لەگـەڵ فەرماندەکانـی گەریـلا کردبوونـی کاتێـك خوێندمـەوە، فەرماندەکانـی گەریـلا دەیانگـوت "خۆزگـە زووتـر هەواڵـی ئـەو ئاگربەستـەمان بزانیبـاو بەگوێـرەی ئـەوە ئامادەکاریـمان دەکـرد سـەرۆك". ڕابـەری مـەزن پێویسـتی نەبـوو وتووێـژ لەگـەڵ ڕابەرانـی تاکتیکـی وەك ئێمـە بـکات، ئـەو بـەو ڕێنماییانـەی لەشـوێنی تـرەوە بـۆی دەهـات ئـەو جـۆرە کارانـەی چارەسـەر دەکـرد، ئـەو تاڵەبانییـەی چەنـد ڕۆژێـك لەمەوبـەر لەگـەڵ ئـۆزال کۆبوونـەوەی ئەنجامـداوە، دەمـەو نیـوەڕۆ لەگـەڵ ئەسـەدو ئێـوارە لەگـەڵ ڕابـەری مەزنمـان کۆبـووەوە.

ڕابـەری مـەزن لەبـەر ئـەوەی زۆر گرنگی بەمـن دەدا لەکۆبوونەوەکـەی لەگەڵ تاڵەبانی منیشـی خستبووە ناو پرۆتۆکۆلە چوار کەسییەکە، دوای پێشـوازیکردن لە تاڵەبانـی و سـێ کەسـەکەی یاوەری دەسـتی یەکترمان گوشـی و یەکترمـان ماچ کرد، دواتـر لـە ژوورەکـەی کۆلامـان خـواردەوەو میوەمـان خـوارد، کاتێـك ئێمـە نوقمـی گفتوگۆکـردن ببوویـن لەگـەڵ شـاندی یـاوەری تاڵەبانـی، ڕابـەری مـەزن و تاڵەبانـی کۆبوونـەوە ڕاستییەکەیان بـە تەنیـا لە لـە ژوورێکی تـر ئەنجامدا، بۆیـە نەمانتوانی

گوێبیستی هیچ شتێك بین. كاتێك تاڵەبانی و یاوەرانی ڕۆیشتن، شەوەكەمان لە ماڵی ڕابەری مەزن لەگەڵ (شەش كاندیدی ئافرەتی مەشق پێكردن كە لە زانكۆ جیاوازەكانی توركیاوە هاتبوون) بەڕێ كرد. بەیانییەكەی چوومە ئەو ماڵەی جەمیل بایك تیایدا دەمایەوە، جەمیل ویستی بەرەوپێشچوونەكان بزانێت، تەنیا گوتم "كۆبوونەوەكە لە ژوورێكی جیاواز ئەنجامدرا."

بەر لە ئەنجامدانی كۆنگرە ڕۆژنامەوانییەكە لە دانیشتنێك كە ئەندامە كوردەكانی پەرلەمانی سووریا تیایدا بەشداربوون كاتێك سەبارەت بە ئاگربەست گفتوگۆ دەكرا، بەتایبەتی پرسیارەكانی ئاڕاستەی من دەكردو راوبۆچوونی منی وەردەگرت، دیارە سەرنجی پەرلەمانتار تیمور سایانی راكێشاوە كە دوای كۆتاییهاتنی كۆبوونەوە هاتە لام و گوتی "نەمدەزانی كە سەرۆك ئاوا گرنگی بە تۆ دەدات". بێدەنگبووم لەبەرانبەر ئەو وشانەی تیمور، دەمویست بڵێم "ئەوە یاری پشیلەیە لەگەڵ مشك" بەڵام هێشتا كاتی ئەوە نەهاتبوو كە باسی كێشە ناوخۆییەكانمان بۆ تەیمور بكەم.

پەیوەندییەكانی لەگەڵ من لە ئەورووپا زۆر باش رێكخستبوو، بەڵام لەڕێگای ماستاوچییەكانەوە هەوڵی قاچ خزاندنمی دەدا، لەشام بەردەوامی بە هەمان تاكتیك دەدا، خۆی بە باشە لەگەڵم هەڵسوكەوتی دەكردو ئەو ماستاوچییانەی لە ئەورووپا هاتبوونە شام بە جووڵەی دەخستن، بە دەستگیركردنم دەدات، زۆری نەماوە بۆ وتە لێوەرگرتنیان ڕێنماییان پێدەدات (هەندێكیان بەشێوازێكی ناڕاستەوخۆ لەوتەكانیان دەڵێن كە سیخوڕی توركیام!، هەندێك دەڵێن كە سیخورێكی كارلێكراوم و رێچكە بە لاڕێدا دەبەم، بەم جۆرە یا خۆم دەكوژم، یا قبوڵ دەكەم كە سیخوڕی كارلێكراوم.

دوای گەیشتن بەو خاڵە من بانگێهشتی لای جەنابیان دەكات و دەڵێت "من بە هەموو جۆرێك پاڵپشتی بووم، پاڵپشتییەك، ئەو گرنگییەی بە كەسم نەدەدا بە تۆم دا، هاوڕێ و خزمەكانی تۆ دەنگۆی ئەوە دەكەن كە سیخوڕیت، بەڵام من

بەگوێـرەی هیـچ کەسـێك نەجوولاومەتـەوە، ئەوانـە مرۆڤانی سـاکارن، پەیـڕەوکاری یاسـاکانی ڕابەرایەتیـی بـە! خۆت ڕێکبخەوە! تـاڕاددەی مەرگ پابەنـدی ڕابەرایەتیی بـە، بەرێکـی کار بکـە، ئەوانـە کێشـەنین! دەتەوێـت بـۆ کـوێ بچیت؟" بـۆ بەپاندی مانـەوەم "ئەرکـی گرنگـم پـێ دەسـپێرێت" و بـەو جـۆرە دەبـم بـە ماسـتاوچییەکی بـاش، وا مەزەنـدە دەکـەم کـە ئـەوە لـە شـام یاخـود کوردسـتانی باشـوور ئەنجـام بـدات، چونکـە هێشـتا لـە ئەورووپـا بـووم ڕقـی ماسـتاوچییەکان بەرانبـەر بـە مـن خەریـك بـوو بتەقێتـەوە، ئەویـش بەشـێوازێك کـە جێـگای بڕواکـردن نییـە، بـاش لەگەڵـم دەجووڵایـەوە، منیـش بـەو رادەیـە گێل نیـم کە ئـەو یەکنەگرتنـە تێنەگەم.

بـۆ نـەورۆزی ١٩٩٣ لـە شـامەوە رەوانـەی کوردسـتانی سـووریا دەکرێیـن، ١٥ ئەندامـی ئەنجومەنـی نەتەوەیـی کوردسـتان، دوای بەشـداریکردن لـە یادکردنـەوەی نـەورۆز لەشـارەکانی وەك حەلـەب، قامشـلۆ، حەسـەکە و دێـرك و کۆتاییهاتنـی جەژنـی نـەورۆز دەچینـە هەولێـر یاخـود کامپـی زەڵـێ، دوای جـەژن هەڤاڵـە ئەندامـەکان لـە حەلـەب لـە ماڵێـك کۆبووینـەوە، دەمـەو ئێـوارە ڕابـەری مـەزن بـە تەلەفـۆن قسـەمان لەگـەڵ دەکات، دوای چاوەڕوانـی کردنێکـی کـورت کـە زەنگەکـە لێیـدا. یەکـەم کـەس کـە قسـەی لەگـەڵ کـرد عصمـت سـەزگین بـوو، عصمـت پەیوەندییەکـەی بـە "سـەرۆك سـەرمان چۆڵـە ئەگـەر ڕێکخەرێکـمان بـۆ دیـاری بکەیـت بـاش دەبێـت" دەسـت پێکـردو یلـدرم ئاکبوڵوتـی پێشـنیار کـرد بـۆ ئـەوەی بکرێـت بـە ڕێکخـەر، ڕابـەری مەزن کاتێـك بە نـۆرە لەگـەڵ ئەندامانی تری پەرلەمـان گفتوگـۆی کـرد، پرسـیاری لـە رفـات چەلەبـی کـرد کـە یلـدرم ئاکبوڵـوت پێشـنیازکراوە بـۆ ڕێکخـەری راوبۆچوونـی چییـە، مامـە رفـات وەڵامیـداوە" بەهیـچ شـێوەیەك ئـاوا نابێـت، ئێمـە لـە نێـو خۆمـان کەسـێك دیـاری دەکەیـن و ناوەکـەی بـۆ ئێـوە دەنێریـن". مـام رفـات کـە بەگوێـرەی خـۆی هەڵوێسـتێکی زۆر ئاسـایی نوانـدووە، ئـاگادار نەبـوو کـە هـەر لـەوێ پەرلەمانتارییەکـەی کۆتایـی پێدێـت. ڕابـەری مـەزن لەبەرانبـەر وەڵامەکـەی رفـات یەکسـەر هەڵوێسـتێکی نەرێنـی

نانوێنێت و دەڵێت " باشە باشە"، بەردەوامی دەدا بە ئاخاوتن لەگەڵ ئەندامانی تر، بەڵام نزیك بابەتی ڕێکخەرییەکە ناکەوێتەوە، لەگفتوگۆی لەگەڵ مندا گوتی کە لە هەرێمی باشووری ڕۆژئاوا عومەر ناوێکی ڤەژینی ئاشکرابووە کە سیخوڕە، دانی پێنراوە و زۆر زانیاری گرنگی لێ وەرگیراوە، لەدژی من، مستەفا کاراسوو، ڕەزا ئالتون، فەیسەڵ دونلایجی، ئایسەل و هێلین وتەی داوە، پێویستە زۆر ئاگاداری خۆم بم.

دوای ئەوەی لە حەلەبەوە چووینە قامیشلۆ، مام رفات لە ئەندامانی تری ئەنجومەن دەپرسێت داخۆ ئاکبوڵوت وەك ڕێکخەر قبوڵ دەکەین یا نا، کە زۆرینە رازی نەبوون ئەنجامەکە بە ئاکبوڵوت و سەزگین رادەگەیەنێت، لەسەر ئەو بنەمایە ئاکبوڵوت و سەزگین لەگەڵ ڕابەری مەزنمان گفتوگۆ دەکەن و کاتێك دواتر کە لێکۆڵینەوەم لەگەڵ دەکرا ئەو راپۆرتانەم خوێندەوە کە لەدژم نووسراون، بە تەلەفۆن گوتبووی "ئەوەی مام رفاتی فێری ئەو جۆرە کارانە کردووە سەلیمە، هەڵبژاردنی کەسەکان بە دەنگدان، تێگەیشتنی کارکردنی دیموکراسیانە بۆ ئەنجومەن، ئەو جۆرە نزیکییانە لەژێر سەری سەلیمەوە دەردەچن، لە ئەورووپاش هەمان کاری کردووە، ئێمە لەگەڵ پەرلەمانتارانی تر ڕووبەڕووی یەکتر دەکاتەوە، ئەوانە دەیانەوێت پارتیی وەك دارێك لە دژی تۆ بەکاربهێنن"، ئێمە دواتر لە کۆنفرانس ڕەخنەمان لەو دۆخەگرت، لەگەڵ ئەوەی وازی نەهێنا ڕێژەیەکی گرنگ لە ئەندامانی تری ئەنجومەنی خستبووە ژێر کاریگەری خۆی و گوتبووی: "ئەگەر بێتە باشوور (بەهۆی ناسرانی) ئەوانەی ئەوێش دەخاتە ژێر کاریگەری خۆی و لەگەڵ ڕابەرایەتیی ڕووبەڕووی یەکیان دەکاتەوە، دۆخەکە ئاوایەو مام رفات کەسێکی هاندەرە، هەر خۆی ناساغە، بەسەرمانەوە دەبێت بە بەڵا، ئەگەر بنێردرێتەوە ئەڵمانیا زۆر باشتر دەبێت، ئەگەر لەوێ ڕێنمایی بە هەڤاڵان بدرێت کە ڕێگا نەدرێت بەناوی ئەنجومەن لێدوان بدات سوودی بۆ پارتیی دەبێت، ئێمە لەدژی ئەوەین کە بەڕێگای

هەڵبـژاردن کەسـەکان هەڵبژێردرێـن بـۆ پۆسـتەکان، دەمانەوێـت کـە لـەڕگای ڕابەرایەتییـەوە کەسـەکان دابمەزرێنرێـن و بـەو ڕێگایـە کارەکان چارەسـەر بکرێـن".

دوای ئـەو پەیوەندییـە، مـن و مـام رفـات بانگ کراینەوە شـام، ئیـدی مەزەندەم دەکـرد کـە مـام رفـات دەگەڕێنێتـەوە و مـن دەسـتگیر دەکات، مەحاڵـە کـە بەزیندوویـی لێـی دەربچـم، لەو ماوەیـە لەگەڵ تەیمور سـایان، مـوراد داغدەلەن و مەتیـن جانسـز لەهەمان مـاڵ دەماینەوە، تیمورو مەتین هێشـتا دەپرسـن کارکردنی ئەنجومـەن لـە باشـور چـۆن بەڕێـوە دەچێـت، لەسـەر بابەتەکـە دەمەقاڵێیـان بوو، لەبـەر ئـەوەی کـە بـڕوام وابـوو ئیـدی کاتـی ئاخاوتـن هاتـووە گوتـم: "هەڤاڵان، لەشـوێنێك کـە دیکتاتۆرییەتـی لـێ بێـت بـاس لـە ئەنجومـەن ناکرێت!" حەپەسـان چونکـە هەردووکیـان وا تێگەیشـتبوون و دەیانگـوت کـە هەمـوو نەرێنییـەکان، بەربەسـتەکان و دژە دیموکراسییەتەکان لـە سـەزگین و ئاکبولۆتـەوە سـەرچاوە دەگرێـت، بەوانـم گـوت:" ئـەوان تەنیـا ماسـتاوچین" و سـەرنجیانم بـۆ گرنگـی بابەتەکـە ڕاکێشـا، مـوراد داغدەلـەن لەبـەر ئـەوەی کـە پێشـووتر لـە ئەکادیمیا ماوەتـەوەو بـواری بـۆ رەخسـاوە کـە ڕابـەری مـەزن زۆر لەنزیکـەوە بناسـێت و لـە دیکتاتۆرییەتەکـەی قـووڵ بێتـەوە ئەوانەی دەیزانـی بەڕێگای ناڕاسـتەوخۆ زوو زوو بۆمـی دەگێڕایـەوە، لـە بەرانبـەر ئەوانەی دەیانگوت یـا بێدەنگ دەبـووم یا وەڵامی وام دەدایـەوە کـە بەمانـای ئەوەبێـت هـاوڕام و وەك ئـەوە خـۆم دەردەخسـت کـە هاوڕانیـم، ئـەو تێدەگەیشـت کـە چـی دەڵێـم.

لـەو ماڵـەی لێی دەماینەوە گوێمان لێ بوو کە ڕابـەری مەزن بە ڕاگەیاندنکارانی تورکـی گوتبـوو " مـن عیسـام". تەیمـور، مـوراد و مەتیـن سـەبارەت بـەو بابەتـە گفتوگۆیـان دەکـرد، منیـش پەرتووکێکـم سـەبارەت بـە دەسـتوور دەخوێنـدەوە، نووسـەری پەرتووکەکـە کـە پرۆفیسـیۆرێك بوو، دوای ئەوەی باسـی لـە هۆکارەکانی دژە دیموکراسیبوونی دەسـەڵاتی وڵاتانـی جیهانـی سـێیەمی کـردو پەنجەی خسـتە سـەر تایبەتمەنـدی هەندێـك دیکتاتۆر، نووسـیبووی کە بوککاسـا خۆی وەك مەسـیح

ڕاگەیانـدووە و گوتویەتـی "مـن عیسـام"، کاتێـك ئەو بەشـەم خوێنـدەوە بێ ئەوەی مەبەسـتم بێـت پێکەنیـم و دەسـتم کـرد بـەوەی بەدەنگـی بـەرز بیخوێنمـەوە، دواتـر بۆچوونەکانـم سـەبارەت بـە ئەنجومـەن و ئـەو بەرەوپێشـچوونانەی لەمـەودوا ڕەنگـە رووبـدەن روونکـردەوە، ڕۆژێـك دواتـر لـە کۆبوونەوەیـەك کـە ئاکبولـوت، سـەزگین، زەکـی، مـوراد، تەیمـور، ئیسـماعیل و ئەدیـب تەکیـن تیایـدا بـوون گوتـم:" لـە باشـوور کۆبوونـەوەی ئەنجومەن ئەنجـام نادرێـت، ئەنجومەنێتی دانامەزرێـت، تـا ئـەو ئەقڵیەتـە بـەردەوام بێـت ئـەو کێشـە چارە نابێـت، ئیـدی بەشـداری کارەکانـی ئەنجومـەن ناکـەم، مێـژوو نیشـانی ئـەوە دەدات کـە لەسـەر حەقـم"، ئـەوە وتـەی ماڵئاوایـی مـن بـوو، بـەم جـۆرە ئەگـەر کـوژرام، دەمویسـت بیـرو بۆچوونەکانـم بزانرێـت.

ڕۆژێـك دواتـر لەگـەڵ پەرلەمانتارانـی کـوردی سـووریا ئەبوکـوردۆ و مـن و مـام رفاتـی بـرد بـۆ شـام، مـام رفـات نێـردرا بـۆ ئەڵمانیـا، مـن بەمەبەسـتی ئەنجامدانـی ئامادەکارییەکانـی دووەمیـن کۆنگـرەی ڕۆژنامەوانـی سـەبارەت بـە ئاگربەسـت و پێشـوازیکردن لـە ڕۆژنامـەوان رەفعـەت باللـی نێـردرام بـۆ بـار الیاس. هـەر کـە گەیشـتمە بـار الیـاس خرامـە شـوێنێك کـە وەك زینـدان بەکاردەهێـنرا، دەرگاکەیـان لەسـەرم داخسـت و زنجیـر کـرا، لەکاتێکـدا لەسـەد هـەزار دەنگـی گەلەکەمـان کـە لـە ئەورووپـا درابـوون بەلانـی کـەم ٧٥ هـەزار دەنگـم بەدەسـت هێنابـوو، بێ هیـچ لێکۆڵینـەوە و لێپرسـینەوەیەك دەسـتگیر کرابـووم. ڕابەری مـەزن وەك ئەوەی بڵێـی ئـاگاداری هیـچ شـتێك نەبووبێـت دەستگیرکردنەکەشـمی بـە ئەوانی تـر کرد، ڕێنماییـدا ئـەو ماسـتاوچییانەی لـە ئەورووپـاوە هاتبـوون و داوای لێکردبـوون کـە سـەبارەت بـە مـن راپۆرتی قێـزەوەن بنووسـن، لێکۆڵەرەوەکەم ئـەو راپۆرتانەی یەك لـەدوای یـەك دەهێنـاو پێمـی دەدا، بەتایبـەت جەخـت لەسـەر ئـەوە دەکاتەوە کە ئـەو لێکۆڵینـەوە زۆر گرنگـە، بەهـۆی ئـەوەی لـە ڕابەرایەتیی تاکتیکـی پێگەم هەیە لێکۆڵینـەوەم لەلایـەن مەرکـەزەوە بەڕێـوە دەچێـت. دەیویسـت کارەکـە بەجیـدی

وەربگرم، لەوەی کە زوو زوو دەیگوت "کۆمیتەی مەرکەزی لێکۆڵینەوەکەت بەڕێوە دەبات" تێگەیشتم کە دەیەوێت بڵێت "ڕابەرایەتیی تێکەڵ نییە". دەمەوێت بڵێم: "دامەزراوەیەك نییە بەناوی کۆمیتەی مەرکەزی، دەزانم تۆ بەفەرمانی کێ منت دەستگیرکردووە، بەڵام دەگەمە ئەو ئەنجامەی کە ئارامگرتن هەڵسوکەوتێکی ئاقڵانەترە.

لێکۆڵەرەوەکەم لە یەکەم قسەکردنی لەگەڵ مندا بە "دەبێت ئەو ناوی سەلیم چوروککایایە بەیەکجاری لەناو ببەیت" کۆتایی بە ئاخاوتنەکەی هێنا، تێگەیشتم کە لەجیهانی جۆرج ئۆروێڵم. کاتێك لێکۆڵەرەوەکەم ڕۆیشت، لەسەر پێخەفە پیسەکەم پاڵدەکەوم و دەست دەکەم بە بیرکردنەوە لە مینستۆنی قارەمانی ڕۆمانی جۆرج ئۆروێل: گوتی: "بەپێچەوانەوە"، "ئەوەی تۆماری مێشکی ژێر دەستی کەس نەکردووە تۆیت، هۆکاری هێنرانە ئێرەت ئەوەیە، لەبەر ئەوەی خۆت فێر نەکرد، ملت کەچ نەکرد، نەتزانی چۆن سادەو ساکاربیت، بۆیە هاتییە ئێرە، بۆ پاراستنی سەلامەتی ئەقڵت ئەو نەرمییەی پێویست بوو نەتتواند..."

...." ڕاستیی ئەوەیە کە لەمێشکی مرۆڤەکاندا هەیە، هەموو کات لەمێشکی تاکە بە هەڵەداچووەکان نییە، لەمێشکێکی گشتی و نەمردا هەیە، لەمێشکی پارتیی، پارتیی چی وەك ڕاستی بخاتە بەردەم ئەوە ڕاستییەکەیە، تا بەچاوی پارتیی سەیر نەکەیت ڕاستییەکان نابینیت، ئەوەی پێویستە فێری بیت ئەوەیە وینستۆن، بۆ ئەوە پێویستە هەوڵ بدەیت، فێربیت خۆت بە نەبوو بزانیت، بۆ بەدەستهێنانی ئەقڵت، خۆت بە ڤێزەوەن ببینیت، کەسایەتیی خۆت ببەزێنیت". لە سێیەمین ڕۆژی دەست بەسەربوونم لێکۆڵەرەکەم ئەو پرسیارانەی خوارەوە کە لەو ڕاپۆرتانەی بۆی هاتبوون دەری هێنابوون و کۆی کردبوونەوە و بە گوێرەی ڕوانگەی ڕابەری مەزن ئامادەی کردبوون و پێمیدا بۆ ئەوەی وەڵامیان بدەمەوە، ئەو پرسیارانەی لێم کران وەك خۆیان دەنووسمەوە و دەمەوێت وەڵامەکانیشی

بەگەڵی کوردی بدەمەوە:

پرسیار: لەساڵی ١٩٧٨ لە گوندێکی ناحیەی بۆنگیلانی سەر بە چەولیگ دەمانچەیەك لەدەستت تەقی، کەسێکی گوندی برینداربوو، لەسەر ئەو ڕووداوە گوندییەکان مامۆستایەکیان کوشت کە لە هەوادارانی ئێمە بوو، بۆچی بووی بە هۆکاری کوژرانی هاوڕێکەت؟

وەڵام: کاتێك ڕووداوەکە ڕووی دا دوو مامۆستا بەناوەکانی ئەحمەد ئەلچی و مەلیك لام بوون، کاتێك هەوڵم دا فیشەك لە لوولەی دەمانچەیەکی تێکچوو دەربهێنم دەمانچەکە لەدەستم تەقی، فیشەکەکە بە ئێسکی خوار چۆکی گەنجێکی گوندەکە کەوت، لەبەر ئەوەی لوولەی دەمانچەکە فراوان بوو فیشەکەکە نەچووبووە ناو ئێسکەکە، نیوەی لە دەرەوەبوو، برایەکی گەورەتری گەنجەکە لامان بوو ناردمانە گوندەکە تابچێت برا گەورەکەی تری کە ئۆتۆمبێلی هەیە بانگ بکات، دوای ماوەیەك خەڵکی گوندەکە بەدەستی بەدارو خاکەناسەوە بەرەو لای ئێمە هاتن، لەبەر ئەوەی لە پەنجەرەی قوتابخانەی گوندەکەوە دیاربوون، مامۆستا هەوادارەکەمان بە ئامانجی هێورکردنەوەی خەڵکەکە چووە دەرەوە، دووچاری هێرشی داری خەڵکەکە بوویەوە، کاتێك دوو جاری بەر پشت کەوت بەرەو دارستانەکەی باشووری گوندەکە ڕایکرد، ئێمە هەرسێکمان لەبەر ئەوەی بێگانەبووین چاوەڕوان بووین تا خەڵکەکە لەوێ بڕۆن، لە ئەنجامدا کاتێك تێگەیشتن برینی گەنجەکە سووکە هەندێك هێور بوونەوە، لەبەر ئەوەی کە دەمانچەکە بەدەستی من تەقی، ڕەنگ بوو هێرشم بکەنە سەرو ئەحمەد و مەلیك پێشنیازی ئەوەیان بۆم کرد کە لە دارستانی باکووری گوندەکەوە بەرەو چەولیگ بچم.

گوتیان کە دەتوانن خەڵکی گوندەکە هێور بکەنەوە، لەسەر پێشنیازی ئەوان بە دارستانەکەدا ڕەت بووم و چوومە چەولیگ، هەڤاڵان دوای ئەوەی خەڵکەکە رازی دەکەن و فیشەکەکە لە قاچی کوڕەکە دەردەهێنن و لە گوندەکە دەردەچن،

وابیرمان دەکردەوە کە مامۆستاکە بەرەو گومگوم چووبێت، دوای هەفتەیەك جەستەی لە رووباری موراد دەرچوو، وادیارە یەکێك لە دارەکان بەر سەری کەوتووە و لە دارستانەکەی خوارووی گوندەکە کەوتووە، ڕۆژێك دوای ئەوەی ئێمە لە گوندەکە دەرچووین خەڵکەکە مامۆستاکەیان هێناوەتەوە گوندەکەو لەترسان نەیان بردووەتە نەخۆشخانە، بەهۆی خوێنبەربوونی مێشك لە ماڵی برا گەورەی گەنجە برینداربووەکە مردووە، بۆ ئاشکرا نەبوونی ڕووداوەکە جەستەکەیان فڕێداوەتە رووباری موراد، ڕووداوەکەش هەنگاو بە هەنگاو بەم جۆرە ڕوویداوە، ئەوانەی لەو سەردەمە لەناو پارتیدا بوون تەنانەت ڕابەری مەزنیش دەیانزانی کە ڕووداوەکە ئاوا ڕوویداوە و دووبارە لەو سەردەمە لەسەر بابەتەکە وتووێژ کراوە، لێکۆڵینەوە ئەنجام دراوە، بەبڕیاری ڕێکخراو هەمووان تێگەیشتن کە "بەبێ" سەرنجی هەڵسوکەوتم کردووەو ڕووداوەکە لە ئەنجامی قەزاو قەدەر ڕوویداوەو کێشەکە بە تەواوی چارەسەر بوو، سەرنجڕاکێش بوو کە دوای ١٥ساڵ ئەو ڕووداوە بکرێت بە بابەتی لێکۆڵینەوە، کەسێك کە سەدەها هەڤاڵی بەشێوەیەکی سیستەماتیکی کوشتووە بۆ ئەوەی تاوانەکانی خۆی پەردەپۆش بکات هەوڵدەدات من وەك "بکوژی هاوڕێ" نیشان بدات.

پرسیار: کاتێك لەساڵی ١٩٧٩ خێزانەکەت لە زیندانی دیاربەکر دەستگیر کرابوو سەرەڕای ئەوەی داوا کراو بوویت چۆن چوویتە دیداری؟ روونی بکەوە!

وەڵام: ساڵی ١٩٧٩ بەناو داواکراو بووم، بەڵام وەك کەس نە سەربازانی زیندان و نە پۆلیس منیان نەدەناسی، بەو ناسنامە ساختەیەی لام بوو بەناوی جومعە کورت، نازناوی فەهری ئۆغلو و لەدایکبووی چەرمیك یەکجار سەردانی خێزانەکەمم کرد، لەو سەردەم ئەوە هیچ کێشەیەکی تێدا نەبوو، ساڵێك دواتر لەسەر بنەمای هەواڵ لێدانی خدر ئاکبالك دەستبەسەر کرام، بەهۆی ئەو ناسنامەیە سزای شەش مانگم بەسەردا سەپێنرا، ناسنامەکە ئێستا لە دادگای ژمارە ٢ی سەربازیی دیاربەکر لە دۆسیەی داوای سەرەکی پەکەکەدا هەڵگیراوە.

پرسـیار: هەڵوێسـتت چـۆن بـوو کاتێـك لەسالی ١٩٨٠ لـە دیاربەکـر دەسـتگیرکرایت و لێکۆڵینـەوەت لەگـەڵ ئەنجامـدرا، باسـی بکـە!

وەڵام: لـە لێکۆڵینـەوەم نکۆڵیـم کـرد، گوتـم کـە لـە شـارەوانی زبڵچیـم، هیـچ زانیارییەکـم سـەبارەت بـە پارتـی نەدرکانـد. ئـەو دۆخـە ڕابـەری مەزنیشـمان و هەمـوو هەڤاڵـە بەرپرسـەکان دەیزانـن، لـە وتـەی پۆلیـس و پارێزگاری لـە خۆکردنە سیاسـییەکانم لـە داوای سـەرەکی پەکەکـە لـە فەرمانـدەی بەڕێوەبەرایەتـی سـەربازیی دیاربەکـر و داوای تیمـی پەکەکـەی خارپێـت هەیـە.

پرسـیار: لەسـاڵی ١٩٨١ لـە زیندانـی دیاربەکـر کاتێـك نەقیـب ئەسـەد تـۆی رووتکـردەوەو ویسـتی ڕووبـەڕووی خێزانەکـەت بکاتـەوە، بۆچی پابەندی یاسـاکان بوویت؟

وەڵام: ئـەو ڕووداوەم لـە بەرگـی یەکەمـی رۆمانـی بەنـاوی شـەفەقی دیاربەکـر لـە تاریکـی ١٢ی ئەیلـوول روونکردووەتـەوە، لەبـەر خێزانەکـەم پابەنـدی یاسـاکان نەبـووم، ئەگـەر مـن لەبـەر خێزانەکـەم پابەنـدی یاسـاکان بوومـە: کەمـال پیـر، مەزڵـوم دۆغـان، محەممـەد خەیـری دورمـوش، رەزا ئاڵتـون و مسـتەفا کاراسـوو بۆچـی پابەنـدی یاسـاکان بـوون؟ سـەرەڕای ئـەوەی زۆر بـاش دیـارە کە لەبـەرواری ١٩ی ئایـاری ١٩٨١ تـا ١ی ئەیلوولـی ١٩٨٣ هیـچ کەسـێك نییـە کـە لەزیندانـی دیاربەکـر پابەنـدی یاسـاکان نەبووبێـت، پابەندبوونـی منیـش بـە یاسـاکان لەنێـوان ئـەو بەروارانـە بکرێـت بـە بابەتـی لێکۆڵینـەوە واتـای چییـە؟ جگـە لـەوە مـن لـە زیندانـی دیاربەکـر زۆرتریـن بەرگریـم کـردووەو لـەو ١٧ کەسـەبووم کـە دواییـن کـەس پابەنـدی یاسـاکان بوویـن.

پرسـیار: هەڵوێسـتت لەکاتـی ڕووداوی فوئـاد چاڤگـون[٣] لـە زیندانـی دیاربەکـر

٣ فوئاد چاڤگون. لەساڵی ١٩٧٦ لە جورنەرەش هاتە نێو خەباتی سەربەخۆیی کوردستان، دوای ئەوەی خەلیل چاڤگونی براگەورەی لە جورنەرەش لەلایەن چەتە دواکەوتووەکانەوە کوژرا لە جورنەرەش و روحا رۆڵێکی کاریگەری هەبوو لە شەڕ لەدژی چەتە فاشیستەکان، دواتر دەستگیرکراو خرایە زیندانەوە. لە ١٤ی تەمموزی ١٩٨٢ بەشداری مانگرتن تا مردنی کرد،

روون بکەوە!

وەڵام: هەڵوێستم لەبەرانبەر ڕووداوی فوئاد چاڤگون دیارە، ئەگەر ئەمڕۆ رووبداتەوە دووبارە هەمان شێوە بەرپەرچی دەدەمەوە.

پرسیار: کە لە زیندانی جەیهان پەرتووکی ڕابەرایەتییت خوێندەوە، بۆچی رووخسارت گرژ کردبوو؟

وەڵام: لەبەر ئەوەی لە پەرتووکی ڕابەری مەزن خوێندمەوە کە جنێوی بە هاوڕێکانی، واتا بە گەریلا داوە...

پرسیار: ژیانت لە زیندان باس بکە!

- ڕوانینت بۆ دیسپلین.
- ڕوانینت بۆ ڕابەرایەتیی.
- ڕوانینت بۆ ژیان و کارکردنی بە کۆمەڵ.
- نزیکبوونەوەت لە گرانبەهاو پیرۆزییەکان.
- نزیکبوونەوەت لە چین و توێژەکان.
- پەیوەندییە هەڤاڵەتییەکانت.

وەڵام: وەڵامی هەموو ئەوانە لە پەرتووکە دوو بەرگییەکەم بەناوی "شەفەقی دیاربەکر لە تاریکی ١٢ی ئەیلوول" دا دەبیننەوە، پەرتووکی ناوبراو بەر لە چاپ و بڵاوکردنەوەی بەژێر رەزامەندیی ڕێکخراوی ناوەوەو ڕابەری مەزندا تێپەڕیوە.

پرسیار: دوای ئازادبوونت لە زیندان سەرچاوەی خەرجییە زۆرەکەت ئاشکرا بکە !

وەڵام: کاتێك لە ٢٧ی نیسانی ١٩٩١ لەزیندانی بارتین ڕزگاربووم تەنیا ملیۆنێك

لە رۆژی ٤٥ەمینی مانگرتنەکەی لە هۆش خۆی چوو و بردرا بۆ نەخۆشخانە، دواتر ئیفلیج بوو، لەساڵی ١٩٨٧ لەزیندانی دیاربەکر هەندێك هاوڕێی نارەزای بردە لای خۆی و بەگرتنەبەری تێگەیشتنێکی ناوچەگەری هەڵسا بە کودەتا بەسەر رێکخراوی زیندان.

لیـره لـه گیرفانـم بووم، بـەدەر لـەوە خاوەنی ئەو سـەردەمی (Yeni Ülke) یوسـف سـەرحەد بوجـاك كەمێـك پارەی پێمدابـوو، بڕەكەی داوا دەكەم سـەرحەد ئاشـكرای بـكات، رێـك ٢٨ ڕۆژ دوای ئـەوەی لەزینـدان ئازادبـووم لەڕێـگای هەڤاڵانـەوە لەروبـاری مەریـج پەڕیمـەوەو چوومـە یۆنـان، ئـەو پارەیـەی لـەو ماوەیـە خەرجـم كـردووە بـە پـارەی ڕێـگاوە، لـە ملیۆنێـك و نیـو لیـرە تێپـەڕ نابێـت، ئەوەی بـە تەنیا ملیارەهـا لیـرەی گەلـی خسـتووەتە ژێـر دەسـتی خـۆی، ئـەو ڕابـەری مەزنـەی كـە لـە شـیكردنەوەكانی خۆیـدا دەڵێـت "مـن خـاوەن سـەروەتێكی زۆرم، مـن بەقـەد پادشـایەك دەوڵەمەنـدم" هیـچ كاتێـك سـەرچاوەی خەرجییەكانـی خـۆی ئاشـكرا نەكـردووە، لـەو بابەتـە هیـچ ڕوونكردنـەوەی بـۆ هیـچ دەزگا یاخـود كەسـێك نەكـردووە، لەبـەر ئـەوەی پـارەی بێسـنووری خـەرج دەكـرد. لـە كۆنگـرەی چـوارەم كاتێـك گوێبیسـتی وتـەی "سـەرۆكیش بـا روونكـردەوە سـەبارەت بـە خەرجییەكانی بـدات" بـە محەممـەد شـەنەرەوە زۆرێـك كەسـی وەك سـیخوڕ ڕاگەیاند، كەسـێكی لـەو جـۆرە من كـە دوای ئەوەی لە زیندان ئازادبووم لەمـاوەی ٢٨ ڕۆژ لێكۆڵینەوەی خەرجكردنـی "پارەیەكـی زۆرم" لەگـەڵ دەكات ئـەوە واتـای چییـە؟

پرسـیار: دوای ئـەوەی لەزینـدان ئازادبوویـت، بۆچـی لەگـەڵ دۆغـو پەرینچـەك یەكترتـان بینـی؟ هەمـوو وردەكارییەكانـی روون بكـەرەوە.

وەڵام: كاتێـك لەگـەڵ دۆغـو پەرینچـەك یەكترمـان بینـی سـەرۆكی كۆمەڵـەی مافـی مرۆڤـی دیاربەكـر بەڕێـز فـەوزی ڤەزنـەدار ئۆغلـۆ و خێزانەكـەی سـەرتاپ یۆكۆشـیش لەگەڵـم بـوون، داوا لـە بەڕێـزان پەرینچـەك، ڤەزنـەدار ئۆغلـۆ و یۆكۆش دەكـەم روونـی بكەنـەوە كـە مـن لەگـەڵ بەڕێـز دۆغـو پەرینچـەك چیـم گوتـووەو گفتوگـۆی چـی بابەتێكمان كـردووە.

پرسیار: باسی یەكتربینینەكەتان بكە لەگەڵ بەهجەت جانتورك!

وەڵام: دوای ئازادبوونـم لـە زینـدان لەگـەڵ بەهجـەت جانتـورك كـە لەمەوبـەر بەیەكـەوە لەزینـدان بوویـن لـە هوتێلێكـی لیجەییـەكان یەكترمـان بینـی، بەهجەت

کەسێکی وڵاتپەروەرە کە لەزیندان یارمەتی دارایی داوین، کاتێك لەگەڵ بەهجەت یەکترمان بینی بەڕێز مەهدی زاناو خێزانەکەی لەیلا، بەڕێز رەجەب ماراشلی و عەلی بێیکۆیلو لەگەڵ ئێمەبوون، ئەو یەکتربینینێکی تایبەت نا رێککەوتێك بوو.

پرسیار: دوای ئەوەی لەزیندان ئازادبوویت و چوویتە گوند، هەندێك سەرباز هاتنە گوندەکەتان، بەچ ئامانجێك هاتنە لات و گفتوگۆتان کرد؟

وەڵام: دوای سێ ڕۆژ لە چوونەوە گوندەکەم، گرووپێك سەرباز هاتن گوتیان کە لەسەربازیی هەڵاتووم و داوایان لێم کرد بچمە بەشی سەربازیی چەولیگ، ڕۆژی دواتر لەگەڵ پارێزەر سەبری ئەریك، ئەندازیاری کارەبا عسمت ئایدۆغدو، ئەندازیاری کشتوکاڵی ئەحمەد قاسمئۆغلو، سەرۆکی لقی چەولیگی پێشووی پارتیی رەنجی گەل ئیبراهیم ئینجەدوورسون و سەرۆکی نوێی فەیزوڵڵا کارائاسلان هەموو بەیەکەوە چووینە بەشی سەربازیی چەولیگ و سەربازییەکەم سێ مانگ دواخست.

پرسیار: کاتێك لە رووباری مەریج دەپەڕیتەوە بۆچی سەیفەددین ئالوشت لەنێو ئاو جێ هێشت؟

وەڵام: تەوژمی ئاوەکە ئێمەی فڕێدایە ژێر رووناکی بنکەی پۆلیس و لەبەر ئەوەی ئێلەگی ڕزگارکردنی لەبەربوو، نەمانتوانی رایبکێشینە لێواری ئاوەکەو دوو کیلۆمەتر لە خوارتر لە ئاوەکە هاتبووە دەر، چوار هەڤاڵ لەگەڵ من بوون، لەکاتێکدا ئەو ڕووداوە بۆ هەڤاڵەکانی تر هیچ کێشەیەك ناخوڵقێنێت، بەکارهێنانی بە بەردەوام لەدژی من تێگەیشتن لە لۆژیکەکەی زۆر زەحمەت نییە. ڕووداوەکە ساڵێك لەمەوبەر دووبارە لە دژم بەکارهاتبوو و بەهاتنی سەیفەدین بۆ ئەکادیمیا و گوتنی "هەڤاڵان بە ئەنقەست منیان لەرووبارەکە جێنەهێشت" بابەتەکە کۆتایی پێ هات و داخرا.

پرسیار: کاتێك لەزیندان ئازادبوویت و هاتیتە ئەکادیمیا، بۆچی ئاقیبەتی

ئەوانـەت پرسـی کـە لەلایـەن پارتییـەوە سـزادراون؟

وەڵام: ١١ساڵ لـە زینـدان بووم، کاتێـك چوومە لای ڕابەری مـەزن بینیم هەڤاڵە کۆنـەکان بەشـێکی زۆریـان لەژیانـدا نەمـاون و هیچ کەسـێك ناویان ناهێنێتە سـەر زوبـان، ئاقیبەتـی هەندێـك هاوڕێـی زۆر نزیکـم لـە ڕابـەری مـەزن پرسـی، کردنـی پرسـیارێکی ئـاوا بـە بابەتـی لێکۆڵینـەوە ڕووی گڵاوی دیکتاتۆرێکـی نیشـاندەدا کـە بـۆ شـاردنەوەی تاوانـە قێزەوەنەکانـی خـۆی هـەوڵ دەدات. ئایـا مـن بێوەفاییەکـی وا دەکـەم کـە لـە ئاقیبەتـی عەبـدوڵا ئەکنجـی، دلاوەر یلـدرم و سـەدان هاوڕێی تر نەپرسـم؟ دیـارە کە دیکتاتـۆر تاوانی ئەنجام داوە کە پرسـیارکردنم وەك لێپرسـینەوە هەڵدەسـەنگێنێت، منـی دەبـردە لێکۆڵینـەوە.

پرسـیار: کاتێـك هاتیتـە ئەکادیمیا ڕۆژەکانـی یەکەم چیت کرد بـۆ بەلاڕێدابردنی وانەکان و ژیان؟

وەڵام: کاتێـك هاتمـە ئەکادیمیا بیروبۆچوونی خـۆم دەربڕی، کاتێك بیروبۆچوونی خـۆم دەربڕی نەمدەزانـی بەهۆی ئـەوەوە دادگایی دەکرێم!

پرسیار: هۆکاری چییە کە لاسایی ڕابەرایەتیت کردووەتەوە و گاڵتەت کردووە؟

وەڵام: دەیەویسـت ببـم بـە ماسـتاوچیی و نەدەبـووم، بەشـێوەی (لاقـرت بـێ تورەکردنـی ئـەو، ڕەخنـەم لێدەگـرت، ئەگـەر ئـەو دۆخـە وەك گاڵتەپێکردنـی وەربگرێـت تاوانـی مـن نییـە، هی کەسـێکە کە کەشـێکی وا دروسـت بـکات خەڵك ناچـاری بـوون بـە لاقـرت یاخـود ماسـتاوچی بـکات.

پرسـیار: لـە ئەکادیمیـا پەیوەندیـت لەگـەڵ خێزانەکـەت خـراپ بـوو، کاتێـك چوویتـە ئەورووپا چـۆن چـاك بـووەوە؟

وەڵام: لـە ئەورووپـا پەیوەندیـم لەگـەڵ خێزانەکـەم چـاك نەبـووەوە، ئـەو پرسـیارە دەبـوو وا بکرێـت، "خێزانەکـەت لێـرە دووزمانـی بـۆم دەکرد، لـە ئەورووپا بۆچـی نایـکات؟"

پرسـیار: سـەرەڕای ئـەوەی شـیکردنەوەکانی ڕابـەری مـەزن سـەبارەت بـە

کێشـەکانی ئافـرەت دەزانیـت، بۆچـی لەگـەڵ خێزانەکـەت لەهەمـان خانـوو مایتـەوە؟ بەهەمـوو وردەکارییەکانـەوە روونـی بکـەوە؟

وەڵام: کەسـێك کـە ١٣ سـاڵ لەگـەڵ خێزانەکـەی نەخەوتبێـت، بەخێزانەکـەی شـادبێتەوە و لەهەمـان ژوورو لەسـەر هەمـان پێخـەف بخەوێـت چـی دەکات، منیـش ئـاوام کـردووە، تاوانـم ئەنجامـداوە! ئایەتەکانـی ڕابـەری مەزنـم ژێـر پـێ خسـتووە! ئەگـەر وردەکارییـەکان بـاس بکـەم ڕەوشـتی بەنـدەکان تێکدەچێـت، نامەوێـت گونـاه ئەنجـام بـدەم!

پرسـیار: ئامانـج چییـە لـەوەی زوو زوو دەسـتەواژەکانی "تێگەیشـتنی مـن بـۆ دیموکراسـییەت، تێگەیشـتنی مـن بـۆ پارتیـی، تێگەیشـتنی مـن بـۆ مێـژوو" بەکاردەهێنیـت؟

وەڵام: تێگەیشـتنم بـۆ پارتیـی لـە بەرانبـەر ئـەو پارتییـەی کـە نییە، تێگەیشـتنم بـۆ دیموکراسـییەت لەبەرانبـەر ئـەو دیموکراسـییەی بوونـی نییـە، تێگەیشـتنم بـۆ مێـژوو لەبەرانبـەر ئـەو مێـژووەی پێچەوانـە کراوەتـەوە هەیـە، بۆیـە زوو زوو ئـەو دەسـتەواژانەم بەکاردەهێنـا.

پرسـیار: ئامانجـت چـی بـوو لـەوەی لـە ئەوروپـا لەگـەڵ رووناکبیـرەکان پەیوەندیـت دەبەسـت و نـاوی ئـەو رووناکبیرانـە بنووسـە کـە پەیوەندیـت لەگـەڵ دا بەسـتوون؟

وەڵام: رووناکبیـرە ئازیزەکانـی کـورد! مـن بـەچ مەبەسـتێك پەیوەندیـم بـە ئێوە بەسـت؟ تکایـە بۆ ڕای گشـتی روونـی بکەنەوە!

پرسـیار: بەرخـوەدان کـە ڕۆژنامـەی بـەرە بـوو بۆچـی بـەڕووی رووناکبیرانتـدا کـردەوە؟ دەسـتەواژەی "کۆتایـی بـۆ داخراوەییبـوون"ت بۆچـی بەکارهێنـا؟

وەڵام: پێشـنیازی ئـەوەم بـۆ ڕابـەری مـەزن کردبـوو کـە رووناکبیـران وتـار بـۆ ڕۆژنامـەی بەرخـوەدان بنووسـن، پێشـنیازەکەم رەزامەندیـی لەسـەر درا، دوای ئـەوەی رووناکبیـران دەسـتیان کـرد بـەوەی بەنـاوی خۆیـان وتـار بڵاوبکەنـەوە،

ڕابـەری مـەزن سـەیری ڕۆژنامەکـەی کردبـوو و بـە تەلەفـۆن بـە منـی گـوت:"زۆر باشـە و بەکەسـی زیاتـر بنووسـە"، هـۆکاری سـەرەکی ئـەوەی وتـار بـە رووناکبیران بنووسـم، ئەوەبـوو کـە ڕابـەری مەزن ئـەو مرۆڤانەی لەژێر دەسـتی خۆیـدا بەهۆی ئـەوەی ژیانیانـی تاریـك کـردووە کەسـێك نەماوەتـەوە بیـر بکاتـەوە ئەوانـەی لـە دەرەوەی دەسـەڵاتی ئـەو ماونەتـەوەو توانـای بیرکردنەوەیـان هەیـە ویسـتم وابکـەم کـە خزمـەت بـە گەلەکـەم بکـەن.

پرسـیار: بۆچـی پێداگیریـت لەسـەر ئـەوە کـرد لـە ڕۆژنامـەکان بـەواژۆی خـۆت وتار بنووسیت؟

وەڵام: کاتێـك ڕابـەری مـەزن پارتییەکـەی لەناوبـرد، هەمـوو ئۆرگانەکانـی ڕاگەیاندنـی ئەوانـی قـۆرخ کـرد و لەبـەر ئـەوەی کـە درکـم بەوەکـرد قەدەغەیـە هیـچ پەکەکەیـەك بـەواژۆی خـۆی وتـار بـڵاو بکاتـەوەو ئـەو قەدەغەیـە تەنیا خۆی ناگرێتـەوە، دۆخەکـەم بەکارەسـات هەڵسـەنگاند، بۆیـە پێداگیریـم کـرد لـەوەی کە بـەواژۆی خـۆم وتار بنووسـم، ئـەوەی کە ئەمـڕۆ بەهـۆی ئـەو پێداگیرییـەم دادگایی دەکرێـم بەڵگـەی ئەوەیـە کـە ڕابـەری مـەزن جگـە لەخۆی ئـەوەی بـەواژۆی خۆی وتـار بنووسـێت بـە تاوانبـار دەیبینێت.

پرسـیار: هەمـوو پەیوەندییەکانـت لەگـەڵ خێزانەکـەت و ئەنـدام عەلـی رەزای سـیخوڕ[٤] روون بکەوە؟

---

٤ عەلی رزا (محەمەد چیمەن) وەك یاریدەدەری رێکخەر لە رێکخراوی ئەورووپا کاری کردووە، یازدە ساڵ زیندانی کرا، لە ناوەڕاستی ١٩٩٢ هاتە ئەورووپا، ئەو قەدەغانەی رابەری مەزن سەبارەت بە کێشەی ئافرەت داینابوو ژێرپێی خست بەهۆی ئەوەوە وەك تاوانبار نیشاندراو پەیوەندییەکانی راگیرا، کاتێك پلان دادەڕێژرا تا بۆ دادگاییکردنی بینێرنەوە رۆژهەڵاتی ناوەڕاست بەهۆکارێکی نادیار خوشکەکەی کە لە بۆنن لە رێکخراو بوو خنکاند، عەلی رەزا کە لە بۆنن دەستگیرکراو بردرا بۆ لێکۆڵینەوە، بە گوێرەی ئەوەی لە شام بۆم باسکرا لەوتەکەی گوتبووی"لەو دونیایە (مەبەستی دونیای ئاپۆیە) ساویلەکان مافی ژیانیان نییە، خوشکەکەم ساویلکەبوو بۆیە خنکاندنم، منیش ساویلکەم منیش بکوژن!" و دواتر لە ئاداری ١٩٩٣ وەك بە هەڵمبوون لەناوچووو! رابەری مەزن لە شام لە یەکتربینینێکمان بە ئاماژەکردن بە عەلی رەزا پرسی "ئەو جانەوەرەت بینی؟ ئێوەیان لە زیندان چۆن کردووە بە جانەوەر؟" من زۆر باش دەمزانی کە جانەوەر کێیە. زانیم کە عەلی رەزا لە ئاداری ١٩٩٣ لە بۆننەوە لەلایەن کانی یلمازەوە بردراوەتە هۆڵەندا، لێرە دووبارە لەلایەن کانی یلماز (فەیسەل دۆنلایجی) و رێکخەری ئەورووپای بەر لە کانی کە نازناوی مەحسون بوو بردرا بۆ لێکۆڵینەوە لەژێر لێکۆڵینەوەو بە ئەشکەنجەدان کوژراوە.

وەڵام: هەرسێکیشمان پەیوەندی تایبەت بەخۆی نییە.

پرسیار: بۆچی چوویتە ریۆ دی جانیرۆ؟

وەڵام: بـە رەزامەندیـی هاوڕێیـان بـە ئامانجـی بەشـداریکردن لە کۆنگـرەی پێن چووم.

پرسیار: وتاری ریۆ کە ڕەوشتی گەل تێکدەدات بۆچی نووسیت؟

وەڵام: بانگـی خوێنەرانـی بەرخـوەدان (Özgür gündem) دەکـەم: خوێنـەرە بەڕێـزەکان، لـە ڕۆژنامـەی بەرخـوەدان "کوردسـتان لـە ریـۆدا" و لـە ڕۆژنامـەی "Özgür gündem" سـەرنجەکانی ریـۆ" وتارەکانـی ژێـر ئـەو ناونیشـانانە ڕەوشـتانی تێکـدا؟ ئەگـەر تێکچـووە زۆر زۆر داوای لێبـوردن دەکـەم! (لەبـەر ئەوەیـە خـاوەن ڕەوشـتێکی زۆر لاوازبوونـە، کەمێکیـش خەتاکـە لـە خۆتانـە)، بـەڵام سـەرەڕای ئەوە ئـەوەی ڕەوشـتی تێکچـووە بـا هەواڵـم پێبـدات، توانـای ئـەوە پەیـدا دەکـەم کـە بینێرمـە ئێـران و بـۆی چـا بکەمـەوە!

پرسـیار: بۆچـی بـە تیمـی نووسـەرانی بەرخـوەدان و سـەرخوەبوونت گـوت نـەزان و دواکەوتـوو؟

وەڵام: هەمـوو هەڤاڵەکانـی تیمـی نووسـەرانی ڕۆژنامـەکان لەژیانـدان، هەڤـاڵان مـن بـە ئێـوەم گوتـوە (نـەزان و دواکەوتـوو؟) مـن لەکاتێکدا کـە بەئێوەم نەگوتـووە نـەزان و دواکەوتـوو، وەك ئـەوەی گوتبـم دادگایـی دەکرێـم. ڕابـەری مـەزن سـەرەڕای ئـەوەی ڕۆژی ٤٠ جـار پێتـان دەڵێـت "کـەری کـوڕی کـەر" بۆچـی خـۆی دادگایـی نـاکات؟

پرسیار: ژیانت لە ئەورووپا باس بکە؟

ـ روانینت بۆ دیسپلین،

جەستەی محەمەد چەتین لە هۆڵەندا دەخرێتە ناو بانیۆیەکی گەرماوەوە، بانیۆکە پڕ دەکرێت لە ئەسید، دوای نزیکەی دوو کاتژمێر کاتێك کەناڵی بانیۆکە دەکرێتەوە تەنانەت قژ و ئێسکەکەی هیچ شتێك نامێنێتەوە، لەو پەراوێزەدا کاتێك لە ساڵی ١٩٩٣ نووسیم بە بەهەڵم بوون" محەمەد چەتین لەناوبردرا، راستییەکە ئەوەیە کە "بە تواندنەوە بە ئەسید" لەناو بردرا.

ـ تێگەیشتن بۆ کاری بە کۆمەڵ،

ـ روانینت بۆ ڕابەرایەتیی،

ـ پەیوەندییە هەڤاڵەتییەکانت،

ـ نزیکبوونەوەت لە بەنرخەکان،

ـ ڕوانینت بۆ کێشەی ئافرەت،

ـ ڕوانینت بۆ کێشەی جەنگ،

ـ تێگەیشتنت بۆ دیموکراسی،

وەڵام: من ئەو ماوەیەی لە ئەورووپا بووم وەك کۆنە پەکەکەیەك کارم کردووە، خەباتم کردووە، بۆچوونەکانم دەربڕیوە، لەو ڕۆژەوە کە هاتم تا ئەو ڕۆژەی رۆیشتم، لەگەڵ کەسە ماستاوچییەکان کارم کردووە، لەشوێنی ئەو تێگەیشتنەی رێکخراو کە دەسەپێنرا، بە قەد توانای خۆم وەك کۆنە پەکەکەیەك هەوڵمدا پەیوەندییەکان بژیێنمەوە و وەك ئەوە ژیام کە لە زیندان بم.

پرسیار: بۆچی کێشەی دامەزراندنی رادیۆ و تەلەفزیۆنت هێنایە ڕۆژەڤەوە؟

وەڵام: پێشنیازی کردنەوەی رادیۆ و تەلەفزیۆن لە منەوە دەرچوو و رەزامەندیی لەسەر درا، بەڵام سەرەڕای ئەوە کراوەتە بابەتی لێکۆڵینەوەو دادگاییکرانم، ئێستا خۆم وەك یەکێك دێتە بەرچاو کە لە گەڕەکی نابینایان ئاوێنە بفرۆشێت.

پرسیار: لە ئاخاوتنی کۆنفرانسی ئەنجومەن بۆچی رەشبینیت خوڵقاند؟

وەڵام: چونکە پێشبینی ئەوەم کرد کە دیکتاتۆرییەت.

کاتێك ئەو پرسیارانەم بینی کە بەمن دراون سەرم سوڕا، زۆر باش دەمزانی کە بەهۆی ئەو "تاوانانەی" لە پرسیارەکاندا هاتوون دەستگیر نەکراوم، چونکە هەموو پرسیارەکان قۆڕبوون، تەنیا بە ئاشکرا ئەوەی کە سیخوڕم دەخرایە ڕوو، دەزانم کە ئەگەر وەڵامی هیچی نەدەمەوە ئەوا دەکوژرێم، بۆیە زۆر بە ئاشکرا وەڵامی هەموو پرسیارەکانم دایەوە، تێدەگەم کە ئامانجی سەرەکی ئەو، کوشتنی

مـن نییـە، بەڵکـو بـە بەندەکردنمـە، دوای پێنـج ڕۆژ لەوەڵامدانـەوەی پرسـیارەکان، لێکۆڵەرەوەکـەم هاتـەلام و گوتـی: "وەڵامەکانـت قبوڵکـران، ئـەو وەڵامانـە هـەر خـۆی دەزانـران، کێشـەکە وەك ڕووداوێکـی پۆلیسـی وەرمەگـرە، پێویسـتە روو لـە خـۆت بکەیـت، خـۆت بکەیـت بـە هیـچ، دەبێـت لەبەرانبـەر ڕابەرایەتیـی و پارتـی خـۆت بکەیـت بـە هیـچ، ئێـرە وەك شـوێنێکی لێکۆڵینـەوە مەبینـە، خـۆت وەك کەسـێك قبـوڵ بکـە کـە بردراوەتـە پـەروەردە، لـە مەزنـی ڕابەرایەتیـی تێبگـە، ئێمـە ئەوانـەی لەزینـدان ئازادبوویـن هەمـوو هەمووم‌ـان ٧٠ کەسـین، ڕابەرایەتیی ئەگـەر خواسـتی لەسـەربێت هەمووم‌ـان لەرووب‌ـاری ف‌ـورات دەخنکێنێـت، ئـەوە هیـچ کێشـە نییـە. تۆ زۆر ئاشـقی خـۆت بوویـت، خۆت دەدەیـت بە زەویـدا، ئەوە کۆتـا شانسـی تۆیـە" و دەڕوات.

لەلۆژیکـی ئـەو خودڕەخنەیـە تێدەگـەم کـە پێویسـتە بینووسـم، دەبـوو چیرۆکـی بوونەوەرێکـی وردو یەکێکـی مـەزن بنووسـم، کاتێـك لەمـاوەی دوو ڕۆژ خودڕەخنەیەکـی دوو لاپەڕەییـم نووسـی لەڕێـگای بیرمەنـدەوە گەیانـدم بـە لێکۆڵەرەکـەم. دوای سـێ ڕۆژ لێکۆڵەرەکـەم دێـت و دەڵێـت:" دووبـارە قبـوڵ نەکـرا"، کاتێـك لەبەرانبـەر قسـەکەی بێدەنـگ بـووم گوتـی: "هەڤـاڵ سـەلیم ئـەو بیرۆکەیـەی بەمـن دراوە بـۆت دەخوێنمـەوە، تێبینی لێ وەرگـرە، بەگوێرەی ئەوەوە خودڕەخنەکـەت بنووسـە"، بەگوێـرەی ئـەو بیرۆکـەی پێـم دەدات، "لەسـاڵانی نێـوان ١٩٨٠ـــ-١٩٨٤ سـەرەڕای بەرگریکردنـم لە زیندانـی دیاربەکـر کارم لێکراوەو کەسـایەتیم ئەزیەتـی بەرکەوتـووە، رووخـاوە، پوکاوەتـەوە، بەرەبەرە لەشۆڕشـگێڕی دوورکەوتمـەوە، لەمـاوەی سـاڵانی ١٩٨٤ـــ-١٩٩٠ بەهـۆی ئـەوەی پابەنـدی دووبارە بنیاتنانـەوە کـرام، کەسـایەتیم زیاتـر تێکدراو گـۆڕدرام بۆ کەسـایەتییەك کە دوژمنی پارتـی و گـەل بێـت، بـە پـەروەردەی لەمەوپێشـی ئەکادیمیـا ئـەو کەسـایەتییە بەهیـچ شـێوەیەك چا نەبوویـەوە، بۆیە پراکتیکـی ئەورووپام وەك پراکتیکی شـەڕی تایبـەت و کۆنتر گەریلا دەردەکەوێت. کەسـایەتیم، کەسـایەتیی ریال سۆسیالیسـت،

کەمالیست، چەپی تورك و چەپی کوردە".

لێکۆڵەرەکەم هەندێك ڕێنمایی دا کە بەواتای "کێشەکە بەنووسینی خودڕەخنە چارەسەر نابێت، سەلیم چوروککایا دەکوژێت، پیاوێکی وا بوونی نابێت، خۆت بە تەواوی خاڵی دەکەیتەوە، شوێنی خاڵییەکان بەوەی ڕابەرایەتیی دەیەوێت پڕ دەکەینەوە". دێت و دەڕوات، ڕێنمایی ڕابەرایەتیی ئاوابوو، یا ئەوەتا پابەند دەبم و خۆم لەناو دەبەم، یا ئەوەتا خۆم دەکوژم، فیزیکی یاخود بیری دەبوو خۆم لەناوببەم، ئا کە بەو خاڵە گەیشتم، خۆکوشتنی عەبدوڵڵا ئەکنجی دێتە خەیاڵمەوە، بکوژە دەست بە خوێنەکە دەبینم و لەخۆکوشتن پاشگەز دەبمەوە.

بڕیارمدا ئەو خودڕەخنەییەی داوام لێکراوە دەنووسم، بەڕوونکردنەوەی کە هیچێکم و زۆر وردم، ڕابەری مەزن بەرز دەکەمەوە، کاتێك نووسینەکەم تەواوکرد خۆم وا هەست دەکرد کە گۆشتی دایکم، باوکم، براکانم و خێزانەکەمم خواردووە، بەڵام بەسوێند خواردنەوە دەیلێم: نابم بە هارپاگۆس کە بچمە ریزی کیرۆس و لەدژی ئاستیاگ بجەنگم، بەڵام چی دەکەم؟ هەڵدێم! دەڵێت "هەڵاتن بێناموسییە". نەخێر! رازی بوون بەو دۆخەو هەڵنەهاتن بێناموسییە، دوای هەڵاتن ئەگەر پێنوس و کاغەم دەستکەوێت بۆ گەلەکەم، گەلی تورکیا، ئەو گەریلایانەی لەشاخ شەڕ دەکەن، ئەوانەی لە ئەورووپا بۆ ئازادیی و سەربەخۆیی هەوڵدەدەن، ئەوانەی لەشارەکانی کوردستان شەڕ دەکەن، رووناکبیرانی کوردستان و تورکیا، نەوەی داهاتوو و مێژوو هەموو ئەو شتانەی دەیزانم دەیگێڕمەوە، کێشەکە تەنیا کێشەی من نییە، من هەوڵدەدەم ببم بە وەرگێڕێکی زۆر سادە، ئەوەی پێویستە بکرێت لە گەلەکەم، ئەوانەی لەشاخ لەیەکتر دەدەن، ئەوانەی لە شار شەڕ دەکەن و رووناکبیرانی وڵاتەکەم چاوەڕوان دەبم، چونکە داواکە داوای هەموومانە!.

هەڵاتنەکەم رەوایە، پرۆتێستۆیە، تێگەیشتنی خەباتە، راوەستان لەدژی

زۆردارێك كـە جگـە لـە دەسـەڵاتداری خـۆی هیچێـك نابینێـت، باشـترین رۆڵەكانی گەلەكەمان بەسـیخوڕ ناو دەبات و بۆ شـاردنەوەی سـیخوڕێتی خـۆی دەیانكوژێت، بـۆ بنیاتنانـی زۆرداری خـۆی ئافـرەت و منـداڵ دەكوژێـت و هەوڵـدەدات تـرس لـە ناخـمان بچەسـپێنێت رەوایـەو لەسـەر حەقـە.

خەباتكـردن لـەدژی ئـەو زۆردارە، وەسـتانەوە نیـە لـەدژی پەكەكـە، بەپێچەوانـەوە پەكەكەبـوون پێویسـتی بەوەسـتانەوەیە لـەدژی ئـەو (ئەوانـەی تـا ئێسـتا نەوەسـتانەوەو ملیـان كەچ كـردووە لە داهاتـوودا ڕووبـەڕووی لێپێچینەوەی گـەل و مێـژوو دەبنـەوە)، چونكـە ئـەوەی پەكەكـەی لەناوبـرد، پەكەكەییەكانـی كوشـت، بـەرەو مردن راپێچی كـردن، بە كۆیلەبوون و لە پەكەكەبوون بەدەرخسـتن، رفاندنـی ئـەو زۆردارەیـە! پەكەكـە ماسـتاوچی، كۆیلـە، پەرسـتەری كەسـێك نییـە، بەقـەد ئـەوەی زانسـت لـەدژی پەیكەرە لـەدژی پەیكـەرە، مرۆڤێكی بەشـەرەفە كە بـۆ ئازادیـی و سـەربەخۆیی گەلەكـەی خـۆی شـەڕ دەكات.

دوای ئـەوەی لـە ژوورەكـەی هوتێلی ئەشرەفییـە ئەو دوا وشـانەم بەخۆم گوت، هـەوڵ دەدەم كە بخەوم.

٢٥ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت

ئەفەندی بۆ کۆیلەکانی
چی لە هەموو شت زیاتر قەدەغە بکات
هەمان شت بۆ خۆی لە هەموو شت زۆرتر ئازاد دەکات

لەنێوان هوتێلی ئەشرەفییەو پۆستەخانەکە وەك مەکوك ڕێگاکە دەچنمەوە، دەفتەری ژمارە پەیوەندییەکانم بەهۆی ئەوەی کە پەیوەندیم لەگەڵ دونیا دەستەبەر دەکات زۆر بە ئاگادارییەوە دەیپارێزم، وا هەست دەکەم ئەگەر ونی بکەم پەیوەندیم لەگەڵ هەموو جیهان دەپچڕێت.

لەدوایین ئاخاوتنم دا لەگەڵ حوسێن گوتی:"لەگەڵ براکەت و هاورێکەت گفتوگۆم کرد، دەڵێن نەك یارمەتی بەڵکو گیانیشیان بۆت بەخت دەکەن، جگەلەوە لەو کاتانە لەسەر پەیوەندییەکە وەستاون و چاوەڕوانی پەیوەندیکردنت دەکەن". ماڵئاوایی لە حوسێن دەکەم و پەیوەندی بە براکەم دەکەم، بەکورتی دۆخەکەی بۆ باس دەکەم و تێیدەگەیەنم کە پێویستە چی بکات تا پارەم بۆ بنێرێت، براکەم دەڵێت کە ئایسەلیش لایەتی و دەیەوێت لەگەڵم بدوێت، کاتێك دۆخەکەم بەویش گوت، گوتی:"منیش ئەوڕۆ واز لە ئەرك دەهێنم". بێ ئەوەی هیچ بڵێم تەلەفۆنەکە دادەخەم، هێشتا گومانم لە خێزانەکەم هەیە، بۆیە ناونیشانی ئەو شوێنەی لێی دەمێنمەوە و ژمارەی پەیوەندییەکەی پێناڵێم، ژووری هوتێلەکەم لەهەمانکاتدا ببوو بە جێگای بیرکردنەوەم و نووسینم، لەو ژوورەدا رابردوو

لـە مێشـکم و بیرکردنەوەمـدا دەژیـم و دەینووسـمەوە.

لێکۆڵەرەکـەم، ئـەو ڕۆژەی منـی لـەو ژوورەکـرد کـە وەك زینـدان بەکاردەهێـنرا، بینیـم کـە کوڕێکـی گەنجـی ٢٠- ٢٢ سـاڵانەش لـەوێ دەسـتگیر کـراوە، کاتێـك دەرگاکەمـان بەسـەردا داخـرا، گەنجەکـە زەردەخەنەیەکـی لەناخـەوە کـرد و بەکوردییـە پاراوەکـەی گوتی"بخێرهاتـی هەڤـاڵ سـەلیم"، دوای ئـەوەی گوتـم "زۆر سـوپاس" لـە تەنیشـتی دانیشـتم و ماوەیەکـی زۆر بێدەنـگ بوویـن، گەنجەکـە لەپڕێکـدا گوتـی: "وابزانـم منـت نەناسـیەوە"، کـە گوتـم: "نەخێـر" گوتـی: "کاتێـك تـۆ لـە ئەکادیمیـا فەرماندەبوویـت مـن سـەرباز بـووم، دواتـر بـووم بـە پۆسـتەچی ڕابەرایەتیـی، بـەردەوام هاتوچـۆی بەڕێوەبەرایەتـی ئەکادیمیـام دەکـرد" ئـەوکات ناسـیمەوە، دەسـتی یەکترمـان گوشـی و گوتـم: "سـڵاو فـەوزی" و دەسـتمانکرد بـە ئاخاوتـن و کاتێـك پرسـیاری هـۆکاری هاتنی منی کـرد بـۆ زینـدان گوتـم: "لەبـەر ئـەوەی بیروبۆچوونـی تایبـەت بـە خۆمـم هەبـوو"، فـەوزی کـە تورکـی نەدەزانـی گوتـی: "هـااا فکرێـن خـاس" بـە زەردەخەنـەوە، فـەوزی دەیزانـی کـە حـەز بـە گاڵتەکـردن دەکـەم و کـە دەسـتی کـرد بـە گفتوگـۆ یەکـەم شـت گوتـی" هـااا فکرێـن خـاس"، دەسـتی دەکـرد بـە گاڵتەکـردن، کاتێـك بـە قسـەکەی پێکەنیـم، گوتی:"هەڤـاڵ سـەلیم تـۆ مـن بـاش ناناسـیت، بـەڵام مـن زۆر بـاش تـۆ دەناسـم، ئەگـەر دەتەوێـت بـا مـن شـیکردنەوەیەکی تـۆ بکـەم".

گوتـم:" دەی بیکـە"، فـەوزی ماوەیـەك بیـری کـردەوەو گوتی:"مـن کاتێـك بچـووك بـووم، ڕاسـتتر وایـە بڵێـم بـەر لـەوەی ببـم بـە شۆڕشـگێڕ شـوان بـووم، سـەگێکی زۆر زیـرەك و کۆمەڵێـك مـەڕم هەبـوو، تـۆ شـوانەتیت نەکـردووە، ڕەنگـە نەزانـی، مـەڕەکان بەتایبەتیـش لـە هاوینـدا سـەریان دەخەنـە نـاو قاچـی ئـەوەی پێـش خۆیـان، یاخـود شـۆڕ دەکەنـەوە، دوای شـوانەکە دەکـەون و دەڕۆن، شـێوازی پەکەکـەی ئێمـەش ئاوایـە، بـەڵام تـۆ پابەنـدی ئـەوە نابیـت،

زوو زوو وەك بزنـی هـار سـەرت بـەرز دەکەیتـەوەو سـەیری ڕاسـت و چـەپ، بـەردەم و دواوەی خـۆت دەکەیـت، ئـەو شـێوازەت وای پێدەچێـت کـە متمانـە بـە شـوان نەکەیـت و گومانـی ئـەوەت هەبێـت کـە بـەرەو شـوێنێکی هەڵـە ببـات" و دامانـە قاقـای پێکەنیـن، گوتـم: "لەبـەر ئـەوەی بەکـوردی گوتـت بـاش تێنەگەیشـتم، بـەڵام واپێدەچێـت شـیکردنەوەیەکی بـاش بێـت". لەڕاسـتیدا زۆر بـاش لێـی تێگەیشـتبووم، بـەڵام وام بیرکـردەوە کـە ڕەنگـە بەمەبەسـت لێـرە دانرابێـت تـا بـە دواوەمـەوە بکـەن، بۆیـە هەوڵـدەدەم خـۆم بـەدەر نەخـەم، بەپێکەنینـەوە دەڵێت:"شـیکردنەوەکەم چۆنـە؟" گوتـم "باشـە ئـەی تۆیـان بـۆ دەسـتگیرکردووە؟، پێکەنینەکـە لـە گـەرووی مایـەوە، ڕەنگـی گـۆڕا، چاوەکانـی لـە شـوێنێك رامـان، وەك بڵێیـت بووبێـت بـە پەیکەرێـك، ئـەو گۆڕانـە لـە نـاکاوەی سـەرنجی راکێشـام! ئاخێکـی هەڵکێشـاو بێدەنـگ بـوو، گوتـم شـەرم مەکـە هیـچ شـتێك بـۆ کـەس بـاس ناکـەم هەوڵمـدا قسـەم بـۆ بـکات، دوای ئـەوەی جارێکیـتر ئاهێکـی هەڵکێشـا گوتی:"مـن بڕواکانـم لەدەسـتدا، ئیـدی بـڕوا بەهیـچ کەسـێك بەهیـچ شـتێك ناکـەم". و بێدەنـگ بـوو و بـەو رسـتەیەی تێگەیشـتم کـە دەڵێـت "مـن بـڕوا بـە ڕابـەری مەزنیـش ناکـەم و دەڵێـم: "زۆر خراپـە، مرۆڤێـك هەمـوو بڕواکانـی لەدەسـت بـدات شـتێکی زۆر ترسـناکە!".

دەپرسێت:"باشـە بـەڕای تـۆ مرۆڤێـك بۆچـی بڕواکانـی لەدەسـت دەدات؟" کەمێـك بیـرم کـردەوەو ئـاوا وەڵامـم دایـەوە: مرۆڤـەکان بـڕوا بـە پیـرۆزی شـتێك دەکـەن، کاتێـك لـە ئەنجامـدا تێدەگـەن کـە شـتەکە پیـرۆز نییـە بڕوایـان لەدەسـت دەدەن. بـێ هیـچ بیرکردنەوەیـەك گوتـی: "بەتـەواوی شـیکاری منـت کـرد"، فشـارم خسـتە سـەر مـادام وایـە قسـە بکـە "ئاهێـك"ی تـری هەڵکێشـاو بێدەنگبـوو، دواییـن بێدەنگبوونـی درێـژەی کێشـاو منیـش نامەوێـت فشـاری

بخەمە سەر... ماوەیەکی زۆری بەسەرچوو و گوتی: "ڕەوشەن[1] خەڵکی گوندەکەی تۆ بوو وانییە؟"

وەڵاممدایەوە باپیری لە گوندەکەی ئێمە دەژییێت، گوتی: "ئەو کارانە هەمووی بەهۆی ڕەوشەنەوە بەسەرم هات" و دووبارە بێدەنگ بوو، لەبەر ئەوەی بەپەرۆشی زانینی بایەتەکە بووم گوتم" پارچە پارچە قسە مەکە،

---

١ رەوشەن دوای نزیکەی سێ مانگ لەوەی هاتە ئەڵمانیا و لەبریمەن لەماڵی خزمێکی مایەوە، بە ڕێنمایی رابەری مەزنە وەك ئەندامی مەرکەزی رێکخراوی ئەورووپا دامەزراوە، پەیوەندیم پێوەکردو ئاخاوتنەکە وەك خۆی دەگێڕمەوە:

"ئەلو من سەلیمم"

"بەچ رووێکەوە قسەم لەگەڵ دەکەیت، بۆچی راتکرد؟"

"منیشی وا لێ کردبا، دواتر رامکردبا وانییە؟"

بێدەنگییەك دروست بوو

"رەوشەن سەیرکە، هەموو ئەوانەی لەتۆو نۆ کچی کرد دەزانم، دەشزانم کە تۆ بەرەو رووی بوویتەوەو بۆ هەندێك کەسیشت باسکردووە."

"کێ ئەوانەی بەتۆ گوت؟"

"ئەوانەی لێکۆڵینەوەی تۆیان ئەنجامدا، جگە لەوە جەمیل بایك کاتێك زانی خەڵکی گوندەکەی منی بە تۆی گوت (کچێکی زۆر سووکە)".

"وای بێ نرخانە! بۆچی نهێنییەکانی پارت دەدرکێنن؟"

"ئەوانە لە کەیەوە بوون بە نهێنی پارتی؟"

"من لە بەرانبەریان وەستاومەتەوە"

"لەبەرانبەر وەستانەوەت لەبابەتەکە ناگۆڕێت، تۆیان دەستگیرکرد، خۆت وەك سیخوڕێکی کارلێکراو قبوڵ کرد، هەوڵیان دا هەمان شتیش بەمن بنووسن."

" من کەمێك کەموکورتیم هەبوو"

"ئەوەی کەموکورتی هەبوو کێ بوو؟ ئەوەی دەبوو دادگایی بکرێت کێ بوو؟"

"تۆ لەگەڵ ڤەژینەکان پەیوەندیت هەیە"

"من لەگەڵ کەس پەیوەندیم نییە"

"بیستوومە پەرتووکێك دەنووسیت؟"

"هەموو شتێك دەنووسم، ئەقڵت بخەوە سەرت، دەزانیت کە دەیەها ئافرەتی وەك تۆ کوژراون"

"مێشکم تێکەڵ مەکە"

"تۆ مێشکت خۆی ئاڵۆزە"

"ئەرکی زۆر گرنگم پێ سپێردراوە، خۆم دەسەلمێنم، ئەوانە بۆ کەس مەگێڕەوە، دەتکوژین! هەر خۆی ئەگەر بشگێڕیەوە کەس بڕوات پێ ناکات!"

"دەمەوێت بتبینم"

" نەخێر، من دەڕۆم" تەلەفۆنەکە دادەخرێت.

چـی بـاس دەکەیـت بیکـە" گوتی:"تـۆ بـڕوا دەکەیـت کـە ڕەوشـەن درۆ بـکات؟" بـێ هیـچ بیرکردنەوەیـەك گوتـم "نەخێـر" و فـەوزی دەسـتیکرد بـە گێڕانـەوە:

"مـن لـە مـاوەی دوو سـاڵی رابـردوو پۆستەچی تایبەتـی ڕابـەری مـەزن بـووم، پێنـج شـەش مانـگ لەمەوبـەر ڕۆژێـك چوومـە ژوورەوە لەماڵـی ڕابـەری مـەزن کەسـی لـێ نەبـوو و دەنگـی گریانێـك لـە ژوورێکـەوە دەهـات، کاتێـك دەرگای ژوورەکـەم کـردەوە ڕەوشـەن سـەری بەرزکـردەوە، چاوەکانـی سـوور هەڵگـەڕاون و فرمێسـك بەسـەر روومەتەکانیـدا دێتـە خـوارەوە، کاتێـك لێـم پرسـی "بۆچـی دەگریـت" دانیشـتە سـەر ئەرزەکـە، سـەری خسـتە نێـو لەپـی دەسـتەکانی و بـەردەوام بـوو لەگریـان، بەهـۆی ئـەوەی هاوڕێـی بـووم لەبەردەمـی چوومـە سـەر ئەژنـۆو گوتـم "شـوورەییە، بـۆ دەگریـت؟ ئەگـەر کێشـەیەکت هەیـە بـۆ منـی بـاس بکـە". ڕەوشـەن سـەری بـەرز کـردەوەو ئـەو وشـانەی گـوت کـە بـڕوای منـی بۆمبـاران کـرد:

ڕەوشـەن گوتی:"مـن هاتمـە ئێـرە تـا پۆلیسـی تـورك دەسـتدرێژیم نەکەنـە سـەر، بـەڵام لێـرەش نامووسـی خـۆم پـێ ناپارێزرێـت. جنۆکەکانـم لەسـەرمدا کۆبوونـەوە، قـژم وەسـتایەوە، ڕەنـگ زەرد هەڵگـەڕا، دەسـت و قاچـم دەلـەرزی، توڕەیـی لەناخمـەوە هەڵدەقـوڵا، گوتـم: "کـێ؟ کێیـە ئـەوەی دەسـت بـۆ نامووسـی تـۆ دەبـات؟" و خەریـك بـوو لـە توڕەییـان ئـاگام لـە خـۆم نەمێنێـت کـە گوتـی: "سـەرۆك گێچەڵـم پـێ دەکات" و دەسـتی کـردەوە بـە گریـان."

دامابـوو، بـەزۆر خـۆی گرتبـوو نەگریـەت، تـازە زانیبـووی کـە ئـەوەی سـاڵانێکە وەك خـودا دەیپەرسـتێت، بـەزۆر دەسـت بـۆ نامووسـی کچـە گەنجـەکان دەبـات، هەمـوو بـڕوای لەدەسـتدابوو، هەردووکـمان وەك بەردمـان لێهاتبـوو، قەرەوێڵـە، مێـزە بچووکەکـە، پێخەفـە ئیسـفەنجەکان، پەتـووە پیسـەکان، پەنجەرەکانـی بەنایلـۆن داپۆشرابـوون، دیـوارە بلۆکەکانـی ئـەو ژوورەش کـە لێـی دەمانـەوە بێدەنـگ ببـوون، ڕەوشـەن هێشـتا ٢٠ سـاڵانە، جوانتریـن کچـی ناوچەکەبـوو،

ئەگەر بیخەیە ناو ئاگر ئاگر نایسوتێنێت، بیخەیتە ناو ئاو ئاو دڵی نەدەهات نقومی بکات، کاتێك لەزیندانی جەیهان بووم بەرگی یەکەمی پەرتووکەکەمی لەگەڵ سەعیدی برام بەیەکەوە خوێندبووەوە، هاتبووە سەردانی کردنم، لەیەکترناسینەکەماندا بەمنی گوت:"لەکۆلێژی ئاداب دەخوێنم، کاتێك لەگەڵ سەعید پەرتووکەکەمان خوێندەوە زۆر کاریگەری لەسەرم هەبوو و هاتمە سەردانت."

ڕواڵەتی لەژووری سەردانییەکەدا هەرگیز لەمێشکم ناسڕدرێتەوە، قژە خورماییەکەی، رووخساری کە وەك مانگ دەدرەوشایەوە، جەستە ناسك و باڵا بەرزەکەی، چاوەکانی کە بەبێ تاوانی سەیری دەکرد بە تەلبەندەکان دابەش ببووە سەر چوارگۆشەکان، چۆنییەتی پارچەکرانی وڵاتەکەمان و چۆنییەتی بێ نیشتمانکردنی گەلەکەمان لەڕێگای بێ زمانکردنیان لە نیشتمانی خۆیان و بۆ باس کردبوو و دواتر پرسیارەکانیم وەڵام دابوویەوە، کاتێك هەندێك نموونەی وەحشیەتی دیاربەکرم بۆ گێڕایەوە فرمێسکەکانیم بینی بەسەر رووومەتەکانیدا دەهاتنە خوارەوە.

کاتێك لە ئەڵمانیاوە هاتمە شام و ڕەوشەنم لەماڵێك بینی ترسام، ئێسك و پێست مابووەوە، رووخسارێکی داماو، چاوەکانی روانینێکی بێ واتایان هەبوو، فرسەتی ئەوەم دەست نەکەوت کە بە تەنیا بیدوێنم، بەڵام کە ئەو حاڵەی ئەوم دیت هاتە ناخمەوە کە ئەو پیاوە مرۆڤ لە مرۆڤایەتی دەباتە دەرەوە، پرسیاری فەوزی "بیر لەچی دەکەیتەوە هەڤاڵ سەلیم؟" منی لە خەیاڵەکەم راچڵەکاند، دوای کەمێکی تر بیرکردنەوە گوتم:" زۆر لە قسەکانت نەگەیشتم، من وای تێدەگەم کە خۆت بە قسەو قسەڵۆکی ئافرەتان خەریك کردووە"، ئەویش گوتی:"دەڵێیت شەڕی تایبەت یاری بەمێشکم کردووە ها؟". دواتر بەشێوازێك کە بڕوا بەمن بێنێت دەستیکرد بە باسکردن و گوتی:"ئەگەر بەس ڕەوشەن با هەرچۆنێك بێت، ڤارشین

دەناسـیت؟" کـە گوتـم بەڵـێ دەیناسـم، گوتی:"ئـەو هـەر شـێت بـوو" و بـەم جـۆرە بەردەوامیـدا بـە ئاخاوتنەکەی:"ڤارشـین بەئاشـکرا ئـاوای دەگوت:"ئەگـەر مـن بـۆ لای گەریـلا بچـم هـەر کێیـان بیەوێـت وەك خۆبەخـش لەگەڵـی دەخـەوم، بۆچـی ئێمـەی لـەوان قەدەغـە کـردووە و بۆخـۆی ئـازادە؟" ڤارشـین کچێکـی ڕاسـتگۆیە و بـاوەڕ ناکـەم درۆ بـکات."

دەیویسـت زیاتـر قسـە بـکات گوتـم: ئـەو بەڵکـو بەهـۆی لەدەسـتدانی مێشـکی ئـاوا دەڵێـت، مـرۆڤ بـڕوا بەوتەکانـی شـێتێك دەکات؟ گوتـی: "هێشـتا زۆر مـاوە" دەپرسـم فـەوزی لێـرە نارەزایـی دەردەبـڕم، ئـەوە یارییـەك نەبێـت، بەرپـەرچ دەداتـەوە: "ئـەرێ یاریـی چـی، کچێکـی بـاڵا کورتـی زۆر جـوان و شـیرین هەبـوو نازنـاوی کارکـەر بـوو، ڕۆژێـك بـە تەنیـا لەماڵـەوەماینـەوە دەسـتی کـردە ملـم و دەسـتی بەگریـان کـرد، کاتێـك گوتم:"چـی بـوو کارکـەر بۆچـی دەگریـت؟" کاتێـك کـە گوتـی: "فـەوزی چییـە ئەوانـەی بەسـەرم دێـن! گێچەڵـم پێـدەکات، درێـژم دەکات و لێوەکانـم دەخاتـە دەمیـەوە، وەك بـەراز دێتـە سـەرم و دادەبەزێـت، لەژێـری پـان دەبمـەوە، ڕەق بوومـەوە لەشـوێنی خـۆم."

"پەرچـەم هەبـوو لـە قـەزای کۆچگـری سـەر بەسـێواس، باوکـی لـە ئەنتالیـا دادەنیشـت و هـات تـا کچەکـەی بباتـەوە، ئـەو کچـەش زۆر شـتی بەسـەرهاتبوو، ئـەو کارە تـا خوشـکەکەی جەگیـز ئالتـون سـاکینە و ڕۆزا درێـژ دەبـووەوە، کچێکـی مـووش هەبـوو، چاویلکـەی لەچـاو دەکـرد و نازنـاوی میدیـا بـوو، ئەویـش لـە زانکـۆی چوکورۆڤـای ئەدەنـا هاتبـوو، ئەویـش تووشـی خەمۆکـی ببـوو، هیـچ یەکێکیـان متمانەیـان بـە ڕابەرایەتیـی نەمابـوو."

کاتێـك گوتم:"گـەر شـتێکی وا ڕووی بدابـا جگـە لـە تـۆ کەسـانی تریـش دەیانبیسـت، ئافرەتـەکان مێشـکی تۆیـان تێکـداوە توورەبـوو" کاتێـك ڕەوشـەن بۆمـی باسـکرد تووشـی نائارامـی دەروونیـی بـووم، هیچـم بەکـەس نەگـوت، بـەڵام بڕواکانـم لەدەسـتدا، ڕەوشـەن بەرگـە ناگرێـت و ئەوجـارە لای حەسـەنی

پاسەوانی سەرۆك دەست دەكات بە گریان، حەسەنیش وەك من دەیەوێت کێشەکەی بزانێت، کاتێك هیچ ناڵێت قۆڵی دەگرێت و لێی دەپرسێت یاخود تۆ کەسێکت خۆشدەوێت؟ ڕەوشەنیش دەڵێت:"نەخێر من هیچ کەسێکم خۆشناوێت، سەرۆك گێچەڵم پێدەکات". قۆڵی حەسەن دەکەوێت و ئەویش خەمۆکی دایدەگرێت، ڕەوشەن دواتر کێشەکە بۆ پاسەوانەکەی تری سەرۆك حامد باس دەکات، حامدیش سەری دەسوڕمێت. کچەکان بەو هەڤاڵانەیان گوتووە کە چی دەگوزەرێت، بەڵام ئێمە ئاگادارنین لە هیچ شتێك، حامد و حەسەن وادەزانن کە من بە بابەتەکە نازانم، حامد وادەزانێت کە حەسەن ئاگادار نییەو حەسەنیش وادەزانێت کە حامد" لەکۆتاییدا ڕەوشەن بابەتەکە بۆ رەزا ئاڵتون باس دەکات، رزا دوای ئەوەی گوێ لە ڕەوشەن دەگرێت دەڵێت:"سەیرکە ئەگەر ئەوانەی باستکرد ڕاست بن ئەوا سەرۆك دەکوژم، ئەگەر درۆ بێت ئەوا تۆ دەکوژم" و دەچێتە لای سەرۆك ئیدی دەبێت چی پێگوتبێت نازانم، سەرۆك بە رزا دەڵێت: "تۆ سەرسەریت چیتە؟ ئا ئەوەیە کەسایەتیی زیندان! یەکسەر بەهاندانێك هەڵدەچێت، ئەوانە ڕێگاکانی شەڕی تایبەتن، ئەو پڕوپاگەندانەی کە لە دژم ئەنجامی دەدەن، هەر خۆم گومانم لەو لەشفرۆشە کردبوو، دوای ئەوەی دادەی دەستگیر کرا، پۆلیس بە ئەنقەست بۆ ئێرەی نارد، هەر ئێستا بیبەن بۆ لێپرسینەوە، چۆن هاتە ئێرە؟ کێ و بەچ ئامانجێك ئەوی ناردووەتە ئێرە؟

ئەو پلانانە چین کە بۆ لەناوبردنی ڕابەرایەتیی دەگیرێنە بەر؟ پلانەکانی کوشتن و ژەهرخواردکردن کەی دەگیرێتە بەر؟ کەسی تر هەیە لەگەڵ ئەو کار بکات؟ وەڵامی هەموو ئەو پرسیارانەم بۆ دەهێننەوە، ئێوە منداڵن! دوژمن هاتووەتە ناوتانەوە هەر خۆتان ناجولێنن، هاتوون چیرۆك بۆمن باس دەکەن." و رزا دەنێرێتەوە. ڕەوشەن دەستگیر کراو دواتر ڤارشین، کە ڤارشین دەستگیر کرا ناوی هەموومانی دابوو. ڕەوشەن گوتبووی کە

حەسـەن و حامدیـش ئـاگادارن، لێکۆڵینـەوەی کچـەکان سـێ چـوار مانگـی خایانـد، ڤارشـین بەهـۆی ئـەوەی نێردرایـە کامپـی کارکـردن ئەقڵـی لەدەسـتدا و شـێت بـوو، دواییـن کـەس منیـان دەسـتگیرکرد، لەکاتێکـدا منیـش وەك ئـەوان تەنیـا بیسـەرێکم."

گوتـم هەندێـك شـت دەڵێیـت کـە بێمانـان و کـەس بـڕوا نـاکات، بەگوێـرەی ئـەوەی کـە تێگەیشـتم دەتەوێـت بڵێیـت ئـەو کارە بـەزۆر دەکرێـت، فـەوزی گوتـی: "جگـە لـە یـەك کـەس تـا ئێسـتا هیـچ یەکێکـم نەبینـی کـە بـە ئـارەزووی خـۆی بیـکات، لـە شـاری فرانکفۆرتـی ئەڵمانیـاوە هاتبـوو، کچێکـی گەنجـی تەمـەن ٢٢-٢٣ سـاڵان بـوو، نازنـاوی نوژینـە، بەگوێـرەی ئـەوەی دەیزانـم لـە ئەڵمانیـا ئەندامـی چەتەیەکـی ئەشـق بـووە، ئـەو زۆر خۆشـحاڵ بـوو، لـە سـەرۆك دوور نەدەکەوتـەوە، دیسـپلین و مسـپلینی بـەلاوە نـاوەو بەمـن و تـۆ قسـەی لەگـەڵ دەکات، سـەرۆکیش بـە ئێمـە دەڵێـت: "گـوێ بـەوە مـەدەن بـە کولتـووری ئەڵمانیا پـەروەردە بـووە" و دەیویسـت بـە ئاسـایی وەربگریـن. سـەیری رووخسـارە سـوور هەڵگەڕاوەکەمـی کـرد و پرسـیاری کـرد بیـر لـە چـی دەکەمـەوەو داوای لێـم کـرد شـیکردنەوەی بـۆ بکـەم، مـن دووبـارە وا خـۆم دەرخسـت کـە بـڕوام بەوتەکانـی نەکـردووە و گوتـم: "فـەوزی ئـەوەی تـۆ دەیڵێیـت قسـەو قسـەڵۆکی ئافرەتانـە، کچـەکان لـە ماڵەکـە بێزاربوونـە تـا بـە زووتریـن کات لـەوێ ڕزگاربـبن ئـەو ڕێگایەیـان تاقیکردووەتـەوەو یاخـود بەڕاسـتی سـیخورێك لەناویانـدا هەیـە" سـەرێکی لەقانـد و گوتـی: "تـۆ چەنـد پیاوێکـی فێڵبـازی!" دوای هەندێکیـتر بیرکردنـەوە کاتێـك گوتـی: "لەمەوبـەر کاتێـك سـەرۆك وانـەی بەئێمـە دەگوتـەوە، دەیگـوت:(مـن لەسـەدا هەشـتاو پێنـج بەهـۆی کێشـەی ئافرەتانـەوە بـووم بـە شۆڕشـگێڕ) بـەڵام مـن لێـی تێنەدەگەیشـتم، کاتێـك شـایەتی ڕووداوەکان بـووم تێگەیشـتم کـە ئـەوەی دەیڵێـت بەڕاسـتی وایـە". مـن لەسـەر پشـت راکشـابووم چـاوم بڕیوەتـە بنمیچەکـەو دەسـتم کـردووە بـە خەیـاڵ.

یەکـەم جـار ڤارشـین، بـە لەشـە ناسـك و باریکەکـەی، رووخسـارە جـوان و سـەیرکردنە توندەکـەی دێتـە بەرچـاوم کـە لەبەرانبـەرم وەسـتاوە دەڵێـت:" سـەلیم مـن لـە ١٩٨٩ تەنیـا لەڕۆژنامـەکان نـاوی پەکەکـەم گـوێ لـێ ببـوو، لـە ئیزمیـر لـە زانکـۆ دەمخوێنـد، باوکـم خەڵکـی تاتوانـە، کـوردم، بـەڵام درکـم بـەوە نەکـردووە، لـە زیندانـی جەیهـان بەندکراوێکـی ئاسـاییم دەناسـی نزیـك بـوو، کاتێـك چـووم بـۆ یەکتربینینـی ئـەو لـەو خزمەمـەوە بیسـتم کـە لەکۆتایـی قاوشـەکە زیندانییـە پەکەکەکانـی لێیـە، بیـرم کـردەوە بـا پەکەکـەکان ببینـم بزانـم مرۆڤـی چۆنـن و هاتمـە قاوشـەکەی ئێـوە، مستەفا کاراسـوو کاتێـك زانـی کـوردم خۆشـحاڵ بـوو و رابـردووی بـۆم باسـکرد، کاتێـك گەڕامـەوە ماڵـەوە یەخـەی باوکـم و بـرا گەورەمـم گـرت گوتـم: "ئێمـە کوردیـن، پەکەکـە بـۆ ڕزگاری ئێمـە خەبـات دەکات"، گوتیان:"کچەکەمـان شـێت بـووە" دواتـر چەندیـن پەرتووکـم خوێنـدەوەو لەگـەڵ قوتابییـە کوردەکانـی زانکـۆ یەکترمـان ناسـی، کاتێـك هاتمـە ئەکادیمیـا تـۆ لـەوێ بوویـت، ناتوانـم باسـی بکـەم کـە چەنـدە خۆشـحاڵ بـووم سـەلیم! کاتێـك لـە بەڕێوەبەرایەتـی بوویـت زۆر یارمەتیـت دام و ورەت بەرزکردمـەوە. کاتێـك ڕۆژێـك لەمنـت پرسـی (هەڤـاڵ ڤەژیـن دەتەوێـت دوای تەواوکردنـی خـول بچیتـە چالاکـی شـار، یاخـود شـاخ؟) کـە گوتـم: (هەڤـاڵ سـەلیم دەمەوێـت هـەر کـە سـەر لوتکـەی بەرزاییـەکان کەوتـم و دەسـتم کـرد بـە سـەرکەوتن بچـم بـۆ چالاکـی شـارەکان، کـە گەیشـتمە بەرزتریـن خـاڵ و دەسـتمکرد بـە دابەزیـن ئـارەزووی چوونـە شـاخ دەکـەم) و پێکەنـی بوویـت.

کاتێـك بەڕێوەبەرایەتـی ڕاگەیاندنـی ڕۆژنامـەی (Yeni Asır) (سـەدەی نـوێ) یوجـەل ئـارن هاتـە ئەکادیمیـا گوتـت: (وەرە وێنـە بگـرە بـا لەڕۆژنامـە بڵاوببێتـەوە، دایـك و باوکـت بتبینـن) و بـە چەکەکـەی باوەشـمەوە لـە لوتکەیەکـی بەفریـن وێنـەی منـت گـرت. بەهەمـوو بڕوامـەوە هاتبـووم بـۆ شـەڕ و بـڕوام بـە داواکەمـان کردبـوو، بـەڵام شـەڕکردن نسـیبی مـن نەبـوو، لەشـوێنی ئـەوەی

بچمە شەڕ کەوتمە (حەرەم)ی زاڵمێکەوەو ئەوەی تر ناتوانم باسی بکەم سەلیم، بەقەد ئەو بەفرە پاك و بێ خەوش نیم کە تازە باریوە و سەرەڕای ئەوە ئیدی ئافرەتێکی بەستەزمانی دەبەنگم. دەڵێم "نەخێر، تەنانەت بەفری تازە باریو بەقەد تۆ پاك و بێگەرد نییە، تۆ بێتاوانیت" و چاوەکانم دادەخەم نامەویت بیر لەهیچ شتێك بکەمەوە، بەڵام ئەمجارە پەرچەمی جوانی کۆچگری دێتە مێشکمەوە، نامەکەی باوکم بیر دەکەوێتەوە کاتێك لە ئەورووپا بووم بۆی ناردم نووسیبووی:(لە ئەکادیمیا لەگەڵ من زۆر ئاخاوتن، بەگوێرەی خۆتان لەسەر حەقن، بەڵام من ناخم دەسوتێت، کوڕەکەم کەوتە زیندان، کچە بچووکەکەم بەهۆی ئەوەی دەستگیر کرا و ئەشکەنجە درا ئەقڵی لەدەستدا، هیچ هەواڵێکم لەو کچە شاجوانەم نییە کە لای ئێوەیە، تخوا چەك مەدەنە دەستی کچە جوانەکەم، پێنووس لەدەستی ئەو دەوەشێتەوە، پێیان بڵێ با ئەو بنێرن بۆ ئەورووپا.

بەرگە ناگرم، بۆ ڕزگاربوون لە بیرکردنەوە چاوەکانم دەکەمەوەو سەیری بنمیچەکە دەکەم، ئەمجارە ڕۆزا چاوقلە تریێ دێتە بەرچاوم و دەڵێت: (ڕاستییەکانت زانی؟ بۆچی قسەم نەدەکرد، بۆچی بەسووك ناودەبرام، بۆچی زوو زوو دەستگیر دەکرام، بۆچی ئەشکەنجە دەدرام لە کۆتاییەکەیدا تێگەیشتیت؟) ناتوانم سەیری چاوەکانی ڕۆزا بکەم، لەشەرمان ناتوانم چاوەکانم دابخەم.

ئەمجارە نوژینی چەتە دێتە بەرچاوم، دەیگوت:"سەلیم ئایسەلی خێزانت لە فرانکفۆرتەوە منی ناردە ئەکادیمیا، زۆر بەدڵخۆشییەوە هاتم، بەڵام کە چەند ڕۆژێك لە ئەکادیمیا مامەوە بێزاربووم، ئافرەت و پیاو تەنانەت سەیرکردنی یەکتریشیان قەدەغە بوو، من لە ئەڵمانیا بەشێوەیەکی تر لێڕاهاتووم، بە تۆم گوتبوو کە بێزاربووم، بیری ئازیزانم کردووە، دەمەوێت بگەڕێمەوە، بەڵام دوای ئەوەی تۆ ڕۆیشتیت دەرگای بەختم کرایەوە، سەرۆك

منی بردە ماڵەکەی خۆی و هەموو بێزارییەکەم ڕۆیشت و بەخۆشبەختی رابردووم شادبوومەوە، سەرۆك کەسێکی زۆر تێگەیشتووە و زۆر گرنگی بە ئافرەت دەدات، من بەرز دەکاتەوە، هەڵمدەگرێت و تەنانەت دەمخاتە سەر خۆشییەوە".

لەدیمەنە شەهوانییەکان نارەحەت دەبم و چاوەکانم دەکەمەوە، هەناسەم تەنگ بووەو خەریکە دەخنکێم، ئەمجارە لە بنمیچەکە سیمای خۆم و مستەفا کاراسوو و خێزانەکەم دێتە بەرچاو بەخۆم دەڵێم"ئەی ئەو سێ کەسەی بەتەك یەکترەوە وەستاون! دەزانن کە ئافرەتتان ناردووەتە حەرەمی ئاپۆ؟ تۆ مستەفا کاراسوو! ڤارشین تا توانی لە ئیزمیر لەزانکۆ دەیخوێند بۆ بەشداریکردنی خەبات لە گرتووخانەی جەیهان رازیت نەکرد؟ تۆ ئایسەل چوروککایا! نوژینی ڤارتۆییت لە فرانکفۆرتەوە نەناردە ئەکادیمیا؟ تۆ سەلیم چوروککایا! هیچ ڕۆڵت نەبوو لە چوونە ئەکادیمیای ڕەوشەن؟ ئێوە هەرسێکتان گەوادنین؟" مستەفا کاراسوو و خێزانەکەم لێم توڕە دەبن، دەڵێم: "توڕە مەبن توڕە مەبن، هەڤاڵان ئێوە گەوادی کارا نا بەڵکو کارلێکراون" و هەوڵدەدەم هێوریان بکەمەوە، خێزانەکەم بەرادەیەك لێم تووڕەبووە کە بڵێت(کڕ بە بەردمان بەسەردا دەبارێت!) دایکمم بیر دەکەوێتەوە دەمگوت:"دایە بڕوا بە وتارەکانی شێخ و ئیمام سەبارەت بە زینا ناکەم، چونکە هەردووکیان زینا دەکەن"، دایکم دەیگوت: "بێدەنگ بە سەلیم، کافر دەبیت، بەردمان بەسەردا دەبارێت".

بیر لەحاڵی بەندەکان دەکەمەوە کاتێك ئەو دێڕانە دەخوێنمەوە، ئێستا لەبەر خۆیان تۆبە تۆبە دەکەن و دەڵێن (سەلیم بووە بە سیخوڕ)، دایکم دەیگوت "کافر" بووەو ئەوان دەڵێن سیخوڕ". فەوزی پۆستەبەر بەهۆی ئەوەی گوێبیستی دەستدرێژیکردنە سەر ئافرەتەکان ببوو سیخوڕ بوو، فوئاد چاڤگون بەڕاستییەکانی زانی و لەبەرانبەری وەستایەوە بوو بە کەسێکی

سـووك، پەرچەمـی سێواسـی سـیخوڕبوو، ڕۆژا لـەدژی وەسـتایەوە بـوو بـە لەشـفرۆش، سـەلیم کاتێـك بیگەیەنێـت بـە گوێـی جیهـان، بەپلـەی سـیخوڕ ــکوڕی" سیخوڕ دەگات!

بیـر لـە رەزا ئاڵتـون دەکەمـەوە، تـۆ دوای ئـەو ژیانـە پـڕ لـە ئەشـکەنجەیە بگـە بەڕابـەری مـەزن، ئاغایەتـی بـۆ حەرەمەکـەی بکـە، ئـەوە دەکرێـت، رەزا تـۆ ئـاگاداری کـە چـی دەکەیـت؟ پادشـا عوسـمانییەکان لەرابـردوودا ئاغـای حەرەمەکانیـان لـە کۆیلـە رەش پێسـتە قژلوولـەکان هەڵدەبـژارد، ڕابـەری مـەزن ڕەنگـە بەهـۆی شـکڵتەوە، تـۆی بەشـایەنی ئـەو ئەرکـە بینیبێـت. ئایـا دەزانیـت بـە ئایەتەکانـی کراویـت بـە خزمەتـکار؟ فـەوزی کـە بینـی ماوەیەکـی زۆر بێدەنـگ بـووم گوتی"هەڵسـە بـا قسـە بکەیـن" دوای ئـەوەی هەڵسـام گوتم"باشـە ئەنجامـی لێکۆڵینـەوە چـی بـوو؟" گوتی:"ڤارشـین شـێت بـوو، ئەوانیـتر دانیـان نـا کـە بـە یارییەکانـی شـەڕی تایبـەت خەڵەتـاون و تاکتیکەکانـی شـەڕی تایبـەت جێبەجـێ دەکـەن، سـەرۆك لـەوان خـۆش بـوو و پـەرت و بڵاوبوونـەوە، ئەمجـارە تاقمێکـی نـوێ هێنرانـە ماڵەکـە، گـەر بێینـە سـەر مـن، منیـش ئێسـتا خودڕەخنـەم دەنووسـم، بەپێـی ئـەو ڕێنماییـەی پێمـدراوە کـە بەگوێـرەی ئـەو بینووسـم منیـش کـراوم بـە ئامرازێکـی شـەڕی تایبـەت، بـڕوام بەو قسـەو قسـەڵۆکە کـردووە، بێچـارە دەبێـت بـە گوێـرەی ئـەو ڕێنماییـە خودڕەخنەیـە بنووسـم، دوو لاپـەڕەم لێـی نووسـیوە، ئەگـەر حـەز دەکەیـت بیخوێنـەوە". کاتێـك ئـەو خودڕەخنـەی بەکـوردی نووسـیبووی خوێندمـەوە، لـەوە گەیشـتم کـە ئەوانـەی دەیڵێـت هەمـووی ڕاسـتە، ڕۆژی دواتـر خودڕەخنەکـەی تەواوکـردو خسـتیە زەرفێکـی داخـراوەوە و بـە لێکۆڵەرەوەکەمانـی دا، دوای ئـەوەی خودڕەخنـە دوو لاپەڕەییەکـەی فەوزیـم خوێنـدەوەو تـەواوم کـرد گوتـم: (بێگومـان ئـەوەی ئێـوە دەیکـەن کاری شـەڕی تایبەتـە) و پێکەنـی.

کچـەکان ئـەوەی بەسـەریان هاتـووە، ناتوانـن لـەو شـوێنانە باسـی بکـەن

كـە بـۆی دەڕۆن، ئەگـەر دەمیـان بكەنـەوە بەبیانـووی ئـەوەی كـە "ئەندامـی شـەڕی تایبەتـن" گوللەبـاران دەكرێـن، بیـرم دەكەوێتـەوە كـە ڕابـەری مـەزن دەیگوت:"دەوڵـەت بـۆ تێكدانـی شـێوازی ژیانمـان ژمارەیەكـی زۆر ئافـرەت دەنێرێـت"، داخـۆ ئـەو ژمـارە زۆرە ئافرەتـە چـۆن لەنـاو بـردران؟ كـەس نازانێـت.

جەمیـل بایـك كـە زانـی ڕەوشـەن خەڵكـی گوندەكـەی منـە گوتـی: (كچێكـی زۆر سـووكە) دەنگـم نەكـرد!، لەناخمـەوە هـات پێـی بڵێـم بۆچـی سـووكە، ڕابـەری مـەزن كێشـای و كێشـەكەی پـێ گوتـن؟ ڕەوشـەن كـە ملـی بـۆ بێناموسـی كـەچ نەكـرد سـووك بـوو، ڕۆزا كـە لـەدژی بێناموسـی وەسـتایەوە لەشـفرۆش بـوو، فوئـاد چاڤگـون كـە ملـی بـۆ بێناموسـی شـۆڕ نەكـرد نـزم بـوو، ڕابـەری مەزنیـش سـیمبولی نامـووس! ئەوانـەی لـە گێڕانەوەكانمـدا ناویـان هاتـووە نازانـم كـە لـە ژیانـدان یاخـود نـا، بـەڵام كاتێك ڕای گشـتی وشـیار دەبێتـەوەو بەو شـتانە دەزانێت زۆرینەیـان ژیانیـان دەكەوێتـە مەترسـییەوە، سـەرەڕای ئـەوە دەیگێڕمـەوە، بـا ڕاسـتییەكان بەشـاراوەیی نەمێننـەوە، دەمەوێـت بزانرێـت مـن خـۆم دەكوشـت، بـەڵام شـتی زۆرم پێبـوو كـە بیگێڕمـەوە، ئەگـەر نووسـینەكانم لـەو دەسـت بـۆ ئـەو دەسـت دەچێـت، دەڵێم"مـردن بەخێربێـت، بەخۆشـی بێـت". ڕابـەری مـەزن بۆچـی لەنێـوان بەندەكانـی پەیوەنـدی سێكسـی قەدەغـە كـردووە تێگەیشـتن وانییـە؟ لەهـۆكاری ڕاسـتەقینەی لەرادەبـەدەر بـە "بەنامـووس" دەركەوتنـی تێگەیشـتوون، لـەدوای ئاقیبەتـی خەمناكـی نزیكەكـەم محەممـەد تونـچ كـە لـە ئەكادیمیـای مەعسـوم كۆركـماز بەبیانـووی ئـەوەی كـە لـە پاریـس لەگـەڵ ئافرەتـان پەیوەنـدی هەبـووە لەلایـەن ڕابـەری مەزنـەوە گوللەبـاران كـرا، ناكرێـت دووڕوویـی ڕابـەری مەزنتـان نەدیبێـت كـە هەڵسـا بـە گێچەڵكـردن بـە ڕەوشـەنی هاوگوندیـم. دەزانـن چەنـد كـەس بەبیانـووی ئـەوەی كـە لـە ئەورووپـا لەگـەڵ ئافرەتـان پەیوەندیـان هەبـووە دوورخسـتەوە بـۆ پاریـس و یۆنـان؟ لـە واتـای دوورخسـتنەوە بـۆ پاریـس و یۆنـان تێگەیشـتن؟ فەرمانـدە

گەریلاکان ڕۆژانە بەبێتەل دەڵێن: (سەرۆکم دادگاییکردنی فلان ئافرەت و فلان پیاو کۆتایی پێهات کە لە ناوچەکەی ئێمە پەیوەندی بەدڕەوشتیان هەبوو، سزای لەسێدارەدانیان بۆ دەرکرا، چاوەڕوانی ڕەزامەندیی ئێوەین)، واتا چی دەزانن ئێستا؟

دەزانن کە بەهۆی قەدەغەکردنی پەیوەندی نێوان ئافرەت و پیاو چەند کارمەند کوژراوە، لەناوبردراوە "نێردراوەتەوە ماڵەوە"، چەند کەس بۆ خۆڕزگارکردن هانای بردووەتە بەر دوژمن؟ لەبەر ئەوەی کە نازانن بە ناموس بەبێ ناموس و بێناموس بەناموس دەبینن.

لێرەدا ڕەخنە لە ڕابەری مەزن ناگرم کە پەیوەندی لەگەڵ ئافرەتان هەیە، ئەو کارە وەك قەدەغەکراو نابینم، پەیوەندی نێوان ئافرەت و پیاو سروشتیترین پەیوەندی جیهانە، من کەسێکی کراوەم، ئەگەر ئافرەتەکە کەسێکی خۆشویست و بەرانبەرەکەشی ئەوی خۆشبوێت، بەپێی ئەو کەشەی لێی دەژین و یاساکانی ڕەوشتی کۆمەڵگاکەی لەناویدان دەبێت بەیەکەوەبوونیان بپارێزرێت، ئەوە دۆخێکی زۆر ئاساییە، بەڵام ئەوەی ڕابەری مەزن ئەنجامیدەدات سەمەرەیەکە کە نە لە کۆشکی عوسمانییەکان و نە لەکۆشکی بێزەنتیەکان ڕووی نەداوە.

ڕێك وەك ئامێرێکی کوشتن و سێکس بەربووەتە نێو گەنجەکانمان، بەردەوام دەستدرێژی دەکرد، دەیکوشتن، خۆکوشتن و هەڵاتن و هانابردنە بەر دوژمن بەرهەم دەهێنێت. ئەوە ڕاستییەکەیە! ئەوەی ئەوانە ئەنجام دەدات بێناموسە یاخود پارێزگاری لە پەیوەندی سنووردارکراوی ئاسایی نێوان ئافرەت و پیاو دەکات کە خودا یاخود سروشت بەخشیویەتی بێناموسییە؟ لێرەدا دەردەکەوێت کە ڕابەری مەزن بۆچی زۆر جەخت لەسەر کێشەی ئافرەت دەکاتەوە.

بەڵێ، پەیوەندی سێکسی لە هەموو کۆیلەکانی قەدەغە دەکات، خۆی

لەبەر ئەوەی کە ئەفەندییە ناچێتە ناو چوارچێوەی قەدەغەکەوە، لەدوای ئەو پەردەی قەدەغەکراوەی کە خستویەتییە بەرچاوی کۆیلەکان، هەر هەڵەیەك کە پێی خۆشە ئەنجامیدەدات و بە یاسای قەدەغە کۆیلەکان دەکوژێت، دەڕفێنێت، دەیانخاتە دۆخی تاوانبار و دادگاییان دەکات، لێیان دەبورێت و پابەندی خۆیان دەکات، دەزانێت کە لەشوێنێك پەیوەندی سێکسی بەتاوان هەژمار بکرێت هیچ کەسێك بەبێ تاوانی نامێنێتەوە، تا ژمارەی تاوانباران بەرز بێتەوە، ژمارەی ملکەچکەرەکان بەرز دەبێتەوە، بەم جۆرە تاوانباری گەورە دەبێتە ملپێکەچکەرو تاوانبارە بچووکەکانیش دەبنە ملکەچکەرەکان.

بیر لەوانە دەکەمەوە کە بەسەرم هات و لەناو ئەوانەدا دەژیم کە بیریان لێ دەکەمەوە، لەگەڵ گێڕانەوە ئارام دەبمەوەو بەم جۆرە دەتوانم بخەوم.

٢٦ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت

"دیكتاتۆر،

ناسران و ناساندنی ئەوانیتر بە تاوان"

ناسران و ناساندنی خۆشی بە گەورەیی دەژمێرێت."

هوتێلـی ئەشرەفییـە باڵەخانەیەكـی نـۆ نهۆمیـی خۆشـە، بـەڵام خزمـەت ناكرێـت، سـێ كـوڕ و ئافرەتێكـی لـێ بـوو كـە لـە تەمەنـی مامناوەندیـدا بـوون هوتێلەكەیـان بەڕێـوە دەبـرد، بـەڵام هـەر چواریشـیان لـەكاری هوتێـل نازانـن، هـەر لـە بەیانـی تـا ئێـوارە لـە نهۆمـی خـوارەوەی هوتێلەكـە دادەنیشـتن و سـەیری كاغـەزی بەختیـان دەكـردو خەریكـی قسـەی بێمانابـوون، جگـە لەمـە پارەیـان لـەو میوانانـە وەردەگـرت كـە هاتوچـۆی هوتێـل دەكـەن، ئەوانیـش وەك شـوفێری تاكسـییەكان ئێمەیـان وەك مـرۆڤ نـا بەڵكـو وەك "دۆلار" دەبینـی، پیرێـك هەبـوو بەنـاوی جۆسـێف هـەر كاتێـك ڕووبـەڕووی مـن دەهـات دەیگـوت:"(Give me money، پـارەم پێبـدە)، بـەڕۆژ لـە كاتژمێـر نـۆی بەیانـی تـا ١٤ ئافرەتـی ٢٧-٢٨ سـاڵانی باڵابـەرز، قـژ درێـژی ئەسـمەر بەشـی پێشـوازی بەڕێـوە دەبـرد، هەمـوو ڕۆژێـك بـێ هیـچ دووبـارە بوونـەوە كراسـێكی نوێـی دەكـردە بـەری، جلـی زۆر رووتـی لەبـەر دەكـرد، لـە رادیـۆ دەسـتیەكەی كـە لەجانتاكەیـدا هەڵیدەگـرت گوێـی لـە میوزیكـی عەرەبـی دەگـرت و لەگەڵـی دەگوتـەوە، ئـەو ئافرەتـەی كـە نەبیلـەی ناوبـوو رێـك پێچەوانـەی ئـەو جوانەبـوو، دیـار نەبـوو كـە ئافرەتـە یاخـود پیـاو، قژێكـی

کورتی لول، پانتۆڵێکی کابۆ و پێڵاوەکانی بە تەواوی لە کوڕ دەچوو، تەنیا بێ مووێتی رووخساری نیشانی دەدا کە ئافرەتە.

لەو هوتێلە مانگ و نیوێکە دەمێنمەوە، هیچ کەسێك نەیدەپرسی پێناسە، بۆچی هاتوومەتە ئێرە، خەڵکی کوێم، بۆ دەمێنمەوە، کاتێك تووشی کارمەندەکان دەبووم تەنیا داوای دۆلاریان دەکرد، کاتێك کرێی ژوورەکەیان وەردەگرت ئارام دەبوونەوە، بە ڕۆژ تەنیا بۆ کڕینی خۆراك لە ژوورەکەم دەچوومە دەرەوە، هەفتەی چەند جارێك سەردانی کۆمیتەی خاچی سوورم دەکرد، بە شەویش دەچوومە پۆستەخانەکەو پەیوەندیی تەلەفۆنیم ئەنجامدەدا.

هەر وەڵامدانەوەیەکی پەیوەندی حەوت هەزار لیرە و بۆ هەر خولەکێك ٢٨٠٠ لیرەبوو، بەهۆی دۆخەکە دەبوو زۆر پارە لە پەیوەندی خەرج بکەم، لە پەیوەندییەکان بۆ ڤیزا بەردەوام دەگوترا "بەیانی"، کاتێك تێگەیشتم ئەو بەیانیانە کۆتاییان نایەت، چوومە خاچی سوور و توانیم پاسکال بنێرمە لای باڵیۆزی ئەڵمانیا و گەڕامەوە ژوورەکەم لە هوتێلەکە.

ڕۆژێك دواتر پاسکاڵ، برازاکەی وەرگێڕە ماردینییەکەم کە کوردی دەزانی و خاوەن مارکێتێك بوو لەگەڵ شوفێرەکەی پاسکاڵ هاتنە لام، یەکەمجار وام بیرکردەوە ڤیزاکەی وەرگرتووە، زۆر خۆشحاڵ بووم، شوێنم نیشاندان لێی دانیشتن، وەرگێڕ و شوفێرەکە لەسەر پێخەفەکە دانیشتن، من و پاسکاڵ لەسەر کورسیبەکان دانیشتین، کە لە بەرانبەر یەکتر دانرابوون....

پاسکاڵ دەڵێت کە ڕێکخراوی ئاف، یەکێتیی ڕۆژنامەوان، و دەزگای پێن فاکسیان بۆ باڵیۆزخانەی ئەڵمانیا کردووە کە ڤیزا بە من بدەن، باڵیۆخانە ڤیزا نادات، بەڵام ئەگەر خێزانەکەم لە ئەڵمانیا بژیت دەتوانن لەڕێگای داواکاری ئەوەوە ڤیزام پێ بدەن، ناوی خێزانەکەم و براکەم، ژمارەی تەلەفۆنەکانیان، ناوی دایك و باوکیان، لەچ شارێك پەنابەرن، هەموو

ئـەو زانیاریانـە دەنووسـم و بـە پاسـکالی دەدەم.

کـە ئـەوان ڕۆیشـتین بـۆ ئومێدیـم گەشـەی دەکـرد، وام بیـر دەکـردەوە کـە بەڕێـگای یاسـایی ناتوانـم سـەفەر بکـەم و بەخـۆم دەڵێم:"دەبێـت ڕێگایەکـی تـر بدۆزمـەوە"، ڕۆژنامەنووسـە کوردەکـەی ڕۆژنامـەی (الحیـاة) هاتـە خەیاڵـم کـە لـە بەیـروت دەردەچـوو، ناوەکەیـم بیـر نایەتـەوە، بـەڵام کاتێـك لەگـەڵ تاڵەبانـی هاتنـە دیـداری ڕابـەری مـەزن یەکترمـان ناسـی، وام بیرکـردەوە کـە ڕەنگـە ئەگـەر بتوانـم ببینـم یارمەتیـم بـدات و لـە هوتێـل دەرکەوتـم، چوومـە لای ڕۆژنامەفرۆشـێك و پرسـیاری ناونیشـانی ڕۆژنامـەی (الحیـاة)م لێـی کـرد، لـە جێـگای ناونیشـان ژمـارەی تەلەفۆنـم پـێ دەدات، لـە ڕۆژنامەفرۆشـییەکە چوومـە دەرەوەو دەسـتم لـە تاکسـییەك بەرزکـردەوە گوتـم (الحیـاة) دەڵێـت "تعـال"، سـەرکەوتم و دوای کەمێـك ڕۆیشـتن پرسـیاری ناونیشـانەکەی کـرد گوتـم (ڕۆژنامـەی الحیـات) بـەڵام لێـم تێنـاگات، دەسـتمان کـرد بـە پرسـیارکردن، شـوێنێکی نزیکیـان نیشـاندراین، چووینـە ئـەوێ باڵەخانـەی ڕۆژنامـەی (Monday Morning) بـوو، لێـرە کـە زانیـم ڕۆژنامـەی الحیـاة لـە شـەقامی (حەمـڕا)ە لـە چوونەکـە پاشـگەز دەبمـەوە و سـێ هـەزار لیـرە بەشـوفێرەکە دەدەم و بەڕێـی دەکـەم، دەچمـە ژوورەوە لـە باڵەخانەکـەو پێیـان دەڵێـم کـە ڕۆژنامەنووسـم و دەمەوێـت ڕۆژنامەوانـە کوردەکـەی ڕۆژنامـەی "الحیـاة" بدۆزمـەوە، ئەگـەر بکرێـت یارمەتیـم بـدەن.

لێـرەدا لەگـەڵ ئەرمەنییـەك یەکترمـان ناسـی کـە تورکییەکـی بـاش دەزانێـت، گوتـم کـە لەمێـژوودا کـوردەکان بـە یـاری تـورك خەڵەتـاون و ئێسـتا ئەقڵیـان هاتووەتـە سـەر خۆیـان، بـەڵام ئیـدی کار لـەکار تـرازاوەو ماوەیەکـی درێـژ گفتوگـۆ دەکەیـن، بەهـۆی ئـەوەی نـاوی ڕۆژنامەنووسـەکەی "الحیـاة" نازانـم، ناتوانێـت یارمەتیـم بـدات، پەیوەنـدی بـە ڕۆژنامەکـە دەکات، سـکرتێرەکە دەڵێـت "ئێسـتا ئێوارەیـە کـەس لێـرە نییـە، بەیانـی پەیوەنـدی

بکەنـەوە". ڕۆژنامەوانـە ئەرمەنییەکـە دەڵێـت "لێـرەدا بیـرۆی پارتیـی دیموکراتـی کـورد هەیـە، بچـۆ ئـەوێ ڕۆژنامەنووسـەکەت بـۆ دەدۆزنـەوە". ناونیشـانەکە وەردەگـرم و دەردەچـم، سـەر تاکسـیەك دەکـەوم و ناونیشـانەکەی پێـدەدەم، وابیـر دەکەمـەوە کـە ڕەنگـە بیـرۆی پارتیـی دیموکراتـی کوردسـتان یاخـود یەکێتیـی نیشـتمانیی کوردسـتان بێـت، شـوفێرەکە مـن لەبـەردەم دەرگای باڵەخانەیـەك دادەبەزێنێـت لەسـەر دەرگاکـەی تابلـۆی "نـەورۆز"م خوێنـدەوە، کاتێـك بینیـم دەرگاکانـی داخـراون تێگەیشـتم ئێـرە سـینەمای کوردێکـە، سـەرەڕای ئـەوە لـە پیاوێکـی پیـر کـە لەبـەردەم دەرگاکـە تەماتـە دەفرۆشـێت دەپرسـم "تـۆ کوردیـت؟، گوتی:"بەڵـێ"، دوای کەمێـك ئاخاوتـن تێگەیشـتم کـە وڵاتپەروەرێکـی ماردینییـەو بـێ ئـەوەی هەسـت بەهیـچ بـکات دەڵێم:"ماڵئـاوا!" و لێـی دوور دەکەومـەوە، کـە گەڕامـەوە ژوورەکـەم لـە هوتێـل تێگەیشـتم کـە جگـە لـە پـارە خەرجکـردن هیـچ شـتێکم نەکـردووەو دوای گەرماوکـردن لەسـەر پێخەفەکـەم رادەکشـێم و دەسـت دەکـەم بـە بیرکردنـەوە.

یەکـەم کـەس فەیلەسـوفی بەڕێوەبـەری زینـدان دێتـەوە خەیاڵـم، کاتێـك لـە بیقـاع دەسـتگیر کرابـووم بەڕێوەبـەری زیندانـم فەیلەسـوف بـوو، نازنـاوی فەیلوسـوف بەهـۆی ئـەوەی کاتێـك لـە کۆلێـژی پـەروەردەی دەرسـیم بەیەکـەوە دەمانخوێنـد چاویلکـەی لەچـاو دەکـرد، ناومـان نابـوو فەیلەسـوف، لەگـەڵ فەیلەسـوف سـێ سـاڵ لەهەمـان زانکـۆ خوێندوومانـە، سـاڵێك لەهەمـان کونجـی بەندینخانـە ماوینەتـەوە، لـە دیاربەکـر هەردووکـمان بەنـد کرابوویـن و لەژێـر فشـار بوویـن، لێـرەش مـن بەنـدی و ئـەو بەڕێوەبەربـوو، کاتێـك جارجـارە دەهاتـە لام و لەهەواڵـی دەپرسـیم، ڕەنگـی سـوور هەڵدەگـەڕا، دەسـت و قاچـی تێکدەئـاڵاو بـەزۆری قسـەی پێدەکـرا، بـەردەوام دەهـات و دەیپرسـی:"هیچ پێویسـتییەکت هەیـە؟".

لەکاتی گفتوگۆکردنمان جارێك لێم پرسی "فەیلەسوف کاتی خۆی دەهاتە خەیاڵمان کە لەزیندانێکدا من زیندانی و تۆ بەڕێوەبەر بیت؟"، فەیلەسوفی ڕاستگۆ کە ئاگاداری هیچ شتێك نەبوو و وەك هەمان شەو و ڕۆژ کاری دەکردو جگەلەوە چاوی هیچی تری نەدەدیت گوتی:" کوڕە ئەرێ داخوا چیتر دەبینین". ڕۆژێك بانگی فەیلەسوفم کرد و پێمگوت کە دۆخی زیندان خراپە، هەواڵەکانی رادیۆ و ڕۆژنامەکان بەمن نادرێت، گەرماوکردن لە پازدە ڕۆژ جارێکە، پێخەف و پەتووەکانم پیس و پۆخڵن و بۆنیان لێدێت، ڕێگای چوونە دەرەوە بۆ هەوا وەرگرتنم پێ نادرێت، ئەوە کارێکی ڕاست نییە، فەیلەسوف بەتەواوی مێشکی تێکچوو، هەستمکرد وا لەنێو دۆخی زیندانی دیاربەکردا دەژیم، گوتی "باشە" و رۆیشت، دواتر تێگەیشتم کە فەیلەسوف بە ئەقڵ و ئەوەی دەیزانێت و گوێبیست دەبێت کار ناکات، بەڕێنمایی کار دەکات.

ئەو باڵەخانەی لێی دەستگیر کرابووم سێ نهۆم بوو، باڵەخانەیەکی زۆر فراوان بوو، سەربانەکەی فراوان و بۆش بوو، ڕۆژێك فەیلەسوف بۆ هەوا هەڵمژین منی بانگ کردە ئێرە، هەوا خۆش بوو، دۆڵی بیقاع کە بە شاخەکانی دەورە درابوو، سەوز سەوز وەك ژوورێك وابوو لەبەر چاوانم، سەیری دیمەنە جوانەکەی دەوروبەریم دەکردو لەگەڵ فەیلەسوف گفتوگۆم دەکرد. فەیلەسوف بەمن دەڵێت:"ئەوەی تۆ کێشەی کەسایەتییە، شیکردنەوەی دەروونیی کەسایەتییت بکە، کەسایەتیت بڕووخێنە، نووسینێك بەوردەکارییەوە بنووسە، ئەو هەڤاڵانەش کە لە زیندانن بیخوێننەوە و کەسایەتیی خۆیانی پێ ئاڕاستە بکەن، بێنە سەر ڕێچکەی ڕابەرایەتیی، ئێمە ئەوانەی لە زیندان ماوینەتەوە چەندە دەکەین ناتوانین بێینە سەر ڕێچکەی ڕابەرایەتیی، سەیرکە زەکی یلمازی خۆمان لە جودی دەستگیر کراوە، داوای لەسێدارەدرانی دەکرێت، ئۆرهان ئایدن بردراوەتە

لێکۆڵینەوە وەك ئەوکاتەی لەزیندان بوو دووبارە یاری بە ئەقڵی کراوە، هەموو ئەوانە لە کەسایەتیی زیندانەوە سەرچاوە دەگرێت، ڕێچکەی ڕابەرایەتیی ڕێچکەیەکی بەرزە، کاتێك مرۆڤ نەتوانێت خۆی پێوە بگرێت دەکەوێت".

کاتێك فەیلەسوف قسە قۆڕەکانی ئایدیۆلۆژیای فەرمی بۆم باس دەکرد، من بیرم لە ئۆرهان ئایدن و زەکی یلماز دەکردەوە، هەردووکیان قارەمانی دیاری نێو ڕای گشتی گەلی کورد بوون، ئێستا بەبڕیاری ڕابەری مەزن یەکێکیان فەرمانی لەسێدارەدانی بۆ دەردەچێت و ئەوەیتر لەماوەی دادگاییکردن دا ئەقڵی لەدەستداوە، بەر لە دەستگیر کرانم کاتێك لە حەلەب بووم گوێبیستی ئەوەبووم کە ئۆرهان ئایدن هێنراوەتە ئێرەو لەماڵێك دەمێنێتەوە، بەزووترین کات موراد داغدەلەنم لەگەڵ خۆم بردو چوومە ئەو ماڵەی لێی دەمایەوە، کاتێك دەرگای ژوورەکەیم کردەوە و چوومە ژوورەوە ئاگای لەمن نەبوو، سەری شۆڕکردبووەوە بەردەمی، دەستم لەملی کردو ماچم کرد، بەڵام بۆنێکی زۆر قێزەوەنی لێ دەهات، ئۆرهان منی نەدەبینی و نەدەناسی، ئاگاداری ئەوە نەبوو کە هاتوومەتە لای ئەو و ماچیم کردووە، ئەوانەی ناوماڵەکە گوتیان:"لەگەڵ کەس نادوێت، خواردن ناخوات و مانی گرتووە، وا دەزانێت کە لە زیندانە". هەندێك گاڵتە کە بە زازاکی لەنێوان هەردووکماندا هەبوو کە لەگەڵی کردم پێکەنی و خۆشحاڵبووم کاتێك بینیم لەقسەکانم دەگات، سەرەڕای ئەوەی زۆرم هەوڵدا نەمتوانی بەقسەی بێنم یان شتێکی دەرخوارد بدەم و لەبەر ئەوەی نەیدەتوانی قسە بکات نەمدەزانی چی بەسەرهاتووە، ئۆرهانیش وەك من لەساڵی ١٩٧٤-١٩٧٥ لە کۆلێژی پەروەردەی دەرسیم هاتبووە نێو ریزی خەباتەوە، کەسێکی زیرەك، بەتواناو کەمێك لە ڕادەبەدەر ئازابوو، دوای دەرچوونی لە کۆلێژی پەروەردە بەتەواوی هاتە

نێـو خەبـات، لەسـاڵی ١٩٧٨ لـە دیاربەکـر دەسـتگیر کـرا، یەکـەم چەکداربـوو کـە بەهـۆی پەکەکەبوونـەوە سـزای لەسـێدارەدانی بـۆ دەربکرێـت، لـەدوای ئـەوەی زەکـی یلمازیـش لـەدادگای سـەربازیی دیاربەکـر سـزای سـێدارەی بـۆ دەرکـرا، هەردووکیـان بەیەکـەوە بـردران بـۆ زیندانـی تاکەکەسـی و چاودێـری تایبـەت. ئێسـتا زەکـی یڵـماز بـە ڕێنمایـی ڕابـەری مـەزن بەسـێدارەدران دادگایـی دەکرێـت، ئۆرهـان ئایدنیـش بـە ئامانجـی پرۆتیسـتۆکردنی بردنـە لێکۆڵینەوەکـەی، مانـی لـە خـۆراك گرتبـوو و بـەو هۆیـەوە ئەقڵـی لەدەسـت دابـوو.

کاتێـك تێگەیشـتم کـە ناتوانـم ئۆرهـان بـە قسـە بێنـم، بڕیارمـدا بیبەمـە گەرمـاو و بیشـۆم، لـە هۆڵەکـەی بـەردەم گەرماوەکـە جلـە پیـس و بۆندارەکـەی بـەری بـە دڕانـدن لەبـەر دادەکەنـم، لەگـەڵ مـوراد داغدەلەنـی پەرلەمانتـار بـە هەڵگرتـن دەیبەینـە ئـەو شـوێنەی لێـی بشـۆین، بەئـاوی گـەرم جـوان دەیشـۆین و پاکـی دەکەینـەوە، دواتـر دەمەوێـت بیهێنمـەوە هۆڵەکـە لەسـەر زەوی پاڵکەوتـووە و هەڵناسـتێت، هەوڵـدەدەم هەڵـی بسـتێنمەوە پێـم ناکرێـت، بـە زازاکـی پێـی دەڵێـم "ئـەرۆ وارز تـو سـەی گـەی زەخـەل خـوە ئەشـت ئـارد (هەڵسـە وەك گای تەمبـەڵ خـۆت داوە بـە ئـەرزدا) پێدەکەنێـت. دواتـر سـێ کەسـم بانـگ کـرد و بـە هەڵگرتـن هێنامانـەوە هۆڵەکـە، دوای ئـەوەی وشـکمان کـردەوە هەوڵـدەدەم ئـەو جلانـەی بـۆ ئـەو کڕیـمان بکەمـە بـەری لـە بەریـان نـاکات، مـن دەیکەمـە بـەری و ئـەو دایدەکەنێـت، وەك چـۆن بڵێـی بەشـەڕ هاتبیـن، دەڵێـم (ئۆرهـان ئێـرە زیندانـی دیاربەکـر نییـە، ئـەو جلانـەش کـە دەیکەمـە بـەرت جلـی یەکپۆشـی زیندانیـان نییـە، منیـش پاسـەوان نیـم)، بـەڵام مکـوڕە لەسـەر ئـەوەی لەبـەری نـەکات، لـە ئەنجامـدا بـە زۆر لەگـەڵ سـێ هەڤـاڵ جلەکانـی لەبـەر دەکەیـن و دەیخەینـە نـاو ئۆتۆمبێلەکـە، هـەر کـە لەمـاڵ ئازادبـوو دووبـارە جلەکانـی داکـەن و فڕێـی

دان، تەنیا شۆرتێکی ژێرەوەی لەبەر بوو، ئەو جووڵەیەی زۆر شتی بەمن دەگوت، بەوانەی ماڵەکەم گوت: (جلی لەبەر مەکەن، وا دەزانێت کە زیندانە)، چاوەکانی ئۆرهانم ماچ کرد و لە ماڵەکە دەرکەوتم.

فەیلەسوف، کاتێك زانی گوێ لە قسە قۆڕەکانی ناگرم و بیر لە شتی تر دەکەمەوە، وازی لە ئامۆژگاریکردنم هێنا، دوای ئەوەی لە هەوا هەڵمژینەکە گەڕامەوە دەستم کرد بە خوێندنەوەی پەرتووکی (ئاخاوتنی بێتەل)، ڕابەری مەزن بەفەرماندەکەی جودی دەگوت:(بەو ئۆرهانە بڵێت خۆی نەدات بە زەویدا! بەرگەی یەك لێکۆڵینەوە ناگرێت، پێی بڵێن شورەییە". فەرماندەی گەریلاش بەگوتنی (سەرۆك نان ناخوات، ئاو ناخواتەوە، قسە ناکات، بیر لەوە دەکەینەوە بینێرینە ئەوێ) دۆخەکە باس دەکات. ئەو ئۆرهان ئایدنەی لەساڵی ١٩٨١ بە دادگای سەربازیی کۆماری تورکیا لە دیاربەکر سزای لەسێدارەدانی بۆ دەرکرا، بەو پەیامەی بۆ ڕای گشتی نووسی و ژمارەیەکی زۆر کەناڵی ڕاگەیاندن بڵاویان کردەوەو بەهۆیەوە بە "ڤان ترۆی"[١] کوردستان ناسرا، وەك کەسایەتییەك کە دەبێت وەك نموونە وەربگیرێت، ناوی چووە نێو پەرتووکەکانەوە، دواتر بەشداریکردنی لە مانگرتن لە خواردنەکانی نێو زیندان و بەردەوامی پێدانی تا کۆتایی بەخاوەن بڕیار مانەوەی ناوی "ئۆرهان"ی نەمر کردبوو، ئەو ناوە لەلایەن ڕێچکەی ڕابەری مەزنەوە کرابوو بە "خۆی داوە بەئەرزا!"، بردراوەتە لێکۆڵینەوە و ئەقڵی لەدەستداوە.

تاوانی زەکی یڵماز لە "شیکردنەوەکانی" ڕابەری مەزن دەخوێنمەوە: دەڵێت: "کاتێك هەڤاڵەکانی لەشەڕدان ئەو دانیشتووە کفتەی خواردووە"، دەمەوێت بپرسم: "کوڕە ئەی ڕابەری مەزن! کاتێك هەڤاڵەکانت لەشاخ

---

١ ڕۆمانی نگویەن ڤان ترۆی کە باس لە شەڕی ڤێتنام دەکات

شـەڕ دەکـەن تـۆ چەنـد مەنجـەڵ کفتـەت تەواوکـرد؟"

نەوەیـەك لەزیندانـی دیاربەکـر لـەدژی دوژمـن و ئەشـکەنجەکەی بەرگـەی گـرت، بـەو لـەدژ وەسـتانەوەیەوە ناوبانگـی دەرکـرد، ئێسـتاش سـزای ئـەو ناوبانگـە وەردەگرێـت. هەمـوو ئەوانـەی لـە زیندانـی دیاربەکـر و کوردسـتان بەرگریـان کـردووە و پێـی نـاسراون، خـەوی ترسـناکی دیکتاتـۆرن. بۆیـە بەپێویسـتی زانیـوە کـە ناسرانـی ئەوانیـتر بـە تـاوان و هـی خـۆی بـە یاسـا بسـەپێنێت.

بـاش بیـر لـەو بابەتـە بکەنەوە، مـن دوو سـاڵ بیرم لـێ کـردەوە، لێکۆڵینەوەم کـرد و سـەرنجم دا، ئـەو ئەنجامـەی پێیگەیشـتم: جگـە لـە دیکتاتـۆر ئەوانـەی دەناسرێـن حاڵیـان لـە کارەسـاتدایە، ئـەو قارەمانـە بێدەنگانـە براونەتـە ژێـر کۆنتـڕۆڵ و بەکارهێـنراون، لەناوبـردراون، رفێـنراون، یاخـود کـوژراون، ئـەو کوردسـتانیانەی لـە دەرەوەی رێکخـراو، بەتایبەتـی ئەوانـەی لەلایـەن گەلـەوە نـاسراون و سـەرکردایەتیی گرووپـە کوردییـەکان دەکـەن هەوڵیـداوە بـە "سـیخوڕ" ناوزەدیـان بـکات و مەحکومـی خۆیـان بـکات، سـەرەداوی ئـەو سیاسـەتە هەرچەنـدە بـەر لـە ١٢ی ئەیلـوول دەربکەوێـت بەشـێوەیەکی سـەرەکی لـە ١٩٨٢ خراوەتـە کارەوە، واتـا دوای ئـەوەی خـۆی وەك خـودا ڕاگەیانـد و ئـەو هێـزەی کـە ئـەوی هێنـا ئـەو دۆخـە داوای ئـەوەی لێکـردووە، بیـرم لـە هونەرمەنـد شـوان کـردەوە، لەسـاڵانی ١٩٧٨-١٩٨٠ مارشـەکان و گۆرانییەکانـی لەسـەر زاری ئـەو ئافرەتـە کـوردەی شووشـەی دەسـڕیەوە، ئـەو کچـە کـوردەی قـاپ و قاچاخـی دەشوشـت، ئـەو گەنجـە کوردانـەی دەکەوتنـە نـاو شـەڕەوە، ئـەو گوندییـە کـوردەی داسـی دەهاوێشـت بـوون، ڕابـەری مـەزن بـەو هۆیـەوە شـوانی لەبـەر دەرگاکـەی دەرکـرد، ئـەو پڕوپاگەندانـەی لـەدژی ئەنجامـدران بەهـۆی ئـەوەوە بـوو، شـوان وەك "شـوان خۆپەرسـتە، بیـر لەخـۆی دەکاتـەوە، نایەتـە نێـو رێکخـراو، دەیەوێـت نـاو و دەنـگ بـۆ

خۆی کۆبکاتـەوە، هەوڵـی پێشـکەوتنی خـۆی دەدات..." بـەڕای گشـتی ناسـێنرا، وەك "دژە شـۆڕش" ڕاگەیەنـرا، لـە گردبوونەوەکانـی ئەورووپـا گوترا:"ئـەی دایکـەکان! بـژی سـەرۆك ئاپـۆ لـە جێـگای لایلایـە بەمنداڵەکانتـان بڵێنـەوە!"

یەکێکـی تـر لـە سـیما دیارەکانـی نـاو گەلـی کـورد مەهـدی زانابـوو، بـەر لـە ١٢ی ئەیلـوول لـە دیاربەکـر سـەرۆکایەتی شـارەوانی کـردووە، لەگـەڵ هاتنـی کودەتـای ١٢ی ئەیلـوول دەستبەسـەرکراو خرایـە زیندانـی دیاربەکـر، لـە هەلومەرجـی زۆر ناخـۆش ملـی بـۆ دەوڵـەت کـەچ نەکـرد، بەگاڵتەکانـی ورەی مرۆڤەکانـی بـەرز دەکـردەوە، نزیکـەی ١١ سـاڵ لـە زینـدان بـوو و کاتێـك ئازادبـوو ڕابـەری مـەزن وەك دوژمـن هەڵیدەسـەنگاند و ڕێنمایـی بـە ماسـتاوچییەکانی دەرەوەی وڵات و هەندێکـی نـاوەوە دەدا کـە "ڕووی پـێ نەدرێـت، کەسـێکی زۆر لەخۆباییـە، لوتـی لـە زەوی بخشـێنن، مەترسـیدارە"، بـە بەکارهێنانـی خاڵـی لاوازی لەیـلا زانـاش دەیویسـت کۆتایـی بـە مەهـدی بێنێـت، یاخـود ملـی پـێ کـەچ بـکات.

ئەوانـەی بەسـەر سـەرحەد بوجاکیشـدا هاتـن دیارتریـن نموونـەی ئـەو سیاسـەتەن، سـەرحەد بوجـاك ڕووناکبیرێکـی وڵاتپـەروەری، فیـداکاری ڕاسـتگۆی کـوردە، کاتێـك لەسـاڵی ١٩٩٠ دەسـتیکرد بـە خاوەنداریێتیکردنـی ڕۆژنامـەی Yeni Ülke هەمـوو جـۆرە مەترسـییەکی لەبەرچـاو گرتبـوو، لەکەشـێکی وادا خاوەنداریێتیکردنـی ڕۆژنامەیەکـی وەك Yeni Ülke کاری هەمـوو کـوڕی قارەمانێـك نەبـوو، لەگـەڵ زیادبوونـی فرۆشـی ڕۆژنامەکـە نـاسران و بەناوبانـگ بوونـی خـاوەن و سەرنووسـەرەکەی بـە ئاسـایی هاتـە ڕۆژەڤـەوە. ڕابـەری مـەزن هـەر کـە درکـی بەوەکـرد ڕێنماییـدا بـە ماسـتاوچییەکانی و سەرنووسـەرکردنی ڕۆژنامەکـەی لـە سـەرحەد بوجـاك قەدەغـە کـرد، لەگـەڵ کات گـەڕووی سـەرحەد بوجـاك بچـووك کرایـەوەو هێـنرا ئاسـتی نووسـەری گۆشـە وتـار، لـەڕای گشـتی خـراپ کـرا، پڕوپاگەنـدەی لـەدژ ئەنجامـدراو

ڕێزەکـەی لەنـاو کۆمەڵـگا هەوڵـی نەمانـی بـۆ درا، لـە ئەنجامـدا سـەرحەد بوجـاك کـە بەهـۆی داوایەکـەوە داواکـراو بـوو ناچاربـوو بێتـە ئەڵمانیـا، لێـرە لەکاتێکـدا چـاوەڕوان بـوو ڕێکخـراو یارمەتـی بـدات، ئـەو موچەیـەی لـە ڕۆژنامـەوە پێـی دەدرا بەڕێنمایـی ڕابـەری مـەزن بـڕدرا، دووبـارە بەڕێنمایـی ڕابـەری مـەزن و بەکارهێنانـی تاکتیکـی جیاجیـا هەمـوو شـتێك ئەنجامـدرا تـا بگەیەنرێتـە دۆخـی بەسـتەزمانێك، دوای یەکترناسـینمان لەگـەڵ کاکـە سـەرحەد جـار جـارە دێـت و دەردەدڵ دەکات، ڕەخنـەم لـێ دەگرێـت، هەندێـك ماسـتاوچی ئەورووپـا و بەڕێوەبـەری گشـتی ڕاگەیاندنـی ڕۆژنامـەی Yeni Ülkeی پێشـووی خسـتبووە مێشـکیەوە، وایدەزانـی هەمـوو خراپـەکان لەوانـەوە سـەرچاوە دەگـرن. دەیگوت:"بۆچـی ئەوانـە بەمـن دەکرێـن، چـی بکـەم، بچـم هانـا بـۆ ڕابـەری مـەزن بـەرم؟"، لەناخمـەوە دەمەویسـت پێـی بڵێـم: "کاکـە سـەرحەد، کێشـەکە لـە شـوکرو چەنـد ماسـتاوچییەك سـەرچاوە ناگرێـت، تـۆ تاوانبـاری! چونکـە نـاسراوی، بەڕێنمایـی ئـەو سیاسـەتەت بەسـەردا دەسـەپێنن"، بـەڵام لەبـەر ئـەوەی وام بیـر دەکـردەوە کـە کاتـی ئـەوە نییـە دۆخەکـە کارەسـاتبارەکە بـۆ کاکـە سـەرحەد بـاس بکـەم، بۆیـە بەتێگەیشـتوویی ڕەخنەکانیـم وەردەگـرت و هەوڵـم دەدا وەڵامـی لۆژیکـی بدەمـەوە، ناچـار درۆ بکەم:"کـەس نایەوێـت تـۆ خـەرج بـکات، گرنگـی بەتـۆ دەدەیـن".

کاتێـك بینیـم کاکـە سـەرحەد خراوەتـە دۆخێکـی زۆر خـراپ گوتـم هەرچـی دەبێـت بابێـت! هەمـوو شـتێکم ڕەچـاو کـرد و بـە تەلەفـۆن بـە ڕابـەری مەزنـم گوت:"ڕاسـت نییـە کـە پیاوەکـە وا نـزم بکرێتـەوە، دەمەوێـت بینێرمـە ئـەوێ". کاتێـك بـەو پێشنیازەشـمی گـوت "بەڵـێ" کاکـە سـەرحەدم نـارد، بـەڵام بەتـرس و لـەرز و نووسـینی وەسـیەتنامە چـووە شـام، لـەوێ لەلایـەن ڕابـەری مەزنـەوە بەجوانـی پێشـوازی لێکـراوە، ڕێـزی لێـنراوە، خۆشویسـتراوە و ڕێزێکـی

بێپایانــی بــۆ دانــراوە!... ئەگــەر کاکــە ســەرحەد شــکایەتی لــە هەندێکیــان یاخــود ئێمــە کردبێــت، مەزەنــدە دەکــەم کــە پێــی گوتبێت:"سەرســەریانە، کەســانی بــێ رێــزن، مــن ئــاوا نیــم، تەنانــەت منداڵێکــی ســێ ســاڵان رێزێکــی بێپایانــی لــێ دەنێــم".

بــەم جــۆرە کاکــە ســەرحەد دوای ئــەوەی بــە قۆناغــی نزمکردنــەوەو دواتــر بەرزکردنــەوەو پابەندکــردن بــە خۆیــەوەدا تێپــەڕی، دواتــر نــاردرا کوردســتانی باشــوور، بــۆ هــەر کــوێ دەچێــت بــا بچێــت، لــەو ئاســتەی کــە بناســرێــت قاچــی دەخلیســکێنرێت، ئــەوە لــە ئەزموونــی خۆمــەوە دەزانــم، چونکــە ئــەوە تاکتیکــی بەیعەتــە ڕۆژانــە بەســەر ســەدان کــەس تاقــی دەکرێتــەوە، ئــەوەی کاکــە ســەرحەد نموونەیەکــی بچووکــی ئــەو تاکتیکەیــە، زیادکردنــی نموونــەکان ئاســانە، بــەڵام بەپێویســتی نازانــم، دەزانــم کــە ئەگــەر ســەیری دەوروبەرتــان بکــەن هەزارانــی وا دەبینــن.

لەکاتێکــی درەنــگ دەچمــە پۆســتەخانە و تەلەفــۆن بــۆ براکــەم دەکــەم، گوتــم کــە باڵیۆزخانــەی ئەڵــمان تەنیــا لــە حاڵەتێــك خێزانەکــەم داوام بــکات ڤیــزام پــێ دەدات، دەڵێت:"باشــە شــتێك دەکەیــن، پێنــی ئەڵمانــی لــە هەوڵدایــە، بــا چاوەڕوانــی ئەنجامەکــەی بکەیــن، کەمێــك ئــارام بگــرە".

بەهۆی ئەوەی زمان نازانم، لەو شارە بێ ئاگا لە جیهان دەژیم.

٢٧ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت

ئەو نرخەی مێژوو بە سەرکەوتنە سەربازییەکانی دیکتاتۆرەکانی دەدات بێ نرخییە

لەژوورەکەم کاتێك خەریکی نووسین بووم لە دەرگا درا، نەبیلە دەڵێت "تەلەفۆن"، بەپەلە جل لەبەر دەکەم و دادەبەزم، دەسکی تەلەفۆنەکە هەڵدەگرم و دەڵێم "ئەلو تفضل" دەنگی ماری ڕۆزای کارمەندی خاچی سووره دەڵێت "سەلیم تعال هون، گوتم (Okey) و پەیوەندییەکەم داخست، سەر تاکسیەك کەوتم و چووم بۆ کۆمیتەی خاچی سوور، لەگەڵ کریستین قسە دەکەم دەڵێت "چوار وێنەی مامەڵەکردن بگرە، لەگەڵ کاغەزی مامەڵە بۆ پێدانی ڤیزا پێشکەشی باڵیۆزخانەی ئەڵمانیای دەکەین".

وێنە دەگرین و فۆرمەکە پڕ دەکەینەوە، پاسکال دێت دەڵێت:"تەواو تۆ بگەڕێوە هوتێلەکەت و بەردەوامی بە خەوەکەت بدە". لەکۆمیتەی خاچی سورو هاتمە دەرەوە و چوومە پۆستەخانە، بە تەلەفۆن هەوڵدەدەم ئومێد بدەم و گوتم:"تەواو ئەمڕۆ داوای وێنەیان لێکردم، واتا کاروبارەکانم دەست پێکراوە ئەنجام بدرێت، بەم نزیکانە دێم". خێزانەکەم گوتی کە ئەمڕۆ مستەفا کاراسوو گفتوگۆی لەگەڵ کردووە و گوتی:" تەنیا داوای خودڕەخنەت لێکراوە و هەڵاتوویت"، جگە لەوە مستەفا هەوڵیدا من رازی بکات، بە منی گوت بەهۆی هەڵەکانی ئەوەوە بۆچی خۆت دەخەیە دۆخی تاوانبارەوە؟ لەکاتێك پارتییێکی گەورەو گران هەبێت ڕاست نییە کە دوای کەسێك بکەویت".

لە خێزانەکەم تووڕەبووم، گوتم:"بتگوتبا دامەزراوەیەك نییە بەناوی پارتیی، من دوای کەسێك نەکەوتووم، ئەوە تۆیت دوای کەسێك کەوتوویت، دوای رۆیشتنی سەلیم نۆرەی تۆیە! کاتێك ئیمپراتۆرە عوسمانییەکان وەزیرەکانیان دەخنکاند تەنانەت یەك کەسیش خاوەندارێتی لە وەزیرە خنکێنراوەکان نەدەکرد، کەشێکی ئاوات بۆ ئەو دەوێت". خێزانەکەم لە تەلەفۆن دەیگوت کە وازی لە ئەرك هێناوەو بڕیاریداوە تا من نەبینێت و گفتوگۆ نەکەین لەماڵ دەرناچێت، کاتێك دەگەڕێمەوە ژوورەکەم لە هوتێل جگە لە بیرکردنەوە هیچ کارێکی ترم نییە بیکەم، زۆر مێشکم بەوە خەریك ناکەم کە بیر لەوە بکەمەوە لە داهاتوودا چی دەکەم، زیاتر بیر لە رابردوو دەکەمەوەو هەوڵدەدەم رابردوو رووناك بکەمەوە کە لەزیندانەکەی بیقاعیش بووم هەردەم بیرم لە رابردوو دەرکردەوە، جارجاریش لە مێشمکدا پلانی راکردنم دادەڕشت و چاوم لە دەوروبەر دەگێڕا، ئەوە خویەك بوو کە لەزیندانی تورکیا تووشی ببووم.

لە زیندانی دۆڵی بیقاع بیست و چوار کاتژمێر دوو دوو پاسەوانەکان دەگۆڕان و بێ هیچ کات چاودێری نەدەوەستا، راکردن و ڕزگاربوون مەحاڵ بوو، بەڵام مرۆڤ لەکاتی وادا لەنێو مەحاڵێکدا بەدوای توانادا دەگەڕێت.

مستەفا گەزگۆر و جەودەت ئیناك دێنە ئەقڵمەوە، ئاسنێکی درێژ لە دەستێکی مستەفایەو نینۆك بڕێك بەدەستەکەی تریەوەیە، نینۆك بڕەکەی لە ئاسنەکە دەخشاندو هەوڵی دەدا بیبڕێت، جەودەت چووەتە ناو تونێلەکەو وەك بلدۆزەر هەڵیدەکەند، بە تەختەی شەترەنج و سۆندە هەوڵی دەدا کە دەرچەیەکی هەواگۆڕکێ دروست بکات، مامۆستا شوکری لە تونێلەکەدا لەگەڵ جرجەکان پێکدادانی بوو، عەلائەدین ئاکتاش بە بەهرە وێنەکێشییەکەی قەپاخەکەی دەشاردەوە، فوئاد کاڤ گاڵتەی بە کەمال ئاکتاش دەکرد و دەیگوت:"کەمال، تۆ دڵت هەیە، زۆر سەیری ئافرەتە رووتەکانی سەر ڕۆژنامەکان مەکە" بە سەتڵێکی نایلۆن کە ناوەڕاستەکەی بە داوێك

بەستراوەتەوە خۆڵی ناو تونێلەکە دەردەهێنرێت، لەو گونیانەی لە زیادەی قوماشە سەربازییەکان دوورابوون دەکران و دەبردرانە نهۆمی چوارەم، درزی دیوارەکانی پێ پڕ دەکرایەوە، موزەفەر ئایاتا بۆ هەوا ناردنە نێو تونێلەکە هات کە نۆبەتداری لەمن وەربگرێت، ژێر زیندانی دیاربەکر دەکوڵێت، لەو دیوارەی مەزڵوم دۆغان خۆی پێوە هەڵواسی ئێمە دەرگایەکمان کردووەتەوە کە بەرەو ئازادییمان ببات، گەیشتووین بەو بڕیارەی مەحاڵە بگەینە شتێکی مومکین، دواتر دوورخستنەوە بەدوایدا دێت، دەخرێینە ناو ئۆتۆمبێلە داخراوەکانی زیندان، دەستەکانمان کەلەپچە کراوە، گەرووومان هاوار دەکات، لە بازاڕی گرێ سۆر، جورنەرەش و روحا لە ئۆتۆمبێلەکانەوە بانگەوازی ئازادیی دەڵێینەوە، دواتر دەخرێینە کونجە بچووکەکانەوە، کارەباکان دەکوژێنرێنەوە لەسەرمان، تاریکی باڵ دەکێشێتە سەر هەموو لایەك، هەڤاڵان دەڵێن "شیعر بخوێنەوە!"، دەنگ لە دیوارەکانەوە دەنگی دەدایەوە" لە هەر کوێ بیت ببە، لە ژوورەوە، لە دەرەوە، لە پۆل، لە نۆرە، تف بکە بەڕووی جەللادەکەت..."، زیندانی روحا بێ ئومێدە، زیندانی روحا بێدەنگەو ئێمە خاوەندارێتی لە مشارەکانی ئاسن دەکەین، شوێن دەدۆزینەوە بۆ ئەو خۆڵەی کە هەڵدەکەنرێت، بۆڕییە ئاسنەکان بە مشار دەبڕین و ئەو جێگای بەرەو دەرەوە دەکرێتەوە ئامادەی دەکەین، دوورخستنەوەیەکی تر... دەخرێینە زیندانی جەیهانەوە.

ویستی هەڵاتن لای ئێمە نەخۆشییە، جامێك دەکڕین تا لەسەر مێزی دابنێین، بە تەباخی کارەبایی شووشەی شوێنی یەکتربینینەکە گەرم دەکەین، ئاو بەسەر جامە گەرم بووەکەدا دەکەین و وردەی لێ کۆدەکەینەوە، بە مشارەکەی ئاسن تەلبەندەکان دەبڕینەوە، دەیخەینە شوێنی ئەو جامەی کە وردمان کردووەتەوەو وەك خۆی لێ دەکەینەوە، ئەو تەلبەندانەی بڕیومانە وەك ئەوەی نەمانبڕیبن بەشوێنی خۆیانەوەیان دەکەینەوە.

وێنەی مستەفا کاراسوو دەگرین، ناسنامەی بۆ ئامادە دەکەین، لە ڕۆژی

دیداری زیندانییە ئاساییەکان دا دەینێرینە دەرەوە، لە دەرگای پاسەوانەکان دەستگیر دەکرێت، دوورخستنەوەیەکی ترمان بۆ دەردەچێت، مستەفا بۆ زیندانی بورساو من بۆ زیندانی بارتین دوورخراینەوە، لە روحاو جەیهان سزای هەوڵی راکردن و دەستگیر کرانەوە دوورخستنەوەبوو، بەڵام لە بیقاع کاردانەوە لە بەرانبەر ئەو هەوڵە گوللەباران کردنە ئەوە دەزانم، چونکە لێرەدا "دادوەری شۆڕشگێڕی!" هەبوو، رێچکەی ڕابەری مەزن توندبوو، دەگوترا "هەڵاتوو دوژمنە، دوژمن دەکوژرێت".

درزێکی بچووك لە دیواری لای پێخەفەکەم هەبوو، بیرم لەوە دەکردەوە ئەو فراوان بکەم و رابکەم، ڕێگای وشکانی شام ـ بەیروت رێك دەکەوێتە بەردەم ئەو باڵەخانەی لێی دەستبەسەربووم، بیرم لەوە دەکردەوە کە شام نا، بەڵکو دەچم بەرەو بەیروت، شەو خەو نەدەچووە چاوم، دڵم دەگوشرا، دەنگی ئۆتۆمبێلەکان منی بەرەو بەیروت دەبرد، دوای ئازادکردنی فەوزی یەعقوبی کۆنیایی دەستگیر کرابوو، کاتێك دوای حەوت مانگ مەشقکردن گوتبووی "من دەترسم کە بچمەوە وڵات، دەمەوێت بگەڕێمەوە ئەورووپا" دەستگیر کرابوو، لەگەڵ یەعقوب گفتوگۆی دوورو درێژمان هەبوو، لەماوەی سێ ڕۆژ رازیم کردبوو، لەکاتێك کە هەوڵم دەدا ئەو رازی بکەم بگەڕێتەوە وڵات بۆ خۆم پلانی هەڵاتنم دادەڕشت، چونکە یەعقوب تازە هاتبووە ڕیزەکانەوە و سەربازێکی ئاسایی بوو، نۆرەی کوژران، لەناوبردن و رفاندنی دواتر دەهات، هێشتا بیست ساڵان بوو، کاتێك من دەستم کرد بە خەبات ئەو تازە لە دایك بووبوو، دەکرێت وابڵێین، کاتێك ڕابەری مەزن بڕیاری لەناوبردنی منی دا یەعقوب تازە بەشداری خەباتی کردبوو، بەڵام ئەو شتانەی نەدەزانی، بۆ زانینی پێویستی بەکات هەبوو.

خەیاڵم چۆلەکەیەکە دەفڕێت لەو چڵ بۆ ئەم چڵ... بیر لە سەلیم دیندار تولای، نەرمین دەکەمەوە، بە مارسیدسەکەی سەلیم دەڕۆین بۆ خانووەکەی

تۆفیق فیکرەت لە ئاشیان، ئاشیان دەڕوانێتە سەر گەرووی ئیستانبوڵ، شینی ئاوی گەرووەکە لەگەڵ شینی ئاسمان تێکەڵ دەبێت، لەنێوان هەردووکیان نەورەسە سپییەکان و کەشتییە سەر سپییەکان دیار دەکەون، بە تولای دەڵێم کە تۆفیق فیکرەت ڕۆژێک ژیانمی ڕزگارکردووە، پێدەکەنێت و دەڵێت:"کاتێک تۆفیق فیکرەت کۆچی دوایی کرد هێشتا دایکت لەدایک نەببوو، چۆن تۆی ڕزگارکرد؟"

بۆ تولای باس دەکەم کاتێک لە ناوەندی دەمخوێند، شیعری "پرۆمەتە"ی تۆفیق فیکرەتم خوێندەوە و زۆر کاریگەری لەسەرم هەبوو، دواتر لە میتۆلۆژی یۆنانی ئەفسانەی "پرۆمیتۆس"م خوێندبووەوە.

کاتێک وەک زیندانی کەوتمە گرتووخانەی دیاربەکر، لە کونجی ژوورۆچکەکان تووشی نەخۆشی سیل بووم، نەقیب ئەسەد ڕێگەی لە چارەسەری کردنم گرتبوو، ساڵێک بێ چارەسەر ژیام، قژم رووتاوە، ماسوولکەکانم توانەوە، دەستم کرد بە رشانەوەی خوێن، بۆنی جگەر لە زارم دەهات، ئەسەد زاڵم بوو، ئیدی کۆتا ڕۆژەکانم دەژمارد، ڕۆژێک بۆ وتەی دوایی بانگی دادگا کرام، بەگوێرەی خۆم وتەی دواییم دەگوت و دەمخستە تۆمارەکان و دەمردم، کاتێک نۆرەی ئاخاوتن گەیشتە من لەشوێنەکەم هەڵسامە سەر پێ و گوتم" دەمەوێت شتێك سەبارەت بە خۆم بڵێم، بۆ تێگەیشتن لە ئاخاوتنەکەم نموونەیەك لە میتۆلۆژیای یۆنانی دێنمەوە، بەمە دەستمکرد بە ئاخاوتن، پرۆمیتۆی بەهۆی ئەوەی ئاگری خوداکانی دزیوەو داویەتی بە مرۆڤەکان دەکەوێتە بەر تووڕەیی خوداوەند زەوس، ئەو دەستگیر دەکات و بەزنجیر لە گاشەبەردێکی دەبەستێتەوە، قەلەڕەشێك جەرگی پرۆمیتۆس بە دەندوك لێدان دەخوات، دوو ڕۆژ دواتر کاتێك جەرگی پرۆمیتۆس دووبارە دروست دەبێتەوە قەلەڕەشەکە دووبارە دێت و دەیخواتەوە، ئەو ڕێگا سزادانە ڕێك سەد ساڵ بەردەوام دەبێت، من لە ١٦ی کانوونی دووەمی ١٩٨١ لە قاوشەکەمەوە بردرام بۆ ژوورێکی

تاکەکەسی، جلوبەرگی بەرم و پێخەفەکەی ژێرم بردرا، لەزستانی دیاربەکر بەردەوام ئاوی ساردم کرا بەسەردا، لەژێر چاودێری ئەو پزیشکانەی سوێندی هیپۆکراتیان خواردووە میکرۆبەکان جەرگیان خواردم، دواتر چارەسەرکردنم قەدەغە کرا، میکرۆبی وەرەمەکە هەموو ڕۆژێك، کاتژمێرێك، خولەکێك بەوەحشیگەری قەلەڕەشێك جەرگم دەخۆن. ئێمە بەهۆی ئەوەی ئاگری ئازادیی و سەربەخۆیی بە گەلی کورد دەدەین ئاوا سزا دەدرێین، لەزیندانی دیاربەکر هێشتا ئەو سزایانەی لەسەردەمی خوداوەند زەوس دەسەپێنران دەسەپێنرێت، ئەو سزایەی بەسەر مندا سەپێنراوە، مەرگە، ئەو سزا زیندانییەی دادگا کەمێکی تر بەسەرمدا دەیسەپێنێت جگە لە بەرگێکی یاسایی بۆ سزا مەرگییەکە هیچیتر نییە"، ئەو وتانەم چوونە نێو تۆمارەکان، کاتێك گەڕامەوە زیندان، بە پەلەپەل خرامە ژێر چارەسەرو ڕزگارم بوو.

تولای کە کەسێکی یاساناس بوو بەوتەکانم کاریگەربوو و دەستی کرد بە بیرکردنەوە... لە ئەسیناوە بەرەو سەلیناك بە تاکسییەك دەڕۆین، من ناوی پەساپۆرتەکەم پرۆدۆرۆمۆس پۆریدیسە، ئەوەی لە تەکم دانیشتووە هاوڕێ کچەکەم دەسپینا هیرۆیستۆسە، کاتێك لە پەنجەرەی ئۆتۆمبێلەکە شاخێکی بەرز بەدەر دەکەوێت کە لوتکەکەی تەماوییە، لەشوفێرەکە دەپرسم "ئەمە ئۆلیمپۆسە؟" دەڵێت "یا، یا!" داوای لێدەکەم ئۆتۆمبێلەکە بوەستێنێت لەگەڵ دەسپینا لەخواردنگەیەك نان دەخۆین، دەچمە دەرەوە و سەیری ئۆلیمپۆسی لوتکە تەماوی دەکەم، پرۆمیتیۆس ئاگرێکی لە دەستەو بەرەو ڕووی من رادەکات، ئەو پرۆمیتیۆسەی قەدەغەکانی خوداکانی ژێرپێ خستبوو! بەو هۆیەوە ئەوم زۆر خۆشدەوێت، دەسپینا دەپرسێت بۆچی ئاوا لەشاخەکە راماوم، دەسپینا کە وازی لە زانکۆ هێناوە چیرۆکی ئەو شاخە نازانێت، ئیلیادا و ئۆدیسا نەخوێندووەتەوە، هۆمیرۆس ناناسێت، لەکاتی گەڕانمان بە ئۆتۆمبێل میتۆلۆژیای یۆنانی و پێگەی ئۆلیمپۆس لەو میتۆلۆژیایە بۆ دەسپیرۆس باس

دەکەم، دوای باسکردنەکەم گوتی:"ئەگەر بمزانیبا منیش لێی رادەمام".

لەگەڵ سەلیم فورات و کەمال ئۆکوتان دەچینە ئەڵمانیای ڕۆژهەڵات، لە مینبەری تورکۆلۆژی زانکۆی هامبولد مێژووی کوردستان وەك وانە دەبێژمەوە، سەلیم فورات وەرگێڕیم بۆ دەکات، کەمال ئۆکوتان دوایین پێشهاتەکان باس دەکات، تامەزرۆی ئەڵمانیای ڕۆژهەڵاتم، لە یوگسلافیا سێ ڕۆژ ماومەتەوە، لەگەڵ شوفێر و قوتابی و کارگوزارەکان زۆرم وتووێژ کردووە، زانیاری زۆرم بەدەستهێناوە، ئەمجارە ئەو سۆسیالیزمەی لە پەرتوکەکان دەمخوێندەوە بەچاوەکانم دەبینم، سەلیم فورات بەهۆی ئەوەی پێشتر ئەڵمانیای ڕۆژهەڵاتی بینیوە دەیەوێت ئێمە بباتە پەرتووکخانەیەك کە پەرتووکەکانی مارکس، ئەنگلس و لینینی لێ دەفرۆشێت، ئەو جێگایەی بەناوی پەرتووکخانە چووینە ژوورەوە تیایدا کەلوپەلی جوانکاری و بۆنی لێ دەفرۆشرا، گوتیان "پەرتووکخانەکە هەڵگیراوە". چووینە دەرەوەو سەیری دەوروبەر دەکەین، باڵەخانەکان یەك جۆرن، پەنجەرەکانی وەك یەکن و لە فارگۆنی شەمەندەفەر دەچێت، ئەو ئۆتۆمبێلانەی بەڕێگاکەدا دەچن پێکەنیناوین، تەختەکانی دانیشتن کە لەلێواری ڕێگاکەدان بێ خزمەت و بۆیەکانیان لێ بووەتەوە، بەرلینی ڕۆژهەڵات کاولبووێکە، کەمال ئۆکوتان دەڵێت "بابچینە مۆزەخانەیەك". گوتم:"کەمال، هەموو ئەو شارەی دەیبینی مۆزەخانەی سۆسیالیزمە، تەختەکانی دانیشتنی کەنار ڕێگاکان، ئەو ئۆتۆمبێلانەی بەڕێگادا دەڕۆن، سەیری باڵەخانە یەك جۆرەکان بکە، لەو رژێمە تێدەگەی کە بەناوی سۆسیالیزم ئێمەی پێ خەڵەتێنراوە."

دوای ئەوەی کەمێك گەڕاین، بوارمان بۆ رەخسا کە لەگەڵ کارگوزارێکی ئەڵمانیای ڕۆژهەڵات گفتوگۆ بکەین، بە کارگوزارەکە دەڵێم "دەتوانیت پرۆگرامێکی ڕۆژانەی تەلەفزیۆنی ئەڵمانیای ڕۆژهەڵاتم بۆ باس بکەی بەر لە ڕووخانی دیواری بەرلین؟" پیاوەکە بێ هیچ بیرکردنەوەیەك ئەو وەڵامەم

دەداتەوە "بەگشتی وتاری سەرۆك هۆنیکەر، دیدارەکانی و ئەو ڕێوشوێنانەی دەیگرتنەبەر، ئەو گوندنشینانەی بەرهەمیان زۆربوو، ئەو میدالیایانەی بەوان دەبەخشرا، نیشاندانی تانك و فیلمەکانی جەنگ، پرۆگرام لەوانە پێك دەهات". دواتر گوتی:"بەگشتی لەبەر ئەوەی بەرنامەکان لەیەکتر دەچوون زۆر سەیری تەلەفزیۆن نەدەکرا". کاتێك پیاوەکە بەردەوامی دەدا بە ئاخاوتنەکەی و گوێم لە وەرگێڕانەکەی سەلیم فورات گرتبوو، بیرم لە خۆنیشاندانەکان و شەوانی ئەڵمانیامان کردەوە، وێنەکانی ڕابەری مەزن، ئاخاوتنی کاسێتەکانی ڕابەری مەزن، ئەو ئاخاوتنانەی ستایشی ڕابەری مەزن دەکەن، ئەو دروشمانەی ستایشی ڕابەری مەزن دەکەن، جگە لەوانە هیچ شتێك نەبوو، وە ئەوانە بەردەوام دووبارە دەکرانەوە.

شرناخ بۆردوومان کراوە، لەگەڵ ئەرز بووە بە یەك، خەڵکی شارەکەیان جێهێشتووە، بۆ پرۆتیستۆکردنی ئەو دۆخە لە بۆن خۆنیشاندانێك ڕێکدەخەین کە دەیەها هەزار کەس بەشداری تێدا دەکەن، خۆنیشاندەرەکان دروشمی "بژی سەرۆك ئاپۆ" دەڵێنەوە، وێنەکانی سەرۆك ئاپۆیان هەڵگرتووە، یەك دروشمیش لێنەدرا کە پەیوەندی بە شرناخەوە هەبێت، وشەیەك نەدەگوترا پەیوەندی بەبۆردومانەکەوە هەبێت، ئەوە ئیدی نەریتێك بوو خۆنیشاندان و گردبوونەوەکە هەر ئامانجێکی هەبێت با ببێت دروشمەکان، تابلۆکان، وێنەکان و وتارەکان هەمان شت بوون:"بژی سەرۆك ئاپۆ"، ئا سۆسیالیزم لە ئەڵمانیای ڕۆژهەڵات بۆیە رووخا، بەو هۆیەوە هیچ کات نەبوو بە سۆسیالیزم، بەهرەی خەڵکەکە بە ئایدیۆلۆژیای فەرمی لەناوبردرا، بە پڕوپاگەندەی فیداکاری بەرەو پێشچوونی تەکنیك راگیرا، خەڵکەکەش وەك باڵەخانەکان، پەنجەرەکان، بەفرگرەکان، مەکینەی تۆستەکان، دەبوو بن بە یەك جۆر، یەکێك ئەرکی بیرکردنەوەی گرتووتە ئەستۆی خۆی، ئەوانیتر وەك ئەو ئەسپەی لە عەرەبانە بەستراوە سەریان بادەدەن و ڕێدەکەن، لە کۆتاییدا ڕاستی بەدەرکەوت،

بەیەکەوە لەگەڵ ئایدیۆلۆژیای فەرمی رووخا، ئەڵمانە ڕۆژهەڵاتییەکان ئەوەی بنیاتیان نابوو ڕووخاندیان، ئێمەش ئەوەی ئەوان ڕووخاندیان تازە بنیاتی دەنێین و پێی خۆشحاڵین، ئەوان کاتێك لەشوێنی "بژی هانۆکەر!" دروشمی "بە نەفرەت بێت هانۆکەر" دەڵێنەوە، ئێمە پڕ بە گەروو هاوار دەکەین "بژی سەرۆك ئاپۆ" و دووبارەی دەکەینەوە.

دوای نزیکەی دوو مانگ لە گەڕانم بە ئەڵمانیای ڕۆژهەڵاتدا وەك ڕۆژنامەنووسێك بەشداری کۆنگرەی نێودەوڵەتی سۆسیالیستم کرد لە ڕۆژئاوای بەرلین، لەو کۆنگرەیەدا ئەوانەی هەوڵی هەڵگرتنەوەی دوایین پاشماوەکانی دیکتاتۆرییەتی سۆڤییەتیان دەدا، ئەوانەی ئەو پەردە ئایدیۆلۆژیایەی ستالین بەڕووی جیهاندا هەڵیواسی بوو لایانبرد، ئەو میخائیل گۆرباچۆڤەی گوتی:"فەرموون، دەتوانن بێن و سۆسیالیزم ببینن" بەشدارییان کردبوو، کۆنگرەکە لە هۆڵی ئەنجومەنی پێشووی هیتلەر بەڕێوە دەچوو، بەر لە ٤٧ ساڵ ستالین دەستی بەسەر باڵەخانەی ئەو ئەنجومەندا گرت و سەرکەوتنی بەجیهان ڕاگەیاند، دوای ٤٧ ساڵ گۆرباچۆڤ کە سەرۆکایەتی دەوڵەتی لە وڵاتی ستالیندا کردووە دووبارە لە هۆڵی هەمان ئەنجومەن ئاهەنگی سەرکەوتنی سەرمایەداری ڕاگەیاند.

من بەو بیرکردنەوانەوە لە ئەنجومەنی پێشووی هیتلەر دەردەچم، لەگەڵ وەرگێڕەکەی تەکم چووینە گۆڕەپانی کۆتایی باڵەخانەکە، لێرەدا کڵاوی سەربازیی رووسی، بەرگی جەنەڕاڵی رووسی، دووربینی شەوی دروستکراوی روسیا، میدالیای رووسی، دەفرۆشران، لەنێو کەلوپەلەکانی فرۆشتن تەنیا میدالیاکان سەرنجی راکێشام، لەهەندێکیان وردبوومەوەو نرخی یەکێکم پرسی، فرۆشیارەکە گوتی "دانەی ١ مارك"... بیرم لە شەڕەکانی نزیك مۆسکۆ کردەوە، جەنەڕاڵ پانخیلۆڤ هاتە خەیاڵمەوە، سەیری میدالیاکەی دەستمکرد و گوتم "ئەوە میدالیای ئەو نەبێت!" بەیەکدادانەکانی ستالینگراد

هاتنـە بەرچـاوم، بیـرم لـەو سـەربازانە و فەرماندانـە دەکـردەوە کـە ئەنجومەنـی هیتلەریـان خسـتە ژێر دەسـتی خۆیـان، دواتر مەراسـیمی میدالیا بەخشـینەکان... بـەڵام ئـەو میدالیانـە ئێسـتا وەك کەلوپەلـی جوانـکاری دانـەی بـە یـەك مارکـی ئەڵمانـی دەفرۆشرێـت.

دەڵێـم ئـەوەی نـرخ بـۆ گەلەکـەی دانەنێـت، رێگـە لـە پێگـەی گـەل بگرێـت لـە بەڕێوەبردنەکـەی، ئـەوەی بەقـەد تۆڵـە لـە دیموکراسـییەت و لەبـەردەم وەسـتانەوەی بترسـێت ناکۆکەکانـی لـە مەکسـیکەوە بەتـەور دەکوژێـت، ئـەوەی دەڵێـت "مـن ڕاسـتم لە مـن بەدەر هـەر هەموو سیخوڕی داگیرکـەرن" بۆ ئەوەی بەدرێژایـی تەمـەن لەدەسـەڵات بمێنێتـەوە، کەسـەکانی دەوروبەری هـەر هەموو دەکات بـە ماسـتاوچی، ئـەو کەسـانە سـەرکەوتنە سـەربازییەکانیان هەرچەنـدە مـەزن بێـت یـا ببێـت، ئـەو نرخـەی مێـژوو بـەو سـەرکەوتنانەی دەدات ١ مارکـی ئەڵمانییـە، بەبیرکردنـەوە لـەو سـەرکەوتنانەی هێشـتا ڕابـەری مـەزن بەدەسـتی نەهێنـاون، دەخـەوم.

٢٨ی ئابی ١٩٩٣ بەیروت

"دەسەڵاتە ئاستیاگەکان
بەردەوامن لە بەرهەمهێنانی هارپاگۆسەکان."

ئەمڕۆ بەرەوپێشچوونێکی نوێ ڕوویدا، کاتژمێر ١٥:٠٠ لەسەر پەیوەندییەکی ماری ڕۆز چوومە کۆمیتەی خاچی سوور و زانیم کە باڵیۆزخانەی ئەڵمانیا ڕەزامەندیی دەربڕیوە ڤیزام پێ بدات، من، سکرتێرەکەی پاسکاڵ و کریستین بەتاکسیەك کە حوسێنی کارمەندی کۆمیتە بەکاریدەهێنا چووینە باڵیۆزخانەی ئەڵمانیا، ئەمجارە یەکسەر ئێمەیان بردە ژوورەوە، لەو هۆڵەی کە جاری یەکەم لێی دانیشتم کەمێك چاوەڕوان بووین، لەوێوە بردراین بۆ ژووری باڵیۆز، دوای دەستگوشین و بەخێرهێنانمان فاکسێکی لە دۆسیەکەی بەردەمی دەرهێنا، لەسەر کاغەزەکە ناو و نازناوی بنەماڵەکەمم بینی، گوتی:"تەنیا مانگێك دەتوانێت وەك میوان لە برێمەن بمێنێتەوە"، کە کریستین گوتی "پەساپۆرتی نییە" باڵیۆز کەمێك بیری کردەوە، گوتی"ئاوا ئەستەمە دەبێت لەگەڵ وەزارەتی ناوخۆمان وتووێژ بکەم، ڕەنگە هەفتەیەکی پێ بچێت". کریستین داوای کۆپییەکی لە فاکسی ڕەزامەندیی لەسەر دراوی ڤیزاکە کرد، کە کۆپیەکەی وەرگرت گەڕاینەوە کۆمیتە، کە کریستین کاغەزە ڕەزامەندیی لەسەر دراوەکەی ڤیزای دا بە پاسکال گوتی"تەواو، بەو کاغەزەوە داواکاری پێشکەش بە بەڕێوەبەرایەتی پەساپۆرتی لوبنان دەکەین تا پەساپۆرتی پێبدەن".

بەهۆی ئەوەی فڕۆکەخانەی بەیروت بەشوێنێکی سەلامەت نازانم، داوام لە پاسکال کرد ڕەزامەندیی دەرچوونم بۆ وەرگرێت لێرەوە بۆ لارناکا و لەوێ بۆ بریمەن، داوای ڤیزام بۆ بکەن لە کونسوڵخانەی قوبرس، چونکە ڕابەری مەزن ڕەنگە دەزگای هەواڵگریی سووریا بخاتەگەڕ و لەبەردەم فڕۆکەخانە دەستگیرم بکات، لوبنان لەوەتەی هەیە لە ژێر دەسەڵاتی سووریایە، لە دۆخی وڵاتێکی داگیرکراودایە، وێنەی حافز ئەسەد لە هەموو شوێنێك هەڵواسراوە، دەزگای هەواڵگریی سووریا هەموو خاڵەکانی کۆنترۆڵی خستۆتە ژێر دەستی خۆی، ڕۆژێك وەك ئەوەی ئێستا بە ئێمەی دەکات ئەسەد کە "یارمەتی" ڕێکخراوە لوبنانی و فەڵەستینییەکانی دەدا، لەگەڵ تێپەڕبوونی کات بزاڤە فەڵەستینییەکانی پەرش و بڵاوکردەوەو لەناوی بردن، لوبنانیشی خستە ژێر کۆنترۆڵی خۆیەوە، لەگەڵ ئەو شارەزایی و ئەزموونەی لە لەناوبردنی ڕێکخراوەکانی لوبنان و فەڵەستین بەدەستی هێناوە ئێستا لەناوبردنی ئێمە بەڕێوە دەچێت.

پاسکال پێشنیازی لارناکام بەگونجاو دەزانێت و دووبارە من دەگەڕێمەوە هوتێل، ڕووبەڕووی جورجی پیر دەبمەوە، دەپرسێت"کەی دەڕۆیت؟" وەك هەمووجار دەڵێم "Tomorrow"، "بەیانی"، پیاوەکە پێدەکەنێت، بەهۆی ئەوەی هەفتەیەکە هەموو ڕۆژ کە من دەبینێت دەپرسێت "کەی دەڕۆیت؟" و وەڵام دەدەمەوە "Tomorrow" ئیدی بە "Tomorrow" بانگم دەکات.

ئەوە دوایین بەندکردنم کەی کۆتایی دێت؟ بەبێ ئارامییەوە چاوەڕوانم، ئەوە دەبێتە چوارەم ئازادبوون لە ژیانمدا، یەکەم ئازادبوونم لە زیندانی بینگۆل (چەولیگ) بوو لە ساڵی ١٩٧٨ بەهۆی دزیی لە شوێنێکی کارکردن هەفتەیەك دەستبەسەرکرام، دووەم ئازادبوونم ڕێك دوای یازدە ساڵ زیندانی بوو کە لەزیندانی دیاربەکر دەستگیر کرام و لەزیندانی بارتین ئازادکرام، سێیەم ئازادبوونم لە دۆڵی بیقاع بوو دوای دوو مانگ لە دەستبەسەری دوای

ئـەوەی لێکۆڵەرەکـەم خودڕەخنـەی (بڕوانامـەی سـووك)بوونی پێم نووسـی، دوای خودڕەخنەکـە گوتـی:" سـەلیم باشـە، هەرچەنـدە خودڕەخنـەت بـەس نەبێـت بەرەوپێشـچوونێکی ئەرێنـی لەتـۆدا دەبینرێـت، دەچینـە هوتێل، لەمـەودوا لەوێ دەمێنیتـەوە" و ئازادکـرام.

لەگـەڵ لێکۆڵەرەکـەم سـەر ئۆتۆمبێلێـك کەوتیـن و چووینـە هوتێـل، لـەو هوتێلـەی بـار الیاس، هەفتەیـەك لەمەوبـەر کۆنگـرەی ڕۆژنامەوانـی سـەبارەت بـە تێکدانـی ئاگربەسـت ئەنجامدرابـوو، بەشـێك لـە هوتێلەکـە بـۆ داڕشـتنەوە بـەکار دەهـات، ئـەو وتارانـەی ڕابـەری مـەزن لەرێگـەی کاسـێتەوە پێشکەشـی دەکـرد لێـرە شـیی دەکرانـەوە و دەکران بـە پەرتووك. ئـەو ڕۆژەی چوومـە هوتێل لەگـەل جەمیـل بایـك گفتوگـۆم کـرد، بەمنـی گوت:"هەرچەنـدە خودڕەخنەکـەت بـەرادەی پێویسـت نییـە، ئەگـەر کەمیش بێـت ڕاسـتیەکانت دیوە، لەمـەودوا لێرە دەمێنیتـەوە، ڕێنمایـی سـەرۆکە دەبێـت پەرتووکێـك سـەبارەت بـە گرتووخانـەی دیاربەکـر بنووسـیت، کێشـەی تـۆ تەنیـا پەیوەسـت نییـە بـە خـودی خۆتـەوە، زیندانـی دیاربەکـر لـە کەسـایەتیی تـۆدا دادگایـی دەکرێـت، کەسـایەتیی زینـدان نایەتـە ڕێچکـە، کێشـە دەنێنـەوە، ئەوانـەی وەك زەکـی یڵـماز و ئۆرهـان ئایـدن کێشـەن، لەکۆنـدا سـەبارەت بـە زیندانـی دیاربەکـر پەرتووکـت نووسـیوە، ئـەوان رووکارن، ئەنجامەکانـی کۆنفرانسـی زینـدان بـەس نییـە، زیندانـی دیاربەکـر بـۆ "ڕێچکـەی ڕابەرایەتیـی" کێشـەیەکی گەورەیـە، گەورەتریـن یارمەتـی ڕێچکەکـە بدەیـت، ئـەو کەسـایەتییەی لـەوێ دروسـت بووە بدەیـت بـە زەوی دا". بەگوتنی تەنیـا "بەڵـێ" بڕاندمـەوە، دەتوانـم چـی بـە جەمیـل بایکێـك بڵێـم کـە زۆری ئەزیـەت چەشـتووە، زۆر کەوتـووە و هەڵسـاوەتەوە، لەلایـەن ڕابـەری مەزنـەوە دادگایـی کـراوەو دواتـر بەلێبـووردن ملـی پێکـەچ کـراوە؟

بـە بۆچوونـی ئـەو بردنـە لێکۆڵینـەوە، بەسـێدارە سـزادران، دواتـر لەلایـەن ڕابـەری مەزنـەوە لێبوریـن شـتانێکی زۆر ئاسـایین. ڕابـەری مـەزن هەموانـی

لـەوە راهێنابـوو، جەمیـل تاوانبارکـردن بـە سیخوڕیشـی زۆر بـە ئاسـایی دەبینـی، بەمـن دەڵێت:"ڕۆژێـك راپۆرتەکانـی بەڕێوەبەرایەتـی ئەکادیمیـای مەعسـوم کۆرکـمازم بـۆ ڕابەرایەتیـی مـەزن نـارد کـە لـە شـام دەمایـەوە، بـەڵام راپۆرتی دوو هەڤـاڵ ناتەواوبـوو، مـن سـەرنجی ئەوانـەم نەدابـوو، کاتێـك سـەرۆك راپۆرتـەکان دەخوێنێتـەوە، هەسـت پێـدەکات و ڕێنمایـی دەدات بـە بەڕێوەبەرایەتـی ئەکادیمیـا و دەڵێـت (بـەو جەمیلـە بڵێـن بـا دەمارگیـرم نـەکات)، لەسـەر ئـەو ڕێنماییـە هەمـوو قوتابییەکانـی ئەکادیمیام کۆکـردەوەو خودڕەخنەیەکـی زارەکیم دا"، لـە خودڕەخنەکەمـدا گوتم:"هەڤـاڵان مـن کەسێکی دەمارگیـرم!" دووبـارە کاتێـك ئـەو راپۆرتانـەی لـە ئەورووپـا دەهاتـن هەندێکیانـم پـێ خوێندنـەوە بـۆ مەرکـەزی ئەورووپـا نـارد و کاتێـك بەدیارکـەوت لـەو خودڕەخنـە نـووسراوەی پێشکەشـم کـرد گوتم:"ئـەوەی مـن کـردم سیخوڕییە!".

وەك کـەس جەمیلـم خۆشدەویسـت، بـەڵام سـەیری لۆژیکی ئەمـڕۆی دەکەم، جەنەڕاڵـە پەرێشـانبووەکانی سـتالین و کازم کارابەکـرم بیـر دەخاتـەوە، بەڕاسـتی بـڕوا بـە قسـە قۆڕەکانـی ڕابـەری مـەزن دەکات یاخـود لەبـەر ئـەوەی چارێکـی تـری نییـە ملـی کـەچ کـردووە، هێشـتا لـەوە نەگەیشـتووم، بنیـات و شـێوازی ژیانـی وەك "بەندە"یەکـی تـەواو دەردەکەوێـت، بـەڵام لەهەندێـك دۆخـدا قاڵبـەکان دەشـکێنێت، لـە شـام کـە لەماڵێـك دەماینـەوە جەمیـل نەشـتەرگەری پشـتی بـۆ ئەنجامدرابـوو، پاڵکەوتبـوو، لەپڕێکـدا ڕابـەری مـەزن هاتـە لامـان و لەسـەر پـێ کەمێـك گفتوگۆمـان کـرد، لەنێـو قسـەکانیدا ئامـاژەی بـە جەمیـل کرد و گوتی:"ئەهـا! هەینـی چووە پشـتی شـکاندووە، من سـی سـاڵە خەریکـم و وەك ئاسنم".

دوای ڕۆیشـتنی ڕابـەری مـەزن جەمیـل لـەو ژوورەی لێـی پاڵکەوتبـوو هاتـە هۆڵەکـە لامـان، کاتێـك بەیەکـەوە پیاسـەمان دەکـرد بـە دەنگێـك کـە هەمـوو گوێیـان لـێ بێـت گوتی:"چەنـد ڕۆژێـك لەمەوبـەر سـەرۆك ڕەخنـەی لـە رەزا

گرتووەو گوتویەتی (با وەك من بێت)، بێگومان ڕەزا ناتوانێت هیچ بەسەرۆك بڵێت هاتووەتە ئێرەو دوای ئەوەی ئەو ڕەخنەی لێگیراوە دەگێڕێتەوە دەڵێت:(دەبوو بڵێم سەرۆك ئەگەر من وەك تۆ بم پێویستیمان بە تۆ نەدەما، بەڵام نەمگوت). ئێستا بەمن دەڵێت: (هەینی چووە پشتی شکاندووە، من وەك ئاسنم) منیش دەبوو بڵێم: (ئا تۆ وەرە، لەو شاخانەی من گەڕاوم بگەڕێ، لەو دۆڵانەی من غلۆر بوومەتەوە غلۆر بەوە، ئەوکات تۆ دەبینین، بەڵام خۆ ناتوانم بیڵێم).

لەو هوتێلەی کە تیایدا دەماینەوە، جگە لە من، پێنج شەش هەڤاڵی تری تێدابووو لێکۆڵەرەکەم بەمنی گوت:"هەر ئێستا پەرتووك سەبارەت بە دیاربەکر دەنووسیت و کاسێتەکانی ڕابەرایەتیی دادەڕێژیتەوە، لەگەڵ هەڤاڵان خەریکی کاروبارەکانی ئێرە دەبیت". لەژیانمدا لە هەموو شتێك زیاتر ڕقەم لە داڕشتنەوەی کاسێت بوو، ناچار بەوەش بڵێم "باشە". لەکاتێکدا ئەو هەموو کارە هەبێت کە بۆ نیشتمانەکەم بیکەم داڕشتنەوەی کاسێتەکانی ڕابەری مەزنم پێ دەسپێردرێت، ئەوەش دەبینم کە هێشتا ژیانی زیندانیم بەردەوامە، لێکۆڵەرەکەم چوونە دەری من لەگەڵ هەڤاڵان قەدەغە دەکات، دەڵێت" تەنیا بە مۆڵەت وەرگرتن دەتوانن بچنە دەر، ئەویش دەبێت دوو دوو دەربچن، و کەسێك دیاری دەکەم کە ئەو دوو کەسە بگەڕێنێت".

لەو هوتێلەی لێی دەماینەوە دە کەس نانمان دەخوارد، بەڵام چوار کەس قاپ و قاچاخەکەمان دەشوشت، لەبچووکترین نارێکی، یاخود کەموکورتی کە لەوێ ڕووی بدابووایە، من بەرپرس دەبووم، تێگەیشتم کە لێرەشدا ڕێنماییەکانی ڕابەری مەزن بۆ لاوازکردنی کەسایەتیی من جێبەجێ دەکرێت، کاتێك کاری کەم دەکرا، ئامێری چاپ تێکدەچوو، ئامێرەکانی کۆپی دەوەستان، دەنگی سەر کاسێتەکان روون نەبوون ئەو "سەلیمە" هیچ بەرپرسیارەتییەکی نەبوو، بەپرس نەبوو.

کاتێـك ڕابـەری مـەزن پلانەکانـی سـووککردنی منـی جێبەجـێ دەکـرد، مـن لەمێشـکی خۆمـدا پلانـی هەڵاتنـم دادەڕشـت، لـە یـەك دوو چوونـە بـازاڕی بەمۆڵـەت و ژێـر چاودێریـدا ڕێـگای بەیروتـم دۆزییـەوە، لەنێـو ئاخاوتنەکانـم لەگـەڵ ئـەو کەسـەی ئێمـەی دەگەڕانـد زانیـم کـە ئایـا دەکرێـت بـێ پەسـاپۆرت و ناسـنامە بچیـت بـۆ بەیـروت و بـێ ئـەوەی هەسـت بـکات لـەوە گەیشـتم کـە دەکرێـت بگـەم بـە بەیـروت.

جارێـك جەمیـل بانگـی کـردم و گوتـی کـە بەرگـدروو جەمالـی بەرپرسـی هەرێمـی باشـوور ـ ڕۆژئـاوا بردراوەتـە ژێـر لێکۆڵینـەوەو لـە باشـوور ـ ڕۆژئاوا ١٧ هەڤاڵـی گوللەبـاران کـردووە، لەگـەڵ خـۆی هەندێـك بەڵگـەی هێنـاوە، دەبێـت وردبینـی بـۆ ئـەم بەڵگانـە بکـەم و سـەبارەت بـە بەرگـدروو جەمـال پەرتووکێـك بنووسـم، لەهەمانکاتـدا جەختـی لەسـەر ئەوەکـردەوە کـە ئـەوە ڕێنمایـی ڕابەرایەتییـە، منیـش گوتـم "باشـە دەینووسـم" بەم جـۆرە نووسـینی پەرتووکەکەی سـەبارەت بـە دیاربەکـر دوادەخـەم و لـە هەلـی راکـردن دەکۆڵمـەوە.

کـە جەمیـل بایـك ڕێنماییەکانـی پەرتووکەکـەی سـەبارەت بـە بەرگـدروو جەمالـی پێمـدا دەیگـوت کە لەسـاڵی ١٩٧٤ەوە سـیخوڕبووە، لە گرووپـی ڕزگاری گـەل لـە عەنتـاب دوو کەسـی بـە پۆلیـس بەکوشـتن داوە، دوای لەناوبردنـی ئـەو گرووپـە هاتووەتـە لای ئێمـە، لـەو ڕۆژەوە تائێسـتا لەگـەڵ پۆلیـس، کەسـیرە و حوسـێن یلـدرم بەیەکـەوە کاردەکـەن و بـە ئەنقەسـت سـیخوڕیی کـردووە.

مـن کاتێـك پەرتووکەکەم دەنووسـی ئـاوا دەمنووسـی و بەڵگە بەردەسـتەکانم ئـاوا بەکاردەهێنـا کـە پشتڕاسـتی ئـەو قسـانە بکاتـەوە، ڕۆژێـك دواتـر بەڵگەکانی سـەبارەت بـە بەرگـدروو جەمـال هێـنران، ئـەوەی سـەیرم کـرد لەسـەڕووی ٣٠٠ لاپـەڕە بـوو، بەشـێکی وتـەی ئەو کەسـانەبوو کـە لەباشـوور ـ ڕۆژئـاوا بردبوونی بۆ لێکۆڵینـەوە، بەشێکیشـی ئـەو وتانـەی خـۆی لەژێر ئەشـکەنجە دانـی پێدانابوون، چەنـد ڕۆژێـك خەریکـی ئەوانەبـووم و ئـەو بەشـانەی پێویسـتن بۆم بە پێنووسـی

سوور هێڵم لەژێریان دا، جگە لەوانە ئەو کاسێتانەی هێنایان گوێم لێگرتن و سەیرم کردن، کاتێك لەهەموو دۆکیۆمێنتەکان وردبوومەوە بە قوڵی لەو فەلاکەتە گەیشتم کە گەلی کورد ڕووبەڕووی بووەتەوە.

بەهۆی ئەوەی لەماوەی ١٥ ڕۆژ فرسەتی هەڵاتنم دەست نەکەوت، پەرتووکەکەی سەبارەت بە بەرگدروو جەماڵ نووسی کە بوو بە ١٦٠ لاپەڕە، ٨٤ لاپەڕەیم لێ چاپ کرد، بەڵام بەگوێرەی ئەو ڕێنماییانەی پێمدراو ئایدیۆلۆژیای فەرمی نووسیم، کە زۆرباش شارەزایم، ئەو ئەنجامانەی لەهەمان بەڵگەکاندا منیش و ئایدیۆلۆژیای فەرمیش پێی دەگەم رێك پێچەوانەی یەکترن، بەڵام نەمدەتوانی بیروڕای خۆم و ئەو ئەنجامانەی پێیان دەگەم بنووسم.

بەڵام وەك بەرپرسیاریەتییەکی مێژوویی، دەبینم کە لێرەدا بەشێوەیەکی بابەتیانە ئەو کارەساتەی لە هەرێمی باشوور ـ ڕۆژئاوا (گومگوم، عەنتاب، سەمسوور، مەلەتی ") ڕوویدا بیخەمەڕوو.

ئەو عەلی ئۆمورجانەی بە بەرگدروو جەمال ناسراوە، لەساڵی ١٩٧٧ لەشاری عەنتابی کوردستان لە کاتێکدا هێشتا لە قۆناغی گرووپێکدا بوو هاتە نێو ڕیزەکانی (شۆڕشگێڕانی کوردستان) لەگەڵ کات کاریگەری بەسەر ئەندامانی تری خێزانەکەشی کردووەو کردوویانی بە هەوادارانی خەبات، دواتر بەرگدروو جەمال بەر لە ١٢ی ئەیلوول لەناوچەی عەنتاب ئەرك و بەرپرسیارەتی زۆر گەورەی پێ دەسپێدرێت، دوای ١٢ی ئەیلوول خوشکی بەرگدرو جەمال لەڕێگای رێکخراوەوە دەپەڕێتەوە کوردستانی سووریاو کاتێك لە ئەرکدایە لەنێو رێکخراو دەستگیر دەکرێت و دەبردرێتە زیندانی عەنتاب، بەرگدروو جەمال ماوەیەکی درێژ لە کوردستانی سووریا چالاکیەکانی رێکخراو بەڕێوە دەبات و ئەو کۆنگرەو کۆنفرانسانەی لە ئەکادیمیای مەعسوم کۆرکماز بەڕێوە دەچن تیایاندا بەشدار دەبێت، دوای کۆنگرەی دووەم بە ئەرك دەچێتە کوردستانی ئێران، دوای مانەوەی لەوێ بۆ ماوەیەکی درێژ

دواتـر یەکەمجـار لـە جۆلەمێـرگ و دواتـر لـە ناوچەکانـی چەولیـگ ـ دیاربەکـر و دەرسـیم چالاکـی بەڕێـوە دەبـات. لەکۆنگـرەی سـێیەم کـە لـە سـاڵی ١٩٨٦ لـە ئەکادیمیـای مەعسـوم کۆرکماز بەسـترا لەدیوان شـوێنی خۆی گـرت، دوای کۆنگرە لـە ئەکادیمیـا وەك رێکخـەر ئەرکـی پێدەسـپێردرێت، کاتێـك لێرەدایـە بەهـۆی ئـەوەی بـە قوتابییەکانـی ئەکادیمیـای گوتـووە "لێـرەدا مـن بەرپرسـم" قسـەی مـن دەڕوات!" یاخـود ئـەو وتەیـەی زوو زوو دووبارەکردووەتـەوە، ڕابـەری مـەزن ناتـۆرەی "سـیخوڕە!"ی داپاڵـی و دەسـتگیری دەکات، لـەو چاکسـازییەی دە مانگ تیایدابـوو ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی خودڕەخنەیەکـی پێنووسـی کـە تیایـدا لەگـەڵ ئـەوەی نووسـیبووی "مـن لـە کەسـایەتیمدا فاشـیزم دەژیـم، واتـا من فاشیسـتم!" دەکرێـت بـە تاوانبـاری پراکتیکـی هەرێمەکانـی ئامـەد.

ڕابـەری مـەزن لەژێـر ناونیشـانی "کەسـایەتیی بەرگـدروو جەمـاڵ" چەندیـن هەڵسـەنگاندنی دوورو درێـژی کـردووە، لـە ئەنجامـی ئـەو هەڵسـەنگاندنانەدا بەرگـدروو جەمـال سـزای سـێدارەی بـۆ دەردەکرێـت و بەسـەریدا دەسـەپێنرێت، لەمەوپێـش مسـتەفا ئۆمورجانی براشـی بە ڕەزامەندیـی ڕابەری مـەزن گوللەباران کرابـوو، بەرگـدروو جەمـال دۆخەکـەی دەزانـی، (مسـتەفا ئۆمورجـان لەکۆنگرەی چـوارەم کـە لەسـاڵی ١٩٩٠ بەسـترا بەڕێنمایی ڕابەری مـەزن بێتاوان کـراو بایەخی بـۆ گەڕایـەوە، لەکاتـی دەستبەسـەری بەرگـدروو جەمـال ئـەو هەڵسـەنگاندنەی لـەدژی دەکـرا وایکردبـوو کـە لەنـاو گەریـلاو چـوار دەورە وڵاتپەروەرەکـەی مەحکـوم بکرێـت، دواتـر بەهـۆی هەسـتی دادپـەروەری ڕابـەری مـەزن لێـی بـووردرا، بەهـۆی ئـەوەی ئەندامێکـی دێریـن بـوو، لەدەوروبەری خۆی کەسـێکی خۆشەویسـت بـوو، تاڕادەیـەك لەلای ڕای گشـتی ناسراوبـوو، لەدوای لێخۆشـبوون لـە ئەکادیمیـا زیاتـر سـووکایەتی پێکـرا، دواتـر وەك رێکخـەر لە هەرێمی باشـوور ـ ڕۆژئـاوا دادەمەزرێنرێـت.

کەسـێك کـە لێـرەدا پـازدە سـاڵ، لـە ئەسـتەمترین کەشـەکاندا بـۆ گەلەکـەی

خەبات دەکات، یەکەم جار دەستبەسەر دەکرێت، دە مانگ لە چاکسازی دەمێنێتەوە، وای لێ دەکەن کە بڵێت:"من لە کەسایەتیمدا فاشیزم دەژیم، من فاشیستم"، سووکایەتی بەخۆی دەکات، دووچاری ئەشکەنجەی زۆر وەحشیگەرانە دەبێتەوە، سزای سێدارەی بۆ دەردەچێت، دواتر لێخۆشبوونی بۆ دەردەکرێت (بۆ ئەوەی تەواو پەیوەست ببێت) وەك رێکخەر لە هەرێمی باشوور ـ ڕۆژئاوا، ئەرکی پێدەسپێردرێت، بەگوێرەی لۆژیك ئەو سەپاندنە وا لە بەرگدروو جەمال دەکات ببێت بە هارپاگۆس. ئەوکاتەی بەرگدروو جەمال وەك رێکخەر چووە هەرێمی باشوور ـ ڕۆژئاوا "گۆشتی کوڕەکەی خواردبوو!" گەیشتبووە ئەو حاڵەتەی کە خیانەت لە ئاستیاگ بکات.

ڕابەری مەزن بڕیاری دابوو کە بەتەواوی بەرگدروو جەمال لەناوببات، وەك یەکەم کار ئەو دەکات بە رێکخەر، دواتر لەگەڵ ئەوەی نەبردرا بۆ کۆنگرەی چوارەم لە ئەرك لادرا و خرا ژێر دەسەڵاتی عومەر کە لە زیندانی عەنتاب ددانی بەهەموو شتێکدا نا.

عومەر لەگەڵ ئەوەی لەزیندان بەشداری هیچ بەرەنگارییەکی نەکردووە، دانپێنانی کردووە، کە ئازادبوو چووەتە سەربازیی، بەگوێرەی وتەی خۆی لە سەربازییدا پەیوەندی بە یەکەی هەواڵگریی کردووەو بەتایبەتی پەروەردە کراوە، کاتێك سەربازییەکەی تەواوکردووە بە پابەندبوون بە میتەوە هاتووەتە ئەکادیمیا، لێرەدا خۆی خستووتە بەر دڵی ڕابەری مەزن و نێردراوەتە کۆنگرەی چوارەم، ڕەنگە بەهۆی ئەوەی زوو زوو دەیگوت "بژی سەرۆك ئاپۆ!" دووبارە بانگکراوەتەوە ئەکادیمیا، لە کۆمیسیۆنی لێکۆڵینەوەی بەڕێوەبەرایەتی ئەکادیمیا ئەرکی پێسپێردراوە، لەنێو ئامادەکارانی ئەو ناملکەیەدابوو کە دەنگۆی سیخوڕبوونی محەممەد شەنەریان ڕاگەیاند، لێرەدا وەك رێکخەر جێگای بەرگدروو جەمال لەهەرێمی باشوور ـ ڕۆژئاوا دامەزرێنراوە.

تا ئێرە جگە لەهات و هاواری ئایدیۆلۆژیای فەرمی، هیچ بەڵگەیەك نییە

کە بیسەلمێنێت بەرگدروو جەمال سیخوڕی تورك بووە، ئەوەی لەمەودوا دێت ئەگەر وەك خۆیشی قبوڵی بکەین ئەو پرسیارانەی پێویستە وەڵامبدرێنەوە مێشك ئاڵۆز دەکەن و وەڵامی ئەو پرسیارانەی لەو جۆرەن کە دەیسەلمێنن بەرگدروو جەمال "سیخوڕی تورك!" نەبووە، با وای دابنێین کە بەرگدروو جەمال لەماوەیەکی کورت سەلماندی کە عومەر سیخوڕە و بەردەوامی بە پەیوەندییەکانی دەدات لەگەڵ تورك و دواتر لەگەڵ عومەر بەیەکەوە کاریان دەست پێکرد.

لە زانیاریی و بەڵگەکانی ژێر دەستمان ئاشکرا دەبێت کە لەساڵی ١٩٩٢ لەهەرێمی باشوور ـ ڕۆژئاوا، جگە لە چەند چالاکییەکی نمایش و بێ کاریگەر هیچ چالاکییەك نەبووە کە گورز لە دوژمن بدات، بەڵام ژمارەی ئەو گەریلایانەی لەساڵی ١٩٩٢ کەوتنە نێو کەمین و کوژراون لە ١٠٠ زیاترە، ئەو کەسانەی یارمەتی گەریلا دەدەن و هەوادارن ناویان بەسوپای تورك دەدرێت، هەزاران کەس دەستگیر دەکرێن و دەخرێنە ژێر ئەشکەنجە، ژمارەیەکی زۆر وڵاتپەروەر دەکوژرێن، یاخود لەناوچەکە دوور دەخرێنەوە.

دووبارە بەگوێرەی زانیارییە بەردەستەکان، بەرگدروو جەمال و عومەر لەکۆتایی ١٩٩٢ لەنێوان خۆیان بۆ لەناوبردنی سەرجەم ئەو گەریلایانەی لەناوچەکە ماونەتەوە، پلانێك دادەڕێژن، بەگوێرەی ئەو پلانە پێشنیاز دەکرێت بۆ ڕابەری مەزن کە دووبارە بەرگدروو جەمال بکرێتەوە بە ڕێکخەر، دوای ڕەزامەندییدان لەسەر پێشنیازەکە گەریلا دەبردرێن بۆ مەشقی زستانەو کۆتایی بە هەموویان دەهێنرێت، ئەو پلانەی بیری لێکراوەتەوە دەخرێتە بواری جێبەجێکردنەوە، کاتێك بەرگدروو جەمال بە ڕێکخەر دامەزرایەوە گرووپێکی گەریلای ٥٥ کەسی لە شاخەکانی ئەنگیزەك دەخرێتە مەشقی زستانەوە، بەرگدروو جەمال ئایەتەکانی ڕابەری مەزن وەك بنەما وەردەگرێت و دەست دەکات بە مەشق پێکردن، لەکاتی مەشق لەسەر ڕووداوی پەکەکە

ـ ڤەژیـن و محەممـەد شـەنەر دەوەسـتێتەوە، لەگەڵ ستایشـكردنی ڕابـەری مەزن و بەرزكردنـەوەی بـەرەو ئاسـمان پەكەكـە ـ ڤەژیـن دەدات بـە ئـەرزدا و جەخـت لەسـەر ئـەوە دەكاتـەوە كـە ڕێكخراوەكـە لەگـەڵ كۆمـاری توركیـا، داگیركـەر، تاڵەبانـی و بارزانـی بەیەكـەوە كاردەكات و دزەیـان كردووەتـە نێـو ڕیزەكانـی بـزاڤ و گەریـلاو لـە هەوڵـی بەلاڕێدانـی "ڕێچكـەی ڕابەرایەتیـی"ن و هەمـوو بنكـەی گەریـلا بـەوە بـڕوای پێدەهێنێـت.

لەڕاسـتیدا ڕێكخـراوی وا لەنێـو گەریـلا كارو چالاكـی نەبوو، كاتێـك محەممەد شـەنەر ڕووبـەڕووی ڕابـەری مـەزن بـووەوە، ڕابـەری مـەزن چـۆن ئایدیۆلۆژیـای فەرمـی ناخاتەگـەڕ؟ بێگومـان دەیخاتەگـەڕ، دڵەڕاوكـێ و تـرس پەكەكـە ـ ڤەژیـن و شـەنەری ئەوەنـدە مـەزن كردبـوو كـە گوایـە ئەمەریـكا لەپشـتیانە، سـوید، هەمـوو وڵاتانـی ئەورووپا، بەهـۆی پارتیی كۆمۆنیسـتی توركیاوە، روسـیا، تورگوت ئـۆزاڵ، جـەلال تاڵەبانـی، مەسـعود بارزانـی لەگـەڵ پەكەكـە ـ ڤەژیـن هەمـوو بەیەكـەوە هەوڵـدەدەن تـا ڕێچكـەی ڕابەرایەتیـی بـە هـەدەر بـدەن، ئـەو قسـە قـۆڕەی بـە قـەد ئـەوەی نوكتەیەكـی پێكەنیناوییـە تاڵـە كـە هەمـوو بەندەكانـی باوەڕیـان پێكردبـوو، سـەدەها ئایـەت سـەبارەت بەو بابەتـە دابەزی، ئـەوەی لێی قەوما محەممـەد شـەنەری بەسـتەزمان بـوو، دوای ئـەوەی محەممـەد شـەنەر كـوژرا هیـچ كەسـێك نەیوێـرا خاوەنداریێتـی تەرمەكەشـی بـكات!.

ڕابـەری مـەزن، بەقـەد دوژمنـداری لـەو ئۆپۆزسـیۆنە دەترسـێت كـە لـەدژی ئـەو پـەرە دەسـەنێت، ئـەو ترسـەی بـە ئایەتەكانـی بـۆ گشـت بەندەكانـی گواسـتووەتەوە، توانـای بیركردنـەوەی بەنـدەكان كـە بەترسـەوە مەرجداركـراوە، دووچـاری پوكاندنـەوە كراوەتـەوە، بەرگدروو جەمال و عومەر ئـەو دۆخە دەزانن، بنیاتـی گەریـلا لـەو خاڵـە لاوازەیـەوە دەگـرن، بەرگـدروو جەمـال كاتێـك وانـە دەڵێتـەوە ڕێـك وەك ڕابەری مەزن قسـە دەكات، یەكەمجار بـاس لە چالاكییەكانی پەكەكـە- ڤەژیـن دەكات لەسـەر ئاسـتی وڵات، دواتـر ئـەوەی بەگشـتی

باسیکردووە دایدەبەزێنێتە سەر ئاستی هەرێمی باشوور ـ ڕۆژئاوا دواتر وایگوتووە:"لەماوەی ساڵێك زیاتر لەسەد هەڤاڵمان لە بۆسەکان شەهیدبوون، ئێمە دەزانین کە ئەو ڕووداوانە بەرێکەوت نەبوون، ڕابەرایەتیش ئەوە دەزانێت، دووبارە لەو ماوەیەدا لەدژی دەوڵەت چالاکییەکی ئەوتۆ ئەنجام نەدرا، ئەوەش دەزانین ئەو چالاکییانەی پلانیان بۆ داڕێژرابوو لەباربردران، کێشەی کەسایەتییە، کێشەی سیخوڕی کارلێکراوە، ئێمە دەزانین کە ئەم کارانە لەوەوە سەرچاوە دەگرن، ڤەژینچییەکان لەنێوماندا هەن، ئەوانەی کە لێرەدا هەوڵی بەهەدەردانی "ڕێچکەی ڕابەرایەتیی" دەدەن، نایەڵن چالاکی ئەنجام بدرێت، هەڤاڵان لە بۆسەکاندا بەکوشت دەدەن، وڵاتپەروەران بەگرت دەدەن و لەناویان دەبەن، ئەوەش دەزانین و دوای ئەوەی بە ئەنگوست نیشانەی بۆ عومەر کرد و گوتی " ئا یەکێکیان ئەوەیە" و عومەری دا بەگرت.

دوای لێکۆڵینەوەیەکی سێ ڕۆژی، عومەر قبوڵی دەکات کە دان دەنێت بەهەموو شتێك، بەرگدروو جەمال گرووپە گەریلا ٥١ کەسییەکە لەچادرێك کۆدەکاتەوە، عومەر وەك تاوانبار دەخاتە بەردەمی هەموویانەوە، کاتێك ئامێرەکانی دەنگ دەهێنرێن خۆی دەچێتە شوێنی داواکاری گشتی و لێپرسینەوە لەگەڵ عومەر ئەنجام دەدات، کاتێك عومەر دانی نا بەوەی لەکۆنگرەی چوارەم لەگەڵ شەنەر گفتوگۆیان کردووە، لەلایەن شەنەرەوە لەمەکەزی ڤەژین دامەزرێنراوە، لەبنەڕەتدا لەسوپای تورکدا ئەفسەرە بەپلەی عەقید، زیاتر لە سەد گەریلا لە ئەنجامی ئەو زانیاریانەی لەلایەن ئەوەوە گەیەنراوەتە سوپا، کەوتوونەتە نێو بۆسەکان و کوژراون، ئامانجیان بەهەدەردانی ڕێچکەی ئاپۆیە، بەرگدروو جەمال پرسیار ئاڕاستەی عومەر دەکات" دەی بیڵێ کێ و کێ لەگەڵتن؟" عومەر یەکەمجار نایەوێت ئاشکرای بکات، کە هەڕەشەی ئەوەی لێدەکەن دووبارە دەیبەنەوە بۆ لێپرسینەوە، یەك لەدوای یەك ناوی چل و دوو گەریلا دەژمێرێت و دەڵێت"لەگەڵ ئەوانە بەیەکەوە کارمان کردووە،

هەموومـان ئەندامـی "پەکەکـە ـڤەژین"ین و لەهەمانکاتـدا لەسـوپای تورکیـا بەپلەکانـی عەقیـدو نەقیـب ئەفسـەرین، ئامانجـمان لەناوبردنـی ڕێچکـەی ئاپـۆو نەهێشـتنی ئـەو ئەندامانەیـە کـە بـە ئاپـۆوە پابەنـدن و بەهێزکردنـی پەکەکـە ـ ڤەژینـە".

بەرگـدروو جەمـاڵ لەبەرانبـەر ئـەو ئاخاوتنـەی عومـەر دەڵێت:"لەڕاسـتیدا ڕابەرایەتیـی ماوەیەکـی زۆرە سـەرنجی ئـەو دۆخـەی دابـوو، بـەڵام ئێمـە بەهـۆی ئـەوەی کەمتەرخـەم بوویـن، نەمانتوانـی ڕێوشـوێن بگرینەبـەر". بەستایشـکردنی ڕابـەری مەزنمانـەوە بـڕوا بـە گەریلاکانـی تـر دەهێنێـت کـە ئـەو ناوانـەی عومەر ژماردنـی سـیخوڕن و لەهەمـان کاتـدا ١٧ گەریـلا لـەو ٤٢ نـاوەی عومـەر ژمـاردی کـە لەژێـر چادرەکەدابـوون دەسـتگیر کـران بەتۆمەتـی پەکەکـە ـ ڤەژینچێتـی و سـیخوڕی تورکیا، دەسـتگیر کـراوەکان رووت دەکرێنەوەو دەخرێنـە چادرێکەوە و ئەشـکەنجەدانیان دەسـت پێـدەکات.

دووانیـان ئافـرەت و یـازدە پیـاو، چواریـان باشـووری و سـێزدە باکـووری، تەمەنیـان لەنێـوان ١٨-٢٧ سـاڵانە، گەنجـەکان ئیـدی دەزانن کە دەبـن بە قوربانی هەڤاڵانیـان، لەشـاخی ئەنگیـزەك مەترێـك بەفـر کەوتـووە، شـاخەکان دەبـن بـە شـایەتی وەحشـیەتێك، تاقمـە پێنـج کەسـییەکەی لێکۆڵینەوەکـە، بەرگـدروو جەمـاڵ دیاریکردبـوون دەسـت و قاچـی ئەوانـە دەبەسـتنەوە کـە بـردراون بـۆ لێکۆڵینـەوە، لەسـەر ئـەرز درێژیـان دەکـەن و بـە شـوولکە داری بـەڕوو دەسـت دەکـەن بـە ئەشـکەنجەدانیان، ئەوانـەی ئەشـکەنجە دەکـران، هاواریـان دەکـردو دروشـمی "بـژی سـەرۆك ئاپۆ، بە نەفرەت بێـت ڤەژین!" یان دەگوتـەوە، هەندێك لـە ئەشـکەنجەدراوەکان ئەندامـی نێرینەیـان بـە چەقـۆ بڕدرایـەوە، ئاسـنی سـوورکراوە لەسـەر ئاگـر لـە پشـتیان ڕا دەکـرا، دوای نیـو کاتژمێـر لەنێـو بەفـردا نقـوم کـردن نیـو کاتژمێر لەنزیك ئاگـر دەهێڵدرانـەوە، ئەو ئەشـکەنجانە چەندین ڕۆژ درێژەیـان کێشـا، ئەوانـەی ئەشـکەنجەیان جێبەجـێ دەکـرد دروشـمی "بـژی

سەرۆك ئاپۆ، بە نەفرەت بێت ڤەژین!"یان دەگوتەوە و ئەوانەش کە لەژێر ئەشکەنجەدابوون دەیانگوتەوە "بژی سەرۆك ئاپۆ، بە نەفرەت بێت ڤەژین!"، حەڤدە گەنجی کورد، حەڤدە گەریلا، لە شاخە بەفراوییەکانی ئەنگیزەك بەم جۆرە دەکوژرێن، جەستەیان لەو ناوە ئاوا دەمێنێتەوە، دەبێت بە خۆراکی گورگ و پڵنگ!.

ڕاستیەکی مەترسیدار لەو درامەدا شاردراوەتەوە، دەمەوێت خەڵکی لەو ڕاستییە بگات. ڕابەری مەزن تەنانەت لەو نارەزاییەش دەترسا کە لەدژی دیکتاتۆرییەتەکەی ئەو نەبوو، ناڕەزایەتییەك کە زۆر سادەبوو، بە ڕاددەیەك گەورەی دەکرد کە بەندەکانی بەهۆی ترس بەبیانووی زۆر سادە هێرشیان دەکردە سەر یەکتر، گەریلاکانی هەرێمێك نیوەی بکوژ و نیوە قوربانی یەکتریان دەخواردو لەناو دەبرد، تەنانەت لە سێبەری ڕابەری مەزن دەترسان، ترسەکەی ڕابەری مەزن گەیشتبوو بە بەندەکانی و لەناویاندا بڵاوببووەوە، ئەوانەی ئەو ترسە دەچووە ناخیانەوە، دەبوون بە بکوژی هەڤاڵان و هاوڕێگاکانیان.

دووبارە بەگوێرەی زانیارییە بەردەستەکان، بەرگدروو جەمال دوای کوشتنی ١٧ گەریلا، چەند تیمی نارد بۆ کوشتنی گەریلاکانی تر کە لەشاخێکی تر جێنشین کرابوون، عومەریش بەبیانووی ئەوەی " بۆ ڕابەرایەتیی زۆر پێویستە" خستبووە ژێر پاڕاستنێکی توندەوە، لەو ماوەیەدا لەگەڵ ڕابەری مەزنیش ئاخاوتنێکی بێتەل ئەنجامدراوە، ڕابەری مەزن کە حاڵەتەکە بەوردەکارییەوە گوێیست دەبێت، دەڵێت بەرگدروو جەمال "کارێکی مەزنت بە سەرکەوتوویی جێبەجێکرد، ئەوانەیتر ئێستا مەکوژە، بە پەلە عومەر بە پاسەوانەوە بێنە بۆ ئێرە، بەزیندوویی دەمەوێت، ئەگەر شتێك ڕوویدات لێپێچینەوە ئەنجام دەدەم".

بەرگدروو جەمال بەچوار پاسەوانەوە بەرەو شام دەکەوێتەڕێ، لەڕێگا

بەهـۆی خەوتنـی پاسـەوان، عومـەر ڕادەکات و هانـا بـۆ سـوپای تورکیـا دەبـات و ئۆپەراسـیۆنەکان لەناوچـەدا خێراتـر دەبـن، بەرگـدروو جەمـال بەکاسـێتەکانی لێکۆڵینـەوەو هەمـوو بەڵگەکانـەوە دەگاتـە لای ڕابـەری مـەزن، دوای ماوەیـەك لەشـامەوە دەبردرێتـە بـار الیاس، لێـرەدا بـە ئەشـکەنجەکانی شـاخەکانی ئەنگیـزەك دەکوژرێـت و لـە چاڵێکـدا دەنێژرێـت.

ئێسـتا دەپرسـم، ئەگـەر وای دابنێیـن کـە ڕووداوەکان وا پەرەیـان سـەند، کـە عومـەر یەکـەم دانپێنانـی کـرد، واتـا کاتێـك هێشـتا هیـچ کەسـێك نەکوژرابـوو، لـەوە دڵنیایـن کـە بەرگـدروو جەمـال دۆخەکـەی بـە بێتـەل بـۆ ڕابـەری مـەزن باسـکردووە، بەڵگـەش لەسـەر ئـەوە ئەوەیـە کـە کاتێـك مـن لـە حەلـەب بـووم لـە پەیوەندییەکـی تەلەفۆنـی لەگـەڵ ڕابـەری مەزنـدا بەمنـی گـوت:" لەباشـوور ـ ڕۆژئـاوا سـیخورێکی زۆر گـەورە کەوتووەتـە ژێـر دەسـت کـە بەنـاوی ڤەژیـن کاردەکات، سـەبارەت بـە مـن و زۆرێکـی تـر وتـەی داوە، ئـاگاداری خـۆت بـە"، لـەو قسـەیەوە بیـر لـەوە دەکەمـەوە کـە بەرگـدروو جەمـال ئـەو زانیاریانـەی بـەو داوەو بـڕوای بـەو هێنـاوە، بـەم جـۆرە لـە ئەنجامی ئـەو زانیاریانـە ڕێنماییدا بەرپرسـی لوبنـان کـە لێکۆڵینـەوە لەگـەڵ کانـی یلـماز دەسـت پـێ بکرێـت کـە لەوتـەی عومـەر نـاوی وەك ڤەژینـی هاتبـوو و لێکۆڵینـەوە ئەنجامدرابـوو، ئـەو ڕابـەرە مەزنـەی کـە گومـان لـە ڤەژینـی بوونـی کانـی یلـماز دەکات و لێکۆڵینەوە لەبابەتەکـە دەکات، دەکرێـت بیـر لـەوە بکەینـەوە کـە گومانی لەوانـە نەکردبێت کـە لەشـاخی ئەنگیـزەك دەبردرێنـە ژێـر لێکۆڵینـەوە؟

ڕابـەری مـەزن لەهەمـوو "شـیکردنەوە"کانیدا، لەهەمـوو ئاخاوتنەکانـی بێتەلەکانـدا، لـە هەمـوو ڕێنمایـی و بڕیارەکانـی کۆنگرەکانـدا، دەڵێـت تـا ڕەزامەندیـی ڕابەرایەتیـی لەسـەر نەبێـت سـزای لەسـێدارەدانەکان بەهیـچ

شێوەیەك جێبەجێ ناكرێت.[1]

بەرگدروو جەمالیش ئەوەی لەهەمووان باشتر دەزانی:

أ- بەرگدروو جەمال سەرەڕای ئەوە نەك ١٧ كەس، ئایا دەتوانێت یەك كەس بكوژێت؟

ب - دوای ئەوەی ١٧ كەسی كوشت پاسەوانەكان لەگەڵ خۆی بێنێت و بێتە شام چۆن شی دەكرێتەوە؟

بەرگدروو جەمال بۆچی ڕاینەكرد و بچێت هانا بۆ سوپای تورك ببات؟ دوای ئەوەی ئەو هەموو كەسەی كوشت چۆن بەدەست و قۆڵبادانەوە چووە

١ كاتێك لە ئەڵمانیا پەرتوكی "شیكردنەوەكانی كانوونی یەكەمی ١٩٩٢، ڕێنمایی و بۆچوونەكان"م خوێندەوە لەئاخاوتنێكی بۆ تاقمێك ئافرەت ئاماژە بەو "قسەو قسەڵۆكەی!" دەكات كە لەسەری دەكرێت و دەڵێت: "ئێستا زۆر قسەو قسەڵۆك كراوە لەسەر ئەوەی من پەیوەندیم لەگەڵ ئافرەتان هەیە، بۆیە وا دەڵێم، دوو شت هەیە، من یاخود چواردوەرەكەم جیاوازی نییە، تەنانەت پارت بەگشتی جیاوازی نییە، ئەستەمە كە متمانە بەكەسێك بكەین كە یەكەم ڕۆژبێت و بڵێت "مێشكمان تێكەڵ بوو، باش تێنەگەیشتین" و تەنانەت لەدوامان هەموو فیتنەو فەسادێكی كرد. واتا ئێستا چۆن ئەمەم خۆشبوێت؟ هەمووتان، وەك ئافرەتێك وەك شەڕكەرێكی ئازادی هاتن، چۆن دەتوانن بێ ئەوەی بەجوانی تێبگەن بۆ ئەو لێدوانە بێنرخ و پڕوپوچانە دەچن؟ یاخود ئەو جۆرە قسەو قسەڵۆكانە بڵاو دەكەنەوە؟ ئەوە دوو شت نیشان دەدات، ئەوە یا ئەوە دەگەیەنێت كە بە ئامانجێكی تر هاتوون یا كەسێكی ساویلكەن و یا نیازگڵاون، یاخود بەو مانایە دێت كە كەسێكی ئاقڵ، خاوەن ئیرادە، پڕ لە ڕۆحی خەبات نین، با بڵێین ئەو كچانەی ناویان هاتووە، نازانم من لەگەڵ هەزارانیان پەیوەندیم هەبووە، هەر كێ چۆن تێی دەكات با تێبگات، ئەگەر لەگەڵ هەندێكیان نزیكیم بووبێت دەبوو چۆن ببێت؟ بەئێوە دەڵێم"لاپەڕە ٨١-٨٢ پەیوەستن بە هەمان بابەتەوە، لەلاپەڕە ٨٦ی هەمان پەرتووكدا دەڵێت:"لەو بابەتانەدا هەموو پێوانە ڕاستییەكان دەخەیتە لایەكەوە، یەكێك دەدۆزیتەوەو گێچەڵی پێ دەكەیت، دەڵێیت"نازانم لەكوێ ویستیان چیم پێ بكەن"،"نازانم لەكوێ چییان لێمكرد"! ئەو بێشەرمانە دەیانەوێت زۆر شت بدەن و دواتر ئەو جۆرە شتانە بڵاو دەكەنەوە، باس لە هەندێك لە ناوبراوەكان دەكرێت، ویژدانتان بێت! خۆیان دەڵێن "زۆر پێویستمان پێیە، زۆر باش دەبێت" دواتر ئەو جۆرە قسەقۆڕانە بڵاو دەكەنەوە. دووبارە لە لاپەڕە ٨٩ی هەمان پەرتووك خۆی وا بە ئافرەتان دەناسێنێت "دووبارە بە ئاشكرا دەیڵێم، من شەڕكەرێكی ئاوام، ئافرەتەكانم زۆر خۆشدەوێت، زۆر نرخیان پێدەدەم، هەموویانم خۆشدەوێت، بەڕاددەی بڕواپێنەكراو تا دەگاتە خوو، هەوڵدەدەم بیانكەم بە خۆشەویست، واتا هەر لە لەشیەوە بگرە تا ڕۆح و بیركردنەوەی قاڵبی بدەمێ، من وەرگرتنی ئەوە وەك ئەرك لە خۆمدا دەبینم، من بە ئاشكرا خۆم دەناسێنم، ئەگەر بەمەترسیدارم دەزانن لێم نزیك مەبنەوە!".

لەسەرەتای ١٩٩٢ كاتێك من لە ئەكادیمیابووم، سیرڤان نازناوێك هەبوو كە لە ئەكادیمیا قوتابی بوو و دواتر ماوەیەكی درێژ لەماڵی ڕابەری مەزن مایەوە، لەلاپەڕە ٤٥ی هەمان پەرتوك بەمجۆرە باس دەكرێت:"خۆی لێم نزیك دەكەوتەوە، لێم رادەما، بە ئەقڵی خۆی سەرنجم رادەكێشێت، لەراستیدا ئەوەی كەمترین سەرنجی رادەكێشام ئەو جۆرەبوو، ئێستا باسی دەكەن دەڵێن"هاتووەتە ئیستانبوڵ"، لەچواردەوری خۆی پڕوپاگەندەیەكی زۆر بۆ دژە ڕابەرایەتی دەكات، ئەو بەلانی كەم بەكارلێكراوی سیخوڕە".

لای ڕابـەری مـەزن، نـە ئەوانـەی لێکۆڵینەوەیـان ئەنجامـدا نـە منیـش کـە دواتـر وتەکانـم خوێنـدەوە و وردبینـی هەمـوو بەڵگەکانـم کـرد لێیـان تێنگەیشـتم.

بەرگدروو جەمال بۆچی هات؟ ڕاسـتی زۆر گرنگ لەنێو ئەو پرسیارەدا خۆیان حەشـار داوە کـە ئاشـکرانەبوونە، ڕەنگـە هیـچ کاتێـك ڕاسـتییە حەشـاردراوەکانی نێـو ئـەو پرسـیارانە نەزانیـن، نهێنییەکـەی نێـو پرسـیارەکە بەرگـدروو جەمـال دەیزانـی، ئـەو لـە نێوەندەکـەدا نەهێڵـدرا! ئـەوەی تـر کـە ئـەو نهێنییـە دەزانێت ڕابـەری مەزنـە! ئەویـش نایدرکێنێـت، ڕەنگـە ئەگـەر ئـەو نهێنییـە ئاشـکرا بێـت بەهـۆی پەیوەنـدی عومـەر بـە سـووریاوە ئـەو پلانـە گـەورە و مەترسـیدارەی تورکیـا لـەدژی گەلەکەمـان داڕشـتووە، ئاشـکرا دەبێـت.

ئەگـەر بەرگـدروو جەمـال سـیخوڕبێت، دوای ئـەوەی هەرێمێکـی لەناوبـرد، بەدەسـت و قۆڵبادانـەوە چوونـە لای ڕابـەری مـەزن واتایەکـی تـری هەیـە، "ئاپـۆ ڕێچکـەی تـۆم جێبەجێکـرد، تەڵـەم بۆ هەمـووان داناوە، لـە ئەنجامـدا ١٧ گەریلام کوشـت، گەریلاکانـی تـرم کـرد بـە بکـوژی هەڤاڵەکانیـان، خەڵکەکـەم بێدەنـگ کـرد، فشـارم خستەسـەریان و هاتمـە لای تۆ، ڕێچکەی تـۆ، بەرگـدروو جەمالەکان، کوێـر جەمالـەکان، هۆگـرەکان[٢] قوربانییـەکان، بکـوژەکان و کۆیلـەکان بەرهـەم دەهێنێـت، مـن لەدەسـتی تـۆ ئامرازێکـم، نەیـم، نـەی لەدەسـتی نەیـژەن چـی بێـت منیـش لەدەسـتی تـۆ وام، تـۆ منت خولقانـد، تۆ ئەرکـت پێم سـپارد، تۆ هێز و دەسـەڵاتت پێـم بەخشـی، تـۆ گوتـت مـن تەنیـا ئـەوەی تـۆ گوتـت جێبەجێـم کـرد، متمانـەم بەتـۆ کـردو هاتـم، ئەگـەر مـن بکوژیـت ئـەوا بـۆ ئـەوە دەمکوژی

٢ جەماله کوێر و هۆگر، بەگوێرەی ئایدیۆلۆژیای فەرمی دەگوترا" لەکاتی شەڕکردن له ریزەکانی گەریلادا جەماوەر و گەریلایان کوشتووە، پیاوەکانی کۆنتر ـ گەریلان" لەکاتێکدا ئەوانه باشترین پەیڕەوکارانی ڕێچکەی رابەرایەتین و ئەو سەمەرانەن که ڕێچکه دروستی کردوون، لەکۆنگرەی چوار که لەساڵی ١٩٩٠ له بادینان ئەنجامدرا کاتێك هەوڵی مەحکوومکردنی دۆخی ئەوانه دەدرا، محەممەد شەنەر ئەو وشانەی دەربڕیوەو گیانی خستووته گۆڕەوەو کوژراوە" بەڵام ئەوەی تاوانباره ئەوانه نین، هەموو بەرپرسی هەرێمەکانی ئێستاکه لەو کۆبوونەوەیەی کۆنگرەدا بەشدارن لەدۆخی تاوانباردان، ئێمه ئێستا رووبەڕووی کۆمەڵگایەکی تاوانبارانین، من بڕواناکەم که هەموو هەڤاڵان تاوانبارن، ئەگەر هەر بمانەوێت بەدوای تاوانبارێکدا بگەڕێین، دەبێت لەرێچکەکەدا لەدوای تاوانەکەدا بگەڕێین.

کە ئەوەی بەیەکەوە ئەنجامماندا بەدەر نەکەویت، بەڵام تێدەگەن، هەروەك چۆن لە داهاتوودا لەمن تێدەگەن، ئاوا لە تۆش تێدەگەن، هەرچەندە هیچیش تێنەگەن ترسەکەی تۆ دەتدات بە دەستەوە، ئەو ڕێو شوێنانەی تۆ دەیانگریتەبەر لە هەموو شوێنێك بەدەر دەکەون، قوربانییەکان و بکوژەکان، جەمالەکان، هەڵاتووەکان، ئەوانەی خۆیان دەکوژن لە زیادبوونن، ئەوانەی تۆ دەدەن بەدەستەوە، لەداهاتووشدا دەتدەن بە دەستەوە، من تۆڵەی خۆم سەندەوە، لەمەودوا ڕێگا ئاستیاگانەکانت بەردەوام دەبن لە خولقاندنی هارپاگۆسەکان.

بەر لەکۆتاییهێنان بە پەرتووکەکەم سەبارەت بە بەرگدروو جەمال هەڵاتم، چونکە لێکۆڵەرەکەم داوام لێدەکات پەرتووکەکەم سەبارەت بە زیندانی دیاربەکر بنووسم، ڕێنمایی بەسەرمدا پەیڕەو دەکرد، بەو پەرتووکەوە هەموو ئەوانەی لە زیندانی دیاربەکر بەڕووی دوژمن وەستاونەتەوە مەحکووم دەکات، ئەو پەرتووکەی لە داهاتوودا دەکرێت بە داوانامە بۆ دەرکردنی سزای لەسێدارەدان بۆ هەڤاڵانم، لەمڕۆوە بەمن دەنووسێت، بۆ ئەوەی لەبەرانبەر هەڤاڵانم، گەلەکەم و مێژوو نەبم بە تاوانبار، دەبوو هەڵبێم و هەڵاتم.

٢٠ی ئەیلوولی ١٩٩٣ ئەڵمانیا

"من لەبەر ئەوەی نووسیم تاوانبار نیم،
ئەوە بەهۆی ئەنجامدانی ئەوانەی نووسیم تاوانبارە".

بەیانی زوو بڕیاری چوونە کۆمیتەی خاچی سوور دەدەم، دوێنێ ویستم پارە وەربگرم گوتیان "بەیانی" پارەکەی خۆشم بە قیست پێ دەدەن، بەهۆی ئەوەی لە هوتێل بێزارم، هاتوچۆکردنی کۆمیتەی خاچی سوور بۆ منیش باشترە.

ئۆتۆمبێلی خزمەتگوزاری منی گەیاندە شەقامی حەمڕا، بەپێ دەچمە کۆمیتە، ڕێک گەیشتمە بەرانبەر هوتێل سان لێزارۆ لەپڕ تووشی حاجی بووم، کە منی بینی گوتی:" ئەرێ مامۆستا لەکوێیت؟ منیش بەدوای تۆدا دەگەڕام" و لێم نزیک بووەوە، دوای ئەوەی دەستی یەکترمان گوشی گوتی:"سەر و ریشت ڕێککەوتووە، جلی نوێت لەبەرکردووە، خەریک بوو نەتناسمەوە" کاتێک حاجی هەوڵیدەدا من بخافڵێنێت. منیش هەوڵی خۆلێدزینەوەی ئەوم دەداو بیرم لەوە دەکردەوە چۆن لێی دەربازبم، دوای ئەوەی پلانەکەم داڕشت و بڕیارمدا کە لەگەڵی بەرەو باڵەخانەی خاچی سوور دەڕۆیشتم، حاجی بەمنی گوت:"دۆخەکەی تۆم بۆ هەڤاڵ جومعە باسکرد دەڵێت (بابێت و خەریکی کاری خۆی بێت ئەگەر بەنیازی کوشتنی بووایەن ئەوا لێرە دەمانکوشت) زۆر بەدواتدا گەڕام، بەڵام لەو ناوە ون بوویت، سەرۆکیش هەواڵی پێگەیشتووە، لە هەڤاڵەکان تووڕەبووە،

ڕەزای لە ئەرکەکەی لاداوە و ناردوویەتی بۆ یۆنان"، دەیگوت کە ئیدی بەهیچ جۆرێك من بەجێ ناهێڵێت، تەنیا گوێم لێگرت بوو و دەڕۆیشتم، کە گەیشتینە بەرانبەر باڵەخانەی خاچی سوور گوتم "حاجی تەنانەت یەك و شەشم لەدژی پارتیی بۆ کەس نەدرکاندووە، ئەگەر بەنیازبام دەمتوانی لێرە کۆنگرەی ڕۆژنامەوانی ئەنجام بدەم" و داوام لێکرد لێم جیاببێتەوە، کاتێك رازی نەبوو گوتم:"دەچمە کۆمیتەی خاچی سوور، کارم هەیە" گوتی" منیش لەگەڵت دێم"، گوتم"ئەگەر لەگەڵم بێیت ناچار دەبم کە دۆخەکەیان بۆ باس بکەم، باش نابێت". تێناگات و دەیەوێت بێت، کاتێك لەو جیابوومەوە و چوومە دەرگای سەرخەرەکە، وازی لێم هێنا.

بەماری و موحسینی کارمەندانی کۆمیتە دەڵێم کە منیان بینی و یەکێك لەبەر دەرگا چاوەڕوانمە، ئامانجم ئەوەبوو بەخێراترین شێوە پارەکە وەربگرم، سەرتاکسیەك بکەوم و لەوناوە نەمێنم، دوای نیو کاتژمێر ئینجا توانیم پارەکە وەربگرم، کاتێك دابەزیم حاجی چاوەڕوانم بوو و داوام لێکرد کە دوام نەکەوێت، بەڵام حاجی ڕێنمایی بۆ هاتووە، نەیدەویست من بەجێ بهێڵێت، کاتێك هەوڵمدەدا تێبیگەیەنم ئەوەی دەیکات ڕاست نییە تاکسییەك بە تیژی دێتە لامان، دوو کەس لێی دادەبەزن کاتێك بینیم شوفێری تاکسییەکە کوڕی ئەو خاوەن مارکێتەیە کە کاری وەرگێڕی بۆم کردبوو، وا تێدەگەم کە حاجی لەو مارکێتەوە پەیوەندی کردبێت.

پیاوەکەی تر کە لە تاکسییەکە دادەبەزێت دەستم دەگوشێت، کوردی و تورکی نازانێت، بە عەرەبی قسە دەکات، حاجیش قسەکانی کابرام بۆ وەردەگێڕێت، دەڵێت:"پیاوەکە لە بەیروت دادەنیشێت، ماڵەکەی فراوانە، دەتوانم لەوێ بمێنمەوە". سوپاسی دەکەم و پشتاوپشت دەگەڕێمەوە هۆڵەکەی باڵەخانەی خاچی سوور، تێدەگەم لەوەی کە بەدۆخێکی زۆر هەستیاردا ڕەت دەبم، زیاتر لەو پیاوەی کوردی نازانێت بەگومان کەوتم،

کە لەگەڵ حاجی ویستیان بەزۆر من بخەنە نێو تاکسییەکەوە، خەریک بوو ببێت بە شەڕە مستمان، ڕێك لەوکاتەدا کارمەندێکی گەنجی چوارشانەی کۆمیتەی خاچی سوور هاتە هۆڵەکەوە، حاجی و گەنجەکە لەبەر ئەوەی بەنیازی ئەوەبوون دوای رۆیشتنی گەنجەکە کە چاوەڕوانی سەر خەرەکە بوو من پەلکێشی تاکسییەکە بکەن، نەرم بوونەوە، منیش چاوێکم لەگەڵ ئەوانەو چاوێکم لەسەر سەرخەرەکەیە، لە ئەنجامدا هەر کە دەرگای سەرخەرەکە کرایەوە خۆم پێیداکردو چوومە سەرەوە.

جیدییەتی کارەکەم بۆ پاسکال باسکرد، دوای کاتژمێرێك چاوەڕوانیکردن، فەیسەڵی کارمەندی کۆمیتە بۆ چاودێریکردنی ڕەوشەکە دابەزییە خوارەوە، کاتێك گەڕایەوە گوتی بەلانی کەم شەش کەس لە خوارەوە خەریکی چاودێریکردن و ڕێکخستنن کە یەکێکیان کارمەندی دەزگای هەواڵگریی سووریایە، دڵەڕاوکێکەم ببوو بە ڕاستی، ڕابەری مەزن دەزگای هەواڵگریی دەوڵەتێکی داگیرکەری خستبووەگەڕ و هەوڵی دەستگیرکردن و کوشتنی منی دەدا، چاودێری دەکەم، سەیری دەکەم، تێبینی لەمێشکم تۆمار دەکەم، تاوانبار بەسەر تاوانەوە دەگرم.

پاسکال دەیەوێت پەیوەندی بە پۆلیسەوە بکات، ڕێگای لێدەگرم و دەڵێم" با تا ئێوارە چاوەڕوان بین، کە تاریکی داهات دەردەچین و دەڕۆین"، پاسکال لە بانگکردنی پۆلیس پاشگەز دەبێتەوە، بە تەلەفۆن دۆخەکە بۆ مەرکەزی خاچی سوور روون دەکەمەوە، چاوەڕوانین و ژمارەی کەسە گومانلێکراوەکان لە دەوروبەری خاچی سوور روو لە زیادبوونە، ئەوانەی لە کۆمیتەن ئەو مەترسییە رەچاو ناکەن کە لەگەڵ من بێنە دەرەوە، پاسکال جگە لە بانگکردنی پۆلیس، چارەسەرێکی تری بۆ نادۆزرێتەوە، ڕێگری لێ دەکەم، گفتوگۆ دەکەین.

ئەگەر دەستبەسەر بکرێم ئەو مەترسیانەی بۆ روون دەکەمەوە کە

ڕەنگە ڕووبـدەن، دەڵێم"کونسـوڵخانەی تورکیـاو دەزگای هەواڵگریـی سـووریا ڕەنگە مـن لـە پۆلیسـی لوبنـان بستێنن". پاسـکال دووبـارە لەگـەڵ جنێـڤ قسـە دەکات، خاجـی سـوور ڕەزامەندیـی دەردەبڕێـت کـە بـە فەرمـی مـن بخاتـە ژێـر پارێزبەنـدی خـۆی، کاتێـك ئـەو دۆخەیـان بـۆم باسـکرد گوتم:"ئەوکاتـە بـا پۆلیـس بێـت و مـن لێـرە ببـات لـەو چـوار دەورە ئۆپەراسـیۆن ئەنجام نـەدات" پاسـکال ڕازی بـوو.

ڕابـەری مـەزن بـە زۆر هـەوڵ دەدات بـە هارپاگۆسـم بـکات، بـەڵام مـن سـوێندم خـواردووە کـە نابـم بـە هارپاگـۆس و مێـژوو دووبـارە ناکەمـەوە، پۆلیسـی لوبنـان دێـت و مـن دەستبەسـەر دەکات، ڕۆژێـك لـە چاودێـری بنکـەی پۆلیسـی حەمـڕا دەمێنمـەوە، ژوورەکـەی شـوێنی چاودێـری بنکـە بۆنێکـی گڵاوی لێدێـت، ئـەو تراکسـودەی ڤەرۆنیـك بـۆی کڕیبـووم دەکەمـە بـەرم و لەسـەر چەمەنتۆکـە رادەکشـێم. بەیانـی کاتژمێـر نـۆ دەبردرێـم بـۆ بەڕێوەبەڕایەتـی ئاسایشـی لوبنـان.

ئـەو قاوشـەی لێـی دانـرام شـوێنێکی ٢٠-٢٥ مەتـر دووجایـە، ٢٥ کـەس تێـدا دەمێنێتـەوە، هـەوا گەرمـەو تەنیـا ١٥ پێخەفـی تێدایـە، شـەڕ و دەنگـە دەنـگ لەلایـەك بوەسـتێت، زمانیـش نازانـم. ١٢٠ کـەس یـەك سـەر ئـاو بەکاردەهێنێـت و کێشـەی ئاومـان هەیـە، ئـەو خواردنـەی دەوڵـەت دەیـدات، ناخورێـت، کڕینـی خـواردن لـە دەرەوە بـە پارەیەکـی خەیاڵییـە، عەریـف ڕەزای میـسری لـە قاوشـەکە ڕێـك سیسـتەمی داگیرکـەری دانـاوە، هەمـوو ئەوانـەی دەهاتنـە قاوشـەکە چـوار لەسـەر پێنجـی پارەکەیـان بـۆ عەریـف ڕەزا بـوو، چونکـە ئـەو پاکەتـەی لـە دەرەوە بـە هـەزار لیرەبـوو لـە ژوورەوە بـە شـەش هـەزار بـوو و هەمـوو ئـەو نرخانـە بـۆ خـواردن و خواردنـەوەش وابـوو، دەرگای قاوشـەکە وەك دەرگای گومـرگ وابـوو، عەریـف ڕەزا هـەر شـتێك کـە لـەو دەرگایـە دەهاتـە ژوورەوە پێنـج قاتـی نرخەکـەی دەخسـتە

سـەر، جگـە لـەوە پێخەفەکانـی قاوشـەکەی شـەوی بـە پێنـج هـەزار لیـرە بەکرێ دەدا، لەکاتێکـدا لـە دەرەوە ١٠ دۆلار بـە ١٧ هـەزار لیـرەی لوبنانییـە. لـە "دەوڵەت"ەکـەی عەریـف رەزا بـە ١٥ هـەزار لیـرەی لوبنانییـە، کاتێـك ڕووبـەڕووی ئـەو سیسـتەمە بوومـەوە لەمێشـکمی دا بـوو، بـە تـەواوی رەتـم کردبـووەوەو لـە بەرانبـەری وەسـتابوومەوە.

لەژیانـی ١١ سـاڵەی زیندانـم لـەدژی ئـەم جـۆرە سیسـتەمانە خەباتـم کـردووە، ملـم کـەچ نەکـردووە، لێـرەدا مەحـاڵ بـوو ئـەو سیسـتەمە قبـوڵ بکـەم. دوو کـورد کـە گفتوگـۆم لەگـەڵ کـردن پێمگوتـن کـە ئـەو دۆخـە قبـوڵ ناکـەم، هیـچ شـتێك ناکـڕم، پـارە نـادەم تـا لەسـەر پێخەفـەکان بخـەوم، دوای ماوەیـەك زانیـم کـە ئـەو کارە تەنیـا لەلایـەن عەریـف رەزاوە نـا بەڵکـو خـودی پۆلیسـەکان و رائیـد دایانڕشـتووە، بـەڵام دووبـارە قبوڵـم نەکـرد.

رێـك سیسـتەمێکی رووتاندنەوەبـوو، لێـرەدا ناعەدالەتـی عەدالـەت و نایاسـایی یاسـا بـوو، عەریـف رەزا بەواتـای تـەواوی وشـە سـوڵتانی چاخـی ناوەڕاسـت بـوو، چەندیـن ماسـتاوچی و کـوڕی هەبـوون، ماسـتاوچی سـەعید لـە هەمـووان بەناوبانگـتر بـوو، رێگـری نێودەوڵەتـی سـەعید شـەوانە بەشـان و باڵـی عەریـف رەزادا هەڵـدەدات و ئێمـە بـە قاقـا پێدەکەنیـن.

کاتێـك مـن لـە قاوشـەکەبووم گەنجێکـی فەڕەنسـی کەوتـە حەرەمـی عەریـف رەزا، هێشـتا ١٨ سـاڵان بـوو، باڵابـەرز، کۆسـە و گەنجێکـی قـۆز بـوو، کاتێـك هاتـە قاوشـەکە گوتـی کـە بەهـۆی ئەندامێتـی حزبوڵـڵا بوونـەوە گیـراوە، زۆری نەخایانـد لەگـەڵ عەریـف یەکتریـان ناسـی و عەریـف یەکـەم شـەو ئـەوی بـردە سـەر جێگاکـەی، پەردەکانـی چـواردەوری قەرەوێڵەکـەی داخسـتەوە، شـتانێکی ئەنجامـدا لـەدوای پەردەکـەوە کـە نەماندەبینـی و گوێبیسـتی دەبوویـن.

عەریـف رەزا بـە ڕۆژ زۆر بەنامـووس دەردەکـەوت، بـەڵام شـەوان پـەردەی

چواردەوری قەرەوێڵەکەی دادەدایەوە و لەگەڵ کوڕە گەنجەکان دەخەوت، هیچ کەسێك لەبەرانبەر ئەو (سەڵتەنەتەی دا دەنگی نەدەکرد، ناتوانم باس لەو ٤١ ڕۆژە بکەم کە لە قاوشی بێ پەساپۆرت، ڤیزاو بێ مۆڵەت نیشتەجێبووەکان بەسەرم برد، هەر خۆی بە تەنیا بابەتی پەرتووکێکە، بۆیە تەنیا باس لە هێڵە پانەکان دەکەم و بەسەری دا ڕەت دەبم، لەبەر ئەوەی بەسیستەمی رووتاندنەوەی قاوشەکە رازی نەبووم وازم لە جگەرە هێنا، تەنیا بەو خۆراکەی لە کەرەڤانەکە دەمخوارد گوزەراندم، هیچ شتێکم لەدەرەوە نەکڕی، ویژدانم، ئەقڵم و ڕەوشتم بەوە رازی بوو کە برسی بێت، بەڵام نەیدەتوانی پەیڕەوی سیستەمی رووتاندنەوە بکات، لەگەڵ بەندییەکی کورد پێخەفێکی بێ پارەمان دەستکەوت، ئەوانەی پارەیان هەبوو خاوەنی توانای کڕینی هەر شتێك بوو کە لە دەرەوە بیخوازن و بەو هۆیەوە خۆراکیان باش بوو، بەڵام ئەوەی پارەی نەبوو برسێتی دەچەشت، بەهۆی ئەوەی ماوەیەکی زۆر سەیری بەندی برسیم کردووە هەندێك تایبەتمەندی چووەتە مێشکمەوە و چەسپاوە، کە دەوڵەمەندەکان لە دەرەوە خواردنی وەك مریشك و بەرگەریان داوا دەکرد و دەستیان بە خواردنی دەکرد، ئەو برسییانەی چاویان لێبوو بیلبیلەی چاویان فراوان دەبوو، لیك لە لێویان دەهاتە خوارەوە، چاویان لەسەر خۆراکەکە دەبوو و بەرەو خواردنەکە بەجووڵە دەکەوتن، بێ ئەوەی کەس پێیان بڵێت "فەرموو" دەستیان دەکرد بە خواردن، ئەو مرۆڤانە ستۆپی ئیدارەو کۆمەڵایەتییان تەقیوەو هەر یەکەی وەك سەگێك دەژین. دەوڵەمەندەکان بەگشتی بەرماوەکانی خۆیان و ئێسکەکانیان بەوانە دەدا، بەشی چاودێری ئاسایشی بەیروت بە واتای وشە جەهەننەم بوو!

ڕۆژێك بە پاسکالم گەیاند کە کەشی زیندان زۆر خراپە، لەسەر ئەو بنەمایە پاسکال لەگەڵ نوێنەری نەتەوەیەکگرتووەکان "سالڤاتۆرە"

گفتوگۆ دەکات، دوای ئـەوەی پێـی دەڵێـت کـە مـن ڕۆژنامەنـووس و نووسـەرم و ئەندامـی پێنـی نێودەوڵەتیـم، سـالڤاتۆرە دۆخەکەمـی نووسـی بـوو کـە ڕۆژنامەنـووس و ئەندامـی پێنـە، دواتـر نەتەوەیەکگرتـووەکان مـن دەخاتـە ژێـر پارێزبەنـدی خـۆی، ئـەوە بـە فاکسـێك بەرپرسـانی ئاسایشـی لوبنـان تێد ە گە یە نێـت .

ڕۆژێـك دواتـر سـالڤاتۆرە لەگـەڵ پارێزەرێکـی ئافـرەت هاتـە سـەردانم، بەزمانێکـی تێکەڵـی نێـوان عەرەبـی و ئینگلیـزی پێمگـوت کـە نوسـەرو ڕۆژنامەنووسـم، پەسـاپۆرت و ڤیـزام نییـە، لەلایـەن تورکیـاوە داواکـراوم، لـە بیقـاع لەبـەر ئـەوەی دەستبەسـەرکراوم، ڕام کـردووە، لـە ئەڵمانیـا پەنابـەرم جگـە لـەوە دۆخـە خراپەکـەی چاودێریـم بـۆ ڕوونکـردەوە. دوای ئـەوەی گوێـی لـێ گرتـم گوتی:"تـەواو تـۆ دەگوازینـەوە هوتێلێـك" و دەڕوات.

لـەو ماوەیـەدا بەڕێوەبەرایەتـی ئاسـایش سـێ جـار بەشـەو بانگـی کردمـە ژووری ئەفسـەر، کەسـانێك کـە نەمدەناسـین، بـەڵام لەهەمـوو حاڵێکیانـەوە دیاربـوو کـە لـە دەزگای هەواڵگریـی سـووریان و ویسـتیان یەکتربناسـین و گفتوگـۆ بکەیـن، دوای ئـەوەی پرسـیاریان کـرد چـۆن و لەکوێـوە هاتوومەتـە بەیـروت، ئایا شـامم بـەدڵ بـوو یاخـود نـا، گوتیان"ئەگـەر لەداهاتـوودا ببیت بـە سـەرۆك وەزیرانـی کوردسـتان سـەردانت دەکەیـن".

پارێزەرەکـەم زوو زوو سـەردانی دەکـردم، گوتـم کـە لێـرەدا دۆخەکـە زۆر خراپـەو ئەگـەری ئـەوە هەیـە کـە هەواڵگریـی سـووریا مـن بڕفێنێـت، پارێزەرەکەشـم دەڵێـت کـە ئـاگاداری ئەوەیـە هەواڵگریـی سـووریا هەوڵێکـی زۆر دەدات بـۆ ئـەوەی مـن لـە حکوومەتـی لوبنـان وەربگرێـت و لـە ئەنجامـدا دەڵێت"هاوڕێیەکـی زۆر نزیکـم هەیـە لـە شـاخ، لەگـەڵ ئـەو گفتوگـۆم کـردووەو تـۆ دەبەینـە ئـەوێ، هاوڕێکـەم قەشـەی کڵێسـایەکەو مرۆڤێکـی ڕووناکبیـرە، کڵێسـا شـوێنێکی زۆر خـۆش و سـەلامەتە، ژوورێکـت

بـۆ ئامادەکـراوە" و ڕۆژی دواتـر لەگـەڵ پارێزەرەکـەم بـە ئۆتۆمبێلەکـەی ئـەو دەچینـە شـوێنێکی شـاخاویی لوبنـان، کاتێـك لـە ژوورەکـەم نیشـتەجێبووم و دەسـتمکرد بـە سـەیرکردنی دیمەنـی دەوروبـەر لـە پەنجـەرەی ژوورەکەمـەوە، گەیشـتمە ئـەو بڕوایـەی کـە لـە جەهەننمـەوە هاتوومەتـە بەهەشـت.

لێـرەدا قەشـەیەك و ١٣ قوتابـی هـەن، شـەوان سـەیری کەناڵـی تورکیامـان دەکـرد، لێـرەدا داری ئـورزە هەیـە، مامۆسـتایەك گوتـی کـە ئـەو دارەی لەبیسـت مەتـر بەرزتربـوو تەمەنـی چـوار هـەزار ساڵە، بیـرم لـە بازرگانـە فینیقییـەکان دەکـردەوەو سـەر دارەکـە کەوتـم، دوو ئـوزرەم لێکـردەوە تـا وەك دیارییـەك بـۆ خێزانەکـەم و یەکیـش بـۆ خێزانـی هاوڕێکـەم ببەمـەوە...

بـواری ئەوەشـم بـۆ ڕەخسـا سـەردانی مۆزەخانـەی نووسـەری لوبنانـی خەلیـل جبـران بکـەم، جبـران جگـە لـە نووسـەری، کاری وێنەکێشیشـی کـردووە، کاتێـك بـە مۆزەخانەکەیـدا دەگـەڕام نەمتوانـی وتەکانـی لـە ناخمـدا نەلێمـەوە "وای! بەحاڵـی ئـەو گەلـەی چـوار پارچـە کـراوە، هـەر پارچەیەکـی خـۆی بـە گەلێـك دەزانێـت! وای! بەحاڵـی ئـەو گەلـەی کەوتووەتـە حاڵێـك کـە پێویسـتی بـە قارەمانـەکان بێـت!"

کاتێـك ئەڵمانیـا ڤیـزای بەمـن دا حکوومەتـی لوبنـان ڕێـگای تێپەڕبوونـی پێمـدا و مـن توانیـم لەنێـو فڕۆکەخانـە بـە تەڵـەی هەواڵگرییـدا ڕەت ببـم و سـەر فڕۆکـە بکـەوم.

ڕووبەڕووبوونـەوەم لەگـەڵ خێزانەکـەم ئەمجـارە جۆرێکـی تـر بـوو، مـن بـەڕووی هەمـوو ڤێزەوەنییـەکان ڕاپەڕیـوم، زنجیرەکانـم پچڕانـدووە، دیـواری ترسـم ڕووخانـدووە، هەمـوو شـتێك بـە ئاشـکرا دەردەبـڕم، ڕاسـتتر بڵێیـن زۆر دەمێکـە لەگـەڵ خێزانەکـەم بـەم جـۆرە گفتوگۆمـان نەکـردووە. دەسـتم پێکـرد بـەو پەرتووکـەی کـە لـە لوبنـان نووسـیمە بـۆی بخوێنمـەوە، گوتـی"واز لـە پەرتووکەکـە بێنـە، بـا جـارێ قسـە بکەیـن" گوتـم هەمـوو ئـەوەی دەیڵێـم

لێـرەدا نـووسراوە، تکایـە گـوێ بگـرە! و بـەردەوام بـووم لـە خوێندنـەوە، کاتێـك ئەوانـەی فـەوزی پۆسـتەچی بۆمـی گێڕایـەوە بـۆم خوێنـدەوە گریـا، گوتی:"بەسـە!.. ئەوانـەی تـۆ گوێبیسـتیان بوویـت مـن بەچـاوی خـۆم بینیـم"، گوتـم" ئێسـتا قسـە بکـە! هێشـتا کاتەکـە تێپـەڕ نەبـووە. بەگریانـەوە دەسـتی کـردە ملـم و گوتی:"بـەر لـەوەی بێمـە ئەڵمانیـا لـە ماڵەکـەی شـام بـووم، دیلانـی[1] چەولیگـی بەگریانـەوە دەسـتی کـردە ملـم و گوتـی (دادە میدیـا ئـەو پیـاوە شـتێك لەمـن دەكات) کاتێـك دوای دوو ڕۆژ هەمـان شـتی دووبـارە کـردەوە لەهەمـوو شـتێك گەیشـتم، ئـەوەی دەمزانـی نەمدەتوانـی دەری ببـڕم، مـن پێنـج سـاڵ لـە شـاخ مامـەوە، بەشـداری کۆنگـرەی چوارەمـم کـرد، ماوەیـەك بەچەککـردن خرامـە ژێـر چاکسـازییەوە، ترسـێنرام و تۆقێـنرام، لەمەوبـەر ئایسـەلی پێداگربـووم، ئـەو ئایسـەلە سـەری پێدانەوێـنرا، ڕاسـتتر وایـە کـە بڵێـم کـرام بـە میدیـا، بنیاتـی میدیـا لـە تـرس وفێـڵ و ریـاکاری و بـێ خۆشەویسـتی دروسـت دەبـوو، ناخـم ئایسـەل و دەرەوەم میدیابـوو، میدیـا قاڵبێـك بـوو، ئەگـەر ئـەو قاڵبـە نەبووایـە نەمدەتوانـی بژیـم، کاتێـك تـۆ ئـاڵای یاخیبوونـت هەڵـدا منیـش بـە ئەرکـی مرۆڤبوونـم زانـی کـە لـە قاڵبـی میدیـا دەربچـم، هـەر خـۆی ئەگـەر تـۆ ئـاڵای یاخیبوونـت بـەرز نەکردبـاوە، مـن بیـرم دەکـردەوە کـە لـە چالاکییەکـی خۆکـوژی خـۆم لەنـاو ببـەم".

کـە گوێـم لـە خێزانەکـم گـرت، لـە ڕاسـتییەکی مەترسـیدار گەیشـتم، لـەدەرەوە بـە تـەواوی پابەنـدی دیکتاتۆرییـەت و لەناخـەوە نەفرەتـی لـە دیکتاتۆرییـەت دەکـرد، چونکـە قێزەوەنییەکانـی بەلانـی کـەم بـە قـەد مـن دەزانـی، لەناخـەوە ئایسـەل و لـە رووکـەش میدیابـووە، خێزانەکـەم دوو کەسـایەتیی بـوو، لەکەسـایەتیی ئایسـەلەوە وادەبینـم کـە هەمـوو ئەوانـەی

---

[1] دیلان، کچێکی جوانی قژ زەردی ١٧ تا-١٨ ساڵان بوو کە لەنەمساوە چووبووە شام، دوای مانەوەی ساڵ و نیوێك لای ئاپۆ، لە ئاداری ١٩٩٣ بە ڕێنمایی ئەو بۆ کۆرسی زمان ناردرا بۆ لەندەن.

ملیان بۆ دیکتاتۆر کەچ کردووە خاوەنی دوو کەسایەتیی بن. جارێکی تر ئەوە دەبینم کە خواستی ئەوە هەیە قاڵبێکی گلاو بخەنە سەر گەلێکی گەورەو گران، بەو نووسینە دەمەوێت ئەو قاڵبە پارچە پارچە بکەم و لەناویدا خەڵکە جوانەکە، خەڵکە ئازادەکە، گەریلا ئازادەکەو ئەو چەکانەی بۆ ئازادیی و سەربەخۆیی دەنگیان نەدەوەستا، دەربێنم، من لەبەر ئەوانەی نووسیم تاوانبار نیم، ئەوە بەهۆی ئەنجامدانی ئەوانەی من نووسیم، تاوانبارە.

٢١ی ئاداری ٢٠٠٥ ئەڵمانیا

مۆمی درۆزن تا خەوتنان دەسووتێت
تیشکی ڕاستی تا هەتایە ڕووناکی دەدات

ئەو پەرتووکەم لەمانگی ئابی ساڵی ١٩٩٣ نووسی، کاتێك پەرتووکەکەم نووسی جگە لە پێنوس و کاغەز، هیچ بەڵگە، یاخود سەرچاوەیەکم لەبەر دەست نەبوو کە پێی بگەم، هەموو شتەکان لەمێشکم تۆمارکرابوون، من هەوڵمدا ئەوەی خۆم بینیم و شایەتی بووم، بەشێوازی خۆم روون بکەمەوە، بێگومان ئەوانەی ئەو پەرتووکە دەخوێننەوە داوای ئەوەم لێدەکەن کە ئەو تۆمەتانەی بانگەوازی بۆ دەکەم بیسەلمێنم، ئەوە مافێکی سروشتی ئەوانە، پەرتوکەکە هەندێك ڕووداوی لەخۆ دەگرت کە زۆر گرنگ بوون و پەیوەستبوون بە داهاتووی کۆمەڵگای کوردی، خوێنە مافی خۆیەتی کە داوام لێ بکات ئەو هەواڵانەی گەیاندم، بە بەڵگە و دۆکیومێنت و یاخود بەشتێکی گشتی بیسەلمێنم.

ئەوانەی من بینیمن، بەسەرم هات و شایەتیان بووم ڕاستی بوون، هیچ بەڵگەیەك بەقەد ئەوەی بینیم بڕواهێنەر نەبوو، لەو دۆخەدا من ئەوەی بینیم و بەسەرم هات دەبوو بنووسم و بیخەمە بەردەمی کۆمەڵگا. بڕواپێکردن و نەکردنی نووسراوەکان کێشەی خوێنەر و کێشەی کات بوو، ئەو ڕۆژەی پەرتووکەکەم نووسی و تەواوم کرد، بە تەواوی بڕوام بەوە هەبوو، هەموو ئەو ڕووداوانەی لەمەودوا لەنێو پەکەکە سەرهەڵدەدەن دەبن بە بەڵگە بۆ

ئـەو پەرتوکـەی نووسـیم و زانیارییەکانـی نێـو پەرتوکەکـەم.

چاوەڕوانـی تێپەڕبوونـی کاتـم کـرد، بـۆ مـاوەی ١٢ سـاڵ و دوای تێپەڕبوونـی ١٢ سـاڵ بەڵگـەی ئـەو تۆمەتانـەی بانگـەوازم بـۆ کردبـوون کۆمکـردەوەو خسـتمە سـەر پەرتووکەکـە، نـاوی زۆرێـك کـەس لـە پەرتووکەکـەدا هاتـووە، لەهەمانکاتـدا قارەمانـی ئـەو ڕووداوانـەی لێـرەدا باسـمکردوون ئەگـەر ئـەو خاڵـەی دوای ١٢ سـاڵ پێیگەیشـتوون وەك بەڵگـە بخرێتـەڕوو، ئـەوەی بـەر لـە ١٢ سـاڵ نـووسراوە (بانگەشـە) گرنگەکانـن، ئـەو دۆخـەش کـە دوای ١١سـاڵ هاتۆتـە کایـەوە بەڵگـەن لەسـەر بانگەشـەکانم:

١ـ ئیسـماعیل بێشـکچی: بەهـۆی ئـەو پەرتووکانـەوە کـە سـەبارەت بـە دۆزی کـورد نووسـیویەتی و ئـەو خەباتـەی لـەدژی کەمالیـزم کردوویەتـی، لـە تورکیـا مـاوەی ١٦ سـاڵ زیندانـی کـرا، ئۆجـەلان کاتێـك دەسـتگیر کـراو بردرایـە تورکیـا کەوتـە نێـو بێدەنگییەکـی قـووڵ، یەکـەم ڕوونکردنـەوەم سـەبارەت بـە بۆچوونـی لـە یالچـن کوچـوك وەرگـرت و لێـرەدا بۆتانـی دەخەمەڕوو:"لەخاڵێکـدا نامەوێـت دووبـارە بـە هەڵـە لێـم تێبگـەن، لـەزۆر خاڵـدا بەیەکـەوە بیـر دەکەینـەوە، بـەڵام ڕەنگـە لـە خاڵێکـی زۆر گرنـگ لەشـوێنی جیاوازبیـن، گفتوگۆکردنمـان ئـەو جیاوازییـەی دیـاری کـردو یەکێـك لـە هۆکارەکانـی ئـەوەی کـە مـن ئـەو نووسـینە بنووسـم پەنجـە لەسـەردانانی ئـەو جیاوازییەبـوو، دوورکەوتنـەوە پرۆتینـی شـیکاری پتـەوەو واتـا هەڵسـەنگاندنی چاولێکردنـی جیـاواز، یارمەتیـدام تـا ڕوونتر ئـەو نموونـە گەورەیـەی بێشـکچی دای ببینـم، بەمشـێوەیە ناچارم کـە بیخەمەڕوو، ئـاوا، دوای گـەڕان بـەدوای ناسـنامەیەك و کەسـایەتییەکی گرنـگ لـە تێکچووەکەی کـورددا یـەك دەگرینـەوە، هەردووکمان بەیەکـەوە تانە لەوە دەگرین کە سیاسـەت تێکـەڵ بـە دیـن بکرێـت، ئـەو خاڵانـەی یەکـتری تێـدا دەگرینـەوە ئەوەنـدە زۆرن کـە بـە هەژمـار نایـەن، بـەڵام لەبابەتـی دیسکۆرسـی ئیمرالـی (کڕیـن و فرۆشـتنی

بیرۆکـە، بەوتـەی کوچـوك لە ئیمرالـی گفتوگۆو مامەڵـەی بیرۆکە دەکرێت. سـەلیم چوروککایـا)، جیـاواز بیـر دەکەینەوە، مامۆسـتا وا بیر دەکاتەوە کە ئەو دیسکۆرسـە لەنێـو ئـەو کوردانـەی لەگـەڕان بـەدوای ناسـنامەو کەسـایەتیی ماوەیەکـی زۆریان بڕیـوە، دەبێتـە هـۆی تێکچوونێـك و بەروونـی لـەدژی دەوەسـتێتەوە، منیـش هەم ئـەو دیسکۆرسـە بەڕاسـت دەزانـم، گەیشـتووین بـە ئاسـتێك، ئـەوە پێویسـتییەکە، ئـاوا بیـر دەکەمـەوە و بەسـتنەوەی هەندێـك شـێفی کـورد هەمووی بەمـە لەگەڵ ئـەوەی بەبـێ پێوانـە هەژمارکردنـە، خـۆم بەیـەك لـە ئامادەکارانـی بیرۆکـەی ئـەو جـۆرە دیسکۆرسـە دەزانـم، لـەڕووی دیاریکردنـی تێکچوونەکـەش مـن لەگـەڵ یەکگرتنـی بێگومانـدا نیشـانە بـەوە دەدەم کـە تێکچوونەکـە دەمێـك لەمەوبـەر دەسـتی پێکردووەو هێشـتا لـە خاڵی هەمـان هەڵسـەنگاندندام، بەدەرکەوتنەکانی تێکچوونـی بـەرواری زۆر لەمەوپێـش دەبینـم کـە لەلایەن مامۆسـتای گـەورەوەش چاودێـری کـراوەو ئـەوە بـە جیـا زۆر گرنگـە، ئـەوەی گرنگتریشـە ئەوەیە کە ئێسـتا بێشـکچی رێك وەك کاتی سـەرەتای پیاوی بیرکردنەوەو باوەڕەوە بەدوور وەسـتاوە لەتێکچـووەکان و ئـەو بنیاتانـەی تێکچـوون فراوانتر دەکەن، بێشـکچی نموونەیەکی بێخـەوش کـە تەنیـاو تەنیا بەپێـی بیـرو باوەڕەکانـی جوڵانـەوەو بەهەمـوو شـێوەیەك دووربـوون لـە بیرکردنەوە لە چاکەی کەسـی دەنوێنێت. کردەوەکانی و ئـەو زەحمەتییانـەی چەشـتی بەگردبوونـەوە یاخود پیشـە نەژمێریت و لـە (پارتیی دیموکراتـی گـەلان HADEP) یاخـود شـارەوانی دیاربەکـر دوور دەوەسـتێت، هەردووکیشـیان دیاریکردنـی تێکچوونەکـە بەتـەواوی پشتڕاسـت دەکەنـەوەو رێك بـە هەڵسـوکەوتی "ئـەوەی تـر" ئـەو ڕوانگەیـە دەدەن کـە هیچـکات بێشـکچییان نەناسـیبێت، بەفرۆکـەکان دووەمیـن کۆمارییـەکان، ئەمەریکایـی، تەریقەتچـی و بەنـدە ئۆلیگارشـییەکان بـەرەو دیاربەکـر هەڵدەگـرن و دەیانبـەن، ئێسـتا ڕەنگـە ئەوانـە بـە بێشـکچی تێبگـەن و باوەشـیان بـۆ بکەنـەوە. وا تێناگەم کە هەسـت بە کەموکورتـی بکـەن، چونکـە ئـەو گواسـتنەوەیە لاپـەڕە (٣٣٣) (جیابوونەوە سـەلیم

چوروککایـا) و لەنێـو تێکچوونـەدا مەحاڵـە کـە بێشـکچی بناسـن و سروشـتییەکە وەك ئـەوەی شـایانن لـە باوەشـیان بکـەن، وای بـۆ دەچـم کـە درێـژە نەخایەنێـت. (یاڵچـن کوچـوك، تـۆر، بڵاوکراوەکانـی YES، چاپـی یەکـەم و شـوباتی ٢٠٠٢ی ئیسـتانبوڵ، لاپـەڕە ٢٧٢).

٢ـ حەسـەن دەنیـز: لـە هاوڕێیەکمـەوە گوێم لێبوو کـە لەرێکخـراو هەڵاتووەو لـە فەڕەنسـا بەخۆحەشـاردان دەژیێت.

٣ـ خـزر یالچـن: (سـەرحەد: لەمانگـی ئابـی ١٩٩١ لـە ئەکادیمیـای مەعسـوم کۆرکـماز داواکاری گشـتی بـوو) لەگـەڵ گرووپێـك هەڤـاڵ کـە عوسـمان ئۆجـەلان، کانـی یلـماز و نیزامەددیـن تـاش لەگەڵیـان بـوون لەساڵی ٢٠٠٤ بەیەکـەوە وازیان لـە رێکخراوەکـە هێنـا. لەماڵپـەڕی ئەنتەرنێتـی (http://www.pwdnerin.com) وتـار دەنووسـێت. لەخـوارەوە پارچەیـەك لـە یەکێـك لـەو وتارانـەی لـەو سـایتە بڵاویکردووەتـەوە دەخەمـەڕوو:

"بەزهنییەتـی "لـە نەبوونـەوە دروسـتم کـرد" و مێـژووی فەرمـی پەکەکـە کـە بـە زاراوەی خوداوەنـدو پاشـاگەری نووسراوەتـەوە زانسـتیانە نییـە و دوورە لـە ڕەنگدانـەوەی ڕاسـتییەکان، ئاهـا دەڵێن"دروسـتکردن لـە نەبوونـەوە تایبەتـە بـە خـوداکان"، بـەو زهنییەتـەوە بانگەشـەکردنی ئـەوەی کـە کـوردی دروسـتکردووە رەتکردنـەوەی مێـژووی بەرگـری و خەباتـی پێشـووتری کـوردە هـەر لەسـەرەتاوە. پەکەکـە لـە نەبوونـەوە دروسـتی نەکـردووە، هەرچەنـدەش کـە ڕەخنـەی لـێ بگیرێـت، یاخبوونەکانـی، چیرۆکەکانـی، داسـتانەکانی، گۆرانییـەکان، هۆنراوەکانـی کـورد لـە گۆشـەیەکی دڵـی هـەر تاکێکی کـورددا ئێشـە حەشـاردراوەکان و خەیاڵی کوردسـتان و کۆمەڵـگای کـوردی هەرچەنـدە زامداریـش بێـت، کەوتبێتـە ژێـر فشـارەوە وەك دیاردەیەکـی بەرجەسـتەکراو، دیـاردەی سـەرەکی هەڵگرتنـی

کوردبوونە تا سەدەی بیستەم. ئەو گرووپ و بزاڤە سیاسییانەی لەچارەکی کۆتایی سەدەی بیستەم لە کوردستانی باکوور لەسەر ئەو بنەمایەوە یەکەم دەرکەوتنیان بووە، بەو ناوەوە پەیدابوون، ئەگەر ئەو ڕاستییە بە نەبوو دابنێین، ئەوا ئەو پەکەکەی بە (بانگەشەی) "لەسفرەوە دروستمکرد" هەر لەسەرەتاوە دەبێت بڕیاری خوڵقاندنی پەرستشی خوداوەندە ـ پادشایەکی دابێت کە ئەو بانگەشە دوور لە زانستەی ئەوەندە بەردەوامی پێداوە، وابیر دەکەمەوە کە پێویستە لێرەوە دەست بە چاکسازی بکەین.

لەبەرهەمهێنانی ئەو مێژووە و دەستکەوتە دیموکراسییە نەتەوەییەکاندا ڕۆڵی ملیۆنان کەس هەیە، هەر یەکێکیان چ ڕۆڵێکی بووە لێرەدا مەحاڵە بتوانرێت بنووسرێت و بابەتی ئەو وتارە نییە، بەڵام لەڕووی ئەوەوە کەوا بکەین بابەتەکە روونتر ببێتەوە، لە شوێنی خۆیەتی نیشانە بە هەندێك لە ڕەنجدەرەکان بدەین، تەنیا بەس بوو کە جەخت لە ڕۆڵی مێژووی یاخیبوونی رابردوو بکەمەوە، ئەو ئەکتەرانەی بە کردەکی ئەو مێژوو و دەستکەوتە میلییە دیموکراسییانەیان خوڵقاندووە بێ هەژمارن. گەلی کوردی ڕەنجبەرو وڵاتپەروەر وەك سەرەکیترین هێزی دینامیکی خاوەن مێژووی ئازادییە، هەزاران قارەمانی شەهید هەیە، تاوتوێی ئەوە ناکەم کە ئەوەی دەمەوێت لەسەری بووەستم ڕەتکردنەوەی هەزاران سیاسەتمەداری ئازیز، رووناکبیر و هونەرمەندە کە خاوەن ڕۆڵێکی گەورەن لە بەدەستهێنانی دەستکەوتەکان و مێژووی ئازادیی کورد لەلایەن سیستەمی خودایی ـ پادشایی پەکەکە کە خۆی لە ئاستی خودادا دەبینێت. دەبێت ئەو ناعەدالەتییە لەمێژووی خۆماندا بسڕینەوە، نابێت لەمێژوو و ژیانی کورد کە بەقیژەی ئازادیی و دادپەروەری لە خەو هەڵدەستێت، نادادپەروەری بوونی هەبێت.

بانگەشەی ئەوە ناکەم کە بە تاقی تەنیا دادپەروەری دەپارێزم یاخود بڵاوی دەکەمەوە، بەڵام نزیکبوونەوەی زانستیانەو دادپەروەرانە ئەوەیە وا پێویست

دەکات کە پەکەکەش ڕۆڵەکەی لە مێژووی ئازادیی کورددا بەدەستەوە بدات، ئەوەی بەسەر ڕەنج قۆرخکاردا دەسەپێنرێت کە پێویستە ڕەت بکرێتەوەو ئەو زهنییەتە ڕەگەزپەرستەی بە بانگەشەی ئەوەی هەموو شتێك خودا ـ پادشا خولقاندوویەتی هەموو ئەرێنییەکانی دەکات بە کەرامەتی شوێنێك، تێگەیشتنی مێژوو و شێوازی سیاسەتە، لەژێر ناوی پەکەکە ٣٠ ساڵ خەبات کراو لەو ماوەیەدا فیداکاری بێ وێنە کرا، ڕووبەڕووبوونەوە نیشاندرا، ئەوەی زۆرێك ڕێکخراو و کەس بوێرییان نەدەکرد بوێری کرا، هەمان پەکەکە واژۆی لەسەر نەرێنییەك کرد کە پێویستە بە نەفرەت یاد بکرێتەوە. ئەوانە چەند کەسێکی خراپ نەیانکرد، ڕاستی دەبێت بێ سڕینەوەی هیچ بەشێك لێی بگوترێت، چونکە سەرچاوەی ڕاستی نێگەتیڤەکان پشت بە دژە زانستیبوون دەبەستێت و ئەو زهنییەتە خودا " پادشاییەیە. ڕوونکردنەوەی ماوە مێژووییەکان و ڕووداوەکان بە زهنییەتی(چاکە سەڕوویی خودا، خراپەش تایبەتمەندە بە بەندە) دەکرێت ڕێگایەکی گونجاوبێت بۆ چاخی ناوەڕاست، بەڵام لەم ڕۆژگارەدا بەلاڕێدابردن و قسەی قۆڕە، ئیدی کورد گەیشتە سەردەمی بیرکردنەوە بەدەنگی بەرز، هەرچەندە کە هێشتا ملیۆنان هەن کە بێدەنگ بیر دەکەنەوە ماوەی بەرەو بیرکردنەوە بەدەنگی بەرز بەخێرایی بەرەوپێش دەچێت.

٤ـ ڕەزا ئالتون: ماوەیەکی زۆر لەژێر دەسەڵاتی ئۆجەلان لە شام مایەوە، لە "جوڵەی پاککردنەوەی ناوخۆدا" کە ئاپۆ ئەنجامیدا بەکارهێنرا، نێردرایە کوردستانی باشوور، کە ئۆجەلان چووە ئیمرالی و بوو بە ددانپێنەر، بە هەڤاڵەکانی خۆی گوت کە ئاپۆ بووە بە ددانپێنەر، بەڵام بەهۆی ئەوەی بە ئاشکرا هەڵوێستی لەدژ نەنواند، نێردڕایە فەڕەنسا، تا ناوەڕاستی حوزەیرانی ٢٠٠٤ لەپێگەی بەرپرسی ڕێکخراو بوو، لەساڵی ٢٠٠٤ لەلایەن ئاپۆوە سەبارەت

بـە رەزا ئالتـون لەکاتـی دیـداری پارێزەرەکـەی ئەوانـە وتـران:

"ـ باشـە بەرپرسـیارەتی نزیکبوونـەوەی عەبـاس و رەزا؟ ئایـا زیاتـر رەزایە؟ هەر خـۆی هەڤاڵێکـە کـە پەکەکەییبوونـی زۆر گەشـەی نەسـەندووە.

ـ هەڤاڵ رەزاش وا دیاری دەکرێت کە بەرووکەش ماوەتەوەو بەرتەسکە.

ئـەوە فەرهـاد و ئەوانـەی لـەو مەسـەلەی هاوسـەرگیرییە تێوەگلانـدووە؟ مـن وا هەسـت دەکـەم کـە ئـەوە فەرهـاد و ئەوانـی بـەرەو هاوسـەرگیری بـردووە، رەزا دەبێـت ئـەوە روون بکاتـەوە، بۆچـی منـی پەراوێزخسـتووە؟ چـۆن رێگـەی لەوەگرتـووە کـە بۆچوونەکانـم بچنـە دەرەوە؟ کۆمیسـیۆنی لێپرسـینەوە سـەبارەت بـەوە چـی دەڵێت؟

ـ دەنووسـێت کـە هەڤـاڵ رەزا بـە ئەنقەسـت هەڵوێسـتی نەبـووە، بـەڵام ئـەو پەیوەندییـە خـزم و کەسـە عەریفانەیـەی لەگـەڵ فەرهـاد و بۆتـان و ئـەوان زەمینـەی بـەوە داوە، دواتـر هەڵوێسـتی لـەدژی ئـەوان وەرگرتـووە.

ـ لەگـەڵ ئـەوان پەیوەنـدی خـزم و کەسـی عەریفانـەی دانـاوە وانییـە؟ ئـەوە وا دەگەیەنێـت کـە ئـەو ئەوانـی خسـتووەتە ئـەو رێگەیـەوە، چـۆن رێگـەی لـە بڵاوبوونـەوەی بۆچوونەکانـم گرتـووە؟

ـ شـتێکی وای بـە ئێمـە نەگوتـووە لەسـەر ئـەوەی کـە بۆچوونەکانـت بڵاونەکرێنـەوە، ئـەو نـاوەی لـە هەڵبژاردنـە ناوچەییەکانـدا داتـان....

ـ هەڤاڵەکەتان ئەوەی بۆمن گێڕدراوەتەوە بە ئێوەی گوتووە؟

ـ نەخێر لەماوەیەکی کورتدا دەینێرێت.

ـ بۆچـی نەینـاردووە؟ بەکۆمیسـیۆنی لێپرسـینەوە رابگەیەنـن، ئایـا دەترسـن؟ مـن ڕابـەری گشـتی رێکخراوێکـم، عەبـاس و رەزا گوتوویانـە بۆچوونەکانـی بڵاونەبێتـەوە، چـۆن دەتوانـن ئـەوە بڵێـن؟ بۆچـی ئـەوە ناگەیەنن؟ کـە نایگەیەنن ئەوکاتـە دەڵێـم ئێـوە دووڕوون. بۆچـی ئـاوا دەکـەن؟ ئەگـەر ئـەوە بە کۆمیسـیۆن نەگەیەنـن ئێـوە بـە قورسـی تاوانبـار دەکـەم، دەڵێـم کـە پیـاوی هێـزی تـرن. هەر

ئێستا ئەوانە بە کۆمیسیۆن رادەگەیەنن، بەو هەڤاڵەشتان بڵێن هەر ئێستا بینێرێت، لەمەودوا بۆ منیش و ئەوانیش دەنێرن. کێیە من ئابلۆقە دەدات؟ ئەوە دەهێنن، ئێوە پارێزەری پارێزگاریکردن لە منن، ئەگەر ئەوە ئاشکرا نەکەن، بە سیخوڕ تۆمەتبارتان دەکەم".

(دیداری پارێزەری ٢٠٠٤/٨/٤)

دوای ئەو دیدارەی پارێزەر، ئۆجەلان زۆر هەوڵی دا کە رەزا ئالتون[١] بنێرێتە کوردستانی باشوور، بەڵام نەیتوانی، لە ئەنجامدا رەزا ئالتون بردرا بۆ لێکۆڵینەوەو ئەنجامەکەی هێشتا بەدەر نەکەوتووە.

٥- مستەفا کاراسوو: لەو بەروارەی "ئایەتەکانی ئاپۆ" بڵاوکرایەوە لە ئەورووپابوو، لەو بەروارەدا لە پەیوەندییەکی تەلەفۆنی لەگەڵ ئاکیف حەسەن، نوێنەری بەرەی ڕزگاری نەتەوەیی کورد بە کەمێك زیادو کەم ئەو رستانەی بەکارهێناوە: "ئاکیف پەرتووکەکەی سەلیمت خوێندەوە؟ هەردووکمان تیاچووین، چونکە سەبارەت بە من و تۆ دەڵێت "باشن"، ئەوەی تێیگەیشتم ئێمە سوتاین" و دواتر بەڕێنمایی ئاپۆ لە ئەورووپاوە نێردرایە بۆتان، لێرە خراوەتە ژێر دەسەڵاتی شەمدین ساکك، سووکایەتی پێکراوە، بەڕوویدا گوتراوە "تۆ سیخوڕیت" نەخۆشی لەبیرکردنەکەی لەدژی وەك چەکێك بەکارهێنراوە، لەبەر چاوی هەمووانیش سووك کراوە، لەناوبەر، هاروهاجێك، کاتێك خۆشی قبوڵی ئەو حاڵەتەی خۆی کرد، بەڕێنمایی ئۆجەلان لە ئەنجومەنی سەرکردایەتیی دامەزرێنرا، ئێستا لە کامپەکانی گەریلا لە باشووری کوردستان بە جەستە لە ژیاندایە، پارێزگاری لەو بیرۆکانە دەکات کە ٢٥ساڵ لەدژی شەڕی کردووە، کە ئۆجەلانی ددانپێنەر دەستگیر کرا بەم شێوەیەی خوارەوە باسی مستەفا

---

١ دواتر رەزا لە فەڕەنساوە گواسترایەوە قەندیل و لەوێ دادگایی کرا، ماوەیەکی درێژ لە ژێر چاودێری مایەوەو تەنها جێ هێڵدرا، خودڕەخنەی نووسی، دواتر گەڕێندرایەوە سەر ئەرکەکەی (نووسەر لە کاتی وەرگێڕاندا ئەو دێڕانەی زیادکردووە).

کاراسووی بۆ لێکۆڵەرەکانی کرد:

"ئاڤرەش، مستەفا کاراسوو: ماوەیەکی درێژ لە زیندان بووە، بەرپرسیارەتی هەڵگرتووە، کاتێك ناردمان بۆ دەوروبەر، ڕوانگەیەکی بێ ئیرادەی نیشاندا، یەك دوو ساڵە دەبینم پەرەی بە پراکتیکەکەی داوە، لەمەودوا کاریگەری پراکتیکی دەبێت. ڕاستگۆو پەیوەستە، ئەگەر پەرە بەپراکتیکەکەی بدات لەداهاتوودا بەشوێنێکی گرنگ دەگات.

لەسەر پشتی محەممەد شەنەرەوە سەرکەوتووە". (وتەی لێکۆڵینەوەی ئۆجەلان، کۆتایی هەڵخەڵەتانێك، دەزگای چاپی کۆمەڵ، ئیستانبوڵ، لاپەڕە ٣٥٩)

٦ـ ئایسەل چوروککایا: کە "ئایەتەکانی ئاپۆ" بڵاوکرایەوە ماوەیەکی زۆر لەگەڵ هاوسەرەکەی کە نوسەری پەرتوکەکەیە بە خۆحەشاردان ژیا لە ئەڵمانیا، لەبەرانبەر هەموو هێرش و مەترسییەك هاوسەرەکەی پاڕاست، لەنێو خەمێکی زۆر ژیا، بەرگەی ناخۆشی بەرگەنەگری گرت، دەستی خستە گەردنی ئەو بەڵایەی کە خۆی لەبەر راناگیرێت، بەو دەریایەدا رەت بوو کە دەگوترا لێی رەت نابێت، ئەو زاڵمانەی وا ناسراون نابەزێنرێن بەزاندنی، درۆ، بوختان، فرت و فێڵ کە خۆیاندا بە ئارامی ئەودا پارچە پارچە بوون و پەرش و بڵاوبوونەوە، ئێستا بە ئارامییەوە هەوڵدەدات ڕێگای داهاتووی گەلەکەی بۆ بەرەو ئازادیی و سەربەخۆیی رۆیشتندا بکاتەوە.

٧ـ سەعید چوروککایا:[٢] لەبەرواری ١٢ی ئاداری ٢٠٠٠ لەگەڵ گرووپێك

٢ دکتۆر سەعید دوای جێ هێشتنی قەندیل لەساڵی ٢٠٠٢ هاتە ئەڵمانیا، زمان فێربوو، لە زانکۆی بریمەن خوێندنی تەواوکرد، بوو بە خاوەن رەگەزنامەی ئەڵمانی، سێ شوێنی کاری دانا، کاری دابوو بە نزیکەی ٢٠ کارمەند، کاتێك لەساڵی ٢٠١٤ داعش هێرشی کردە سەر کوردستان و شنگالی داگیر کرد، ئەڵمانیای جێ هێشت و چووە شەڕ لە دژی داعش، لە ناوچەی ناوەران بە خۆبەخشی مەشقی بە پێشمەرگە دەکرد، وانەی سەبارەت بە تەقەمەنی و تونێل دەدا، لەگەڵ ئەو پێشمەرگانەی مەشقی پێدەکردن بەشداری شەڕی دەکرد، سەرکەوتنی لەزۆری سەنگەرەکان بەدەست هێنا، کە داعش

فەرمانـدەی گەریلا بەیەکـەوە کامپـی گەریـلای کوردسـتانی باشـووریان جێهێشـت و گەیشـتنە سـلێمانی، لێـرەدا بـەواژۆی "دەسـتپێشـخەری ئازادیـی" هەندێـك ڕوونکردنەوەیـان بڵاوکـردەوە، لـەو ڕوونکردنەوانـە گوتیـان کـە ئۆجەلان لەناوبـەرە، نۆکـەرو خیانەتـکارە، ئۆجـەلان لـە بەرانبەر ئـەوەدا لە کاتێکـدا حوکمی لەسێدارەدانی بـۆ دەرکرابـوو فەرمانـی لـە سـێدارەدانی بـۆ ئەوانـە دەرکـرد کـە ئـەو ڕوونکردنەوانەیـان بڵاوکردبـووەوە، زۆری هـەوڵ دا تـا سـەعید و هاوڕێکانـی بکەونـە ژێـر دەسـتی دەوڵەتـی تـورك و پیاوەکانی خسـتە جوڵە، بەڵام سـەرکەوتوو نەبـوو، لـە ئەنجامـدا سـەعید و هاورێکانـی دڕەنـگ درکیـان بەخیانەتـی ئۆجـەلان کـردو هاتنـە ئەورووپـا، کـە لە خۆیم پرسـی بۆ چاپی نوێـی پەرتووکەکـە دەتەوێت چـی بنووسـیت، ئـەو دێڕانـەی خـوارەوەی نووسـی و بـۆی ڕەوانـە کـردم:

" کاتێـك لەسـاڵی ١٩٩٣ لـە زیندانـی بـار الیاس ڕایکـردە بەیـروت، مـن لەناوچـەی چەولیـگ گەریلابـووم، ئـەوکات لەگـەڵ مەرکـەزی ڕێکخـراو بـە بێتـەل پەیوەندیـمان هەبـوو، ڕۆژێـك جەمیـل بایـك لەگەڵـم دواو پێمـی گوت کە سـەلیم لـە ڕێکخـراو ڕایکـردووە، ڕەنگـە چـواردەورە چەولیگییەکـەی خـۆی لـە ئەورووپـا بخاتە ژێر کاریگەرییەوە، سـەرۆك داوای نووسـینی وتارێکم لێ دەکات و پێویسـتە لەماوەیەکـی کورتـدا بینووسـم و بینێـرم، جگـە لەوە ئامـاژەی بەوە دا کـە دەکرێت ئـەو نووسـینە لەگـەڵ مەسـعود بەیەکـەوە بنووسـین.

لـەو سـەردەمەدا، وەك گەریـلا زۆر چـالاك بوویـن، کاتـی ئەوەمـان نەبـوو سـەرمان بخورێنیـن، منیـش بیـرم لـەوە دەکـردەوە کـە بابەتەکە گوێ پـێ نەدەم و بـە ڕێـی بکـەم، کـە دوای هەفتەیـەك جەمیل بایـك بابەتـی نووسـینەکەی دووبارە

دەستی کرد بە دانانەوەی بۆمب و تەقەمەنی لەدژی کورد، دکتۆر سەعید دەستی کرد بە پووچەڵکردنەوەی ئەو تەڵانە، لەناوچەی باشیك لەگوندی تیزخراپ بەهۆی تەقینەوەی بۆمبێکی داعش، پێشمەرگە ڕەسولی هاوڕێی شەهیدبوو و دکتۆر سەعید برینداربوو، لەشەوی ی تشرینی یەکەمی ٢٠١٦ لە نەخۆشخانە لە شاری کۆبلنزی ئەڵمانیا گیانی لەدەست دا، بە چەند ڕێوڕەسمێکی شایستە لە ئەڵمانیاوە بەرەو هەولێر و لە هەولێرەوە بردرایەوە بۆ گوندەکەی خۆی (چلکانی)، لەتەك دوو برا شەهیدەکەی و ١٤ شەهیدی تری گوندەکەیان نێژرا. (نووسەر لەکاتی وەرگێڕاندا ئەو دێڕانەی زیاد کردووە)

بیر خستمەوە، لەگەڵ مەسعود دانیشتین و بەشێوەیەك كە لەگەڵ زمانی پارتیی بگونجێت وتارێكمان لەدژی سەلیم نووسی.

من لەو سەردەمە تازە گەیشتبوومە شاخ، گەرمەی شۆڕش زۆر كاری لێم كردبوو، چاوەكانم جگە لە خەبات، هیچ شتێكیان نەدەبینی، من و ئەو گەریلایانەی لەگەڵ من بوون بڕوامان وابوو كە بەخەباتی چەكداری شۆڕش سەركەوێت و ئەو گێژەڵوكەیەی سوپای تورك كەوتووەتە ناوی بە چاوەكانی خۆمان دەمانبینی و چاوەڕوانی هەڵمەتێكی ستراتیژی بووین لە ماوەیەكی نزیك، بەڵام دوای ماوەیەك لەگەڵ ئەوەی ئەو هەڵمەتەی نەبرد، ئەو دەستكەوتانەی بە دەستیشی هێنابوو لە دەستیدان، كاتێك ئێمە لە هۆكارەكانی ئەو شكانانەی لە شەڕ تووشمان بوو دەمانكۆڵییەوە، بێ شك پەرتووكەكەی سەلیممان نەخوێندبووەوە.

ساڵی ١٩٩٦ گەڕامەوە سووریا: كە لە ژێر ئەو پێخەفەی لەسەری دەخەوتم پەرتووكی "ئایەتەكانی ئاپۆ"م بینی و خوێندمەوە، ئەوەی بەسەرمدا هاتووە وەك شریتێكی فیلم هێنامە بەر چاوەكانم، بینیم كە ئەو ڕاستییانەی ساڵانێكە لە ناوی دەژین و ناتوانین بیدركێنین بەشێوەیەك هێنراوەتە سەر زوبان كە مرۆڤ دەهەژێنێت، یەكسەر لە هۆكاری ئەو درۆیانەش گەیشتم كە سەبارەت بە سەلیم بۆم كراون.

زۆر دواتر سەیرم كرد كە سەلیم تەنیا لایەنە رووكارەكەی شاخە بەفرینەكەی نووسیوە... ئەو لەناوبردنەی بەدەستی ئاپۆ سەپێنراوەتە سەر خەباتی ڕزگاری كوردستان زۆر گەورەبوو، دەمزانی كە هەزاران ڕووداوی تریش هەن كە سەلیم نەیدیوە و گوێبیستی نەبووە، سەلیم تەنیا ئەوەی لە ماوەیەكی كەم بینی، لەناوی ژیاو گوێ بیستی بوو و بێ سڵكردنەوە نووسیویەتی.

منیش لەوە دواتر ئەو لەناو بردنانەی لە ناوی دەژیاین دەمبینین، بەڵام بڕوام وابوو كە دەتوانین لەناو ڕێكخراودا دەرچوونێكی ڕێكخراو پێش بەو

ڕووخانـه بگریـن، هەوڵەکانـی ڕێکخسـتنمان هەرچەنـدە کەموکورتیشـی تێدابێت، بـەڵام دوای دەسـتگیر کرانـی ئۆجـەلان لـە تورکیـاوە و دەسـتکردنی بەکارکـردن لەگـەڵ سـەرۆك ئەرکانـی سـوپای تورکیـا، لەگـەڵ گرووپێـك بەیەکەوە لـە ڕێکخراو جیابووینـەوە و کۆتاییـم پـێ هێنا.

سـەرنجدانی ئـەو سیسـتەمەی ئاپـۆ لەگـەڵ دەوڵەتـی داگیرکـەر بەیەکـەوە دایانڕشـتووە و ئـەوەی دەگوزەرێـت زۆربـەی کات ماوەیەکـی زۆر درێـژ دەخایەنێـت، ئـەو تێکشـاندنەی کەسایەتیی کـە لە ژێر نـاوی ڕەخنـە ـ خودڕەخنە دەکـرا، لـەو کەشـەی کـە لەژێـر نـاوی ڕەخنەگرتـن لـە پەیوەنـدی بنەماڵـە، خـزم و دۆسـت و ناوچەگەرێتـی بـۆ هەڵسـانەوە لـەدژی هەڵـەکان، جگـە لەمـردن هیـچ ڕێگاچارەیەکـی تـر نەبـوو.

یەکێـك کـە کاتێـك لـە ناو ڕێکخـراو بوویـت و جیا بووەتـەوە ئەگەر بـرا، خێزان تەنانـەت ئەگـەر خزمێکـت بـووا تەنیـا و تەنیـا بـە توندتریـن دژایەتیکردنـی ئـەو دەیتوانـی بژیـت، منیـش وامکـرد، لەسـاڵی ١٩٩٣ تـا ١٩٩٦ بـڕوام بەوانـە دەکـرد کـە ڕێکخـراو دەیکـوت، دوای ١٩٩٦ سـەرەڕای ئـەوەی دەمزانـی لەسـەر هەقـە وا دەرکەوتـم کـە دژی سـەلیم بـم.

ئـەو زەرەر و زیانـەی ئاپـۆ بـە گەلـی کـوردی گەیانـد هێشـتا بەردەوامـە، لـە کاتێکـدا ئـەو سیسـتەمەی کـە دایمەزرانـدووە خزمەت بـە کۆماری تورکیـا دەکات، بەشـێکی گرنـگ لە کـورد ئەوە نابینێت، ئـەوەی دەیبینێت دەنگ ناکات، نیشـانەی ئەوەیـە کـە ئـەو سیسـتەمەی خوڵقێـنراوە چەندە ترسـناکە.

بـەڵام ئایەتەکانـی ئاپـۆ بـووە بەگرنگتریـن ئامـرازی نـووسراو بـۆ ئاشـکرابوونی ئـەو سیسـتەمە، مـن بـڕوام وایـە کـە ئـەو پەرتووکـە هیـچ کاتێـك نرخەکـەی لـە دەسـت نـادات و لـە داهاتوودا لەلایـەن ئەوانەوە کـە لە نێو ئەو سیسـتەمە ژیاون و لـە نزیکـەوە شـایەتی ڕووداوەکان بوون باشـتر تێدەگەیشـترێت. لەکەشـێکی وادا (لەڕۆژانێکـدا کـە سیسـتەمی ئاپـۆ لـە لوتکەدا بـوو) لە داهاتـوودا زیاتر لـە گرنگی

نووسینی پەرتووکێکی ئاوا و شیکاریکردنیدا تێدەگەیشترێت.
ئا من ئەوەم بینی، تیایدا ژیام و تێگەیشتم".

٨ـ عوسمان ئۆجەلان: عەبدوڵڵای برا گەورەی کاتێك خۆی دا بەدەست دەوڵەتی تورك ئەو زانیارییانەی سەبارەت بە لێکۆڵەرەکانی دا:

"**عوسمان ئۆجەلان:** ساڵی ١٩٩٣ بەسێدارەدران دادگایی کرا، بەبڕیارێك لە کۆنگرەی ٥ ماوەی دوو ساڵی پێدرا، لەوە سەرکەوت، لە ئورمیە ـ ئێران ڕۆژێك کۆبوونەوەیەکی ئەنجامدا، چەکی گرتە هەردوو دەستی و هەڕەشەی کرد "یا قبوڵ دەکرێم یاخود دەمرم" ئەگەر لە کۆنگرەدا بڕیاری جێبەجێکردنی سێدارەکەی دەرکرابا، جێبەجێم دەکرد، لە گۆڕەپانی پراکتیکدا شارەزایی بەدەستهێنا. سەبارەت بە سیاسەتی ڕێکخراو سەرکەوتووە، لایەنی ئایدیۆلۆژییەکەی ئەوەیە تێگەیشتنی بۆ دەرکردنی بڕیاری ڕاست باشە، هەندێك لاوازی هەیە لە پراکتیزەکردنی. لە خواکوڕك خۆی لە گۆڕەپاندا کردە دەستبەسەر، هیچکات نازانێت زەمینە بەکاربهێنێت.(کۆتایی هەڵخەڵەتانێك، دەزگای چاپی کۆمەڵ، ئیستانبوڵ، لاپەڕە ٣٥٩)

عوسمان ئۆجەلان لە سەرەتای ساڵی ٢٠٠٤ لەگەڵ هەریەك لە ڕابەرانی پەکەکە نیزامەددین تاش، کانی یلماز، خزر یالچن، ساکینە ئالتون و نزیکەی ٨٠ چەکدار بەیەکەوە کامپی گەریلای خواکوڕکیان جێ هێشت و چوونە لای هێزەکانی باشووری کوردستان، عوسمان ئۆجەلانی برای عەبدوڵڵا ئۆجەلان لێرەدا ریپۆرتاژێکی لەگەڵ ڕۆژنامەنووسێك ئەنجامدا، راوبۆچوونی وای دەربڕی کە پشتڕاستی ئەو شتانە بکاتەوە کە ١١ ساڵ لەمەوبەر لە پەرتووکی ئایەتەکانی ئاپۆدا باسم کردووە، عوسمان ئۆجەلان لەبەر ئەوەی سیاسییانە دەجوڵێتەوە وای بە باش زانیوە کە تەنیا بەشێك لە ڕاستییەکان بدرکێنێت، من چەند بەشێك لەو ریپۆرتاژە بێ هیچ دەستکارییەك لێرەدا بڵاو دەکەمەوە،

کوردستان ـ ستۆکهۆلم، ١٩ی ئەیلوولی ٢٠٠٤ ـ عەبدوڵڵا ئۆجەلان لەساڵانی ١٩٧٠کاندا پارتیی کرێکارانی کوردستان (پەکەکە)ی وەك رێکخراوێکی تیرۆریستی دژەـ کورد دامەزراندووە، ئەو کوردە نیشتمانپەروەرانەی دەچنە نێو ڕیزەکانی پەکەکە ئامانجیان هەرچی بێت عەبدوڵڵا ئۆجەلان و پارتیەکەی ٣٠ ساڵە بە پێشگرتن بە سیاسەتی کوردەوە سەرقاڵن، بەڵام پارتیەکەی عەبدوڵڵا ئۆجەلان بەشێوەیەك لەناوەڕاستدا دەماری ڕۆحی پارچەکراوە کە گەڕانەوەی بۆ نییە. ئەو عوسمان ئۆجەلانەی ٣٠ ساڵە خزمەت بە پەکەکە دەکات (فەرهاد)، فەیسەڵ دونلایجی (کانی یلماز) و نیزامەددین تاش (بۆتان)، کەسانی وەك ئەوانە گەیشتوونەتە ئەو بڕوایەی پەکەکە وڵات پەروەر نییە، ئەها وتەیەك هەیە دەڵێت:"لە کوێی زەرەر بگەڕێیتەوە قازانجە".

من ڕۆژی سێشەممەی رابردوو (٢٠٠٤/٩/١٤) لە کوردستان بووم، بۆ ئەنجامدانی ئەو ریپۆرتاژە ١٢ کاتژمێر میوانی عوسمان ئۆجەلان، کانی یلماز و نیزامەددین تاش بووم، بواری ئەوەم بۆ رەخسا کە بە تێرو تەسەلی گفتوگۆ لەگەڵ هەرسێکیان بکەم، بڕوای خۆم سەبارەت بەوانە لە وتارێکی جیا دەنووسمەوە، ریپۆرتاژی سەرەکیم لەگەڵ عوسمان ئۆجەلان بڕای عەبدوڵڵا ئۆجەلان ئەنجامدا، ئەو لێدوانەم سێ ڕۆژ یەك لە دوای یەك لە شێوەی بەش بەش بڵاوکردەوە، لە بەشی یەکەمدا هۆکاری جیابوونەوەی عوسمان ئۆجەلان و هاورێکانی جەختی لەسەر دەکرێتەوە، بەشی دووەم لەسەر پەیوەندییەکانی ئەوانە لەگەڵ کوردستان و جیهانی دەرەوە، بەشی سێیەمیش لەسەر پرۆگرامی نوێ و ستراتیژی ئەوانە بۆ داهاتوو.

ئەوە ئاوایە، لە ماوەی دوو کاتژمێر و بە کوردی ئەنجامدراو و لە کامێرای ڤیدیۆییش تۆمار کراوە، کاتێك گوێ لە عوسمان ئۆجەلان بگرین دەبینین رەخنەی زۆر توند ئاڕاستەی کاکەی و پەکەکە دەکات، بەڵام لە هەمان کاتدا دەکرێت ئەوە ببینین کە هێشتا بە تەواوی لە پەکەکە نەبووەتەوە و پارێزگاری

لە سیاسەتی سەرەتای پەکەکە دەکات. بەو هۆکارەوە باشترین ڕێگا ئەوەیە کە خوێنەران بە خوێندنەوەی لێدوانەکان لەبارەی هاوڕێکانی عوسمان ئۆجەلان و پارتیی دیموکراتی وڵاتپارێز بگەن بە بڕوا.

عارف زێرەڤان: کێشەی سەرەکی لەنێوان ئێوەو برا گەورەتان عەبدوڵڵا ئۆجەلان سەرۆکی پەکەکە، کۆنگرا گەل دا چییە؟

عوسمان ئۆجەلان: بەر لەهەموو شت با نیشانە بەوە بکەم کە کێشەکەی نێوانمان کێشەی کەسی نییە و کێشەی ئایدیۆلۆژیا، سیاسی و ڕێکخستنە، ئەوە ١٢ ساڵە خودی خۆم لە ناو پەکەکەوە ڕەخنە لە سیاسەتی ئەو دەگرم، دوای سەرهەڵدانەکانی ١٩٩١ و ١٩٩٢ وا چاوەڕوانبووم کە پەکەکە بە تەواوەتی سیاسەتی خۆی بگۆڕێت، چونکە جیهان ڕووبەڕووی گۆڕانی بەرفراوان و قوڵ دەبوویەوە، ئەو سیاسەتانەی لەمەوبەر پەیوەست بوون بە دوو جەمسەر، واتا سیستەمی سەرمایەداری و سۆسیالیزم، ڕێگایان بە چارەسەرکردنی کێشە نەتەوەییەکان نەدەدا، من ئەو کاتیش بۆچوونەکانی خۆم ئاشکراکردبوو، بەڵام لەناو پەکەکە لە دژی بیرۆکەکانم هەڵوێست وەرگیرا.

- بەڕای من بۆ ئەوەی هەمووان بتوانن بێن و بەشداری خەبات بکەن پێویست بوو لە کوردستان سیستەمێکی دیموکراتی بنکە فراوان دابمەزرێت، لەو خەباتەدا ئەو ماوەیەی دەبردرێت تەنیا هی پەکەکە نابێت، چەندین هێز و چەندین وڵاتپەروەر ڕۆڵیان تێدابووە، ڕەنجیان داوەو دەرئەنجامەکەی دیاربوو، بەو هۆکارەوە دەمەویست توانستی ئەوە بەرهەم بهێنرێت کە هەموو کورد بەیەکەوە سیاسەت بکەن، گەورەترین کێشە لە نێوانمان لەسەر پارێزگاریکردن لە سیستەمی پێشوو بوو، پەکەکە جگە لەخۆی ڕێگای بەهیچ کەس نەدەدا کە سیاسەت بکات، تەنانەت بەرگەی بیروڕا جیاوازەکانی نێو خۆشی نەدەگرت، کێشەی سەرەکی نێوانمان ئەوە بوو، من بڕوام وایە کە ویستی ئێمە بۆ گۆڕان داخوازییەکی دیموکراسی و وڵاتپەروەر بوو.

عارف زێرەڤان: دەڵێن کە کێشەی کەسیتان نییە لەگەڵ ئۆجەلان، بەڵام پەکەکە بە ڕابەرایەتیی ئەو دەڕوات و ئەو بە پەکەکە بڕیاری وای دەردەکرد کە قەدەری ئێوە دیاری بکات، واتا لە ئەنجامدا سیاسەتەکەتان لەگەڵ ئەو نەگونجا و جیابوونەوە، بابەتەکە هەمووی ئەوەندەیە؟

عوسمان ئۆجەلان: سیاسەتمان نەگونجا، وەك کەسایەتییش کەسایەتیی من و کەسایەتیی سەرۆکی پەکەکە کەمێك جیاواز بوو، هەرچەندە لەگەڵ ئەودا برا بین، بەڵام ئەو هەر لە بچووکییەوە سوڵتان بوو، بەڵام من کەسێکی نەرموونیان بووم، تەنیا خۆم نا دەوروبەرەکەشمم دەبینی، کەچی عەبدوڵڵا ئۆجەلان سەرۆکی پەکەکە دەیویست هەمووان شوێنکەوتەی ئەوبن و بەم هۆیە شێوازی ژیانی لەناو پەکەکە بەرتەسککەرەوە بوو، ڕێگای بە هەبوونی زۆر پارتیی و فرە دەنگی نەدەدرا، تەنیا ژیانێکی فیداکارانەی لەکەسەکان دەویست، هەموو ئەوانەی بەشداری خەبات دەکەن دەبوو بە ناچاری واز لە ژیانی کۆمەڵایەتی بهێنن، ئەو کەشە ڕێگای لەوە دەگرت کە پەکەکە هەمووان لە باوەش بگرێت، ئەگەر ڕێگا بە ژیانی تایبەت بدرابووایە لەنێو شۆڕشدا، مرۆڤەکان زۆر بە ئاسوودەیی دەیانتوانی لەناو شۆڕش شوێن بگرن و بۆ وڵاتەکەیان کاریگەرییان هەبێت، هەر لە ١٩٩٢ەوە تائێستا دەمەوێت ڕێگا بە ژیانی تایبەت بدرێت، چی تێدایە، پەکەکە و ڕابەرایەتییەکەی ڕێگایان بەوە نەدا.

عارف زێرەڤان: پەکەکە لە نێو تێرمینۆلۆژیای خۆیدا لە بەرانبەر وڵاتپەروەرانی کورددا دەستەواژەی "نەتەوەپەرستی دواکەوتوو" بەکاردەهێنێت و هەر یەکێك بڵێت من کوردم پێی دەڵێت "نەتەوەپەرستی دواکەوتوو"، بە بۆچوونی ئێوە پەکەکە بۆچی ئەوەندە کاردانەوەی هەیە لە بەرانبەر وڵاتپەروەری کورد؟

عوسمان ئۆجەلان: دەوڵەتە دەسەڵاتدارەکان، تورکیا، ئێران، عێراق و سووریا

کورد وەك دواکەوتووێك دەبینن کە هیچی لە دەست نایەت و سووکایەتی پێدەکەن، وەسفکردنی پەکەکەش بۆ کورد وەك "نەتەوەپەرستی دواکەوتوو" بەمانای ئەوەدێت کە پەکەکە بیرۆکەی دەوڵەتە دەسەڵاتدارەکانی سەبارەت بە کورد قبوڵ کردووە، من ئەوە دەڵێم کە ئەو بیرۆکە ڕاست نییە و بیرۆکەکە بۆ داگیرکەرانی کورد دەگەڕێتەوە، جگە لەوە لە کوردستاندا "نەتەوەپەرستی دواکەوتوو" نەماوە، کوردیش لەو جیهانەدا دەژین، کۆمەڵگای کوردیش لەهەموو بوارەکاندا بەرەوپێش دەچێت و بۆ پەرەسەندن کراوەیە. واتا وەك ئەوەی دیاریم کردووە، ئەو بیرکردنەوەیە بیرکردنەوەی دەوڵەتە دەسەڵاتدارەکانە و پەکەکەش بەهۆی ئەو بیرکردنەوەیەی هیچ کاتێك وڵاتپەروەری بۆ خۆی بە بنەما نەگرتووەو وڵات پەروەری بۆ ئەو ئامانجێك نەبووە. پەکەکە کاتێك پێویستی بە وڵاتپەروەری بوو وڵاتپەروەر بوو، ئەوکاتەش کە پێویستی پێی نەما وازی لێدەهێنا، لە پەکەکەدا ڕوانگەی چینایەتی و سۆسیالیزم هەردەم لەپێشەوە بووەو ئەو دوو بابەتە وڵاتپەروەری و نەتەوەییبوونی وەلا دەنا.

عارف زێرەڤان: باشە ئامانجی سەرەکی پەکەکە عەبدوڵڵا ئۆجەلانی سەرۆکی، یاخود دۆزی کورد بوو؟ عەبدوڵڵا ئۆجەلان، یاخود گەلی کورد کامیان گرنگییەکی زۆرتری هەیە؟

عوسمان ئۆجەلان: من پێشتریش گوتبووم، ئێستا سەبارەت بەو بابەتە بە روونتر قسە دەکەین، پەکەکە کاتێك دەستی کرد بە کارکردن لە کوردستان بەو تێگەیشتنەوە دەستی پێ نەکرد کە بڵێت هەموو شت بۆ سەرۆك، هەموو شتەکان لە دەوری سەرۆك نە دەسوڕایەوە و بەوجۆرە بەڕێوەبچێت، پەیوەستبوون بە سەرۆك وردە وردە کرا بە ئامانجی سەرەکی، پەیوەستبوون بە گەلی کوردیش بەردەوام لەدوواوە ماوەتەوە، واتا ئامانج شوێنی خۆی گۆڕییەوە، ڕێگای وڵاتپەروەری وەك پەیوەست بوون بە عەبدوڵڵا ئۆجەلانەوە نیشاندرا، بیرۆکەیەکی هەڵە بوو و لە شوێنی خۆی نەبوو، لە ئەنجامدا

خاوەنداریکردن لە سەرۆك بوو بە ئامانجی سەرەکی و بیری نەتەوەیی لە دوواوە مایەوە، ئەوە هەڵە بوو، تاوان بوو، ئەمڕۆ پەکەکە هێشتا پێداگیری لەسەر ئەو هەڵەیە دەکات، هەر کوردێك پێویستە خاوەنداریێتی لە کەسایەتیی خۆی بکات، بەڵام نابێت هیچ کات کەسەکان شوێنی دۆخی نەتەوەیی بگرنەوە، ئەو خۆشەویستییەی بۆ گەل و سەرۆك هەیە نابێت تێکەڵ بە یەکتری بکرێن، پێویستە یەکەمجار گەلمان خۆشبووێت، پیرۆزییە نەتەوەییەکانمان خۆش بووێت، تەنیا لەو چوارچێوەیەدا خۆشویستنی سەرکردە کوردییەکان واتای هەیە. پەکەکە لەو ڕاستییە نەگەیشت و بەردەوامی بە کارە هەڵەکەی دا، هەروەك دەزانین ئێستا پەکەکە لە گەلەکەی زیاتر پابەندی سەرۆکەکەیەتی، لە گەلی کورد زیاتر سەرۆکەکەی خۆشدەوێت، ئەو تێگەیشتنەی پەکەکە وا دەکات کە چارەسەری کێشەی کورد بەرتەسك بێتەوە و هەوڵ و کۆششی ئازادیی بێ دەرەنجام بمێنێتەوە.

عارف زێرەڤان: عەبدوڵڵا ئۆجەلان زۆرجار دەڵێت کە هاوڕێکانی و ڕەنگە تۆش بخاتە نێو ئەو لایەنە کە لێی تێناگەن، ئایا ئێوە نازانن کە ئەو چی دەوێت؟ لەهەمانکاتدا دەڵێت کە دەکرێت تەنیا تاکەکەسێك پەکەکە بێت و وای دەردەبڕێت کە ئەو کەسە خۆیەتی. بە گوێرەی بیرکردنەوەی ئەو، هەمووتان هەوڵدەدەن تا ببن بە پەکەکە، بەڵام ناتوانن بگەن بە ئاستی ئەوەی پەکەکەبن، ئێوە سەبارەت بەو بیرکردنەوەیەی ئەو چی دەڵێن؟

عوسمان ئۆجەلان: لەسەردەمی نوێدا خەباتی نەتەوەیی کورد پێویستی بە کەسانی پێگەیشتوو هەبوو، کە سەردەمی نوێ لە ١٩٧٥ دەستی پێکرد، لەو کاتەدا ژمارەی ئەوانەی کە لە کوردستان لە دۆزی نەتەوەیی کورد گەیشتبوون زۆر نەبوو، ئەو دەستگرتنەی ئەو، بۆ ئەو سەردەمە دەکرێت تا رادەیەك بە ئاسایی سەیر بکرێت، بەڵام لەدوای ١٩٧٥ەوە بەتایبەتی لەدوای ١٩٨٠ هۆشیاری نەتەوەیی زۆر گەشەی سەند، روانینێکی وەك هی عەبدوڵڵا ئۆجەلان

لەدوای ١٩٨٠ لە دژی بەرەو پێشچوونەوە ئەو روانینە وایکرد کە رێگربێت لە بەردەم بەرەوپێشچوونی ستافی نێو پەکەکە و خاوەن بڕیاربوونیان.

تەنانەت ئەمڕۆش عەبدوڵڵا ئۆجەلان دەڵێت لە من تێناگەن، ئەوە ڕاست نییە، بڕوام وایە کە نەك تەنیا ئەوانە نا کە بەسیاسەتەوە خەریکن، بەڵکو گەلی کورد ئیدی دەزانێت کە چی دەگوزەرێت و عەبدوڵڵا ئۆجەلان چی دەکات، عەبدوڵڵا ئۆجەلان تا ئەو ڕاستییە نەبینێت ناتوانێت خزمەت بە نەتەوەی کورد بکات، زیان بەخۆی دەگەیەنێت و دەبێتە بەربەست لەبەردەم بزاڤی نەتەوەیی، ڕاستە کە ئەو پێشکەتووە، بەڵام گەلی کوردیش لەوە گەیشتووە کە ئەو چی کردووە.

عارف زێرەڤان: عەبدوڵڵا ئۆجەلان ئێستا زۆر بە ئاشکرا پارێزگاری لە کەمالیزم دەکات، و دەڵێت لەدژی "میللیەتچییەتی دواکەوتووانە"، واتا دژی کورد ئامادەیە تا دوایین دڵۆپی خوێنی بجەنگێت، ئایا ئێوەش ئامادەن کە تا دوایین دڵۆپی خوێنتان لەدژی کەمالیزم شەڕ بکەن؟

عوسمان ئۆجەلان: بەر لە هەموو شت ئەو روانینە هەڵەیە، کەمالیزم سیاسەتی رەتکردنەوە و لە ناوبردنی لە دژی کورد داهێناوە و کورد دوور دەخرانەوە بۆ تاراوگە و سیستەمی کەمالیزم بواری ژیانی بۆ کورد نەهێشتووەتەوە، ئەگەر سیستەمی کەمالیزم هەندێك لایەنی باشی بۆ تورکەکان هەبێت، بەقەد ئەوە لایەنی خراپی بۆ کورد بووە، هیچ خزمەتێکی نییە کە کەمالیزم بۆ کوردی ئەنجام دابێت، هیچ سوودێکی کورد نییە لە کەمالیزمدا خۆی ببینێتەوە، پارێزگاریکردنی لە کەمالیزم بە تەواوی پێچەوانەی سوودەکانی گەلی کوردە.

عەبدوڵڵا ئۆجەلان بۆچی پارێزگاریی لە کەمالیزم دەکات، هەروەك دەزانین عەبدوڵڵا ئۆجەلان پارتییەکەی بە تەواوی لە دەوروبەری خۆی کۆدەکردەوە، بەڵام ئێستا خۆی لە زیندانەو نایەوێت هیچ شتێك لە دەرەوەی کۆنترۆڵی خۆی

بەرەو پێش بچێت. بۆ ئەوەی بەردەوام بێت لەسەپاندنی کۆنترۆڵی بەسەر پەکەکەدا دەیەوێت پەیوەندییەکانی لەگەڵ ئۆلیگارشی تورکیا بەباشی بهێڵێتەوە و پارێزگاری لە کەمالیزم دەکات. ڕاست نییە کە بڵێین ئەو لەسەداسەد بەپێی ئارەزووی کۆماری تورکیا دەجوڵێتەوە، لە خواستەکانی تورکیا زیاتر ئەو نایەوێت کۆنترۆڵی بەسەر بزاڤی ڕزگاریخوازی کوردستان لەدەست بدات، بەو هۆکارەوە و بۆ نەرمکردنەوەی دەوڵەت بیرۆکەیەکی ئاوا دەخاتەڕوو کە دەوڵەت دەستپێشخەری بۆ بکات، هەروەك ئەوەی دیاریم کردووە، ڕاست نییە کە چارەسەری کێشەکان لە چوار دەوری خودی ئەو و سەرۆکایەتییەکەی ئەودا چڕ بکرێتەوە، ئەگەر دیموکراسییەت سەرۆکایەتی ئەو بەهێز بکات، دەبێتە دیموکرات، ئەگەر وڵاتپارێزی بەهێزی بکات دەبێتە وڵاتپارێز، دووبارە ئەگەر رژێمی کەمالیزم دەستپێشخەرییەکی بۆ بکات دەبێتەوە بە کەمالیست. گەلی کورد پێویستە ئەو ڕاستییە ببینێت و ڕەخنە لە بیروبۆچوونەکانی ئەو بگرێت، سیاسەتی کورد بەهۆی هەڵوێستەکانی ئەو زیانی بەردەکەوێت و بەڕوانگەی ئەگەر سەرۆك بم باشەو ئەگەر سەرۆك نەبم خراپەی ئەو کارناکرێت.

عارف زێرەڤان: ئێستا لە تورکیادا پارتییێك هەیە کە لەسەر دەسەڵاتە، ئاکەپە، هەوڵ دەدات بە بە هێزکردنی بنکەی خۆی بۆ بەردەوامیدان کاریگەری کەمالیستەکان و سوپا لەسەر سیاسەت کەم بکاتەوە و دەیەوێت لە کەمالیزم ڕزگاری بێت، ئایا خاوەنداریکردنی کوردەکان لە کەمالیزم هەڵەیەکی ستراتیژی نییە ؟

عوسمان ئۆجەلان: هەروەك گوتم، عەبدوڵڵا ئۆجەلان بۆ لە دەست نەدانی دەستپێشخەرییەکە خاوەندارێتی لە کەمالیزم دەکات، بەڕێز عەبدوڵڵا ئۆجەلان لەرابردوودا بە تەواوی لەدژی کەمالیزم بوو، بۆچوونەکانی ئەو دەربارەی ئەو پرسە بە نووسراویش هەن، لە زیندان، لە ئیمرالی بیروڕای ئەو گۆڕا، هەندێك دەڵێن کە ئەو لە ترسان وای کردووە، بەڵام هەروەکو ئەوەی گوتم، ئەو لە

ترس زیاتر بیر لە کۆنترۆڵکردنی پەکەکە دەکاتەوە، ئەو دەیەوێت سیاسەتی کورد بە تەواوی لەژێر کۆنترۆڵی خۆیدابێت و نایەوێت بکەوێتە دەست هیچ کەسێکی تر.

عارف زێرەڤان: کانی یلماز دەڵێت لە سەرەتادا واماندەزانی ئەو هەڵوێستەی عەبدوڵڵا ئۆجەلان تاکتیکێکە و بیریان دەکردەوە کە ستراتیژیەت نەبێت، بەڵام دواتر لەوە گەیشتین کە هەڵوێستی ستراتیژیی ئەوە؟

عوسمان ئۆجەلان: ئێستا ئەوە بووە بە هەڵوێستێکی ستراتیژی لەم شێوازەیە، عەبدوڵڵا ئۆجەلان بزاڤی کوردی بە تەواوی لەچوار دەوری خۆی دەبینێت و ئەو هێزەی کە ڕێگا بە پەیوەندیکردن بە دەرەوە و بەردەوامیدان بە کۆنترۆڵکردنەکە دەدات پەیوەندی ئەو لەگەڵ دەرەوە دابین دەکات، سەربازیی تورك، کەمالیستەکانن، بەم هۆیەوە پەیوەندی ئەو لەگەڵ سەربازیی تورکیا کراوە بە بنەما و پەیوەندی ستراتیژی، ئەو هەڵوێستەی عەبدوڵڵا ئۆجەلان هیچ کاتێك تاکتیك نەبووە، بۆ ئەوەی بتوانین بڵێین ئەو هەڵوێستەی ئەو تاکتیکە، دەبوو بڵێت کە خۆی لە زیندانە، ناتوانێت سیاسەت بکات، گەلی کورد سیاسەتمەدارو کەسانی پێگەیشتووی تێدایە، پێویستە لەمەودوا ئەوان چالاکییە سیاسییەکان بەڕێوەببەن، هەم خۆی ڕێگا نادات هیچ کەسێکی تر سیاسەت بکات، هەم بۆ سیاسەتکردن دەیەوێت سەربازیی تورك ڕێگای بدەن و لە ڕێگای پارێزەرەکان و کەسانی ترەوە بەردەوامی بە کۆنترۆڵکردنەوە بدات، بەو هۆکارەوە خۆی بیەوێت یاخود نا ئەو هاوکاریکردنەی ئەو دەیکات بووە بە ستراتیژییەت.

عارف زێرەڤان: کاتێك عەبدوڵڵا ئۆجەلان دەستگیر کرا، ئێوە وەك ئەنجومەنی سەرکردایەتیی بڕیارێکتان دا کە ئیدی وتەکانی ئەو ئێوە پابەند ناکات، ئیدی دواتر هەرچییەك ڕوویدابێت هەنگاوتان بەرەو دواوە ناو و گوتتان کە ئەو سەرۆکی ئێوەیە، بۆچی هەنگاوتان بەرەو دواوە نا؟

عوسـمان ئۆجـەلان: ئـەوە ڕوانگـەی مـن بـوو، ئـەو ڕوانگەیـە لـە لایەکـەوە خۆپارێزییـەك بـوو، لەلایەکـی تریشـەوە ڕاسـتییەك بـوو، خۆپارێـزی بـوو، چونکـە کۆمـاری تورکیـا بـۆ ئامانجەکانـی خـۆی ڕەنگـە بـە ئەنجامدانـی ڕێوشـوێن لەسـەر سـەرۆکی گشـتی پەکەکـە زیـان بـە بزاڤـی ڕزگاری کوردسـتان بگەیەنێـت، ڕاسـتییەك بـوو، چونکـە ئـەو ئیـدی ئەگـەر بشـخوازێت ناتوانێـت سیاسـەت بـکات، دەبـوو ئەنجومەنـی سـەرکردایەتیی گشـت بڕیارەکانـی لـە شـوێنی خـۆی و سـەربەخۆ بووایـە، لـەو بابەتـە نەمانتوانـی پێداگیربیـن و دووبـارە گەڕاینـەوە سیسـتەمە کۆنەکـە، دەوڵەتیـش ئـەوکات هەندێـك ڕێـگای پـێ دا، هەفتـەی دووجـار یەکتربینینـی هەبـوو و ماوەی هـەر یەکتربینێك دوو کاتژمێر بـوو، بواریان بـەوە دەداو لـەو ڕێگایـەوە دەیتوانـی بەردەوامـی بـە سـەرۆکایەتی بـدات، دواتـر دەوڵـەت هەندێـك سـنوورداری کـرد و یەکتربینینـەکان بـوون بـە یـەك کاتژمێـر لە هەفتەیەکـدا، هەڵوێسـتی سـەرەتامان ڕاسـت بـوو، ئەگـەر بەردەوامیـمان بـەو هەڵوێسـتە بدابایـە، سـەرکردەی پەکەکـە نەیدەتوانـی ڕێگـری لـە پێشـڕەوییەکان بکات.

عـارف زێرەڤـان: پێداگیرنەبـوون لـەو بڕیارەی داتـان، بەڵام دوای ئـەو بڕیارەش دووبـارە چـوار پێنـج سـاڵی تـر لەنـاو پەکەکـە مایتـەوە، ئەوەنـدە سـاڵە چـۆن بەرگەتـان گـرت؟

عوسـمان ئۆجـەلان: کەشـێکی نـوێ هاتـە بەردەمـمان، هەمـوو ئـەو خەباتـەی پەکەکـە کـردی لە کەسـی بەڕێـز عەبدوڵڵا ئۆجەلان کـورت دەکرایەوە، سـەربازیی، سیاسـی و دیبلۆماسـی و هەمـوو بڕیارەکانـی بوارەکانـی تـر ئـەو دەریدەکـرد، لـەو بـەدەر هیـچ دامـودەزگاو مەرجەعێکـی دیکـەی بڕیـاردان بوونـی نەبـوو. کاتێـك سـەرکردەی پەکەکـە گیـرا، بـزاڤ بـێ بڕیـار مایـەوەو بـوو بـە بومەلەرزەیـەك، دەبـوو بەسـەر بومەلەرزەکـەدا ڕەت بیـن، دووبـارە بزاڤـی ڕزگاریخـوازی کۆبکەینـەوە و ڕێگـە بگریـن لـە پـەرش و بڵاوبوونـەوەی، یـەك دوو سـاڵ بـەوەوە

خەریك بووین، بۆ ڕێگەگرتن لە بڵاوبوونەوە بتەوێت یاخود نا ناتوانیت دوو ساڵی یەکەم بەرەو گۆڕانکاری سیاسی بڕۆیت، دوای دوو ساڵ لە دەستگیر کرانی عەبدوڵڵا ئۆجەلان پێویستمان بە ئەنجامدانی گۆڕانکاری هەبوو، ئەو سیاسەتەی پەکەکە کە دەبوو پێشتر گۆڕانکاری تێدا ئەنجام بدرێت بۆ دوای ٢٠٠١ مابووەوە و پێویست بوو بگۆڕدرێت، ئەوکاتە ماوەی گۆڕینەکەمان خستە ڕۆژڤەوەو هەنگاوی یەکەممان لەسەرەتای ساڵی ٢٠٠٢ نا، بە دامەزراندنی (KADEK کۆنگرەی ئازادیی و دیموکراسی کوردستان) و هەڵوەشاندنەوەی پەکەکە دەستمان کرد بە گۆڕانکاری، لە ڕووی ڕێکخستن و سیاسییەوە چەندین هەنگاوی گرنگمان نا، بڕیاری گرنگمان دا، هەر ئەو کات لە نێوانمان دوو لایەن هەبوو، هەندێك دەیانگوت ناو و پرۆگرام بگۆڕین. بەڵام جەخت لەسەر سیستەمی پێشوو بکەینەوە، ئەوانی تر، واتا ئێمە دەمانگوت نەخێر ئەگەر بەرەو گۆڕانی ریشەیی بچین، ئەوا ئەوە نابێت تەنیا لە چوارچێوەی ناو و پرۆگرامدا بێت، دەبێت لەهەمان کاتدا سیستەمی پێشووش بگۆڕین، خەباتی نێوان ئێمەو موحافیزکارەکان تا ساڵی ٢٠٠٣ درێژەی کێشا، لەکۆتایی ٢٠٠٣ لەکاتی دامەزراندنی کۆنگرا ـ گەل بە پێشکەشکردنی پڕۆژەیەکی نوێ گوتمان کە دەبێت سیستەمی کۆن بە تەواوی لەیاد بکەین و سیستەمێکی نوێ دابمەزرێنین.

لەسیستەمە نوێکەدا پارێزگاری لە دیموکراسییەت دەکراو دامەزراوەکانی سیستەم دەبوون بە خاوەن بڕیار، کاتێك بڕیاری ئەو بابەتەمان دا کێشەکانی نێوانمان زیاتر قوڵ بوونەوە، لە ساڵی ٢٠٠٤ کێشەکان زیاتر پەرەیان سەند، لە بەهاری ئەو ساڵەدا لە یەکتر جیابووینەوە، لە کۆنگرا ـ گەل ئەو بڕیارانەی ئێمە دابوومان دەرچوون، زۆرینەی بەرپرسیارەتییەکانیش ئێمە گرتمانە ئەستۆ، بەڵام هێشتا تیمەکان رازی نەکرابوون، پەکەکەی ٣٠ ساڵانیش نەیدەویست بگۆڕێت، موحافیزکارەکان لە ٢٥ی شوباتی ٢٠٠٤ کودەتایان کرد و ئێمەیان بە

ناشەرعی ڕاگەیاند، سیستەمی کۆن نەگۆڕدرا.

عارف زێرەڤان: عەبدوڵڵا ئۆجەلان بۆچی لە دژی ئێوە هێرشی بەدڕەوشتی ئەنجام دەدات؟ بۆ نموونە لە یەکتربینینی پارێزەر باس لە ئێوە دەکات و دەڵێت عوسمان دوای ئافرەت کەوتووە، تەنانەت دووبارە سەبارەت بە ئێوە وشەکانی "بێشەرەف"، "بێناموس" بەکاردەهێنێت، ئێوە دەربارەی ئەو وتانەی چی دەڵێن؟

عوسمان ئۆجەلان: بەڕاستی من ناتوانم وەڵامی بدەمەوە، لە ڕووی سیاسی و کۆمەڵایەتیشەوە ئەو وشە بەکارهاتووانە لە جێگای خۆیان نین. ئەو وشانە نەك من بەڵکو خاوەنەکەیان بچووك دەکەنەوە، لە ژیانمدا هیچ کات بێڕێزیم لە بەرانبەر ئەو نەکردووە، بەردەوام بەڕێزەوە لە بەرانبەری وەستاوم، هیچ کات وشەی لەو جۆرە لە زارم نەهاتووەتە دەر، ئەگەریش بەکارم هێنابێت پەشیمان بوومەتەوە، ڕوانگەی وەك هی ئەو ڕاستییەکان دەشارێتەوە، بەڵام ڕاستییەکان بە ڕاددەیەك ئاشکران کە ئیدی ناشاردرێنەوە، من دەڵێم ئەو وشانە زیان بە خاوەنەکەی دەگەیەنن و هیچ لە ئێمە ناکەن، هیچ کات بەشێوازی ئەو من وەڵام نادەمەوە، نەوەك بۆ سەرۆکی پەکەکە تەنانەت وەڵامی هیچ کەسێك بەو شێوازە نادەمەوە.

عارف زێرەڤان: باشە، ئەوە کێشەیەکی تایبەتی خۆیەتی، بەڵام حەوای خوشکیشتان کە دەچێتە بینینی ئەو لێی تووڕە دەبێت و دەڵێت:"ئەگەر بەربەست لە نێوانماندا نەبووایە خوشکەکەم دەخستە ژێر قاچەکانم و پانم دەکردەوە"، بە بۆچوونی تۆ هۆکاری ئەو هەڵوێستەی ئەو چییە؟

عوسمان ئۆجەلان: حەوا ڕوانگەی هەیە، ئەو ڕوانینەی ئێمە باشتر دەبینێت و بۆچوونی خۆی پێگوتووە، عەبدوڵڵا ئۆجەلان بۆیە لەو تووڕە بوو، هۆکاری ئەوەش ئەوەیە کە جگە لە خۆی ڕێزی بۆ هیچ کەسێك نییە، ئەو دەڵێت کە هەمووان ڕێز لە من بگرن، بەڵام خۆی ڕێز لە هیچ کەسێك ناگرێت،

مـن ئـەو لایەنـەی ئـەو بـە لاوازی خۆیـەوە دەبەسـتمەوە، چونکـە ئـەو هـەر لـە منداڵییـەوە هەمـووان خۆشـیان ویسـتووەو ئـەو کەسـی خۆشنەویسـتووە، تەنیـا لـە سیاسـەت نـا، بەڵکـو لەژیانـی کۆمەڵایەتیـش وابـوو، ئێمـە سـێ بـرا بوویـن، ئـەو بـەردەوام دەیوسـت دەسـەڵاتدار بێـت، بـرا ناوەندییەکـەم محەممـەد هـەر خـۆی بـەردەوام گازانـدەی دەکـرد، بەڵام من هیـچ دەنگم نەدەکـرد و هەوڵم دەدا لەگـەڵ هەمـووان دیالـۆگ دروسـت بکەم، مـن بـەردەوام وا بیرم دەکـردەوە، مافی مـن هەرچـی بێـت هـی خەڵکـی تریـش ئەوەیـە، مـن نەمدەویسـت نـە مافـم لـە سـەرووی کەسـەوە بێـت و نـە لـە خـوارووی کـەس.

عـارف زێڕەڤـان: ئێـوە لـە کوردسـتانیش و لەنێـو گەریلاشـدا ژیـان، سـەرۆکی پەکەکـە عەبدوڵـڵا ئۆجـەلان بـرا گـەورەی ئێوەیـە و گەریـلاکان لەژێـر سـەرکردایەتیی ئـەو ١٥ سـاڵ جەنـگان، بـەڵام عەبدوڵـڵا ئۆجـەلان بۆ یـەك ڕۆژیش نەهـات لـە هەواڵـی گەریـلا بپرسـێت، بۆچـی ئـەو هەرگیـز نەهاتـە کوردسـتان؟

عوسـمان ئۆجـەلان: ئـەوە پرسـیارێکە کـە دەبێـت وردبوونـەوەی بـۆ بکرێت و لەسـەری بوەسـترێت، پێویسـت بـوو ئـەو بێـت و بچێتـە کوردسـتان، ناڵێـم هەموو ژیانـی لـە شـاخ بەسـەر بردبـا، بـەڵام دەبوو بێتە شـاخ و کەشـەکە لە شـوێنی خۆی بەسـەر بکاتـەوە، ئـەوە کاریگەرییەکـی زۆریشـی بەسـەر گەریـلاوە دەبـوو، بـەڵام ئـەو سیسـتەمی خـۆی لـە سـووریا دامەزراندبـوو و نەچـوو بـۆ هیـچ وڵاتێکـی تـر، ئەگـەر ئەوەنـدە خـۆی لـە سـووریا نەبەسـتباوە، بهاتبـا شـاخ و دواتـر بەوڵاتانـی تـردا بگەڕابـا، بـڕوام وایـە ئـەو کێشـانەی کەوتنـەوە بـەو جـۆرە نەدەبـوون کـە ڕوویانـدا، ئـەوکات دەیتوانـی سـەرۆکایەتییەکی گونجاوتریـش بـکات.

عـارف زێڕەڤـان: عەبدوڵـڵا ئۆجـەلان چەنـد جارێـك گوتوویەتـی کـە بەپـارەی دەوڵەتـی تورکیـا و پیاوەکانـی دەوڵەتـی تورکیـا پەکەکـەم دامەزرانـد، تەنانـەت دەڵێـت بۆ ماوەی سـێ سـاڵ لـە چاوەڕوانی دەوڵەت زیاتریشـی بۆ کـردوون، بەڵام دواتـر هەڵاتـووە و چووەتە سـووریا، ئێوە ئـەو وتانەی ئەو چۆن هەڵدەسـەنگێنن؟

عوسمان ئۆجەلان: لە دەستپێکی پەکەکەدا گومان لەسەر هەندێك کەس هەبوو، یەکێك لەوانە فرۆکەوان نەجاتی و ئەوەیتر کەسیرە یلدرم بوو، من خودی خۆم باوەڕ ناکەم کە کەسیرە یلدرم بۆ دەوڵەت کاری کردبێت، چونکە من کەمێك ئەو دەناسم، نەجاتیشم جارێك دیوە، گومان لەسەر هەندێکی تریش هەبوو، بەڵام ڕاستیش نییە کە بڵێین ئەوانیش پیاوی دەوڵەت بوون، عەبدوڵڵا ئۆجەلان بەوان دەڵێت پیاوانی دەوڵەت.

عارف زێرەڤان: باشە عەبدوڵڵا ئۆجەلان بوختانیان بۆ هەڵدەبەستێت؟

عوسمان ئۆجەلان: دەکرێت بڵێم هی هەندێکیان بوختانە، ناتوانم بڵێم کەسیرە یلدرم سیخوڕی دەوڵەتە، باوکی پەیوەندی لەگەڵ دەوڵەت هەبوو، بەڵام ئەوە بە واتای ئەوە نایەت کە باوکی چۆن بووە ئەویش بەهەمان جۆرە، باوکم جوتیارێکی ئاسایی بوو، من نەبووم بە جوتیار، بەڵکو بووم بە سیاسەتمەدار، کەسیرە یلدرم کاتێك لەنێو خەبات بوو هیچ کەسێك بەچاوی سیخوڕ سەیری نەدەکرد، بە بڕوای من لە بەڵگە زیاتر پێشبینییەکان بەکاردەهێنران.

پارەی دەوڵەتیش، عەبدوڵڵا ئۆجەلان کاتێك قوتابی بوو بیمەی خوێندن و قەرزی وەرگرتووە، لە هەمان کاتدا بۆ ماوەیەك لە بەڕێوەبەرایەتی تۆماری خانووبەرە فەرمانبەری کردووەو مووچەی وەرگرتووە، بەو واتایە پارەی لە دەوڵەت وەرگرتووە، من بە ڕاستەوخۆ لە دامەزراندنی پەکەکە هیچ گومانێك نابینم، لەسەر دامەزراندنی پەکەکە دەکرێت دەوڵەت بە ناڕاستەوخۆ کاریگەری هەبووبێت.

عارف زێرەڤان: ئەی ئەو شەڕەی دووبارە هەڵگیرسایەوە؟

عوسمان ئۆجەلان: من ئەو شەڕە بە گوماناوی دەبینم، دوو ساڵ و نیوە هەوڵ دەدەم تا پێشی بگرم، لە ئەیلوولی ٢٠٠٢ هەوڵیاندا بڕیاری شەڕ رابگەیەنن. ئێمە بەرمان پێگرت، لە کۆنگرەی دامەزراندنی کۆنگرا ـ گەل

دووبارە شەڕیان خستەوە ڕۆژەڤ دووبارە بەرمان پێگرتەوە، لە ئایای ٢٠٠٤دا لە کۆبوونەوەی دووەمی کۆنگرا ـ گەل ئەو بڕیارەیاندا، من لەوێ نەبووم.

عارف زێرەڤان: مەبەستتان چییە لە "گومان هەیە"؟

عوسمان ئۆجەلان: دەتوانم بڵێم کە لەنێوان عەبدوڵڵا ئۆجەلان و سوپای تورکیا ڕێککەوتنێکی نادیار هەیە، سەرکردەی پەکەکە وادەزانێت کە سوپا خواستی شەڕی هەیە و ئەویش بەگوێرەی سوپا دەجوڵێتەوە.

عارف زێرەڤان: ڕۆژنامەنووسانی تورك ئەحمەد ئالتان و جەنگیز چانداریش وای دەبینن کە ئەو شەڕە بڕیاری خودی پەکەکە نییە و دەڵێن کە خواستی سوپای تورکیایە؟

عوسمان ئۆجەلان: پێویستە کە ڕێز لەو وتەیەی ئەوان بگیرێت، شەڕ ڕێگە لە بە ئەندامبوون لە یەکێتی ئەورووپا و لەو گرنگتر لە دامەزراندنی فیدراڵییەتی کوردستانی عێراق دەگرێت، ئەوە شەڕێك نییە کە لە جێگای خۆی بێت، ئەو شەڕە بۆ کورد لە خزمەت زیاتر زیانی پێدەگەیەنێت.

عارف زێرەڤان: ئایا مومکینە کە لە نێوان عەبدوڵڵا ئۆجەلان و کەمالیستەکان و سوپادا ڕێککەوتنێك هەبێت؟

عوسمان ئۆجەلان: سەرۆکی پەکەکەو پەکەکە بۆ ڕێککەوتنێکی لەو جۆرە ئامادەن، بەڵام سوپای تورکیا وە یاخود دەوڵەتی تورکیا ڕێککەوتنی فەرمییان لەگەڵ واژۆ ناکات، ئەوان بە شێوەی ژێر بەژێر لە یەکتر دەگەن و بەیەکەوە دەجوڵێنەوە، ڕێککەوتنی فەرمی نییە، چونکە کۆماری تورکیا بەرێککەوتنی فەرمی ڕازی نابێت.

عارف زێرەڤان: هەر لە سەرەتاوە لەگەڵ پەکەکە بەیەکەوە جوڵانەوە، لەکۆتاییدا پەکەکە رووخاو ئێوە لێی جیابوونەوە، ئایا چۆن دەتوانن متمانە بە گەلی کورد بهێنن کە ئەو پارتیە نوێیەی دایدەمەزرێنن نابێتە دەستپێکێکی وەك پەکەکە سەرنەکەوتوو؟

عوسمان ئۆجەلان: ڕاست نییە کە هەموو خەباتی پەکەکە بەسەرنەکەوتوو هەژمار بکەین، دەکرێت بڵێم پەکەکە لە خەباتی دووبارە ژیانەوەی زۆر شتی ئەنجامدا، بەڵام خەباتی دووبارە ژیانەوە لەساڵی ۱۹۹۳ بە کۆتا هات، ئەگەر بە چاکە و تاوانەکانییەوە سەیری پەکەکە بکرێت، سەرەڕای زۆر کەموکوڕی تا ۱۹۹۳ لە خەباتی پەکەکەدا بەرەوپێشچوون بەدی دەکرێت، ڕێچکەی پەکەکە تا ۱۹۹۳ بەرەوپێش دەچوو، بەڵام لەساڵی ۱۹۹۳ گیری خوارد، لەگەڵ کات لایەنە نێگەتیڤەکان و زیان بەخشەکانی گەشەیان سەند، بەتایبەت لەمەودوا کورد پێویستیان بەجۆرە سیستەمێکی لەو جۆرە نییە، ئەو سیستەمە ماوەیەك خزمەتێکی باشی کرد، بەڵام ئیدی بەرواری بەسەرچوو.

ـ هەندێك دەڵێن پەکەکە هەر لەسەرەتاوە تا ئەوڕۆ هەمان شت بووە، بەگوێرەی من ئەوە ڕوانینێکی بەرتەسکە، ماوەیەك پەکەکە کاری باشی دەکرد و بەرەو پێش دەچوو، دوای ماوەیەك گیری خوارد و ئێستا بووەتە بەربەست، ناتوانین بەو هۆکارەوە ڕابردوومان بەتەواوی ڕەت بکەینەوە، بەچاوی ڕەخنەوە سەیری هەموو ماوەکان دەکەین و دەڵێین کە ئەو سیستەمە ئیدی خزمەت بە بەرەو پێشچوون ناکات. جیابوونەوەمان لەو خاڵەدا ڕوونکردەوە، دەڵێین کە ڕەنجمانداوە بۆ خەباتی ڕزگاری کورد و دەبێت ئەنجامی ئەوە وەربگیرێتەوە.

عارف زێرەڤان: ئەگەر بۆ ساتێك ڕوو بکەینە ڕابردوو، گەورەترین هەڵەی ئێوە لەناو پەکەکە چی بوو؟

عوسمان ئۆجەلان: یەکەم شت پەشیمان نیم لەوەی کە بەشداری خەباتی ڕزگاریم کردووە، ئەوە پێویستییەکی گەلی کورد بوو، خەباتمان لەنێو پەکەکە بەردەوامی پێدا، تا ساڵی ۱۹۹۲ش بۆ دەربڕینی ڕوانگەیەك و بەجێگەیاندنی پێویستییەکانی ئەو ڕوانگەیە کێشەیەك نەبوو، بۆ گۆڕان لێکدانەوەیەکی باشم نەکرد، من تەنیا وەك کرێکارێك بووم و هەر کارێك بکەوتبا بەردەمم ئەنجامم دەدا. لەدوای ۱۹۹۳ دەمتوانی لە بەرانبەر ئەو پەکەکەیەی بەربەستە

لەبەردەمم، خەبات و زیاتر هەوڵ و کۆشش بدەم و بنەماکانی گۆڕان بەهێزتر بکەم، بەڵام هەروەك گوتم لێکدانەوەم بۆ گۆڕان نەکرد، دەستەیەك هەڕەشەشم لەسەر بوو، ئەو سزای لە سێدارەدانەی بۆم دەکرابوو و فشاری پەکەکە بەسەرمەوە بوون بە هۆکاری بێدەنگبوونم، نەدەبوو بێدەنگ بم و دەبوو بەشێوەیەکی زانایانە بنەماکانی گۆڕان دابڕێژم و بەهێزیان بکەم، خۆم بە بەرپرسیار دەزانم لە بەرانبەر ئامادە نەبوونی ئەو بنەمایانە، بە ڕای من باشتر دەبوو ئەگەر زووتر جیاببباینەوە، هەرچەندە کە دواکەوتین، بەڵام هێشتا بواری ئەوەمان هەیە پێش بە سیستەمێك بگرین کە زیانبەخشە.

عارف زێرەڤان: هەموو ئەو پارتیانەی لەلایەن پەکەکە و عەبدوڵڵا ئۆجەلان دامەزرێنراون لەلایەن ئەمەریکا و جیهانەوە وەك پارتیی تیرۆریستی دەناسرێن، ئێوە چۆن خۆتان لە ناتۆرەی تیرۆریست دەپارێزن؟

عوسمان ئۆجەلان: دەبێت لە خۆپاراستن زیاتر هەموو سیاسەتەکانمان بە شێوازێکی سەربەخۆ بەڕێوە ببەین، دەستەواژەیەکی دیموکراسییەت بە زمان نا، بەڵکو لە ژیانی ڕاستەقینە بەکاربهێنین، سیاسەتی ناوخۆ و دەرەوەمان لەو چوارچێوەیەدا کار بکات، دەبێت پارتییەکەشمان بەو شێوازە دابمەزرێنین. وابیر دەکەمەوە کە ئەو جۆرە کارکردنە ببێتە مایەی ڕەزامەندیی، گرنگ ئەوەیە سیستەمی خۆمان بگۆڕین، پەکەکە سیستەمی خۆی نەدەگۆڕی و نەیدەتوانی بیگۆڕێت، ئێمە دەڵێین با سیستەمی پەکەکە بە باشەو خراپەیەوە بخەینە کەنارێك و سیستەمێکی نوێ دابمەزرێنین.

(لەماڵپەڕی کەرکووك کوردستانەوە)

٩ـ عەبدوڵڵا ئۆجەلان:

١ـ ساڵی ١٩٩٣ بەو ڕێنماییانەی کە لە شام دەینارد ئاڵۆزییەکانی نێوان پێشمەرگەو گەریلای قوڵتر کردەوە، لەگەڵ تێپەڕ بوونی کات ئەوە بوو بە شەڕ، لە ئەنجامدا بە گوێرەی ئەو ئامارەی پ.د.ك و پەکەکە بڵاویان کردەوە نزیکەی پێنج هەزار چەکداری کورد کوژرا، ئەوە شەڕی براکوژیی بوو، ئەوانەی پلانی ئەو شەڕەیان داڕشت ئامانجیان ڕووخاندنی گشت پردەکانی نێوان کوردی باشوور و باکوور بوو.

٢ـ لە ئەنجامی ئەو ڕێنماییانەی عەبدوڵڵا ئۆجەلان لە شامەوە دای بە ڕێکخستنی پەکەکە لە ئەورووپا، ئەو شانۆگەری گردبوونەوە پڕ لە توندوتیژیانەی بە زیانی کورد و سوودی تورکیاو سووریا بۆ ئەورووپاش گوازرایەوە، بە شێوازێك کە تا پەکەکە وەك تیرۆریست ناسرا، هەر چالاکییەکی دەهاتە ئەقڵی مرۆڤەوە ئەنجام درا، دوای ئەوەی حکوومەتەکانی ئەڵمانیا، فەڕەنساو سوید بڕیاریاندا "بزاڤی پەکەکە بزاڤێکی تیرۆریستییە" چالاکییە توندوتیژییەکان بە بڕیاری عەبدوڵڵا ئۆجەلان وەستێنران.

٣ـ لەساڵی ١٩٩٣ـەوە ئەو ڕەوتە بە سەرهەڵدان دەناسرا وەستێنرا، بە هەنگاو ژمارەی گەریلا کە نزیکی ٣٠ هەزاری کردبوو بۆ نزیکەی ٧ هەزار دابەزێنرا، ئەو چەکدارانەی ژمارەیان نزیکەی ٧٠ هەزار کردبوو هیچ کەس چارەنووسیان نازانێت، دەستکرا بە لەناوبردنی ئەوانەی لەناو چین و توێژەکان دا ڕەنگ بوو لە داهاتوو بتوانن ڕابەرایەتیی بکەن و کەسە ناسراوەکان لە ڕێگای چالاکی کۆنتراوە لەناوبردران.

٤ـ هێزی کورد لە گۆڕەپانی یاسایی بە هەدەر درا، ئەو پارتییە یاساییەی چەندین جار ناوی گۆڕی کرا پارتیی سەر تابلۆ، دوای هەموو ئەو بەرەو پێش چوونانە، کاتێك فەرماندەیەکی تورك لە هاتای هەڕەشەیەکی زارەکی وەك تەمسیلێك کرد، عەبدوڵڵا ئۆجەلان لە ٩ی تشرینی یەکەمی ١٩٩٣ لە سووریا

دەرکرا، لە ١٦ی شوباتی ١٩٩٩لە نایرۆبی لە پایتەختی کینیا بە گوتنی "باش بوو ئێوە هاتن، هەر خۆی ئەگەر ئێوە نەهاتبان من دەهاتم" هێشتا لەناو فڕۆکەکەبوو خۆی بە دەستەوە دا و نیشانەی بە دەست تاقمی هەواڵگریی تورك دا. بەو کامێرایەی گوت کە لەنێو ئەو فڕۆکەیەدا بوو کە ئەوی پێهێنرایەوە تورکیا دایکم تورکە ئەگەر بوارم پێبدەن ئامادەم خزمەت بە دەوڵەت بکەم. کاتێك لە تورکیا لە فڕۆکە دابەزی ئاڵای تورکیای ماچ کرد و خستییە سەر سەری، لە کاتی لێکۆڵینەوە هەموو ئەو زانیارییانەی سەبارەت بە ڕێکخراو دەیزانی دای بە هەواڵگریی تورکیا، لە بەرواری ٣ی نیسانی ١٩٩٩ داواکارییەکی پێشکەش بە داواکاری گشتی کرد کە تیایدا داوای کرد وتەیەکی تر بدات و دواتر بە پوختکراوەیی ئەو وتەیەی دا:

أ- " ماوەی وتە لێوەرگرتنم زۆر گرنگە، هەم بۆ منیش و هەم بۆ تورکیا، جاری پێشوو کاتێك وتەم لێ وەرگیرا کاتەکە کورت بوو و بەهۆی شەکەتییەوە نەمتوانی هەندێك بابەت روون بکەمەوە و با یەکەمجار دۆخی خۆم بگرمە دەست، من کاتێك لە لێپرسینەوەدا بووم خۆشم لێپرسینەوەم لەگەڵ خۆم دەکرد، لە نێو ئارێشەی ڕاست و چەپ دا من وەك چەپێکی کلاسیکی وە یاخود کوردێکی نەتەوەیی کلاسیکی بینین ڕاست نییە، کاتێك مستەفا کەمال ئەتاتورك کۆماری تورکیای دامەزراند هەروەك سەرهەڵدانەکانی ڕۆژهەڵات لە ڕۆژئاواش چەندین سەرهەڵدان ڕوویاندا، من بەدرێژیی و قوڵی بیرم لەو سەرهەڵدانانە کردەوە کە تا ١٩٤٠ بەردەوام بوون، بەڵام ئەوە هەڵەیە کە سەرهەڵدانەکان بەسەرهەڵدانی کوردی ببینین، هێشتا کۆمار تازە دامەزراوە و ئەوانەی سەرهەڵدان دەکەن لە کۆمار رانەهاتوون، بە دوای ئەو رژێمە کۆنەدا دەگەڕان کە رووخا بوو، ئەو سەرهەڵدانانە وەك کاردانەوەیەك لە بەرانبەر کۆمارە تازەکە سەریان هەڵداوە، ڕەنگە بۆ کپکردنەوەیان هانا بۆ توندوتیژییەکی لەرادەبەدەر بردرابێت، بەڵام پێویستە ئەو توندوتیژیانە ئاوا

وەرنەگیرێـت، کـە بۆ ژێرپێخسـتنی کورد بووبێـت، ئەو ڕێوشـوێنانەی دەگیرانە بەر بـۆ پاراسـتنی کۆماربـوون".

ب" "هـەروەك دەزانـن دامەزرێنـەری پەكەكـە منـم، كە پەكەكەمـان دامەزراند پرۆگرامەکەمـان ئـەوکات کـوردەکان دەسـتەواژەی کوردسـتانی سـەربەخۆیان هەبـوو، بەپشـت بەسـتن بـە بنەمـای مارکسـیەت دەبـوو سیسـتەمێکی نـوێ دابڕێژیـن، بـەڵام ڕووداوە گـۆڕاوەکان و کات نیشـانی دایـن کـە ئـەو پرۆگرامـە خەیاڵییـە".

ج ـ "مـن لـە ژیانـی درێـژی نـاو ڕێكخراومـدا، بینیـم کە کـورد ئازادییـان لەناو تورکیـا دەدۆزنـەوە، بـە ڕای من دەردی کـوردەکان نابێت ئەوەبێت کـە دەوڵەتێکی جیـا دابمەزرێنـن، فیدراڵییـەت و ئۆتۆنۆمـی چارەسـەر نییـە، چارەسـەرێکی لـە فیدراڵییـەت و ئۆتۆنۆمـی لـە پێشـتر خـودی سیسـتەمێکی دیموکراسـییە. لـە سیسـتەمی ئێستای تورکیاشـدا مافە سیاسـییەکانی کورد دابینکراوە، لەدوای ساڵانی ١٩٩٠ مافـە کولتوورییەکانیـش پەرەیـان سـەندووە، ئـەوە هێشـتاش بەردەوامـە، ڕۆژنامـەی کـوردی دەردەچێت، ئەنیسـتیتۆتی کـوردی دامـەزراوە، پارتێك کە کورد دەنگـی بـۆ بـدات، دەزگا کولتوورییەکان هـەن، هەموو ئەوانە نیشـانەی ئەوەن کە مافـی ڕادەربڕینـی ئازادیـی کـورد لـە تورکیا بـەرەو پێشـچوونی بەخۆیـەوە بینیوە، بـەوەوە دەمەوێـت ئـەوە بسـەلمێنم کـە لـە چوارچێـوەی تورکیـادا سیسـتەمێکی دیموکراسـیانە و بەیەکگەیاندنـی کـورد بەمافـی ئازادیـی ڕادەربڕیـن بـەرەو باشـە بـردراوە، کـە لـە گشـت تورکیـا دیموکراسـی بەرەوپێـش چـوو، بێگومـان کوردیـش لـەوە سـوودمەند دەبێـت. لەبنچینـەدا کـورد بـەر لـە دامەزراندنـی کۆمـارو دوای دامەزراندنیـش ئەندامـی ڕەسـەنی دەوڵـەت بـوون".

د ـ گوتی:"لەپرۆگرامەکانـی منـدا لـە دەسـتپێکەوە زانیـم کـە خەیاڵـە، لەبـەر ئـەوەی پرۆگرامـی پەکەکـە بەهایەکـی سیاسـی نەبـوو، وشـەی کوردسـتانم وەك دەسـتەواژە بەکارهێنـا، وەك جوگرافیـا خسـتمە ژێـر دەسـتمەوە و لـە

ڕووی زانستیشـەوە نەگـۆڕە کـە دەوڵەتـی کـوردی دامەزراندنـی مومکیـن نییـە، پێویسـتیش نییـە، لـە چوارچێـوەی کۆمـاری تورکیـای ئێسـتادا، بـە بەدیهێنانـی کەشـێکی دیموکراسـی دەکرێـت هەمـوو شـتێك بـەدی بهێنرێت، من بـەو ئەنجامە گەیشـتم."

ه ـ "مـن تاوەکـو ئەمـڕۆ لـەدژی ئەتاتـورك، یاخـود نەتـەوەی تـورك و ئاڵاکـەی یـەك وشەشـم بـەکار نەهێنـاوە، ئەوانـەی گوتوومـە دەچێتـە بـواری ڕەخنـەوە، هیـچ وشـەیەکم نەگوتـووە کـە لـە پێگـەی ئەتاتـورك کـەم بکاتـەوە، بـەردەوام تایبەتمەنـدی ڕابەرێتـی ئەتاتورکـم بـەرز نرخانـدووە، تـاوەك ئـەوڕۆ ئـەو بەڕابەری خـۆم دەبینـم و هەوڵـدەدەم پەیـڕەوی ڕێنماییەکانـی بکـەم، یەکـەم کـەس کە لەبەرانبـەر هێنانـە خـوارەوەی ئـاڵای تورکیـا لـە دوایـن کۆبوونـەوەی ئەنجومەنی گشـتی پارتیـی دیموکراتـی گـەل هەڵوێسـتم نوانـدو شـەرمەزارم کـرد، لـە کەناڵـی Med tvیـش ئاخاوتنەکانـم سـەبارەت بـەو بابەتـە پەخـش کـراون، کاتێکیـش دەسـتگیر کـرام بەماچکـردن ڕێـزی خـۆم بـۆ ئـاڵای تورکیـا نیشـاندا، ئـەو تۆمەتانـە سـەبارەت بـەو بابەتانـە قبـوڵ ناکـەم".

و- "جگـە لـەوە دەمەوێـت ئەوانـە بخەمەسـەر، ئەوانـەی لەسـەرەوە هەوڵمـداوە ڕوونیـان بکەمەوە هەسـتی نێو ناخمـە، ئامانجمان زیاتـر بەهێزکردنی وڵاتەکەمـان و دەوڵەتەکەمانـە و یارمەتیدەربوونـە، هیـچ چاوەڕوانییەکـی تایبەتـم بـۆ خـودی خـۆم نییـە، هـەر کاتێـك هـەلم بـۆ بڕەخسـێت ئامـادەم پارتیـی بێنمـە سـەر ڕێچکـەی یاسـایی، بـۆ ئـەو بابەتـە پێویسـتە ئـەو ئەرکـەی دەکەوێتـە ئەسـتۆی دەوڵـەت جێبەجێی بـکات، دەبێت دەوڵەت ئاشـتی ناوخۆ کـە دەکەوێتە ئەسـتۆی بپارێزێـت و بـۆ ئـەم مەبەسـتە دەبێت یاسـاکان ڕێك بخات، لە سـەڕووی هەمـوو ئەوانـەوە یاسـای لێبوردنـی گشـتی دێت کـە پێویسـتە لێبوردنێکی گشـتی بـۆ هەمـوو ئەوانـەی شـاخ و گرتووخانـەکان دەربکات، مـن بۆ ئەو بابەتـە ئامادەم بـۆ هەمـوو جـۆرە یارمەتیدانێك."(وتـەی عەبدوڵـڵا ئۆجـەلان لـە لێکۆڵینـەوەی

بەردەم داواکاری گشتی بەرواری ٣ی نیسانی ١٩٩٩، کۆتایی هەڵخەڵەتانێک، لاپەڕە ٣٨٠-٣٨٣ دەزگای چاپی کۆمەڵ، ئیستانبۆڵ).

عەبدوڵڵا ئۆجەلان لەکاتی لێکۆڵینەوە لەلای داواکاری گشتی بەم جۆرە وتەی داوە و کاتێک لە دادگای ئیمراڵیش بردرا بەردەم دادوەر ئەوانەی گوت:

ز ـ "دوای ١٩٩٣ـەوە بەتایبەتی لەدوای ١٩٩٦ ئەو کێشەیە لەچوارچێوەی بنیاتی یەکپارچەیی دەوڵەتدا لەژێر پەرەسەندنی دیموکراسییەتدا بەرەوپێش دەچێت، بە ئاشکرا دەڵێم، لێکۆڵینەوە لە رابردوو و وەستانەوە لەسەر رابردوو سوودی بۆ هیچ لایەنێك نییە، با رابردوو لەبیر بکەین گرنگ ئەمڕۆ و داهاتووە، هیچ رێکخراوێك نییە کە بێ کەمتەرخەمی بێت و هەڵەی نەکردبێت، سیستەمەکان بەهۆی هەڵەکانەوە لەناو دەچن. دوای ٢٠ ساڵ ئینجا گەیشتمە ئەو دەرەنجامە، لەو بابەتەدا بەڕاستمە، جگە لەوە ٦-٧ کەسی لە ئاستی بەرزی ئەنجومەنی سەرکردایەتیی پارتیی پاڵپشتی لە بۆچوونەکانم دەکەن، سێ وەڵامیان داوە، ئەو بۆچوونەی من، بۆچوونەکانیان لە (Özgür politika) سیاسەتی ئازاد) کە لە ئەورووپا چاپ دەکرێت بڵاوکرایەوە، گوتیان لەلاتین بۆ هەر چارەسەرێك کە پێی دەگەن، من دەمەوێت پێتان رابگەیەنم کە دەڵێم دەتوانم چەکدارانی رێکخراو لە شاخ بێنمە خوار، واتا دەتوانم یارمەتیدەرتان بم، بێ ئەوەی رێکخراو تووشی لێك جیابوونەوەبێت دەکرێت ئەنجام بدرێت".

س ـ "ئەگەر حکوومەت بانگەواز بۆ ئاشتی بکات بێگومان یەکسەر وەڵامدەدرێتەوە، گەیشتنمان بەو چارەسەرە لەماوەی ٢٠ ساڵ بە نامۆیی نەبینرێت، دوای ٢٠ ساڵ لەوە گەیشتین کە چالاکی دەمانخاتە ئەستەمییەوە، دەمەوێت بانگەوازێکی گرنگ بکەم، من دەمەوێت کۆنگرەی ئاشتی بۆ پەکەکە پێشنیار بکەم، بڕوام وایە کە بڕیاردانیان لەسەر ئەو بابەتە ئاشتی بهێنێت و ئەوە دەگەیەنمە ڕای گشتی، هەر خۆی بڕیارێکی لەو جۆرەمان هەبوو، ئەوەندە بەسە کە وەڵامێکی ئەرێنی ببێت، دەوڵەتەکەمان دەستپێکێکی

ئاشتیانە بکات... لەسایەی ئاشتییەوە پەکەکە دەبێت بە گرنگترین هێزی یەدەگی دەوڵەت، چوار هەزار ساڵە بەیەکەوە دەژین، ئەوانە ڕاستن و دووبارە بەیەکەوە دەژینەوە، هەڵەمان هەبووەو کەمتەرخەمیمان کردووە بەیەکەوە قەرەبووی ئەوانە دەکەینەوەو وڵاتەکەمان بەهێز دەبێت. ئەوە بە هەڵە تێنەگەن کە پەکەکە لە شاخ دادەبەزێت و وەك هاووڵاتی کۆماری تورکیا دەبێت، کە دەڵێم پاڵپشت دەبێت مەبەستم ئەوەیە کەس بە هەڵە تێنەگات."

ش ـ "لە تۆمەتبار دەپرسن کە ئایا نامە بۆ پەرلەمانە کوردییەکەی تاراوگە دەنێرێت یاخود نا، گوتی: ئەو پەرلەمانە بانگەشەی ئەوە دەکات کە هەموو کوردەکانی بەناوی کۆنگرەی نەتەوەیی کۆکردووەتەوە، منیشیان وەك سەرۆکی فەخری هەڵبژاردووە و بەو ڕێگەیەوە دەمەوێت ئەوان پێ بگەیەنم، ئەوانە بە تایبەتی لە ئەورووپان، لەگەڵ تورکیا لەگەڵ کۆماری دیموکراسییەتدا دەچینە نێو کەشێکی ئاشتی و برایانەی قوڵ و تاهەتایی. ئێمە ئەوەمان دەوێت، بە هیچ شێوەیەك نزیکبوونەوەی دوژمنانە بۆ تورکیا ڕێگا پێدراو نییە، هەردەم لەسەر بنەمای دۆستایەتی لە تورکیا نزیك ببنەوە و بە زمانی دۆستانە بدوێن و بڵێن کە داهاتووی کورد لەگەڵ تورکیادا دەبێت.).

ـ " من بژاردەی خۆم بەلایەنی تورکیا دا ئەگەر بمرم و هەڵسمەوەش لە تورکیا دەبم و بۆ یەکێتی کار دەکەم. خۆشبەختی و کامەرانی مرۆڤەکان لێرەدا دەبینم، هەروەك لە یەکەم ئاخاوتنم دەرمبڕی نە منیش و نە پارێزەرەکانیشم لە وڵاتەکەم فشارمان نەخراوەتە سەر، ڕوانگەی سیاسەتمەدارە ئەڵمانەکان لەو بارەوە ڕاستییەکان دەرناخەن، هەر لەو ڕۆژەوە کە هاتمە تورکیا تا ئێستا هەمووان بەڕێزەوە مامەڵەم لەگەڵ دەکەن، منیش بە هەمان شێواز وەڵامی ئەوان دەدەمەوە".

ـ "من بڕوا بە نەتەوەیی کولتوورەکان دەکەم، بۆچوونی سەکبان (ئەو کەسایەتییە کوردە و پەرتووکێکی هەیە کە بانگەشەی ئەوە دەکات کوردەکان

تورکن) کە دەڵێت کورد دەیانەوێت لەناو کۆماری تورکیادا بژین، منیش هەمان بۆچوونم هەیە، دەمەوێت لەژێر کۆماری تورکیای دیموکراتیدا بژیم، بڕوام بە نەتەوەیی کولتووری ئەتاتورك هەیە، بە تەواوی هاوڕام لەگەڵ زیبا گۆکالب لەو وتارەی دەربارەی کوردەکان و تورکەکان لەساڵی ١٩٢٢دا نووسیویەتی (ڕەگەزپەرستی تورکی بە ڕەچەڵەك کورد کە بەوتەی لەکاتی گەڕان بەدوای کوردبوونمدا تورك بوونی خۆم دۆزییەوە، ناوبانگی دەرکردووە).

- "پارێزەر جاهید تۆرون کە هاتە ناو باس و داوای مافی ئاخاوتنی کرد گوتی: (تۆمەتبار لە سەرەتای دادگاییکردنەوە تا ئێستا هەڵوێستێکی زۆر جوانی نواند و لێی ڕازین، لە وتەکانی ئاماژە بە کۆماری دیموکراسییەت دەکات، ئایا مەبەستی لەمە چییە؟).

تۆمەتبار داوای مافی ئاخاوتنی کرد:

پرسیارێکی گرنگە سوپاسی جەنابیان دەکەم و ڕوونی دەکەمەوە، لە کۆمەڵگای کوردی هێشتا کێشەیەکی زۆر جیدی دیموکراسی هەیە، لە نێوان کورد و دەوڵەتدا سێگۆشەی ئاغا شێخ و عەشیرەت بوونەتە بەربەست، ڕێگایان گرتووە لەوەی تاك ببێت بە هاووڵاتی ئازاد و کۆمەڵگا ببێت بە کۆمەڵگایەکی ئازاد، هەر کە ئەو بەربەستە هەڵگیرا تاکی کوردی باوەش بە کۆماردا دەکات، بەو هۆکارە دەڵێم کۆماری دیموکراسی بەم جۆرە زامنی یەکگرتوویی دەکەین و خوێنێکی نوێ دەدرێت و کۆمار بەهێزتر دەبێت، دەمەوێت بەو دەستەواژەیە باسی لێ بکەم زۆر دەگرێتە خۆ و هەرچەندە لەسەری بوەستین جێگای خۆیەتی"(لەدانیشتنی مێژوویی دادگاییکردنی ئۆجەلان بەرواری ٣ی حوزەیرانی ١٩٩٩، کۆتایی خەڵەتانێك، لاپەڕە ٣٨٨-٣٨٩، بڵاوکراوەکانی کۆمەڵ، ئیستانبۆڵ).

عەبدوڵڵا ئۆجەلان لە یەکتربینینی ٢٠٠٤/١/٩ی پارێزەرەکەی ڕێك وەك کەمالیستێك و دوژمنێکی کورد لە بەردەممان دایە:

"ئایا مستەفا کەمال لە ساڵانی ١٩٢٠ بە ناوی ئازادیی دەرنەکەوت؟

دەرکەوت. نەیگوت برایەتیی کورد ـ تورك؟ گوتی. خۆی کردە خاوەنی ئازادیی. گوتی کە ڕزگاربوونی تورکیا بە تورك و کورددا ڕەت دەبێت، مێژوو ئەوە دەڵێت، ئێمە ئەوە نەبینین؟ شێخ سەعید بەناوی وەحیەدین دەرکەوت، لەڕاستیدا براڤێکی کوردیش نەبوو، ئینگلیزەکان دەریانخست، وەك ڕووداوی ئەمڕۆی مووسڵ ـ کەرکووکە. مستەفا کەمال لەسەرەتادا قەتڵوعامی کوردی نەدەکرد، کە سەرهەڵدان دەستی پێکرد، بۆ پاراستنی کۆمارەکەی زۆر لە ڕاددەبەدەر بوو، کەمالیستی ڕأستەقینە ئەوانەن کە بۆ سەربەخۆیی و ئازادیی وڵاتەکەیان هەوڵدەدەن، تۆ چیت کرد؟ عوسمان ڕۆیشتە باوەشی ئەمەریکا، جەلال دانیشت، ئێستا نەتەوەپەرستی دەکات، کەمالیستەکان بە دوژمن دەبینێت! ئەگەر بە دوژمنی دەبینی وەرە لە دژی شەڕ بکە، ئەو کارانە ئاوا بە نەتەوەپەرستی ناکرێت، گوندییێکی کورد لەگەڵ گوندییێکی تورك بنووسن، با بەخێرایی بەسەریدا ڕەت بن، ئێمە لە دژی کەمالیزم نین و بە کەمالیستەکان دەڵێین ئازادیی تورك بە ئازادیی کورددا ڕەت دەبێت، کەمالیستەکانیش لە تورکیا وردە وردە دەستیان پێکردووە لەوە بگەن".

(لەدیداری پارێزەری ٢٠٠٤/٩/١)

١٠ـ حوسێن ئەردەم: کاتێك ئایەتەکانی ئاپۆ بڵاوکرایەوە هەڕەشەی کوشتنی لێکرا، لە هەندێك ئۆرگانی ڕاگەیاندن وتاری لە دژ نووسرا (هاوڕێیان شتێکتان پێ بڵێم، من گوتم لەو کارەدا سەلیم بە تەنیا نییە و گەورەترین یارمەتیدەری ئەو لەو کارەدا ئەو حوسێن ئەردەمەیە.. ئێستا کە پەرتووکەکە دەخوێنمەوە دەبینم کارەکان ڕێکخراون، بە گەورەتر لەوەی مەزەندەم دەکرد سەرچاوەیان گرتووە، حوسێن ئەردەم قۆرخکاری یانەی پێنی کوردی دوای پەرشت و بڵاوبوونەوەی پارتیی کۆمۆنیستی تورکیا لە شەقامی کوردی بە دەرکەوت و بە فرت و فێڵەوە پێنی کوردی خستە ژێر دەستی خۆی، ئەو بەهرانە لە

پارتیی کۆمۆنیستی تورکیاوە دێن... سەلیمی ئەندامی یانەی پێنەکە لە زیندان دەرچووە لەگەڵ حوسێن هاوشارن، هەردووکیان خەڵکی چەولیگن، سەلیم و حوسێن بەیەکەوە دەچنە ریۆ دی جانیرۆ، بێگومان بەپارەی پیاوێکی کاری کورد... دواتر سەلیم لە بەیروت دەکەوێتە تەنگانە یەکەم کەس کە هانای بۆ بردووە ئەو حوسێنە بووە، دواتر خاچی سووری نێودەوڵەتی، دواتر پێنی ئەڵمانی، دواتر پێنی کوردی، هەموو ئەوانە کار بۆ سەلیم دەکەن. ئەسپ سوار و شیر لە دەستەکان!" ئەوەی ئەو دێڕانەی نووسیوە یاشار کایلایە کە ئەوکات ماستاوچی ئۆجەلان بوو، ٢٢ی ئەیلوولی ١٩٩٤ ڕۆژی پێنجشەممە ڕۆژنامەی Özgür Ülke).

ماوەیەکی درێژ ناچار بوو خۆی لە مەترسییەکان بپارێزێت، وەك شارەزا و هۆزانڤانێکی کورد هێشتا لە زانکۆی کۆڵن وانەی کوردی دەڵێتەوە.

١١ـ سەلاحەدین چەلیك: کاتێك لە کەناڵی Med tvی کاری دەکرد بەفەرمانی ئاپۆ دەرکرا، نەیتوانی لەگەڵ ئۆجەلان ڕێك بکەوێت نەشیتوانی بە تەواوی شەڕی لەگەڵ بکات، پەرتووکێکی بەناوی "هەڵگرتنی چیای ئاگری" نووسی، لەو پەرتووکەدا بەو دێڕانە باسی لە ئۆجەلان کرد:

"کاریزمای بەهێزی ئۆجەلان، شێوازی بەڕێوەبردنی ملکەچکردنی تەواوی بۆ خۆی دەوێت، تەنانەت ئەو ڕاستییانەش کە بەسوودی ئەو نین لێدوانی لایەنانەی بۆ دەکات و بەشێوەی زۆرداری جێبەجێیان دەکات، بە شێوازە رەق و دڵشکێنەکەی ئەوەی دەیەوێت و پێی خۆشە دەیڵێت و بنیاتێکی ئاوای دامەزراندبوو، هەر کەسێك بیەوێت دەیخاتە ئەو شوێنە کە دەیەوێت، کەسەکانیش بەو جۆرە خۆیان بە قەرزاری ئۆجەلان دەزانن بۆ ئەو پێگەیەی کە تیایدان، ئەوەش لە بەشێك لە مرۆڤەکاندا لە شوێنی پەیوەست بوون بە بڕواکان پەیوەستبوونیان بە سوودەکانیان هەڵدەبژارد، ئەوانە ڕاستییەکان نا

بەڵکو ئـەوەی کـە ئارەزوویەتـی بـە ئۆجەلانییـان دەگـوت، ئەوانـە تەنیـا کـورد نا، بەڵکـو ژمارەیەکـی زۆر تـورك و ئەورووپاییـش کـە پەیوەندییـان بـە پەکەکـەوە هەبـوو لەنێـو ئـەو کەسـە خۆپەرسـتانەدا هەبـوون، کاتێك چـووە ئیتاڵیا ئـەم جۆرە کەسـانە چـواردەوری ئۆجەلانیـان گـرت، ئەویـش گرنگیـدا بـەو کەسـانە، دەکرێـت بڵێیـن هیـچ هاوڕێیەکـی نزیـك لـە چـوار دەوری نەبـوو، لـە ڕاگەیاندنـی کـوردی و کەناڵـە تەلەفزیۆنییەکانـدا ئـەو جـۆرە کەسـانە بـاڵای خۆیـان نیشـان دەدا، دیبلۆماسـییەتیش ئەوانـە بەڕێوەیـان دەبـرد، ئـەو کەسـە سـووکانەی شـوێنیان زبڵـدان بـوو، دەچوونـە پێشـی دەسـتە پەکەکـە بـڕوادار و قارەمانانـی گـەل، ئۆجەلانیـان دەخەڵەتانـدو ئەویـش لەگـەڵ ئـەوان لـەو خەیاڵـەدا دەژیـا.

هـۆکاری سـەرەکی ئـەوەی کـە کۆتایـی خـۆی هێنـاو ئەو دۆخـە بەرپرسـیاریی تایبـەت خـودی خۆیەتـی، لـە سـووریادا سیاسـەتمەداره ئەورووپاییـەکان، سیاسـەتمەدارە کـوردەکان، پیـاوی ئایینـی کریسـتیانەکان، فەرمانـدە یۆنانییـەکان، ئاغـای عەشـیرەتە کوردییـەکان، ڕۆژنامەوانـە ئەورووپـی و تورکـەکان هەمـوو بـە یەکـەوە لـە ئامادەباشـیدا وەسـتان، هەمووانیـش بۆیـان بـاس دەکـرد کـە ئـەو چەنـدە گەورەیـە، هەندێکیشـیان زیادەڕۆییـان کـرد ڕایانگەیانـد کـە پێغەمبـەرە، بـە عیسـا، محەممـەد و سـوقرات پێوانەیـان کـرد، تەنانـەت گوتیـان کـە مەزنـترە، هەندێـك لـە دەسـتەی بەڕێوەبەرانـی پەکەکـە تیـۆری ئەوەیـان داڕشـت، کاتێـك پێویسـت بـوو "هەڤـاڵ" کـرا بـە "پێغەمبـەر"، ئـەو شـێوازە هەنـگاو بە هەنـگاو بە پەکەکـەو خەڵـك نیشـاندرا، ئۆجەلانیـش چێـژی لەمـە بینـی، ئەوانـی هانـدا بـۆ نووسـینی پیاهەڵدان و هەر پیاهەڵدانێکی کرد بەشـیکردنەوەی کەسـە خۆویسـت و ماسـتاوچییەکان پیاهەڵدانەکانیـان بـەو توانایانـەی کـە لـە سـایەی خوێنـی کورد وەدەسـت هاتبـوون کـران بـە پەرتـووك، ناوەکانیـان بـوو بـە "دۆسـتی سـەرۆك". "نووسـەری مـەزن". (هەڵگرتنـی چیـای ئاگـری، سـەلاحەدین چەلـی، لاپـەڕە ٤٣٤، دەزگای چاپـی زامبـۆن، فرانکفـۆرت، تەممـووزی ٢٠٠٠).

سەلاحەدین چەلیك بەهۆی نووسینی ئەو پەرتووکە لەشاری کۆڵنی ئەڵمانیا لە ماڵەکەی دووچاری هێرش بووەوە، لەلایەن چوار کەسەوە بەرادەی مردن لێیدراو بە رێکەوت بە زیندوویی ڕزگاری بوو، ئێستا لە ئەڵمانیا دەژییێت.

١٢ـ ساکینە جانسز[٣]: ئەو ساکینەیەی بۆماوەی ٦ ساڵ لە کوردستانی باشوور سووکایەتی پێکرا، بەواتای ڕاستی وشە ببوو بە بەندە، هەموو ئاخاوتنەکانی بە "سەرۆك" دەست پێدەکات، بەسەرۆك کۆتایی دێت، ئێستا لە ئەورووپا هێشتا بە گوتنەوەی سەرۆك لەپێش خۆیەوە دەژییێت!

١٣ـ حوسێن یلدرم: بەر لە بڵاوکردنەوەی "ئایەتەکانی ئاپۆ" یەکترمان بینی، ئاگاداری زۆربەی ئەو شیکردنەوانە نەبوو کە ئۆجەلان سەبارەت بەو کردبوونی، لەگەڵی لە مانگی شوباتی ١٩٩٤ لە کێڵگەیەکی سەر بە رێکخراوی لۆنگۆ مایی لە سویسرا یەکترمان بینی، بە تەواوی پیر بووبوو، قژی سپی بووەو قاچێکی کەمێك شەل بووە، دەیگوت کە ئاپۆ تەواو بووە و کۆتایی پێهاتووە، ڕەخنەی ئەوەی لە زیندانیکراوەکان دەگرت کە هەڵوێستیان نەنواندووە لە بەرانبەر ئاپۆ، کە خێزانەکەم ئایسەل پێی گوت:

ئۆجەلان سەبارەت بە تۆ دەڵێت "حوسێن لە سوید لەدورگەیەك ژیان بەسەر دەبات، ٥٠٠ پۆلیسی سویدی پارێزگاری لێدەکەن"، حوسێن پێکەنی و بە زاراوەیەکی تەواو دەرسیمی گوتی:

"خوشکە، خوشکە ئەی پێتان نەگوت سەرۆك وەزیرانێکی گەورەو گرانی

---

٣ ساکینە جانسز لەساڵی ٢٠١٣ لە پاریس لەگەڵ دوو ئافرەتی تری کورد لەنزیك وێستگەیەکی شەمەندەفەری گار دی نۆرد، لە بیرۆیەکدا بە گوللەباران کران و کوژرا، عومەر گونەی تۆمەتباری بکوژیان ئەندامی دەزگای هەواڵگریی تورکیا و پەکەکەش بوو، بەر لە دادگاییکردنی بەهۆی ئەو گرێیەی لەمێشکیدا هەبوو، کۆچی دوایی کرد. (نووسەر لەکاتی وەرگێڕان خۆی ئەو پەراوێزەی زیادکردووە).

سوید لەبەر ئەوەی یەك پاسەوانیشی لا نەبوو پارێزگاری لێ بکات لە ناوەڕاستی بازاڕ لێیدرا، ئەو حوسێنە کێیە تا ٥٠٠ پۆلیس پارێزگاریی لێ بکات؟"

حوسێن یلدرم لەساڵی ١٩٩٩ بە نووسینی پەرتووکێك بەناوی (ئەمینە شەل) باسی لە قەتڵوماتی کەمالیستەکان دەکرد کە لە دەرسیم ئەنجامیاندا، پەرتووکەکە بە تورکی و فەڕەنسی بڵاوکرایەوە، وا خەریکە وەردەگێڕدرێتە سەر زمانی سویدیش، ئەو حوسێن یلدرمەی لای هەندێك بە سیخوڕی سەرۆك ئەرکانی تورکیا دەناسرێت، قەتڵوماتی دەرسیم دەگەیەنێتە گوێچکەی جیهان، ئەو ئۆجەلانەش کە بەسەرکردەی خەباتی ڕزگاریخوازی نەتەوەیی دەناسرێت خۆی دا بەدەست سەرۆك ئەرکانی تورکیا و لە ئیمرالیەوە هەوڵدەدات بە جیهان بڵێت قەتڵوعامێك ڕووی نەداوە بەناوی قەتڵوعامی دەرسیم.

١٤ـ کەسیرە یلدرم: نەمتوانی بیدوێنم و ببینم، بێدەنگی پاراستووە.

١٥ـ سەلیم چوروککایا: کاتێك ئایەتەکانی ئاپۆ بڵاوکرایەوە بڕیاری مەرگی بۆ دەرکرا، خوێنەرانی پەرتووکەکەی دووچاری هێرش کرانە سەر بوونەوە، سەلیم لە ئەورووپا بەخۆحەشاردان ژیا، لەماوەی ١٠ ساڵدا ١٠ جار ماڵی گواستووەتەوە، بەنۆرە لە شارەکانی بریمەن، ئەسسەن، دویسبۆرگ، مونستەر، بەرلین، و لۆبەك ژیا، ئایەتەکانی ئاپۆ وەرگێڕدرایە سەر ئەڵمانی و بە پێشەکی نووسەری ناودار گونتەر واڵراف لەلایەن فیشەر ڤەرلاگ بڵاوکرایەوە، کەناڵە تەلەڤزیۆنی و ڕۆژنامە مەزنەکانی ئەورووپا سەبارەت بە پەرتووکەکە دیداریان لەگەڵ ئەنجامدا، ساڵی ١٩٩٩ سەنتەری پێنی ئەڵمانیا بەهۆی نووسینەکانی بە بیانووی ئەوەی ژیانی لەمەترسیدایە لە چوارچێوەی پرۆگرامی (Exil) خستیە پارێزبەندییەوە، ماوەی سێ ساڵ بیمەی پێدا، لەساڵی ١٩٩٩ ڕۆمانێکی بەناوی "کۆترەکەشیان کوشت" بڵاوکرایەوە، تا ئێستاش لە ئەڵمانیا دەژیێت.

١٦ـ باقـی کارەیـر: نەمتوانـی ببینـم، لەسـاڵی ١٩٩٩ لـە سـوید پەرتووکێکـی بڵاوکرایـەوە، لـەو پەرتووکـەدا بانگەشـەی ئـەوە دەکات کە عەبدوڵـڵا ئۆجەلان بەر لـە ١٢ی ئەیلوولـی ١٩٨٠ــەوە سـیخوڕی دەزگای میتـە.

١٧ـ عومەر چوروککایا: کاتێك فەرماندەی گەریلابوو لەساڵی ١٩٩٧ لەدەرسـیم لەشـوێنێك کـە بـە دەربەنـدی عەلـی نـاسراوە لـە ئەنجامـی بەسـەردادانێك گیانـی لەدەسـت دا، باوکـی تەرمەکـەی لـە دەرسیم بـردەوە چەولیـگ، گونـدی چلکانـی، لێـرەدا لەتـەك حەسـەنی بـرای گەورەتـری نێژرا.

١٨ـ دکتـۆر بـاران: کاتێـك لـە دەرسـیم فەرماندەیـی گەریـلای دەکـرد، وای کـرد کـە ڕاگەیاندنـەکان باسـی بکـەن، خۆشەویسـتی خەڵکی بەدەسـت هێنـا، ئۆجەلان کـە ئـەو دۆخـەی پـێ قبوڵ نەکـرا، یەکـەی دەسـتتێوەردانی نـارد بـۆ دادگاییکردنی بـاران، ئـەو یەکەیـە کاتێـك گەیشـتە دەرسـیم بارانـی دەسـتگیرکرد، بـە گوێـرەی بۆچوونەکانـی ئۆجـەلان کـە لـە ڕۆژنامـەی سـەرخوەبوون بڵاوکراپـەوە "بـاران گەریـلای سـیڤیل کـردووە، هەمـوو ڕۆژێـك سـەدان کەسـی سـیڤیل لـە خەڵکـەوە بـە ئۆتۆمبێـل دەچوونـە سـەردانیکردنی، وەك بڵێـی ئەوەندەش بـەس نەبێت باران لەگـەڵ ئـەو رائیـدە تورکـەی لە دەرسـیم خـۆی کوشـت رێککەوتنـی ئەنجامـداوە، بەگوێـرەی رێککەوتنەکـە بـاران هێرشـی گەریـلا دەوەسـتێنێت و رائیـد لـە دژی گەریلا ئۆپەراسیۆنی ئەنجـام نـەدەدا، بـاران کـە نەیدەویسـت مـل بـۆ ئـەو بوختانانـە کـەچ بـکات، نارنجۆکێکـی بـە سـنگی خۆیـەوە تەقانـدەوە و گیانـی لەدەسـتدا، پرۆتیسـتۆی ئۆجەلانـی کـرد، ئۆجـەلان کـە یەکـەم جـار بارانـی وەك خیانەتـکار لـە قەڵـەم دا دواتـر جەسـتەکەی بـە هەڵسـەنگاندنێکی "لۆژیکیانـە" هەڵسـەنگاند. بەپێـی ئـەو هەڵسـەنگاندنە دکتـۆر بـاران زۆر پەیوەسـت بـووە

بەسەرۆك ئاپۆ، ئەو ئەرکانەی پێی سپێردراوە نەیتوانیوە بەو شێوەیە کە شایانە جێبەجێیان بکات و شەرمی کردووە کە بێتە بەردەم سەرۆك و بەهۆی ئەو شەرمکردنەوە هەڵساوە بە خۆکوشتن، ئۆجەلان ڕای لەو هەڵوێستەی ئەو نەبوو، بەڵام دووبارە لێی خۆشبوو و بەشەهید لەقەڵەمی داوە، سەرەڕای ئەوەش لە کۆنگرەی پێنجەمی ساڵی ١٩٩٥ ئەوەی پێ پشتڕاست کردوونەتەوە. "هەڤاڵ دکتۆر باران بە ڕابەرایەتیی پارتیی گوتووە (پەیمان دەدەم کە جارێکی تر وەك تاوانبار نەیەمە بەردەم جەنابتانەوە) و لەسەر ئەو بنەمایە لەلایەن پارتییەوە وەك رێکخەری هەرێم لە دەرسیم دامەزرێنرا..

بەسۆز بوونی کەسایەتیی هەڤاڵ دکتۆر باران، زوو زویربوونی لە سیاسەت، پاڵی پێوە ناوە بەرەو بێ چارەسەربی و نامۆبوون، لەو دۆخەدا لەگەڵ ئەو رانەگرتنەی پەیمان کە بە ڕابەرایەتیی پارتیی و پارتییەکەی دابوو و هەستی بە شەرمەزاری دەکرد و بۆ پاراستنی کەسایەتییە دەرەبەگانەکەی ئەو چارەنووسە تراژیدیایەی بەسەرهات." (١٥ی نیسانی ١٩٩٥ بەرخوەدان، لاپەڕە ٣٠).

١٩ـ مەجید گوموش: لە زیندانی دیاربەکر ددانپێنەر بوو، کاتێك چووە لای ئۆجەلان لە بیقاع بوو بە قەرماندەی گەریلا، دووبارە بە فەرمانی ئۆجەلان لە هەرێمی گاپ وەك فەرماندەی گەریلا دامەزرێنرا، کاتێك لەلایەن پۆلیسی تورکەوە لەوێ دەستگیر کرا دووبارە بووەوە بە ددانپێنەر و لە کەناڵەکان بە دەر کەوت، دوای لێکۆڵینەوە بە بڕیاری دادگا دەستگیر کرا، دوای ماوەیەك لە زیندانی دیاربەکر وەك بەرپرسی دەستبەسەرەکان ئەرکی پێسپێردرا، دوای ئازادبوونی دووبارە چووەتە شاخ و لەوێ وا دەگوترێت کە وەك فەرماندەی (تاقم) ئەرکی پێ ڕاسپێردراوە.

٢٠ـ فەیسەڵ دونلایجی (کانی یلماز):[٤] هێشتا لە باشووری کوردستان دەژییێت، بەڵام ئۆجەلان گومانی لەویش هەیە، عەبدوڵڵا ئۆجەلان کاتێك خۆی دایە دەستی دەوڵەتی تورك، لە کاتی لێکۆڵینەوەدا سەبارەت بە فەیسەڵ دونلایجی ئەوانەی بە لێکۆڵەرەوەکان گوت:"فەیسەڵ دونلایجی لە بەریتانیا چوار ساڵ دەستگیر کرا، لە ئەورووپا بەرپرسی بەرەی ڕزگاریخوازی نەتەوەیی کوردستان بوو و بەسوودی دەزگای هەواڵگریی بەریتانیا چالاکی ئەنجامدەدا، هەواڵگریی بەریتانیا هەوڵدەدەن کە لە دوای من ئەوە بێننە سەرووی ڕێکخراو. (وتەی لێکۆڵینەوە، کۆتایی خەڵەتانێك، دەزگای چاپی کۆمەڵ، ئیستانبوڵ، لاپەڕە ٣٥٩).

فەیسەڵ دۆنلایجی لەساڵی ٢٠٠٤ لەگەڵ عوسمان ئۆجەلان بەیەکەوە لەناو ڕێکخراو هەڵاتن و ڕایانگەیاند کە پارتییێکیان بەناوی پارتیی وڵاتپارێزانی دیموکراتی کوردستان دامەزراندووە، فەیسەڵ لە ڕێگای ماڵپەڕی پارتییەکەوە ڕایگەیاندووە کە بۆچی لە ڕێکخراو جیابووەتەوە: لەو ڕێگایەوە دەمەوێت جارێکیتر بەناوی خۆم هۆکاری جیابوونەوەم بۆ ڕای گشتی روون بکەمەوە:

١ـ وای دەبینم هەڵسەنگاندنی کەمالیزم کە دەمێکە نزیکبوونەوەی تاکتیکی رەت داوە و خەریکە دەبێتە ڕێچکەی ئایدیۆلۆژیا، قبوڵ نەکراوە. لە کاتێکدا لە تورکیادا تەنانەت کەمالیستەکانی رابردووش لەگەڵ ڕاستی سەدەی ٢١ لە بەرانبەر کورددا هەڵوێستێکی وا دەنوێنن کە ڕەخنە لە خۆیان دەگرن، لەڕوانگەی منەوە مومکین نییە کە قبوڵی بکەم ئەو ڕاستییە مێژووییانەی پێویستە پەسەند بکرێن و بەو جۆرە پەردەپۆش بکرێن.

٢ـ ماوەیەکی درێژە چارەسەری کێشەی کورد لە ڕۆژەڤ دەرهێنراوە، لە

٤ لە ئەنجامی تەقاندنەوەی بۆمبێك بە ئۆتۆمبێلەکەیدا لە بەرواری ١١ی شوباتی ٢٠٠٦ لە شاری سلێمانی کوژرا، نیشانەکان وای دەردەخەن کە هێرشەکە لەلایەن پەکەکەوە ئەنجام درابێت (دەزگای چاپی دۆز ئەو پەراوێزەی بۆ چاپی سێیەمی تورکییەکە زیاد کردووە).

شـوێنی ئـەو وتەیەکـی دیموکراسـیکردنی گشـتی دانـراوە کـە بەرجەسـتە نییـە، ئامانجـی داخـراوەو پـلان بۆ داڕشـتنی مەحاڵـە، بەڵام سـەرەڕای ئەو وتەیـە نەوەك ئـەو هێـزەی کـە ناوچەکـە بـە دیموکراسـی دەکات، بەڵکـو پەیوەنـدی لەگـەڵ دۆخـی ئێسـتادا هەڵبژێـردراوە، لە سـاڵانی دواییـدا تەنانەت یـەك گفتوگۆی جیدی لـە نێـو ڕێکخـراو دەربارەی دۆزینـەوەی سـتراتیژیەکانی ڕێگاچارە، بەرەوپێشـبردنی میکانیزمـی دیالـۆگ و پەیوەندییـەکان نەنـراوە. ڕێکخـراو بـە عەقیـدەی چەپگەری و دەسـتی زۆرداری نەتـەوەی دەسـەڵاتدار لەنێـو ڕێکخـراودا کـراوە بـە ئامرازێکـی خەبـات بـۆ خەباتکـردن.

٣ـ بەهـۆی ئـەو تێگەیشـتنە هەڵەیـەی بـۆ پەیوەنـدی ـ ڕێککەوتـن هەیـەو بەردەوامـی دەدات، لـە جیهانـی دیموکراسـیدا دوورخراوینەتـەوە، لـە سـاڵانی دواییـدا هیـچ دیدارێکـی جیـدی نێودەوڵەتـی ئەنجـام نـەدراوە، زمانـی زۆرداری چـەپ ڕێـگای کردووەتـەوە بـۆ پەراوێزبوونـی نێودەوڵەتـی ڕێکخـراو.

٤ـ لەڕاسـتیدا بەهیـچ جۆرێـك ڕێـگا بـە دیموکراسـیبوون نادرێـت لـە نێـو ڕێکخـراوو لـەو ماوەیـەدا چاکسـازییەکانی قبـوڵ نەکـراو لـە نێـو ڕێکخـراودا بەردەوامـی کێشـاوە و تەنیـا بـەو هـۆکارەوە بووەتە هـۆی جیابوونـەوەی هەزاران کەسـی نیازپـاك.

٥ـ کوردایەتـی و وڵاتپـەروەری لەگـەڵ نەتەوەپەرسـتی دواکەوتـوو بەهـاو واتـا دادەنرێـت، کـراوە بـە سیاسـەتێکی دوژمنانـە لەبەرانبـەر فیدراڵییەتـی باشـوورو هێزەکانـی باشـوور، لەسـەرووی هەمووانـەوە کەناڵـە تەلەفزیۆنییـەکان و ڕاگەیاندنـەکان دەزگاکان بـە تورکـی دەکرێـن، وڵاتپەروەریـی بەشـێوەی سیسـتەماتیك و بەدەسـتی ئەنقەسـت وەلا دەنرێـن.

٦ـ وازی هێنـاوە لـە دەسـتکەوتەکانی وەك دەوڵـەت، فیدراڵیەت...هتـد هێنـاوەو لەکاتێکـدا کـە مافـە کولتورییـەکان بـە بنەمـا وەرگیـراون، هەرچەنـدە بە گوێـرەی پێویسـت نەبێـت لـە سـەردەمێکدا بوویـن کـە هەندێـك هەنـگاو نرابـوو

پێویستی بە هاندان هەبوو، سیاسەتی شەڕ و توندوتیژی خەریك بوو دەبوو بە ستراتیژیەتی نزیکبوونەوە". ئا بەهۆی ئەو هۆکارانەوە کە لێرەدا بەکورتی پوختم کردوونەتەوە و دەکرێت زیاتر وەردەکارییان بۆ بکرێت لە ڕێکخراو جیابوومەوە.

فەیسەڵ دۆنلایجی کۆتایی تەنیا بەوەندە ناهێنێت کە هۆکاری جیابوونەوەی لە ڕێکخراو باس بکات، بەڵکو بنەمای ڕێکخراویش باس دەکات:

" بەهۆی ئەوەی نەمانتوانی سیستەمێك دابڕێژین بە گوێرەی پێویست بۆ گۆڕان، دیموکراسیبوون و ماف و خەباتمان پێ پتەو بکەین، فیداکاری، پەیوەستبوون و ڕاستگۆیی کە بەبینین بەرز دەکرێنەوە، بەڵام لەهەمان کاتدا هەندێك دەستەواژەی واتایی کە نزم دەکاتەوە سەر ئەرز بەرزمان کردەوە سەرووی مرۆڤ کە بەرجەستەیە و سەرووی مافە سروشتییەکانی مرۆڤ. بەو کەسایەتییە ئایدیۆلۆژیایەی کە بەم جۆرە دروست بووە کۆمەڵگاشمان لە قاڵبدا، ئێمەش بووین بە ئەفەندییە ساناو قوربانییە ساناکانی ئەو جۆرە لە قاڵبدانە، بینیمان وەك ئەوەی بە ئاسانی دەکرێت ببیت بە خیانەتکار ئاوا بە ئاسانیش دەکرێت ببیت بە قارەمان، بە نموونەی هەژمار نەکراو بووین بە شایەتی بارێکی ئەو ڕێچکەیەی ئەو دوو دەستەواژەیە زۆر بە ئاسانی تیایدا جێگای خۆیان دەگۆڕنەوە کە لەهیچ شوێنێکی تر بەقەد لای ئێمە باریك نییە".

فەیسەڵ دۆنلایجی بەردەوام دەبێت، کاتێك خۆی فەرمانبەری مۆری خیانەت بوو و کەسەکانی بە خیانەت تۆمەتبار دەکرد، سەبارەت بە نووسەری ئایەتەکانی ئاپۆ دەڵێ: (گەورەترین بێشەرەفی کە تاك لە ژیانیدا بکەوێتە ناوییەوە، بێ هیچ گومانێك خیانەتە، ئاشکرایە کە بێ شەرەفیش جۆری هەیەو تەنانەت هەروەك ئەوەی لەژیانمان شایەتی بووین، لە هەندێك دۆخی دیاریکراودا کە مومکینە دووبارە بگەڕێتەوە ڕیزەکانی بوراوەکان و شەرەفمەندەکان، بەڵام بە هیچ شێوەیەك ڕێگای گەڕانەوە، لێخۆشبوون و

هاتنـەوە ریـزی شـەرەفمەندەکان نییـە لـە حاڵەتـی خیانەتـدا کـە خراپتریـن دۆخە مـرۆڤ بکەوێتـە ناویـەوە.. سـەلیم چوروککایاش کـە دوایین نموونـەی خیانەتە لەو جـۆرە خیانەتانەیە کە لەسـەرەوە ئاماژەمان پێداوە.. هێرشـکردنە سـەر ڕابەرایەتیی بـە ئەنقەسـتە، چونکـە هێرشـکردنە سـەر ڕابەرایەتیـی بـە واتای هێرشـکردنە سـەر نەتـەوە و خەبـات، ئەوانـەی کـە لـە دوا وتـەی ژیانیـان پـڕ بـە گـەروو هـاواری ڕابەرایەتییـان دەکـرد و شـەهیدبوون، ئـەو دەزگایـەی کـە گردبوونەوەیەکـە لـە هەمـوو ئـەو پیرۆزیانـە دێـت. نموونـە ئـەو بێـنرخ و سەرسـەرییەی پەرتووکێـك دەنووسـێت، تەنانـەت بـە یـەك وشـە هێرشـی نەکردووەتـە سـەر شـەڕی تایبەت". وتاری بە واژۆی بەدران یلماز ، Özgür Ülke، ١٩٩٤/١٠/١٠) دوای ١٠ سـاڵ کاتێك خـۆی بـە خیانـەت تۆمەتبـار دەکرێت بـەم جۆرە هەسـتەکانی و لۆژیکـی ڕێکخراو بـاس دەکات:

"خیانەتـکار وشـەیەکی ئەوەنـدە ئەفسـونییە و ئەوەنـدە سـوود بـە کەسـی بەکارهێنـەری دەهێنێـت کـە ئـەوەی بەخیانـەت تۆمەتبارکـراوە ئیـدی هەمـوو شـتێکی قابیلـەو ئـەو قەرەباڵغییـەی مەجدەلـی[٥] بەردبـاران کـرد زیاتـر دەبـوو و لـە بەرانبـەر خیانەتـکارەکان دەبێتـە قەرەباڵغـی وەك ڤیسـتیڤاڵێك، لـەو نێـوەدا حەزرەتـی عیسـایەکیش نییـە کـە گوناهبـارەکان لـە بـەرد بـاران کـردن بپارێزێـت، ئـەو هانـدەرەی مایکرۆفۆنەکـەی لـە دەسـت گرتـووە خەواندنـی موگناتیسـی بـۆ کـراوەو قەرەباڵغییەکـە جـۆش دەدات.

"ئـەوەی دوێنـێ چەپڵەبارانتـان کـرد ئەمـڕۆ بەردبارانـی بکـەن. ئـەوەی دوێنێ چەپڵەبارانتـان کـرد ئەمـڕۆ بەردبارانـی بکـەن.

کاتێـك لـە پێخەفەکەتـان خەبەرتـان دەبێتـەوە لەپرێکـدا سـیفەتی خیانەتـکار

٥ مەبەستی مریەم مەجدەلی کە لەسەردەمی حەزرەتی عیسا بە تۆمەتی داوێنپیسی ویستوویانە بەردبارانی بکەن و حەزرەتی عیسا فەرمانی کردووە کە کەسێك خۆی زینای نەکردبێت سزاکەی جێبەجێ بکات و بەمجۆرە رزگاری بووە لە سزادان. (وەرگێڕ)

کە دێتە بەردەمت یەکەم جار تووشی سەرسوڕمانت دەکات، دواتر هەم تووشی حەپەسانێکی قورس دەبن و هەم راحەتییەکی دەروونیی و ئارامییەك، هیچ شتێکتان لە دەست نەماوە جگە لەوەی کە ئاوڕێك لە رابردوو بدەنەوە و ئەو "خیانەتکارانەی" بەخێرایی ژمارەیان بەرەو هەڵکشان دەچێت، بژمێرن، بێ چارە باوەش بەو بیانوانەدا دەکەن کە ڕەخنەتان لێ دەگرت.

کێ نووسیویەتی و کەی نووسیویەتی بیرم نایەتەوە، بەڵام وتەکە ئاوابوو: "ئەگەر بیانووەکان نەبوونایە مرۆڤەکان دەتەقین". بەڕاستی قاڵبەکانمان، ترسەکانمان، بیانووەکانمان ئەو بێ چارەییانەمانن کە خودی خۆمان دروستمان کردوون، لەگەڵ کات دەستیان کردووە بە حوکم کردنمان، بە بارمتەیان گرتووین، بەرە بەرە هەم ئارامان دەکاتەوەو هەم ڕێزمان بۆ خۆمان ئەگەر مابێت دەیبات.

ـ پاڵنەری بەهێز دەرکەوتنمان بە بیانووی ئەو بێ چارەییە دەگەیەنینە دەربڕین، کاتێك ئەو بەهێزییەی لە بێ چارەییدا دەری دەخەین کە دەستیکرد بە پوکانەوە بەو وەسواسیەوەی کە بۆ هەڵبژاردنی ئەو جلوبەرگانە نیشانی دەدەین کە ڕووتی لەشمان پێ دادەپۆشین، ئەو بیانووانەی کە پێچەوانەمان کردوونەتەوە بە تەواوی بە هانامانەوە دێت.

ـ وادیارە ئەو ناکۆکییە لە سیاسەتدا زۆر تیژترە، بۆ نموونە ئەوەی زۆرترین ستایشی دەکەیت دەکرێت زۆر لەوانیتر زیاترو زۆر لەوان بە ڕەقترەوە رەشی بکەیت، چونکە ڕەنگە بێ ئەوەی ئاگاداربن لە هەر ستایشێك کە کردووتانە رەشکردنەکەی داهاتووتان پەروەردە کردووە.

ـ بیر لەو پێشکەشکارە بکەنەوە کە باش دەزانێت درۆ دەکات و هەواڵ دەخوێنێتەوە، یاخود پرسیار دەکات، لەبەر ئەوەی لە دژی "خیانەت" دەیکات بە ناخێکی ئارامەوە درۆ دەکات. بە شانازییەوە باس لەو کاریگەرییە دەکات کە درۆکەی ئەو کردوویەتییە سەر دەوروبەر، سەرەڕای ئەوەش ئەو شەوە وەك

بڵێـی هیـچ نەبووبێـت لـە پێخەفەکـەی دا دەخەوێـت.
ـ نموونـە: ئـەو کەسـەی بـە باشـترین شـێواز هەسـتە گەردوونییەکان لـەدژی لە سـێدارەدان دەنووسـێتەوە ڕەنگـە لەهەمانکاتـدا ببێت بەو کەسـەی کـە دڵڕەقترین و بێویژدانانەتریـن بڕیـاری لـە سـێدارەدان دەربـکات. سـەرەڕای ئـەوە وتـەی "دڵڕەقـی لـە هەسـتە ساختەکانەوە سـەرچاوە دەگرێـت" وتـەی ئـەوە.
ـ باوەڕتـان هەبێـت ئەو دەسـتگێڕەی لە هەمووان زیاتر هـاوار دەکات زۆرترین میـوەی تێکچـووی لـە ژێـرەوە حەشـارداوە واتـا ئـەو ئافرەتـەی شـەو بـە رووتی لە باوەشـتان دەخەوێـت و لـە ناخیەوە فرمێسـك دەڕێژێـت، کاتێك خەبـەری بووەوە هەمـان ئافـرەت درۆی وات بـۆ ریـز دەکات کـە ئەقـڵ وەری ناگرێـت. تووڕەییەکان و تاڵییـەکان هـۆکاری نهێنیـان هەیـە، لەبـەر ئـەم هۆکارەیـە کـە بـە بـێ سـوود نەگوتـراوە، واتـا تووڕەیـی "فوئـاد" و بەکارهێنانـی وشـەی خیانەتـکار ئەوەنـدە بـە ئاسـانی بـە هـۆی لێڕاهاتنـەوە نییـە، ئـەو بۆیە تووڕەیـە، چونکـە ئـەو کۆرپەیەی لە یـاد نەکردووە کە لەسـەر سـۆپاکە دەسـووتا، ڕەنگـە ناهەقیش نەبێت. لـەو حاڵەتە دەروونییـە نـاگات کـە ئـەو گەنجـە ڕۆژهەڵاتییـەی لەگـەڵ کچێـك ڕایانکـرد بۆچی کـوژراو خزمـە نزیکەکـەی خۆیشـی کـە لەگـەڵ کچێـك ڕایکرد بۆچـی لـە ژیاندایە، هـەر خـۆی ئەگـەر تێبگەیشـتبایە ئـەوڕۆ گەنجـە ڕۆژهەڵاتییەکـە لە ژیانـدا دەبوو، ئـەو پیـاوەی هەڤاڵـە برینـدارەکـەی دەکوژێـت تاکـو نەکەوێتـە دەسـتی دوژمـن گەورەتریـن بێڕەوشـتی سـەر مێـزی کۆبوونەوەکانە، هـەر جارێـك ڕووداوەکەی بیر دەکەوێتـەوە ڕەوشـتی دەگەیەنێتـە رادەی نەخۆشـی، ئـەو چەرخـە بـێ بەرهەمـە بـەم جـۆرە دەخولێتـەوە، بـەڵام چەرخـی کـردەوەکان کـە بـەم جـۆرە دەخولێتەوە و دەوەسـتێت بـە بـێ سـوود تـاوەك مـردن واز لـە خاوەنەکـەی ناهێنێـت، ئەویش خـۆی بـە پەتی ڕەوشـتەوە دەگرێت، باشـترین ڕێگای ئاسـوودە کردنی ویژدانیشـی دۆزینـەوەی "خیانەتـکارە"، هـەر دەیدۆزێتـەوە، بـەڵام لایەنـە سـەمەرەکە ئەوەیـە ئـەو خۆشـی بـڕوای بـە بیانووەکانـی خـۆی هەیە.

ـ بەکورد دەڵێـن "ئـەو گەلـەی خیانەتـکاری زۆرە" بـە ڕای مـن ئـەوە ڕاسـت نییـە، خیانەتـکاری کـورد بـە لانـی زۆر بەقـەد هـی گەلانـی تـرە، بـەڵام ئەگـەر بڵێـن هیـچ کۆمەڵگایـەك بەقـەد کـورد خیانەتـکار بەرهـەم ناهێنێـت ئـا ئەوەیـان ڕاستە، چونکـە ئەگـەر ئـەو خیانەتکارانـەی بەرهەمـمان هێنـاون بیانژمێریـن، ئەوا خەریکـە بڵێـم ژمارەیـان لەوانـەی کـە خیانەتـکار "نیـن" زیاتـر دەبێـت.

ـ ئـەوەی دوێنـێ لەبـەر ئـەوەی لـە ئەسـەد ئۆکتـای دا بـە قارەمانـی نەتەوەیی راتانگەیانـد، ئەمڕۆ بـە "خیانەتـکاری نەتەوەیـی" ڕایدەگەیەنـن.

ـ ئـەوەی دوێنـێ تفـی لـەڕووی ئینگلیـزەکان کـرد و گوتتـان هەڵوێسـتی بەرگریکارانـەی مەزڵـوم دۆغانـی نیشـاندا، پێـی دەڵێـن "سـیخوڕی ئینگلیـز" (مەبەسـتی لەخۆیەتـی (سـەلیم چوروککایـا).

ـ ئەگـەر ئـەوەی لـە ١٥ی ئـاب و بـە فیداکارتریـن فەرمانـدەی جەنـگ نـاوی دەبـەن پێتـان شـایانی ناتـۆرەی "بێنرختریـن خیانەتـکار" بێـت.

ـ ئەگـەر سـیفاتی "خیانەتـکار" بە سیاسـەتمەدار و ڕووناکبیرانتان بـە ڕەوا ببینن لاپەڕەیەکـی پیـس نەکـراو لەمێژووتانـدا نادۆزنەوە.

ـ لـە مێـژوودا، لـە داهاتووشـدا حەیـف بـۆ ئـەو گەلـەی مێشـکیتان تێکـەڵ و پێکەڵ کـردا!...

(kani@pwdnerin.com"(http://www.pwdnerin.com

دوایین دێڕەکانی فەیسەڵ دۆنلایجی زیاتر وانە بەخشە:

ئەوانـە (مەبەسـتی پارێزەرەکانـی ئۆجەلانـە) ئەرکێکیـان پێسـپێردراوەو ئەنجامـی دەدەن، کەسـانێك دەبـن کـە بڵێن کێشـەی سـەرەکی عەبدوڵڵا ئۆجەلان و شـێوازەکەیەتی بێگومـان وایـە، بێگومـان تەنیـا قۆناغی ئیمرالی دەسـت پێناکات، سـاڵانێك لەمەوبـەر هەوڵـدرا کاروبـاری نەتـەوە و قـەدەری بـەم جـۆرە بـڕوات.

ـ هاوڕێیانـی لـە سـووریا و لوبنـان ئەرکیـان پێسـپێردراوە دەزانـن ئـەوکات پێناسـەی خۆمـان بـۆ شـوفێرەکان دەکـرد.

- دواتـر کاتێـك لـە ماڵـەوە ئافرەتـەکان ژمارەیـان زۆربـوو و گرووپیان دروسـت کـرد دەسـتمان کـرد بـەوەی خۆمـان بۆ ئـەوان پێناسـە بکەین.

- ئێستاش پارێزەرەکان....

- ڕەنگە هی واش هەبێت بڵێت تاوانی گەورە لەئێوەیە، ئەوەش ڕاستە.

- ئەگـەر بەڕێوەبەرایەتییەکـی وەك پیـاو بووایـن، ئەوەنـدە دڵەڕاوکـێ و دواخسـتنە نـا بەڵکـو لەکاتـی خـۆی هەڵوێسـتمان بنواندبـا، ئەوەنـد بەقێزەوەنـی هەڵسـووکەوتمان نەکردبـا، هەرچەنـدە بوایـە بابەتیـش هەندێـك شـتمان بـۆ ڕزگار دەکـرا، دەمانتوانـی ئاشـکرای بکەیـن.

- سـەرنجی شـتێك بـدەن، یارییەکـە هێشـتا بەردەوامـە، هێشـتا ئێمـە دژ بـە یـەك دەوەسـتێنرێین، لایەنـە نامۆیەکـە ئەوەیـە یارییەکە سـەردەگرێت، بـە ڕەنجی ئەوانـەی لەگـەڵ یەکـتر بەشـەڕ دەهێنرێـن ڕۆژنامـە و تەلەفزیـۆن دامـەزراوە کـە تیایـدا چەپگـەرە دواکەوتـوو و کەسـە خۆویسـتەکان ئێمـە جنێوبـاران دەکـەن".

(لەوتـاری " ئـەو یارییـە تێکدەدرێـت"ەوە کـە لەماڵپـەری PWD بڵاویکردووەتەوە).

٢١- حامیلـی یلـدرم: کاتێـك لـە زینـدان ئـازاد بـوو چوو بۆ شـام و لـەوێ خرایە ژێـر لێپرسـینەوە، گوتی:"ئـەوەی لـە زینـدان بەڕەنـگاری دەکـرد مـن نەبـووم، ئۆجەلانەکـەی ناخـم بـوو، واتـا ڕابەرایەتیـی بەڕەنگاربووەتـەوە" و ڕەزامەندیـی ئۆجەلانـی بەدەسـت هێنـا، وەك گەریلا چـوو بـۆ دەرسـیم، کاتێـك ئۆجـەلان هـەڵات و خۆیـدا بە دەسـت دەوڵەتـی تورکیاوە لەگـەڵ هەندێك هەڤاڵـی تر دژی خیانەتـی ئۆجـەلان وەسـتانەوە، دواتـر لـە ئەنجامـی هێرشـی پەکەکـە و دەوڵەتـی تورکیـا زۆرێـك هەڤـاڵ گیانیـان لەدەسـتدا، دووبـارە گەڕایـەوە سـەر ڕێچکـەی ئۆجـەلان، ماوەیـەك لـە کوردسـتانی باشـوور وەك خـاوەن پێشـینەیەك ژیـا، دواتـر لـە ڕێگـەی دیـداری ئۆجـەلان لەگـەڵ پارێزەرەکانییـەوە زانیـمان کە حامیلـی یلدرم

لە قەفقاسە، عەبدوڵڵا ئۆجەلان دەربارەی حامیلی بە پارێزەرەکانی گوتبوو" هەر ئێستا لەوێوە بگەڕێتەوە" دوای دوو مانگ لەوە گوێبیستی ئەوەبووین کە حامیلی لەگەڵ چەند چەکدارێك لە سووریا دەستگیر کراوە، ئۆرگانەکانی ڕاگەیاندنی ئاپۆ دەربارەی حامیلی یلدرم یەك وشەیان نەگوت کە بۆ ماوەی دوو مانگ لە سووریا دەستگیر کرابوو و کاتێك دڕایەوە دەست تورکیا ئەو جۆرە لێدوانانەیان دەربارەی دا:

"سووریا حامیلی یلدرمی دا بە دەست تورکیا"

MHA / ئیستانبۆڵ

حامیلی یلدرم کە بۆ چالاکیی سیاسی لە کوردستانی باشووری ڕۆژئاوادابوو لە ئەنجامی هەواڵ لێدانێك دەستگیر کرا، لەلایەن مەقامەکانی سووریاوە گەڕێنرایەوە تورکیا. دوای ئەوەی ماوەیەك لەلایەن فەرماندەی جەندرمەی هاتای دەست بەسەر بوو دوێنێ نێردرا زیندانی هاتای.

حامیلی یلدرم کە لەمانگی تەمموزدا دەچوو بۆ دیدارێك لە ئەنجامی هەواڵ لێدانێك دەستگیر کرا دوای دوو مانگ دەستبەسەربوون لە سووریا دوێنی ٣ی ئەیلوول لە سنووری هاتای درایەوە دەست تورکیا.

حامیلی یلدرم کە ٥ ڕۆژ لە فەرماندەیی فەوجی شاری هاتای دەستبەسەربوو دوێنێ لە هاتای بڕایە بەردەم دادگا و دەستگیر کراو نێردرا زیندانی هاتای، وا ڕاگەیەنرا کە لەگەڵ یلدرم کوردی تریش لەلایەن سووریاوە دراونەتەوە دەست تورکیا. چواردەورەی سیاسیی یلدرم سەرنج بۆ ئەوە رادەکێشن کە یلدرم لە ئەنجامی هەواڵ لێدانێك دەستگیر کراوە و ئەو ڕووداوە بەشێکە لە هەوڵی هاوکارانێك کە لە ریزی بزاڤی ڕزگاریخوازی کوردەوە هەڵاتوون و هەوڵی تێکدان و بڵاوەپێکردنی خەبات دەدەن.

بەرپرسێك کە دەربارەی بابەتەکە دواندمان ڕایگەیاند کە "هەوڵێکی

هاوکارانەیە لەگەڵ هێزەکانی ناوچەکە لە دژی بزاڤی کوردی" و گەڕاندنەوەی یلدرم لە سووریاوە بۆ تورکیا لە ئەنجامی ئەو هاوکارییەوە دێت. (ڕۆژنامەی Özgür Politika، ١٠ی ئەیلوولی ٢٠٠٤، شوێنی چاپ ئەڵمانیا).

لەوەڵامدانەوەی ئەو بانگەشەیەدا بانگەشەی تر هەن:

"بۆ ڕای گشتی

حامیلی یلدرم درایەوە دەست تورکیا

حامیلی یلدرم (کازم) کە بەر لەماوەیەك لەلایەن دەوڵەتی سووریاوە دەستبەسەرکرابوو درایەوە دەست تورکیا.

حامیلی یلدرم کە ساڵانێکی درێژە رەنجێکی زۆری کێشاوە بۆ خەباتی ڕزگاری کوردستان، بە شێوازێکی جێگای گومان ناردرایە سووریا و دەستگیرکردنی لەلایەن کۆنگرا ـ گەل تا ئەوڕۆ لە ڕای گشتی شاردراوەتەوە، بە پێویست نەزانراوە کە هیچ ڕوونکردنەوەیەك دەربارەی ئەو بابەتە بدرێت. حامیلی یلدرم کە لەو ئەرمەنستانەی بە ئەرك تیایدا بوو بە پەلە بانگرا، دوای ماوەیەکی کورت لە سووریا دەستگیر کرا، حامیلی یلدرم کە وڵاتپەروەرێکی خاوەن بیروڕای دیموکراسییە و لە یەکگرتنێکی گۆڕانی دیموکراسیانەدایە بێ ئاگاییەکی جیدی لە شێوازی ناردنی بۆ سووریا و دەستگیرکردنەکەی هەیە کە لایەنی پێویست بە ڕووناککردنەوەی هەیە. ئەو بێئاگاییەی ڕۆڵی هەبوو لە گێڕانەکەی و لە پەرەسەندنەکەیدا دیموکراسی و گۆڕانخوازی وڵاتپەروەربوونی حامیلی یلدرم هۆکارێکی گرنگە، دوای ئەوەی حامیلی یلدرم کە داوای چارەسەری ئاشتییانە و دیالۆگی سیاسی دەکرد بۆ کێشەی کورد و گیرانەکەی کە داخ و پەژارەی هێنا مومکین نییە قبوڵی رادەستکردنەوەی بۆ تورکیا بکەین.

ئەوەی زیاتر مایەی قبوڵکردن نییە هەوڵی کۆنگرا ـ گەل بۆ بەستنەوەی ئەو بابەتە بە پارتیی وڵاتپارێزانی دیموکراتی کوردستان ڕوونکردنەوەکانی لە کەناڵی Roj tvیەوە ئەنجامیدا، ئەو درۆیەی بەیەك وشە مایەی پێکەنینە بەر

لە هەموو شتێك لەگەڵ کورددا کراوە. وتەکانی دیداری عەبدوڵڵا ئۆجەلان کە بڵاوکرانەوە لەبەر دەستی ڕای گشتییە، ئەو ئۆجەلانەی دەڵێن زۆر پێیەوە پابەندن سەرەڕای ئەوەی کە لە بنکەی سەرەکی بڕیاردانی هێزی پاڕاستنی گەل ئەرکی پێسپێردرابوو بە پەلەپەل کێ بڕیاری دەرکرد کە لەڕێگای سووریاوە بنێردرێت بۆ چیای ئامانۆس؟ سەرەڕای ئەوەی ماوەیەکی درێژ دەستگیر کراوە ئەو ڕووداوە بۆچی بە پێداگیرییەوە لە ڕای گشتی شاردرایەوە؟ پرسیارگەلێکی هاوشێوەی ئەمە دەکرێت زیاتر ببێت، بەڵام ڕاستییەك هەیە ئەویش کە بەڕێوەبەرایەتی کۆنگرا ـ گەل بەرپرسیاریەتێکی جیدی هەیە لەو بابەتەدا، وتەی کۆتایی حامیلی یلدرم خۆی دەیڵێت، گەلەکەمان و ڕای گشتی دیموکراسی دەبێت لە بەرانبەر رادەستکردنەوەی حامیلی یلدرم بە تورکیا هەڵوێست بنوێنێت و وریای ئەو ڕووداوانە بێت کە ڕەنگە رووبدەن لەو جۆرە لەداهاتوودا.

سیاسەتی قێزەوەنی دەوڵەتی دەسەڵاتدار کە شۆڕشگێڕە دیموکراتە کوردەکان و سیاسەتمەدارەکانیان بە کردنە ئامرازێکی مامەڵەکردن لە نێوان خۆیاندا دەیکەن ئامانجی بەرەوپێشبردنی پەیوەندییە سیاسییە ئابوورییەکانیان، جارێکیتر لە ڕووداوی رادەستکردنەوەی حامیلی یلدرمدا دەردەکەوێتەوە.

شۆڕشگێڕەکانی سووریا کە گەیشتوونەتە راددەی پەنابەر بە مامەڵەکردن ناتوانن لەسەر پێ بووەستنەوە، بە ئاشکراترین شێواز روونە، ئەو هەڵوێستەی بەردەوامیدەری سیاسەتی نکۆڵی لە کورد و کێشەی کوردە، جارێکی تر بەتوندی رەتی دەکەینەوە، جارێکی تر داوا لە گەلەکەمان دەکەین کە بە ئاگادارییەوە رەفتار بکەن.

٢٠٠٤/٩/٩ کۆمیتەی دامەزراندنی پارتیی وڵاتپارێزی دیموکراتی کوردستان (htpp://www.welatparez.com)

٢٢ـ نەسین کلچ: دوای ئەوەی کە لە پارتیی ڕەنجی گەل کە پارتییێکی یاسایی بوو بەرپرسیار بوو نێردرا بۆ ئەورووپا، ماوەیەك لە چاپ و ڕاگەیاندن کاری کرد، نێردرا بۆ کوردستانی باشوور و لەوێ دەستگیر کرا، ماوەی نۆ مانگ لە ئەشکەوتێك بەدەستبەسەری بە تەنیا جێهێڵدرا، بەڵام نەسیم هەر نەگۆڕا، دەکرێت بڵێین کە نە بە ئاشکرا توانی دژایەتی بکات و نە بوو بە پیاوی سیستەم، ئێستا دەگوترێت کە ئەو لە شوێنێك لە شوێنەکان دەستگیر کراوە.

٢٣ـ فەوزی یۆندەم: لە زیندانی دیاربەکر ددانپێنەر بوو، کاتێك چووە لای ئۆجەلان بوو بە فەرماندەی گەریلا، کاتێك نێردرا بۆ کوردستان کەوتەوە دەست سەربازیی تورك و دووبارە بووەوە بە ددانپێنەر، دواتر هیچ هەواڵێکمان دەربارەی نەزانییەوە.

٢٤ـ مستەفا گۆچمەن: لە زیندانی دیاربەکر سەرکردەی ددانپێنەرەکان بوو، لە بیقاعەوە نێردرا بۆ عەنتاب وەك بەرپرس، کاتێك دەستگیر کرا دووبارە بووەوە بەددانپێنەر.

٢٥ـ عەلی ئاکسۆی: لە کوردستانی باشوور دەژییێت، بەندەی سیستەمە.

٢٦ـ فەرحان گوللو: لە مانگی شوباتی ٢٠٠٥ لە شاری بریمەنی ئەڵمانیا لەگەڵ فەرحان گوللو لە ماڵێکدا یەکترمان بینی، گوتی کە لە ئەنجامی ڕاپۆرتێکی پزیشکی دادوەری لە زیندانی ساغمەلجلاری ئیستانبوڵ ئازاد کراوە، دوای ئەوەی چوار مانگ لە تورکیا تیمار دەکرێت ڕێگایەك دەدۆزێتەوە و دێت بۆ ئەڵمانیا، لە دەوروبەری کۆڵن داوای مافی پەنابەری کردبوو، هەروەك خۆی دەڵێت پزیشکە دادوەرییەکەی تورکیا بە بیانووی "کیلۆمەتری ئەو پیاوە

تەواوبـووە" دوای بەسـەربردنی ٢٤ سـاڵ لـە زینـدان ئازادیـی کردبوو، بـەڵام لەبەر ئـەوەی واژۆی لـە ژێـر ڕوونکردنـەوەی "پەکەکـە بووە بـە دژی خۆی، ئـەو بنیاتەی مـاوە تەریقەتێکـە" دوای چەندیـن مانـگ کاتێك ژیانـی کۆچبەری لە کۆڵن بەسـەر دەبـرد دووچـاری هێرشـی دار بەدەسـت بـووەوە، فەرحـان سـەرەڕای ئـەوەی کـە دەزانێـت ئەوانـەی هێرشـیان کـردە سـەر چەکـداری سەر ڕێکخراوێـك بـوون تاوەکـو نەکەوێتـە دۆخـی "دووزمانیکـەر" بێدەنگبوونـی هەڵبـژارد.

ب بیـرو ڕای ئـەو، ئۆجـەلان خیانەتـی لـە هەمـوو کـورد کـردووە، هەمـوو کوردیـش خیانەتـی لـەو کـردووە! مـاوەی دوو ڕۆژ گوێـم لێـی گـرت، لـە دۆخێکـدا بـوو کـە لۆژیکـی لەدەسـتداوە، بـاری دەروونیی تـەواو تێکچووە، متمانـەی بەهیچ کەسـێك نەدەکـرد، لەنێـو خەیاڵـە داڕماوەکانیـدا وون بووبـوو، بەکورتـی چیرۆکـی خـۆی بـۆم گێڕایـەوە، لـە بیقاعـەوە گەڕایـەوە ئیسـتانبوڵ، لـەو قاوەخانەیـەی کـە چووبـوو بەرپرسـیاریەتەکەی لێوەربگرێـت پۆلیـس دەستبەسـەری کردبـوو، دووچـاری هەمـوو جـۆرە ئەشـکەنجەیەك بووەتـەوە، ماوەیـەك کـە وایـان زانیـوە گیانـی لەدەسـتداوە، فڕێیانداوەتـە نێـو زبڵدانێکـەوە، بەیانـی کـە سـەرنج دەدەن نەمـردووە لـە زبڵدانەکـەی دەردەهێنـن، کاتێـك دسـتگیرکرا نـاردرا بـۆ زیندانـی سـاغمالجلار، لێـرەدا سـاڵانێك لەگـەڵ سـەدرەددین ئایدنلـك و عەبدوڵـڵا کانـات بەیەکـەوە زیندانیـان بەڕێوەبـرد، دوای ماوەیەکـی زۆر لـەوەی کـە ئۆجـەلان گەڕایـەوە تورکیـاو لـە ئیمرالـی نیشـتەجێبوو لەگـەڵ ٥٠ هاوڕێـی بەیەکـەوە ڕوونکردنەوەیەکیـان بڵاوکـردەوەو لـە ڕێکخـراو جیابوونـەوە.

٢٧ـ زەکـی یلـماز: لـە بـەرواری ٢٠٠٥/١/١ لەسـەر داوای خـۆم ئـەو زانیاریانەی دەربـارەی خـۆی بـۆ ئیمەیلەکـەم نارد.

"لەسـاڵی ١٩٩٤ لەناو پەکەکە خرامە ژێر لێکۆڵینەوە و بەسـزای لەسـێدارەدران دادگایـی کـرام، هـەروەك ئەوکاتـەی لەسـاڵی ١٩٨١ دادگای (ئیـدارەی سـەربازیی)

دەوڵەتی تورکیا لە دیاربەکر منی بەڕێگای ناعەدالەتی و بەدەر لە یاسا دادگایی کرد و بە ئامانجی دامرکاندنەوەی ڕای گشتی وڵاتپەروەرەکان سزای لەسێدارەدرانی بۆ دەرکراو ماوەیەکی درێژ لەژێر سێدارە وەستێنراو، وەك ئەوە بۆ ماوەی ٦ مانگ بە هەڕەشەی مەرگ بە دەستبەسەری ژیام، لەسەرەتای ساڵانی ١٩٩٠ لەگەڵ بەرزبوونەوەی سەرهەڵدانەکان سیاسەتی دامرکاندن و لەناوبردن لە بەرانبەر ئەو تاقمانەی کاراکتەری سیاسی و دیموکراسی خەبات بەدەردەخەن و بەتایبەتی ئەوانەی لەزیندان ئازاد ببوون جێبەجێ دەکرا، لە زستانی ٩٣-١٩٩٢ لەسەر ئەو بنەمایە بەتۆمەتی سیاسی بە ناهەق دەستگیر کرام و لە کەشی تاکەکەسی دابڕێنراو و ئەشکەنجەی کوشتنیان بەسەرمدا جێبەجێکرد.

لە دۆخێکی لە مرۆڤایەتی بەدەر کە زۆر ئەستەم کەسێك دەدۆزیتەوە دۆستانە هەستە مرۆڤانەکانتی لا باس بکەیت، بەڵام دۆخی ئەو هاوڕێیانەش لە هی من جیاوازتر نەبوو، ئەو کەشەی تیایدا دەژیاین وەك پردی سیرات مەترسیدارو بەهۆی ئەوەی ئەو پەتەی بەژیانەوە دەمانبەستێتەوە لە داوی پەمۆیە کەس لە دۆخێکی وادا نەبوو کە پارێزگاریی لە کەسێکی تر بکات...

لەلایەکی تریشەوە لەگەڵ سەرهەڵدانە سیاسییەکانی گەل و ناوخۆ و دەرەوە چەندین فرسەتی دەخستە بەردەم کورد بۆ چارەسەری دیموکراسییانەی کێشەی کورد، سەرەڕای ئەوە ئاگربەستی ١٩٩٣ وەك ئامرازێکی خیانەت بەکارهێنرا و دووبارە شەڕ سەپێنرایەوە، ئەو بڕیارە هەڵەو سەپاندنە لەڕووی سەربازیی، ڕێکخستن، سیاسییەوە زەمینەی پوکانەوەو بەلاڕێداچوونی دروستکرد.

ئەو دوو ڕووداوەی لەژیانمدا گەشەیان سەند و بەیەکەوە پەیوەست بوون ڕێگای بۆ ئەوە کردەوە کە سەر لەنوێ لێپرسینەوە لە پەکەکە بکەم، ڕابەرایەتیی و هەمووی بەیەکەوە پەیوەندی و بیرکردنەوەم، تەنانەت ڕوانگەشم بۆ ژیان، و لێبوونەوەم لە ڕێکخراو لەو ماوەیەدا دەستی پێکرد، چونکە ئێمە لەسەر

بنەمای بەها مرۆڤایەتییەکان و شێوازی ژیان و پەیوەندییە شۆڕشگێڕی و دیموکراسییەکان بۆ ئازادیی و ڕزگاری گەلی کورد چووینە نێو ڕیزەکانی ئەو بزاڤە و هەموو شتێکمان فیدا کردبوو، ئەو دۆخەی لە سەرەتای ساڵانی نەوەدەکان ڕووبەڕووی بوومەوە ئەو ڕاستییانەی دەگوزەران و ئەوەی دەسەپێنرا دژایەتیکردنی تەواوی خوڵقاندبوو، دابڕان لە خەڵکی و تەنانەت مرۆڤایەتی دەردەبڕی، بۆسە و خۆپەرستی وەك ئەقڵی سیاسی بە پێچەوانەوە دەپەرسترا.

بەو پێیە بەرۆحیەت لە پەکەکە دابڕام، ماوەیەك بە بەڵای نامووس ناچاری بەردەوامیپێدان بووم، لەساڵی ١٩٩٦ەوە هەرچەندە بەردەوام لە هەوڵی دابڕانی کردەیی بووم، بەڵام سەرنەکەوتم، لەساڵی ١٩٩٩ بەئاشکرا دەرمبڕی کە بەو جۆرە نامەوێت شەڕ بکەم و بەنیازی ئەوەی جارێکی تر دەستی لێ نەدەمەوە چەکەکەم دانا، بەهۆی ئەوەی ڕێگاچارەیەکیان بۆ ئەو دۆخەو هەڵوێستەم نەدۆزییەوە منیان نارد بۆ چالاکی ڕۆژنامەگەری لە عێراق، ئێران و لوبنان، دواتر دەرمبڕی کە ئەو ڕێچکەیەی بەناوی دیموکراسییەت و نوێگەری دامەزراوە تەنیا نمایشکردن لە خۆدەگرێت و مەحاڵە کە بە دیموکراسی بێن و بە نووسینی راپۆرتێك لە کۆنگرەی دامەزاندنی کۆنگرا ـ گەل دەستم لە کار کێشایەوەو لە ڕێکخراو دابڕام.

٢٨ـ جاهیدە شەنەر: لە دەستی دەوڵەت و ڕێکخراو هەڵات و هاتە ئەورووپا، دوای بڵاوکردنەوەی پەرتووکەکە یەکسەر بە مەرجی ئەوەی هیچ شتێك بەکەس نەڵێم نامەیەکی بۆ ناونیشانی پۆستەکەم لە سویسرا نووسی، دوای ٩ ساڵ بە ڕەزامەندیی خۆی بڵاوی دەکەمەوە:

تەمموزی ١٩٩٤

"سڵاو سەلیم!"

لەژیانمدا دۆخێکی لەو جۆرەم بە خەیاڵیشدا نەهاتبوو. پەرتووکەکەتم دەمەو ئێوارە دۆزییەوە، ئێستا ڕۆژ هەڵدێت. ماتەم بۆ بڕواکانم کە لەدەستم داوە و ناوە گڵاوبووەکەم دەگێڕم، لە دۆخێکدا نیم کە بیر لە کەسی تر بکەمەوە، تۆش لە پەرتووکەکەتدا نووسیوتە "ئەویش تووشی چەپەڵۆکی ئاپۆ بوو، لە تورکیا چالاکی بەڕێوە دەبرد، دوای ماوەیەکی زۆر ڕزگاربوونی لە هانا بردنە بەر پۆلیسی تورکدا دۆزییەوە". نەخێر هیچ شتێك دەربارەی من نازانیت! بۆ پاراستنی هەڤاڵەکانم، بەگرتنە بەرچاوی هیچ بوونەوە ئەوەی ئەنجامم دا تاکتیکێك بوو، هەرچەندە لە کۆتاییدا ئەوەی هانام بۆ برد پۆلیسی تورك نا بەڵکو ئەو پارتیە بوو کە بڕواکانم هێشتا لە دەست نەدابوو، سەرەڕای ئەوەی کە دەمزانی دەکوژرێم، لەوێوە چوومە شام، ئەو شوێنەی لێپرسینەوەت لەگەڵ دەکرا، دەستگیر کرام، ئەشکەنجەدرام، بووم بە شایەتی ڕووداوەکانی دوای تۆ، بڕواکانم لە دەستدا و وەك تۆ منیش هەڵاتم، تۆ ٥٠ مارکت لابووە من ٥٠ قروشیشم لا نەبوو، تۆ پیاو بوویت دەتتوانی لە دەرەوە بمێنیتەوە، من نەمدەتوانی.

لەزیندانی بەیروت منیش یادەوەرییەکم نووسی، بەڵام ئەوەی نووسیم تەنیا خۆم دەیزانم، تۆ گێڕاتەوە و ئاسوودە بوویت، کەچی من خەریکە شێت دەبم.

چۆن کەوتینە ئەو حاڵەوە خودایە!

دەڵێم "خودایە" بەڵام، خۆ بڕوام بەویش نەماوە!

خۆزگە بڕوا بە شتێك بکەم!

بڕوا بەهیچ کەس ناکەم!

بە تۆش.

نەکەی نامەکەم بەکاربهێنیت ها!

ڕۆژنامـەی (Aponun sesi) دەنگـی ئاپـۆ، منـی بـەوە تاوانبارکـرد کـە هیـتر ناچـاری دانپێنـان دەکـەم و نووسـی ئەوانـە درۆزنن، بە هـۆی ئەوەی لە بـار الیاس مامـەوە ڕاستی زۆر تاڵـتر لـە تـۆم کەوتـە بەرچـاو، تەنیـا بـا ئـەوەت پـێ بڵێـم کـە لـە ئەورووپـام، وەك ئـەوەی دایکـم دەڵێـت لـە حاڵەتێکـدا کـە ئـەوەی بەسـەرم داهـات بەسـەر مریشـکی بـرژاودا نەهاتبـوو، من هێشـتا پارێزگاریم لـە ئاپۆچیەت دەکـرد. بەهـۆی ئـەوەی لـە خەبـات جیابوومـەوە ویژدانم ئـازاری دەدام، کەسـێك بـۆ ئارامکردنـەوەی ویژدانـم پەرتووکەکـەتـی بـۆ نـاردم.

بـە هـەر حـاڵ نامەوێـت زۆر درێـژەی پـێ بـدەم، دەمەوێـت گفتوگـۆت لەگەڵ بکـەم، چونکـە بـاری دەروونیم لـە دۆخێکـی زۆر خراپدایە.

بۆ ئازایەتییەکەت دەستخۆشیت لێ دەکەم.

سڵاو و ڕێز

جاهیدە شەنەر

٢٩ـ ڕۆزا: ناچاربـوو کـە مـل بـۆ ئۆجـەلان کـەچ بـکات، بـە ئـەرك ناردیـان بـۆ ئەورووپـا، کەشـەکەی هەڵسـەنگاند، هـەر کـە هەلـی دەسـتکەوت پەیوەنـدی لەگـەڵ ڕێکخـراو پچڕانـد، ئێسـتا لـە یەکێـك لـە وڵاتـە ئەورووپییـەکان لـە قوتابخانەیەکـی موزیـك دەخوێنێـت. بەهـۆی ئـەوەی نەمانتوانیـوە خاوەنداریێتـی لـە خەباتـی خۆمـان بکەیـن و بێدەنگبوویـن لـە ئێمـەش تووڕەیـە. دەڵێت:"کاتێـك کار لـەکار تـرازا ئیـدی هیـچ شـتێك ناکرێـت". هەروەهـا لـەو بڕوایەدایە کـە لەنێو کـورددا پیـاو هەڵناکەوێـت.

٣٠ـ جەم: هیچ هەواڵێکم سەبارەت بەو دەست نەکەوت.

٣١ـ سەیفەددین ئالوش: كاتێك لە حەلەب بەرپرسیار بوو دەستگیر كرا و نێردرا بۆ دۆڵی بیقاع، لێرەدا دەستگیر كرا بە بیانووی "كێشەی ئافرەتی هەیە" دادگایی كرا، ناچاربوو ئەو خودڕەخنەیەی داوای لێدەكرێت بنووسێت و ماوەیەكی زۆر دەست بەسەربوو، لێرەوە نێردرا بۆ كامپەكانی گەریلا لە كوردستانی باشوور، كاتێك بواری بۆ ڕەخسا چووە ئەو ناوچەیەی مەسعود بارزانی تیایدا دەسەڵاتدارە، ماوەی شەش ساڵ لەوێ ژیانی بە سەربرد، دواتر چووە یەكێك لە وڵاتە ئەورووپییەكان.

٣٢ـ حەیدەر كایتان: لە پرۆگرامێكی كەناڵی Med tv سەیرم كرد، حەیدەر گوتبووی "هەندێك كەس لە من دەپرسن ڕابەرایەتیی هاوڕێی تۆیە، پەكەكەتان بەیەكەوە دامەزراندووە، بۆچی ئەوەندە لێت تووڕە دەبێت، بۆچی لە ڕووی ناوەستەوە؟ دەیانەوێت من ڕووبەڕووی ڕابەرایەتیی بكەنەوە" و دەی خستەسەر: "سەیری ئەوە مەكەن كە من بەرپرسم و تاقمە دێرینەكەم، وتەی زیا پاشاتان بیر بكەوێتەوە كە دەیگوت: (جلوبەرگ هیچ نەجیب بوون نەدات بە خراپ، ئەگەر كورتانی زێڕیشی بخەیەسەر پشتی كەر هەر كەرە".

٣٣ـ مێرال كدر: لە بیقاعەوە وەك بەرپرسیاری پارتیی توركیا نێردرایە ئیستانبوڵ لەلایەن پۆلیسی توركەوە دەستگیر كرا، كاتێك ئۆجەلان خۆیدا بە دەستەوە لەگەڵ محەممەد جان ئەندامی كۆمیتەی مەركەزی پەكەكە لە دژی خیانەتی ئۆجەلان وەستانەوە و ڕایانگەیاند كە ڕێكخراوێكیان بەناوی شەڕڤانانی ڕێچكەی شۆڕشگێڕی پەكەكە دامەزراندووە، هۆكاری لە دژ وەستانەوەی ئۆجەلانیان لە پەرتووكێك بەناوی "كۆتایی هەڵخەڵەتانێك"دا ڕوونكردووەتەوە.

٣٤ـ سەعید دەمیر (مەسعود): وەك فەرماندەی گەریلا نێردرا بۆ

کوردستان، لە ساڵی ١٩٩٦ "ئایەتەکانی ئاپۆ"ی خوێندەوە بە فەرماندەی گەریلای ناوچەی دیاربەکر سەعید چوروککایای گوتبوو:"هەموو ئەوانەی لە پەرتووکەکەدا نووسراون ڕاستەقینەن"، لەساڵی ١٩٩٧ بە ڕێنمایی ئۆجەلان لە شاخ دەستگیر کرا و بردیان بۆ کوردستانی باشوور، لێرەدا ماوەیەکی زۆر دەستبەسەربوو، حەماڵی پێکرا، دوای ماوەیەك لەوەی بۆ خۆسەلماندن ناردیانە ناوچەی چەولیگ لە شاخێك جەستەی دۆزرایەوە.

٣٥ـ ئاکیف حەسەن: سەرەڕای ئەوەی زۆر شتی سەبارەت بە سیستەمی ئۆجەلان دەزانی تا ئەو کاتەی ئۆجەلان لە شام هەڵات وەك بەرپرسیار لە ئەورووپا بەردەوام بوو، ئەوەی بینیبووی و دەیزانی بۆ ئەو تاقمەی باسکردبوو کە لە پەیوەندییەکانی دەرەوە کار دەکەن، ئۆجەلان لە شام هەوڵی دەستگیرکردنی ئاکیفی دا، بەڵام سەرنەکەوت. خۆی لە رۆما بە "دەستبەسەری" کەوتە ژێر دەستی ئاکیف، ئاکیف باشتر تێگەیشت کە ئەو چەندە بێنرخ و ترسنۆك و ساویلکەیە، کاتێك ئۆجەلان خۆی رادەستی پۆلیسی تورك کرد ئاکیف پەیوەندییەکانی لەگەڵ رێکخراوی ئۆجەلان پچڕاند.

بەر لە چاپکردنەوەی چاپی دووەمی ئایەتەکانی ئاپۆ، داوام لێیکرد کە دەربارەی پەرتووکەکە ڕوونکردنەوەیەك بدات، کاتی نووسینی پەرتووکەکە واتا لەساڵی ١٩٩٣ ئاکیف حەسەن بەرپرسی کاروباری دیبلۆماسیی پەکەکە بوو لە ئەورووپا و ئەو دێڕانەی نووسی:

:کاتێك پەرتووکەکەی سەلیم "ئایەتەکانی ئاپۆ" دەرکەوت، من لە برۆکسل بووم و ئەوکات کاروباری دیبلۆماسیی ئەورووپای پەکەکەم بەڕێوە دەبرد، لەساڵانی ١٩٩٠ەکاندا ئیدی ئۆجەلانمان کردبوو بە پیرۆزییەك و ببوو بە قەدەغەکراوێك کە دەستی لێنادرێت، لە سەردەمی موریدیەتدا ئێمە کە ببووین بە کەسانی پرۆفیشناڵ تەنیا دەچووین ئەو بێ کەموکوڕی بپەرستین،

لـە نێـو بنیاتـی بـزاڤ هەمـوو ڕەخنەیەك ڕێـگا پێـدراوە تەنانەت یەکترمـان بچووك دەکـردەوەو تـا رادەی لـە ناوبـردن دەچوویـن، لـەو بابەتە هـەردەم لـە بەرزییەوە دەمانڕوانـی، بـەڵام ئەگـەر سـەرەداوی ڕەخنەیـەك ئەگـەر بە هەڵەش بێـت بەرە و ئۆجـەلان بچێـت ئـەوا کارەسـاتی تسـۆنامی ڕوویدەدا.

ئەوانـەی ڕەخنەیەکـی لـەو جۆرەیـان بگرتبـا هـەر ئەوکاتـە بێوەسـتان دەکـرا بـبن بـە خوێـڕی، سەرسـەری، بەدڕەوشـت، دز تەنانـەت سـیخوڕ و خیانەتکاریـش.

لـە دۆخێکـی ئـاوادا پەرتووکەکـەی سـەلیم چوروککایـا بـە تورکـی بڵاوکرایـەوە، وەك خـودی خـۆم خۆشـحاڵیش بـووم و دڵتەنگیـش، خۆشـحاڵبووم چونکـە ئـەو ڕووداوەم وەك سـەرەتای شـکاندنی قەدەغەکـراوە پارێـزراوەکان دەبینـی، دڵتەنگ بـووم چونکـە لەگـەڵ سـەلیم هاوڕێیەتییەکی باشـمان هەبـوو، کاراکتەرە ئاسـوودە و سـەربەخۆکەی ئـەوم بـە دڵ بـوو و وام بیـر دەکـردەوە کـە ئـەو ڕووداوە ببێتـە مایـەی گیـان لـە دەسـتدانی ئەو، بـۆ کۆتاییهێنان بە ژیانی شـقارتە نرابـوو بە فتیلی دینامیتەکـەو لـە هـەر کاتێـك لـە هـەر شـوێنێکدا ئەگـەری تەقینـەوەی هەبـوو و ڕەنـگ بـوو ببێـت بـە مایەی گیـان لەدەسـتدانی.

لـە پەیوەندییەکـی تەلەفۆنیـدا لەگـەڵ ئەندامی کۆمیتـەی مەرکـەزی ئەورووپا کاراسـوو گوێبیسـتی ئـەوە بـووم کـە کتێبەکـە دەرچـووە، گوتی:"هەردووکـمان لەنـاو چوویـن، چونکـە سـەلیم بـە ئەرێنـی باسـی ئێمـەی کـردووە".

تامـەزرۆ بـووم پەرتووکەکـەم کـڕی و خوێندمـەوە، پەرتووکەکـە هەرچەنـدە وا دەرکەوێـت کـە خـودی ئاپـۆی کردووەتـە ئامانـج، بـەڵام لەڕاسـتیدا زۆر لایەنـی ئـەو سیسـتەمەی مەحکومـی پووکانـەوە بـووە دەخاتـە بـەر گفتوگـۆ و پلاتفۆرمـی هەڵسـەنگاندنێکی نـوێ دەخاتـە بـەردەم هەمـووان.

لـە دیموکراسـییەتدا ڕووداوێکـی لـەم چەشـنە بەرپرسـەکان بـە جوڵـە دەخات و چەندیـن کۆمیسـیۆن بـۆ لێکۆڵینـەوە دادەمەزرێـت و ئەگـەر لـە ئەنجامـدا بانگەشـەکان بەڕاسـت دەربچـن ئـەوا هەمـوو ئەوانـەی لـە تاوانـەکان گلاون لـە

ئەرکەکانیـان وەلادەنرێـن و لێپێچینەوەیـان لەگـەڵ ئەنجـام دەدرێـت. بـەڵام "سیسـتەمە دیموکراسـییەکەی" ئێمـە کـە زۆر وشـەمان لـە بارەیـەوە خـەرج دەکرد بـە جیـاواز کاری دەکـرد، ئەوانـەی تۆمەتبارکـراون هـەر کـە گوێبیسـتی ڕووداوەکە دەبـن لـە شـوێنی خۆیـان هەڵدەقۆزنـەوە و لەلایەنـی تۆمەتبـارەوە دەچنـە قوربانـی و بەچاوتروکانێـك خـاوەن بانگەشـەکە بـە خیانەتکار نـاوزەد دەکەن. لای ئێمـە هەمـوو کات کەسـی تۆمەتبارکـراو فەتـوا دەردەکات و بـۆ جێبەجێکـردن کۆمەڵگایەکـی گـەورەو گـران بـە نووسـەرو وێنەکێشـەوە دەخاتـە جوڵـە لـە دژی ئـەو کەسـە.

بـەو هۆیـەوە سـەلیم چوروککایـا ناچـار دەبێـت کـە ٧ سـاڵ ژیانی لەنێـو چوار دیـوار بەسـەر ببـات و ئـەوە دۆخێکـی مایـەی شـەرمەزارییە بـۆ کۆمەڵگاکەمـان، ئـەو کەسـە تەنیـا بیرکردنەوەکانـی خـۆی ڕشـتبووە سـەر کاغـەز.

بەڵـێ هیـچ شـتێك نییە بە قـەد کەوتنە جوڵە لـە دژی بیرکردنەوەی ناو مێشـك و پیتـەکان و رسـتەکانی لـە نووکـی پێنووسـێك دەردەچـن مایەی نەنگـی بێت. بەو جـۆرە ڕێوشـوێن و بێبەرگەییانـەی تەنیـا خەڵکەکـەی خۆمـان بـەر دەدەینـەوە. بە ئومێـدی دووبـارە نەبوونەوەی".

٣٦ـ عەبدولڕەحـمان و ئەمینـە: عەبدولڕەحـمان و ئەمینـە ئازاد کـراون، ئەمینە نێردراوەتـەوە ماڵـی باوکـی، عەبدولڕەحـمان لـە ئەکادیمیـای مەعسـوم کۆرکـماز بردراوەتـە مەشـق پێکـردن، عەبدولڕەحـمان کـە لێـرەدا رادەکات و هەڵدێـت ئەمینـە لـە لوبنـان لـە ماڵـی باوکـی دەڕفێنێـت و تێکـەڵ بـە ونبـووەکان دەبـن، تاوەکـو ئەمـڕۆ هیـچ کەسـێك سـەرەداوێکی دەربارەیـان دەسـت نەکەوتـووە.

٣٧ـ ڕەسـوڵ: وەك فەرمانـدەی گەریـلا نێـردرا کوردسـتان، لەسـاڵی ١٩٩٧ لـە ڕووبەڕووبونەوەیـەك گیانـی لەدەسـت دا.

٣٨ـ بیلگـە: ناردرایـە کوردسـتانی باشـوور ماوەیەکـی زۆر لـە باشـوور مایـەوە، کاتێـك ئۆجـەلان رادەسـتی تورکیـا بـوو وەك بەرپرسـیار چـووە رووسـیا، لـەوێ وازی لـە رێکخـراو هێنـاو هاتـە ئەڵمانیـا، ئێسـتا لـە ئەڵمانیـا دەژییێت، بـڕوای بەوە نییـە کـە نووسـین و گێڕانـەوە سـوودێکی هەبێـت. دەڵێت:"ئەگـەر مـن ئـەوەی بینیومـە باسـی بکـەم ئـەرز لـە شـوێنی خـۆی دەلەرزێـت و هەموو کـورد دەبن بە فاشیست".

٣٩ـ ئازمـان (زەکـی ئۆزتـورك): وەك فەرمانـدەی گەریـلا نێـردرا بـۆ سـەرحەد، قەرس.

لەوێـوە چـووە دەرسـیم، لەگـەڵ فەرمانـدەی گەریـلا شـەمدین سـاکك نێوانیان تێکچـوو، شـەمدینی بـەوە تۆمەتبارکـرد کـە رێچکـەی پارتیـی جێبەجـێ نـاکات، بە راکـردن لـە ڕیزەکانـی گەریـلا جیابـووەوە و هاتـە سـوید، کاتێـك شـەمدین سـاکك لـە شـام لـە لایـەن ئۆجەلانـەوە دەسـتگیر دەکرێـت پابەنـدی ئـەو بانـگ کردنـە بـوو کـە بـۆی کراو چووە شـام، لـەوێ لە دژی شـەمدین وتـەی دا، کاتێـك ئۆجەلان خـۆی دا دەسـت دەوڵەتـی تورکیـا پەیوەنـدی لەگـەڵ رێکخـراو پچڕانـدو چـووە یەریڤانـی پایتەخـی ئەرمەنسـتان، لـەوێ بـە بیانـووی ئـەوەی بـە تەلەفـۆن لەگەڵ گەریلاکانـی دەستپێشـخەری ئازادیـی پەیوەنـدی کـردووە، بـە ڕێنمایـی جەمیـل بایـك لێیـدراو بەقورسـی برینداربـوو، ئێسـتا لـە ئەڵمانیـا دەژییێـت.

زەکـی ئۆزتـورك کـە لەپەرتووکـی ئایەتەکانـی ئاپۆ نـاوی هاتووە دوای ١٢ سـاڵ خـۆی ئـەو دێڕانـەی دەربـارەی ئایەتەکانی ئاپۆ و نووسـەرەکەی نووسـیوە:

" لەپایزی ساڵی ١٩٩١ لەسەر بنەمای بانگکردنی ئاپۆ چوومە بیقاع.

ژمارەیەکـی زۆر لـەو هەڤاڵانـەی کە پێشـتر زیندانیکرابوون لەوێ بـوون، ئەوانە زۆربـەی هـەرە زۆریـان لەسـەردەمی گـرووپ هاتبوونـە نێـو ڕیزەکانـی پەکەکەوە،

بەو پێیە وەك ئەوكات هەڵسووكەوتیان دەكرد، سەختییان دەچەشت لە تێگەیشتن لەو ماوەیەی بەسەر چووە و گۆڕانەكانی ناو پارتی و پێگەی ئاپۆ، نزیكبوونەوەیان لە ئاپۆ لە ئاستی پەیوەندییەكانی سەردەمی گرووپ دابوو، بەو پێیە دۆخەكە ئاپۆی ناڕەحەت كردبوو، جگەلەوە بەرخۆدانی زیندان و ناسراوبوونی بەشێك لەو هاوڕێیانە هۆكاربوون بۆ زیادكردنی ناڕەحەتییەكە ئەوانە دەبوو بە جۆرێك لە جۆرەكان بهێنرێنە سەر رێچكە و بەپێچەوانەوە دەكرا كە ئەو رێكخستنەی ئاپۆ دایمەزراندووە تێك بچێت. لە كۆتاییدا هەندێكیان لە هەڤاڵان بە شێوازێك كە ئاپۆ قبوڵی نییە یاخود لێی خۆش نابێت لەبەرانبەر هەموو دامەزراوە دەمەقاڵێیان كردووە لەسەر هەندێك كێشە. ئەو هەڤاڵانە بەهۆی ئەوەی كە بەرخوەدانیان كردووەو ماوەیەكی درێژ لە زیندان ماونەتەوە بە جوڵەكردن لەو ڕاستییەوە كە تاوەكو ئەو ڕۆژە لە بەرانبەر رێوشوێنە سەپێنراوەكان و ئەوەی رووكردنە ئەوان هەندێك كێشە دەخوڵقێنێت و لەبنەڕەتدا بۆ شكاندنی پێگەی بەرخوەدانیان لە بەرانبەر ئاپۆ و لە روو وەستانەوەیان كۆنفرانسی زیندان ئەنجامدرا.

ئامانج لە كۆنفرانسی كۆڵكردنەوەی ئەو لایەنەی ئەو هەڤاڵانە كە بە تیژ دەبینران و بەشێوازێكی بێ كێشە تەواوكردنیان بوو.

لەو كۆنفرانسەی ئەنجامدرا ئەو هەڤاڵانە بردرانە ماوەی خودڕەخنە، لەو ماوەیەی خودڕەخنەیەدا كاتێك خەریكی بەرگری بەرگریكارەكان بووین، لە بارەی ئەوانەش كە لە زیندان خۆیان بە دەستەوە دابوو بڕیار درا كە لە خودڕەخنەكانیان گەیشتوون. قۆناغی خودڕەخنەدانەكە رووبەڕووی ناڕەزایی ئەوانە بووەوە كە لە زیندان خۆڕاگر بوون، تاكتیكی ناردنە سەری ئەوانە بۆ سەر ئەوانیتر جێبەجێكرا، بەو ڕێگایە ئەوانەی لە زیندان دەرچووبوون لە نێو خۆیاندا بەشەڕ هێنران، ئەوانەش كە بەرگەیان گرت لەنێو بنیاتدا هەوڵی ناوزڕاندن و لەكەداركردنیان نرا، ئەوانە وەك درێژەپێدەری دوژمن ناسێنران كە

هەوڵدەدەن پارتیی بخەنە ژێر دەستی خۆیان جگە لەوە پێکدادانی دەستکرد لە نێو دەرچوانی زیندان و تاقمەکانی شاخ دروستکرا.

ئاپۆ لەماوەی ئەو کۆنفرانسەدا بۆ جاری یەکەم بوو کە ماوەیەکی درێژ لە بیقاع بمێنێتەوە، لە دیدی خۆیەوە بێ قەزا و بەڵا بەربەستێکی گەورەو مەترسیداری بڕی بوو.

تاقمە لە زیندان دەرچووەکە دوای خودڕەخنەو لەکەدارکران، تێکەڵ بە ڕێکخراو کرانەوە.

لەکەشێکی ئاوادا لەگەڵ سەلیم یەکترمان بینی، وەك خودی خۆی خاوەن کەسایەتییەك بوو کە تێکەڵی کەسانی تر نەدەبوو، سەلیم سەرەڕای ئەوەی هەوڵی بەرگەگرتنی دا لە بەرانبەر داسەپێنراوەکان، لە ئەنجامدا ئەویش خۆیدا بەدەستەوە، بەڵام لە هەموو جوڵەو دۆخێکیدا دیاربوو کە داسەپێنراوەکانی قبوڵ نەکردووە. ئەوەی بە شێوازێکی تایبەت بە خۆی و تەنزئامێز دەردەبڕی، بەو هۆیەوە هەرچەندە لە دەستەی کارگێڕی ئەکادیمیادا بوو، بەڵام لە ڕاستیدا لە ژێر چاودێریدا بوو، لەبەر ئەوەی کەوای بیر دەکردەوە ئەوانە لە داهاتوودا دەبن بە کێشە بۆی، ئاپۆ لە هەر هەلێکدا کە بەردەستی دەکەوێت لەکەداری دەکردن. بەم جۆرە لەکەدارکردنی ئەو تاقمە لە هەموو شوێنێکدا ئەنجامدرابوو، لە دوای ڕووداوی شەنەر، ئاپۆ بە زۆرترین خۆپارێزییەوە لە بەرانبەر ئەوانەدا رەفتاری دەکرد. ئەو هەوادارییەی بەخۆڕاگری زیندان دروست ببوو بە وتەکانی لەگەڵ ژیانی پارتی رانایەن و لە ڕابەرایەتیی ناگەن لە ماوەیەکی کورتدا گۆڕدرا بۆ ناحەزی، لە ڕاستیدا ئەو هەڤاڵانە بە سیاسەت و بێ دادگاییکردن حوکمیان بەسەردا سەپێنرا، ئەو ڕێزەی لەنێو تاقمەکاندا هەیان بوو نەهێڵدرایەوە.

سەلیم دوای ئەوەی ماوەیەکی درێژ لە بیقاع مایەوە وەك بەڕێوەبەر نێردرا بۆ ئەورووپا، لە ئەنجومەنی نەتەوەیی کە لەساڵی ٩٣-١٩٩٢ دامەزرا

هەڵبژێردراو هێنرا بۆ سەرۆکایەتییەکەی، کاتێك سەرۆکی ئەنجومەنی نەتەوەیی بوو بە ڕێنمایی، ئاپۆ دەستگیر کراو بردرا بۆ لێکۆڵینەوە، لەکاتێکدا لە ژێر لێپرسینەوەدا بوو لە ڕێکخراو جیابوویەوەو لەڕێی لوبنانەوە هاتە ئەڵمانیا.

جیابوونەوەی سەلیم لە ڕێکخراو بە ڕێنمایی لە بێتەلەوە ڕاگەیەنرا، سەبارەت بەو تێکدانانەی دەیکات ڕێکخراو وریا کرایەوە، بە تایبەتیش بەگوێرەی پێشبینی ئەوەی کە کاریگەری لەسەر ناوچەی چەولیگ دەبێت لەو ناوچەیەدا ڕێنمایی دەستپێکردنی چالاکی دژە پڕوپاگەندەیەکی زۆری بۆکرا. لەماوەی دواتر گوێبیستی ئەوەبووم کە سەلیم پەرتووکێکی نووسیوە، پەرتووکەکەی خرایە نێو لیستی قەدەغەکراوەکان، جگە لەوەش گوێبیستی ئەوەبووم کە بەڕەقی مامەڵە لەگەڵ ئەوانە دەکرێت کە پەرتووکەکەیان خوێندووەتەوە و لە ڕاستیدا ئەو بەرپەرچەی کە لەسەلیم دا ڕەنگی دەدایەوە چاوترسانێك بوو بۆ ئەو ئۆپۆزسیۆنەی ڕەنگە رووبدات.

لەساڵی ١٩٩٥ منیش لە ڕێکخراو جیابوومەوە، لەو ماوەیەی لە سوید دەمامەوە بوارم بۆ رەخسا پەرتووکەکەی سەلیم بخوێنمەوە. دەبێت ئەوە دەربڕم کە ئەو ڕووداوانەی سەلیم لە پەرتووکەکەدا باسی لێوەکردوون ئەو ڕووداوانەن کە زۆربەی هەرە زۆری کەسانی نێو پەکەکە دەیزانن، ئەگەر وەسفەکەی ڕێگا پێدراوبێت ئەوەی باس کراوە ڕەشنووسێکە لەوەی کە لە بەردەمی هەمووان ڕووی دەدا. دۆخەکەی سەلیم بە ڕای من لەکاتێکدا کە پەکەکە بەسەر هەموو شتێکدا زاڵ بوو نیشاندانی ئازایەتی گوتنی "پادشا رووتە" بوو. سەلیم پێویستە مافی خۆی پێ بدرێت بۆ ئەو ئازایەتییەی.

لە پاییزی ١٩٩٧ دووبارە گەڕامەوە نێو ڕێکخراو، ماوەیەك لە شام لە گۆڕەپانی مەشقی ئۆجەلاندا مامەوە، لەپاییزی ١٩٩٨ بە ئامانجی بەشداریکردن لە کۆنگرەی ٦دا چوومە کوردستانی باشوور، بەشداری کۆنگرەم کرد، هێشتا

کۆنگرە تەواو نەببوو کە ئۆجەلان دەستگیر کراو گواسترایەوە بۆ تورکیا.

ئۆجەلان کە چەند مانگێك پەیوەندی لەگەڵ رێکخراودا پچڕا لە ٨ی ئایاردا بە ڕێنماییەك کە لە ڕێگای پارێزەرەکانییەوە بۆ رێکخراوی ناردبوو دووبارە پەیوەندی بەستەوە. ئەوە داخوازی ئەوەبوو کە ئەو دۆخەی ئەمڕۆ ئیمرالی سەپاندوویەتی ئەوکات ئەنجام بدرێت. کاتێك ئەو ڕێنماییەم خوێندەوە بینیم کە ئۆجەلان خۆی داوەتە دەست و لەگەڵ دەزگای هەواڵگریی بەیەکەوە پڕۆژەیەکیان دارشتووە. کاتێك ئەو دۆخەم لەگەڵ هەندێك هەڤاڵی نزیك باس کرد شایەتی ئەوە بووم کە ئەوانیش هاوڕان لەگەڵم، پارێزگاری لەخۆکردنەکەی بەر لە دادگای گەیشتە شاخ، زۆربەی زۆری هەڤاڵان دەیانبینی کە لە پارێزگاریکردنەکەیدا بەلۆژیکێك کە بەتەواوی شەرعییەت بە بیرکردنەوەی فەرمی کۆماری تورکیا دەدات باس لە کێشەی کورد دەکات، بەڵام سەرەڕای ئەوەی ئەوەندە ئاشکرابوو هێشتا کەس ئازایەتی ئەوەی نەبوو کە بڵێت "پادشا ڕووتە".

لەساڵی ١٩٩٩ لە رێکخراو جیابوومەوە و چوومە ئەرمەنستان، لەوێ بۆ ماوەی زیاتر لە ساڵێك مامەوە، لە ١٨ی تشرینی یەکەمی ٢٠٠٠ دا لە ئاژانسی ئەنادۆڵەوە ناوی ١٠ کەس ئاشکرا کرا کە لەلایەن پەکەکەوە خراونەتە لیستی مەرگەوە، ئەو هەواڵە لە ڕۆژنامەی زەمانیش بڵاوکرایەوە. دوای دوو ڕۆژ لەو هەواڵە لە بەردەم ماڵەکەم لە یەریڤان دووچاری هێرشی چەکداریی پەکەکە بوومەوە، دوو لەو شەش فیشەکەی تەقاندیان بەر لەشم کەوتن.

لە سەرەتای ساڵی ٢٠٠١ هاتمە ئەڵمانیا، هێشتا وەك پەنابەر لەو وڵاتەدا ژیان بەسەر دەبەم".

٤٠ـ ساکینە باتمانی: لەشامەوە نێردراپە کوردستانی باشوور، بەڕێوەبەرایەتی پارتیی ئافرەت و کارگێڕی بنکەی گرتووەتە دەست، بە بیانووی ئەوەی

پەیوەنـدی هەیـە لەگـەڵ دەستپێشـخەری ئازادیی لە ئایاری ٢٠٠٠دا دەسـتگیر کرا، بـە ڕێنمایـی ئۆجـەلان لـە ئیمرالییـەوە ئازادکرا، دواتـر لەگەڵ کانی یلماز، عوسـمان ئۆجـەلان، نیزامەددیـن تـاش و هەندێـك گەریـلای تـر بەیەکـەوە لـە پەکەکـە جیابوونـەوە، لـە کوردسـتانی باشـوور نیشـتەجێیە، لـە بـەرواری ٢٠٠٤/١٢/٢٨ لـە ڕێـگای ئینتەرنێتـەوە پەیوەندیـم لەگەڵـی بەسـت، بـەم جـۆرە وەڵامـی ئـەو پرسـیارانەی دایـەوە کـە لەڕێـگای MSNەوە ئاڕاسـتەم کـرد:

"**سـەلیم:** ئەگـەر دەڵێیـت بـا لـە ڕێـگای MSNەوە مـن پرسیارەکانم ئاڕاسـتە بکـەم و تـۆ وەڵام بـدەوە ئەگـەر کاتـت هەیـە.

ساکینە: باشە

سەلیم: با بە کورتی قسە بکەین و بیبڕێنینەوە

ساکینە: باشە

سەلیم: ساکینە ئێوە لەساڵی ١٩٩١ لە بیقاع دەستگیر کران؟

ساکینە: ئەی تۆ لەوێ نەبوویت، ئەی بیرت نایەتەوە؟

سەلیم: من بیرمە، بۆچی دەستگیر کرابوون؟

سـاکینە: بەهـۆی لـە بەرانبـەر وەسـتانەوەی ئاپـۆ، دژایەتیی ڕێکخـراو، من پێم گوتبـوو دیکتاتۆر.

سەلیم: چۆن و لەکوێ پێتگوت دیکتاتۆر؟

ساکینە: لەو ڕاپۆرتانەدا هەیە کە ئەوکات نووسیم.

سـەلیم: تـۆ شـیعرت نووسـی بـوو، کاتێـك ڕۆزا دەسـتگیر کـرا لەگـەڵ ئـەودا دەفتەرێکـی شـیعری تـۆش گیـراو بـۆ ئێمـە نێـردرا.

سـاکینە: جگـە لـەوە کاتێك دەسـتگیر کرام هەر لـە نزیکبوونەوەی لـە ئافرەتان تـا نزیکبوونـەوە لە تاقمەکان هەموو شـتێکم نووسـی.

سەلیم: لە شیعرەکان دوو دێڕ هەبوون.

سـاکینە: بەڵـێ تێبینییەکانمـان، یـادەوەری و شـیعرەکان و هەمـوو شـتێکمانیان

برد.

سەلیم: دێڕێکم لە شیعرەکە دێتەوە یاد:

ڕاستییەك كە لێرەدا ڕاستییەکان باس ناکرێن

ئەمڕۆ دووبارە هێرشی کردەوە سەر کەعبە ئەو سەگە.

سەلیم: ئەوە هێڵی بەژێردا هێنرابوو، گفتوگۆمان لەسەر شیعرەکان کرد، عەلی ئاکسۆی گوتی:"کەعبە زیندانی دیاربەکرو سەگەکە ڕابەرایەتییە".

ساکینە: بەڵێ سەگ ڕابەرایەتیی بوو، چونکە ئاوام بەو دەگوت.

سەلیم: بە ڕاستی تۆ بەو واتایە نووسی بووت؟

ساکینە: ڕەنگە وا بووبێت.

سەلیم: نزیکبوونەوە لە ئافرەتان واتا چی؟ هەندێك دەیانگوت کە سەرۆك حەرەمی دانابوو.

ساکینە: شتێکی لەو جۆرە بوو.

سەلیم: هۆکاری ڕاستیی دەستگیر کرانی هەندێك لەو ئافرەتانەی لەماڵەکەی ئەو دەمانەوە چی بوو؟

ساکینە: ئەوانەی لەدژی دەوەستانەوە بەگشتی دەستگیر دەکران.

سەلیم: وەڵامی داخراو دەدەیتەوە، بەڵام بۆچی؟ ئەوانەی دژایەتیی چییان دەکرد و بۆچی دژایەتییان دەکرد؟ بیرکردنەوەی یاخود هەڵوێستی؟

ساکینە: ئەوەی لەهەر رووێکەوە دژایەتی کردبا هەم بیرکردنەوە هەم لایەنی تریش.

سەلیم: خەڵکی دەڵێن ڕابەرایەتیی بۆ بەهێزکردن و پەروەردەکردنی کچان دەبات بۆ ماڵەکەی، ئەوە تا چ ڕاددەیەك ڕاستە؟

ساکینە: بەڵێ ڕاستە بێگومان!

سەلیم: ئەو بەهێزکردنە چۆن بوو؟

ساکینە: وەك کچی خەڵك نا، بەڵام وەك کچانی ئاپۆ بەهێز دەبوون.

سەلیم: بۆ نموونە؟ پەروەردەی تیۆرییان دەدات؟

ساکینە: بە ڕای تۆ ئاپۆ دوای ١٩٩٠ چۆن وا بووە شتێك گفتوگۆی لەسەر نەکرێت؟ لە هەموو شت زیاتر ئافرەتەکانی بۆ لای خۆی راکێشاو لە ڕێگای ئەوانەوە پیرۆز کرا.

سەلیم: چۆن بۆ لای خۆی راکێشان؟ من ئەوە دەپرسم!

ساکینە: هەندێك جار کە لە نێو ڕێکخراو بووبا بە دەمەقاڵێ لەسەر ئەو یەکەمجار ئافرەتەکان تێکیان دەشکاند، هەندێکی بەهەست و سۆز بەخۆیەوە بەستەوە، هەندێکی ترساند، هەندێکیش دەسەڵاتی پێدان، بە گوێرەی خاڵی لاواز.

سەلیم: ئەگەر ئێمە داواکارییەکمان لە ئافرەتێك بکردبا یان شتێکی لەو جۆرە یەکسەر دەبووین بە سیخوڕ، کەچی ئەو کە لەگەڵیان دەخەوت "شۆڕش بەڕێوە دەچوو" نهێنی ئەمە چییە؟

ساکینە: نهێنیی ئەوە لە دەبەنگیی ئێمەی ئافرەتەکان بوو.

سەلیم: ئێوە چەندجار دەستگیر کران؟

ساکینە: ساڵی ١٩٩١ دووجار بە هەردووکی سێ مانگ، ساڵی ١٩٩٣ دووبارە بەهۆی دژایەتیکردنی پەکەکە مانگێك، ساڵی ١٩٩٩ سێ مانگ و لە ١٩٩٧ لە ئەکادیمیا ٢٠ ڕۆژ و لەساڵی ٢٠٠٠ ساڵێکی تەواو دەستگیر کرام.

سەلیم: فشار، یاخود ئەشکەنجەت بینی؟

ساکینە: ئایسەل دەزانێت!

سەلیم: جگە لەوە کەی تر ئەشکەنجە درایت؟

ساکینە: ساڵی ١٩٩١ لەگەڵ ڕۆزا بەیەکەوە.

سەلیم: چۆن؟ بەتوندوتیژی و لێدان، یاخود دەروونیی؟

ساکینە: ئەشکەنجەیەکی چۆن؟ توندوتیژی و لێدان بێگومان!

سەلیم: دەکرێت کەمێك باسی بکەیت؟

ساکینە: وازبێنە، هەر خۆی کاتێك ئەو ماوەیەم بیر دێتەوە ئازار دەچێژم!

سەلیم: وابزانم نەمتوانی تێت بگەیەنم، ساکینە من لەو پەرتووکەدا باسی دۆخی تۆ و ڕۆزای ساڵی ١٩٩٢م کردووە، دوای ئەوە چیتان بەسەرهات نازانم و دەمەوێت بیزانم، ئەگەر وەڵامبدەیتەوە دەمەوێت بیخەمە سەر پەرتووکەکە، ڕۆزا بۆچی دەستگیر کرابوو؟ بە ئێمەیان گوت کە هەڵساوە بە ژەهرکردنە نێو خۆراکی ڕابەرایەتیی ئایا ڕاستە؟

ساکینە: شتێکی وای نەکرد، بەڵام ڕقی لێ دەبووەوە و نەیدەویست لەگەڵ ئەو لە هەمان شوێندا بمێنێتەوە.

سەلیم: بۆچی ڕقی لێ دەبووەوە؟ هەمووان ڕابەرایەتییان خۆشدەویست کەچی ئەو ڕقی لێی دەبووەوە بۆچی، سیخوڕ بوو؟

ساکینە: من و ڕۆزا لە زۆربەی زۆری بابەتەکان بەهەمان شێوە بیرمان دەکردەوە و گفتوگۆمان دەکرد.

سەلیم: بیرتان لە چی دەکردەوە و گفتوگۆی چیتان دەکرد؟

ساکینە: هەموو شتێك دەربارەی ئاپۆ!

سەلیم: کەی هەستتان کرد بەرق لێبوونەوەی ئاپۆ؟

ساکینە: دەزانیت ڕۆژێك دۆغو پەرینچەکی بانگ کردو هاتە لای ئێمە، من و ڕۆزا خەریکی کاری چاپ بووین گوتی:"سەیرکە ئەو دوو کچە من لە هیتلەر دەچوێنن، بەڵام ئێمە ئەوان ناکوژین".

سەلیم: باشە بۆچی ئەوتان بە هیتلەر چوواندبوو؟

ساکینە: پەرینچەکیش پرسیاری کرد "ڕاستە؟" گوتم" بەڵێ" کاتێك گوتم: "بە ڕای من شێوازی لە ستالین و هیتلەر دەچێت" بێگومان پەرینچەك حەپەسا! ئاپۆ یەکسەر وشەی پێدادا" سەیرکە پەرینچەك لای ئێمە هەر کەس دەتوانێت وەك ئەوەی حەزی پێ دەکات بیر بکاتەوە". دۆغو پەرینچەك داوایکرد لەگەڵمان ریپۆرتاژێك ئەنجام بدات ئێمە قبوڵمان نەکرد.

جارێکیشیان ئاپۆ گوڵی بۆ من و ڕۆزا هێنابوو، ئێمە قبوڵمان نەکرد و لەدەستی وەرمان نەگرت!

سەلیم: سەیرکەن پیاوەکە چەند بە ڕوومەتە گوڵتان پێ دەدات، بەڵام ئێوە نەزاکەتتان نییە!

ساکینە: بەڵام ڕۆژێك پێشووتر لەو باڵەخانەی چاپکردنە ویستی شتی تریش ئەنجام بدات!

سەلیم: چی؟

ساکینە: پیاوەتی نزیکبوونەوەی ئەو لە ئافرەتان زۆری پاڵ پێوەنا، بەمن و بە ڕۆزاش.

سەلیم: چۆن یانی تێنەگەیشتم!

ساکینە: کاتێك ئێمە هەڵوێستمان لەبەرانبەری وەرگرت، گوتی کە ئێمە زۆر ئافرەتانە بیرمان کردووتەوەو بە هەڵە لێکمان داوەتەوە، هەر خۆی هۆکاری دەستگیر کرانم لەوێ ئەوە بوو!

سەلیم: ئەگەر بکرێت زیاتر بە روونیی قسە بکەن، بۆ نموونە چیکرد کە ئێوە هەڵوێست لەدژی بنوێنن؟

ساکینە: دەیویست بمنێرێتە تورکیا رازی نەبووم، ویستی من ببات بۆ لای خۆی، گوتی وەرە لە نزیکەوە دەمناسیت! منیش گوتم نەخێر بە راددەی پێویست ناسیم دەمەوێت بچم بۆ شەڕ، ئەوکات بڕیاری دەستگیرکردنمی دەرکرد.

سەلیم: ئێوە دوو ئافرەت لە شوێنێکدا بوون هەر چۆنێك بێت داوای لە هەردووکتان نەدەکرد لە هەمان کات دا؟

ساکینە: واتا چەند جارێك بانگی کردم نەچووم، ئەوکات دەستگیر کرام.

سەلیم: بانگی کوێی کردیت؟

ساکینە: لای خۆی.

سەلیم: تۆ گەریلایت و فەرماندەی گشتی بانگت دەکات، دەکرێت نەچیتە لای؟

ساکینە: ئەرێ تۆش گاڵتە مەکە!

سەلیم: پرسیار دەپرسم! ئەو گوتی ساکینە وەرە ئێرەو تۆ گوتت نەخێر من نایەم؟

ساکینە: ئەوکات من تەنانەت نەمدەویست ئەو ببینم، چۆن لەگەڵ ئەو چەندین مانگ لە هەمان ماڵ بژیم؟

سەلیم: ئەو وتانەت زۆر واتای لێ دەردەچێت!

ساکینە: دەیویست بمباتە چڕکردنەوە!

سەلیم: بردنە چڕکردنەوە چۆنە؟

ساکینە: بەڕاستی کەس ئەوانەی بۆت باس نەکردووە؟

سەلیم: جگە لە هاوڕێیەکی چاو نەترس هیچ کەسێك بە تەواوی و بە روونی باسی نەکردووە، ئەوانیتر هەموو وەك تۆ بە نادیاری باسی دەکەن.

ساکینە: بەڵام دەزانیت من سەرەڕای هەموو هەوڵەکانی بێ ئەوەی پەیمان بەو بدەم چوومە شاخ.

سەلیم: بۆ نموونە کە دەیگوت وەرە لام مەبەستی "وەرە پێخەفەکەم" بوو؟

ساکینە: ئەگەر بچیتە ماڵەکەی بەڵێ بەو مانایە دێت.

سەلیم: واتا بە ئاشکرا بەو واتایە بە تۆ و ڕۆزای دەگوت؟

ساکینە: بەڵێ!"

٤١ـ فوئاد چاڤگون: لە دەزگای رێکخراو لە میونخ بۆ ماوەی ٧ مانگ دەستبەسەر بوو، کە "ئایەتەکانی ئاپۆ"ی خوێندەوە هاتە بینینم، رێکخراو ڕێگای بە تیمارکردنی نەدەداو من یارمەتیم دا، بۆ ماوەیەکی درێژ لە نەخۆشخانەکان مایەوە و زۆر شت کە دەیزانی بۆ منی باسکرد، ئەو زانیاریانەی لای بوو، ئەو

ڕووداوانەی شایەتیان بوو و ئەو نهێنیانەی دەیزانی ئەوی مەحکوومی مردن کردبوو، بە موعجیزە لە ژیاندا مابووەوە.

هێشتا لەژیاندایە، مات و بێدەنگ.

ئەو ریپۆرتاژەی خوارەوە لە ماڵپەڕی ناسنامە وەرگیراوە:

ڕۆژانی لەگەڵ شام و ئاپۆ

شوکری گوملووش

ـ باشە لەگەڵ پارتیی لەگەڵ ئاپۆ پەیوەندیت هەبوو؟

ـ تا ئەو ڕۆژە من لەگەڵ ئاپۆ پەیوەندیم نەبوو، هەر خۆی ئەگەر ئەو پەیوەندی نەکات من چۆن بتوانم پەیوەندی بکەم؟ تەنیا لەگەڵ ئەو هاوڕێیانەی دەمناسین و لە نێو پارتی بوون پەیوەندیم هەبوو، لەوانە ئەوەی تۆش دەتناسی و لە زیندان لەگەڵ ئێمە گیرابوو (ئەحمەد نیتەلیك) پەیوەندیم هەبوو، نیتەلیك بە منی گوت کە پارتیی دۆخەکەت دەزانێت و "سەرۆك" ڕێنماییەکی بۆ ناردووە، تەنانەت بە گوێرەی ئەوەی باسیان کرد گوتوویەتی"ئەگەر تاقم لە ئەنقەرەوە چووبێت ئەو کات دۆخی فوئاد لە مەترسیدایە، ڕەنگە لەوێ ئەو لە ناو ببەن، بە زووترین کات ئەو بێننە دەرەوە و بیگەیەننە ئێرە".

هەمان شتیش پارێزەر عسمەت ئاتەش کە ئەوکات دەچوو بۆ لای ئاپۆ و دیداری لەگەڵ دەبەست، بۆمی باس کردبوو.

ـ دوای ئەوەبوو تۆیان هێنا دەرەوە؟ تۆ بەچ ڕێگایەك گەیشتیتە لای ئاپۆ؟

ـ یەکەم جار منیان بردە یۆنان، لە ڕێگا یەك لەو هاوڕێیانەی لەگەڵمان بوون کەوتە مەترسی خنکان، پەتێك بە قاچیەوە بووبوو، من بەو حاڵی نەخۆشییەوە چوومە ژێر ئاو و ڕزگارم کرد، کە قاچمان خستە یۆنان دەستگیر کراین، لە لایەن پۆلیسی یۆنان لێپرسینەوەمان لەگەڵ کرا، من بە ناسنامەی ئاشکرا لە دۆخەکە ڕزگارم بوو، لە نێو پۆلیسی یۆنان کەسێك هەبوو تورکی

باش بوو، سەیری پێدەهات من وا بە ئاشكرا دەجوڵێمەوەو بێگومان نەیانتوانی هیچ بڵێن، سەرەڕای ئەوەش منیان دا كامپی لەڤیریۆندا، لەوێوە بە یارمەتی پارتی گەیشتینە سووریا.

ـ سەلیم و سەیفەددین چیرۆكێكی كەوتنە ژێر ئاویان هەیە، سەیفەددینیش لەگەڵ ئێوە بەیەكەوەبوون؟

ـ نەخێر ئەوان لە دوای ئێمەبوون.

ـ ڕۆژەكانت لەگەڵ شام و ئاپۆ دەست پێدەكات، باشە ئەوكاتە دوای ساڵانێك یەكەمجار كە ڕووبەڕووی ئاپۆ بوویتەوە؟

ـ یەكەمجار منیان بردە خانووەكەی پارتی لە شام، دواتر كانی (فەیسەڵ دونلایجی) منی برد بۆ بیقاع، ئاپۆ لەوێ بوو وانەی دەگوتەوە كە چووم بۆ ئەوێ بینیم.

چوومە ئەو شوێنەی وانەی تێدا دەگوترایەوە، كە ئاپۆ منی بینی زەردەخەنەی كرد، حاڵی ئەوەم نەبوو كە بە پێوە بوەستم دانیشتم، بەڵام ئەوانەی كە لەگەڵ من هاتبوون وەك پەیكەر وەستا بوون، ئاپۆ كۆتایی بە وتەكەی هێنا و بانگی منی كرد و گوتی:"فوئاد وەرە وتەیەك بدە"، گوتم "من ناتوانم وتار بدەم قسەكردنم تەواو نییەو ئێستا ماندووم"، هیچی نەگوت، دوای وانە چووین بۆ باڵەخانەی بەڕێوەبەرایەتی، سەیرم كرد دووبارە هەموویان وەك پەیكەر وەستاون، ئاپۆ دێت چەپڵە، دەڕوات چەپڵە.... یەكێك جۆش دەبێت چەپڵە... هیچ مانایەكم بۆ نەدە بینییەوە، بە تەواوی تێنەدەگەیشتم كە چی دەگوزەرێ، سەرەڕای ئەوە هەموو زۆر بە نامۆیی سەیرم دەكەن، وەك بڵێی تاوانێكی گەورەم ئەنجامدابێت، لە ژووری بەڕێوەبەرایەتی چووە دەرەوە، رووم كردە كانی:"كانی چییە ئەو حاڵەتان؟ هەمووتان وەك پەیكەر رەق دەبن، خەریكە لای ئەو نەتوانن هەناسەش بدەن، ئەوەندە چەپڵە لێدەدەن دەستتان گرژ دەبێت...

ـ هیچیان پێت نەگوت؟

ـ نا تەنیا گوێیان لێم دەگرت و سەریان بۆ پێشەوە شۆڕ دەکردەوە.

ـ دوای ئەوە ئاپۆ هیچ لە گەڵت دوا؟

ـ کەمێك گفتوگۆمان کرد، دۆخی تەندروستیمی پرسی و بۆم باسکرد، گوتم دکتۆرەکان گوتوویانە بەردەوام ئاگاداربیت و پشوو بدەیت، بەمنی گوت:"چاك دەبیتەوە چاك دەبیتەوە... لێرە دۆخمان باشە... تۆ لە خۆراکی من دەخۆیت و بەگوێرەی پێویست ئاگادارت دەبن".

ـ لە ئەکادیمیا لە کوێ دەمایتەوە؟

ـ لە بەشی پێداچوونەوە دەمامەوە، ژوورێکی بچووکی لێ بوو، ئەها ژوورە بچووکەکەی نێوان دکتۆر ناسر و فۆتۆکۆپیچییەکە ئیسماعیل، لەوێ. دوای چەند ڕۆژێك دکتۆر باران ڕێکخەری ئەکادیمیا هات، کەمێك گفتوگۆمان کرد، لە پاشەملە گوێم لە باسی ببوو و هەوادارییم بۆی هەبوو، بەڵام دوای ئەوەی بینیم تووشی دارمانی خەیاڵ بووم، کاتێکیش بەمنی گوت:"فوئاد با وێنەیەکی سەرۆك لە ژوورەکەت هەڵبواسین" هەموو جنەکان لە سەرمدا کۆبوونەوە، بە تووڕەییەوە سەیرم کرد و گوتم:"ئەوە ئەو پێتی گوت یاخود بیرۆکەی خۆتە؟" دەنگی نەکرد، سەری شۆڕکردەوە پێش خۆی، پێم گوت:"سەیری من بکە هەڤاڵ باران، ئەگەر ئەوە خۆی پێتی گوتووە با بێت یان خۆی هەڵیواسێت وە یان بەمن بڵێت، بەڵام ئەگەر تۆ دەیڵێیت زۆر شورەییە بۆت، خۆزگە ئێوەم لەو حاڵەدا نەدیبایە، خۆتان خستووەتە چ بارودۆخێکەوە".

ـ چی بوو لە ئەنجامدا؟

ـ چی دەبێت، دوای سێ ڕۆژ وێنەیەکی ئاپۆ هەڵواسرا، دوای هەڵواسرانەکە خۆی هات، کاتێك لەگەڵ من گفتوگۆی دەکرد سەیرێکی وێنەکەی کردو پێکەنی.

ـ ئەو کات لە واتای ئەوە تێگەیشتی؟

ـ بێگومـان بـۆ دەكرێـت تێنەگـەم؟ واتـای ئـەوە بـوو سـەیركە لە سـەر سـەرتە، تەنانـەت بـەو حاڵـە نەخـۆش و قارەمانییەتـەوە مـن لە سـەڕووی سـەرەوەم، تۆش دەبێـت قبوڵـی گەورەیـی مـن بكەیت.

ـ باشـە لێرەوە بجوڵێینەوە بچینە سـەر كۆنفرانسـی بەرگریـی زیندان؟ دەزانیت كـە مـن هاتـم كۆنفرانسـەكەتان كۆتایـی پـێ هاتبـوو، تـۆ هـەر لـە سـەرەتاوە تـا كۆتایـی لـە كۆنفرانسـەكەدا بوویـت، باشـە بـە ڕای تـۆ ڕاسـتییەكانی دوواوەی كۆنفرانسـی بەرگری زینـدان چـی بـوون؟ ئاپـۆ بـە ئەنجامدانـی ئـەو كۆنفرانسـە دەیویسـت چـی بـكات و ئایـا سـەركەوتوو بوو لـەوەی ئامانجـی بوو كـە ئەنجامی بدات؟

ـ ئێسـتا مامۆسـتا ئەگـەر لەگـەڵ تـۆ لـە زیندانـەوەش لـە تـەك یـەك نەبووبیـن ئـەوا ماوەیەكمان بەیەكـەوە بەسـەربرد، بەرگریـمان كـرد، پارێزگاریـمان كـردو خۆمـان دا بەدەسـتەوە، دووبـارە زنجیـری خۆ بەدەسـتەوەدانمان پسـاند ئەوانەمان كـە دڵـمان لـە یـەك شـكابوو بـە شـكاوی چووینـە ژوورەوە، لـە بەرەنـگاری زینداندا بەدەیەهـا هەڤاڵـمان لەدەسـتدا، ئێمـە ئـەو نەوەیـە ئەوانـە بوویـن كـە زۆرتریـن ئازارمـان چەشـت و بەردەوامیـن لـە ئازارچەشـتن، بـەڵام ئێمـە چەندیـن ئومێدمـان هەبـوو، ئامانجـمان هەبـوو، ڕاسـتگۆ بوویـن و خـاوەن بڕیـار بوویـن، سـاڵانێك دەستبەسـەربووین، بـۆ ئێمـە دەرەوە، پارتـی و تەنانـەت ئاپـۆ زۆر شـت بـوون، ژوورەوە جیهانێكـی تـرە و دەرەوە ببـوو بـە جیهانێكـی تـر، بچووكتریـن بەرەوپێشـچوون ئێمـەی لـە خۆشـیدا دەفڕانـد بـۆ ئاسـمانەكان، هیـچ كات لەبیری ناكـەم كاتێـك پارچەیەكـی بەقـەد دەسـتێك لـە بەرگـی ڕۆژنامـەی سـەرخوەبوون گەیشـتە ژوورەوە هەمـووان وەك بڵێـی قورئـان بێـت ماچیان دەكرد و دەیانخسـتە سـەر سـەریانەوە، كاتێـك گوێبیسـتی (هێزەكانـی ڕزگاریـی كوردسـتان) بوویـن، خەریـك بـوو بفڕیـن و لـە جیهانێكـی ئـەم شـێوەیە دێیت، هـەر لە گەرمـە گەرمی هاتنـت هەمـوو شـتەكان لـە بەرانبـەرت دەبینیت وەك بڵێـی بە برسـێتی مابیتەوە،

چۆن تووشـی حەپەسـان نابیـت.

ئەو کۆنفرانسەی خەباتکارانی تیایدا مەحکوم کران

کۆنفرانسـی خەباتـی زیندانیشـم لـە کەشـێکی وادا بـە ئەرێنـی و پێویسـت دەبینـی، بـەڵام دەمەوێـت ئـەوە بەهێـڵ بەژێـردا هێـناوی بنووسـن: ئەگـەر وەك تـاك بـۆ خـۆم شـتێك هەبێـت کـە هەرگیـز لێـی خـۆش نەبـم ئـەوا دەسـت بەرزکردنەوەمـە بـۆ لەسـێدارەدانی محەممـەد شـەنەر!...

مـن ئـەو کاتـە لـەدژی ئـەو بڕیـارە بـووم، دژایەتیکردنەکـەم پاڕاسـت، لەگـەڵ هەندێـك هەڤـاڵ بـە تونـدی دەمەقاڵێـم کـرد، ئـەوان بـە منیـان گوت:"فوئـاد تـۆ لـە ژوورەوە لـە هەمـووان زیاتـر ڕووبـەڕووی شـەنەر دەبوویتـەوە، ئێسـتاش لێـرە پارێـزگاری لـەو بکەیـت لەگـەڵ دۆخەکـەی خـۆت یەکناگرێتـەوە" لەکاتێکـدا مـن بەوانـم دەگـوت" ئـەوێ زینـدان بـوو، ئەگـەر شـەنەر هەڵـە یاخـود تاوانێکـی ئەنجـام دابێـت ئـەوا لـەوێ ئەنجامیـداوە، ڕاسـترین شـت ئـەوە بـوو کـە لـەوێ دژایەتـی بکەیـت و لێـرە پارێزگاریـی لـێ بکەیـت، ئێـرە گەیشـتووەتە رادەیەك کە خۆزگـە بـە زینـدان بخوازین."

بـەڵام لەگـەڵ کات، لـە ئاپـۆ زیاتـر تـرس لەوانەیـە کـە ئاپۆیـان تـا مـۆخ قبوڵ کـردووە، تاقمـی پانکـەرەوە و بـێ کەسـایەتییەکان کاریگەریـی لە منیـش کردووە، ئەگـەر بـە نادڵیـش بێـت دەسـتم بەرزکـردەوە، ئاپـۆ وەسـتایانە ئـەو رەخنانـەی لە ژوورەوە لـە شـەنەرم گرتبـوو بـەکاری هێنـان، ئـەی ناڵێـم:" تەنانـەت فوئـاد بـەو حاڵـەی سـەر جێگایـەوە لە بەرانبەر ئـەو هەڵوێسـت دەنوێنێت، بەڵام ئێـوە پاڵتان داوەتـەوە! ئەگـەر فوئـاد پارێزگاریـی لە پارتییەکـە نەکات ئەو هانـدەرە هەمووتان لەسـەر پەنجەیـەك دەسـوڕێنێت. ئـەوەی لەگـەڵ فوئـاد ڕێکنەکەوێـت لەگـەڵ کـەس ڕێـك ناکەوێـت..." ئـەوکات نە من و نە تـۆ و نەهیچ هەڤاڵێکی تر سـەرنجی ئـەو دۆخەمـان نەدابـوو، ئەوانـەش کـە سـەرنجیان دابـوو وەك چەتیـن، رەسـوڵ،

عەبدوڵڵا ئەکنجی، دلاوەر و شەنەر بە ژیانیان قوربانیان دا، بە ڕای من شەنەر لە هەموومان ئازاتر بوو، من بە نەخۆشییەکەم و هەر خۆم مردووم و ئیدی لەمەو دوا ئاپۆ چیم بۆ دەکات، بەو حاڵەم و لەگەڵ رابردووم قسەم دەکرد، بەڵام نەمدەتوانی ببم بە هێزی چارەسەر، بەر لە شەنەر کۆمیسیۆنەکان و ئەنجومەنی راوێژکارییەکانم بۆ ئاپۆ پێشنیاز کردبوو.

ـ چۆن کۆمیسیۆنێك؟

ـ گوتم: بۆ نموونە ئەنجومەنێکی راوێژکاریی گشتی، لەتەك ئەو پێویستە کۆمیسیۆنەکانی ئابووریی، سەربازیی و سیاسیی دابمەزرێت، بەڵام ئەو دەیگوت:"چۆن دەبێت فوئاد چ پێویست بەمە دەکات؟ هەمووو ئەوانە من ئەنجامیان دەدەم؟ ئەی پارتی بۆ چ ڕۆژێکە، دواتر ئەوە رکابەری بە دوای خۆیدا دەهێنێت" و هەر لەسەرەتاوە رەتی دەکردەوە.

بۆیە زۆر گرنگە کاتێك شەنەر دەڵێت:"داهات و خەرجی ئەو پارتییە جگە لە ئاپۆ کەس نایزانێت، ئاپۆش لە بەرانبەر کۆنگرە بەرپرسیارە"، چونکە ئاپۆ تەنیا بۆ خۆشگوزەرانیی خۆی لە ئەڵمانیاوە ئۆتۆمبێلێکی BMWی دوایین مۆدێلی هێنا و کردی بە دیاری بۆ برازای حافز ئەسەد، بەپارەی ئەوکات BMW وابزانم نرخی ٣٠٠-٥٠٠ هەزار مارکی ئەڵمانی بوو، هەر ئەو وەك هیتر بە هەڵاتن بۆ ئەورووپا نا، بەتایبەتی لە گۆڕەپانەکەی ئاپۆ هەڵوێست نواندنی رێك نموونەی قارەمانەتییەك بوو، من لە ژوورەوە هیچ کاتێك نەمگوتووە کە شەنەر "خیانەتکارە، سیخوڕە"، خوێندنی مارشی نەتەوەیی تورکیاو جلوبەرگ پێ لەبەرکردنمان هەڵە بوو، تاوانێك بوو، بەڵام ئەوانە ڕووداوگەلێکن کە لەوێ ڕوویان دا، ئەو وتانەی من نابێت کە بەدرێژایی تەمەن بۆ شەنەر بەکاربێت، بەڵام پێویستە بۆ ئەو لایەنە رێز لە ئاپۆ بگیرێت (!) پیاوێکی سیاسییەو سەرکەوت لەوەی کە هەمووان بدات بە گژ یەکتردا.

من ئەوە بە دواکەوتویی کۆمەڵگا و لاوازیی کەسایەتیمانەوە دەبەستمەوە،

ئەگەر لەکات و شوێنی خۆی هەڤاڵ هەبووا کە هەڵوێست بنوێنێت و بۆ ساتێك ئەوە ڕەوا نەکرایە نە ئاپۆ دەیتوانی بگات بەو دۆخەو نە ئێمەش وەك گەل دەکەوتینە سووکایەتییەك کە شایستەی نین.

ـ واتا دەڵێیت ئاپۆ بە "کۆنفرانسی خەباتی زیندان" بە ئامانج گەیشت، باشە ئەگەر بە کورتی دۆخەکە بە دەربڕینی تۆ وەرگرم، چۆن وەسفی دەکەیت؟

ـ شوێنی زیندانەکان لەنێو خەباتدا تۆ لە من باشتر دەزانی، بە ڕای من بەتایبەتی زیندانی دیاربەکر و خەباتی ئێرە لە چەند ڕوویەکەوە گرنگە.

یەکەم: هاتنی کودەتاچییەکان، فشاری بڕیاری کشانەوە دواوە، سیاسەتی لەناوبردن و بەزاندن لەسەر ڕابەران و چینەکانی ئێرە جێ بەجێ کرا، وەستانەوەی بە هەڵوێستی تاقمەکان، پارێزگاریی لەخۆکردنی دادگاکان و دەستکەوتە لەگەڵ کات بە دەستهاتووەکان لە ناخۆشترین کاتی گەل بوون بە قیبلەی ئومێد و بەخۆهاتنەوە، سەرەڕای هەموو فشار و یارییەکان، کۆماری تورکیا سەرکەوتوو نەبوو لەو سیاسەتە.

دووەم: زیندانەکان بەژوورەوە سنووردار نەبوون، بوون بە ڕێگانیشاندەری چین و توێژەکانی گەل و گەریلا.

سێیەم: تاقمەکانی ئێرە هەریەکە بوو بە بنکەی سەرەکی تاقیکردنەوەو هەڵسەنگاندنی ڕابەرانێك، واتا زیندانەکان کەسەکانیان جیاکردەوە، ڕابەرە ساختەکانی دوێنێ و ئەنجامەکانی کۆمیتەی مەرکەزی نەمان و چوون، خەڵکی بە خۆڕاگریی ئەو کەسانە ئەستەمترین کاتەکانی بەسەربرد، لە بێ هیواترین کاتەکاندا ئەوانی وەك هیوایەك بینی، مانگرتن و چالاکییەکانی ئەوانی بە نموونە وەرگرت، پارتییێکی بەرگری و مانگرتن لە خۆراك بۆ گەڕان بە دوای ماف و دەرەنجامی بەرجەستەی بینی، لە زەمینەی کارکردنی پارتیی یاساییدا داخستنی دوکان و سەرهەڵدانەکان ئەوانیان بەنموونە وەرگرتبوو.

ئەوە دۆست و دوژمن بە ئاشکرا بینیان، قبوڵیان کرد، کۆماری تورکیاش

و ئاپۆش ئەوەیان دەزانی، هەر لەبەر ئەو هۆکارەش بوو کە لەسەرڕووی هەمووان ئاپۆ ئەم لە دایکبوونەی بە نیشانەی خێر نەبینی، وەستایانە هەڵسوکەوتی کرد، بۆ چەسپاندنی پێگەی خۆی یەکەم جار بە قارەمان و دواتر بە خیانەتکار ناوزەدی کردن. بۆ نموونە ئێستا بەتەواوی بیرم ناکەوێتەوە، بەڵام لە یەك لە کۆنگرەکانی پارتیدا دەگوترا:"هەڤاڵانی ژوورەوەمان، بەشێوازێکی شایان بۆشایی چوار ساڵ گەڕانەوە پاشیان پڕکردەوە، بە خۆڕاگرییەکانی زیندان ئێمە جارێکیتر لە دایك بووینەوە". بەڵام ئەوەی لە هەموو ئەو قارەمانانەی زیاتر متمانەیان پێدەکرا، ئەوانەی لە هەمووان زیاتر لەنزیکی ئەو ئەرکیان پێدەسپێردرا، ئەوانەبوون کە لە ژوورەوە ددانپێنەر بوون، دوو زمانیان دەکرد و پەشیمان دەبوونەوە، لەنێو ئەوانەدا ئەوەی هەموومان دەیانناسین کانی (فەیسەڵ دونلایجی)، مەجید گوموش، عەلی ئاکسۆی، عەبدولڕەحمان کایکچی، ئەوانە بوون کە لە هەمووان زیاتر متمانەیان پێکراوبوون لێرە، کانی بیناسازی هەموو کارە نهێنی و بۆندارە گڵاوەکانی ئەوە، تا ئێستاش ئەو ئەرکە بە دڵسۆزییەوە جێبەجێ دەکات، ئەوانەی تریش یەکەمجار لە ئەکادیمیا وەك ڕێکخەر دەخرێنە بەر تاقیکردنەوە و بە سەلماندنی دروستی خۆیان بۆ ئەو، چەند جارێك بەرز دەبنەوە.

بەڵام لە دوای ئۆپەراسیۆنی شەنەر، ئیدی هەر کەسێك کە لە زیندانەوە دێت و زیندانییە، بە رادەیەك تاوانبارە، ئەوەش کە بۆ خواردنەوەی شۆربایەك خۆی دێنێتە مردن پیاوە (!).

لە کاتێکدا ئەگەر گرنگی پێویست بە تاقمەکانی نێو زیندان بدرایە و بوار بۆ ئەوان بڕەخسێنرایە هەم خەبات هەڵمەتێکی زۆر شاهانەی دەبرد بەڕێوە هەم کێشەکانیش قەبارەیەکی ئاوا گەورەیان بەخۆوە نەدەبینی، بەڵام ئەوانە بۆ ئەو گرنگ نەبوون، تەنیا یەك شت هەبوو کە ئەو بیەوێت: هەروەك سەدام و ئەسەد، لە هەموو شوێنێك وێنەی زۆری ئەو و وتنەوەی بژی ئاپۆ.

ئایا پێویست دەکات کە من شتێك بڵێم؟ چەند کەس لە تاقمی نێو زیندانەکان ئێستا لە ژیاندایەو لەنێو پارتییە، من و تۆش، بە حاڵی نەخۆشیمانەوە سەرکەوتین لە مانەوە لە ژیاندا، ئەگەر وا نەبووان، دەبوو یا "بژییەت" بین و یاخود مردوو، ئەوەی ماوەتەوە من بەهۆی ئەوەی هەندێك ڕاستیم ئەوکاتیش ڕووبەڕوو دەگوت، ئەوکات نا، ئێستا زیاتر دوور لە سیاسەت هەڵسوکەوت دەکەم و وای لێ تێدەگەم کە ساویلکەترم، ئەو ڕاستییانە پێویست بوو لە درکاندن زیاتر ئەوکات جێبەجێ بکرێن، بەڵام بواری ئەوەش نەبوو، بە ڕای تۆ هەبوو؟

ـ دەڵێم نەخێر، بەڵام باسکردنی ئەوانە بۆ کەسانێك کە وەك ئێمە لەو کەشەدا نەژیاون و چاوەڕوانیکردنی ئەوەی لێمان تێبگەن ئەستەمە، وا دەزانن کە گوتنی هەندێك شت و لە دژ وەستانەوەی بەسە، من با مافی پرسیارکردنم بەکاربهێنم و تۆپەکە بۆ تۆ بهاوێمەوە، بێگومان منیش ئەوکات وابزانم ماوەیەك لە دوای تۆ لەوێ بووم، تەنانەت جارێك لە گۆڕەپانی ئەکادیمیا تۆم بینی، نەمانتوانی بە رێك و پێکی قسە بکەین، تۆ لە کوێ دەمایتەوە؟ لەو شوێنانەی تۆ لێی دەمایتەوە چی دەگوزەرا؟ من زۆر دەنووسم، هەموومان تامەزرۆی تۆن، ساڵانێکە نە هەیە تۆ ببینێت و نە هەیە کە بزانێت چۆن دەژییێت؟ تەنانەت لای زۆر کەس دیارنییە بەتەواوی کە ماویت یاخود مردوو؟ ئەوجارەیان تۆی ئەوەی قسە دەکات، ئەوەی دەپرسێت (واتا ئەوەی لەشوێنی ڕۆژنامەنووسە) منم.

ـ شەوێك لەشام لەگەڵ ئاپۆ تا کاتێکی درەنگ گفتوگۆمان کرد، هەندێك هەڤاڵیان دەنارد بۆ کامپی مسەللەحە کە ناویان نابوو "ماوەی رەنج"، گوایە ئەوانە هێشتا لە دەمەکە حاڵی نەبوونەو ئیسلاح نەبوونە، من بەو شوێنەم دەگوت سیبیریا.

ـ ببوورە فوئاد، باش لەوە حاڵی نەبووم بۆچی سزایان دابووە ساکینە؟

ـ گوایـە هەڤـاڵ سـاکینە کاتێـك لـە بەشـی پێداچوونـەوە کاری کـردووە قـژی کردووەتـەوە و هەسـتی "سـەرۆکی" بزوانـدووە.

ـ واتا ئێوە لەو ماوەی سزادرانە لەگەڵ ساکینەو ڕۆزا گفتوگۆتان دەکرد؟

ـ بەڵـێ، بـەڵام مـن وەك هەڵوێسـتێك لـە بەرانبـەر ئەو سـزایە و لەبـەر ئەوەی وام بیردەکـردەوە کـە ئـەو سـزایە زۆر بێمانایـە، لەگـەڵ ئـەو هەڤاڵانـە وەك بڵێـی هیـچ ڕووی نـەداوە گفتوگـۆم دەکـرد، بێگومـان ئـەوە زۆر بـە ئاسـانی لەلایـەن بەڕێوەبەرایەتـی ئەکادیمیـا، بنکـە و ئاپـۆوە دەبیـنرا، دواتـر ئاپـۆ لەگەڵـم دوا، بـە منـی گـوت "فوئـاد تـۆ متمانە بـەو ئافرەتانـە دەکەیت؟ بـە یەکـەو گردبوونەوەیان مەترسـی دروسـت نـاکات؟"

منیـش گوتـم" لـە قومـار و سیاسـەتدا متمانـە نییـە، بـەڵام لـە پەیوەندییـە مرۆڤایەتییەکانـدا متمانـە سـەرەکیترین شـتە، مـن لەگـەڵ ئـەو هەڤاڵانـە بـە ئاسـوودەیی دەجوڵێمـەوە، متمانەیـان پێدەکـەم، ئەوانـە هەڤاڵانـی هاوڕێـگای ئێمـەن، ئەگـەر متمانـە بـە هاوڕێگاکانمـان نەکەیـن ئـەی بەکێـی بکەیـن" دەنگـی نەکـرد، وەك ئـەوەی بڵێـت "خـۆت دەزانیـت" چـووە دەرەوە، دواتـر ئێمـە لەگـەڵ هەڤـاڵان مایـنـەوە و بەردەوامیـمان بـە گفتوگۆکەمـان دا. ڕۆزاو سـاکینە مرۆڤانێکی دروسـت، ئـازاو خـاوەن ئیـرادە و بڕیاربـوون، ئەوانیش ئـەوەی دەهاتـە ئەقڵیانەوە بـێ ئـەوەی بیهێڵنـەوە دەیانگـوت. جارێکیـان ڕۆزا گوتی:"فوئـاد ئـەو ئاپۆیـە فاشیسـتە!" مـن پێکەنیـم گوتـم"وەڵا بـەڕای من فاشیسـتی کوڕی فاشیسـتە! بەڵام وەك دەبینیـت هەمـووان گوێـی بـۆ دەگـرن و وتەکانی وەك چۆن هەیـە جێبەجێی دەکـەن، نـە کـەس گـوێ بـە تـۆ دەدات و نە بە مـن، وەسـتانی ئەو هەمـوو مرۆڤە لای ئـەو وەك پەیکـەر، هەرچۆنێك بێـت لـە ڕێـز و خۆشەویسـتی بـۆ ئـەو نییـە" ئـەو شـەوە زۆرمـان قسـەکرد، تەنانـەت سـاکینە لەسـەر چێشـتەکە تەنیـا سـێ پـاڕووی خـواردو کشـایەوە، کاتێـك گوتـی" وازی لـێ بێنـن ئـەو پیاوە بێناموسـێکە بـۆ خـۆی" و کشـایەوە لایـەك، ئێمـە لەو جـۆرە ئاخاوتنەمـان بەتورکی دەکـرد، جار

جارە ئافرەتێك بەناوی بەرچەم (چێشتلێنەری تایبەتی ئاپۆ) و ئەحمەد (شوفێر و پۆستەبەری ئاپۆ) کە کوردێکی سووریا بوون دەهاتن و دەچوون.

دواتر دەرکەوت ئەحمەد دەنگمانی تۆمار کردووەتە سەر کاسێتێك، بەڵام خۆی تورکی نازانێت، ئەوە بۆ ئاپۆ دەبات، ئەو شەوە پیاوەکان هاتنە سەر سەرم و گوتیان "تۆ دەبەینە ژوورێکی تر نابێت لەگەڵ ئافرەتەکان بمێنیتەوە" دەنگم نەکرد و گوتم:"لەڕاستیدا دەتوانم لێرەش بمێنمەوە، وەڵا بۆمن جیاوازیی نییە، بەڕای من نە لەلای منەوە، نە لە لای ئافرەتەکانیشەوە ئەوە کێشە نییە" بەڵام پیاوەکان مکوڕ بوون، دیاربوو کە فەرمانێکیان وەرگرتووە. ڕۆزا گوتی" نابێت! هاورێکەمان لێرە دەمێنێتەوە ئەگەر کێشەیەك هەبێت بەیانی دەیبەن" و ئەگەر ئەو شەوە منیان بردبا، بێ هیچ شك و گومانێك ئێستا من لە ژیاندا نەمابووم.

دەمەوێت لەگەڵ سەرۆك یەکتر ببینم، داوای ئەنجامدانی کاری پێویست دەکەم

ـ ئێ ئێ فوئاد لەڕاستیدا رێك ئەو شتانەت کردووە بکوژرێیت(!) بێگومان ئاپۆ واستەی بۆت کردووە.

ـ لەڕاستیدا واستە نا، ئەگەر دەڵێیت با ناو لەمە بنێین خەباتی رابردوو و ئیفلیجبوونەکەم، ئەگەرنا ئاپۆ لە باوکی خۆش نابێت، چونکە ئەگەر سیستەمی ئەو تێك بچێت هیچ کارێك نییە.

ـ باشە تۆ چۆن هاتیتە ئەورووپا؟

ـ من چۆن دێم؟

ـ ئەو کات با باس لە مە بکەین

ـ خەلیل ئاتاچ (ئەبوبەکر) ئەو سەردەمە لە گۆڕەپانی پراکتیك هاتبووەوە، بۆ ڕۆژێك بەمن ناڵێت (فوئاد تۆ بۆچی ناچیتە ئەورووپا؟ لەوێ چارەسەر وەرناگریت؟ پێم گوت "چۆن بچم؟"

(زۆر ئاسانە)

کەواتە بڵێ

(بەسەرۆك بڵێ یەکسەر دەتنێرێت)

"ئەوە بیرۆکەی تۆیە یاخود هی ئەوە؟"

ئەبوبەکر منی باش دەناسی، دەنگی نەکرد و بێدەنگ بوو، کە ئەو بێدەنگبوو من زیاتر توڕەبووم.

"ئەوکات زۆر چاوەڕێی ئەوە دەکات کە من داوای لێ بکەم، یان تۆ دەیڵێیت یان خۆی."

دوای چەند ڕۆژێك کە کتوپڕ تووشی بووم وەك چۆن بڵێی لە سەربان کەوتبێت: (فوئاد تۆ دەنێرمە ئەوروپا، بەڵام بەمەرجێك!)

"مەرجەکەتان چییە جەنابی سەرۆك!"

(دەبیت بە بەرپرسی ئەورووپا!)

"ناتوانم بیکەم!"

(دەیکەیت، دەیکەیت!)

"سەقەتم، دەستم ناگرێت، بەرێکوپێکی ناتوانم بڕۆم، چۆن دەبم بە بەرپرسی ئەورووپا؟

(نووسەرێك دیاری دەکەیت ئەوە زۆر ئاسانە، تۆ بڵێ و با ئەو بینووسێت...)

کاتێك سەیر دەکەم پاسپۆرتم ئامادەکراوە و گوتیان "خۆت ئامادە بکە"، بەرێ کەوتم و خۆم لە فڕۆکەخانەی میونخ دۆزییەوە، پۆلیسەکان گوتیان "پاسپۆرتەکە ساختەیە"، بە ئاشکرا ناسنامەی خۆم گوت، لە میونخەوە هەڤاڵان هاتن و دەستیان خستە نێو بابەتەکە، لەوێوە بەجێ هێڵدرام و کاروباری پەنابەریم بۆ دەست پێ کرا، لەو ساتەوە تائێستا لە میونخم.

- باشە دواتر پەیوەندیت چۆن بوو؟

- لێرە دەستم کرد بەوەی لای نزیکەکانم بمێنمەوە، وڵاتپەروەر و ئەوانەش

کـە گوێبیسـت بوون دەهاتـن و دەچوون، لە ڕۆژانی دیاریکـراوی هەفتەدا لەدەزگا کۆبوونـەوە ئەنجامـدەدرا، هەڤـاڵان لـە رەوتـە سیاسـییەکانی تـر و هەوادارانیـان دەهاتـن، خەباتـی زینـدان و هەڤاڵـە ڕابەرەکانـم بـۆ ئـەوان بـاس دەکـرد، چیـن و توێـژەکان جەژنیـان بـوو، بـە تـەواوی هەوایەکـی جـەژن دەهـات، بـەڵام ئـەو حەماسـەت و سـەردانانە هەندێکـی ناڕەحـەت کردبـوو، هەندێـك کەسـی نێـو پارتیـی دەیانگـوت "هەڤـاڵ فوئـاد بـاس لـە ڕابەرایەتیـی ناکەیت، بـەردەوام خۆت وەپێـش دەخەیـت" و ئاگاداریـان کردمەوە. کاتێك بەوە سـەرنەکەوتن دەسـتیانکرد بـەوەی لەنـاو چیـن و توێـژەکان دا پڕوپاگەنـدەم لـە دژ ئەنجام بـدەن، منیش دەم گوت"ئەویـش وەك مـن و تـۆ کەسـێکی پەکەکەیـە، کەسـەکان نـە زۆر گـەورە بکەیـن و نـە زۆر بچووکیـان بکەینـەوە، ئاپـۆش هـەر لـە سایەی ئـەو گـەل و خەباتـە دروسـت بـووە، ئەگـەر ئەو نەبـووا بێگومان کەسـێکی تـر وەدەر دەکەوت "و شـتی لـەو بابەتانـە.

بـەڵام وەك نـاوی خـۆم لـەوە دڵنیـا بـووم کـە ئـەو هەڕەشـە لـە وانـەی ئێـرە دەکات کـە لـە نێـو پارتییـن.

ـ باشـە هـەر خـۆی بەهـۆی ناڕەحەتییەکەتـەوە شـتێکی تـرت پـێ نەدەکـراو لـەوە دەگـەم، بـەڵام ئەوجـارە خۆی هاتـە ئەوروپا، ئەو مـاوە بە ناوبانگـەی رۆما، تـۆی بانـگ کـرد بـۆ ئـەوێ؟ یاخود تـۆ خـۆت نەچوویت؟

ـ مـن خـۆم داوام نەکـرد، ڕۆژێـك کانـی منی بانگـی کۆڵن کرد، کەمـال ئۆزون و محەممـەد شـاهینیش لەوێ بوون، منیان بردە بەشـی سـەرەوەو لەگـەڵ محەممەد تانبۆغـا بەیەکـەوە قسـەیان دەکـرد، بەمنـی گـوت" سـەرۆك دەیـەوێ تـۆ ببێـت". منیش گوتم "باشـە ئەگەر بمبەن دەچم." گوتی: بەڵام "پێویسـتە وتارێك بنووسـیت" لەڕاسـتی دا لـە مەبەسـتی "وتـار" گەیشـتم، ئـەوە "خودڕەخنە"یـە. منیـش خـۆم وانیشـاندا کـە تێنگەیشـتووم و گوتـم: داواکارییەکـم نووسـیوە" دەمەوێـت لەگـەڵ سـەرۆك یەکـتر ببینـم، داوای ئەنجامدانـی کاری پێویسـت دەکـەم، فوئـاد چاڤگون،

بەروار، واژۆ." داواکارییەکەم دا بە دەستی کانی، کانی یەکەم جار تێنگەیشت، ئەو بەوەی بەناخیدا دەهات بە خودڕەخنەی تێگەیشت و بەخۆشحاڵییەوە وەریگرت، هەر کە خوێندییەوە ڕەنگی وا زەرد هەڵگەڕا، لە لیمۆشی رەت دا، "هەڤاڵ فوئاد تۆ گاڵتە بە ئێمە دەکەیت" منیش زۆر بە ئاسایی "گاڵتەی چی؟ گوتت وتار بنووسە منیش نووسیم."

ـ دوای ئەوە چی ڕووی دا؟

ـ پەیوەندییەك لە ئاپۆوە هات.

ـ بۆ تۆ؟

ـ نەخێر بۆ کانی.

ـ چۆن تێگەیشتیت کە لەلایەن ئەوەوەیە؟

ـ کانی کاتێك قسەی دەکرد گوتی "باوکە فوئاد لێرەیە، وا گفتوگۆ دەکەین."

ـ ئەوەی پێی گوت باوکە، ئاپۆ بوو؟

ـ ئێ ئێ ئێ بێگومان مامۆستا! کانی چ باوکێکی تری هەیە؟ لە دوای ئەو ڕۆژەوە نە ئەوان هاتن و نە من پرسیارم کرد.

ـ ماوەی رۆما کەمی خایاند، گەڕانەکانی دوای ئەوە دەزانیت؟ دوایینیان کینیا و دوا مەنزڵگای دەستی پێکرد، کاتێك ئەو دۆخەت روونکردەوە، بیرۆکەکانت چۆن بوو؟ پەیوەندییەکانت لەگەڵیان لەچی شکڵێکدا بوو؟

ـ لەڕاستیدا دۆخی ئاپۆ دەیەها کەس وەك ئێمە لە ژوورەوە دەزانرا، بەڵام ملیۆنان کەس ئەو وەك کەسێکی "قارەمان، ڕابەر و خاوەن کەرامەت" دەبینن.

بە ڕای من ئەگەر ئاپۆ وەك شاهین دۆنمەز لە سەرەتای کارەکەوە دەستگیر بکرابا لەو شاهینەش خراپتری بەسەر دەهات و گەلی کورد ڕووی ڕاستەقینەی "ڕزگارکەری ساختە"ی زووتر دەبینی، چونکە شاهین ڕێك کۆپییەکی بچووکی ئەو بوو، ئاخاوتنی، هەڵسووکەوتی، خواردن و خواردنەوەی لەگەڵ دۆخی دەروونیی...

ـ ڕاستە ڕەنگە بیرت بێت دادوەری دادگاییکردنەکە ئەمراللە کایا لە دانیشتنێکدا لە شاهینی پرسی "شاهین ئاپۆ لە تۆش زیرەکتر بوو؟" شاهین گوتبووی:"بەڵێ من بەبەغای ئەو بووم."

ـ لەڕاستیدا مامۆستا پێویستە زۆر لەسەر ئەو بابەتانە بوەستین، ئێستا دۆخەکە روونترو ئاشکراتر بەدەردەکەوێت، باشە ڕۆژێك لە ئەکادیمیا ئاپۆ وا بزانم دووبارە خەریکی یەك لەو لێدوانە مێژووییانەی بوو کە گوتی" هەمووان دێنە ئێرەو بارگاوی دەبنەوە، هێز لە من وەردەگرن، کەسێك دەڵێت من پاتریم تەواوبوو، من وەستام، هێزم نە ماو بەزۆری خۆی بێرەدا دەکات" تۆ، یاخود هەڤاڵێکی تربوو بەتەواوی بیرم ناکەوێتەوە بەڵام شتێکی زۆر لەجێگای خۆی پێ گوتبوو "سەرۆك مرۆڤ بەپاتری کار ناکات، هێزی مرۆڤ دەبێت لەنێو خودی خۆیەوە بێت."

ـ من شتێکی وام بیر دێتەوە، وابزانم باسمان لە شتێکی لەو بابەتە کردبوو، بەڵام ئەو قسەیە هەر کێ کردبێتی باشی گوتووە، بەڵام خۆی فەرمانی لەسێدارەدانی خۆی واژۆ کردووە...

ـ بەڵام بێ ئەوەی بزانیت...

ـ هەر خۆی لەو هەلومەرجانەدا مرۆڤەکان کاتێك ئەرێنیترین شتیش دەڵێن نازانن وە یاخود ئاگاداری ترسناکیی دۆخەکە نین، بابەتەکە گۆڕا، ئێمە لە چییەوە هاتینە سەر چی، ماوەکانی رۆما، یۆنان، رووسیاو کینیا و دواتر ئیمرالی و پەیوەندییەکانتم لەگەڵ ئەوانە دەپرسی.

ـ دەزانم، لەڕاستیدا ئەوەندەش لەسەرییەوە نەرۆیشتووین، تەنیا کەمێك نقومی قوڵایی رابردوو بووین، بە ڕای من ئاپۆ بەویست و ئارەزووی خۆی بۆ ئەورووپاش و کینیاش و دوای ئەوانیش بۆ ئیمرالی چوو.

ـ دەکرێت کەمێك بە روونتر بیڵێیت؟

ـ بەم جۆرە پێت بڵێم: ئاپۆ بۆچی ڕاستەوخۆ لە سووریاوە نەگەڕایەوە

وڵات؟ چونکە چوونە وڵات بە ڕاستەوخۆ لە سووریاوە واتا بەردەوامیدان بە خەباتی چەکداری و سەرخستنی بۆ قەبارەیەکی مەزنتر. ئاپۆ هەرگیز کارێکی وای نەدەکرد، دووبارە ئەگەر بیرت بێت وتەیەکی هەبوو لە بابەتەکانی سەبارەت بە شەنەر (ئەو هاندەرە چی دەگوت؟ بۆچی ناچێتەوە وڵات؟ باشە بابڵێین کە چووم... بەقەزاو قەدەر قاچم خلیسکا، بە فیشەکێکی کوێر کەوتم، ئەو کات حاڵی ئێوە چی دەبێت؟) بەڵام چووە ئەورووپا. دەستی کرد بەو گەڕانە بێ خەوشە تا کینیا بەرگەی گرت، مامۆستا باوەڕ بکە ئاپۆ بەو رادەیە ساویلکەو ساکارنییە کە ئێمە دەیزانین، ئەو کاتەی وا هەست بکات کە زیانی پێدەگات تاڵەمووەکە نەوەك چل، بەڵکو هەزار و چل جار هەڵگێڕ و وەرگێڕ دەکات، بە ڕای من چوونەکەی بۆ کینیاش و ئەو حاڵە "بێتاوانە"ی نێو فڕۆکەکەشی و ئەو داوای لێبووردنەشی کە بە "دایکم تورکە" دەستی پێدەکرد، هەر هەمووی زۆر باش دەزانی.

ـ فوئاد، دەڵێن ئەقڵ یەك ڕێگای هەیە بۆی بچێت، من لەگەڵ تۆ لەو بابەتە هاوڕام، ئیدی هەر پێشهاتێك لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، پەکەکەو گەریلا بۆ ئەو ئاپۆیەی چوو بوو بۆ ئەورووپا مەترسی بوو، گارانتی مانەوە و ژیانی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست گەریلایە، بوونی ئەو لە ئەورووپا فەرمانی لەسێدارەدانە بۆ ئەو، بۆ ئەسەدی خودای سووریا شەڕ مەرج بوو، هەزاران کوردی سووریا لەو داوایە شەهیدبوون، ئەسەدو دەزگا هەواڵگرییەکانی ئایا ئەوەیان نەدەزانی؟ ئەگەر شەقێکمان لە پاسەوانێکی ئەو بدابا دەهات ئاپۆی بە گوێچکەکانی دەگرت و دەیبرد دادگایی دەکرد، هەرچەندە بردنی بۆ بنکەی پۆلیس چۆن بە "شەڕی دمار" بە زیرەکییە بێوێنەکەی سیاسەتی گەورەی دەکردو ڕەنگی دەکرد و هەر دەی گێڕایەوە و لێی تێر نەدەبوو، لەکاتێکدا بیست ساڵ ڕەت بووە تەنانەت ڕێگای گۆڕینی ژمارەکەشی پێ نەدەدرا، لە سەرووی هەموانەوە ئێمەو هەموو کارمەندانی هەواڵگریی ئەو

تەلەفۆنەمان بەکاردەهێنا.

ـ بە کورتی ئەوەی دەیڵێم ئەوەیە: چوونەکەی لە کینیاوە بۆ تورکیا و دۆخی لە ئیمرالی خۆی بە ویست و ئارەزووی خۆی و ئەنقەست کردی.

ـ ئەوە مەحموود باکسی گوتی، لە پەرتووکی ئەشقی کورد باسی کرد، فوئاد ئەوانە شتی زانراون، بەڵام هێشتا هەیە دەزانێت و دوای ئەوە کەوتووە، ئەوە بابەتێکی ترە...

ـ ئێستا ئەگەر دۆخێکی وا هەبووا قبوڵم دەکرد، بە ماقوڵم دەبینی و پشتگیریم لێ دەکرد، باشە با بڵێین شەڕ راگیرا، هەموو ڕۆژێك خۆی خۆی خواردەوە و چووە ئەورووپا، باشە ئەنجومەنەکەت و کەسانی ئاقڵ لەگەڵ خۆت ببە، وەك پیاو بەدونیا رابگەیەنە کە وازت لە خەباتی چەکداری هێناوە، لە زۆر شوێنی جیهان ئەوانە ڕوویانداوە، بەڵام تۆ بچۆ ئیمرالی و ستراتیژی پارتییێکی گەورەو گران بگۆڕە.

ـ بەڵام فوئاد خۆ ئەوە نوێ نییە...

ـ هەر خۆی ئەوەی خەفەتم پێدەدات ئەوەیە! ئەو پیاوانەی لەو ئەنجومەنەن پیاونین، ئەگەر پیاوبان لە بڕیاری ڕۆژی یەکەمیان پێداگیر دەبوون، ئەوەت بە ئاشکرا پێ دەڵێم، ئەگەر ئەوانەی ئاپۆ دەیڵێت و دەیانکات یەکێکمان بمان کردبا ئەمڕۆ دەبووین بە خیانەتکارێکی شاهانە، بەڵام کاتێك ئاپۆ بیکات ئەوە ڕاچێتەی ئامادە هەیە بۆی (سەرۆك شتێك دەزانێت!).

ـ باشە دوایین پرسیار: هیچ شتێکیان بە زۆر پێت کرد یاخود بەسەرتدا بسەپێنن؟

ـ چیتر لەمن بکەن، لە ئەنجامی ئەو مانگرتنەی تامردن کە ئەنجامم دا نیوە ئیفلیج بووم، ئەگەر نزیکەکانم و یارمەتیی ئەڵمان نەبوا، دۆخم خراپتر دەبوو، بەدەر لەوە بەردەوام دژە پڕوپاگەندە، ماوە ماوە هەڕەشە، قسە هەڵبەستن لەملاو ئەولاو ئەو وردە باسکردنانەی پاشەملە کە لەمێشکی مرۆڤ دەدات

دەستی پێکرد...

ڕێکخراو و پارتییەکان نموونەی دەوڵەت بوونن، بە بەدامەزراوەبوونیان بوونیان دروست دەبێت، ئارام و لەسەرەخۆن، بەگوێرەی خۆیان مافێکیان هەیە، بەڵام بەداخەوە لەمە و لە ڕێکخراوی لەم جۆرە نموونەیەدا چاوەڕوانیکردنی ئەمە بە خەیاڵبوونە، لەکوێ، کەی، چی دەکەن دیارنییە، هەر یەکەی وەك سەرسەرییەکن، بۆیە ئێمە بەو بنیات و تێگەیشتنە لەسوود زیاتر زیانمان بە گەلەکەمان گەیاند، ئەوەی ئەمڕۆ لە وێنەی کوردی ئەورووپادا دەخوێندرێتەوە: (تیرۆریست، ئۆتۆبان سوتێنەر، هێرشکەری سەر باڵیۆزخانەو ڕووداوی کوشتن)ە، واتا کاتێك بە ئەڵمانێکی سەر شەقام دەڵێیت کورد ئاپۆ و پەکەکە بەخەیاڵیدا دێت، ئەوکات بەدوای کونێکدا دەگەڕێت خۆی تیادا حەشار بدات.

گەلێکی لەم جۆرە بێتاوان بەهۆی ئەوەی بەم جۆرە خستمانە دۆخێکی ترسێنەرە هەرچەندە ڕەخنە لەو رابردووە پیسەی خۆمان بگرین ئەوەندە فێری مەدەنییەت دەبین و ویژدانمان ئاسوودە دەکەین، من بڕوام وایە.

ـ باشە فوئاد دەڵێم منیش وەك تۆ ڕووناکبیرە کوردەکان و نموونەی کوردە هاوچەرخەکان و خەباتکاران ئومێدی ژیانێکی بەساغ و سەلامەتی و درێژیان بۆ دەخوازم و بەهیوای ئەوەی ببن بە ناونیشانێك کە سەردانیان بکرێت لەلایەن نەوەی داهاتووەوەو با خاڵ بۆ ئەو لێدوانە تایبەتییە بێنین لەگەڵ تۆ، تۆچی دەڵێی؟

ـ وەڵا مامۆستا چی بڵێم؟ ئێمە هەرچەندە خاڵ دابنێین پەخشانێکی تر دەست پێدەکات.

بەڵام بە ڕای منیش با ئێستا بەوەندە کۆتایی پێ بهێنین، تاکێك و تەمەنی ئەو لە بەرانبەر تەمەنی گەل و نەتەوەیەك ئەوەندە گرنگ نییە، ئێمە هێشتا گەلێك هەوراز و نشێو ڕەت دەبین، زیاتر خاڵ دادەنێین و زیاتریش پەخشانی نوێ دەکەینەوە.

٤٢ـ دوران کاڵکان: هێشتا ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتیی ئۆجەلانە، بڕوام وایە کە ئەو کەسەی ناوی لە تێبینییەکانی دیداری پارێزەری ئۆجەلان بە "بەڕێوەبەر" هاتووە دوران کاڵکانە، ئەگەر دوران کاڵکان بێت ئەو لە مانگەکانی ئادارو نیسانی ٢٠٠٠ لە سووریاوە چووە ئیمرالی و بۆ ماوەیەك لای ئۆجەلان مایەوە، بە دەسەڵاتی تەواوەوە پڕ چەککراوە و نێردراوەتە کوردستانی باشوورەوە، دەزانرێت کە دوران کاڵکان لە ئادار و نیسانی ٢٠٠٠ بۆ چوونە ئەورووپا، چووە سووریاو دوای مانگێك گەڕایەوە، هەر کە گەڕایەوە "سەردەمی نوێ" کە تیۆری خیانەتی ئیمرالییە لە لایەن دوران کاڵکانەوە دەستکرا بەوەی بە گەریلاکان قبوڵ بکرێت، لە داهاتوودا زۆر شت دەربارەی "بەڕێوەبەر" و دوران کاڵکان دەگوترێت، من تەنیا ئاماژە بە داهاتوو دەکەم.

٤٣ـ هێلین ـ مەزڵوم: کاتێك لە ساڵی ١٩٩٣ لەلایەن ڕێکخراوەوە خرانە ژێر چاودێری و لەدۆخێکی نالەبار دەستگیر کران ناچاربوون کە هەڵبێن، دواتر هاوسەرگیریان کرد، بە نهێنی ڕێکخراو لە ئەڵمانیا دەژین.

٤٤ـ ئۆکتای: دوای چاپەمەنی Med tv کاری کرد، بەر لە هەڵاتنی ئۆجەلان پەیوەندییەکانی لەگەڵ پارتیی سنووردار کرد، لەگەڵ ئافرەتێکی دەرسیمی هاوسەرگیری کرد، کاتێك ئۆجەلان خۆی بەدەستەوە دا هەموو پەیوەندییەکانی لەگەڵ ڕێکخراو پچڕاند، ئێستا لە ئەورووپا دەژییێت.

٤٥ـ خاڵە مەمیش: کاتێك ئایەتەکانی ئاپۆ بڵاوکرایەوە ئەو پەرتووکانەی لەمن وەری گرتبوون بە ژێراو ژێر دەیفرۆشتنە ئەوانەی متمانەیان پێدەکەین و نزیکەکان. لای ئاپۆچییەکانیش پڕوپاگەندەی لە دژم دەکرد، دواتر کۆچی دوایی کرد.

٤٦ـ ئاکبوڵوت (ئیسـماعیل سـایان): لە کوردسـتانی باشـوور و لەلایەن عوسمان ئۆجەلانـەوە هەوڵـی کوشـتنی درا، بـەر لـەوەی مـن لـە لوبنـان هەڵبێـم، بەنیـاز بـوون ئاکبولـوت بکـوژن و هەڵوەشـاندنەوەی ئەنجومەنـی نەتەوەیـی کوردسـتان بکـەن بـە تاوانـی ئەو، کـە من هەڵاتم ڕەنگـە ئاکبولوت لە مـەرگ ڕزگاری بووبێت. عوسـمان ئۆجـەلان کاتێـك بـردرا بـۆ چاکسـازی لـە خودڕەخنەکـەی نووسـیبووی (ئیسـماعیلم دەهێنـا بـەردەم هەمـووان و گوللەبارانـم دەکـرد، بـەڵام بەهـۆی ئـەوەی نەمتوانـی بنکـە بـۆ ئـەوە ئامـادە بکـەم بـۆ ئـەوەی لە ئێـران دەستبەسـەر بێـت نـاردم). ئیسـماعیل کـە لـە ئێـران هەسـت دەکات بەرەوپێشـچوونەکان بـاش نیـن بـە پـارەو پاسـپۆرتەکەی گیرفانـی رادەکات بـۆ تـاران، لـەوێ سـەر فڕۆکەیـەك دەکەوێـت و دێـت بـۆ ئەڵمانیـا، لێـرە ڕێکخـراو دەیبـات بـۆ لێکۆڵینـەوەو لـە دویزبـۆرگ لـە دەزگایـەك لەبـەردەم خەڵـك هەڵیدەسـتێنن بـۆ خودڕەخنـە، لـە بـەردەم سـەدان کـەس ناچـار دەکرێـت وتـە بـدات و ئەمـە دواتـر لـە ڕۆژنامـەی بەرخـوەدان کـە لـە ئەڵمانیـا دەردەچـوو بەنـاوی "دادگای گـەل" بڵاوکرایـەوە، هەواڵەکـە لـە ڕۆژنامـەدا بـەم جـۆرە دەسـت پێـدەکات:(لەمانگـی ئایـار لـە دویزبـۆرگ لەلایەن کوردسـتانییە وڵاتپـەروەرەکان کۆبوونەوەیـەك ئەنجامدرا، ئەوە کۆبوونەوەیەکـی ئاسـایی نەبـوو، ئـەوە کۆبوونەوەیـەك بـوو کـە لە کەشـی شـەڕی جەنگـی کوردسـتانییە وڵاتپـەروەرەکان دادگای بەهـا بەهێـزەکان کـە شـکلیان پـێ دراوەو جارێکـی تـر نیشـان دراون و ئـەو دۆخـەی لەگـەڵ ئـەوان یـەك ناگرێتـەوە مەحکـوم دەکـران). لەبەردەوامـی هەواڵەکـەدا: (ئـەو ئـەردال نـاوەی لەلایـەن وڵاتپـەروەرەکان لـە ئەورووپـا نـاسراوە سـەبارەت بـە هەڵاتنـی لـە شـەڕدا ئەوانەی دیاریکـرد: (ناکرێـت ئـەو ڕووداوە وەك ڕووداوێکـی ئاسـایی سـەیر بکرێـت، بـەو سـەردەمەش ناگوترێـت سـەردەمێکی ئاسـایی، پەکەکـە ڕێکخراوێکـی شـەڕکەرە، لـە سـەردەمێکین کـە خەڵکـی نزیکـەی هەموویـان بەشـداری شـەڕن، لـە کاتێکـی ئـاوادا نەچـوون بـۆ شـەڕ و هەڵاتـن لێـی بێگومـان تاوانێکـی گەورەیـە، ئـەوە

بیانـووی زیـادەش هەڵناگرێـت). لـە وتارەکـەدا ئـەردال تۆمەتبار دەکرێـت و دێین بـۆ خاڵـی سـەرەکی: "هەرچەنـدە کـە ئـەردال لـە کۆبوونەوەکـەدا بـە سـنوورداری ئـەوە دەردەبڕێـت کـە هـۆکاری هەڵاتنەکـەی لەخۆیـەوە سـەرچاوە دەگرێـت، دەکرێـت ببینرێـت کـە بارێکـی دەروونیـی چـۆن ڕێـگای بـۆ ئـەوە کردووەتـەوە، هەروەهـا ئەوانـەی لـە شـەڕ رادەکـەن هەندێکیـان ڕێگایەکـی دووەم هەیـە کـە هەڵیدەبژێـرن، دوژمنایەتیکـردن و ماسـککردنی کۆتایـی پێهاتنیـان، نموونەیـەك هەیـە کـە سـەلیم چوروککایایـە، وەك کەسـایەتییەك کـە کەمالیـزم لـەودا سـەرکەوتووە و لەشـەڕدا هێـزی جوڵانەوەی نیشـان نـەداوە، بێزرخێتی شـاردنەوەی ڕاسـتییەکانی بـە "پەکەکـە منـی بەسـیخوڕ ڕاگەیانـدن بۆیـە هەڵاتـم" کردووەتـە پڕوپاگەنـدە." لـە بەشـێکی ئەو وتـارەدا ئەوانەی ئیسـماعیل سـایانیان دادگایی کرد پرسـیار دەکەن:"بۆچـی وەفـادار نەبـووی لـە بەرانبـەر ئـەو سـوێندەی خـواردت؟" سـوێندی "بـە گیـان و بـە خوێـن ئێمـە لەگـەڵ تۆیـن ئـەی سـەرۆك"ت لەبیرکـرد؟ هیـچ وەڵامێـك بـۆ ئـەو پرسـیارە نەدرایـەوە. (لەوتـاری "راکردن لـە شـەڕ تاوانە" لە حوزەیرانـی ۲۰۰٤ لـە بەرخـوەدان وەرگیـراوە).

دوای ئـەو خودڕەخنەیـە بە ئیسـماعیلیان گوت "لەماڵەکـەت بمێنیتەوە، دەبێت لـە هۆڵەنـدا لەژێـر چاوێـری ئێمە دابیـت" و بـردرا. دوای ماوەیـەك بڵاوکرایەوە کە لـە "ڕووداوی هاتوچۆ" گیانی لەدەسـتداوە.

٤٧ـ عسـمت سـەزگین (ماشـەڵا ئۆزتـورك): ئۆجـەلان دەیەویسـت ماشـەڵا لـە کوردسـتانی باشـوورەوە بینێرێت بۆ شـەڕ لە کوردسـتانی باکوور، ماشەڵای "شەڕڤان" کـە لـە چۆکی خـۆی دەدات، بۆیـان گێڕامەوە کە گریـاوەو گوتوویەتی "مـن پیاوێکی بـە تەمەنـم بـۆ ئەورووپـا، ماشـەڵا بەسوپاسـکردنی خاوەنەکەیـەوە دەسـتیکرد بـە بەردەوامیـدان بـە کەشـتییەکەی لـە شـوێنی بیمـەی کۆمەڵایەتـی سیسـتەمی ئۆجـەلان هەڵدەبژێـت، چونکـە وا بیـر دەکاتـەوە داهاتـی زیاتـر دەبێـت.

٤٨ـ جەمیل بایک: هێشتا بەردەوامیی بەبێ ڕەنگییەکەی دەدات، کاتێک ئۆجەلان خیانەتیکرد تەنانەت عوسمان ئۆجەلانی براشی بە دەورەبەرە نزیکەکەی گوت کە عەبدوڵڵا زمانی کراوەتەوەو "لەمەودوا ملکەچی ڕێنماییەکانی نابم"، جەمیل هیچ لێدوانێکی نەدەدا. لە لێکۆڵینەوەی هەواڵگریی تورکیا ئۆجەلان بۆ ئەوەی تا هەتایە جەمیل بێدەنگ بکات ئەو تاوانانەی ئاشکرا دەکرد:

"جەمیل بایک: لە بوارەکانی سەربازیی و پراکتیکدا لاوازە، بەمنەوە پەیوەستە، ئەگەر وەك تاك زۆر پێش بکەوێت ڕەنگە بەگشتی روانین بدات، پراکتیزەکردنی لە گۆڕەپانێکی تەسکدا لاوازە، بە گشتی لە دواوەی سەنگەر دەمێنێتەوە، لە کاتی مەشقکردندا سوودبەخشە و ناچێتە نێو شەڕ، ساڵی ١٩٨٢ لە ئەشکەوتێك بۆ نەکەوتنە بەر دەست ١٧ ئەندام و بۆ پاراستنی دیسپلین ١٣ ئەندامی بەکوشتدابوو" (وتەی لێکۆڵینەوە، کۆتایی خەڵەتانێك، دەزگای چاپی کۆمەڵ، ئیستانبۆڵ، لاپەڕە ٣٥٨).

وابزانم زۆر ئەستەمە ڕوونکردنەوەی چەپڵەلێدانی ددانپێنەر ئۆجەلانی ژێر دەستی دەوڵەتی تورك بۆ ئەو جەمیل بایکەی بەبیانووی ئەوەی نەبن بە ددانپێنەر بێ ئەوەی چاو بتروکێنێت ١٧ وڵاتپەروەری گوللەباران کرد!

٤٩ـ تیمور سایان: کاتێك ئۆجەلان ئەنجومەنی نەتەوەیی کوردستانی هەڵوەشاندەوە، گەڕایەوە فەڕەنسا، پەیوەندییەکانی لەگەڵ ڕێکخراو پچڕاند و ئەو زانکۆیەی بەنیوەچڵ جێیهێشتبوو تەواوی کرد، زانکۆی بە بەرزترین پلە کۆتایی پێهێنا، بەو نامەیەی ئامادەی کرد، ناونیشانی دکتۆرای سیاسی بەدەستهێنا.

٥٠ـ مامە ڕەفعەت: کاتێك گەڕایەوە ئەورووپا ئەوەی دەیزانی و شایەتی بوو تەنیا بۆ دەوروبەرە نزیکەکەی گێڕایەوە و بێدەنگ بوو.

٥١ـ موراد داغدەلەن: لە کوردستانی باشوور راشکاوانە ڕەخنەی لە هەڵوەشاندنەوەی ئەنجومەنی نەتەوەیی گرت کە لەلایەن ئۆجەلانەوە هەڵوەشێنرایەوە، هەڕەشەی لێکرا، بە تەنیا جێ هێشترا، مەرگ و دەستگیرکرانی رەچاوکرد و بێ هیچ ناسنامە و پاسپۆرتێك لە ڕێگای ئێرانەوە تا ئیستانبوڵ هات، لەوێوە گەیشتە ئەڵمانیا، بە نووسینی وتار لە هەندێك ڕۆژنامە هەوڵی باسکردن و تێگەیاندنی خەڵکی لە ئۆجەلان و سیستەمەکەی دا، ئەو دێڕانەشی بۆ بەشی زیادکراوی پەرتووکەکە نووسی:

لە دوایین دیدار لەگەڵ سەلیمی خۆشەویست داوایکرد بۆ پەرتووکی ئایەتەکانی ئاپۆ کە لە تورکیا چاپ دەکرێتەوە شتێك بنووسم.

ساتێك بیرم کردەوە کە دەتوانم چی بنووسم، چۆن دەتوانم بە وتارێکی کورت لەسەر داواکاریی ئەو دۆستە خۆشەویستەم کە ١٣ ساڵە هاوقەدەرین، بە باشترین شێوە دۆخەکە روون بکەمەوە.

دوای ئەوەی ئەو لە سیستەمی ئۆجەلان هەڵات و چوو بۆ ئەورووپا دەکرێت بڵێم شایەتی هەموو ئەوانە بووم کە بەسەری هات.

ئەو پیاوەی پڕوپاگەندەی ئەوەی لە دژ دەکرا کە "ملیۆنان مارکی هەیە، بە دەوڵەتە ئەورووپییەکان پارێزگاری لێدەکرێت و ژیانێکی زۆر ئاسوودە دەژییێت"، بینیم کە چۆن بێ پارە و بێ پارێزەرەوە لە ماڵی ئەو دۆستانەی دەیتوانی هانایان بۆ بەرێت لە نێو بێدەرامەتی دەژیا. شایەتی ئەو ١٣ ساڵە ژیانەی ئەو و ئایسەلی خۆشەویستم کە ژیانیان لە ئێش و مەینەتی چنرابوو.

ئەو سەرەڕای ئەوەی دەیزانی کە لێی تێناگەن، قبوڵ ناکرێت و تەنانەت نەفرەتی لێدەکرێت تەنیا بۆ ئەوەی بەرپرسیاریەتیی ویژدانی ئاسوودە بکات نووسی.

هەروەك هەموو ئەو بیرمەندە بە ئابڕووانەی مێژوو کردیان تەنیا و تەنیا بە ڕاستییە بێ خەوشەکانەوە پابەندبوو و ئەو شەرەفەی لە سەڕووی هەموو

شتێك بینی، تەنیا ئەوەی ئەنجامدا کە پێویست بوو ئەنجام بدرێت.

بیر لەو ڕۆژانە دەکەمەوە! لە ماڵەکە لە قامیشلۆ بە بیانووی ئەوەی "بەشداری کۆبوونەوەیەك دەکات" لەلامان بردیان و دەستگیریان کرد، دوای ئەو نەهامەتیانەی بەسەریاندا تێپەڕی لە ئەڵمانیا لە ماڵی هاوڕێیەك بە ڕێکەوت بینیم، تا بەیانی ئەوانەی نووسیبووی بۆمی خوێندەوە، دواتر کە خوێندنەوەی ئەو پەرتووکەی ناوی ئایەتەکانی ئاپۆ وەردەگرێت کۆتایی پێهات لە بێدەنگی و غەمبارییەکی قوڵ سەیری یەکترمان کرد، ئەوانەی گێڕایەوە ئازاربەخش بوون، ئەو پەرتووکە وەحشیگەرێك کە تیایدا ژیاین و هێشتا ماوەیەکی زۆر لەناویدا هیتر دەژین، تراژیدیایەکی بە پانۆراما نیشان دەدا، ئەوەی بووە هۆکاری جیابوونەوەی منیش کە بە روونی هەموو ئەو وەحشەتەی لەنێوی دابووم و بەهەموو ئەقڵ و هەستەکانمەوە درکم پێ دەکرد و بەچاوەکانم دەمبینی ئەو خستییە بەرچاوی هەمووانەوە. یەکەم وشەم ئەوەبوو کە "ئەو نووسراوانە بێگومان دەبێت چاپ بکرێن". لە جیهانێك کە نابینێت، نابیستێت و تێناگات، ڕەنگە مومکین نەبێت چاوی نابیناکان، گوێی نابیستەکان و ئەقڵی نائێگەیشتووەکان بکەیتەوە، بەڵام ڕۆحی ئەوانەی کە هەموو شتێکیان لە لایەن شەیتانێکەوە دزراوە چۆن ڕزگار دەکرا، زۆری ئازار چەشت، بەڵام لە کۆتاییدا ڕاستی بەسەر درۆدا سەرکەوت و لەگەڵ تێپەڕبوونی کات ڕاستی ئەوانەی لەو پەرتووکەدا نووسراون زۆر بە داخەوە بە چەشنی ئازاری زیاتر بەدەرکەوت، ئەوە وابزانم قەدەری هاوبەشی مرۆڤایەتییە، هەر خۆی هیچ نووسەرێکی ڕاستییەکان لە کاتی خۆیدا تێینەگەیشتوون! ئەوەی لەو پەرتووکەدا باس کراوە کە ماوەیەکی گرنگ لە مێژووی نزیکماندا باس دەکات، ئەوە مێژووی هاوبەشی هەموو ئەوانەیە کە لەو ماوەیەدا ژیاون، ئەو پەرتووکەی لە ئێش و ئەسرین چنراوە ڕووی، بەردەم ئاوێنەی خودی هەمووانە.

ئەوەی لەو پەرتووکەدا ناوی هاتووە و ئەوەش کە نەهاتووە، لەو

تراژیدیایەدا بەشی هەیە، دەڵێم بە هیوای ئەوەی جارێکی تر ئەوانە بەسەر کەسدا نەیەنەوە، بەڵام تا مرۆڤەکان لە ژیاندابن هەموو ئەو ڕووداوانە لە جۆرەها سات و شوێن روو دەدەن، ئەوە دەزانم، وەك ئەوەی دوێنێ ڕووی دا. وەك ئەوەی ئەمڕۆ ڕوویداو ڕاستییەکی تریش دەزانم، هەروەك ئەوەی دوێنێ و ئەورۆ برۆنۆکان، حەللاج مەنسوورەکان، پیرسوڵتانەکان، مەزڵوومەکان، سەلیمەکان و ئەوانی هاوشێوەیان هەبوون بەیانیش دەبن، پارێزەرە بە نامووسەکانی ڕاستییەکان بەردەوام دەبن، سەری ڕێز بۆ ئەو شەڕڤانە ئازا و بەجەرگانەی ڕاستییەکان دادەنوێنم.

موراد داغدەلەن.

٥٢ـ مەتین جانسز: دوای هەڵوەشاندنەوەی ئەنجومەنی نەتەوەیی کوردستان گەڕایەوە هۆڵەندا، زۆر ڕاستی زانی کە تا ئەو کات نەیدەزانی. وادیارە لەوە گەیشتووە کە سیاسەت کارێك نییە لەگەڵ ئەو بگونجێت، بۆیە دەستی کرد بەوەی خەریکی بازرگانی بێت.

٥٣ـ زەکی (ئیسماعیل ئۆزدەن): لەو جۆرە بێ کەسایەتیی و بێ زانیاریانەیە کە سیستەمی ئۆجەلان دەیەوێت، هێشتاش ئاوایە. ماوەیەك لەلایەن پۆلیسی ئەڵمانیاوە دەستگیر کرا، دەگوترێت کە ئێستا لە ئێرانە و بە پەیوەست بە سیستەمی ئۆجەلان کار دەکات.

٥٤ـ هەمزە بیندال: تا ئەوکاتەی ئۆجەلان لە شام بوو، لە ماڵەکەی ئەو مایەوە، شایەتی هەموو تاوان، قەتڵ و دەستدرێژییەکانی ئەوە. کاتێك لە کوردستانی باشوور بوون، لەگەڵ ئافرەتێکی میلان ناو کە لەساڵی ١٩٩٢ لەئوستralیاوە هاتبووە نێو ڕیزەکانی پەکەکە، هەڵاتن و هاتنە میونخ، هەمزە

لـە میونـخ لـە چاوەڕوانیدایـە، میلانیـش گەڕاوەتـەوە ئۆسـترالیا تـا لەڕێـگای فەرمییـەوە هەمـزە ببـات بـۆ ئـەوێ.

٥٥ـ حامـد: لەسـاڵی ١٩٩٠ەوە لەماڵەکـەی ئۆجـەلان دەمایـەوە، لـەو ماڵانـەی لێـی مایـەوە زۆربـەی نهێنییەکانـی شـام و دۆڵـی بیقاعـی دەزانـی، چەقۆیەکـی خوێنـاوی بـوو کە لـە پاککردنـەوەی ناوخۆ بەکارهێـنرا، لەسـاڵی ١٩٩٧ بەدەرکەوت کـە لەگـەڵ ئـەو ئەڤینـەی لـە ماڵـی ئۆجـەلان دەمایـەوە، پەیوەنـدی هەیـە، دادگایـی کـراو سـزای لـە سـێدارەدرانی بـۆ دەرکـرا، لەبـەر ئـەوەی کوردی سـووریا بـوو سـزاکەی بەسـەردا نەسـەپێنرا.

نێـردرا بـۆ کامپەکانـی گەریـلا لـە باشـووری کوردسـتان، لـە ماوەیەکـی کـورت حامـد لـەو کامپانـە هەڵات و چـووە ئەو ناوچانەی یەکێتیی نیشـتمانیی کوردسـتان تیایـدا باڵادەسـتە، دواتـر لەلایـەن دەزگای هەواڵگریـی سـووریاوە لـەوێ بـردرا بـۆ سـووریا، بەواتـای تـەواوی وشـە، قوتـووی شـەڕی ئۆجـەلان و سیسـتەمەکەیەتی.

٥٦ـ ئەحمـەد: ماوەیەکـی زۆر لەماڵـی ئۆجـەلان مایـەوە، کاری پۆسـتەچیی بـۆ کـرد، ئەوانـەی لـە نێـوان سـاڵانی ١٩٩٠-١٩٩٣ بـە ئامانجی مەشـق بینین لـە بیقاع چوونـە شـام لـە ڕێـگای ئـەوەوە گەیەنرانە بیقـاع. لەسـاڵی ١٩٩٥ لەگـەڵ ئافرەتێك کـە لـە ماڵەکـەی ئۆجـەلان دەمایـەوە هەڵاتـن، ڕۆژێـك دواتر لەگـەڵ ئـەو ئافرەتە بەیەکـەوە کـوژران.

٥٧ـ فـەوزی: بـۆ هەرێمـی ڕۆژئـاوا (سەمسـوور، گومگـوم، عەنتـاب) نـاردرا، گوتیـان کـە لـە ڕووبەڕووبوونەوەیـەك گیانـی لەدەسـت دا.

٥٨ـ ئۆرهـان ئایـدن: کاتێـك چووە شـام وازی لـە مانگرتنی تامـردن هێنا، لەگەڵ کات تەندروستییەکەی بـەرەو باشـە ڕۆیشـت، لەساڵی ١٩٩٦، یاخـود ١٩٩٧ بـوو لـە شـام دەسـتگیر کـراو ناردرا بـۆ شـارۆچکەی بـار الیاس لـە لوبنـان، لـەوێ بـە ئەشـکەنجە کـوژراو تەرمەکـەی لـە چاڵێکـدا نێـژرا، تـا ماوەیەکی کـورت لەمەوبەر هـۆکاری کوشـتنی ئۆرهـان بـۆ منیـش نهێنی بـوو، بەر لە سێ مانگ لـە نزیکەکەم و هاوگوندییەکـەم محەممـەد ڕەزا کاراداغ ڕووی نـاوەوەی ڕووداوەکـەم زانـی، بـۆ یەکەمجـار لێـرەدا دەینووسـم:

هاوڕێکـەم ١٦ سـاڵ لـە زینـدان دەمێنێتـەوە، کاتێـك ئـازاد دەبێـت دەچێتـە شـام، دوای ئـەوەی ماوەیـەك مەشـق دەبینێـت، وەك بەرپـرس لـە حەلـەب دادەمەزرێنرێـت.

لـەو ڕۆژانـەی ئۆجـەلان لـە حەلـەب بـوو، دەچێتـە ڤێلایـەك کـە کاندیـدی گەریلا ئافرەتـەکان مەشـقی لێدەکـەن، بـە وتـەی ئۆجـەلان تیایدا چـڕ دەبنـەوە، ئافرەتێـك کـە لـە نهۆمـی خـوارەوە دەمێنێتـەوە بـەو هەڤاڵـە دەڵێت کە ئـاو براوە و لێـی دەپرسـێت کـە لە قفڵـی... ئـاو دەزانێت یاخود نـا، کاتێـك هەڤاڵەکە دەڵێت دەزانـم دەینێرێـت بـۆ سـەربان، هەڤـاڵ کـە سـەیری قفڵەکـەی سـەربان دەکات و بەمەبەسـتی کۆنتڕۆڵکردنـەوەی دادەبەزێتـە نهۆمـی ناوەڕاسـت و گوێـی لـە هەندێـك دەنگـی نامـۆ دەبێـت، لـە دواوەی دەرگاکـە سـەیر دەکات و چاوی بـە دیمەنـی کچێـك دەکەوێـت کـە خەریکـە ئـۆرگازم دەبێـت، بـاوەڕ بـە چاوەکانـی نـاکات و دیمەنەکـە لەبـەر چـاوی ون نابێـت و ڕادەکاتـە خـوارەوەو ماڵەکـە جێدەهێڵێـت و دەچێتـە ماڵێکـی تر. ئێـوارە ئۆجەلان بانگـی دەکات و ئەو دیالۆگە لەنێوانیـان دەگوزەرێـت:

ـ ئەمڕۆ بۆ چوویتە سەربان؟

ـ سەرۆك چووم تا قفڵەکە چاك بکەمەوە.

" ناتوانیـت، تـا ڕوخسـەت وەرنەگیرێـت بـۆت نییـە بچیتـە ماڵـی کارمەندێکـی

ئاسایش؟

" (چاوم بڕیە ئەرزەکە)

ـ ئۆرهان ئایدن دەناسیت؟

ـ دەیناسم!

ـ دەزانیت کە لەکوێیە؟

ـ نەخێر!

ـ ئەویش لووتی دەخستە نێو ئەو بابەتانەوە، خستمانە ژێر ئەرزەوە.

ـ (دووبارە چاوم بڕیە ئەرزەکە)

ـ تۆش بنێرم بۆ لای ئەو؟

ـ خۆتان دەزانن سەرۆك!

٥٩ـ فەیلەسوف (خالد یلدرم): کاتێك لە زیندانی ئۆجەلان گیرابووم پاسەوانم بوو، لە شارۆچکەی بار الیاسەوە نێردرایە ئەورووپا، لە ئەڵمانیا و فەڕەنسا ئەرکی پێ سپێردرا، لە ئەڵمانیا دەستگیر کرا، دوای ماوەیەك ئازادکرا و بە جۆرێك لە رێکخراو دەرکرا. دووبارە دەستگیر کرا، جارێکیتر ئازادکرا، زۆر دەمێکە لە بێنرخیی ڕابەری مەزن تێگەیشتووە، بەڵام لە دۆخێکە کە نازانێت چی بکات.

٦٠ـ شەمدین ساکك: لەساڵی ١٩٩٧ بە ئامانجی دادگاییکردن لە دیاربەکرەوە بانگ کرایە شام، لێرەدا بە سووکایەتی پێکردن پرێستیژی سفر کرایەوە، بەجۆرێك لە شاخەکانی تۆرۆس لەگەڵ گرووپێك لە ئەنادۆڵ بەرەو مەرگ رەوانەکران.

شەمدین کە سەرنجی ڕەوشەکەی دا لەگەڵ گرووپەکەی گەڕانەوە شام، ئۆجەلان کاتێك لەوە گەیشت ناتوانێت ئەو لە شام بکوژێت، بە بیانووی

کۆنگرە رەوانەی کوردستانی باشووری کرد.

شەمدین کاتێك زانی دەکوژرێت هەڵات و لەدەڤەری بادینان هانای بردە بەر هێزەکانی بارزانی، کاتێك ئۆجەلان هەواڵەکەی بیست، لە پەیوەندییەکی تەلەفۆنی لەگەڵ بەرنامەیەکی کەناڵی Med tv گوتی: (شەمدین ساکك لای ئێمە هەڵاتووەو هانای بردووەتە بەر مەسعود بارزانی، بانگەواز دەکەم بۆ بەرپرسانی سەرۆکایەتیی ئەرکانی تورکیا، ئەوەی ٣٣ سەربازیی ئێوەی کوشتووە ئەوە، ئەگەر ئێوە شەرەف و کەرامەتتان هەبێت دەچن و دەیبەنەوە).

دوای ماوەیەك لەو بانگەوازە، لە ئۆپەراسیۆنێکدا شەمدین ساکك و براکەی عارف ساکك دەستگیر کران و بردران بۆ دیاربەکر، لەوێ ئیرادەیان شکاو وەك هەموو ئەوانەی ئیرادەیان شکا، دەستیان کرد بە ئاخاوتن، گەیشتە ڕاگەیاندنەکان کە شەمدین شاکك لە زیندان وێنە دەکێشێت و لە دەرەوە دەیفرۆشێت. لەبەرواری ٦ی کانوونی دووەمی ٢٠٠٥ ڕۆژی پێنج شەممە لەلایەن ڕاگەیاندنەکانی تورکییەوە بڵاوکرایەوە کە پەرتووکێکی بڵاوکردووەتەوە، ئەو دێڕانەی لەڕاگەیاندنەکان بڵاوکرانەوە دێنمەوە خوارەوە:

"حەرەمەکەی ئاپۆ لە شام!ـ

ئۆزگور جەبە / دیاربەکر (DHA)

پەرتووکی "ئاپۆ" لەلایەن شەمدین شاککی فەرماندەی باڵای پێشووی پەکەکە کە لەزیندانی ژمارە ١ی دیاربەکر لە لایەن (DGM) (دادگای ئەمنی دەوڵەتەوە) سزای زیندانی تاهەتایی بۆ دەرکراوە بڵاوکڕایەوە.

شەمدین ساکك لە کاتێکدا ڕایدەگەیەنێت پەرتووکەکەی ڕەخنە، دیاریکردن و هاوارێکە، روونی دەکاتەوە کە بەئامانجی "دەرخستنی ڕووی ناوەوەی رێکخراو و بەشەفافکردنی ئاپۆ" ئەو پەرتووکەی نووسیوە.

بەشەکانی سەبارەت بە عەبدوڵڵا ئۆجەلان و حەرەمەکەی لە پەرتووکەکەی شەمدین ساکك بەم جۆرەن:

گەورەترین شایانبوونت هەواداربوونی خۆت بوو

بەو رادەیە هۆشت لە خۆت نەمابوو کە بڕوات وابێت ئەگەر بڵێیت "ببەوە کونجی ببەوە" (افتح یاسمسم افتح)، گاشەبەردەکان دەبن بە دەرگاو دەکرێنەوە. ئەو سەردەمەی لە حەرەمەکانت لە شام ڕۆژت رادەبوارد، بیرت لەوە نەکردەوە کە ڕۆژێك لە ڕۆژان پێویستت بە دادپەروەی دەبێت. زۆر باش لێت تێ دەگەم، لەو پێخەفەی تا ڕۆحت ڕووت دەبیتەوەو ئەو ئافرەتە بەجۆشەی ڕووخساری داپۆشیوە و چارەی داپۆشیوە لەنێو جوانی ڕۆحیی دا نییە. ئەو شەڕەی چوو بووە ناوی دۆڕاندبووی، سوپاکەی لەدەست دابوو، ئەو فەرماندەیەی تا دەرپێکەشی داکەندووە بە ڕووتییەکی شەرمەزارکەر دەبینم، مرۆڤ نەدەبوو بکەوێتە ئەو دۆخەوە، دەڵێم پادشا رووتە.

وەك ئافرەتی بەڕەوشت نزیکی ڕابەرایەتیی مەکەونەوە، ئەوانەی کچە گەنجە تێکۆشین ناوەکە کە ماوەیەکی درێژ لە ماڵەکەی ئۆجەلان لە شام مایەوە و دواتر لە دەوروبەری بەتلیس کوژرا بۆمی گێڕایەوە، ویژدانی دەسووتاند، ئەگەر ئەو کچەی نەکوشتبا ئەوا ئەوانەی دەیگێڕایەوە لە ناخم دەمناشت.

کچە گەنجەکە من لە شاخەکانی دیاربەکرەوە ناردم بۆ شام، کچە دەترسا لەوەی لەگەڵ من قسە بکات، متمانەم پێ بەخشی و کاتێك گوتم کە لە دژی ئاپۆم ئەوانەی بۆم گێڕایەوە:

"دوای کۆتاییهاتنی خول، سەرۆك هەندێك کچی هەڵبژارد و بۆ مەشقی چڕ بردنی بۆ ماڵەکەی، منیش لە ناویان بووم، لە خۆشیی ئەوەی بۆ ئەو مەشقە هەڵبژێردرابووم خەریك بوو بفڕم، بەڵام ئەگەر حاڵی ئەو رەزالەتەی دواترت دیبا، وازت لە خەبات دەهێناو هەڵدەهاتیت، کاتێك چووینە ماڵەکە ئەو کچانەی ماوەی سێ مانگ بوو لای دەمانەوە ئەرکەکەیان بۆ ئێمە جێ هێشت و یەکێکیان بە ئێمەی گوت: "وەك ئافرەتی بە ڕەوشت نزیکی ڕابەرایەتیی

مەکەونەوە، هەموو شتێکی ئێوە هی ئەوە، ئەو خۆشەویستی هەموومانە، وەك ئەو کوڕانە نییە کە دەیانناسن، نەکەن گرنگی بەوە نەدەن کە بە وروژێنەر لای دەربکەون، ڕەنگە هەندێك جار بیەوێت لەگەڵ هەمووتان و هەندێك جار لەگەڵ یەکێکتان بێت، بۆ فێرکردنتان لەگەڵ ئێوە دەبێت، بۆ خاتری ئێوەیە کە بەرگەی ئەو فیداکارییە دەگرێت.

حەز بەنازکردن و خۆ بەدوور گرتن ناکات، لەگەڵ ئەو مەلە دەکەن، لەگەڵ ئەو دەچنە نێو جاکوزی و لە حەمام کردنیدا یارمەتی دەدەن، هەر کامتانی بوێت لەگەڵی دەخەون، ئاگاداری پاکوخاوێنی دەبن و لەگەڵ پاسەوان و شوفێرەکان نادوێن، ئەرکی هەرە سەرەکیتان دڵخۆشکردنی سەرۆکە".

کچە شەقی لە ئافرەتەکان هەڵدەدا، ناو تێکۆشینەکە ئەو ئافرەتەی دەیویست ئەوکاتەی دەیویست دەیبردە ژوورەکەی و بێ ئەوەی هیچ پرسیاری بۆچوونی ئافرەتەکە بکات، شێوازی پەیوەندییەکە و کاتەکەی خۆی دیاری دەکرد، ئەوانەی هەموو بەم جۆرە بۆم گێڕایەوە (هەندێك جار دوای ئەوەی ئافرەتەکەی ڕووت دەکردەوە فەرمانی پێدەکرد کە دووبارە جلەکانی لەبەر بکات و دەیگوت "دەترسیت و ناشرینیت خەوتن لەگەڵ ئافرەتێکی وەك تۆ ئەشکەنجەیە" بەتف لێکردن و شەق تێهەڵدان دووبارە دەیناردەوە. تەنانەت ئەوانەش کە بەژیانیان پەیوەندیی سێکسیان نەبووەو ئەوانەش کە ساڵانێکە بەهۆی ئەوەی لە شاخن بیری پەیوەندی دەکەن، بەرگەی ئەو دۆخەیان نەگرت. بۆ ئەوەی بتوانێت ببێت بە خاوەنی هەموو ئافرەتەکان پەیوەندی سۆزداری قەدەغە کرد). کچە گەنجەکە کاتێك ئەوانەی بۆم دەگێڕایەوە تووشی حەپەسانی کردم (٦ی کانوونی یەکەمی ٢٠٠٥، پێنج شەممە، ڕۆژنامەی میللەت).

٦١ـ مامۆستا شوکر (شوکری گولموش): کاتێك لە ڕاگەیاندنی پەکەکە لە تورکیا ڕێکخەر بوو بە فەرمانی ئۆجەلان کۆتایی بە ئەرکەکەی هێنرا و خرایە ژێر لێکۆڵینەوە.

کاتێك ڕەخنەی لە نووسینێکی ئۆجەلان گرت تا ئەورووپا هێنرا. دوای ماوەیەکی زۆر پەیوەندییەکانی لەگەڵ ڕێکخراو پچڕاند، لەو ماڵپەڕەی خۆی دایمەزراند (www.nasname.de) بە وتارێك لە ژێر ناونیشانی "دەچمە حەسەنکێف" ئەوەی بەسەری هات بەم جۆرە گێڕایەوە:

" من لێرەدا ـ دوای ئەوەی پەنابەرییەکەم دا ـ بێگومان بە دەهۆڵ و زوڕنا بەخێر نەهێنرام، بەڵام لە بەرانبەر ئەوەی ڕێکخراوی بەناو پەکەکە پێمی کرد مشتێکە لە خەروارێك، بەو مانایەوە سوپاسگوزاری دەوڵەتی ئەڵمانم و لە پارتیەکەی ئۆجەلان تورەم، ئەوان زوو یاخود درەنگ ئەوەیان بەسەرەوە ناچێت کە من یەك کەس هەیە پەیامەکەمی پێ بڵێم، ئەویش ئۆجەلانی بنیاتنەری ئەو سیستەمەیە، ستەملێکراوێکی ئەو کاتی ئەو بە نەخۆشییەوە لە نەخۆشخانەوە بیبات و لێکۆڵینەوەی لەگەڵ بکات... ئەو کەسەش کە بۆ ئاگادارکردنی داینـاوە، فەرمانی "ژەهر خواردی بکە"ی پێ بدات.

بڕینی هەموو خوێنبەرەکانی ژیان...

چەندین بوختانی درۆی وەك شێت، خیانەتکار کە بە خەون و خەیاڵی کەسدا نایەت و بێشەرمانە ئەنجامی دان، کارێکی چۆنە دەیبینن؟ جگە لەوە، لەو ماڵپەڕەدا زۆر وتاری سەیر و نامۆی نووسیوە، وتارێکی سەبارەت بە هەندێك لەو بابەتانەیە کە لە ئایەتەکانی ئاپۆدا هاتوون دادەبەزێنمە خوارەوە:

"ئاگادار بووم لەوەی بەڕێز نەژدەت بوڵدان کارێکی دەکرد دەربارەی ئەو ئافرەتانەی لە ساڵانی دوایی لەناو پەکەکەدا ماونەتەوە و ساڵانێکی درێژ لە نێو ڕیزەکانی خەباتدا بوون، لە کۆتاییدا تەواوی کرد و لە ڕێگای

دەزگای چاپەمەنیی دۆزەوە بڵاوکرایەوە، جارێك گوێبیستی ئەوە بووین کە دەزگای چاپەمەنی دۆز نەبردراوەتە چالاکی پەرتووکی دیاربەکر، وەك ناسنامە هەواڵەکەمان بڵاوکردەوە، بۆچی و لەبەر چی بوو لای ئێمە ئاشکرا بوو. عەلی رزا ڤورال بەناوی دەزگای چاپ ڕوونکردنەوەی دا، دۆز هەر لە سەرەتاوە لە دژی ڕێچکەی پەیڕەوکراوی ئیمرالی هەڵوێستی نواندبوو، گۆڤاری سەربەستی و بەڕێز ئەحمەد زەکی ئۆکچوئۆغلو بە ڕوونکردنەوە، وتارو لێدوانەکانیان ئەوەیان بەڕای گشتی ڕاگەیاند، ئەو "قەدەغەیە" هەرچەندە لەلایەن ئێمەوە دیار (بەهۆکارە زانراوەکان) بێت، (ئاشتی بێ مخاطب و شەڕی بێ مخاطب)ی حەسەن یلدن و (بارزانی و بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردی مەسعود بارزانی و بە ڕای ئێمە لە کۆتاییدا پەرتووکی (ئافرەتبوون لە پەکەکەدا)ی بوڵدان پێویستە بخرێتە سەری، ئەوە پێویستە هەمووان بیخوێننەوە، بەڵام پێویستە ئۆجەلانەکان هەرگیز نەیخوێننەوە.

سەرنووسەری ئێمە "ناسنامە" لەمەوبەر دەرچوو و هەواڵەکەی ڕاگەیاند، بە شێوازی خۆی ریکلامی بۆ کرد، ئێستاش ئەوە بۆ خوێنەرانمان بڵاو دەکەینەوە.

لەگەڵ ڕێزماندا

ناسنامە

كاری ڕێكی "خووێكی خراپ":
ئافرەتبوون لە نێو پەكەكەدا!..

بەڕێـز نـەژدەت بولـدان لـە مـاوەی دواییـدا كاری پەرتووكێكی تری كـرد، وەك وەڵامێكـی هاوبـەش بـۆ ئەوانـەی دەڵێـن "بۆچـی ئـەو بابەتـە؟" لەپێشـەكیدا دەسـتەواژەیەكی وای بەكارهێنـاوە: "یەكێكـی تریـش لـەو هۆكارانـەی پاڵـی بەمنـەوە نـا كـە ئـەو كارە بكـەم خـوە خـراپ (!)ەكەمە، هـەر لەكۆنـەوە لەوانەی لـە هەمـووان زیاتـر خۆیان بـە ئازا دەنوێنن ترسـنۆكی، لەوانەی كـە خۆیان زۆر بە ئیمانـدار نیشـان دەدەن ئاڵودەیـی هەمـوو ئەوانـەی ئاییـن بە گوناهـی دادەنێت، ئەوانـەش كـە بـەوڵات پـەروەر خۆیـان نیشـاندەدەن نییـە لـەوان بـێ متمانەتـر، ئەوانـەش كـە زۆر بـاس لـە ڕەوشـت دەكـەن، زۆر تامـەزرۆی تێگەیشـتنیانم بـۆ ڕەوشت".

ئەگـەر بـەو تێگەیشـتنەوە بـە ڕێـگادا بچیـن، بەڕێز بولـدان بـۆ بابەتێكی "زۆر هەسـتیار" لەگـرێ كوێرەیەكـی وەك پەكەكـەدا بـۆ بابەتـی "كێشـەی ئافـرەت" مایكرۆفۆنـی ڕاگرتـووە و تەنیـا بـە چەنـد پرسـیارێك كۆتایـی پـێ هێنـاوە، لـە كۆمەڵـگای كـوردی ـ دەكرێـت بڵێیـن هەمـوو ـ لەهـەر شـوێنێك، هـەر گۆڕەپان و جێگایـەك و لـە "نزمترینـی" نزمـەكان وتـەی بـۆ جێ هێشـتوون.

لـە ٢٩میـن یاخیبـوون كـە شـەڕەكەی ٣٠ سـاڵی خایانـد، كچانـی گەنـج كـە خەباتیـان دەكـرد لـە ژێـر چەنـد بێزرخێـك بناڵێنـن، ئافرەتـان كـە ڕەگـەزی

بەرانبەرمانـن قسـەیان دەکـرد، دووبـارە کـوڕەکان هەڵسـابوون بـە کردنـەوەی قوتـووی پاندۆرایەکـە، هێشـتا هیـچ یـەك لـە ئافرەتـەکان بوێریـی ئـەوەی نەکـردووە. بـەو واتایـەوە (هەرچەنـدە کـە بەشـێکی داپۆشراویـش بێـت) کـەم کەمـە ئـەو دەرگایـە سـەری پێدا دەگیـرا، بێگومـان ئـەوە جـاری یەکـەم نییـە، بە وتـەی نافەرمیـی دەکرێـت بگوترێـت ئـەوە دووەم تاقیکردنەوەیـە.

یەکەمەکەشـی هەرچەنـدە بگوترێـت ئایەتەکانـی ئاپـۆی سـەلیم چوروککایایـە، بـە ڕای مـن هێشـتا کارێـك نییـە کـە مافـی خـۆی بەتـەواوی پـێ دابێـت و کارێـك نییـە لەخـودی زمـان و پێنووسـی ئافرەتانـەوە.

ئێمە با گشتییەکە واز لێ بهێنین و بێینە سەر تایبەتەکە.

واتـا بێینـە سـەر پەرتووکـی ئافرەتبـوون لـە نێو پەکەکـە دای بەڕێـز بوڵدان کە لە ژێر دەستمدایە.

یەکـەم جـار دەستخۆشـیی لـەو ئافرەتانـە دەکـەم کـە لەگـەڵ بەڕێـز بوڵـدان سـەبارەت بـەو بابەتـە تەنانـەت بـەم جـۆرەش دواون، بـەو جـۆرە دەیڵێـم کـە لـە ناخمـەوە دەردەچێـت، یەکـەم دەرفـەت کـە ئایسـەلی تیـادا ببینـم دەسـتی مـاچ دەکـەم، چونکـە ئـەو ئازارێکی زۆر زۆری چەشـت، ئـەوەی ئەو چەشـتی زۆر کەم لـە نـەوەی سـەردەمی ئێمـە چەشـتمان، ئەوانـەی مردن و ڕۆیشـتن لەڕاسـتیدا بەو جـۆرە ڕزگاریـان بوو.

ئـەوەی ئـەو هـاوڕێ ئازیزانەمـی گەیانـدە ئـەو دۆخـە، ئەگـەر بیناسـازی ئـەو سیسـتەمە بێـت، بەقـەد ئـەو دوعـا خراپانەی لێـم کـردووە و ئەوەنـدەی ڕقم لێی دەبێتـەوە، ئەوەنـدەش لـە خـۆم و هاوڕێکانـی سـەردەمی خـۆم دەکـەم، ئێمـە شـایانی ئـەوە نەبوویـن، ئەگـەر ئێمـەی لەنـاو بردبێـت ئـەوا سـەرکەوتنی ئـەو نییـە، بەڵکـو لـە بـێ هێزیـی و بـێ چارەیـی ئێمـەوە سـەرچاوە دەگرێـت.

زوو یاخود درەنگ لێپێچینەوەی ئەوە دەکرێت.

دیوان دادەمەزرێت.

ئەگەر ئێمەش نەیبینین، پێویستە پارێزگارییە دەستنووسەکانمان ببن بە زمانحاڵی ئێمە.

ئەوانەی چوون، چوون، بەڵام ئەوانەی ماون پێویستە و پێویستە بنووسن (ئەگەر نایانەوێت بەکوشتن گیان لەدەست بدەن).

شۆڕشەکان چییان بۆ کێ جێهێشت؟

لـە جیهانـدا هەندێـك شـۆڕش هەن کـە دەبن بە دەسـتپێکی زۆر شـت، یەکێك لەوانـە شۆڕشـی کرێکارانـی پاریـس، هـەر لـەدوای ئـەو شۆڕشـی بـورژوازی ١٤ی تەممـووزی ١٧٨٩یـە، دەسـتکەوتی شۆڕشـی بـورژوازی "هاووڵاتـی!..."

شۆڕشی بۆلشەڤیکی ١٧ی تشرینی یەکەم "هاوڕێگا!..."

ئێمەش بەر لەشۆڕش "هەڤاڵ"مان بەدەست هێنا.

لای ئێمەش تەنیاو تەنیا هەڤاڵ!..

ئافرەت، پیاو، گەنج، پیر، کوێر، گۆج، منداڵ، تاوەکوو مێرووڵەش یەك ناوم هەیە ئەویش: هەڤاڵ!...

ئاوێنەی هەموو سەیرو سەمەرەکان ئەوەیە:

لەڕۆژهەڵات، لە ڕۆژئاوا، لە هەر ئایینێك (لای خودای تاکی خوڵقێنەر) بەزمانی پێغەمبەر ئافرەت و پیاو هەیە و بەجیاواز ناو دەبرێن.

کاتێك من بۆ جاری دووەم چوومە گۆڕەپانی حەزرەت ئەو دۆخە سەیرەم بینی، بینیم بەڵام سیستەم دامەزراوە، جارێکیان تا گەرووم هات، لەوانەیەکی لە بەرانبەر ٦٠٠ کەس، دۆخی سەرەوەم باس کرد، ئەوە لەگەڵ کوردیش و تورکیش ناگونجێت، لە هەموو ڕوویکەوە بە کچ و کوڕ کاندیدەکانی گەریلا بە ڕەق و تەقی بڵێین هەڤاڵ هەڵەیە، کاتێك من بڵێم "هەڤالا من" یاخود "هەڤاڵێ من" قیامەت هەڵناسێت، ئەوە ڕاسترین شتە و ئەوە پێویستە بە زووترین کات چاك بکرێتەوە.

هەمووان بە حەپەساوی و نامۆیی سەیریان دەکردم، بەڵام ئەوانەی بەڕێوەبەرایەتی:

تەنیا بەوە کۆتاییان پێ هێنا کە بڵێن "هەڤاڵ بابەتەکەمان ئەوە نییە، ئەوە بابەتێکی ترە"، بەڵام وا بزانم ئەوە لە تۆمارمدا نووسرابوو، چونکە لە دوای وانەکە هەمووان دەستیان کردبوو بەوەی بەنامۆیی سەرنجم بدەن، لە کاتێکدا

من ئەوەشم فەرامۆش نەکرد کە زۆر بەبێ خەوشی لە ڕووی زمانەوانییەوە باسی لێ بکەم، وامدەزانی، لە کوێ بزانم کە یاریی بە ئەسکەلەیەکی گرنگی سیستەم دەکەم.

بەڵام هەتا ئێستا پارێزگاری لە هەڵەکەم دەکەم.

بەڵام ئەوە "هەڵەیەکە" کە بە ئەنقەست ئەنجام دراوە و یەکێك لە بەردە سەرەکییەکانی بناغەی سیستەم لەسەر "هەڤاڵ" دامەزراوە.

ئافرەت لە ئافرەتی و پیاو لە پیاوەتییەکەی دابڕێنراوە و جۆرێکی سەمەرەی لێ بەرهەم هاتووە. هەڤاڵ و هەڤاڵەکانی ئۆجەلان.. بەڵام لای ئەو دۆخی نێر و مێ هەبوو، ئەوانەی لە بژاردەی یەکەمدان، ئەوانەبوون کە بەندایەتییەکی باشیان دەکرد، ئەوانەی بەردەوام وەك مرزاح سەریان بادەدەن، ئەوانی تریش ئەگەر جوان بن، تەنیا و تەنیا دەبردرێن بۆ "حەوزەکانی بەهێزکردن و ئازادیی" و گیانشۆرییان بۆ دەکرێت.

ساڵانێکی زۆر لەمەوبەر ئافرەتێك بە خەمگینییەکی زۆرەوە گوتبووی:"هەڤاڵ لەوێ دەستمان لێ نەدرا، هیچ بەهایەك نەماوە کە لە گڵاوی نەگلابێت" من لە بەرانبەر ئەو وتەیە بێدەنگ بووم، هەر بێدەنگ بوونێك بۆ من قەهر خواردنێك بوو، من دروستبوونی ئەو سیستەمەم لەجووتبوونی کۆرەمار دەچواند، بەم جۆرە:

کاتێك ماری کۆرەماری نێر و مێ جووت دەبن، هەر دوای جووتبوونەکە مێیەکە نێرەکەی دەخنکێنێت، ئەو کۆرپەمارانەی دەکەونە ڕەحمی مێیەکەوە ئەوا بە گەدەی گەشە دەکەن، کاتێکیش کۆرپەکان لەدایك دەبن مێیەکە دەمرێت، سووڕی ژیانی کۆرەماریش بەم جۆرە بەردەوام دەبێت.

بەڵام سروشتێکی ئاوا بێ کەموکوڕیی دروست کردووە کە ئەگەر کۆرەمار وەك کەروێشك، یاخود مشك زۆر بووبایە.. ئەو کات کۆرەمار جیهانی دادەپۆشت، ئەگەر زۆربوونی خەڵك بە کەروێشك و ژیانی دیکتاتۆرەکان وەك

کۆرەمار بکەین بە نموونە، ئەوکات ئاسایی دەبێت بۆ هەر کۆمەڵگایەك یەك، یاخود دوو کۆمەڵگا بەسە.

ئێمەش دانەیەکمان هەیە "الحمد الله" ئەگەر ئەوەش وەك تکریتی عەشیرەتێکی بەهێزی هەبووایە، ئەوکات وای بە حاڵی کوردی باکوور، ئێمە "عەشیرەتێکی ئۆجەلانی" سێ کەسیمان هەیە، عەبدوڵڵا، محەممەدو عوسمان... ئافرەتەکانی تر لە ڕاستیدا کەسانی ساویلکەن لە خەڵکەوە، کە کاتی دێت، خاوەنی خەڵکی بوونێکی زیاترن لە برا گەورەکەیان.

نەڤاڵ، هەڤاڵ، یاخود کاڤاڵ

با ئێمە بچینە سەر ئەو "هەڤاڵ"انەی بەڕێز بوڵدان مایکرۆفۆنی ئاڕاستە کردوون:

نەڤاڵ وەك کەسیش دەناسم، کاتێك یەکەمجار هات گەرماو گەرم لێم پرسی، وەڵامەکەی ئەو هەردەم لەبیرمە و ماوە ماوە دەیڵێمەوە، بەڵام واژۆکردن لەسەر یەکەمەکان هەندێك جار زەحمەتەو هەڵسوکەوتێکی شەرەفمەندانەیە، نەڤاڵ دەڵێت"گەڕان بەدوای سیاسەت و نەتەوەییبووندا لای من هەر لە قۆناغی دوا ناوەندییەوە دەستی پێ کرد." دواتر دەڵێت:"تایبەتمەندییەکی بەشداریکردنم لە ڕووی ناوچەییەوە، یەکەم ئافرەت بووم چوومە شاخ... ئەو گەڕانانەم وایکرد کە لە زانکۆ پەیوەندی بە پەکەکەوە بکەم.

چیاکان، چەك و یاخیبوون لەدژی ناهەقی... ئازادیی و ڕووبەڕووبوونەوەی هەموو جۆرە فشارە دواکەوتووەکان، بەهایەکن کە لە دڵی هەمووان تەخت دادەنێت، هەرچەندە چەند بەڵایەکیش هەبن و دانەیەکیان تا هەتاییە، مرۆڤ دەڵێت:"ئەگەر ئەوە چارەسەر بکەم ئەوانی تر ئاسانە"، نەڤاڵ بێگومان دەڵێت:" ناکۆکیی نەتەوەیی".

واتا ناسنامەی چین و ڕەگەز لە پلانی دوواوەیە، بەڵام هەروەك چۆن سووڕی جیهان (بێ ویستی ئێمە) دەخولێتەوە، ڕێکخراویش قاڵبێکی وەرگرتووە و ستراتیژی سەرەکی دیاریکردووە.. بەویش دەگوترێت گاڵتەجاڕیی "ڕابەرایەتیی ستراتیژی" ئەو خەڵتانە تەنیا بۆ نەڤاڵ نییە، کێشەی هەزاران هەواداری پەکەکە

و ئەوانەیە کە بۆ ئەو بیرۆکانەی لەمێشکیاندا هەیە کەوتوونەتە ڕێگا.

بە پەیمانەکانی چیا، چەك، یاخیبوون و ئازادیی "بزاڤە ڕزگاریخوازەکە" گوتی "دەستت بێنە" ڕەقیب ئەوە لە دان خۆرەکەیان بەو کچە گەنجەی لە دوێنێوە سەری کردووەتەوە دەڵێت:

ـ سەرت داپۆشە!

ـ تۆ ناوت نەڤاڵە!، ئەویش بەخستنە سەری زۆر شتەوە.

ـ دەڵێت باشە هەڤاڵ.

بێگومان لەگەڵ کات: نەڤاڵ بە هەڤاڵ، هەر هەڤاڵێکیش ناچارە لە دەست ئەوانیتر ببێت بە "کاڤاڵ"، جارێ هەر جەماڵ، زێدە خۆش دێتە گوێ، ئەوە لەڕاستیدا لە چاوی برادەر ئۆجەلانی بچووك بە واتای "ناپێویست، زیادە، هەڵقورتان، ئەگەر نەشبێ دەبێ" دێت.

بوون بە بڕای "سەرکردە"ی مەزن و بێ ڕکابەر ئۆجەلان و یادکردنەوەش بە نازناوی ئەو، بۆ عوسمان نیعمەتێکە، بەڵام پراکتیکی زەڵێ هێشتا لەسەر پشتی ئەو قەمبورەیە، بەڵام لێرەدا نەڤاڵی خۆشەویست کێشەی نێوان عوسمان و عەبدوڵلای بە تەواوی نەکردووەتەوە. ئەوە تەنیا دابەشکردنی دەسەڵات بوو؟

نەڤاڵ، نزیکبوونەوە لە ئافرەت لە سیستەمی ئۆجەلاندا و ئەو دەسەڵاتدارییەی بەسەریدا زاڵی کردووە، زۆر باش تێگەیشتووە و دەڵێت:

"نزیکبوونەوەی ئۆجەلان لە ئافرەت و چۆنییەتی گوزەرانی کاروباری ئازادیی ئافرەت بابەتێکی زۆر گرنگە، باسکردنی ئەو کارکردنە، تەنیا گرتنە دەستی نزیکبوونەوەی تاکی ئۆجەلان لە ئافرەت لە ڕاستیدا بە واتای بە هیچ جۆر باس نەکردنی ئەو ئافرەتانە دێت کە وەك زۆر ترسان پەروەردە کراون دێت. لەنێو پەکەکەدا ئەو پرۆگرامانەی بەناوی کارکردن لەسەر ئازادیی ئافرەت ئەنجام دەدرێن وەك سەرەکیترین داینەمیکی سیستەمی پەکەکە پەرەی پێ دەدرێت، قاچی سەرەکی ئەو سیستەمەی ئۆجەلان دەیەوێت دایمەزرێنێت پرسی

ئافرەتـە. سـەرنج بـدەن بەدرێژایـی مێـژووی پارتـی و بەتایبەتـی لـەدوای ١٩٩٠ ئۆجـەلان سیسـتەم و چالاکییەکانـی خـۆی بەرێژەیەکـی گرنـگ لـە هێـزی ئافرەتدا گەشـە پێـدا، کاتێـك ئافرەتـی کـردە سـەر تایەکـی تەرازووەکـە لـە ئافرەتەکانـی زیاتـر خـۆی سـوودی لەمـە وەرگرت.

کەواتـە ئـەوەی کۆڵەکـەی سـەرەکی ئـەو سیسـتەمە پێـك دەهێنێـت نزیکبوونـەوەی ئۆجەلانـە بـۆ کێشـەی ئافـرەت. ئافـرەت بـە درێژایـی مێـژوو بـەردەوام لـە شـەڕی ڕەگـەزدا بـەردەوام ژێـر کەوتـووە و چەوساوەتەوە و ناچـاری دووجـار ملکەچـی و پاشـکۆبوون کـراوە، بـەڵام ئـەوەی ئازادیـی، یەکسـانیی و ڕاچێتـەی ڕزگاربوونـی بـۆ ڕاگرتـن لـەوان زیاتـر سـوودمەندبوو. خاڵە جەوهەرییەکـەی لێرەدایـە، ئەگینـا بـە سـەیرکردنی هەندێـك کـەس بـۆ جیهـان و ئافـرەت لەناوگەڵییـەوە هەڵناسـەنگێنرێت، ئۆجـەلان دوای دانانـی ئەو سیسـتەمە، هـەر ئافرەتێـك کـە خواسـتی "ڕزگاربـوون و ئازادبـوون"ی هەبوایـە، یاخـود هـەر پیاوێـك تەنیـا یـەك قیبلـەی هەبـووە، پەرستنی بـێ قەیـد و شـەرتی ئۆجـەلان، ئاشـقی ئـەو بـوون و خۆدانە دەسـت دەسـتە "بەشـیفاکانی" ئـەو... بەهێزبوون لە "ماڵەکانـی بەهێزکـردن" و بەعەشـتار بـوون لـە "حەوزەکانـی جوانیـی"... ئۆجەلان ژیـان بـێ هیـچ قەیـدو شـەرتێك کـە دەرمانـی گشـت دەردێکـە، هـەروەك نەڤاڵی خۆشەویسـت دەیڵێـت: "مومکیـن نییـە کـە گشـت ئافرەتـەکان ئاشـقی ئۆجـەلان بـن" ئـەوە لەگـەڵ سروشـت ناگونجێـت.

پەلین

بـە ڕێکەوتێـك هاتمـە ڕیزەکانـی پەکەکـە، بەرێکەوتێـك لـە پەکەکـە جیـا بوومـەوە:

پەلیـن کـە وای دەگـوت، ئـەو ئافرەتـە نـاو لـێ نـراوە بەم جـۆرە باسـی دەکرد: "ئۆجـەلان بەڕاسـتی ئافرەتـی ناشـیرینی خۆشنەدەویسـت، مرۆڤێـك بـوو کـە گرنگییەکـی زۆری بـە شـکڵ و لـەش و لار دەدا، بـە ڕای مـن پێویسـت بـوو لـە

كەشـێكی شۆڕشـگێڕ و شـەڕڤانیدا گرنگـی بـە جوانیـی نـاخ و بەهرەی شۆڕشـگێڕی بدایـە، لـە كاتێكـدا ئەوانـەی دەرچـووی ئامادەیـی و زانكـۆ بـوون و لـەش و لاریان جـوان بـوو، دەیگـوت گیـان و دڵـم و ئەوانـەی كـە بۆیـان شـل دەكـرد و زۆر بـە بژاردانـەوە نزیـك دەبـووەوە لـە ئافرەتـان، ئـەوەی لەلای ئـەو لە سـەڕووی هەموو شـتێك بـوو، جوانیـی بـوو و ئـەوە لـە سـەركردە نەدەوەشـایەوە. وا دەزانـن بۆچـی هـەردەم ئافرەتـە جوانـەكان لـە ماڵەكـەی چڕ بوونـەوە دەمێننـەوە؟ چەندیـن وێنـە هەیـە كـە بەیەكـەوە گیـراون، وێنـە هەیـە لـە مەلەوانگـە گیـراون، كاتێـك ئێمـە لـە شـاخ لـە برسـان دەمریـن ئەو لـە كۆشـك ژیـان دەكات، ئەو سـفرەی وای بـۆ دەڕازێنرێتـەوە كـە سـەد بـە قـەد سـفرەی كۆشـكەكان دەبێـت، حـەرەم بـەكار دەخـات، ئێمـەش بـۆ دۆزینـەوەی پارچەیـەك نـان ئەسـتەمیان دەچەشـت، ئەوانـەی لـە ئەكادیمیـا دەهاتـن دەیانگوت سـەرۆك دەسـت لەو خۆراكانـە نادات و تەنیـا نـان و پیـواز دەخـوات، لەكاتێكـدا كاسـێتەكان نیشـانیان دەدا ئـەو سـفرە دەوڵەمەندانـەو ئـەو گفتوگۆیانـەی لەسـەری ئەنجـام دەدران و ئـەو خواردنـە جۆراوجۆرانـە، بێگومـان بـۆ جوانكاریـی دانەندرابـوون، ئـەو كاسـێتانە وەك دەرس بـۆ ئێمـە لـێ دەدران".

لێـرەدا بـە سروشـتی تەنـزی كـە ماسـی لازەكـە بۆنـی دێـت، هاتـە ئەقڵمـەوە. لازێـك لـە بـازاڕ ماسـی دەكڕێـت، بـەڵام كلكەكـەی بـۆن دەكات، هاوشـارییەكانی:

ـ حاجی بە یەكجاری شێت بوویت؟ ماسی سەرەكەی بۆن دەكرێت؟

ـ دەزانم دەزانم، ئاها بزانم تا كلكەكەی دێت؟ سەیری ئەوە دەكەم؟

چونكە پەلین ئەوانەی دەخاتەسەر:

هـەر كەسـێك لـە بەرێوەبەڕایەتیـی مەركـەزی بووبێـت، خۆشەویسـتێكی هەبـووە و لـە هـەر بەهارێكـدا كاتـی پراكتیـك خۆشەویسـتیان دەگـۆڕی".

ئەوانـەی جیادەبوونـەوە ئیـدی جـووت جـووت دەیانگوت"خۆتـان بگـرن شـارەكان"، پەلیـن كەمێـك گاڵتەجاڕانـە بـەردەوام دەبێت "چی بكەم مـن نەمتوانی

کەس بێنم".

ئاریەن

ئافرەتە ناونراوەکە دەگێڕێتەوە:"ئاپۆ ئافرەتی بەکار هێنا، وا بزانم ئەو خاڵەی لە هەمووان زیاتر ڕقم لێ بوو ئەمە بوو، چونکە من لەوێ خۆم وا دەبینی کە بەکارهێنرابم، ئەگەر دەتانەوێت با یەکێک لەو ئاخاوتنانەی ناوی دەنێت "شیکردنەوە" بە نموونە بێنمەوە:"

لەژێر ناوی "کاری ئازادیی ئافرەت":

ئێوە بەڕاوردنتان لەگەڵ یەك کوڕ، خۆتان سووك دەکەن، کۆتایی پێ دێنن، بە پەیوەندیی لەگەڵ تاکە کوڕێك خۆتان پێشکەش دەکەن، ئەوە نموونەی زۆری هەیە، ئەوەی تەنیا کوڕێکی خۆشدەوێت و لەگەڵ یەك کوڕ بەیەکەوە دەبێت، لە ئەنجام دا ناچار واز لە خەبات دێنێت (باسی لە کوژراو و دوورخراوەکان دەکرد و باسی لەوانە دەکرد کە هێشتا دەستبەسەرن) چەندین ئافرەت هەن، لەگەڵ یەك کوڕ ڕامەبوێرن، بەدەیان و سەدان بن.

هەمووشیان بەخۆتانەوە پەیوەست بکەن، بەڵام ئێوە تایبەت مەبن بە تەنیا یەك کوڕ..."

ئایا ئەوە بەواتای چی دێت ئاشکرا نییە؟

لەشتان هی ئێوەیە، چۆن دەتانەوێت دەتوانن بەکاری بهێنن، بەڵام ڕۆحتان، ئەقڵتان "هی منن".

بێگومان دەرچوونی ئەوانی وەك دەلیلا گۆیی، لەڕاستیدا سەرهەڵدانە، ڕابواردنێکی دەلیلا دەبێتە بابەت و دەردەکەوێت، بەڵام دەلیلا دەڵێت "لێرەدا ٢٠ جووت هەیەو من بیست و یەکەمینم".

بێگومان چارەنووسی دەهێنرێتە حاڵەتێکی دیار، هی دەلیلا و ئەوانی وەك ئەو. ئاریەن، ڕێکنەکەوتنەکانی سیستەم دەبینێت و تێ دەگات، بەڵام نە هێزی ئەوەی هەیە ئەوە بگۆڕێت و نە ئیدی کەسەکان توانای گۆڕینیان هەیە،

ئیدی بەو واتایەوە ئەنگوست خستنە سەر بابەتەکانی ئاریان زۆر گرنگن، با بەیەکەوە بیانخوێنینەوە:

" بە ڕای من ئەو خاڵەی پەکەکە ناکۆك دەکات و وا دەکات سیستەمی پەکەکە گیر بخوات، کۆکردنەوەی هەموو شتێك هەم لەبواری سەربازیی و هەم لەبواری سیاسییە لە پەیوەندی ئافرەت ـ پیاودا، ئەوە لەڕێلادانێکی جیدییە، دەزانن کە بەگوێرەی هەندێك گرووپی ئایینی حەرەمیەت ـ سەلامییەت هەیە، واتا پیاوەکان لەلایەك و ئافرەتەکان لەلایەك، ئاپۆ ئەوەی ئەنجام دا و سەرکەوتوو بوو."

وا دەزانین کە ئەو دوو دیاریکردنەی خاڵ بەس بێت:

"لە ڕاستیدا کێشەی هەموو هاوڕێ ئافرەتەکانی نێو پەکەکە کێشەی ڕەگەزە".

" ئۆجەلان کە دەڵێت خەباتی ئازادکردنی ئافرەت دەکات، خۆی ئافرەتی دەچەوساندەوە، ئەو سیستەمەی دایمەزراندبوو ئافرەتی دەچەوساندەوە".

لەتەك ئەوە ئاریەن زۆر زیرەکە و لێی دیارە کە بیرۆکەی سەرەکیی سیستەمی کردووەتەوە، چونکە لەو ڕێکخراوە حەرەمییەت ـ سەلامییەتانەدا، "ڕاستییەك هەیە کە ئافرەتان دەبن بە لەزبیان و پیاوەکان دەبن بە هاوڕەگەزباز و ئەوە بەدەر دەکەوێت، ئەوە لە سیستەمی پەکەکە و ئۆجەلان گوێبیست دەبیت.

هەروەها بەجیدی پێویستە لێکۆڵینەوە لەسەر هۆکاری مردنی هەموو ئەوانە بکرێت کە لە شام لە "ماڵەکانی بەهێزکردن، مەلەوانگەکانی ئازادیی" لە پراکتیکەکانی گەریلادا ماونەتەوە."

ئەو کێشە دەروونییانەیە وا دەکەن کە خۆیان بکوژن یاخود دۆزە بێ بەهاکەیەوە یاخود بەهۆی پەیوەست بوونیانەوەیە بە ئۆجەلان، ئاریەن بە جیدی بیر لەوە دەکاتەوە کە ئەمە لە چییەوە سەرچاوە دەگرێت، بە ڕای

منیش ئەوە بابەتێکە کە شایانی لێکۆڵینەوەیەکی زۆر سەیرترە، بۆ نموونە، ئەو "سەمایوجە"یەی کە لە ئەرز و ئاسمان شوێنی بۆ نەدەدۆزرایەوە، ئاریەن گوتی:"چالاکییەکەی سەما زۆر پیرۆزە، بەڵام ئێمە هەموو ئافرەتەکان دەمانزانی کە لەژێر کاریگەریی ئەو کێشانەدا ماوەتەوە کە بەسەری هاتن." لە ڕاستیدا ئەوە ددانپێنانێکی زۆر مەترسیدارە.

لە ڕاستیدا تەنیا یەك ڕستەی ئاریەن قووڵیی و قێزەوەنی دۆخەکە زۆر بە ئاشکرا نیشان دەدات:

"کوردەکان داهاتوویان لەدەست دا."

هێڤی

هێڤیش پێناسەی تر دەکات:"لەپارتیدا چینێکی بژاردە دروست بوو کە پێمان دەگوت مەرکەزی ئافرەتان، ئافرەتەکانی ئۆجەلان، چینێك هەن کە بە خوداوەندکارانی ئۆجەلان دەناسرێن، ئەو چینە بەشداریی شەڕی نەکردبوو، لە دەرەوەی ناوچە سەختەکان و بە گشتی لە بنکەکاندا ماونەتەوە و بەتایبەتی لەو ئافرەتانە پێکدەهاتن کە لە "ماڵەکانی چڕکردنەوە"وە هاتبوون.

لێرەدا هێڤی کاتێك باس لە ئۆجەلان و "خوداوەندکارانی" دەکات: باس لە دوای دەستگیرکردن و سەردەمی برا بچووك عوسمان ئۆجەلانیش دەکات:

"ئۆجەلانی برا دەیویست شوێنی کاکەی بگرێتەوە، بەو هۆیەوە ئەوانەی بە کچانی ئۆجەلان دەناسران سەراوژێر کران، هەمووان لە شڵەژانێکدا بوون، عوسمان ئەوانەی قبوڵیان نەدەکرد دەماودەم بە سیخوڕ لە قەڵەمی دەدان، لێکۆڵینەوەی لەگەڵ دەکردن و دەستبەسەری دەکردن، وامان مەزەندە دەکرد کە خەبات بەتەواوی بەخۆبەدەستەوەدان کۆتایی پێ دێت و عوسمان، جومعەو ئەوانیتر بۆخۆیان سەڵتەنەت دامەزرێنن" لە ئەنجامدا لە هەلومەرجی شاخدا ئەوەشیان دروست کرد".

ئێستا بەڕێز عوسمان ئۆجەلانیش کە وەك نێردراوی دیموکراسی دەردەکەوێت، ئەوانە و هەزاران دۆسیەی نەکراوەی هەن کە دەربارەیان بێگومان پێویستە شتانێکی هەبێت بیانڵێت، لێرەدا عەبدوڵڵا ئۆجەلان

لـەدەرەوەی سیسـتەم لەشـوێنێك دابنرێـت، یاخـود ئـەوەی ژێـر بـەڕەی بـۆ بخەنە سـەر بـەڕە، کـە قبـوڵ ناکرێـت وا هەڵسـووکەوت بکرێـت وەك چـۆن بڵێیـت هیچ ڕووی نەدابێـت، دەبـوو ئەویـش و ئەوانـەی دەوروبەریشـی ئەوانـە بـاش بزانـن، هێڤیـش وەك هاورێکانـی تـری لەنێـو خەمۆکییەکـی بـێ ئومێـدی قووڵدایـە، ئـاوا دەڵێـت:

" هەموو ئۆرگانەکانی هەستکردنی گەلی کورد مردوون."

هێلین

هێلینیش پەنجە دەخاتە سەر ئازارێکی ترمان، ئەشکەنجە: ئایا پێویستە بەوە بڵێین ئەشکەنجەچییەکەی من "هەڤاڵە، شۆڕشگێڕە، جوجەیە".

"ئای خودایەگیان خەریك بوو وا بڵێم، بەڵام ئایا کاتی هاوار بردنەبەر خودایە ئەی هاوار، تەنگاوبوویت وا نییە، ویستم بیڵێم بەڵام لە گەرووم ما.

ساڵی ١٩٩٥ بۆ ئەوەی تاوانێکمان ئەنجام دابێت لەزۆ زۆربەی ئافرەتەکان دەستبەسەر کران.

ئەشکەنجەی زۆریان کرد، بەدرێژایی ڕۆژ لە گەرمای ئاب بەبێ خواردن و ئاو لە ژێر تیشکی ڕۆژ جێ هێڵدران، بۆ نموونە جگەرە بە لەشی هاوڕێکانم دەکوژێنرایەوە، نایلۆنیان بەسەردا توێنرایەوە و ئەوانەی ئەشکەنجەکانیان دەکرد ئافرەت بوون، هەڤاڵێك هەبوو بەناوی "بەتول جیجی"، لە پێشتر لە تورکیا دەستبەسەر کرابوو، تەنانەت ناوی خۆشی نەدابوو لە ژێر ئەشکەنجە".

ئەو وشانەی لە هێلینەوە هێڵم بەژێردا هێنان، منیان لە قووڵایی ناخمەوە ئازار دەدا:

"لە پەکەکەدا ئەشق و خۆشەویستی قەدەغە بوو".

"بەڕێوەبەرایەتی (پارتیی ژنی ئازاد) ئازاد بوو لە پێشکەشکردنی ئافرەتەکان بە پیاوان..."

"ئەوانەم گوت کە تا ئێستا بەسەرم هاتووە، وابیر دەکەمەوە کە ئەوانەی دەربارەی ئاپۆ گوێبیستیان بووم باس بکەم زۆر ڕاستەقینە نابێت، بەڵام وەك نهێنی زۆر گوترا، کاتێك

مـن مرۆڤێك کە نەیناسـم، ڕوومەتیشـی مـاچ ناکەم، دەگوتـرا کە ئەو هەڤاڵان لـە لێوەکانیان مـاچ دەکات، بەیەکـەوە دەچنـە مەڵەوانگـە و ئـەو مەڵەوانگانـە ناونـراون "مەڵەوانگـەی ئازادیـی" و زۆر باسـی لێـوە دەکـرا، تا چەند ڕاسـتە نازانم.

لـە کۆتاییـدا دواییـن وتـەم لـە هێلینیـش وەرگـرت و دەمەوێـت لێـرەدا بیبەسـتم، بـەو وتارانـەی لـە تێبینییەکانـم دا بـێ وەسـتان دەمنووسـین.

" خۆشحاڵبووم کە وەك هیتر نەبووم بە بکوژی هاوڕێکانم!"

ئـەوەش بـۆ مـن سـەبوورییە و سـاڵانێکە هێـزم پـێ دەدات، ئـەوەی هێـزی ئاخاوتـن و لێپرسـینەوەم پـێ دەدات ئەوەیـە، ڕەنگیشـە بۆ ئەوە قـەرزاری ئەو یازدە سـاڵەی زیندان بم.

کـێ دەزانێـت ڕەنگـە مردبـام، یاخـود بکـوژی بـرام بام، بـەڵام ئەو تـۆوەی منی کـردووە بـە مـن چاکە.

دەمردم، گەر نەبوو، ئەوکات مافی خۆکوشتنم بەکاردەهێنا.

ئایسـەلی خۆشەویسـت ناهێنمـە ئێرە، ئـەو پاشـماوەی تەمەنێکـی پـڕ لـە ئـازارە کـە ناهێنرێتـە ئێرە.

بـە ڕای مـن هـەر کوردێـك ئەگـەر لـە لایـەك و یاخـود ئەگـەر لەهـەر لێوارێـك، یـان گۆشـەیەك تێکـەڵ بـە پەکەکـە بووبێـت، یاخـود ناپێویسـت ئـەو پەرتووکـە بخوێنێتـەوە و ئەگـەر یادوەریـی هەبێـت، زۆر زۆر گرنگە بینووسـێت، تا نەنووسـین، نەگێڕینـەوە و بەناوی ڕاسـتەقینەی خۆمـان ڕووبـەڕووی نەوەسـتینەوە، بـە یـەك وشـە تەنانەت ناتوانیـن مرۆڤیش بین .

سـەرەڕای ئـەوە سوپاسـی ئەوانـەی لـەو هەلومەرجـەدا گێڕایانـەوە و بەڕێـز بوڵـدان دەکـەم.

لەگەڵ ڕێزمدا

٢٢ی کانوونی یەکەمی ٢٠٠٤

شوکری گوملووش

٦٢ـ کەمال ئۆکوتان: ئێستا لە پارتیی دیموکراتی گەل ئەرکی پێسپێردراوە.

٦٣ـ سەرحەد بوجاك: کاتێك لە شام گەڕایەوە ئەورووپا خێرا بوو بە ئاپۆچی. گوتی:"من کە سەرۆکم بینی کەسایەتیی خۆم دۆزییەوە"، کاتێك ئۆجەلان خۆی دا بەدەستەوەو گوتی کە دژی کوردی نەتەوەپەرستی دواکەوتووە، سەرحەد لەنێوان دێڕەکاندا لەو وتارانەی کە دەینووسی ڕایگەیاند کە کوردێکی نەتەوەپەرستی دواکەوتووە و دەیویست ئەوە بە هەندێك دەوروبەر بڵێت کە وەك ئۆجەلان بیر ناکاتەوە.

٦٤ـ سەلیم فورات: کاتێك من لەبار الیاس ڕام کرد لە ڕۆژنامەی بەرخوەدان وتارێکی هەر لەسەرەتاوە تا کۆتا پڕ لە درۆی بڵاو کردەوە دەربارەی من، دوای ئەو وتارە کەوتە بەر دڵی ئۆجەلانەوە، بەستایشکردنی ئۆجەلان داهاتی ژیانی دەست دەکەوت. وەك نموونەیەکی نەریتی ماستاوچییەکانی کورد هێشتا لە بەرلین دەژییێت.

٦٥ـ هالووك و ئەمینە: ئەمینە لەهەرێمی باشووری ڕۆژهەڵاتە، هالووك لە کوردستانی باشوور گیانی لەدەست دا.

٦٦ـ هاجەر: لە کامپەکانی گەریلا لە کوردستانی باشوور دەژییێت.

٦٧ـ عومەر: بە بیانووی ئەوەی دددانپێینەر و سیخوڕە، لەلایەن پیاوەکانی ئۆجەلانەوە لە زیندان بە خنکاندن کوژرا.

٦٨ـ ڕەوشەن: ئەحمەد یاڤوز کە لەلایەن ئاپۆوە بە ئامانجی کوشتنی من لە شامەوە نێردرا بۆ ئەڵمانیا، کاتێك لە کۆڵن ناوەڕۆکی پەرتووکی ئایەتەکانی ئاپۆ دەزانێت دەیەوێت ڕووی ناوەوەی ڕووداوەکان بزانێت، کاتێك ڕاستیبەکان دەزانێت ئەویش تووشی خەمۆکیی دەبێت، بە ڕێنمایی ئۆجەلان ئەحمەد لە ئەڵمانیا دەستبەسەر دەکرێت، ڕەوشەن بۆ شام و ئەحمەد یاڤوز بۆ ئەسینا دەنێردرێت. ئەحمەد یاڤوز کە لە یەکەم دەرفەتدا هەڵدێت و دووبارە دەچێتەوە ئەڵمانیا، لە لایەن پۆلیسی ئەڵمانیاوە دەستبەسەر کرا و بردرایە بەردەم داگا، یاڤوز کە ماوەیەکی زۆر بە دەستبەسەری مایەوە، کاتێك ئازاد بوو هەموو پەیوەندییەکانی لەگەڵ ڕێکخراو دەپچڕێنێت، ئێستا لە ئەڵمانیا لە ژیان بەردەوامە.

٦٩ـ ئیلهان کزلخان[١] : "ساڵی ١٩٩٤ کە لە کوردستانی باشوور گەڕایەوە، لە کەناڵی Med tv کاری کرد و بە هۆی ئەوەی پەیڕەوی ڕێچکەی ئۆجەلانی نەدەکرد دەرکرا، لە دویزبۆرگ دووچاری هێرش بووەوە، ئێسکی پەراسووی شکا، پەیوەندییەکانی لەگەڵ ئۆجەلان و سیستەمەکەی پچڕاند، بە پێی ئەوەی زانیم چەند پەرتووکێکی ئەڵمانی بڵاوکرایەوە، لە کۆڵن دەژییێت.

٧٠ـ زەینەب دەرە: لە کوردستانی باشوور گەڕایەوە کە بۆ ئەنجومەنی نەتەوەیی کوردستان چووبوو، بڕوای کرد کە گەورەترین فەلاکەتی ژیانی تێپەڕاند، ئەو شوێنی کارکردنەی کە جێی هێشتبوو بۆی گەڕایەوە، بوو بە دایکی دوو منداڵ، لە ئەڵمانیا دەژییێت.

---

١ بەردەوامیی بەخوێندن دا، لە ئەڵمانیا بوو بە پرۆفیسۆر، ژمارەیەکی زۆر پەرتووکی لەسەر بابەتەکانی سایکۆلۆژی چاپ و بڵاوکرانەوە، ئێستا لە زانکۆکانی ئەڵمانیا و دهۆك وەك پرۆفیسۆر کار دەکات. (نووسەر لەکاتی وەرگێڕاندا ئەو پەراوێزەی زیاد کردووە.

٧١ـ دیلەك كورت: ناوی بنەماڵەکەی کورتە (گورگ)، بەڵام دیلەك لە ڕاستیدا ئافرەتێکی ساویلکەیە، کاتێك لە کوردستانی باشوور گەڕایەوە لە زۆر وڵاتی ئەورووپا بەرپرسیارەتی لە ڕێکخراو پێ درا، بە بانگکردنی ئۆجەلان چوو و خۆی دا بەدەست دەوڵەتی تورکیا، هێشتا لە زیندان دەستبەسەرە.

٧٢ـ مریەم چۆلاك: بۆ کۆبوونەوەی ئەنجومەن چوو بۆ کوردستانی باشوور و نەگەڕایەوە و چووە ڕیزەکانی گەریلاوە، لە ڕووبەڕووبوونەوەیەك گیانی لەدەستدا.

٧٣ـ ڤارسین: لە دۆڵی بیقاع بەبیانووی ئەوەی "شێت بووە" گوللەباران کرا.

٧٤ـ نایف کورت (لالەش قاسۆ): دوای ١١ ساڵ لالەش قاسۆ کە دووبارە نەترسا ئەو دێڕانەی نووسی:
" من لەساڵی ١٩٨١ دەستگیر کرام، لەگەڵ سەلیم چوروککایا لە ژووره تاریکەکانی زیندان یەکتریمان ناسی... ئەندامی هەمان ڕێکخراو بووین، تاڵ و شیرین زۆر یادگارییمان هەبوو، ساڵی ١٩٨٦ سەلیم لە زیندانی دیاربەکر دوور خرایەوە، دواتر هیچ هەواڵێکم دەربارەی نەزانی، لە زیندان لەگەڵ سەلیم پەیوەندییەکی زۆر پتەومان هەبوو.
کاتێك لەساڵی ١٩٩١ لە زیندان ئازاد بووم و چوومەوە نسێبین، شوێنی لە دایکبوونم، هۆبەی سەربازیی بۆچوونە سەربازیی بانگی کردم و پێیان ڕاگەیاندم کە سێ مانگ مۆڵەتم هەیە، دوای سێ مانگ پێویستە بچمە سەربازیی.
دوای چەند ڕۆژێکیش عەبدوڵڵا ئۆجەلان منی بانگ کردە دۆڵی بیقاع، کاتێك من گوتم لەبەر ئەوەی لە ١٩٨٦ـەوە لە پەکەکە جیابوومەتەوە ناچم، پیاوەکانی گوتیان:"یا ئەوەتا دەچیت یاخود لەماوەی دوو مانگ دەفن دەبیت و وڵات جێ دەهێڵیت".

منیش وڵاتم جێ هێشت و هاتمە سوید.
بەهۆی ئەوەی سەلیمم لەبەر ڕوو وەستانەوەکەی زیندان، گاڵتەکردن و خامە بەهێزەکەیەوە زۆر باش دەناسی، مەزەندەم دەکرد کە مل بۆ ئەو ڕێکخستنە بەدەر لە مرۆڤایەتییەی ئۆجەلان کەچ نەکات.
بەهاری ١٩٩٤ بوو، زەنگی تەلەفۆنەکەم لێی دا، هەڵمگرت، سەلیم چوروککایا بوو، گوتی کە پەرتووکێکی نووسیوەتی باس لە سیستەمی ئاپۆ دەکات و بە ئامێری چاپ نووسیەتی و کۆمپیوتەری نییە، دەیپرسی کە ئایا دەتوانم یارمەتی بدەم یاخود نا، من بەهۆی ئەوەی هەر خۆم چاوەڕوانیی هەڵوێستێکی وا بووم لە سەلیم و سەلیم ئاساکان پێم سەیر نەبوو... پێمگوت کە بە هەر جۆرێك لە دەستم بێت یارمەتیی دەدەم، ددان بەوە دەنێم کە زۆر دڵخۆش بووم بەوەی یارمەتیدەر دەبم لە بڵاوبوونەوەی پەرتووکێکی لەم جۆرە، بۆیە داوام لێکرد بەخێرایی بێتە سوید.
سەلیم و خێزانەکەی دوای چەند ڕۆژێك هاتنە سوید بۆ ماڵەکەم، ئەو کات کۆمپیوتەرێکی کۆن و خراپم هەبوو، لەماوەی ١٢ ڕۆژ و بەکارکردنی ١٥ کاتژمێر لە ڕۆژێکدا، ئایەتەکانی ئاپۆمان خستە سەر کۆمپیوتەر. زۆر باشم لە خەیاڵە کە کاتێك کارەکەمان تەواو بوو چاوەکانمان سوور سوور ببوونەوە و دەستەکانمان لە دۆخێکدا بوون کە کار نەکەن.
کاری نووسین تەواو ببوو و نۆرەی چاپکردنە سەر کاغەز هاتبوو، لەبەر ئەوەی کە چاپکەرمان نەبوو، یەکێکمان لە ناسیاوێك بە ئەمانەت وەرگرتبوو و ئامادەی چاپکردنمان کرد. بۆ چاپکردنی پەرتووکەکە چووینە "گۆتاپ" کە گەورەترین چاپخانەی سویدە و بە ٤٨ هەزار کرۆن ٣٠٠٠ تیراژمان چاپ کرد.
ئەو پەرتووکەی لە چاپخانە دەرچوو گرتمە دەست و لە ماوەی چەند کاتژمێرێك خوێندمەوە و تەواوم کرد، دواتر دەستم کرد بە بیرکردنەوە لەو کاریگەریانەی ئەو پەرتووکە لە داهاتوودا دەیخوڵقێنێت، ئەگەر بڵێم کاتێك شانازیم بەو کارەوە دەکرد کە ئەنجامم دابوو خەریك بوو لە خۆشییان باڵ بگرم و بفڕم، ئەوا زیادەڕەوی نییە.

ئۆجەلانێك کە لەو سەردەم و لە جیهانی کورد ببوو بە جانەوەرێك پێشپێگرتنی، نووسینی پەرتووکێك کە جانەوەریی ئەو باس دەکات و بەگرتنەبەر چاوی هەموو شتێك هەڵسان بە بڵاوکردنەوەی کاری هەموو کەسێك نەبوو. بۆ ئەو ئازایەتییە ئێستا نا، ئەو ڕۆژانەی زۆرینەی چەوسێنەرەوە یاریی سێ مەیمونیان دەکرد پیرۆزباییم لە سەلیم کردبوو.

دوا وته :

دوا وتەی ئەو پەرتووکە لە داهاتوودا گەلی کورد دەیڵێن، وەك پوختەی هەموو ئەوانەی نووسیم:

١ـ پێویستە بەسەر ئاپۆدا زاڵ بین.

٢ـ ئایدیۆلۆژیای فەرمیی داهێنراودا زاڵ بین.

٣ـ پێویستە بەسەر ئەو سیستەمەی داهێنراوە زاڵ بین.

٤ـ ئەو جۆرە مرۆڤانەی بەو سیستەمەی لە ڕێگای ئایدیۆلۆژیای فەرمییەوە داهێنراون، پێویستە بەسەریاندا زاڵ بین.

بەو ڕێژەیەی کە بەسەر ئەوانەدا زاڵ دەبین، گەلی کوردستان سەرلەنوێ خۆی بنیات دەنێتەوە و ڕێگای بوون دەدۆزێتەوە.

لەگەڵ ریزدا

سەلیم چوروککایا

ناسنامەی پرۆژە

پرۆژەی دەستەی ئینسكلۆپیدیای پارتی دیموكراتی كوردستان، لە پێناو ناساندن، كۆكردنەوە، بە دیكۆمێنتكردن و بڵاوكردنەوەی مێژووی پڕ لە سەروەریی كار و خەباتی پارتی دیموكراتی كوردستان، لەسەر پێشنیازی ڕێزدار مەسرور بارزانی، ئەندامی مەكتەبی سیاسی پارتی دیموكراتی كوردستان، لە ساڵی 2014 دامەزراوە.

ئەم بەرهەمەی بەردەستی بەڕێزتان بەشێكە لە هەوڵ و ئامانجەكانی ئەم پرۆژەیە.

P.D.K ENCYCLOPEDIA

دەستەی ئینسكلۆپیدیای پارتی دیموكراتی كوردستان